CONSTANTIN BARBU

CODUL INVERS

Arhiva înnebunirii și a uciderii nihilistului MIHAI EMINESCU

I

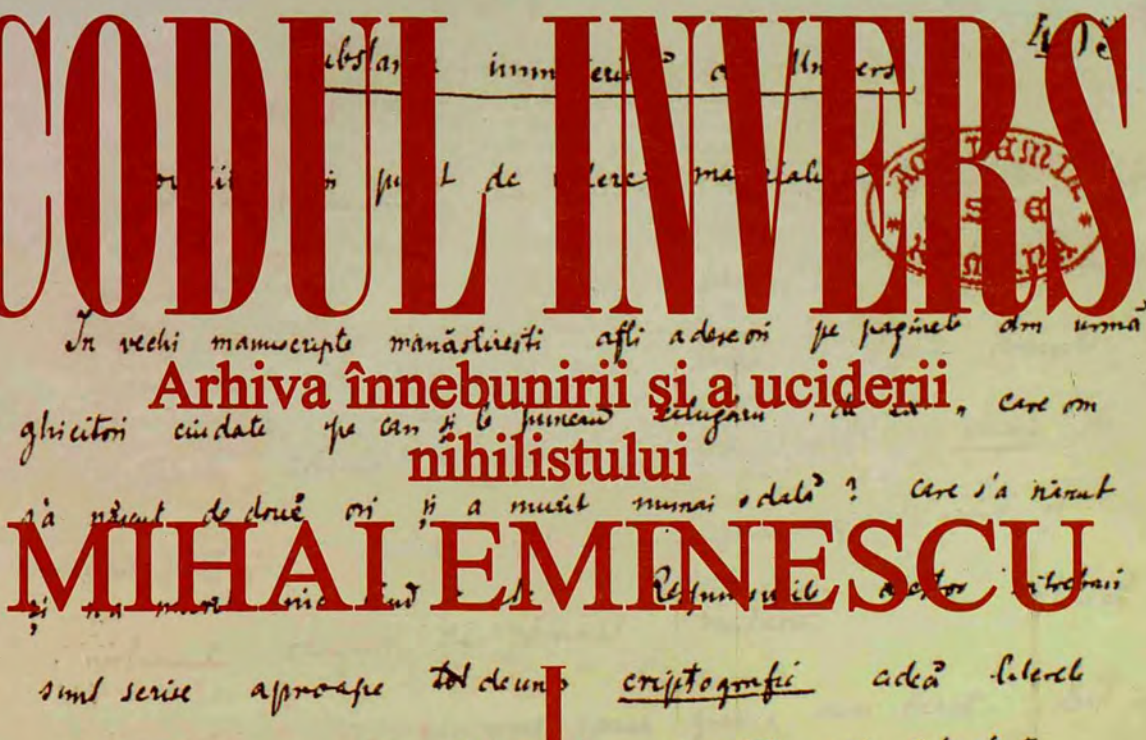

SITECH

www.dacoromanica.ro

CONSTANTIN BARBU

CODUL INVERS

Arhiva înnebunirii şi a uciderii nihilistului MIHAI EMINESCU

I

„Oamenii învățați caută o armă desperată în nihilism."
Mihai Eminescu
4 decembrie 1888

Sitech

www.dacoromanica.ro

Exemplarul nr. *al*

D.

CODUL INVERS
Arhiva înnebunirii şi a uciderii nihilistului
MIHAI EMINESCU

posedă, în volumul I, câte un portret original inedit al lui **Mihai Eminescu** *imaginat de un mare artist plastic pe numele lui Silviu Bârsanu.*

www.dacoromanica.ro

CODUL INVERS

Arhiva înnebunirii şi a uciderii nihilistului

MIHAI EMINESCU

I

www.dacoromanica.ro

Caietele Academiei Europene de Artă şi Ştiinţă „Mihai Eminescu”
Caietele au fost fondate la 19 martie 2008.

© 2008 Constantin Barbu

Editura SITECH din Craiova este acreditată de C.N.C.S.I.S. din cadrul Ministerului Educaţiei şi Cercetării pentru editare de carte ştiinţifică.

Editura SITECH Craiova
Str. Romul, Bloc T1, Parter
Tel/fax: 0251/414003

ISBN 978-973-746-949-6
ISBN 978-973-746-950-2

www.dacoromanica.ro

CONSTANTIN BARBU

Născut în 1954. Absolvent al Facultății de Filologie, Universitatea din Craiova (1974-1978). Bursier al Guvernului Francez (1977). Publică primul articol în revista *Ramuri. (1975).*Debutul adevărat: *Luceafărul şi Bhagavad-Gita,* în 1976, 1977.

Publică prima carte, *Rostirea esențială. Eseu despre reamintirea Ființei* la editura Scrisul Românesc (1985), prefață de Marin Sorescu. O carte de metafizcă primită cu entuziasm şi generozitate de: Edgar Papu (în *Flacăra*), Adrian Marino (în *Tribuna*), Mihai Şora (în *Ramuri*); Anton Dumitriu si Dimitrie Stăniloae îi trimit autorului cuvinte cu totul aparte, în scrisori particulare. Constantin Noica scrie: „C.B. – excepțional de înzestrat pentru lucrări de erudiție si istorie literară". Considerat „filosoful tinerei generații".

În 1989 publică *O gramatică a ființei* care este, de fapt *Hestia. Încercare de a dezlega imaginea lumii*, fragmente din transsistemul **Marea Traversare a Vidului**, lucrare cuprizând peste o sută de cărți, ce va fi tiparită în 35 de volume.

In 1991 la Editura Pontica, publică *Eminescu. Poezie şi nihilism*, teza unui doctorat nesfîrşit.

Editează, cel dintîi, **Manuscrisele lui Mihai Eminescu** (în facsimil), un *Corpus eminescianum* şi *Opera transliterară* – din care au apărut deja 25 de volume.Imaginat, la Păltiniş, împreună cu Noica, este cel mai mare proiect al culturii române: 541 de volume. O parte a proiectului o execută Academia Română, sub bagheta lui Eugen Simion.

În 1991 primeşte, la Bruxelles, un Premiu internațional pentru eseul *L'UniVers et le Vers.*

A publicat mai multe cărți de poeme: *Iluzia regală, elegiile Absenței, Versiuni ale Vidului, Limba distrusă, Carte despre singurătate, nebunie şi moarte.*

A publicat mai multe cărți de eseuri: *Autoversiunea inextibilă, Căderea în Cosmos, Epékeina tēs ousias.*

A tipărit cărți inedite de Cioran si Mircea Eliade.

Cîteva dintre lucrările sale au fost traduse în italiană, franceză, suedeză.

www.dacoromanica.ro

Argument

De ce trebuie dezvăluite documentele secrete privind
în-nebunirea, sacrificarea şi uciderea
nihilistului Mihai Eminescu?

Începem publicarea exhaustivă a documentelor, actelor, fotografiilor, textelor privind în-nebunirea, sacrificarea şi uciderea nihilistului Mihai Eminescu, marele corpus al **Codului invers** urmând să se compună din 10 volume, însumând, aşadar, peste 5.000 de pagini in quarto.

Se vor publica memoriile regelui Carol I, fragmente din jurnalul său, din Însemnările zilnice ale lui Maiorescu şi din ale altor contemporani ai crimei.

Se vor publica însemnări în facsimil din Eminescu, grăitoare despre sacrificarea sa.

În fiecare volum vor fi acte secrete din arhivele unor servicii ale ţărilor europene.

Vom recapitula legislaţia epocii privind posibilitatea de sechestrare şi de internare într-un sanatoriu de boli mintale (Şuţu etc.).

Vom edita anastatic o serie de documente diplomatice capitale privind evenimentele cruciale pe care le-a traversat Eminescu în această perioadă.

De asemenea, am reeditat în facsimil *Gramatica sanscrită*, republicăm traducerea din *Laïs,* arheologia cronologizării. Manuscrise de poeme din Eminescu, corespondenţă, fragmente inedite din jurnale secrete, rapoarte şi alte documente din Arhivele Casei regale a României, din Arhivele serviciilor secrete ale Austro-Ungariei, Germaniei, Rusiei etc.

Vom interpreta toată această afacere ca ritual sacrificial care face din sacrificat, sacrificatorul nobil.

Această „afacere", în care au participat împăraţi, regi, amici, dame, informatori, trădători, plagiatori, homosexuali, agenţi multipli etc., devine descifratoare pentru istoria României şi, un strop, pentru istoria Europei.

Descifrările şi dezvăluirile ne vor ajuta să înţelegem de ce şi atunci şi astăzi a fost aşa şi nu altfel.

Cele 10 cărţi ale **Codului invers**, de-a dreptul lysisphragidon.

Constantin Barbu

www.dacoromanica.ro

Lada cu manuscrisele şi cărţile lui Eminescu

Mai este cu putinţă să recompunem în integralitatea sa regală risipita comoară pe care Eminescu ne-a lăsat-o într-o ladă?

Dacă mai este cu putinţă să recompunem integral moştenirea eminesciană, atunci vom zice ca Noica: „Sărbătoarea eminesciană n-a cuprins toată obştea culturală românească, pentru că sunt foarte puţini cei ce ştiu de ea".

Dar dacă nu vom fi în stare? Atunci ne vom aminti de întrebarea lui Cioran, scrisă undeva în *Schimbarea la faţă a României*: „Ce a căutat aici acel pe care şi un Budha ar putea fi gelos?"

Să facem o arheologie a dezastrului, recapitulând ce s-a întâmplat după iunie 1883, când lada cu manuscrisele şi cărţile lui Eminescu a rămas la prietenul lui Simţion. De la Ober-Dobling (Viena), Eminescu, îngrijorat, îi scria lui Chibici, în 12 ianuarie 1884: „Iubite Chibici, (...). Ceea ce aş voi să ştiu de la tine este dacă cărţile şi lada mea sunt în siguranţă şi dacă pot spera să le mai revăd."

În 20 octombrie 1884 îi scrie aceluiaşi Chibici: „...Nu am unde pune lucrurile mele, încât ar fi bine dacă-ai păstra tu încă câtva timp aşa-numita mea ladă, deşi presupun că acest lucru nu e tocmai plăcut (...). Te rog dar să iei tu lada de la Simţion dacă nu mai e cu putinţă să stea acolo, până ce starea mea se va îndrepta, dacă este cu putinţă să se-ndrepte vreodată.".

Lada cu manuscrise şi cărţi va ajunge la Maiorescu, toamna.

La 20 noiembrie 1887, sora sa, Harieta, îi scrie Corneliei Emilian că Eminescu „are lipsă de cărţi de citii, el a scris d-lui Maiorescu să-i trimeată biblioteca lui, dar până în prezent n-a primit nici un răspuns."

În 27 februarie 1888, din nou, Harieta îi scrie Corneliei Emilian că Eminescu „e cam supărat pe domnul Maiorescu, că i-a scris recomandat, rugându-l foarte călduros pentru biblioteca lui şi nişte manuscrise pe care ar voi să le bântuie. Şi nici un răspuns n-a primit până acum. De-aş putea, i-aş aduce cărţile din Bucureşti, însă cine ştie de mai sunt şi de nu sunt irosite de mult."

Maiorescu n-a dat nici un răspuns şi le-a ţinut în custodia sa aproape 20 de ani.

Prima donaţie Maiorescu.

În 25 ianuarie 1902, Maiorescu face prima donaţie: manuscrisele.

Iată scrisoarea de donaţie: „De la Mihail Eminescu posed – dăruite mie de dânsul în diferite ocaziuni – multe manuscrise, parte poezii publicate, parte încercări, fragmente şi variante de poezii nepublicate, parte studii, traduceri şi articole în proză. Toate aceste manuscripte, aşa cum se află: în cărţi cartonate, în caiete cusute şi în foi volante, vi le trimit alăturat şi le dăruiesc la rândul meu Academiei Române, pentru a servi celor ce vor ocupa în viitor de cercetări mai amănunţite asupra vieţii şi activităţii marelui poet."

Această primă donaţie a lui Maiorescu se întrupează în celebrele 44 de caiete: Mss 2254 (896 p.), 2255 (970 p.), 2256 (116 p.), 2257 (902 p.), 2258 (526 p.), 2259 (734 p.), 2260 (658 p.), 2261 (674 p.), 2262 (434 p.), 2263 (158 p.), 2264 (876 p.), 2265 (610 p.), 2266 (328 p.), 2267 (330 p.), 2268 (114 p.), 2269 (156 p.), 2270 (328 p.), 2271 (240 p.), 2272 (240 p.), 2273 (142 p.), 2274 (202 p.), 2275 A (330 p.), 2275 B(200 p.), 2276 A (686 p.), 2276 B (48 p.), 2277 (288 p.), 2278 (166 p.), 2279 (234 p.), 2280 (70 p.), 2281 (288 p.), 2282 (292 p.), 2283 (310 p.), 2284 (134 p.),

www.dacoromanica.ro

2285 (370 p.), 2286 (186 p.), 2287 (192 p.), 2288 (100 p.), 2289 (178 p.), 2290 (178 p.), 2291 (144 p.), 2292 (118 p.), 2306 (340 p.), 2307 (379 p.), 2308 (322 p.).

La aceste 44 de manuscrise (donate de Maiorescu în 1902) se adaugă încă 6:

Mss 1829 (330 p.), 3194 (94 p.), 3215 (108 p.), 4850 (128 p.), 5186 (54 p.), 5453 (124 p.).

Se adaugă încă:

Ms 357 II 30 Volumele I-III

Gramatica sanscrită (572 p.) BCU Iaşi

Ms 1183 (Caietul Roşu) (320 p.),

BCU Cluj

Ms 4246 (2 p.) BCU Cluj

Apoi:

Msse Corespondenţă inedită (ed. C. Zarifopol)

Ms Prinţesa Elisabeta (încă inedit – pierdut?)

Msse Arhive străine

Msse Arhive româneşti

Msse pierdute (dar culese şi păstrate la de noi în fotocopii)

Ms 10285 – „Devotamentul"

Ms „Criticilor mei" (Freiburg)

Ms Album (Turnu-Severin).

Restul, până la 76 sunt manuscrise inedite.

.

Celor 44 de caiete li se adaugă 6 manuscrise extra – Maiorescu:

Ms. 1829 (achiziţionat 5 iunie 1902)

Ms. 3194 (achiziţionat 9 noiembrie 1904) – un poem de 4 versuri

Ms. 3215 (achiziţionat în 9 noiembrie 1904)

Ms. 4850 (miscelaneu, editat de noi, în facsimil)

Ms. 5186 (miscelaneu, achiziţionat în 1919, 1950, 1958, editat de noi, în facsimil)

Ms. 5453 (traducerea piesei *Lais*, achiziţionat în 26 ianuarie 1942).

Acestor 50 de manuscrise ce se află în Biblioteca Academiei Române li se adaugă:

Ms. 357 II 30 (I-III), 3 caiete în care Eminescu traduce 192 de paragrafe din *Gramatica sanscrită* a lui Bopp şi 4 litere din *Glosarul comparativ* al lui Bopp (caiete editate de noi în facsimil). Cele 3 caiete se află la B.C.U. „Mihai Eminescu", Iaşi.

Ms. 1183, *Caietul Roşu*, dăruit Mitei Kremnitz (editat şi de noi, în facsimil), aflat la B.C.U. Cluj.

Ms. 4246, de numai 2 file, (editat de noi, în facsimil), aflat la B:C:U., Cluj.

Celor 55 de manuscrise li se adaugă 93 de scrisori adresate de Eminescu, Veronicăi Micle, editate de Christina Zarifopol – Illas.

Manuscrise din arhive româneşti şi străine.

Manuscrise pierdute (dar existente în copii).

Manuscrisul *Criticilor mei* (aflat la Freiburg).

Versurile din *Album* (aflat la Biblioteca municipală din Turnu-Severin)

Rândurile eminesciene din Manuscrisul 10285 (cu piesa *Devotamentul*, la Muzeul Literaturii Române)

Manuscriptul Prinţesa Elisabeta, dăruit de Titu Maiorescu în 3/16 aprilie 1912.

Iată mărturia lui Maiorescu, din *Însemnări zilnice*, ms. 3665, f.63.v.: „marţi, 3 /16 apr. 1912. Le cer voie (lui Ferdinand şi Mariei) să dăruiesc Prinţesei Elisabeta un manuscript al lui Eminescu." Apoi, peste trei zile: 6/19 aprilie 1912. La gară erau şi prinţul Ferdinand, prinţesa Maria, prinţul Carol şi prinţesa Elisabeta, care-mi trimisese astăzi o caldă scrisoare de mulţumire fiindcă i-am dăruit un manuscris al lui Eminescu".

www.dacoromanica.ro

A doua donație Maiorescu:

În 28 mai 1904, Maiorescu face a doua donație: cărți și manuscrise din lada poetului.

În Procesul verbal al Academiei Române stă scris: „Dl. T. Maiorescu prezintă în dar 25 volume manuscripte și 72 de volume și broșuri tipărite, rămase din biblioteca părintelui d-sale, Ioan Maiorescu, zicând că ele nu pot avea un loc mai bun și o mai bună întrebuințare decât în biblioteca Academiei".

Iuliu Tuducescu va întocmi *Lista manuscriptelor dăruite Academiei Române de dl. Titu Maiorescu* (o reproducem exact, indicând între paranteze cotele actuale):

1. „Colecțiune de poezii populare și lirice, între cari: „*Istoria a unue vetiaz anume Doncilă*",- „*Cântecul lui Ștefan Vodă cu a lui Constantin Vodă când l-au tăiat împăratul cu cinci beizadele a lui. S-au sfârșit la 1809 Mai 24*",- „*Gromovnic a împăratului Iraclie ce au fost cetitor de stele...*".-*La sfârșitul volumului se află câteva poezii grecești* – Sec.XIX, in-8°, p. 206. (Ms. rom. 3078)
2. *Psaltichie romînească*. Sec. XIX, in-4°. (Ms. rom. 3249)
3. „*Ritorică*". Sec. XIX, in-4°, pag. 145. (Ms. rom. 3143)
4. „*Mărturie pentru sfântul Calist, al lui Meletie al Athinilorû din Bisericésca istorie*". Scris la 1796 de Theofan monahul. Sec. XVIII, in-4. (Ms. rom. 2799).
5. „*Proimion a lui Neofit Peloponisanul ierodiaconul și marele dascûlû alû Bucureștilorû*". Sec. XIX, in-4°, foi 78 (Ms. rom. 3097).
6. „*Theatron politicon*". Tomul al treilea. Sec. XIX, in-4°, pag.215. (Ms. rom. 3141)
7. „*Elisaveta sau cei surguniți în Săberiîa. S-au prescris în orașul Nicolaev în anul 1830 de Alexandru Roșculescu*". Sec. XIX, in-4°. (Ms.rom. 3142)
8. „*Cuvânt pentru viitoare giudecată și pentru sfârșitul lumii* . 1815." - Sec. XIX, in-4°. (Ms. rom. 3010).
9. „*Tretaj pentru tihnologhiia etimologhii. Theofan, 1810*". „*Bunele năravuri*", 1812, *Theofan Ioanu.* „*Învățătură în scurt pentru creștinătate*". – Sec. XIX, in-4°. (Ms. rom.3051).
10. „*Psaltichie românească și grecească*". Sec. XIX, in – 4°. (Ms.rom.3012).
11. „*Istoria lui Gil Blas de Santilana. Carté a șepté. Am sfârșit tălmăcire*, 1843 Mart. 25, Socola.". Sec. XIX, in – 4°, pag. 338+296. (Ms. rom. 3167).
12. „*Provoslanică învățătură adecă Bogoslovie creștinéscă*". – Sec. XIX, in – 4°, foi 146. (Ms. rom. 2792)
13. „Carté ce să numește Zăbava fandasiei. S-au scris acum... tomul I în anii... 1802". – Sec. XIX, in 4°, foi 118. (Ms. Rom. 2798).
14. *Colecțiune de poezii, cântece românești* – Sec XIX, in 4°, foi 177. (ms. rom. 3153)
15. „*Besericésca istorie*". Tomul I, 1838. „Scrisă de Medelniceriul Gheorghie Vrabie când învăța în Seminaria Socolei – Sec. XIX, in 4°. "(Ms. rom. 2984)
16. *Istoria evului mediu, se numește Istorie de obște a lumii. Scrisă în Seminariul Socola la 1823, de Ioan Nanu* – Sec. XIX, in – 4°. (Ms. rom. 2791)
17. „*Viața pré cuviosului părintelui nostru Vasilie cel nou, scrisă de Grigorie ucenicul lui...* ". *Scrisă cu cheltuiala Arhimandritului Chiril Nemțanul, egumenul m-rii Rășca, la anul 1799.* „*A sfântului pré cuviosului părintelui nostru Theodor ce au fostû și Episcopû Edesuluî capete a faptelor celor bune*". – Sec. XVIII, in – folio. (Ms. rom. 2775)
18. „*Tomul al doilé in folio a lui Iliodor*". *S-au scris de Grigori Hudici pisaru ot Episcopia Romanului la velet 1784.* Sec. XVIII, in – fol., foi 97. (Ms. rom 2774)
19. „*Cărticică sfătuitoare pentru păziré celor cincî simțuri și a nălucireî minții și a inimii... s-au tălmăcit la 1819*". Sec. XIX, in – folio, pag. 491. (Ms.3074)
20. „*Pentru pustietate sau sângurătate*", *din cartea ce să numește* „*Oczentie*". *S-au scris la 1779 de Gheorgache vel Clucer* – Sec. XVIII, in – fol., pag 228 (Ms. 2773)

www.dacoromanica.ro

21. „*Geografie a tuturor stăpânilor după alfavita*". *Scrisă în anul 1834 de Ioan proin eclisiarh – „Jurnalul mergerii boerilor deputați în Țarigrad la anul 1822". Sec.XIX, in fol, pag 227.* (Ms.rom 2771)
22. „*Theatron politicon, adică privelişte politicĭască*". *S-au scris de Ianachi Rugi(nă) la leat 1787. Sec. XVIII, in – fol., pag 152.* (Ms. rom. 2770).
23. „*Enhirid adecă mînélnic al dreptslăvitoriuluĭ hristian. Scris grecéşte de Alexandru Sturza, tipărit în Petrupoli, şi hărăzit sfintei soborniceşti şi apostoleşti beserici a lui Hs. 1828*". Sec. XIX, in fol. Pag. 242. (Ms. rom. 2772)
24. „*Hronograful sfîntului Dimitrie Rostovschi*" – „*A lui Iliodorŭ Istorie ethiopenéscă. Carte 6.*". *Scris de Grigorie Cumpănă cântărețul la anii 1811 în sf. Episcopie Huşului.". Istoriia Aretusiĭ şi a împăratului Iraclie tatăl său*" – „*Viața şi petreceré a celorŭ dentru sfinți cuvioşĭ părinţiĭ noştri Varlaam şi Iosaf Indianiĭlor*". Au scris-o Grigorie, fiul răposatului Ierimie Cumpănă den sat Procréca, ținutul Vasluiului, la anii 1814" – Sec. XIX, in fol. (Ms. rom. 2769).
25. „*Întâmplările lui Tilimah, fiĭul lui Odiseŭ. Carté 6.*" – Sec. XVIII in – folio. (Ms. rom. 2760)."

Savantul Alexandru Elian, în *Eminescu şi vechiul scris românesc*, a stabilit concordanța (relevând identitatea) dintre manuscrisele din lista Maiorescu şi manuscrise din Gaster:
„Ms. Rom. 2773 (nr.20 Maiorescu) – ms. D Gaster
Ms. Rom. 2774 (nr. 18 Maiorescu) – ms. F Gaster
Ms. Rom. 2775 (nr.17 Maiorescu) – ms. G Gaster
Ms. Rom. 2769 (nr.24 Maiorescu) - ms. H Gaster
Ms. Rom. 2798 (nr.13 Maiorescu) – ms. I Gaster
Ms. Rom. 3010 (nr. 8 Maiorescu) – ms. J Gaster
Ms. Rom. 2799 (nr. 4 Maiorescu) - ms. E Gaster"

Gramaticianul M. Gaster, bun prieten cu Eminescu, a folosit în lucrările sale: *Literatura populară română* (Bucureşti, 1883) şi *Chrestomație română* (volumul I-II, Leipzig, Bucureşti, 1891) – manuscrise aparținând poetului.

Lista lui Gaster ne indică următoarele manuscrise:

A. „*Tetraevanghel*, ca. 1550-1675, in-16°, 330 foi paginate (Chr.I, p. 194-196).
B. *Codex miscellaneus*, din 1692, in-4 (Chr. I, p. 295-307). Cuprinde:
   a. Cozma: *Amartolon sotirie adecă: mântuirea păcătoşilor – No.* 1, 94 foi pag. Foile 1-2 lipsesc.
   b. *Partea trei pentru mântuire păcătoşilor. Dintre céle piste fire... minuni a prea sfintei... ficioare Martiĭai. = No. 2*, fol. 1a – 86a (şi în *Lit. pop.*, p. 119-120 şi p. 431, unde se dă data: 1693).
   c. *Viiața şi spupere* (sic) *petrecerii minunilor a prea cuviosului părintelui nostru Vasile cel nou...* = No.2,fol. 86b-124. [Foile 101-110 de două ori] (şi în *Lit. pop.*, p. 439).
   d. *Scrisoare de'nvățătură pre cuvioşilor... părinți...* = No. 3, 133 foi paginate.
C. *Hronograf*, din 1760, folio, defect 505 foi nepaginate (*Chr.* II, p. 70-74 şi *Lit. pop.*, p. 262 şi p. 568, care au data: 1757)
D. *Ocsisteri*, din 1779, defect, foaia întâia cu titlu lipseşte, V nepaginate + 228 pagini paginate (*Chr.* II, p. 46-49 – manuscrisul 2273)
E. *Descoperirea sfintei liturghii*, „de pe la sfârşitul secolului XVIII... manuscrisul e defect la sfârşit", (*Lit. pop.*, p. 446 – manuscrisul 2799)
F. *Iliodor*, msl „de pe la sfârşitul secolului XVIII" (*Lit. pop.*, p. 128 – manuscrisul 2774)
G. *Viața şi minunile preacuviosului părintelui nostru Vasile cel Nou...*, de la începutul sec. XIX (Lit. pop., p. 439 – manuscrisul 2775)
H. „Miscelaneu, sec. XIX, cuprinzând, între altele":

www.dacoromanica.ro

a. *Ierocrit şi Aretusa*, ca. 1800, fragment 6 foi (*Chr. II*, p. 178 şi *Lit. pop.*, p. 129, care dă data: 1812).
b. *A lui Iliodor istorie ethiopicească.* Codex miscell., copie din ca. 1813, folio, fol. 1-73=cap. VI-X (*Chr II*, p. 88 şi 92-93)
c. *Varlaam şi Ioasaf*, copie din 1814 (*Lit. pop.*, p. 35; 40; 42, n.1; 44, n. 4 şi o menţiune în *Chr. I*, p. 129 – manuscrisul 2769)

I. *Cartea ce să numeşte zăbava fundasiei...*1802, tom. I, 4° nepaginate + 117 foi paginate + 1 scară (Chr. II, p. 195-198 – manuscrisul 2798)
J. *Cuvânt pentru viitoarea giudecată...1815*, in – 4°, pagini nepaginate (*Chr. II*, p. 216-219 şi *Lit. pop.*, p. 442 – manuscrisul 3010)."

În lada lui Eminescu s-au mai aflat următoarele manuscrise: 2791, 2775, 2774, 2771, 2770, 3078, 2773, 3275, 3249, 3141, 3194, 3097, 2772, 2769, 2760, 2867, 3010, 3074, 2984, 3051, 3167, 2792, 2798, 2799, 3142, 3012, 3215, 2283 şi nu numai acestea.

A treia donaţie:

A treia donaţie este donaţia de cărţi din biblioteca lui Eminescu şi se datorează lui Matei Eminescu. Temporal vorbind, donaţia lui Matei Eminescu e cea dintâi – în 1895 şi ea se îndreaptă către Fundaţia Universitară din Bucureşti. S-au oferit 37 de titluri, având 142 de volume, dar s-au acceptat doar 16 titluri, având 52 de volume.
Matei Eminescu a anexat scrisorii către fundaţie următorul tabel:

Din donaţia lui Matei Eminescu, fundaţia universitară a preluat 16 titluri, având 52 de volume. Iată lista:

1. Schlosser (Fr. Chr.) – Weltgeschichte für deutche Volk. Oberhauser und Leipzig 1870-1875 –18 volume.
2. Rotteck (Karl von) – Allgemeine Geschichte von Anfang der historischen. Kenntniss bis auf unsere Zeiten. Braunschweig 1863, legată în 7 tomuri – 11 volume
3. Duruy, Victor – Histoire sainte d'après la Biblie, Paris 1865 – 1 volum
4. Montesquieu – Oeuvres complètes. Paris 1865 – 3 volume.
5. Laurian, A. Treb. şi Nicolae Bălcescu – Magazinu istoricu pentru Dacia. Bucureşti 1845-1847 legate în 2 tomuri – 4 volume
6. Toussenel A. – L'ésprit des bêtes. Zoologie passionelle. Paris 1858 – 1 volum
7. Blaise Pascal – Oeuvres complètes. Vol. 2, Paris 1860 – 1 volum
8. Ségur Compte de Histoire romaine. Vol. 1,2, Paris 1858 – 2 volume
9. Thièrs A. – Waterloo. Paris 1862 – 1 volum
10. Wimpfen, Général de, – Sédan, Paris 1871 – 1 volum
11. Poujoulat M. – Histoire de la Révolution française. Tours 1866, v. I, II – 2 volume
12. Crüger, Dr. Johannes – Schule der Physik. Leipzig 1880 – 1 volum
13. Stöckhardt, Dr. Julius – Die Schule der Chemie. Braunschweig 1881 – 1 volum
14. Dammer, Dr. Otto – Lexikon der angewandten Chemie. Leipzig 1882 – 1 volum
15. Bluntsch – Allgemeines Statsrecht. München 1868 – 2 volume
16. Balbi Adrian – Allgemeine Erdbeschreibung. Wien 1883 – 2 volume.

În biblioteca lui Eminescu se mai aflau următoarele cărţi:

Georges Weber (Histoire Universelle, 9 volume)
Arthur Duc de Welington (Histoire critique du pasagge des Alpes par Annibal Barca, 2 volume)
Le Compt de Ségur (Histoire Romaine, 2 volume)
Millot (Éléments d'histoire générale ancienne et moderne, 16 volume)
Christoph Schlosser (Geschichte der alten Welt, 5 volume)

www.dacoromanica.ro

Victor Duruy (Histoire des Hébreux, 1 volum)
Ioan Mândinescu (Elemente de Istoria Universală, 3 volume)
François Voltaire (Histoire de Charles XII, 1 volum)
M. Poujoulat (Histoire de la Révolution Française, 2 volume)
Mihail Kogălniceanu (Letopisițiile Moldo-Valachiei, 3 volume)
Géneral de Wimpfen (Bataille de Sédan, 1 volum)
Laurian şi Bălcescu (Istoria Românilor, 4 volume)
G. Rothan (Les origines de la guerre de 1870, 1 volum)
Joseph von Aschbach (Über Trajans steinerne Donau Brücke, 1 volum)
M.N. Bouilett (Dictionnaire Universel d'histoire et de Géographie, 1 volum)
Malte Brun (Précis de la Géographie Universelle, 7 volume)
Traugot von et Bromme (Neueste Karte der Erde, 1 volum)
J.J. Rousseau (Oeuvres Complètes, 6 volume)
Charles Montesquieu (Grandeur et décadence des Romains, L'éspirit des Lois, 3 volume)
Balzac (Lettres de Balzac, 2 volume)
Buffon (Traité de Zoologie, 1 volum)
Dammer (Lexikon der angewandten Chemie, 1 volum)
Blaise Pascal (Oeuvres Complètes, 2 volume)
Crüger (Schule der Physik, 1 volum)
A. Briot (Traité de Géométrie, 1 volum)
Ch. Tamier (Traité d'Algébre, 2 volume, Traité de Trigonométrie, 1 volum)
Lubsen (Ausfürhliches Lehrbuch der Arithmetik und Algebra, 1 volum)
Bertrand (Traité d'Arithmétique, 1 volum)
Şi nu numai acestea.

De ce să fi stat *comoara* lui Eminescu *în* obscură *eclipsă*? De ce să fi fost Eminescu un ins abandonat, *ein aufgegeben Mensch*, cum însuşi spunea?

Proiectul Național „Mihai Eminescu" este cel mai incredibil monument al culturii române şi se va realiza prin tipărirea a 541 de cărți.

Proiectul Național „Mihai Eminescu" (gândit de Noica – Barbu), coordonat de Academicianul Eugen Simion, se va tipări sub egida Academiei Române, prin conlucrarea Fundației Naționale pentru Ştiință şi Artă (Preşedinte, Acad. Eugen Simion, Preşedinte executiv, Maya Simionescu) cu Fundația Europeană „Mihai Eminescu" (Preşedinte, Prof.univ. dr. Ion Deaconescu, Preşedinte executiv, Constantin Barbu).

Proiectul Național „Mihai Eminescu" se compune din şase domenii:

1. **Manuscrise de facsimilat** – 46 volume (vol. I-XXIII + alte 23 vol.)
2. **Manuscrise de transliterat** – 86 volume (63 + 23 volume)
3. **Opere Complete** – 50 volume
4. **Comentarii la Eminescu** – 50 volume
5. **Corpus eminescianum** – 50 volume
6. **Biblioteca salvată** – 239 volume

1. **Manuscrisele de facsimilat**

De peste 100 de ani, manuscrisele lui Eminescu zac şi putrezesc.

Iorga scria: „Nici un rând din Eminescu nu trebuie să rămână nepublicat".

Călinescu scria: „Nu-i nimic de făcut decât să fie reproduse în întregime".

Noica scria: „E un miracol că-l avem (pe Eminescu), păstrat întreg în chipul lui interior, în 44 de manuscrise. Va fi un alt miracol când îl vom reda vieții, cu o clipă înainte de a se stinge a doua oară, în cele peste 7000 de file ce putrezesc".

Iorga, Călinescu şi Noica au scris şi nimic nu s-a întâmplat.

www.dacoromanica.ro

Dar iată lista manuscriselor, cu numărul de pagini. E *prima donație* Maiorescu, din 25 ianuarie 1902:

Mss 2254 (896 p.), 2255 (970 p.), 2256 (116 p.), 2257 (902 p.), 2258 (526 p.), 2259 (734 p.), 2260 (658 p.), 2261 (674 p.), 2262 (434 p.), 2263 (158 p.), 2264 (876 p.), 2265 (610 p.), 2266 (328 p.), 2267 (330 p.), 2268 (114 p.), 2269 (156 p.), 2270 (328 p.), 2271 (240 p.), 2272 (240 p.), 2273 (142 p.), 2274 (202 p.), 2275 A (330 p.), 2275 B(200 p.), 2276 A (686 p.), 2276 B (48 p.), 2277 (288 p.), 2278 (166 p.), 2279 (234 p.), 2280 (70 p.), 2281 (288 p.), 2282 (292 p.), 2283 (310 p.), 2284 (134 p.), 2285 (370 p.), 2286 (186 p.), 2287 (192 p.), 2288 (100 p.), 2289 (178 p.), 2290 (178 p.), 2291 (144 p.), 2292 (118 p.), 2306 (340 p.), 2307 (379 p.), 2308 (322 p.).

La aceste 44 de manuscrise (donate de Maiorescu în 1902) se adaugă încă 6:
Mss 1829 (330 p.), 3194 (94 p.), 3215 (108 p.), 4850 (128 p.), 5186 (54 p.), 5453 (124 p.).
Se adaugă încă:
Ms 357 II 30 Volumele I-III
Gramatica sanscrită (572 p.) BCU Iaşi
Ms 1183 (Caietul Roşu) (320 p.),
BCU Cluj
Ms 4246 (2 p.) BCU Cluj
Apoi:
Msse Corespondență inedită (ed. C. Zarifopol)
Ms Prințesa Elisabeta (încă inedit – pierdut?)
Msse Arhive străine
Msse Arhive româneşti
Msse pierdute (dar culese şi păstrate la de noi în fotocopii)
Ms 10285 – „Devotamentul"
Ms „Criticilor mei" (Freiburg)
Ms Album (Turnu-Severin).
Restul, până la 76 sunt manuscrise inedite.

Împreună cu cele 63 de manuscrise ştiute (tipărite în vol. I-XXIII) se vor tipări încă 23 de manuscrise inedite, aflătoare, şi ele, în vestita ladă a lui Eminescu.

Aşadar, 63 msse + 23 msse = 86 msse.

Cele 63 msse (îngrijite de către Eugen Simion) se vor tipări în volumele I-XXIII. Celelalte 23 msse inedite se vor tipări în alte 23 de volume. Deci: 46 volume (63 msse în vol. I-XXIII + 23 msse în alte 23 vol.).

2. **Manuscrisele de transliterat**

Transliterarea se face pagină pe pagină, cuvânt cu cuvânt.

Avem descifrate toate textele germane, s-au corectat greşelile de sanscrită şi greacă veche. Tipărim în transliterare 63 manuscrise edite + 23 manuscrise inedite.

3. **Opere complete**

Operele complete, în 50 de volume, trebuie să corecteze ediția academică întemeiată de Perpessicius, în care se află peste 100.000 de greşeli, unele capitale.

Câteva exemple: **Luceafărul** se va tipări într-o variantă maximală (culeasă din 10 manuscrise), mai bogată cu 23 de strofe plus strofa finală. **Sărmanul Dionis** se va tipări corectat (față de editarea din Convorbiri literare), **Scrisorile** se vor tipări fără erori, **Scrisoarea V (Dalila)** se va tipări corect după varianta din Ms. 5186 (la care Perpessicius nu putuse avea acces, la vremea cuvenită).

www.dacoromanica.ro

4. Comentarii la Eminescu

Comentariile, în 50 de volume, au fost elaborate, timp de 7 ani, împreună cu Constantin Noica şi se află în posesia noastră.

5. Corpus eminescianum

În aceste corpus se tipăresc anastasic cărţi şi lucrări traduse integral sau parţial; cărţi excerptate de Eminescu, ca de exemplu: Burnouf (Introducere în istoria Budhismului indian), Bopp („Gramatica sanscrită" şi „Glossarium comparativum"), Kant (Kritik der reinen Vernunft, ediţia I), Leskien (Gramatica slavonă), Schopenhauer („Versuch über das Geistersehn", „Satz von Grunde"), Nicodim Aghioritul, Oxenstierna, Vasile cel Mare, Maxim Mărturisitorul, Grigorie Palamas, Dionisie Areopagitul, Isaac Sirul, Grigore Sinaitul etc.

6. Biblioteca salvată

În lada lui Eminescu existau, după documente certe, următoarele cărţi:
Christoph Schlosser (Weltgeschichte, 18 volume), Karl von Rotteck (Allgemeine Geschichte, 11 volume), Georges Weber (Histoire Universelle, 9 volume), Arthur Duc de Welington (Histoire critique du pasagge des Alpes par Annibal Barca, 2 volume), Le Compt de Ségur (Histoire Romaine, 2 volume), Millot (Éléments d'histoire générale ancienne et moderne, 16 volume), Christoph Schlosser (Geschichte der alten Welt, 5 volume), Victor Duruy (Histoire des Hébreux, 1 volum),M.A. Thièrs (Waterloo, 1 volum), César Cantu (Histoire Universelle, 24 volume), Ioan Măndinescu (Elemente de Istoria Universală, 3 volume), François Voltaire (Histoire de Charles XII, 1 volum), M. Poujoulat (Histoire de la Révolution Française, 2 volume), Mihail Kogălniceanu (Letopisiţiile Moldo-Valachiei, 3 volume), Géneral de Wimpfen (Bataille de Sédan, 1 volum), Laurian şi Bălcescu (Istoria Românilor, 4 volume), G. Rothan (Les origines de la guerre de 1870, 1 volum), Joseph von Aschbach (Über Trajans steinerne Donau Brücke, 1 volum), Adrian Balbi (Allgemeine Erdbeschreibung, 2 volume), M.N. Bouilett (Dictionnaire Universel d'histoire et de Géographie, 1 volum), Malte Brun (Précis de la Géographie Universelle, 7 volume), Traugot von et Bromme (Neueste Karte der Erde, 1 volum), von Bluntschli(Allgemeines Statsrechts, 2 volume), J.J. Rousseau (Oeuvres Complètes, 6 volume), Charles Montesquieu (Grandeur et décadence des Romains, L'éspirit des Lois, 3 volume), Balzac (Lettres de Balzac, 2 volume), Stöchardt (Schule der Chemie, 1 volum), Buffon (Traité de Zoologie, 1 volum), Dammer (Lexikon der angewandten Chemie, 1 volum), Pascal (Oeuvres Complčtes, 2 volume), Crüger (Schule der Physik, 1 volum), Briot (Traité de Géométrie, 1 volum), Tamier (Traité d'Algébre, 2 volume, Traité de Trigonométrie, 1 volum), Lubsen (Ausfürhliches Lehrbuch der Arithmetik und Algebra, 1 volum), Bertrand (Traité d'Arithmétique, 1 volum), Kant, Schopenhauer, Bopp, Leskien, Burnouf , Finck etc. (Vezi, între altele, Stoica, *Biblioteca lui Eminescu*).

www.dacoromanica.ro

EMINESCIANITATEA
Poezie şi nihilism

Anatomia prezenţei

Cuvîntul ce exprimă adevărul

Ce-nsemna pentru Eminescu „cuvîntul" aflăm dintr-o însemnare din ms. 2275 B; acolo poetul notează: „Cuvînt [...] — *vine de la* conventus, *adunare de oameni". E datoria noastră să întrebăm, mai departe, ce înseamnă* conventus *şi de unde vine el? Limbajul este ancilar sensului, a cărui* insistenţă *ontologică nu o putem dezvălui decît prin repotenţarea verbului. Căutînd să repotenţăm, nu facem altceva decît să căutăm să reamintim (sau să regăsim) marile metafore pe care le păstrează tema* $G^{w}EN$ - ($G^{w}EM$-, G^{w} A-). *Vom începe prin a spune că există aoristul vedic agamam şi perfectul* jagama, *„eu am venit", şi prin a reaminti că în traducerea* Gramaticii sanscrite mici *Eminescu, întîlnea verbul* gam, *„a merge", care „se uneşte cu* ni, *de ex.* nigantum santim = a intra în repaos *sau* a merge de desupt *" (Din acelaşi verb gam derivă şi substantivul jati care înseamnă „lume".) „Cuvîntul" are, în primă instanţă, legătură cu „lumea", „adunarea de oameni", „repaosul" şi prezenţa maximului. Latinescul* conventus *e din familia lui „conueniens" (care se acordă cu, convenabil), „coneunienter" (în acord cu); important este, pentru şirul gîndurilor noastre, conuenientia (acord, conformitate) care, pare-se,a fost creat de Cicero pentru a traduce homologia, symphonos şi sympatheia.*[1]

Întrebăm acum ce înţelegea Eminescu prin adevăr dacă nu o concordanţă dintre ce spune şi lucrul denumit? Nu oare în puterea de a pune în acord spusul (exponere) şi lucrul consistă esenţa adevărului?

Însemnarea despre conventus *se află la fila 93 a ms. 2275 B. În acelaşi Caiet eminescian citim, cu cîteva pagini mai în faţă, o însemnare uimitoare: „Mulţimea potnţială a motivelor care-I pot determina voinţa [omului, n. ns.] constituie însă tocmai esenţa judecăţii şi a inteligenţei, şi fiindcă inteligenţa e cuvîntul, de aceea voinţa e cuvîntul. Şi fiind cate de voliţiune sunt ultima rădăcină a Universului, de aceea voliţiunea e cuvîntul — cuvîntul, Dumnezeu" (ms. 2275 B, f. 73). Motivaţia — ca a treia formă a cauzalităţii (cum ştim că Eminescu din* Staz vom Grunde, *VII, 43) dirijează viaţa şi poate fi astfel ultima rădăcină a universului. Eminescu pare a exprima, aici, voinţa recunoscută în subiectul voliţiei,* der Grundstein meiner *ganzen Metaphysik. Das Wort „Ich" — cuvîntul „Eu" — este „nodul lumii" în care îşi găsesc identitatea subiectul voliţiei şi subiectul cunoaşterii.*

Dar care ar putea fi adevărul cuvîntului ce exprimă adevărul? *Ne amintim, din* Criticilor mei, *aceste versuri:*

„Doruri vii şi patimi multe
.....
Ca şi flori în poarta vieţii,
Bat la porţile gîndirii,
Toate cer intrare-n lume,
Cer veşmintele vorbirii."

[1] A. Ernout, A. Meillet, *Dictionnaire etymologique de la langue latine*, Paris, Libraire C. Klincksieck, 1967, p. 720.

www.dacoromanica.ro

Dureri şi suferinţe încearcă să intre în lume. *Dureri şi patimi cer* veşmintele cuvîntului. *Su(b)ferinţa este infernul adevărului; numai subiectul autentic „suportă Universul" care intră în lume şi în prezenţă prin veşmintele cuvîntului. Cuvîntul:* contentus — *el aduce pe lume. Ca acel cuvînt primordial al Demiurgului:*

„Iar tu, Hyperion rămîi
Oriunde ai apune...
Cere-mi cuvîntul meu dentîi -
Să-ţi dau înţelepciune?"[2]

Dacă acest cuvînt primordial este subînţeles „Fiat lux", atunci Demiurgul înţelege înţelepciunea (sophos, saphes = lumină) ca iluminare în consens cu lux, *lumină (*lumen, *de unde se naşte: „lume" şi cu verbul* fieri *(„a fi", „a deveni", „a cădea" în lume). Acea* ultimă rădăcină a Universului *era fiinţa, aşa cum o presupune verbul* fieri *(raportat la tema BHEU-, „a creşte", „a fi", alături de bhăva şi physis). Cuvîntul prim lasă-să-fie-fiinţa lumii. Între rămînerea lui Hyperion ca stare ce durează, ca păstrare a Fiinţei ca esenţă şi lumina Fiinţei fiind în lume (în lumina verbului* fieri*) este diferenţa dintre a fi în chip esenţial şi a de-*veni *în lume. De cine să atîrne oare de-*venire *şi con-*venire? *Cuvîntul pare a nu exprima decît adevărul dorurilor şi patimilor care cer intrare în lumea devenirii.*

Silaba nemuritoare

„Fragmentul evocă un foc de artificii care proiectează vocabularul uman, eliberat de gravitaţia sa, dincolo de propriul sens, permiţîndu-I să spună mai mult decît ne spune". Pentru romantici, precum pentru presocratici (din vicisitudine istorică, adesea), pentru un gnostic ca Saint-Martin, traducătorul lui Jakob Böehme pentru Angelus Silesius, or Nietzsche, fragmentul *este gravid de transcendenţa tot atît cît* Marea Operă *a alchimiştilor. Picăturile de polen, cum le numea Novalis - Blutenstaub - pot rivaliza cu acea „operă totală",* Gesamtkunstwerk. *„Problematica fragmentului - scrie Gusdorf în* Fondaments du savoir romantique *- este solidară viziunii antropomorfice a lumii. Există o corelaţie implicită între extremele opuse ale compoziţiei, care fugurează pe de o parte opera totală, Gesamtkunstwerk, capodopera globală, care ar transgresa frontierele între arte şi. discipline, Marea Operă a alchimiei estetice - şi, pe de altă parte,* fragmentul *, opera în miniatură, miniaturizarea creaţiei, care încearcă să exprime totalitatea prin reducţie, în clipa cînd ţîşneşte scînteia gîndirii". Ce altceva este, la Eminescu, Memento mori faţă de un rînd ca acesta: „Unda ce-şi mînă trecutu-n viitor"? Or Eminescu gîndea că „alchimia căutînd aur ştia că elementele sunt numai o scară de stări a uneia şi aceleiaşi materii", aşa cum literele, silabele, cuvintele sunt numai o scară de stări ale unuia şi acelaşi nedesăvîrşit poem al Fiinţei.,*

Fie o operă totală, fie un fragment, fie chiar o silabă - precum este nemuritoarea silabă Om - toate încearcă să cuprindă necuprinsul. Prinzînd ele fiinţă din scînteia unei gîndiri neînfiinţate, încearcă mai departe să prindă Fiinţa. Cuvintele omului duc, mai departe, lupta pentru cuprinderea, în locul omului.

Silaba este, pentru simbolismul gnostic indian, o „esenţă secretă", o „sămînţă" a Lumii şi această silabă nemuritoare reproduce mai real decît imaginea *emanaţia cosmică şi disoluţia universală, deopotrivă. Totul şi toate, întreaga scara lumii sunt conţinute în „matricea primordială printr-o schemă alfabetică precisă şi subtilă". Astfel, în Tantrasâra, puterea de emanaţie, aparţinînd aspectului anuttara, este usportul literal a trei forme ale gîndirii, şi anume:*

a) forma atomică numită anava care este „forma punctului de repaos al gîndirii";

---

[2] M. Eminescu, *Poezii*, Ediţie critică de D. Murăraşu, Ed. Minerva, Bucureşti, vol. II, p. 147.

www.dacoromanica.ro

b) forma eficientă, numită shakta care conține caracterul iluminatoriu al „gîndirii coesențiale":

c) a treia formă ce se cheamă sambhava și rezidă în „resorbția (pralaya) gîndirii".

O citire ontologică a „silabei silabelor" ne revelează că în silaba AUM, fonemul A înseamnă Asti, *„existența", U este* Utpatti, *adică „naşterea", iar M reprezintă cuvîntul* Mrtyu, *„moartea".*

*Eminescu putea cunoaşte secretul silabei Om din Yoga tainei regeşti, cartea a noua a Bhagavad-Gitei, astfel numită. Aici, Bhagavat spune: „Eu sunt tatăl acestei lumi, muma, orînduitorul, străbunul, ceea ce trebuie cunoscut, mijlocul de purificare, silaba [*sacră*] Om, Rk, Samam și Yajus". Silaba sacră se află prezentă în întreitul nume al lui Brahman,* Om tat sat, *acesta fiind compendiul întregii ontologii upanişadice. Într-o upanişadă, numită a* meditației perfecte, *silaba OM este „arcul", spiritul este „săgeata", iar* brahman *este ținta ființială.(*Dhyanabindu Upanisad,14).*(Undeva, în Burnouf, există cîteva rînduri unde citim povestea unui fiu de brahman care uită cînd „om" cînd „bhuh"[3] v. p. 139)*

Dovada vie a științei eminesciene despre silaba sacră OM există în transcrierile din Glosarul comparativ al limbii sanacrite *al lui Franz Bopp. În dreptul cuvîntului sanskrit* aksara, *Eminescu notează primul sens:* quod non perit, immortale. *Al doilea exemplu aduce în scenă nemuritoarea și prea sfînta silabă:* littera, syllaba: [ekam aksara] (unum immortale) syllaba sanctissima, [om], quae tribus suis litteris tres deos altissimos exprimit, scilicet littera *a*, quae cum sequente *u* in *o* coalescit (concrescut), deum Vishnum, *u* Shivum et *m* Brahmam.

Aşa cum silaba sacră Om poate fi nemuritoare strîngînd în ea esența Ființei, tot aşa se poate întîmpla și în alte limbi, cum ar fi a noastră în care un cuvînt ca „e" este tot o silabă care poate culege tot ce constituie și se restituie ca o Prezență continuă. Sau într-un vers cum e acesta din Memento mori: „E *apus de zeitate ş-asfințire de idei", unde silaba „E" dezleagă lumile și zeii lăsîndu-I să cadă în nimicul acela atît de straniu încît Eminescu a trebuit să-l asemene cu un chaos de lumină.*

O literă necitită de toți

Există în manuscrisul 2254, f. 165 r. cîteva versuri rămase străine de drama Decebal. Acolo stăpînul lumii dacice spune:

„Oscur, necunoscut, o literă
Ce necitită-a fost rămas de toți.
Din fundul codrilor adînci ai Daciei
Roteam pe univers ochii-mi flămînzi
Și-l înghițeam.
O, codri, vă mişcați cu mine,
Munți mari de piatră, fiți-mi gînduri,
Purtați, stînci albe, armile de cremeni,
Mergeți naintea mea...a regelui."

Destinul acestei litere necitite de toți seamănă cu absentul sens al semnului „întors arăbeşte", semnul străin de viziunea noastră. Semnul întors contrazice sistemul nostru de semnificare; astfel apare o posibilă și ciudată inversiune *a fragmentelor semiotice care excită orizontul de aşteptare al Descifratorului. Descifratorul este, ca în* Lumea descifrată *din* Criticonul *lui Baltasar Gracian, parabolă înglobată de Eminescu în* O alegorie veche și pururea nouă, *un om al iluziei. „Litera necitită" e ca o „carte tristă și încîlcită"* ce mai mult o încifrează cel ce vrea a descifra. *Litera rămîne necitită fiind vidă; și astfel refugiu al viziunii regale: cînd codrii dau întunecimea din care ochii flămînzi rotesc. Universul și-l sorb. Viziunea lui Decebal este una*

[3] Burnouf. V. *infra.*

www.dacoromanica.ro

războinică şi de aceea neiertătoare în voinţa ei de distrugere. Regele dac înlocuieşte distrugerea reală cu cea imaginală. El pare să anunţe în obscurele versuri dintîi că ar deţine cifrul *literei necitite. Sorbind Universul, ar fi putut* reduce *Roma* la nimic. *Ştim blestemul lui Decebal(din acelaşi manuscris):*

„Zeci de secoli vă urcarăţi, zeci de secoli să cădeţi,
Viaţa voastră să nu fie decît o lungă cădere!
Cum aţi omorît voi un popor, astfel să muriţi şi voi."

În acest Univers în care s-a stins Dacia , chiar Dumnezeu e mort , *cum întunecat profeţeşte Dochia.*

Verbele fiinţei

O posibilă gramatică a *Fiinţei* ar putea să înceapă cu gramatica şi etimologia verbului *a fi.* Rosturile unei astfel de gramatici ar fi, desigur, multiple; să ne gîndim că, pentru greci, de exemplu, cele două sensuri majore ale esenţei stării vorbesc despre o de-stare,*physis*, şi o rămînere în repaos, *ousía. Physis* îşi trage seva din rădăcina *bhu,* care în sanscrită a lăsat urmaşi în existenţă, *bhava*, iar *ousía* din *wes*, care pune în joc restul miraculos, ceea ce rămîne în puterea locuirii. Strania şi fragila noastră reminescenţă pe acest astru norocos. Natura gramaticii, ce pare ca şi uitată, ne va ajuta să pregătim întrebările asupra gramaticii fiinţei; iar aceste întrebări — ale omului— îşi extrag neliniştea chiar din inima omului. Criza subiectului ne face să ne îndreptăm judecata spre posibilitatea transportării existentului în ensistent. Eliberarea omului şi a gramaticii omului va veni din sentimentul că divinul a murit. Va trebui să recapitulăm care sînt cele trei rădăcini etimologice ale verbului a fi. Prima rădăcină este *es* şi ea înseamnă viaţa, viețuitorul. Sanscrita spune *asus,* iar limbile indo-europene şi-au păstrat acest „este" precum *estin* în greacă, *est* în latineşte, *ist* în germană, *este* în româneşte. A doua rădăcină indo-europeană este *bhu*: greaca îşi extrage de aici puterea verbului *phyein* şi *physis;* latina are perfectul lui *esse, fui, fuo,* germana pe *bin* şi bist, iar româna pe *fui, fusesem* şi chiar cuvîntul *fire*. A treia rădăcină indo-europeană este *wes*, care în sanscrită a dat *vasami*, iar în germanică *wesan* care înseamnă a locui, a rămîne, a avea un rost. În greacă avem *hestia,* ousía; în latineşte avem sens, care apare în *prae-sens* şi *ab-sens.*

S-a observat atît de filosofi precum Heidegger, cît şi de lingvişti ca Benveniste, că verbele *sein,* □*tre* şi *a fi* cad din verb al existenţei în simplă copulă. Căderea, ne grăbim să observăm, nu este numi a gramaticii ci , chiar, primondial a ontologiei. Ex - sistentia ca Fiinţa (fientia, devenio) sînt căderi din starea originară, din acea stranie constelaţie liberă.

Ontologia occidentală a suferit dintotdeauna de maladia proiectului, a azvîrlirii hazardate, cum zice Eminescu, imaginîndu-şi cu toate supraputerile invizibilului o frumuseţe enstatică a destrucţiei comparabile numai cu etica mai intimă ce zace în sufletul milenar al eremiţilor tibetani. Acea *perseveratio inn Esse* I-a făcut să-şi piardă încrederea în dorul universal carte seamănă atît de bine cu tăcerea fără esenţă şi numai puţinii maeştrii ai existării , ca Juan dela Cruz , Jakob Böehme, Angelus Silesius or Spinosa, au perseverat pînă la o adevărată perversiune a trupului , a imaginii , a numelui şi a destinului .

Cele trei semnificaţii ale verbului *a fi* s-au amestecat în timp şi în limbile omului , sensul tare s-a şters. O gramatică a Fiinţei rămîne prin excelenţă o comemorare a verbelor vieţii, intrării în Fiinţă şi locuirii reminescente. Un poet contemporan a spus frumos că noi, oamenii, nu ne putem salva decît în urma *Fiinţei,* iar Fiinţa n-o poate salva decît poezia. Ne întrebăm acum: cum poate poezia lui Eminescu să salveze Fiinţa?

La această întrebare nu poate răspunde decît opera întreagă a lui Eminescu, prin ceea ce geniul său a putut coborî pînă la sensul historial al limbii române, această primitoare casă a Fiinţei. Eminescianitatea este cea care dă acest sens historial al limbii adăpostitoare de Fiinţă. Trebuie să

www.dacoromanica.ro

spunem că „lucrarea" lui Eminescu asupra acestui mare poem al Fiinţei care este limba unui popor se prezintă ca un viu arhipeleag al rostirii. Există în mai multe Caiete eminesciene o grijă profundă pentru verbele Fiinţei. Aşa este, spre exemplu, *Glosarul comparativ* unde, în dretul rădăcinii *as*, Eminescu scrie „1) esse, existare. 2) esse, ut verbum abstractum vel copulativum"; pentru as el transcrie din Bopp înţelesurile de *sedere* şi *esse*; aceeaşi rădăcină apare în adjectivul negativ asatya, care înseamnă non verus, falsus. Însemnarea lui Eminescu despre *Cosmogonia Inzilor* este cunoscută,a colo Max Muller (în germană) aşeza ca echivalent al lui *sat* pe *Sein*, iar al lui *asat* pe *Nichtsein*; Eminescu, în *Scrisoarea I*, le-a tradus prin Fiinţă şi Nefiinţă. În Indexul filosofic proiectat în Caietul 2289, Eminescu aruncă pe o filă aceste cuvinte: *esse rei, esse conceptum.* Tot aici, în dreptul lui *Grund*, temeiul, Eminescu aşează şi înţelesul de *ens entium*; cea mai grăitoare; cea mai grăitoare meditaţie asupra entitativităţii apare în Caietul 2281 unde se schiţează o scară-ntreagă a înfiinţării şi desfiinţării: Nonens — Fiens — Ens —Defiens — Nonens, Nefiind, făcut, desfăcut, fiind, decăzut — acestea sunt treptele eminesciene ale căderii în comos.

Negativ, tema „vieţii" apare în *absentia*, echivalentul latin al sanscritului *avisaya*. Lucrările cei de-a doua rădăcini, *bhu*, apar în dreptul adverbului sanscrit *avia*, tradus prin *palam* (offentlich) pe faţă, deschis, ceea ce este manifest. Aici Eminescu transcrie din Bopp şi compunerea cu secunda rădăcină bhu: „Componitur cum radicibus [bhu] «esse, fieri» et [kr], [kr] facere ad experimendum apparere, in conspectum venire, oriri; manifestare". Un mic compediu asupra „firii" îl primim din poemul *Demonism*. În însemnările germane eminesciene sunt multe pagini despre *Natur*.

Cît priveşte a treia rădăcină, *wes*, ea poate fi regăsită în *avasatha*, care înseamnă habitatio, domus, domicilium. Ousía greacă apare într-un text inedit în care Eminescu, făcîndu-şi notiţe germane despre realism şi nominalism, vorbeşte despre Platon şi Aristotel, transcrie în greacă ousía şi prote ousía. Tot în textele germane apare adesea *Wesen*, ca de exmplu: *das Wesen der Welt*, în ms. 2287, sau în însemnarea din ms. 2280 despre *Ens realissimum* este numit fiinţa lumii (*das Wesen der Welt*). Zeiţa casei Fiinţei, a altarului, a vetrei, Hestia greacă, apare în poezia *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie*, sub numele latin al Vestei. În ceea ce priveşte morfologia verbului a fi, o simplă consultare a *Dicţionarului poetic al limbii lui Eminescu*, Alcătuit sub redacţia lui T. Vianu, arată că această morfologie a verbului este fără spaţii albe în poezia aceluia care a scris *Luceafărul*, intră în joc toate modurile şi timpurile româneşti. Dar mai demnă de întrebare ar fi sintaxa verbului a fi aşa cum apare ea pusă de lucrare de Eminescu.

Vom aminti doar, fără comentarii, zece situaţii care ne par privilegiate pentru ce şi cum gîndea Eminescu prezenţa, această continuă suflare pe care o numim Fiinţă. Prima situaţie ontologică o extragem din *Scrisoarea I* ; este cunoscutul vers cu care începe Cosmologia: „La început, pe cînd fiinţa nu era , nici nefiinţa...". A doua situaţie o găsim în nuvela *Archaeus* unde Eminescu scrie atît de clar şi de neînţeles că „Archaeus este singura realitate pe lume". Al treilea exemplu ni-l oferă *Luceafărul* cu versurile: „Nu e nimic şi totuşi e / O sete care-l soarbe, / E un adînc asemene / Uitării celei oarbe", versuri care locuiesc în aceeaşi înaltă prăpastie ca straniul *Ungrund* al lui Jacob Böehme, dorul acela pe care nu-l poţi cunoaşte decît rar, foarte rar, ca o neînţeleasă apoteoză abisală. Al patrulea exemplu grăitor pentru sintaxa eminesciană îl transcriem din *Feciorul de împărat fără stea*. El este acesta: „A pus în tine Domnul nemargini de gîndire". Din *Memento mori* relevăm cel mai de neînţeles vers al lui Eminescu: „E apus de Zeitate ş-asfinţire de idei". Acest vers concentrează o putere de neînchipuit a unuia dintre cei mai mari nihilişti europeni. *Memento mori* era scris în 1872, iar *Ştiinţa veselă*, cu al său „Dumnezeu a murit", în 1883. Alt gînd cheie: „Căci gîndirile-s fantome cînd viaţa este un vis". Exemplul al şaptelea îl extragem tot din *Memento mori*: „La nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură". Demn de interogat este straniul vers: „Erau din rîndul celor ce n-au fost niciodată". Apoi trebuie regîndite versurile din *Luceafărul* : „Din chaos Doamne-am apărut / Şi m-aş întoarce-n chaos / Şi din repaos m-am născut / Mi-e sete de repaos". Cel de pe urmă gînd care dă seamă în felul său de sintaxa matefizicii eminesciene este scris în tinereţe şi e plin de amărăciune: „Dumnezeu la adiţiunea lumei a greşit cu unul, acesta am fost eu, dar e o minune ce nu există în realitate, ci e numai umbra unei greşeale. Un punct în cartea destinului, care nu trebuie să fi fost...".

www.dacoromanica.ro

Ceea ce este interesant de observat la Eminescu este nu faptul că el întemeiază, fie şi fragmentar, o gramatică românească a Fiinţei, ci faptul că o „catostrofează" pînă devine o gramatică universală a Fiinţei. Cunoaşterea esenţei gramaticii şi eliberarea subiectului uman prin prăbuşirea mitologiei divinului poate să conducă la o *eliberare* a gramaticii Fiinţei. Ceea ce Eminescu a instaurat este un sens historial al Fiinţei, un mod de gîndire a profunzimii lumii, a înaltului ei invizibil. A mers într-o blîndă rătăcire la marginea prăpastiei unde doarme ascuns încă negînditul. Fiindcă Eminescu a avut în sinea lui cuvintele originii. Dar mai important decît toate acestea e faptul, neobservat, că Eminescu a instituit o altă paradigmă a imaginii lumii.

Şi cei chemaţi să răspîndească o nouă imagine a lumii sunt rari.

Pururi, mereu, niciodată, afară

Fragmentul din „propoziţia lumii" — „Căutătorul" Verbului — se numeşte „adverb". Se spune, în general, că adverbul se aşează lîngă verb, dar un gînd ne surprinde: în fond, *verbul îşi caută locul* printr-un adverb. Posibilul cade prin intermediul fiinţei existenţiale, ajungînd în prezentul timpului *in esse*, fiindcă adverbul răspunde de stadiul ontogenetic real al acestui prezent. Modul său gramatical fiind un indicativ, cunoaşte toate cele trei epoci(cele trecute, prezente şi viitoare) — care se varsă în Prezenţă. Un adverb specific lui Eminescu, precum este *mereu*(sau *pururi*) poate sta în comuniune nu numai împreună cu timpul *in esse*, ci şi cu toate timpurile *in posse* şi *in fieri,* fiindcă există nu numai stadiul real al Prezenţei, ci şi fiinţabilul şi posibilul ei. Astfel sunt adverbele timpului real care marchează cele trei momente tradiţionale: trecutul, prezentul şi viitorul; precum şi altele: posibilul şi virtualul. Relativ la Prezenţă, există nu numai adverbe ale lui „a fi aici — astfel", ci şi adverbe care imprimă anterioritatea(prefiinţei sau a nefiinţei, a absenţei) şi posterioritatea(inexistenţa posterioară). Aşa cum ştim exemplul inexistenţei absolute(a anteriorităţii celor trei epoci ale chronicităţii: trecut, prezent şi viitor) din *Rugăciunea unui Dac*:

„Pe cînd nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sîmburul luminii de viaţă dătător,
Nu era azi, nici mîine, nici ieri, nici totdeauna..."

Am putea numi (într-o tipologie ce se dirijează după „cantitatea" temporală a adverbelor) drept adverbe ale *timpului cronic* pe „ieri", „azi", „mîne", iar pe „totdeauna" — adverb al timpului panacronic" (tot aşa cum sunt „pururi" şi „mereu"). Nu vom stărui asupra gramaticii tradiţionale a adverbului, amintind doar că există adverbe de timp: „absolute", „compuse", „datante", „durative", „iterative", „momentane", „neutre", „obiective", „relative".

Vom aminti timpurile de *prezent*, aşa cum le propun gramaticienii: prezent de actualizare, prezent: eveniment, extins, gnomic, inclusiv, istoric, momentan şi nemomentan, profetic. Nu o clasificare exterioară interesează în conturarea modurilor proprii de exprimare poietică a existenţialităţii în morfologia eminesciană a Prezenţei, ci anumite situaţii particulare ale eminescianităţii existenţei („pururi", „aievea", „mereu").

Există acele două adverbe (din *Glosarul comparativ*): *asunyam* şi *ăvis* ce fac să roiască în jurul lor o întreagă metafizică a absenţei (primul), o densă ontologie a ceea ce se arată „a fi de faţă" (al doilea).

Asunyam[4] este un adverb care înseamnă *omnino, plane, accuratețe*. Înţelesurile lui omnino sunt: 1) „în întregime", „cu totul", „complet" (omnino aut magna ex parte liberatur, spune Cicero, adică „liberat cu totul sau în mare parte"); 2) „într-un cuvânt", „în general" (aşa cum spune acelaşi

[4] M. Eminescu, *Opere*, vol. XIV, p. 889.

www.dacoromanica.ro

Cicero: ac hominum genere aut pmnino de animalium loquor, „vorbesc despre rasa omenească sau în general de a vieţuitoarelor"); 3) „în total" (pe lîngă numerale); 4) „negreşit", „fără îndoială". *Plane* înseamnă: 1) „drept": 2) „clar", „lămurit"; 3) „de tot", „foarte" (plane nosse, spune Cicero, adică „a cunoaşte perfect"); 4) „adevărat", „exact". *Accurate* înseamnă „cu grijă", „prevenitor". Tot în *Glosarul comparativ* se află *asunya* care înseamnă *liber, avacuo, totuş, universus.* Cuvîntul *sunya* îl ştia Eminescu încă din *Introducere în istoria budhismului indian* a lui Burnouf. Acolo, în Abhidharma sau Metafizica, se află vestitele cuvinte pe care Budha Cakya-Muni le spune surîzînd: „Acela este trecător, acela este sărac, acela este vid, acela este lipsit de substanţă". Ceea ce este vid se exprimă prin *sunya*, iar ceea ce este lipsit de substanţă prin *ănatamaka.* Sunt două din tezele fundamentale din Pradjña pâramitâ.[5] Trebuie să recunoaştem o adevărată „destrucţie de sens" aflînd că sunya, „vidul", „vacuitatea" a produs *cifra* şi *zero.* Ce să fi înţeles Eminescu spunînd *Lumea îmi părea o cifră...?* Ne amintim verbele „a încifra" şi „a descifra" din Epigonii (unde versul „Moartea succede la viaţă, viaţa succede la moarte" e un citat din Burnouf). Dar strania „ecuaţie" din Caiete: „ $\frac{Sein}{Werden} = 0$ ce să însemne? Dar versul „La nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură"?

Celălalt adverb sanskrit ăvis[6], tradus prin latinescul *palam* (care înseamnă „pe faţă", „deschis"), este prin excelenţă un adverb al Prezenţei. Alături de verbele esse, facere şi fieri, palam înseamnă „a fi", „a face", „a deveni cunoscut de toţi". În dreptul cuvîntului *ăvis*, în *Glosarul comparativ al limbii sanskrite*, apare amiontită şi a doua rădăcină indo-europeană, a Fiinţei, BHU-: „avis, adv. Palam (öffentlich)*, manifesto. Componitur cum radicibus bhu «esse, fieri» et kar, kr. «facere ad experimendum apparere, in cosnspectum venire, oriri; manifestare». Probabiliter ăvis ex origine est praepositio inseparabilis, quae significaverit «ex», ita ut ăviskr proprie sit herausmachem «facere ut aliguis" erediatur ex acculto» et ăvirbhu, heraussein, herauswerden, foras esse, foras fieri".

Adverbul metaforizează lumile.

Nici leagă, nici dezleagă

Eminescu trebuie să fi iubit mult „conjuncţiile" care îl dezlegau de lumea normei şi de categoriile tradiţionale, de formele a priori — spaţiul şi timpul, cele reale. Aceste exterioriăţi şi straneităţi, care nu sunt nici ale fiinţei, nici ale neFiinţei, sunt ale lumii aceleia trăite nemărginit în sinea sa de Eminescu.

Începutul rugăciunii unui Dac seamănă cu un sigetic uragan negativ, al cărui tunet nu poate înspăimînta decît „mare Neauz", căci nu e pentru auzul obişnuit:

„Pe cînd *nu* era moarte, nimic *nemuritor*,
Nici sîmburul vieţii de viaţă dătător,
Nu era azi, *nici* mîne, *nici* ieri, *nici* totodeauna..."

„Nici" este acea conjuncţie a vidului ontologic care apare aici în registrul acroniei (în absenţa lui Cronos). Şi nu numai a lui Chronos ci, în dublu sens negativ, în absenţa temporalităţii eonice (fără Aion).

Dacă „Nu era azi, nici mîne, nici ieri" sunt cuvinte dătătoare de sens negativ, „*nici* totdeauna" poate să însemne:

— or nu exista nici prezent, nici viitor, nici trecut;

— nici unul dintre timpuri, toate împreună;

---

[5] E. Burnouf, *Introduction à l'histoire du buddhisme Indien*, L'Imprimérie Royale, Paris, 1844, p. 462.

[6] M. Eminescu, *Opere*, vol. XIV, p. 893.

* Adăugat de Eminescu

www.dacoromanica.ro

— or nu exista absolut nimic, (in)temporal vorbind, nici chiar eternitatea eonică;
— sau nu existau în nici un fel, toate deodată, nici timpurile cronice, nici absenta temporalitate eonică.

Dar versul „Nu era azi, nici mîne, nici ieri, nici totdeauna" este urmat de: „Căci unul erau toate şi totul era una". Dacă înţelegem „totdeauna" ca *tot*-de-(a)-*una*, atunci el este urmat de un contrasens ontologic (supus regresiunii negative), atît de specific lui Eminescu, vestit încă din versurile acestea din *Memento mori*:

„Fulgerele să înghețe sus în nori. Să amorţească
Tunetul şi-adînc să tacă. Soarele să pîlpîiască,
Să se stingă... Stele-n ceruri tremurînd să cadă jos;
Rîurile să se-nfioare şi-n pămînt să se ascunză
Şi să sece-a lumei faţă, să se facă neagră..."

Între principiul originar şi apocalipsă (sau *culmea abisală*) — pe de o parte, şi *sens* (s-ens), pe de altă parte, a existat dintotdeauna o bătălie gigantică. *Nu, nimic, moarte, ne-, in-, niciodată, necuprins, neexistent, nefăcut, nelume, chaos, nefiinţă, nefinit, nemărginit, întuneric, umbră, noapte, moarte, uitare, adînc, genune, prăpastie* „participă" la gigantomahia vidurilor. Nici nu „conjugă" nimic, dar dezleagă şi ne pune, prin Eminescu, faţă în faţă cu sentimentul straneităţii lumilor şi cu a lor exterioritate absolută (*Aussersein*).*

A nu fi nici fiinţă, nici nefiinţă, cum spune *Scrisoarea I*, înseamnă a fi înafara onticului *tradiţional*, aşa cum l-a gîndit ontologia de tip occidental. Dar buddhismul măhaiănic al doctrinei vacuităţii era mai întunecat şi mai viforos decît imnurile vedice; pentru cel mai radical nihilist mahayanic, Năgărjuna, cunoscut lui Eminescu, nu există: 1. nici încetare (*nirodha*); 2. nici producere (*utpăda*); 3. nici aneantizare (uccheda); 4. Nici eternitate (*sasvvata*); 5. nici unitate (*ekărtha*); 6. nici multiplicitate (*nănărtha*); 7. nici apropiere (ăgama); 8. nici depărtare (*nirgama*).

Eminescu, e adevărat, cunoscuse cîteva dintre principalele teze ale lui Năgărjuna, rezumate de Candrakîrti. Dar mai mult decît orice, nemărginirea dinlăuntru, an-*archia* proprie, poezia care nu mai putea încăpea în *idee*, nici în *formă* vor da forţa aceea eliberatoare, imensă care luptă cu deja-spusul şi deja-gînditul. Nemaigînditul ontic şi „exprimarea" nemaigînditului (mai bine spus, poate, „exprimarea" de negîndit) incendiază fantezia şi gîndul lui Eminescu.

Cînd Demiurgul îi spune lui Hyperion: „Noi nu avem *nici* timp, *nici* loc, / Şi nu cunoaştem moarte", *nici* nu evocă numai o simplă acronie sau atopie cosmică; arhitectul lumii gîndeşte o primă esenţă străină inşilor naturii. Cînd în cosmogonia din *Scrisoarea I,* poetul spune: „La început, pe cînd fiinţă nu era, nici nefiinţă", *nici* transportă inexistibilul nu numai înafara puterii omeneşti de concepere, ci într-un fel de „stranietate-de-fiinţă-şi-de-nefiinţă". Nici este negativul preferat de Eminescu şi în „exprimarea" incognoscibilului, a nepercepţiei. Despre sosirea în preajma lumii „fără-temei", povestitorul Luceafărului mărturiseşte:

„Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaşte,
Şi vremea-ncearcă în zadar,
Din goluri a se naşte."

Hyperion ajunge fără să sosească undeva, fiindcă locul acelui ce n-are temei (*Ungrund*) e hărăzit „a fi" fără de margini. Spiritul acestui gînd îl poţi trăi citind şi aceste cuvinte din *Samyutta-Nikaja*: „Acesta fiind, acela sosește, acesta nefiind, acela nu ajunge" (II, 28). Demiurgul „fiind" un

* Termenul *Aussersein* îl folosim în accepţiunea dată de Alexius Meinong în *The Theory of Objects*, publicată în *Realism and Background of Phenomenology,* ed. by R. Chisholm, Free Press, Glencoe, 1960. Două teze sînt pentru început de reţinut: 1. "principiul independenţei Fiinţei-astfel (*Sosein*) faţă de Fiinţă (*Sein*)"; 2. "Există obiecte despre care este adevărat să spui că nu există astfel de obiecte".

www.dacoromanica.ro

Un-grund, un ne-temei, Hyperion ajunge, dar nu soseşte. Abisul „e un adînc *asemene*" uitării oarbe, adică un simulacru de nefiinţă. Ochiul nu poate cunoaşte, fiindcă *ochi nu există*; or regimul negativ trebuie „păzit" prin: absenţa hotarului, inexistenţa ochiului, zădărnicia vremuirii, prezenţa golului. Şi Absenţa-prezentă are paznici inviolabili; de această „neagră vecinicie" Hyperion nu poate fi „dezlegat" fiindcă vecinicia ca eternitate, este *absolută*, iar „a dez-lega" înseamnă a elibera prin „di-solvare". Această eliberare (di-soluţie) nu-i altceva decît moartea.

Ochi nu există nici „la început, pe cînd fiinţă nu era, nici nefiinţă". Atunci „n-a fost lumea pricepută şi *nici* minte s-o priceapă", totul „era" un mare întuneric neluminat, „dar nici de văzut nu fuse şi *nici* ochi care s-o vază". Nu exista nici de-Captatul, nici captatorul, nici lumescul, nici mentalul; nu există nici de-Văzutul, nici văzătorul. Nici captare, nici vedere. Vorbind despre lumea care *nici* nu există, Eminescu o înfiinţează, iar „nici" leagă şi dezleagă existibilul şi inexistibilul, extra-Fiinţa, stranietatea imaginării înafara lumilor.

Însoţirea fiinţei şi a morţii de strigăt

În Eminescu interjecţia însoţeşte fiinţa şi moartea oriunde s-ar afla ele; ea se aşază, după cum îi „dictează" verbul originii: între; e mijlocul dintre două luminişuri ale Fiinţei or două surpări ale morţii, ca-n *Memento mori.*

În cosmogonia din *Scrisoarea I* interjecţia *iată* se interpune" între eterna pace şi muma în care se preface chaosul. Mitul ne îndeamnă să vedem embrionul de aur al Creaţiei ivindu-se ca autocritic:

„Dar deodat-un punct se mişcă... cel întîi şi singur. Iată-l
Cum din haos face mumă, iară el devine tatăl..."

Aici interjecţia însoţeşte iniţierea Fiinţei.

Într-un poem ca Revedere, ea stă între „depărtare" şi viaţa durabilă a codrului, a naturii,a elementelor ei. Poetul întreabă:

„— Codrule, codruţule,
Ce mai faci drăguţule,
Că de cînd nu ne-am văzut
Multe vreme au trecut
Şi de cînd m-am depărtat,
Multă lume am îmblat."

Interjecţia prin care încep „versurile" codrului încearcă să spună: „priveşte cu ochiul minţii cum trec cercurile timpului prin viaţa mea, prin trupul meu din ce în ce mai bogat în inele!" Este natura eternă reîntoarcere.

Poetul (pare că) întreabă din nou:

„Codrule cu rîuri line,
Vreme trece, vreme vine,
Tu din tînăr precum eşti
Tot mereu întinereşti."

Întrebarea este, ca-n *Mureşanu*, nici nouă şi nici liberă. „Răspunsul" parcă ar vrea să spună: „Iată cum se menţine fiinţa durabilă a naturii!":

www.dacoromanica.ro

„— Ce mi-i vremea, cînd de veacuri
Stele-mi scînteie pe lacuri,
Că de-i vremea rea sau bună,
Vîntu-mi bate, frunza-mi sună:
Şi de-i vremea bună, rea
Mie-mi curge Dunărea.
Numai omu-i schimbător,
Pe pămînt rătăcitor,
Iar noi locului ne ţinem,
Cum am fost, aşa rămînem:
Marea şi cu rîurile,
Lumea cu pustiurile,
Luna şi cu soarele,
Codrul cu izvoarele."

Pentru natură, vremea vremuieşte dar firea rămîne neschimbată. Pe pămînt rătăcitor, schimbător e numai omul, fiind visul unei umbre şi umbra unui vis. Un „oaspete turbure pe pămîntul întunecat", cum a spus Goethe. Marea, rîurile, lumea, pustiurile, luna, soarele, codrul şi izvoarele sunt esenţa durabilă a naturii: locuirea lor e subsistenţă, are o imperisabilă existenţă; căci rămînerea (re-*manere*) este fiinţa lumii ca esenţă durabilă, „rămîietoare".

Dar o interjecţie are puterea de a însoţi iniţierea şi remanenţa Fiinţei, şi chiar decadenţa ei:

„O moarte e-un chaos..."

Moartea care e rudă bună a destinului grec, Moira, este sensul vieţii (spune Eminescu) şi, totodată, un chaos. E moartea care, contrar Fiinţei, este capabilă de tot şi de toate: numai esenţa dispensaţiei Fiinţei n-ar putea fi.

Poezia şi gîndirea sunt unde de o clipă în fluviul Chaosului. Nu-i universul „cel chimeric" o clipă suspendată, o exclamaţie a vreunei „nopţi a nefiinţei"?

„Substanţa imaterială din Univers"

„Care e cea mai bună dovadă că există o substanţă imaterială în Univers?" se întreabă Eminescu în fragmentul cosmologic Substanţa imaterială din Univers dovedită din punct de vedere materialist (ms. 2255, f. 403-408).

Materia este „genul feminin" al Substantivului. De aceea răspunsul lui Eminescu este: „Materia". Materia este „mumă" a Universului; în fragmentul cosmologic eminescian devine „substanţă imaterială", fiindcă „materia" are aceeaşi origine ca şi iluzia, „maya" (tot aşa precum „omul" şi „măsura" tuturor lucrurilor, cum ne informează Conze, în cartea sa despre esenţa buddhismului). Să procedăm la analiza acestui răspuns: „Materia", ne îndeamnă Eminescu. *Analiza* poetului este o disociere (urmînd metafizic semnificaţiile verbului: *lyso*, „a distruge", „a dezlega", „a dizolva"; solvo: „a dezlega de"; *lunati*: „a împărţi", „a tăia", „a neantiza"):

„Materialiştii zic că nu există *vid*, că orice loc în Univers e umplut cu materie. Dar aici vom aduce următoarea întîmpinare. La începutul formării sistemului nostru solar, toată materia din care el se compunea forma o imensă nebuloasă. Deci, din punctul periferic pe care noi îl ocupăm astăzi pînă la punctul periferic corespondent la care s-ar putea trage o linie dreaptă la soare, coloana era cu mult mai *deasă* decît astăzi. Între volumul ocupat azi de soare şi volumul ocupat de pămînt materia nu era eterică ca astăzi, ci cu mult mai grea, mai deasă. Deci în unul şi acelaşi spaţiu poate fi materie mai *multă* sau mai puţină. Într-un pahar încape atîta fier, atîta lapte, atîta apă, atîta abur. Deci în unul şi acelaşi spaţiu încape multă şi puţină materie.

Din aceasta urmează însă ca spaţiul, pentru a încăpea materia, trebuie să fie mai *mare* decît ea. Din momentul însă în care am admis că spaţiul e mai mare, deci materia mai mică, ni se prezintă însăşi noţiunea spaţiului, noţiunea întinderii infinite. Oricît de mare ar fi materia, din momentul în care ea e mai mică decît spaţiul, ocupă un volum mai mic decît acesta, ea devine în raport cu spaţiul o nimica toată şi se poate traduce în formula: 1 în raport cu serie infinită.

www.dacoromanica.ro

Materia însă consistă din părţi. Nici poate fi altfel, căci din momentul în care e determinată în mărimea ei de vreme ce se poate reprezenta idealier măcar p[r]in unităţi de întindere şi de greutate, ea trebuie să fie compusă din părţi. Spaţiul nu consistă din părţi, din care cauză întinderea lui merge la infinit, divizibilitatea lui în infinit. Materia trebuie să aibă părţi ultime din care se compune, părţi *reale*, cari nu se mai pot subîmpărţi decît ideal, subîmpărţiri cari se confundă cu însăşi facultatea noastră de a împărţi, dar de cari natura nu se poate servi, ea compune şi descompune, are nevoie de ultime particule certe, reale. Deci, tocmai fiindcă ne punem pe un punct de vedere materialist, admitem ipoteza atomelor.

Aşadar, materia fiind mai mică decît spaţiul, ea în raport cu spaţiul e foarte mică şi, consistînd din părţi certe, aceste părţi în raport cu infinitul spaţiului sunt foarte puţine.

Deci în cîte combinaţiuni poate intra materia? În atîtea cîte permutaţiuni se pot face în acele atome. Să zicem, de pildă, că fiece atom are un nume propriu, pe unu-l cheamă a, pe altul b, pe al treilea c. În cîte combinaţii pot intra cifrele a,b,c?

În: „a b c
b a c
c b a
c a b
a c b".

Analiza lui Eminescu desface substanţa imaterială în patru „rezultate neapărate" (re-solvare pusă sub regimul necesarului), şi anume:

1) „O materie determinabilă ca mărime";
2) „Un număr determinabil de părţi";
3) „Un număr determinabil de moduri de combinaţiune ale acestor părţi";
4) „Un număr determinabil de forme individuale".

Toate acestea, mărimea, numărul în care se distribuie, modurile de combinaţie, formele individuale, „stau faţă c-un spaţiu infinit şi cu-un timp infinit".

Pentru „a concretiza lucrul", Eminescu se gîndeşte că aceste forme individuale pot fi reprezentate „prin numerele unei loterii care se trage *vecinic*". Mărginirea sau nemărginirea numărului formelor în natură, combinaţiile legilor fundamentale sunt în miezul „fantaziei" din fragmentul Despre nemurirea sufletului şi a formei individuale, iar veşnica loterie care caută cifra existenţei în urna nefiinţei e „eternitatea moartă" „în care stau închise toate formele vieţii" în Moartea est stingerea conştiinţei identităţii numerice (ms. 2255, f. 10 r). Numerele vieţii apar „în mod necesar", fiindcă posibilul trebuie să fie în chip necesar, ca şi generatul, ca şi hazardatul:

„Tot ce se naşte însă în lume şi tot ce se-ntîmplă, se naşte în mod necesar, neapărat. Împrejurul razei în care vieţuim şi ne mişcăm bat şi cearcă a veni în viaţă toate posibilităţile de existenţă, toate aceste forme posibile, căci posibilitatea de-a exista în faţa veciniciei e certitudinea de-a exista. Dar dacă ceea ce e posibil pus în faţa veciniciei e cert...".

Limbajul acestui fragment, în partea finală, pare a fi contaminat de terminologia leibniziană din *De primae philosophiae Emendatione et de natione substantiae (1694). Substantia* este „fiindul propriu-zis". „Vis este numele pentru fiinţa fiindului persistent în sine". Consistenţa este visul de realizare al posibilităţii şi, totodată, este „esenţa existenţei" (existentia.) Caracterul exigenţial al esenţei face din „posibilitate" moduri de a exista (modi exsitendi). În capitolul *Leibniz: interdependenţa realităţii şi a reprezentării* din *Metaphysik als Gschichte des Seins* (Nietzsche, II, p. 350-360, Heideger spune că „Fiinţa-posibilă concepută şi conceptibilă numai pornind de la esenţa Fiinţei provoacă în sine apariţia re-prezentată şi aceasta în aşa fel încît această provocare este deja o pro-ducere în-afară şi o executare *(ex-sequi),* efectuare a existenţei (*existentia*)". În acest renumit postulat: „Că tot ce e posibil va fi" vedem ceva de ordinul tezei a şasea leibniziene, anume: *Omne possibile Existiturire.* Problema posibilităţii de-a exista în faţa eternităţii moarte, ca fiind o certitudine de-a exista, este de *origine* carteziană, deşi „limbajul" din însemnarea Despre nemurirea sufletului şi a formei individuale („Din certitudinea cum că atît puterile şi elementele în joc cît şi modurile lor de combinaţie se pot calcula apriori şi rezuma într-un număr oarecare...") are „elemente" kantiene. Dar nu „izvorul" gîndului contează — „Viaţa mea curge uitînd izvorul" —, ci sensul, aşa cum a devenit în apropierea lui Eminescu. Aşadar, ce sens are certitudinea de-a exista pentru eminescianitate? Viza Eminescu, deopotrivă, o eliberare cît şi o certitudine de sine a fiindului (şi a insului)? *Suveranitatea în interiorul realului* e conjugarea principiului identităţii în lume; neputînd fi întrupat, rămîne numai *rugăciunea* („Îngăduie-mi intrarea în vecinicul repaos"), *Nirwana* ca eliberare (eleytheria şi lyso, totodată). Negăsind fiindul nici adevărat, nici sigur, Eminescu se abandonează neantului exterior şi autolizei exstatice.

www.dacoromanica.ro

Numai harfa de aramă cheamă fantasmele la existență: ivirea nu-i deșartă, și totuși:

„E o făptură-aievea, e gîndul din gîndul meu.
Dintr-un noian de doruri am întrupat-o eu
Și sufletul din mine în al ei suflet este;
Ea a zburat în ceruri, din cer mi-aduce veste. [...]
Tot ce-ai gîndit mai tînăr, tot ce-am gîndit mai dulce
Se-ncheagă-n raza lunei ce-n nori vrea să se culce
Și corp de-argint îi face ființei aeriane..."

Cîntul orfic abia ascunde „decepția" gîndului care crede în regia gîndirii *în*ființate: raza aeriană „*prinde* chip și formă". Dar corpul care se-ncheagă-n raza de lumină de lună e „corp de-argint", supus morții. Nu numai fiindul real moare ci și fiindul imaginat.

Privind cele patru Nimicuri din Kant, Eminescu trebuie să se fi simțit ca la o răscruce a nelumilor:

„Nichts,
als
1.
Leerer Begriff ohne Gegenstand,
ens rationis.

2.
Leere Gegenstand
eines Begriffs,
nihil privativum.

3.
Leerer Anschauung
ohne Gegenstand,
ens imaginarium.

4.
Leerer Gegenstand ohne Begriff,
nihil negativum."

Nimicul ca *ens rationis* este un „concept vid fără obiect", suprimă totul (alles aufhebt), este asemenea numelui. *Nihil privativum* e ca umbra sau ca frigul, un „concept despre lipsa unui obiect". În Umbra mea, umbra depășește privațiunea și își apropriază corporalitatea ca și reală:

„... văd onorabila mea umbră [...] și-mi fixez ochii la ea și cuget... cugetarea mea e vorbă pentru ea [...] nu vorbesc în gînd decît cu mine. *Eu* cu *mine*. Ciudat! Această despărțire a individualității mele se făcu izvorul unei cugetări ciudate [...] umbra mea [...] prindea încet, încet conture pe părete pînă ce deveni clară ca un portret zugrăvit în ulei, apoi se îngroșă plastic din părete afară, astfel încît sări din cadru jos și mă salută surîzînd...".

Ca „intuiție vidă fără obiect", *ens imaginarium* este *fără substanță* (ohne Substanz), ca spațiu pur (der reine Raum) și timpul pur (die reine Zeit). Poate că acel Ens fără timp, fără spațiu, fără cauză (E — (s + t + c)) nu e decît un Ens pur ca acea Existență înafara lumii, de care vorbește Kant: das dasein ausser der Welt. În fine, al patrulea nimic, nimicul imposibil — *nihil negativum.*

Substanța imaterială ar putea fi și ea din ordinul acela de existențe înafara lumii, cel puțin dacă „citim" *imaterială* că i-materială, adică lipsită de matrice generatoare, de cauza primă.
Congenere acestei însemnări, *Substanța imaterială din Univers dovedită din punct de vedere materialist*, — poate anterioară — est și cugetarea din ms. 2255, f. 401:

„Materialiștii au două probleme de rezolvat:

Întîi: Dacă materia precum și-o imaginează (caracterul și mărginirea în trei dimensiuni și ponderabilitatea) e substanța și principiul fundamental al universului, căci ea este = cu absolutul. Dar amîndouă calitățile ei (i + p) divize prin numărul absolut (i - p) dau zero. Nefiind în stare a cunoaște decît raporturi, *materia* însăși nu este decît o scară infinitezimală de raporturi — nimic mai mult, nimic mai puțin. Cele trei dimensii ale ei și ponderabilitatea sunt asemenea raporturi.

A doua. Dacă-și imaginează că definiția materiei e completă, trebuie ca din analiza acestei definiții să urmeze cu necesitate toate — absolut toate fenomenele, fie din cugetarea noastră, fie-n afară de noi. Din contra, cele două calități ale materiei nu sunt ele înșișî decît *fenomene*, adecă două termene numai în o serie infinită de fenomene. Esplicarea lor nu se poate da decît prin raport și

www.dacoromanica.ro

ecuațiune (a = a). Principiul unei substanțe indivize, eterne, *întregi* în Univers, *întregi în noi* (uniquitate în noi și în fiece ființă) numai din aceasta se explică cu înlesnire putem zice toate fenomenele. Din momentul în care am conceput această idee a independenței absolutului — esplicarea fenomenelor devine un fel de calcul *a priori* pe care esperiența nu are a-l confirma, ci a-l verifica".

Congeneritatea celor două fragmente (primul „în limbaj" leibnizian, al doilea „în limbaj" laplacian — poate chiar o *traducere*) arată obsesiile esențiale ale lui Eminescu privind substanța întreagă, Universul, ubicuitatea Ființei în noi, principiul substanței „indivize", nemurirea formei individuale, modurile de combinațiune ale fragmentelor consubstanțiale, postulatul existenței viitoare a ceea ce este posibil, principiul independenței absolutului.*

„Materia", substanța imaterială din Univers, înfățișează matricea ființială a celor prezente; matricea aceasta am putea spune că este partea feminină a Ființei Lumii. „Locul" Părintelui cosmogonic îl joacă „punct-acela de mișcare" care produce haosul matriceal și se transformă, el însuși, în Tatăl. Negura nopții lumii *se desface în fâșii*. O lume răsare, împreună cu „lună, doare și stihii". Dorul cel fără margini va atrage în viață (înțeleasă ca inexistență absolută ajunsă în prezență) toate acele „colonii de lumi pierdute" care „vin din sure văi de chaos". Pe pământul *lumii mici* ființa și neființa află „microscopice popoare, regi, oșteni și învățați". Nimeni nu va reuși să învingă moartea și chiar lumea cea întreagă este, pentru Eminescu, *o clipă suspendată*, un fulger aruncat ca o punte între cele două „nopți ale neființei".

„Genurile" existenței celei mari le-am văzut, în cosmogonia din *Scrisoarea I*, în chaosul-mumă și punctul cel dintîi — tatăl.

Interesant pentru „ne-utrul" existenței Luceafărului ar fi versurile abandonate unde geniul cerului este: „Nerăsărit și neapus / Lumină din lumină". După cum, în variantă finală, chipul suprafiresc îi mărturisește fetei de împărat: „Căci soarele e tatăl meu / Și mumă-mea e marea". Observăm că, în mitologie, în poezie, toate genurile substantivale — masculinul, femininul, neutrul — sunt creatoare de ființuri.

Odată ajunsă aici, jos, pe pământ, Ființa ca substanță primordială (se) *declină*. Numele ei (Ființa — substanța din Nominativ) cunoaște ex-sistența căderii în cazuri.** Cercetînd Cuvintele din *Manualul de paleoslavă* al lui Leskien (greceşti, în special) care i-au reținut atenția lui Eminescu, am găsit (în ms. 2307, f. 115 r — 116 r) această *Notă proprie* în care se vorbește despre trecerea dativului în genitiv: „Nota proprie: dat[tivul] în loc de genitiv ca adesea; în românește asemenea de ex. căpitan hoților, frunte mișeilor, stăpîn moșiilor. Domn țării. Pierind însă substantivul întîi cu articolul, dativul devine genitiv în românește".

Această Notă proprie eminesciană ne-a dat ideea cercetării „numelor" cazurilor în limba română.

Am putea concepe trei „scări" ale cazurilor, și anume:

I	II	III
Dativ	Genitiv	Nominativ
Genitiv	Vocativ	Vocativ
Nominativ	Nominativ	Genitiv
Vocativ	Dativ	Dativ
Acuzativ	Acuzativ	Acuzativ

Reamintind „numele" cazurilor, cititorul va înțelege, singur, căderile din fiecare „scară".

1) Dativul, *dativus*, înseamnă instituit, *dat*. Am discutat, pe larg, în *Gramatica Ființei* (cap. „Căderea substanței sau ceea ce ni s-a dat") problema donației în vocabularul indo-european și

* Eminescu traduce din Laplace un fragment din *Exposition du système du monde* (cartea a IV-a, cap. XVII, p. 320, ed. 1835) - pe care îl intitulează *Principiul independenței absolutului* (în ms. 2275 II, f. 41 v): „... Aceste aparențe sunt prin urmare *independente* de dimensiunile Universului precum, în virtutea legii proporționalității (equației) forței către repejune, ele sunt independente de mișcarea absolută, ce s-ar putea întîmpla în spațiu. Simplicitatea legilor naturii nu ne permite așadar de-a observa și de-a cunoaște decît raporturi".

** A nu se uita sensurile originare: fio-, fieri, fientia = a de-veni, a ex-sista, "a cădea". De asemenea: caz provine din causa = lucru (iar latinescul *causa* "traduce" res = ens = eón).

www.dacoromanica.ro

conexiunile între ritual şi gramatică în sanskrită (după Renou). Amintesc, aici, din *Dicţionarul etimologic al limbii latine* (al lui Ernout şi Meillet) cîteva lucruri privind verbul Do-, Da- sau unii dintre compuşii săi. Astfel, sensul prin al cuvîntului *daps* este „sacrificiu", „donaţie rituală urmînd sacrificiul", „danie", „hrană" (în sens profan). Din aceeaşi rădăcină indo-europeană, s-au mai păstrat: arm, tawn („sărbătoare"), v. isl. Tafn („animal pentru sacrificiu"), v. *engl. Tiber* („sacrificiu"), gr. *deipnon*, v. germ. de sus *zebar* (?) („animal de sacrificiu").

Ontologic vorbind, *Dativul* este expresia a ceea ce se dă, a datului ontologic. S-a făcut corelaţia dintre verbele DO- şi KAP-II. S-a interpretat sentinţa lui Parmenide, *to gar einai* prin *es gibt* (Heidegger), acest „se fală", „există", are a fi fiind răspunzător de Fiinţă.

2) Genitivul ar fi un caz al devenirii. *Genitivul* (provenind din *G'N) traducere gr. genik□ ptősis (şi aparţine lui Quintillian şi Suetonius care, prin genitivus casus, înlocuiesc traducerea lui Varron — patricius căsus). În limbajul filosofic ar fi de reţinut opoziţiile: genus/species şi genikos/eidikós. Rădăcina *G'ENH *G'N a produs verbele „a naşte", „a însărcina". În sanskrită, prajăh înseamnă „posteritate". În greacă, *gignomai* înseamnă „eu divin".

3) Nominativul este cazul numelui. Nőmĭnătivus casus traduce grecescul he onomastiké (ptósis). Ne amintim ce spune Socrate în Cratylos despre nume: „Ei bine, numele îmi pare făurit dintr-o rostire care spune că numele (ónoma) este în realitatea (on) care ţinteşte cercetarea".

4) Vocativul este cazul „strigării" numelui. Vocătivus casus traduce grecescul *kleticós*. Cuvîntul provine din *WEK^{W}-, indicare a emisiunii vocii, a chemării, a numirii. Din această familie amintim skr. *vák* (voce), gr. (w)*epos, lat vox, cis, vocăre*, got. *waihts* (lucru).

5) În privinţa Acuzativului, Varron a crezut „că *aitiatiké* este *aitiaomai*, „a acuza" şi a tradus prin casus accusativus"[7].

Astfel: ceea ce este dat devine, primeşte numele sub care este invocat, în chipuri diferite, în timp, în loc.

În manuscrisele sale, Eminescu are însemnări variate; există astfel Substanţă: — animalică, anorganică, combustibilă, cosmică, eterică („... din închipuirea aceasta, a unui Soare care stăpîneşte întregul spaţiu al cerului prin puterea lui de atragere, a unor materii ponderabile, pretutindenea răspîndite în Univers şi a unei *substanţe eterice* care umple lumea şi face rezistenţă se leagă cu necesitate o altă închipuire: aceea a unei proceduri necontenite şi nesecate de căldură în corpul central al unui sistem cosmic"), eternă, imaterială, indiviză, a lucrurilor („... numărul e substanţa lucrurilor") nevieţuitoare, organică, spirituală, unică („Convertirea unei puteri în alta, transformismul — ne dă rezultate atît de uimitoare, încît pururea înclină a crede, nu în prefacerea unui lucru în altul, ci în transcubstanţiune — ca şi cînd din o substanţă — singură şi unică — s-ar fi putut naşte o altă substanţă.").

Amintim, în încheiere, însemnarea privitoare la Hegel (în Caietul 2255, f. 360 v):

„Hegel.

Sein = Nichstein = Werden.

Proporţional".

Prima „identitate": Sein = Nichstein se poate citi prin viziunea din *Ştiinţa logicii (acea mişcare de a dispărea prin ea însăşi*: „fiinţa şi neantul sunt unul şi acelaşi lucru", p. 72). *Fiecare* termen *se suprimă pe el însuşi* „este în sine opusul său" (p. 88). Fiinţa şi neantul „se întrepătrund şi *se paralizează* una pe alta în mod reciproc".

Nefiinţa şi Devenirea pot „fi" momente ale unui identic neidentic cu sine (Nichsein = Werden).

Cît priveşte ‚identitatea" Sein = Werden, ea ar putea pune în joc acea neîncetată năruire a casei Fiinţei, aşa cum şi-o închipuia Nietzsche în *Aşa grăit-a Zarathustra*. Ele trebuie gîndite *în acea stranie fire a instantaneităţii*, he exaiphnes haute physis atopos.

[7] Julia Kristeva, *Le Langage, cet inconnu. Une initiation à la linguistique*, Seuil, Paris, 1981, p. 121.

www.dacoromanica.ro

Starea de absolut. Se află în dialogul lui Platon, *Fileb* (26 a-b) aceste cuvinte: *genesis ein ousian.* E, poate, gîndul cel mai tainic pe care vechiul grec l-a pus în joc. *Genesis ein ousian* s-ar *tra*-duce: „de-venirea orientată în-spre ființă". Genesis s-a *tra*-dus (și tra-*dus*) în germană prin „Ent-stehen", ceea ce în românește ar fi un fel de *de(z)-stare*, o de-venire ca de-părtare, o despărțire. Hestia, „es+to" (după etimologia lui Boisacq) — — parousia, praesentia, prezență — este un mirabil rest al Stării. Brugmann și Cassirer cred că exprimarea ideii de ființă, în limbile romanice, ține de *sto, strare* cu înțelesul de „a sta în picioare". Radicalul indo-european *sto* a penetrat nu numai limbile romanice. Și înțelesurile stării au fecundat întreaga gîndire istorială. Conceptul de ființă primește, de la radicalul *(si) st-*, doar *unul* dintre înțelesurile ființei. Iar *fientia* (produsă de fio, fieri, factum sum) înseamnă, pentru ființa în românește (*și*) „devenire". Iar de-venire înseamnă (*și*) „cădere". Poate de aceasta casă a Ființei se construiește și se năruie neîncetat. Poate de aceea, o obsesie fără odihnă a lui Eminescu va fi fost să prindă și să cuprindă acea genesis (genium, natio, națiune, geniul național, *specificus*, species, eidos) — amiază înaltă a Ființei. Acea stare a nestării ei, acea clipă — instanță mai înaltă. Fiind aici acea „spaimă împietrită" și acel „vis încremenit" al eminescianității.

Vom ilustra cu mari imagini, imagini între altele, care se încearcă în zugrăvirea Stării ce s-ar putea numi „Aceasta Este". *Punctul de solstițiu, moratoriul, cumpăna, în sine închegatul.*

O mare imagine, cea a punctului de solstițiu, se află marele poem *Memento mori:*

„Ș-astăzi punctul de sostițiu a sosit în omenire
Din mărire la cădere, din cădere la mărire,
Astfel vezi roata istoriei întorcînd spițele ei;
În zadar palizi, siniștri, o privesc cugetătorii
Și vor cursul să-l abată... Combinații iluzorii —
E apus de Zeitate ș-asfințire de idei".

Ne amintim cum se definește de Varro *solstitium: „quos sol eo die sistere videbatur"*, se numește solstițiu fiindcă soarele, în acea zi, părea că se oprește (stă).

Pentru Eminescu *sol-stitium,* chiar punctul de solstițiu, pune în joc imaginea de-o clipă, imposibil de „prins", a căderii a eminentului *ens summum.* Zeitatea este esența intimă a zeului; zeu provine din rădăcina *dev* - care înseamnă lumină, în chip originar. Ideea, ca *eidos* înseamnă in-luminare, vedere, i-luminare.

„Apus de Zeitate" și „asfințire de idei" înseamnă apunerea esenței luminoase și asfințirea ideilor vizionare: „Timpul mort și-ntinde membrii și devine vecinicie", „Și idei a zeci de secoli sunt reduse la nimic". Și veșnicia, *aion* în greacă, și nimicul, ca *nihil* sunt idei negative. Iar cînd vom afla că românescul „moarte" are aceeași rădăcină cu *moira*, destinul grec, altfel vom înțelege poemul *Memento mori.* Și *Memento mori* va deveni poemul nimănui și al tuturor.

O altă cugetare dominantă la Eminescu este întrupată de *moratoriul între moarte și viață*, așa cum apare în *Archeus.* Archeus e greu de înțeles fiindu-i etern. „Și etern este tot ce este întotdeauna de față... în acest moment. Nu ce au fost, căci au fost stări de lucruri, nu ce va fi, căci vor fi iarăși stări de lucruri. *Ce este.* Numai dacă vremea ar sta locului am putea vedea lămurit ce-i etern... Numai într-un punct în care s-ar naște un moratoriu între moarte și viață, căci lumea nu-i decît o vecinică plătire către viață. O vecinică încasare din partea morții. Și această împrejurare este mama timpului. Fără de aceasta, suma celor ce există într-adevăr s-ar putea privi peste tot, aș ști ce este netemporal".

Moratorius dă seama de întîrziere, oprire, pauză, O expresie precum *nil morari* înseamnă „a nu te opri la", „a nu te îngrijora de". O plantă *moraria* se mai numește și *statioron* sau *chameleon.*

Eminescu, prin moratoriul între moarte și viață pare să caute un tip de încremenire, o oprire a mișcării. O clipă. În românește, clipă vine din clipirea ochiului, tot așa cum germanii spun *Augenblick*, tot astfel precum și în daneza lui Kierkegaard. Latinescul *momentum* este derivat al lui *movere* și „nu exprimă decît dispariția", observă Kierkegaard în *Conceptul de angoasă.*

www.dacoromanica.ro

Eminescu , prin moratoriul său, cere clipei ca *instans* să joace rol de *discrimen*. Şi chiar acesatăî discriminare intico-temporală este cea care aşază împreună timpul trecător şi eternitatea. Acel *ce este* reprezintă ceea ce latinii spun despre divinitate prin *praesens*. Deloc întîmplător *re-pliază* Eminescu *ce este* şi *clipa* în *praesaens*. Instanţa este, spune acelaşi subtil Kierkegaard, „categorie a trecerii (metabole)". Una din cele patru cauze după Aristotel, cauza eficientă, este, ne amintim, *arche tes metaboles*. Arheul lui Cantemir, ca *to'enormon, şi punctum saliens* din Eminescu gîndesc simbolic acelaşi lucru identic: zacerea-ţîşnire.

Averea clipei hrăneşte şi meditaţiile lui *Mureş*anu:

„O, pîrghie a lumii, ce torci al lumii fir
Te chem cu disperare în pieptu-mi cu delir,
Răspunde-mi cine-i suflet al lumii? Dumnezeu?" [...]
„— În numele Celuia, al cărui vecinic nume
De a-l rosti nu-i vrednic un muritor pe lume;
Cînd limba-i neclintită la cumpenile vremii,
Toiagul meu s-ar stinge încet la vîrful stemei
Regeşti...".

Pîrghia lumii e marea balanţă a nefiinţei şi fiinţei.

Ştim însemnările lui Eminescu (în ms. 2255, f. 363) despre *Der Wagebalken. Wage* înseamnă „balanţă" iar în germană medievală înseamnă, după cum citim undeva în Heidegger, şi „pericol".

Cuvîntul *Wage* cu semnificaţia de pericol şi ca nume al instrumentului, derivă de la *wägen, wegen*, „a face un drum" (*Weg*), adică „a merge", „a fi în mers".

Ştim şi versurile din *Se bate miezul nopţii*:

„Pe căi bătute-adesea vrea mintea să mă poarte,
S-asamăn într-olaltă viaţă şi cu moarte;
Ci cumpăna gîndirii-mi şi azi nu se mai schimbă,
Căci între amîndouă stă neclintita limba".

Cît priveşte pericolul, el ţine de pieire. Cît priveşte pieirea *(per-ire)* ea ţine de drum. Cît priveşte drumul, el ţine de cale. Cît priveşte calea, ea ţine de cumpăna gîndirii. Cît priveşte gîndirea ea ţine de fiinţă. Cît priveşte Fiinţa ea ascultă logosul. Cît priveşte logosul, el este în pericol pînă la sfîrşitul lumii.

Instinctul aproape, dacă nu presentimentul Fiinţei, l-a făcut pe Eminescu să încerce să vadă, să încerce să transcrie punctul de solstiţiu, moratoriul dintre moarte şi viaţă, cumpăna gîndirii, clipa ca o frumoasă discriminare. Totul în numele acelei abstrageri de la tors, deşi „atît torsul cît şi fuiorul ţin întruna". Dar Eminescu ştie că despre Ab-solut (ceea ce este nedesfăcut, nedizolvat, nedezlegat, nedeschis) orice idee te-ar încerca, această idee este negativă. Fie Brahm, fie Un, fie *hen kai pan* or „în sine închegatul".

Pînă şi clipa este *in-stans*. Nu are stare!

De aceea greu de pătruns e imaginea şi foarte greu de prins clipa desfacerii or refacerea lumilor. Cînd Eminescu a înţeles că instanţa ţine de invizibil a vrut să vadă clipa: „Avem clipa, avem raza care tot mai ţine încă". Văzînd starea de Absolut, spiritul lui Eminescu (se)cutremură (într-)o limbă universală a fiinţei.

www.dacoromanica.ro

Căderea substanței sau ceea ce ni s-a dat

Undeva, în *cratylos*, Socrate, îi spune lui Hermogenes că "numele îmi pare făurit dintr-o rostire, care spune că numele (*ónoma*) este realitatea (*ón*) către care ţinteşte cercetarea". Undeva, în *Nirukta*, Yaska aminteşte că antecesorii săi "indică următoarele caracteristici ale numelui şi ale verbului: verbul are drept suport existența-în-devenire (b*hāva*), numele are drept suport esența (*sattva*)".

Remarcăm mai întîi că atît (*e*)*ón* cît şi *sattva* provin din întîia rădăcină a Ființei: *ES-**. Apoi radicală se arată discriminarea gramaticianului indian Yāska privind existențialitatea verbului (*bhāva* < BHŪ) – înseamnă existență, ființă-în-devenire) şi esențialitatea numelui, substantivului care e moştenitorul direct, într-o intimitate reciprocă, al substanței. Într-o intimitate reciprocă pe care cuvîntul eclesiologic perihoreză o mai păstrează vie, încă.

Numai că limbile nu-şi despart cu totul "acțiunea" de "stare" şi lasă să fie un "nominal-verbal" cum este participiul fie *èon*, fie *san (sant-s), fiindul.*

Este gramatica fiindului o simplă gramatică mezonică? Nu, e aici graiul ascuns al Ființei, puterea de a rosti într-un cuvînt toate participiile lumii. În greacă, participiu se spunea (în *Sofistul*) *metoché*; a participa; *metéchein,* iar participație – *méthexis*. Cuvîntul grec provine din rădăcina *CHU-*, "a răspîndi" (în latină, *FU-*, a produs verbul *fundo, -ere:* 1. a vărsa, a face să curgă; 2. a topi; 3. a arunca jos împrăştiind; 4. a produce; 5. a răspîndi, a revărsa; 6. a risipi).

Am putea spune că *èón*, legînd fiindul de Ființă, răspîndeşte ființialitatea în lumile toate cîte sînt sau vor fi fost. Eonticitatea, poate, va hotări destinul Hesperiei, după profeția heideggeriană, fiindcă ea este începutul Occidentului.

Verbul existenței primeşte nume prin participiu, astfel prinzînd ființă esența. Această esență grecii o numeau *ousia*. Să ne întrebăm, acum, care sînt însă epocile esenței în istoria europeană a Ființei? Să nu aşteptăm ordine în lumea greu de înțeles pe cît de grea de înțelesuri a esenței. Din *Indexul* aristotelic al lui Bonitz se poate vedea limpede că *ousia* nu cunoaşte sinonimie perfectă în *tó ti estin* sau în *tó ti hen einai;* după cum, tot aşa, nici *essentia* în *De Ente et Essentia* nu traduce perfect *ousia* aristotelică. În *Dicționarul etimologic al limbii latine*, Ernout şi Meillet îl propun pe Cicero creator al termenului filosofic "essentia". Seneca, într-o scrisoare, *Ad Lucilium* (LVIII), transpune, ca şi Cicero, pe *ousia* prin *essentia.*

Aceeaşi mărturie de transpoziție a termenului, în *De civitas Dei*: "sicut enim ab eo quod est sapere, novo quidem nomine, quo usi veteres non sunt latini sermonis auctores, sed jam nostris temporibus usitato, ne deesset etiam linguae nostrae, quod Graeci appellant *ousian;* hoc enim verbum e verbo expressum est, ut diceretur essentia"[8]. Tot de Augustin se leagă una dintre marile interpretări medievale ale esenței, anume prin interpretarea lui *sum* din "Eu sînt cel ce sînt" ca *essentia*. Esențialist este şi anselmianul *Qui sum* din *Proslogion.* Tradiția thomistă a esenței va fi dusă mai departe prin lumina mult aşteptată a veacurilor de Richard de Saint-Victor (cel obsedat de corelația dintre esență şi existență), de Alexandre de hales, de Bonaventura. Richard de Saint-Victor îl gîndea pe *existere* ca *sistere ex sistere* fiid *essentia* iar *ex* – originea. Alexandre de Hales

---

* *Eón*, participiu față de prezentul *estin, sattva* provenind din *sat* („ființă") aparțin, cel puțin lingvistic primei rădăcini ES-, care, în limbile indo-europene, a produs tema ontologică exprimând „viața" şi „vieţuitorul".

[8] "căci aşa cum cuvîntul înțelepciune provine din *sapere*, acela de *esență* din *esse*, ce este un nou cuvînt, de care vechii autori latini nu s-au servit niciodată, dar care se află astăzi în folosire, deşi noi nu ne lipsim de ceea ce grecii numeau *óusia;* acest verb este aceeaşi expresie verbală care se spune prin essentia".

www.dacoromanica.ro

identifică *ousia* cu *essentia* (urmîndu-l pe Augustin), pe *ens* supremul cu *essentia*, esență fiind chiar numele propriu dat "divinei esențialități"[9].

În Occident, filosofia primă sărbătorea luna de miere a fiindului suprem. Bonaventura a descris memorabil intimitatea reciprocă dintre ființa esenței şi ființa existenței, cînd predicatul era inclu în subiect: "praedicatum enim clauditur in subjecto"[10].

Orice traducere e o cădere, aşa cum cerul şi norii transcrişi "cerul" şi "norii" sînt "zgomote" sunt simple litere. Numai că norocul ne-a surîns. Cei vechi nu lăsau cele căzute să iasă din cadență. Literele erau tă stoicheia, şi astfel păstrau, invizibil dar puternic, ceva din stihialitate. E spiritul care încifrează stihiile lumii în bietele litere ale omului. Cînd nu mai avea pe pereți minții nici o "icoană a Universului", cum zice Eminescu, omul învățat chema litera în ajutor.

Cînd Seneca a forjat *substantia*, urmînd înțelesul şi modelul lingvistic al cuvîntului *essentia*, a-s întîmplat ca acest cuvînt cu o istorie mare să arate limpede şi nealterate litere "s" şi "t", literele opririi. Între literele opririi, *s-t*, şi literele curgerii, *l-r*, se poate scrie istoria omului, aşa cum e ea, cu naştere, cu iubire şi moarte.

Substanța e stanța ce stă ca fond al tuturor; ea cade neîncetate, dar cadența Universului n-o poate pierde. N-o poate pierde atît timp cît Universul este *versiune în-spre Unu.* Cînd Plotin se rătăcea spunînd că *hen* ("unul") e naşte din *einai* ("a fi"), el se rătăcea numai în lumea limbii greceşti nu şi în lume. În lume avea mare dreptate.

Uneori, despre un simplu nume, cum este orice zeu, s-a spus, frumos dar rătăcitor, că este un ocean de realitate, pélagos ousian.

Nume erau şi entelehiile – şi cine ştie cîtă "realitate" ar fi avut, – dacă ar fi avut – fără Leibnitz? Numele acestea se dădeau tuturor substanțelor simple. Şi cînd Leibnitz va spune că fiecare substanță este o monadă, nu vom întîrzia să amintim, din nou, acea plină de sugestie rătăcire a lui Plotin care spera că *einai*, "a fi", e consubstanțial cu *hen*, "unul". Monadologia rămîne o ontologie supusă cauzalității. Există încă o *causa prima* pe care s-o numim *suprema substantia.*

Numai că lumea noastră cea reală nu este atît de bună ca lumea posibilă din spiritul lui Leibnitz. Numai omniprezența, supusă unui eu central rămîne în ideală suspendare. Chiar în Leibnitz al său *ens reale* coboară într-un lucru existent în act, un *res actu existens*, cum e numit în *Cele 24 de propoziții.*

Este, aici, căderea lui "Ens Reale seu *causa*" în lucru ex-sistînd în act (tot aşa precum *Ursache* în , *causa* în *chose, ens* în lucru ex-sistent, un lucru dez-stabilizat). "Lumea celor nefăcute" începe astfel a se desface. Căderile substanței cu subiectul ca şi inclus sînt căderile din numele adevărat şi încă stătător în țipătul ce îl cere existența ca răsplată. Existența sau Hade-ul cel lipsit de vedere şi de viziune dar nu de văzători.

Ființa ca *existentia* se arată, atît cît se arată, ca o "insurecție contra neantului", sau cum se spune în latineşte "ex-sistere ex nihilo". Această ființă în ipostaza de existență se înfățişează limbii ca o ieşire din nimic, ca o părăsire a neantului: o eliberare din nelucru. Nelume, neantul, non-ens, nihil, Nichts, nimicul sînt nişte himere fără nume. Cine oare nu va cădea pe gînduri aflînd că vocabulum (nume) face parte din aceeaşi familie cu vak (rostire, în skr.), cu epos (rostire, wepos în gr.) şi cu goticul waihts care înseamnă lucru? E o stranie, întotdeauna, epopee a Ființei în tot ceea ce au păstrat acele cuvinte îndrumătoare.

Unul dintre cuvintele-îndrumătoare care a lăsat urme adînci în gîndirea historială europeană este "Prezență". Prezența are două sensuri. Primul cuprinde existența, ceea ce medievalii definiseră ca quoditate. Al doilea sens răspunde la numele de esență, fiind quiditatea prezenței. Sensul mai înalt al prezenței dă seamă de singularitate, ceea ce în greaca lui Aristotel s-ar fi spus *ousia* acelui ce este de fiecare dată aceasta, "kath'hekaston". Acest "hekaston" în ontologia greacă se defineşte ca *esență a obiectului în sine* (hypokeimenon kath'auto). Mutația înțelesului grec din *hypokeimenon* în *subhectum* s-a făcut prin Leibnitz. Şi această transpoziție este considerată ca una din marile

[9] V. Richard de Saint-Victor, *De Trinitate*, IV, cap. 11 şi 12, p. 1, tom. 196, col. 936-938; Alexandre de Hales, *Summa theologica,* I, n. 349, ed. 1924, tom. I, pp. 517-518. V. Étienne Gilson, *Le Thomisme*, J. Vrin, Paris, 1942, pp. 66-84.
[10] "Predicatul inclus în subiect".

www.dacoromanica.ro

revoluții ale ontologiei. Ea valorează "cît orice metafizică de la Platon la Neitzsche", spune Heidegger în *Elucidarea istorico-conceptuală a esenței fondului. "Subjectum* și *substans* sînt *substantia* ce traduce *ousia. Logos* și *hypokeimenon* intră în sfera cuvîntului *ratio*, care va deveni celălalt nume pentru *subjectum"*. Pentru Leibnitz traducerea *hypokeimenon*-ului în *subjectum* se întemeiază pe următoarele patru noi interpretări: 1. esența este posibilitate; 2. existența este perfecțiune (în funcție de exigența esenței); 3. ens este exigens și 4. subjectum este esența lui ens. Gîndirea historială a lui Leibnitz va fi poarta de intrare a grecității în timpurile moderne. Într-un capitol hotărîtor din *Metafizica înțeleasă ca istorie a Ființei*, Heidegger scrie: "*subjectum* și *substans* înțeleg același lucru, ceea ce este în chip propriu constant (subsistent) și real, ceea ce era satisfăcător în raport cu realitatea și consistența și, din această cauză, se numește *substantia.* Pornind de le *substantia* se va interpreta esența inițial determinantă a *hypokeimenon*-ului drept ceea ce se prezintă de la sine. *Ousia,* prezența, se gîndește ca *substantia.* Conceptul de substanță nu este elenic, dar influențează, inseparabil de *actualitas*, modelarea esenței Ființei în metafizica ulterioară"[11]. De acum înainte, în cultura europeană subiect vor putea fi și soarele și luna, și luceafărul, și îngerul și zeul, și phoenixul și omul. Și eul, după Descartes.

În sintaxa occidentală, subiectul a devenit o "funcție" răspunzătoare de "cazul" numelui în nominativ. Nominația este "cazul" cu care se corelează predicația. Relația aristotelică dintre *ousia* și *symbebekos*[12] va transmite substantul ei ontologic viziunilor logice următoare. Astfel Frege a interpretat predicatul ca funcție, subiectul ca argument. În logica simbolică europeană, functorul predicativ determină argumentul subiectiv (deși *argumentum* înseamnă "ceea ce clarifică" și provine din rădăcina *arg-* care înseamnă "a lumina", fiind rudă cu ceea ce este strălucitor: argintul și argila, în greacă, cu argumentum și arguere – "a demonstra", "a face să strălucească"; franceza veche avea chiar un cuvînt argu, arguce înseamnînd "gîndire").

Numele la nominativ a fost gîndit de la Aristotel pînă spre sfîrșitul sec. XIX-lea, poate chiar mai tîrziu, ca fiind deținătorul și "purtătorul sensului pur", "nucleul cunoașterii discursive". Abia după ce lingvistica europeană a cunoscut gramatica sanskrită a lui Panini s-a putut lua cunoștință de raportarea numelui la nominativ nu la entitatea verbală, "ci la unii din constituenții formei sale flectate"[13]. Panini va concepe cazurile ca funcție, ceea ce în sanskrită se numește *karaka.* Mai trebuie spus că gramaticienii indieni tratează tema nominală și verbală ca "secundare" și "determinante", iar sufixele ca "principale" și "de determinat". Este lămuritor faptul că "sufix" se spune în sanskrită *pratyaya*, care provine din verbul *prati-I-*, "a merge către, a se întoarce, a înțelege prin ceva". Kaiyata a definit sufixul drept "cel al cărui sens este înțeles prin temă", iar un alt gramatician, anterior, spusese că "tema și sufixul exprimă împreună sensul sufixului". În *Limbă și gîndire în cultura indiană*, Sergiu Al-George observă că "statutul de principal și *determinandum* al sufixului se justifică și prin rolul care îi revine în exprimarea funcțiilor semantico-sintactice numite *karaka*"[14]. Termentul *karaka* este interpretat de Renou, în *Terminologie grammaticale du sanskrit*, ca "recțiune (între nume și acțiune verbală), regim cazual verbal". Pentru Katyayana, actantul este "ceea ce se realizează" (*sadhaka*), pentru Pantanjali, este *karoti*: "a face", "îndeplinește". Iată cele șapte *karaka*, enunțate în ordinea din textul lui Panini: Primul functor *Karaka* este *apadana*, "ablațiunea", pe care sanskritologul Sergiu Al-George îl glosează ca fiind "îndepărtarea și separarea de la un anumit obiect sau persoană". Al doilea actant se numește *sampradana*, "donația", se opune "ablațiunii", fiind "acțiunea de remitere către un obiect sau o persoană". Primele două *karaka (apadana* și *sampradana,* provenind din rădăcina *DA-* "a da") exprimă de-misiunea și re-misiunea. Vom vedea, din *Don et échange dans le vocabulaire indo-*

---

[11] Martin Heidegger, *Die Metaphysik als Geschichte des Seins,* în *Nietzsche,* II, traduit par Pierre Klossowski, cap. "Mutația hypokeimenon-ului în subjectum", Gallimard, Paris, 1976, p. 344-345.

[12] *Ousia – "esență"; symbebekos* – "accidens", "accident".

[13] Sergiu Al-George, *Limbă și gîndire în cultura indiană. Introducere în semiologia indiană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 25. Vom folosi în demonstrația noastră întreg capitolul *"Predicație și determinare"*, p. 22-44.

[14] *Idem,* p. 27.

www.dacoromanica.ro

éeuropéen, de Benveniste[15], ce rețea semantică poate produce un verb precum e această rădăcină **do-* care în hitită a generat un sens opus lui a da, anume: "a lua". Avem, aşadar, exprimarea ablațiunii şi a donației, prin primele două karaka, născute de verbul da-. Al treilea actant este "instrumentul", *karana* pe care Panini îl gîndeşte ca "mijloc de realizare suprem (al unei acțiuni)". Al patrulea este *adhikarana*, "«locația» sau «referința» spațio-temporală, este «substratul» (*adhara*, litt. «suport», «receptacol») acțiunii"[16]. De exemplu: *vane vasati*, "el locuieşte în pădure". Al treilea şi al patrulea karaka deriva din același verb *karana;* faptul că prefixul referinței spațio-temporale, *adhi*, exprimă ceva, "cu privire la" i-a sugerat lui Sergiu Al-George idea unei "corelații între mediația instrumentalității şi referința spațio-temporală". Al cincilea karaka se numeşte *karman*, "pacientul", suferitorul acțiunii despre care Panini spune că e "ceea ce agentul doreşte să dobîndească mai presus de orice". Ultimul karaka, al şaselea, cel mai important, este *kartr*, "agentul" acțiunii "definit de Panini ca *svatantra,* «independent», litt. «cel care îşi are propriul său fir»"[17]. "Agentul" acțiunii cunoaşte, uneori, cauzația prin *hetu.* Karman şi kartr se corelează "în planul tranzitivității", spune Sergiu Al-George. Există, deci, şase karaka şi ele sînt corelate două cîte două, exprimînd: ablațiunea – donația, instrumentul (realizării acțiunii) – locația, pacientul – agentul. În semiologia indiană descifrată de Sergiu Al-George, "forma adîncă a limbii reprezentată de cele şase karaka nu este străină [...] de o anumită *viziune a realului* (s. ns.) pe care caută să-l surprindă prin anumite corespondețe, însă acest real nu mai este de esență statică, ci dinamică, aşa cum apare în act şi în procesul devenirii. Cele şase constante ale reprezentării sînt categorii dinamice: cu excepția a două dintre ele – *sampradana* şi *apadana*, derivate de la verbul *DA.*, "a da", – toate sînz exprimate prin termeni în compoziția cărora intră verbul *KR-*, "a face", verb de la care derivă însuşi cuvîntul karaka; aceeaşi rădăcină este prezentă în mulți alți termeni gramaticali, fapt care l-a făcut pe L. Renou să afirme că «terminologia gramaticală este formulată în termeni de acțiune»"[18]. Pentru lucrurile supuse naşterii, existenței şi morții punerea în mişcare a "inimioarelor maşinii lumii" în timpul divizat el însuşi sălăşluieşte condiția. Dar nu numai timpul divizat. Ci şi acțiunea – *kriya* – mişcă lumile şi, după Varşyayani, ea produce şase modificări existenței (*bhavavik'ara*) şi anume: naşterea, existarea, transformarea de sine, creşterea, decăderea, pieirea (jayate'sti viparinamate vardhate paksiyate vinasyatiti). Gramaticieni dinaintea lui Yaska (sec. V î.e.n.) au stipulat existența (sattva), suport al numelui. De ce este oare numit numele la nominativ "purtător al sensului put" trebuie ştiut că sufixul nominativului nu poate exprima nici un karaka, după cum a stabilit Patanjali în regula II, 3, 46 din *Mahabhasya:* "sufixul prim (= nominativ) este valabil atunci cînd se exprimă numai sensul (artha) temei nominale (pratipadika), genul (linga), măsura (parimana) şi numărul (vacana)"[19]. Urmînd analiza sanskritologului român vom repeta, alături de el, că "rolul numelui la nominativ în determinarea lingvistică nu trebuie considerat, ci ca o relație dintre o entitate lexicală purtătoare a sensului pur şi o entitate norfologică din sintagma verbală, marcînd o funcție semantico-sintactică"[20]. Funcția aceasta este îndeplinită de karaka.

Teoria gramaticală indiană s-a născut din hermeneutica actului simbolic ritualic. În *Les connexions entre le rituel et la grammaire en sanskrit* (1941-42), Renou stabileşte originea ritualică a functorilor karaka[21].

Iată această corespondeță:

I. sacrificatorul – "agentul", *kartr;*

---

[15] Émile Benveniste, *Don et échange dans le vocabulaire indo-éuropeén,* în *Problèmes de linguistique générale*, Gallimard, Paris, 1976, p. 315-327.

[16] Sergiu Al-George, *op. cit.*, p. 28.

[17] *Ibidem.*

[18] *Idem*, p. 34-35.

[19] *Idem*, p. 31.

[20] *Idem*, 32.

[21] *Idem*, p. 41: Terminologia ritualică legală de *karaka* e generată de regula ritualică: "Ne referim, scrie Sergiu Al-George rezumîndu-l pe Renou –, la termenul *vibhakti,* «sufix flexionar», care în literatura ritualică desemna atît împărțirea ofrandei (turta sau vicitma sacrificată), cît şi *«fragmentarea numelui zeului ca diviziune cauzală»* (s. ns.), precum şi la notația prin indicinumerici ordinali a sufixelor respective, făcută de asemenea în spiritul terminologiei rituale unde o seamă de noțiuni rituale, calendaristice sau muzicale erau desemnate prin numerale ordinale".

www.dacoromanica.ro

II. victima – "pacientul", *karman;*
III. ustensilele sacrificiale – "instrumentul", *karana;*
IV. locul sacrificial şi clipa potrivită – "locaţia", *adhikarana;*
V. actul ofrandei – "donaţia", *sampradana*[22];
VI. transferul magic al ofrandei – "ablaţiunea", *apadana*[23].

"Sacrificiul" vedic era omologatorul oricărui rit şi instrumentul cel mai direct al obţinerii nemuririi şi "divinizării"[24]. Respiraţia Yoga va fi asimilată ca "interiorizare rituală"[25]. Respiraţia, ne informează Eliade[26], a fost identificată cu o "libaţie neîntreruptă"; o sutra vorbeşte, textual, despre "sacrificiul cotidian în respiraţie". În *Kaushitaki-Brahmana Upanishad* (II, 5), suflul este omologat cu "oblaţia către foc, pe care fiecare stăpîn al casei trebuie să o practice în fiecare zi": "ei îl numesc *«agnihotra interior»*. În timp ce vorbeşte, omul nu poate să respire, şi atunci el îşi oferă respiraţia rostirii, în timp ce respiră, el nu poate să cuvînte şi atunci el îşi oferă rostirea respiraţiei. Sînt acolo cele două oblaţii continue şi nemuritoare; în veghe şi în somn, omul le oferă fără întrerupere. Toate celelalte oblaţii au un sfîrşit şi participă la natura actului (karma). Cei vechi, cunoscînd acest sacrificiu adevărat, nu ofereau *agnihotra*"[27]. Interiorizarea aceasta rituală este o formă de "sacrificiu mental"; am numi-o interiorizare mentală şi am putea compara-o cu o convergere dintre cosmic şi fiziologic. o astfel de dispunere perfectă există şi între regula rituală şi regula gramaticală. Prin practici yoga, *Aitarexa Brahmana* şi alte "producţii" brahmanice aduc, cu timpul, înlocuirea sacrificiului real cu un "sacrificiu interior". "Se identifică aici, scrie Eliade, fragmentele rituale şi actele ceremonialului cu anumite organe şi funcţii ale corpului uman". Şi ceea ce se obţine prin sacrificiul concret – adică imortalitatea, participaţia la devatma – se cîştigă la fel de bine prin asceză" şi respiraţie[28]. Şi prin *gramatică*, am putea adăuga, cîtă vreme arta literelor este numită analiză şi ordonatoare a "codului" existenţei.

Este extrem de clar, acum, de ce s-a trecut de la sacrificul real la sacrificiul interior, gramaticalul urmînd perfect ritualul. Corespondenţa, pentru a nu se ştirbi din ce-i etern, nemuritor, trebuia să fie perfectă. Această "dis-poziţie perfectă" dintre "regula gramaticală" şi "regula rituală", Panini o numeşte vidhi[29]. Ceea ce a rămas în chip fundamental neînţeles este, de fapt, ponderea secretă a celor două karaka: *apadana* (prefixul *apa* produce idea de «îndepărtare»): *ablaţiunea* şi *sampradana, donaţia.* Verbul din care derivă cei doi actanţi este *DA-*. S-ar putea spune: o "departe-dare" şi o "re-dare". Existenţa celor două "danii" ni s-a părut grăitoare şi aşezarea lor în urma celorlalte patru karaka – întrebătoare.

Fenomenologia indo-europeană a *datului* şi a *schimbului* se întemeiază pe un mare vocabular care cuprinde arheul, distrugerea, valoarea şi sărbătoarea.

Să încercăm un compendiu al "darului" şi al ""schimbului. "Darul" este făgăduinţa semantică a rădăcinii **DO- (da-, dai).* Totdeauna "a da" se corelează cu "a lua", "a primi". Şi hittita produce surpriza lexicală de a acorda verbului *DA-* înţelesul de "a lua". Faptul acesta ne face să ne gîndim că în viaţă nu se ştie cine dă şi cine primeşte.

Benveniste[30] însă, se gîndeşte numai la etimologia verbului *a lua*, în gramanică. Goticul *niman,* germanul *nehman* decurg dintr-o rădăcină indo-europeană care conţine idea de distribuire. Aşadar iei ceea ce ţi se dăuieşte. Sub rădăcina **neam-*, dicţionarele etimologice adună pe gr. *nemô,* "a distribui", *nemos*, "bucată de lemn", *nemesis,* "justiţia distributivă", *nomizo*, "a avea în folosinţă", lat.. *numerus,* "număr", *numerosus,* "ritmat". Este demn de reţinut un compus al goticului *niman,* anume *arbinumja*, "a moşteni", tradus litt. de Benveniste prin "cel ce ia (=

[22] Sergiu Al-Geroge aminteşte *devatasampradana* care se traduce: "ofranda către o divinitate". V. *op. cit.* p. 41.
[23] Mai există o corespondenţă: între yajamana ("cel ce instituie sacrificiul") şi *hetu* ("incitatorul" agentului).
[24] Mircea Eliade, *Techniques du Yoga*, Gallimard, Paris, 1975, p. 145.
[25] *Idem*, p. 143.
[26] *Idem*, p. 146.
[27] *Kaushitaki-Brahmana Upanishad*, II, 5, în Eliade, *op. cit.*, p. 147.
[28] Mircea Eliade, *op. cit.* p. 145-146.
[29] V. Sergiu Al-George, *op. cit.* p. 86.
[30] Émile Benveniste, *Don et échange...*, în *ed. cit.*, p. 316-318, 322.

www.dacoromanica.ro

primeşte) moştenirea". Acest *arbi-numja* e echivalentul grecescului *klero-nómos*, "a moşteni", şi înrudirea mi se pare îndreptăţită: "Goticul *niman* vrea să spună «a lua» [prendre], nu în sensul lui «a lua cu forţa" [saisir, «a nu lăsa să scape», «a înţelege», «a domina», «a surprinde»] (care se zice *greipan*, germ. *greifen*), ci în sensul de «a primi ceea ce se dă» [recevoir] şi mai exact de "a primi împărţeala în posesiune", ceea ce acoperă una din cele două accepţiuni ale gr. *nemô* "confirmă ambivalenţa [rădăcinii] **nem-* care indică atribuţia legală ca dat sau ca primit".

Pentru căutările lucrării noastre este bine să amintim că got. *Greipan* şi germ. *Greifen* provin din rădăcina germanică *ghrerb-* pe care un dicţionar etimologic francez o traduce prin "saisir". Conceptul, *Begriff*, se hrăneşte din această rădăcină. Francezul "recevoir" aparţine rădăcinii *kap-II* care înseamnă "a lua" aceleiaşi case semantice aparţinîndu-i got. *Hafjan* (a lua), *giban* (a da) germ. *Haben* (a avea), *geben* (a da), *Gabe* (datul).

Benveniste aduce ca probă a ambivalenţei semantice a da – a lua germ. *Geben* (a da) şi v. irl. *gaibim* (a lua, a avea). Rădăcina *kap-II* răspunde de principiu, concept, receptacol, participiu, captare etc.

Din greaca veche, cinci cuvinte ce exprimă darul sînt puse în joc de autorul eseului *Don et échange dans le vocabulaire indo-européen*. Anume: *dós, dósis, doron* ("din generozitate, din recunoştinţă sau omagiu"), *doreá* (o sumă de daruri), *dotine* ("dar oferit din obligaţie unui şef cu intenţia de a-l onora").

În istoria cuvîntului latin *numus*, Benveniste dezvăluie o adevărată "fenomenologie indo-europeană a «schimbului»". Toate se adună acum în jurul rădăcinii *mei-II* care păstrează idea de schimb, de funcţie, de sarcini.

Dicţionarul rădăcinilor limbilor europene al lui Hauterive aminteşte pentru rădăcina *mei-II*[31]*:*

1) *idea de schimb:*
   - gr. a-mei-bo, "a schimba";
   - lat. mu-t-are, mutatio, mutabilis;
   - got. Maidjan;
2) *idea de sarcină:*
   - lat. munis, communis, communio, communicare, munia, munus (însărcinare, funcţie, dar care se face), munerare, etc.
   - got. ga-main-s (comun);
   - germ. ge-mein Gemeinde.
3) *idea de schimbare a locului:*
   - lat. meare (a trece), commeare (călătorie), migrare (a se duce) etc.

Din *Dicţionarul etimologic al limbii latine* al lui Ernout şi Meillet, reţinem sub *munia:* "funcţii oficiale", "datorii", "însărcinări ale unui magistrat", munium care e echivalat prin leitourgia; sub munus, -eris găsim înţelesurile: "da care se face", "recompensă", "gratificaţie", "reprezentaţie", "jocuri oferite", "luptă de gladiatori".

Aceeaşi rădăcină productivă mei-II dă seamă de skr. ni-mayate (el schimbă), v. irl. móin (obiect preţios), dagmóini (daruri, binefaceri), gr. moitos (mulţumire); v. isl. meidmar (bijuterie), got. maipms doron (dar din generozitate), v. engl. madum (comoară, tezaur).

Două sensuri înfrumătoare se ivesc în ţesătura aceasta a dăruirii şi schimbului: a oferi ceva, a da şi a da ceva unei "persoane" care primind darul, ofranda, datul se îndepărtează de dătător sau este deja departe. Sensurile sînt apropiate donaţiei şi ablaţiei, primele două karaka din *Arta celor opt învăţături* ale lui Panini. Aventura semantică a got. *maipms* este pentru demonstraţia noastră o adevărată piatră preţioasă. Fiindcă acest cuvînt, în traducerea din Marcu, VII, 11, redă grecescul *doron* (darul din generozitate, din recunoştinţă sau omagiu) şi este un echivalent al ebraicului *korban,* "ofranda Comorii Templului"[32]. Doron înseamnă alături de "dar", şi "ofrandă făcută zeilor", ba chiar "dar al zeilor". Bailly dă următoarele înţelesuri care ne interesează: I. dar, cadou, cadou al zeilor, al divinităţii (în *Iliada şi Odiseea*); 1. ofranda zeilor (*Iliada*, Eschil).

---

[31] R. G. Hauterive, *Dictionnaire des racines des langues européennes...*, Larousse, paris, 1948, p. 120-121.

[32] Émile Benveniste, *op. cit.* p. 323.

www.dacoromanica.ro

Şi cuvintele derivate din *dap-* (apărut prin lărgirea rădăcinii dai-) sînt grăitoare pentru feţele luminate şi întunecate ale donaţiei.

Din familia lui *dap-* avem:

– lat. *daps,* "banchet sacru" (Albius Tibullus: progrege ferre dapem: "a da un ospăţ religios pentru apărarea turmelor");

– v. isl. *tafn,* "animal de sacrificiu";

– arm. *tawn,* "sărbătoare";

– gr. *dapáne,* "consumare", "distrugere" (*dápto:* "a tăia în bucăţi, a consuma, a distruge").

Vom spune aşadar: primele două karaka, *apadana* şi *sampradana* derivate din verbul *da-(dai-, dap-)* exprimînd ablaţia şi donaţia sînt mai importante decît celelalte patru (karana, adhikarana, karman, kartr) care intră toate în sfera verbului "a face", *kr-.*

În fond, esenţa facerii este dăruirea, lumina şi fiinţa se distribuie invizibil şi invizibil în lume, chiar dacă realitatea este răsturnată de spirit peste pînza gîndului.

Trebuie cunoscută poieticitatea indiană a lui "eu fac" (kartă'ham iti). În Răsărit nu se gîndeşte ca-n teoria aristotelică a cauzelor. Dacă eu fac o cupă nu "eu o fac" ci prin "arta" de a face e lucrată cupa, "«Eu-l» fiind numai o cauză eficientă, cum scrie Coomaraswamy[33]. Relaţia dintre "Sinele Interior" şi "sinele elementar" este ca dintre "motor" (kârayitri) şi "agent" (kartr). Această imagine simbolică din *Mundaka Upanishad* e omologabilă cu descrierea rolului jucat de incitator în viaţa agentului, în *Arta celor opt învăţături.* "Operaţia, scrie Coomaraswamy, este mecanică şi servă; agentul este liber numai în măsura în care propria lui voinţă este identică în acest punct voinţei maestrului său care devine propriu «patron» (karayitri)"[34]. "*Operare*", sacrificarea rituală adică, se află în anterioritate de temei faţă de "operator", agentul (kartr), cum s-a spus, "cel care instituie sacrificul (yajamana)[35]" este «incitatorul» (hetu) «agentului» sacrificator". *Hetu* este, de fapt, cauză, temei, raţiune, avînd semnificaţiile cuvîntului grecesc *arché.*

Aminteam că sanskritul *dāti* înseamnă "el împarte", "el dă", "el distribuie". Această calitate binefăcătoare se regăseşte şi în atributele zeităţii care distribuie "viaţa şi lumina". Precum se distribuie în toate fiinţele silaba *om* rămînînd nepieritoare. "Zeitatea care distribuie" se numeşte *Bhaga* sau *Bhagavat,* "Dispensatorul", "darul său fiind o "participaţie" sau "dispensaţie" (bhâgam). Destinată le-a fost zeilor dispensaţia precum nouă darul Fiinţei de-a se afla în noi şi printre noi. În această dispensaţie a Fiinţei putem începe să citim undoirea: ontologia. Există acel eminent participiu grec *tò eón,* nume şi verb, totodată, omul şi clipa risipitoare de trecut şi viitor. Uneori Fiinţa ni se distribuie, dar atunci se ascunde în om, alteori chiar Fiinţa este un dat care se retrage. Se află Fiinţă peste tot. Ea aşteaptă să se împartă şi să se dăruiască omului. Cu condiţia ca omul s-o distribuie şi s-o dăruiască în chip "cu totul altfel". Asta nu se va putea face decît reînvăţînd să gîndească a esenţei exigentă.

O "gramatică" a Fiinlei încercă să fie, în secret, o căutare o originalului. Limbile ne mărturisesc că "originea" a stat dintodeauna în strînsă legătură cu înaltul, cu ceea ce este elevat şi, deci, cu ceea ce ar fi de relevat. Mitologia originii se confesează (şi atunci se ascunde): vîrful existenţei, originea celor ce sînt şi nu mai sînt, muntele, arborele vieţii, stîlpul cosmic, cerul sînt tot atîtea arhetipuri ale centrului lumii. Îţi vine acum în minte un vers din Eminescu: *Eu vin din centrul lumii încoronat de sori.* Aşa a vrut mitologia omului: să lase omul să fie pe pămînt, să intre în

---

[33] Ananda K. Coomaraswamy, *Hindouisme et bouddhisme,* traduit de l'anglais par René Allar et Pierre Ponsoye, Gallimard, 1972, p. 139.

[34] *Ibidem, Operare = sacra facere = hieropoiein. V. idem,* p. 43.

[35] A se vedea, de asemenea, Louis Dumont, *Homo hierarchicus. Le système des castes et ses implications,* Gallimard, Paris, 1970, pp. 91-142. Referindu-se la "*sistemul jajmâni*", Dumont scrie: Interesaţii nu întrebunţează peste tot cuvîntul *jajmāni,* nici chiar cuvîntul *jajmān.* Cel din urmă este totuşi foarte răspîndit pentru desemnarea stăpînului unor lucrători sau patronului prin raportare la persoana care lucrează. Or cuvîntul este interesant. El provine din sanskritul *jajmāna,* participiu mediu care înseamnă «sacrificantul» (prin opoziţie la «sacrificator»): "care face să se efectueze un sacrificiu pentru el însuşi". Vedem că etimologic *jajmān* este stăpînul casei care foloseşte un Brahman ca sacrificator". În nota la aceste rînduri, autorul face următoarea remarcă, foarte interesantă pentru subiectul nostru: "Cuvîntul *yajya* are în sanskrită un sens vecin cu *jajmāna;* în *Harivamsha* (... V, 733) relaţia dintre rege şi maestrul său spiritual este denotată; *yājya-apādhuyaya (sambandhād):* "(prin relaţia) aceluia care se sacrifică şi a preceptorului" (p. 129).

www.dacoromanica.ro

prezență prin cădere din "centrul lumii", viu. Şi tot vie să fie speranța reîntoarcerii nu numai pentru Luceafărul lui Eminescu ci şi pentru neştiutul chinez care a lăsat aceste vorbe într-un *Înscris asupra spiritului ce crede*. El ne roagă "să lăsăm lucrurile cum pot ele să fie", "să uităm de ce-ul lucrurilor", "să ne întoarcem la origine şi să rămînem ceea ce sîntem". Acolo "în afara vederii" lucrurilor nu mai cunosc pe "a fi" şi "a nu fi", nici spațiu, nici timp nu mai este, iar "clipa ține zece mii de ani".

Pentru european, originea rămîne, în chip paradoxal, revelația Ființei. Orice "bun grec" nu va înceta niciodată să se gîndească, să se mire decît îmbogățind ascunsul. Căci *aletheia* este, cum spune Platon, "alergarea divină" a Ființei ce încearcă să distrugă uitarea. Această dezvăluire, aletheia, este "fără-ascundere" – şi fără-ascunderea ei este eliberarea, eleytheria, soră mai stinsă şi mai înaltă?

Originea negîndită prin *tò éón* o desemnau grecii; prin îndelungă meditație s-a încercat o apropiere de Ființa-fiind: *éón*: eminentul participiu al grecilor. *Tò éón* are îndoită semnificație; el este totodată fiindul (*tò éón, ens*) şi Ființa (*tò einai, esse*) acestui fiind. Sens nominal şi sens verbal în acelaşi timp este participiul din gramatică. El reface drumul dintre nume şi verb.

"Participiul" este liantul între necunoscutul centru al lumii şi omul de pe pămîntul rotitor. De aceea, pentru gîndirea europeană întrebarea asupra originii şi a gîndirii originii este "participială" şi constituie una dintre răspîntiile cutezătoare ale spiritului. Nu numai pentru faptul că «a gîndi» are o constelație de înțelesuri ci şi pentru faptul că existăm sub "regia gîndirii nenființate", după o vorbă rămasă fără ecou în Eminescu. Desemnată de greci prin *tò éón* (transpus în latinul ens), originea este Ființa-ființă. Ens substituie atît zeul cît şi omul, instituția vidă fără obiect – acel ens imaginarium kanian –, dar şi mintea însului trăind în natură. Grecescul *tò éón* este un mai înalt participiu care culege în sine, cum s-a spus, toate participiile lumii (greceşti), el este o "închisoare" sublimă a participiilor dar şi locaşul acela prea fericit care le susține, le hrăneşte, le mînuieşte sau le aruncă în lume la întîmplare. Tò éón este ascunsa absență posibilă care vine în lume în timp ce se îndepărtează; ca fiind acel ce soseşte în lume, acest "participiu" (metoché, în greacă) este fața ce se şterge, fața ce se stinge şi se aprinde în chip continuu în locul lucrului. Nu este oare grăitor la culme că originea negîndită îşi împlîntă stîlpul de argint al "apoteozei abisale" tocmai în realitatea greu conceptibilă a lui metoché? Participarea lui "ceva" la "altceva" sau la sine însuşi se spune în greacă metéchein, care creşte din rădăcina CHY - (care înseamnă "a răspîndi"); aceeaşi rădăcină indo-europeană corespunde latinescului FU- din care apăru verbul fundo, fundare. Acest participiu fondator "acționează", însă, ca un fulger. Numai lumina se răspîndeşte pînă în fundul prăpastiei!

Limbile omului şi filosofii au spus că insul şi lumea ar păzi esența Ființei. Să ascultăm atent ce ne învață limbile acestea ale omului, în ce constă taina sub care se ascund şi ne supun. Ce mai scunde uitarea umană a Ființei. Cerul păzirii a odrăslit în sanskrită "protectorul" (varûta), în greacă "vederea" (horao pentru sworao). În greacă, avem un cuvînt a cărui demnitate stă în a fi păzitor: cine nu ştie pe păzitorul "phrouros"?

Pentru ontologia lui Heidegger, există următorul joc al "co"-relației dintre Ființă şi adevăr: a) Adevărul, proprietate a Ființei; b) Ființa, proprietate a dezvăluirii. Primul moment este susținut de Heidegger în *Introducere în metafizică* ("Die Wahrheit gehört zum Wesen des Seins"). Al doilea moment se desfăşoară în *Holzwege* („... währed das Sein [...] eine Eigenschaft der Wahrheit ist.") Heidegger gîndeşte în lumina coapartenenței etimologice. Aşa se face că, în *Introducere în metafizică*, atunci cînd spune Wesen des Seins îl gîndeşte pe Wesen în consens cu sanskritul vasati, "a locui", a rămîne, a dura. Cuvîntul mijlocitor rămîne "Währen", a dura care, în *Zeit und Sein* este echivalentul latinescului *manere*; aici şi acum Heidegger gîndeşte, prezența – Anweses – ca parousia. "*Wesen* (a-şi desfăşura ființa) vrea să spună *Währen* (a fi ca *manere*)". A vorbi despre Ființa care se desfăşoară înaintînd înseamnă că "auzim în *Währen*, în *manere* înțeles ca *Anwähren* (aveni, a înainta în permanență), – că noi auzim aici acel *Weilen şi Verweilen*, a avea liniște, a avea sălaş liniştit". În *Hozwege*, Heidegger pune la lucru "rudele" bune *Wahrheit* şi *Wahrnis* (ambele provenind din rădăcina indo-europeană SWER-I "idea de a păzi"). Alături de *varûta*, "protector" (în sanskrită), horao, "a vedea" (în greacă), latina l-a creat pe *servus*, "sclav" care, la origine, înseamnă "păzitor de turme". Dar cum "a căzut" păzitorul SWER-I în limba germană? În germană, această

www.dacoromanica.ro

rădăcină exprimă: 1) idea de a păzi şi 2) idea de a păzi de a păstra, a conserva. În vechea germană de sus, "a supraveghea" se spune be-wahren, iar "a acorda", weren; în germană există ge-wahren, "a percepe", wahren, bewahren, "a păzi", Wahrung, "salvgardere", währen, "a dura".

Este uimitor faptul că, în *Holzwege*, Heidegger va apela la *Hut* ("gardă") şi la corespondentul *Hirt* (păstor). *Hut* şi *Hirt*, noul dublet, provin din rădăcina KAD-III care susţine înţelesurile protecţiei: "a proteja". Luminarea înţeleasă ca Wahrheit oferă Fiinţei adăpost şi omului o demnitate mai bună. O întorsătură epocală pare să fi produs în filosofia nu numai în "vocabularul" lui Heidegger. Anume: de la omul *revelator* al Fiinţei la *păzitorul* unui secret. Ecuaţia este simplă: Fiinţă-aletheia-Wahrheit-Wahrnis/vs. Wahrnis care dă seamă de gardă şi de păzire şi de adevăr totodată.

Întrebarea ce se naşte este: de ce n-a "apro()r"iat Aletheia/Wahrheit numai de Wahrnis ("păzire")? Aletheia este "scoatere din uitare", "dezvăluire" iar horao este "vedere". Prin phrouros ("păzitor", heidegger putea să facă pasul spre Wahrung, währen, gewähren. Bine s-a observat că "dasein-ul şi-a pierdut funcţia primă – aceea de a fi suportul a ceea ce se revelează, – fără a primi încă, în mod clar, funcţia ce mai degrabă ar fi a sa – anume aceea de a fi păzitorul a ceea ce se ascunde".

"Imaginea" omului ca *păzitor al Fiinţei* ar fi putut avea[36] extracţie trakliană, anume din memorabilul poem *Heimkehr*:

"*Wenn goldne Ruh der Abend odmet*
Wald und dunkle Wiese davor
Ein Schawendes ist der Mensch,
Ein Hirt, wohnend in der herden dämmernder Stille,
Der Geduld der roten Buchen;".

("Cînd seara respiră pace-aurie
În faţa pădurii şi-a pajiştii sumbre
Un privitor este omul,
Păstor sălăşluind în liniştea amurgită a turmelor,
În răbdarea fagilor roşii;"[37]).

Dar păstorul ce sălăşluieşte în liniştea vesoerală a turmelor sale poate fi păstor al Fiinţei? Ştim că în latineşte "servus" a fost întîi "păstor", apoi "sclav"; Fiinţa este un concept care are nevoie de un "prinţ al Fiinţei", nu de un slav al ei. Din "păstor al Fiinţei" omul nu trebuie să devină nici "prinţ" al Fiinţei. Ci fiinţă ex-cepţională.

Să ordonăm, pentru o clipă, darurile limbilor:

Swer-I

I. "ideea de a păzi": skr. varutá (protector); gr. horaô (pentru sworaó), phrouros (paznic); lat. servus (slav, la orig. "păzitor de turme"):

II. "idea de a păzi, a conserva": v. germ. de sus be-waron, (a supraveghea); germ. ge-wahren (a percepe), wahren, gewahren (a păzi) wahrung, währen (a dura), wehren (a apăra), Wehr (apărare), weren, gerwähren (a acorda), warnen (a avertiza).

III. "idea de spaimă religioasă": lat. vereri (a proba o spaimă religioasă), verecundus (respectuos)

Kad-III

"idea de a proteja": v. germ de sus huota, germ. Hut, hüten.

---

[36] La sfîrşit, în *Nietzche*, I., heidegger citează versurile următoare din poemul *Pămîntul mumă* de Hölderlin:
"Şi printre călători sînt mai mulţi care vorbesc asta
Şi vînatul se pierde prin văile strîmte
Şi rătăcită turma -- pe înălţimi,
Totuşi în umbra sfîntă
Pe culmea cea înverzită locuieşte
Păstorul care priveşte-nălţimile."

[37] Georg Trakl, *Poezii*, Tălmăcite de Mihail nemeş. Editura Minerva, Bucureşti, 1988, p. 187-188.

www.dacoromanica.ro

"ideea de a lua" kr. Kapati = (a lua în) doi pumni, gr. kaptô, lat. capere, capax, captivus, captura, concipere, percipere, receptaculum, princeps; rom. Prinț, a participa, receptacul, captură, concept, percepție. Got. hafjan (a lua), giban (prin extensia de sens; a da); germ. heben, haben (a avea), geben, (a da), Gabe (datul).

Spiritualitatea umană, istoria oamenilor sînt expresii ale dominației *NeVoinței* şi apoi ale Voinței de Putere, ale lui "a da" şi "a lua" (care, într-o limbă "moartă", hittita, se con-fundau unul în celălalt), ale Valorii, ale necesității de sărbătoare, de petrecere prin timp, prin lume şi prin gînd. Ale nevoii de distrugere, care este una de autodistrugere; dar omul n-a înțeles aceasta şi chiar dacă o va înțelege există un cod mai puternic decît al lui, cel înscris într-o autoliză universală. Să sperăm într-o spiritualitate a sărbătorii şi a dăruirii.

www.dacoromanica.ro

Ontologia articolului

Ontologia articolului ca închidere, mai bine zis ca „determinare", o putem percepe din următoarea diagramă figurativă a sistemului serial al părților discursului:

Ceea ce deschide un infinitiv lung (adică un nume-verb) precum *existare*, articolul „închide". Cînd spunem sau scriem „existența" (numele dematerializat și articulat), imaginația mentală își (re)prezintă a anumită „existență", fie „aceasta", fie „aceea".

Puterea de ontogenie a articolului se manifestă în două moduri: 1. Articolul posesiv sau genitival este premergător substantivului (sau pronumelui posesiv) în genitiv (cînd le precedă nu are articol enclitic); 2. Articolul ajută la formarea numeralului ordinal.

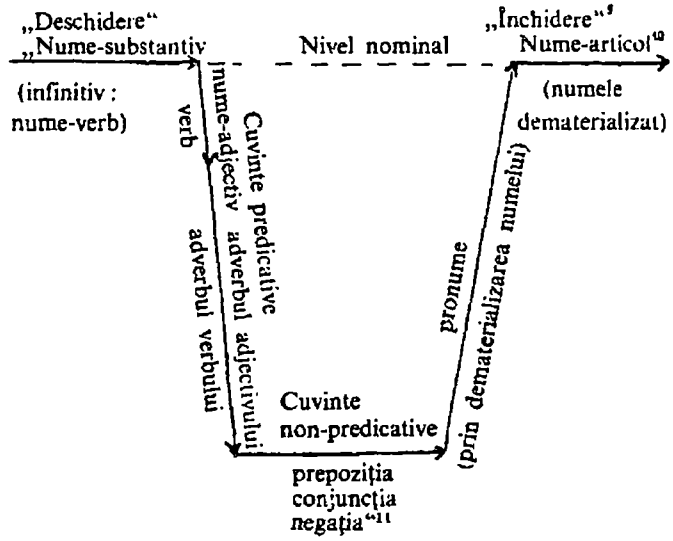

Primul mod de manifestare a puterii de ontogenie îl ilustrăm cu următoarele exemple:

a) „Sufletul ei întreg era o reflectare umbroasă și tristă a sufletului său de copil";

b) „Doar ceasornicul urmează lung-*a* timpului cărare".

Vom observa că articolul (a) este în corelație cu numele-verbe: *reflectare, cărare*. Aici, articolul posesiv așezat înaintea substantivului în genitiv ține în tensiune infinitivele lungi. Odată „generația" săvîrșită, numele-verb se închid și devin nume-articol: reflectare*a*, cărare*a*.

Al doilea mod de înfățișare a puterii ontogenetice îl arată pe articol ca ajutînd la formarea numeralelor ordinale: „Răsfoind tot *a* șeptea filă, o limpezime dumnezeiască e în fiecare șir".

Articolul nehotărît niște e cantitativ, ca și-n aceste versuri:

„Zilele îmi sunt
Pustii ca *niște* stepe"

În timp ce articolul *un* poate *să dea substanță* pronumelor (care doar o suplinesc) sau construcțiilor pe care le precedă:

a) „Un ce nemaisimțit îi trecu prin inimă";

b) „În taina farmecelor sale
E-un «nu știu ce» și-un «nu știu cum»".

Ar mai fi de semnalat dezacordul dintre ontologic, semiologic și mental. Ontologic și semiologic, articolul hotărît este „masculin" și „feminin". Mental însă, credem într-un „gen adevărat" (cuprinzînd articularea la masculin și feminin) și într-un „gen fictiv" (rezolvat de articolul

[9-11] Gustave Guillaume, *Leçon de linguistique*, Les Presses de l'Université Laval, Presses Universitaires de Lille, 1982, p. 135.

www.dacoromanica.ro

hotărît masculin, la singular, şi de articolul hotărît feminin, la plural: lucrul/în sine, lucrurile în sine). Etimologia neutrului este instructivă. Cuvîntul provine din rădăcina indo-europeană K^N - plus NE-(anterior). Tema Kw- a generat pronumele interogative, indefinite şi relative (kan, tis, poteros, pote, quis, quid). Neuter, „nici unul, nici altul" s-a format din quuter, „care din doi", prin căderea lui „qu-" înaintea lui „-u".

Metaforele temelor lingvistice sunt imprevizibile; aşa este tema articolului (AR-) din care ni s-a păstrat numărul grecesc (*ar-ithmos*), braţul, în sanskrită (*irmáh*), ci chiar cuvîntul latinesc *ars* care înseamnă *mod de a fi*.

„Viaţa mea curge uitînd izvorul"

„Pronumele" este locţiitorul substanţei (nominale). În tabloul dramatic Mureşanu (1869), substanţa aceasta numinoasă este lumina însăşi, din care chiar lumea pămînteană se naşte. Această lumină creatoare vorbeşte în locul substanţei luminii:

„Eu vin din centrul lumii încoronat de sori,
Preced pe mîndrul, [naltul], frumosul Viitoriu,
Ce-n nourii de secoli se zguduie închis,
Ca un frumos şi mare, însă teribil vis,
Ce-n cerul lui petrece sublim şi neajuns,
Încît nici ochi de înger prin nouri-i n-a pătruns".[12]

Eul luminos precede evenimentul existenţei. Lumina răsare din chaosul „întunecos şi mare" şi se arată în lume ca „o maiestate mîndră în car de foc". A veni din centrul lumii înseamnă a coborî din miezul de foc, încoronatul de sori, al lumii; lumina, extract al esenţei lumilor, — aşa cum arată Eminescu — e numinozitatea ce, precede Viitorul, este trecutul (essentia) şi pre-prezentul (praesentia).

În traducerea Punct de purcedere (ms. 2257, f. 195), Eminescu se arată interesat de momentele apariţiei personalităţii; „eu" devine, din pronume, eul care exprimă, în substanţă, primul moment, anume:

„determinaţiunea de sine ca atare în sine — care-l pune pe om în sine însuşi. Eu[l] e fără fundament, fără cuprins. El e fundamentul şi baza sa proprie. El e el însuşi — absolută determinare de sine însuşi. De ex. eu sunt, eu ştiu, eu cuget. Acest eu stă în antiteză cu esistenţa esterioară, nepersonală, cu non-eu."

Taumaturgia eului personal e înscrisă şi într-o însemnare din tinereţe, în Caietul 2262. Pentru Eminescu, sufletul lumii, Weltgeist, este eu, reamintindu-şi poate de Ich denk (eu gîndesc), poate de „die Welt ist mein Vorstellung" (lumea este reprezentarea mea). Citim aici:

„Trecutul cînd n-am fost, viitorul cînd n-o fi existat ele, nu, fiindcă *eu* nu exist, suflctul lumei este *eu*. Fără eu nu există timp, nu există spaţiu, nu există Dumnezeu, fără ochi nu e lumină, fără auz nu e cîntec; ochiul e lumina, auzul e cîntecul, eu e Dumnezeu".

Acest gînd trebuie primit ca un gînd liber, el nu are „thesă". Altfel ar însemna să înţelegem că în absenţa eu-lui nu există trecut, prezent şi viitor (adică esenţă, prezenţă, eveniment), nu există spaţiu (adică locuire, rămînere şi, din nou, esenţă), nu există Dumnezeu (adică omniprezenţă, adică tot ceea ce a fost, este şi va fi).

[12] M. Eminescu, *Poezii*, ed. cit., vol. I, p. 78.

www.dacoromanica.ro

În căutarea unui Ens pur, se gîndeşte la „complexul ideilor obicinuite — vertebrele caracterului — a Eului". Însemnarea aceasta — una dintre adevăratele limbi universale ale eminescianităţii — se află în Caietul 2281:

„Timp = t
Spaţiu = s
Cauz[alitate] = c
Das Wesen der Welt Ens realissimum
Nonens — Fiens — Ens — Defiens — nonens
Ens = E-(t+s+c)= E—t—s—c
Desum
Nonsum — fior — sint —desum — nonsum.
Complexul ideilor obicinuite — vertebrele caracterului — a Eului".[13]

Din *Gramatica sanskrită* a lui Bopp poetul traducea „căderile" eu-lui, *aham*, în limba „scrierii zeieşti", la toate cele şapte cazuri:

„*Persoana întîia*

Singular

Nom.	[aham]
Ac.	[măm] ori [mă]
Instr.	[mayă]
Dat.	[mahyam] ori [me]
Abl.	[mat1[a]
Gen.	[mama] s[au] [me]
Loc.	[mayi]".

Ca pronume personal pentru persoana a doua singular îl declină pe *tvam*, „tu", acel *tu* din titlul poemului *Tat tvam asi*:

„*Persoana a doua*

Nom.	[tvam]
Ac.	[tvă]
Instr.	[tvayă]
Dat.	[tubhyam] s[au] [te]
Abl.	[tvat][b]
Gen.	[tava] s[au] [te]
Loc.	[tvayi]"[14]

Din poemul Eminescu, *Tat tvam asi*, adevăratul *poem al pronumelor*, putem cita primele strofe care, ca şi întregul, sunt independente de „marea rostire" din *Chandogya-Upanisad*:

„Fiică gingaşă de rege, cînd în haina ta bogată
Treci în faeton de gală şi te mlădii zîmbitoare,
Cum din frunzele-nfoiate rîde proaspătă o floare,
Toată lumea ce te vede e de tine-nseninată.

Zbori cu şase cai ca vîntul şi răsai ca aurora.
Cu căciulele în mînă şi cu gurile căscate,
Oamenii salută-n cale pămînteasca zeitate.
Te te-nclini. Te simţi născută spre norocul tuturora.

[13] Ms. 2281, f. 80.
[14] V. M. Eminescu, *Opere*, vol. XIV, p. 788.

www.dacoromanica.ro

Dar deodată în mulțime tu fixezi ochiul tău mare.
De o umbră-nfiorată e gîndirea ta cuprinsă...
O femeie de pe stradă și-a-nălțat privirea stinsă
Înspre tine... fără ură, fără-amor, fără păsare"[15]

Tat twam asi e una dintre cele trei formule împrumutate din Vede (*tat tvam asi*, „tu eşti Aceasta" — în Chăndogya-Upanisad; *aham brahma asmi*, „eu sunt *brahman*" — în Brhad Aranyaka Upanişad; *so'ham*, „eu sunt El" — în MahavakyaUpanisad). *Tat* (tratat de Bopp în par. 244; tradus de Eminescu: „trupina adevărată e [ta][...], neutru [tat]") înseamnă în rostirea upanişadică *brahman*, Absolutul. Eminescu putea afla formula identității individuale cu absolutul, cel universal, (şi) din *Lumea ca voință şi reprezentare* (cap. 44 din Cartea a II-a, cea despre Platonische Idee[16] — un fragment schopenhaeuerian pe care Maiorescu îl tradusese. În Upanişadă, Uddălaka Aruni, îl învață pe Svetaketu că toate ființele apar din ființă, fără de ştiință, că partea cea mai curată a Totului este Sinele. Parabola cea memorabilă este legată de Viață care nu moare; astfel dacă o ramură se usucă, din ea s- adus viața, dacă din tot copacul seduce viața, copacul întreg va muri. „*Viața* (însă) nu moare — spune părintele învățător. Lamura aceasta e cea în care Totul îşi are firea, este Realul, este Sinele. Tu eşti aceasta, Svetaketu". Tema identității este adînc-structurantă în meditațiile eminesciene din *Împărat şi proletar*, anume într-o variantă din Caietul 2262. Identitatea lui „acelaşi" lucrează cu o teribilă febrilitate în cesar şi cerşetor, în preot, ostaş sau orator. Identicul este în lume ca bobul de sare în apa oceanelor: ceea ce este unul şi acelaşi principiu de viață (*Archaeus*), „unul şi acelaşi" în preot (icoană spirituală a fiindului), în ostaş (ființa războinică, elementul puterii), în orator (vocea fiindului), în cezar (cel ce supune lumea şi o aşează sub pătimire):

„Unul şi-acelaşi este Cesar şi cerşetorul,
Părere-i osebirea cea mare dintre ei.
Schimbați-le doar locul şi ați schimbat izvorul
Gîndirii lor... Şi Cesar va plînge la piciorul
Unei statui... iar celălalt s-a sămuit cu zei.

Acelaşi om e-un preot ce strigă şi declamă,
Acelaşi, în ostaşul ce merge la război,
acelaşi, în orator cu vocea de aramă,
Acelaşi în cesarul ce lumea o înhamă
La carul lui... Părerea-i desparte pe-amîndoi."[17]

Mărirea, faima, căderea, imperiul, coroana, mizeria, toate sunt ca un vis ce din nou va fi zvîrlit în nimicul învins efemer. Toate sunt jurate aparenței şi apariția clipei părelnice: sclavii, eroii şi regii sunt totuna.

Eminescu se întreabă:

„Cum a putut părerea atît de mult s-ascundă
Propriul sens al lumii?..."

Eminescu ne răspunde:

„... E spuma de pe-o undă,
Un vis al morții-eterne e viața lumii-ntregi."

[15] M. Eminescu, *Poezii*, vol. III, p. 18.
[16] Schopenhauer's *Sammtliche Werke*, Herausgegeben von Eduard Grisebach, Leipzig, 1905, p. 299.
[17] M. Eminescu, *Poezii*, vol. III, p. 221.

www.dacoromanica.ro

Identitatea este un fel de punere într-un *acuzativ absolut* a eului (a lui „El", de fapt). Lipsit de siguranța sinelui redat propriului sine („... pe mine / Mie redă-mă!"), poetul se chinuie în cămașa lui Nessus. Acuzația sinelui „dezbracă Eul de superbia sa și de imperialismul dominator de eu" — scrie Levinas. Și „subiectul — se spune mai departe în *Autrement qu' être ou au - delà de l'essence* — este în acuzativ fără să gîndească re-curgere în ființă, expulzat din ființă, în afara ființei ca *unul* în prima ipoteză din *Parmenide*, fără fundament: în chip precis «reducînd la sine» și, astfel, fără condiție" (p. 50). La Eminescu, însă, ipseitatea nu cunoaște vreo „pasivitate fără *arche*-ul identității", mai ales în nuvela *Archaeus*. Soluția arheității — aflată între diferența nihilismului enstatic (la care gîndirea se află în diferența față de ființă, în care vacuitatea este abis oroginar, totul e recădere în neant, în an-archie) și faza ecvanimității, a învățării morții, a reîntoarcerii în afara Ființei (ca Hyperion) — bîntuia viziunea existențială a poetului în jurul anului 1974. El încerca o fundamentare a gîndului său, traducea din *Critica rațiunii pure*, scria Archaeus (cu idei și cu imagini din vremea studenției, risipite în Caierul 2287). În 1876 revede traducerea, după Baudelaire, a nuvelei *Morella* de Edgar Allan Poe (comentariul naratorului e în consens cu *identitatea personală* din Archeus: „Ciudatul pantheism al lui Fichte, Palingenesia modificată a Pytagorienilor și mai presus de toate, doctrina *Identității*, astfel cum a fost dezvoltată de Schelling, erau totdeauna puncte de discuție, care prilejuiau mai mult farmec imaginativei Morella. Această identitate, numită personală, M. Locke cred c-a făcut foarte înțelepțește să o stabilească în permanența ființei raționale. Prin persoană noi înțelegem o esență gînditoare, înzestrată cu judecată și întrucît există o conștiință care întovărășește întotdeauna gîndirea, aceasta ne face pe toți să fim, ceea ce numim noi *înșine*, deosebindu-ne astfel de celelalte ființe gînditoare și dîndu-ne identitatea noastră personală. Însă *principiul individuationis*, noțiunea unei identități, *care prin moarte s-ar putea pierde sau nu*, fu pentru mine întotdeauna o problemă de cea mai mare însemnătate, nu numai din cauza felului încurcat și greu a urmărilor sale, dar și din cauza chipului ciudat, și pornit cum îmi vorbea Morella de ea".) Este bine să reamintim, acum, cuvintele alese din Platon ca motto al întregii nuvele: „El însuși, prin el însuși, cu el însuși, omogen, etern". Cuvintele lui Platon amintesc, pînă la un punct, de cele din *Sofistul* (254 D): hékaston... autò d'heautő taùtòn, „fiecare este el însuși lui însuși identic". Principiul identității este grăitor pentru ființa fiindului: altfel scria Eminescu în *nuvela Archaeus*, altfel gîndea în scrisoarea din 5 februarie 1874 către Maiorescu: „Cred că am găsit soluția problemelor respective, — scrie Eminescu —, grupînd concepțiile și sistemele demonstrative (doveditoare) care însoțesc fiecare frază a evoluției în antionomii vizînd atemporalul din istorie, drept și politică, dar nu în sensul evoluției hegeliene a ideii. Căci la Hegel gîndire și ființă sunt identice — aici nu" (*Denn bei Hegel ist Denken und Sein identisch — hier nicht.*[18]) Eminescu îndrăznise să caute *un sens în ciuda morții*; această ontologie contra morții urma violentului nihilism care culminase cu versul din Memento mori — „E apus de Zeități și-asfințire de idei".

„Oare este omul un *ens metaphysicum?*"

Cînd substanța a vrut să-și dezvăluie podoabele a apărut lumea existențială a atributului. Ființa, *sat*, cunoaște în *Bhagavad-Gita* cele trei „gunas" sau calități (tamas, rajas și sattva). Sattva, de exemplu, izvorăște din existare (AS-) și reprezintă existența perfectă fiind sinonimă cu adevărul (satya). În cartea despre *Yoga deosebirii celor trei tendințe* citim: „... *sattva* fiind fără de pată, este lumină și ne-chin; ea înlănțuie prin legătura fericirii și prin legătura cunoașterii"[19]. „Dacă *sattva* este sporit cînd omul moare atunci el merge spre lumile nepătate ale celei mai înalte cunoașteri".[20]

[18] M. Eminescu, *Opere*, XVI, p. 46.
[19] *Bhagavad-Gita*, XVI, 6.
[20] *Idem*, XVI, 14 (pentru verbul morții în sanskrită: *prolaya*, provenind de la LY-, "a distruge", "a muri", "a se elibera").

www.dacoromanica.ro

Chiar tabla clasică a categoriilor metafizicii aristotelice exprimă cantitatea, calitatea şi relaţia prin trei adjective:
— posón — cantitatea („în ce număr") — adjectiv derivat din pronume;
— poión — calitatea („cum e alcătuit") — adjectiv interogativ derivat din pronume;
— prós ti — relaţia („relativ la ce") — adjectiv comparativ.
Epitetul este prin excelenţă existenţial. Este demnă de reamintit observaţia lui Vianu[21] că „după 1870 începe procesul de constituire a epitetului eminescian". Anul 1870 corespunde începutul viziunii nihiliste a eminescianităţii.

Adînc, vechi şi *etern* vor fi cele trei epitete caracteristice viziunii poietice a lumilor: între nihilismul poietic interior şi încercarea de depăşire a modelului negativităţii — în sensul unei supra-tensionări, o mai înaltă înfăşurare.

Ca fundamente ontologice[22] adjectivele (calitative: adînc, vechi, etern care pot fi şi cantitative) stau alături de entităţi (numele) şi acţiuni (verbele). „Adînc" este epitet al verticalei: există un „adînc al cerului" — prea înaltul, după cum există şi un „adînc al prăpastiei" — străfundul. Inexistenţa ce „se află" este adîncă asemenea uitării în zborul eonului, după cum adîncă este prăpastia, genunea[23] în cosmogonie. Acelaşi *Abgrund*, desemnînd „depărtarea în spaţiu", este străfundul distrugător — cel ce procură absenţa sensului sau acel „non-sens al profunzimilor ca sub-sens sau *Untersinn*"[24], cum s-a spus.

În schimb, „vechi" arată „depărtarea în timp". Astfel sunt: „basmul vechi al zînei Dochii" (*Sonet I*), „ochiul lumei cei antice" (*Scrisoarea V*) şi „cartea cea veche" a magului din *Feciorul de împărat fără stea*. O anterioritate în timp exprimă aceste rînduri din *Archaeus*: „Nu este oare omenirea istoriei asemenea unei astfel de armate, ce dispare dintr-o companie veche, spre a reapărea în una nouă?". În „etern" şi-a trimis întotdeauna luminile *fantasma Fiinţei*. Eterne sunt şi *nyn* şi *exaiphnes* şi *aion*. Eonul, „cuvînt curat" ce-a existat cînd „Universul era ceaţă sură", este, ca Aion, „pură formă vidă a timpului[25], o infinire în trecut cît şi în viitor şi o clipă în prezent. Fulguraţiile poietice ale *vecinicului* sunt memorabile: „Să-ngăduie intrarea în vecinicul repaos" (*Rugăciunea unui Dac*), „Vecinic este numai rîul: rîul este Demiurg" (*Scrisoarea IV*), „...Căci prin noaptea unei lumi în bătălie / Lin luceşte-*eterna pace*, luminos şi mîndru ţel" (*Memento mori*), „Din sînul vecinicului ieri / Trăieşte azi ce moare" (*Luceafărul*). „Formulele sunt vecinice ca cuvintele lui Dumnezeu" (*Sărmanul Dionis*). Există cel puţin cinci construcţii ontic-metaforice în care „vecinic" apare ca determinant - (in)existenţial: noaptea vecinicei uitări, vecinicul repaos, vecinic de zile („O mag de zile vecinic la tine am venit"), *vecinica trecere şi omul cel vecinic. Omul cel vecinic* este insul ca entitate metafizică, acel *ens metaphysicum* din manuscrisul 2258. Unii editori consideră această filă (174 r), „proiect de scrisoare", noi o considerăm drept *fragment de proză poematică*:

„În momentul în care vei primi această scrisoare scriitorul ei nu va mai fi în stare să primească nici una — căci nu va mai fi în nici o stare. Scriitorul acestora a fost un om obiectiv. Ca atare a experimentat cu diferite obiecte, şi, considerînd şi individul său în urmă ca pe un dosar vechi al unei afaceri uriaşe, a cugetat să-l puie *ad acta* şi l-a pus. Căci viaţa nu pare, ci este o judecată lungă, titlurile de drept se moştenesc, se cumpără şi sunt curat în mîinile întîmplărei. Afara de-aceea ai un judecător foarte nedrept, care, rău fiind, te acuză de rele, mincinos fiind, te acuză de minciuni, încît gîlceava nu mai are sfîrşit decît cu închiderea dosarului şi cu şnuruirea lui sub scînduri şi cu pecetea morţii sigilată, ca un act de vecinică vînzare. Dar afară de-aceasta, am gîndit că numita delă va avea vreun cuprins metafizic — nu-l are, sau cel puţin voi să-l văd dacă. Odată eram psihist, deci gîndeam că fiecare om are *a priori* un fel de sistem al lui propriu în cap, a cărui unitate adesea n-o ştiu, dar a cărui realitate s-ar dovedi dac-ar culege şir cu şir răspunsurile cîte le-a ţinut în viaţa-i şi, luîndu-le în consideraţiune, ar face încheiere asupra lor. Apoi nu-i. Nu suntem însă jocul întîmplărei, căci nu există întîmplare, ci suntem ca hîrtia aprinsă, pe care căldura ei proprie o duce în sus — pentr-o clipă căldura ni cuprinde cadavrul nostru azvîrlit în lume pentru a-l lăsa să recadă. Oare este omul un *ens metaphysicum*? Este în gluma asta uzată a vieţii alt înţeles decît că ~ .

---

[21] Tudor Vianu, *Epitetul eminescian*, în *Opere*, vol. 5, p. 398-454, V. p. 437.
[22] John Lyons, *Sémantique linguistique*, trad. par J. Durand et D. Boulonnais, Libraire Larousse, 1980, p. 74.
[23] În *Scrisoarea IV*: "genunea cea adîncă".
[24] Gilles Deleuze, *La logique du sens*, Les Éditions de Minuit, Paris, 1982, p. 160.
[25] *Idem*, p. 194.

www.dacoromanica.ro

Dacă-ți poți face ideea justă despre cauzalitate, vei ști că cestiunea existenței mele a fost tranșată *a priori*, exceptînd cazul că aș avea voința liberă. Dacă am această voință, atunci desigur [te] voi vizita înainte de a-ți sosi scrisoarea de față și-ți voi spune c-am comis o prostie, dacă nu, atunci să știi c-am fost un om înțelept și urmează [că] viața e o glumă deșartă și proastă. Cui îi place *** *** să fie sănătos — *cui non* eu nu mai pot ~".

Sistemul conceptual propriu a priori este al eminescianității din *Archaeus* (ms. 2268, f. 22). *Ens metaphysicum* este acel ens al lui Spre*, după cum mărturisește și depășirea existenței, a devenirii (i-*on*) din Hyperion. Întoarcerea lui Krishna în cerul lui Indra, întoarcerea lui Hyperion în lumea care nu cunoaște nici timp, nici loc: forme de manifestare de *Uberwindung* (depășire). Odată existența consumată, devii mai înaltul. Ens meta-physicum este tot o depășire, o depășire a naturii.

Cauzalitatea este aition, arché: predeterminînd existența. Existența (ex-isitența) a fost împărțită — distribuită și trimisă în lumea vremelniciei, acolo unde vremea vremuiește (adică timpul devine producător de timp).

Orice a priori al «fiindului» este exterior-genezic în raport cu Ființa, care este percepută ca anterioară fiindului ce "esențifică și «este» fiindul"[26]. "Exceptînd cazul" înseamnă: ex-ceptînd (*a fi în afara datului*) cazul (*căderea existențială*).

"*Voința liberă*" se traduce prin acea esență liberă (adică: an-*arhaică*, fără arche, fără cauză, deci nenăscută, necăzută din cer pe pămînt, însumată și nu consumată). Numai acel Ens realissimum ca ens *summum* (din ms. 2281, f. 80) este însumat și neconsumat, el fiind esența lumii, das Wesen der Welt. De aceea Ens este etern fiindcă el este fără timp, fără spațiu, fără cauzalitate. Ecuația lui Eminescu o știm:

"Ens = E – (t + s + c) = E – t – s – c."

Este depășirea "transcedentalelor" (moștenite din Kant, dar surmontate tot prin kantianism)[27] – judecate ca valori supreme în *Epigonii*:

"«Moartea succede vieții, viața succede la moarte»,
Alt sens n-are lumea asta, n-are alt scop, altă soarte;
Oamenii din toate cele fac icoană și simbol;
Numesc *sînt**, *frumos** și *bine** ce nimic nu însemnează,
Împărțesc a lor gîndire pe sisteme numeroase
Și pun haine de imagini pe cadavrul trist și gol."

Sacrul numinos e prezența, frumosul (forma = eidos) – Ființa, iar binele (platonic): dincolo-de-esență în rang, putere și suveranitate.

Dar cum poate Binele platonic (agathon, "cel ce strălucește", "cel ce conduce") să fie dincolo de Ființă și totodată depășit?

Este Binele un "transcendent" depășit? Iată "cestiunea existenței mele", cum ar fi zis Eminescu.

---

* De notat că din UB- provin "ideea de vîrf" (summus, consummare); "ideea de superioritate" (hyper, superbus, über, super, superlativ, suspin, sublim).

[26] Heidegger, *Nietzsche*, II, p. 173.

[27] A se vedea nota din ms. 2281, f. 80. O vom cifra *infra*.

* Subl. ns.

www.dacoromanica.ro

Cifra vieții și „stingerea conștiinței identității numerice"

Una dintre ideile care luminează Ființa este numărul. Și cum ar putea să nu fie structurată pentru profunzimea „neconștiută" a lumii această reverie cînd Universul însuși nu este decît orientare spre Un?

Ce vrea să ne transmită gînditorul poietic Eminescu în această însemnare, în care absolutul este *Brahm*, e *Un*, este *hen kai pan*, dacă nu o meditație asupra formelor negative din Univers? Eminescu gîndește:

„Și dacă este în el știința noastră precum în timpul absolut e anul nostru - de ce să nu fie atoatăștiința în el; și dacă este în el spațiul nostru, precum ocupat de sistemul nostru solar e în spațiul absolut - de ce să nu aibă el ubiquitatea; și dacă este în el puterea noastră, care nu-i decît o fracțiune din puterea constantă a sistemelor solare - de ce să nu aibă el atotputernicia.

E Brahm, e Un, e ken kai pan."

Ms. 2275 B, f. 79.

Această identitate substanțializată dintre Brahm, Un și hen kai pan, cel ce în audiase pe Zeller o putea întîlni în *Prelegerile de istorie a filosofiei* ale lui Hegel, în paginile despre *Filosofia indică* („Brahma este Unul, absolut abstract, acea ființă supremă în limbajul intelectului"). Numai că Hegel vorbește despre Brahma, zeul suprem, iar Eminescu despre Brahm[an], spiritul suprem; știm variante din Luceafărul:

„Astfel și pasăre și om
Și soarele și luna
Se nasc și mor în sfîntul Brahma
În care toate-s una."

*

„Și mii de veacuri, neam de neam
Ca soarele și luna
Se nasc și mor în sfîntul Brahm
În care toate-s una."

(în care poetul a păstrat „sensul" și a căutat o rimă pentru „Brahm").

Brahm și Un sînt coprezente în limbaj; iar textul sanskrit al *Imnului Creațiunii*, pentru „început", „unu", pune în joc cuvîntul *eka*. Un arheolog al cifrelor ne informează că *eka* (însemnînd Un) era înlocuit de savanții indieni prin *adi* („începutul"), *tanu* („corpul") și *pitomaha* (marele, „primul părinte", adică Brahman).

„Un"-ul poate fi „înlocuit" prin entitățile următoare:

„eka ..... Numele obișnuit al numărului 1
pitamaha ..... «Primul părinte» (= Brahman)
adi ..... «Începutul»
tanu ..... «Corpul»
wara, ksiti, go ..... Cuvinte însemnînd «Pămîntul»
abja, indu, soma ..... Cuvinte însemnînd «Luna»[28]

Referentul *prim*ordialității a generat în *Luceafărul* aceste două versuri:

„Cere-mi cuvîntul cel dentîi"

*

„Tu ești din forma cea dintîi"

„Cuvîntul dintîi" este Verbul demiurgic (și „Nimic nu poate fi decît prin cuvîntul, prin rațiunea în virtutea căreia este"), iar cuvîntul exprimă *ast*-fel adevărul: fiind identic cu ființa cea

[28] Georges Ifrah, *Les ciffres ou l'histoire d'une grande invention*, Robert Lafont, Paris, 1986, p. 300.

www.dacoromanica.ro

mai reală: „Gott u [nd]. Wahrheit sind identischen" (ms 2263, f. 3 v). Rîndul în care apare „forma cea dintîi" aparține acestei strofe a Demiurgului:

„Iar tu, Hyperion rămîi
Oriunde ai apune...
Tu eşti din forma cea dintîi,
Eşti vecinică minune".

Hyperion este, ca hyper-ion, „deasupra mergătorului": *on* transcrise „ceea ce este", iar *ion* „ceea ce devine". Hyperion ar fi, astfel, deasupra celor ce curg, a celor ce devin. Cît priveşte puterea de rămînere, ea îşi extrage esența din chiar ceea ce vrea să spună verbul (re-)*manere*: „a dura". *A fi* ca *manere* înseamnă înaintare în permanență, înseamnă linişte, bună locuire, repaos. „Determinarea" aceasta este în „consens" cu ceea ce glăsuise Hyperion:

„Şi din repaos m-am născut,
Mi-e sete de repaos."

Cealaltă nostalgie e dor de absența oricărui temei:

„Din chaos Doamne,-am apărut
Şi m-aş întoarce-n chaos."

„Chaos" înseamnă „prăpastie", „genune", „abis", „adînc"; chaosul divin e, în Eminescu, precum acel Ungrund boehmian („Ein Ungrund, insofern er weder begrundet war, noch begrundete"). Cînd referința este însăşi inima negativității imprezentabilul suprem, de nedescris, „sensul" (care ar fi trebuit să fie „catafanic") izbucneşte prin vocile unui simulacru greu de interpretat:

„Nu e nimic şi totuşi e
O sete care-l soarbe
E un adînc *asemene*
Uitării celei oarbe."

Divinul *nefiind* „nu e nimic", ci „totuşi e" un abis *asemenea* neființei „oarbe": el este netemei, prăpastie, chaos.

Aşadar, Brahm este ființa supremă, „Un"-ul dă seamă de *uni-versus*, iar *hen* de vidul şi plinul verbului «a fi», *einai*, dacă visăm liberi, precum Plotin în a cincea *Enneadă*... Poemul se naşte din înfruntarea negrăitului cu imprezentabilul cel mai real.

*

Există în Caietele lui Eminescu cîteva meditații a căror enigmă este, după vorba poetului, „neaprofundabilă". *Moartea este stingerea conştiinței identității numerice* e una dintre acestea.

Atît această însemnare (din ms. 2255, f. 10), cît şi *Despre nemurirea sufletului şi a formei individuale* (ms. 2255, f. 186-187) şi *Substanța imaterială din univers* (ms. 2257, f. 403-408) fac parte din gîndurile care dau seamă de eminescianitate.

Ce intenționează să gîndească Eminescu prin această *moarte* ca „stingere a conştiinței identității numerice"? Să recitim întîi textul:

„Moartea este stingerea conştiinței identității numerice. Dar identitatea numerică a unui individ nu este decît o frunză din miile de frunze-n generații, pe care arborul lumei le produce cu fiecare primăvară, astfel că închipuindu-ne chiar pieirea desăvîrşită a organului omenesc de percepțiune, totuşi această stare oarbă şi neconştie a universului rămîne față de eternitate, prin urmare cu o nesăvîrşită probabilitate. Dacă acum peste (subiectiv vorbind) miliarde de ani acest corp omenesc ar răsări, iar faptul că acest timp nemăsurat s-a scurs fără ca el s-o poată şti, căci în acest timp n-a existat în lipsa lui, ar face tot ca acel timp să fie mai puțin decît clipa de adormire, în care el ş-ar fi suspendat funcționarea. Este nu numai verosimil *ci sigur* cum că moartea desăvîrşită a intelectului nostru aflîndu-se față cu posibilitatea infinită a eternității dup-un interval nemăsurabil de lung, dar a cărei lungime e indiferentă, ar reapărè iarăşi cu aceleaşi funcțiuni şi sub aceleaşi condiții şi-n aceasta constă nemurirea sa.

Căci dacă ne închipuim eternitatea moartă ca urnă de loterie, în care stau închise toate formele vieții, e neapărat că în ea se va trage neapărat odată (şi momentul acesta e indiferent oricît de departe ar fi) numărul specific al formei omeneşti. Dar totuşi acesta e cu putință numai într-un caz, dacă mulțimea numerelor posibile de viață ar fi (oricît de mare ar voi căci e indiferent) dar totuşi mărginită. - îndată însă ce-ar fi nemărginită, atunci probabilitatea ar dispărè căci ar fi ca o loterie ce s-ar trage etern, dar cu numere

www.dacoromanica.ro

infinit de multe, astfel încît tocmai numărul formei omeneşti nu s-ar trage *niciodată*. Rămîne a decide, dacă numărul formelor pe care natura le produce este mărginit."[29]

Ideea de „moarte" stă în acelaşi orizont spiritual cu *Mors, Nirvana* şi *Indifferențialul*. În cugetul eminescian stăruie această tautologie: moarte-stingere, iar „stingerea" e omologabilă cu Nirvana (cînd vom cita din *Lumea ca voință şi reprezentare* a lui Schopenhauer, se va vedea mai clar de ce). Această însemnare este o cugetare subtilă cunsubstanțială a percepțiunii transcendentale kantiene şi shopenhaurienei negări a voinței de a fi.

Tema identității numerice apare în paginile din *Von der Synthesis der Recognition im Begriffe* din secțiunea *Von den Gründen a priori zur Möglichkeit der Erfahrung* a *Deducției conceptelor pure ale intelectului*, pagini traduse de Eminescu (după ed. I a *Criticii rațiunii pure*) în ms. 2258, f. 115-122.

Citām, în traducerea lui Eminescu, din *Despre sinteza recogniținei în noțiune* propozițiile ce definesc apercepția transcendentală.

„Fundamentul a toată necesitatea, scrie Kant, e'ntotdeauna o condiție transcendentală", dat fiind faptul că trebuie să existe cu necesitate un temei primordial, pur şi stabil în care se unifică, întreagă, conştiința " în sintesa celor diverse din toate intuițiunile noastre". "Această condiție primordială şi transcendentală nu e alta - decît apercepțiunea transcendentală. Conştiința de sine însuşi, după determinările stării noastre la apercepții dineuntru este numai empirică, întotdeuna schimbătoare, şi un *ensumi* (subl. M.E.) stabil şi rămăitor în această curgere de fenomene, nu se poate găsi aceasta conştiință [este numită] îndecomun simț intern sau apercepție empirică. Ceea ce trebuie reprezentat ca *numeric-identic* (subl. M.E., nesubl. în I.K.) nu se poate cugeta ca atare prin date empirice numa. Trebuie să existe o condiție, care precede toată experiența şi o face pe aceasta cu putință, avînd experiența, a ilustra oare-cum şi a aplica în evidența acea suposiție transcendentală". Nici o cunoaştere nu putem poseda fără această conştiință originară. „Această conştiință curată, primordială, şi neschimbăcioasă, spune Kant, o vom numi apercepțiunea transcendentală." („Dieses reine ursprüngliche, unwandelbare Bewusstsein will ich nun *die transcendentale Apperception*". Immanuel Kant, *Kritik der reinen Vernunft*, Leipzig, 1913, p. 713-714).

Ce traduce această apercepție transcendentală? Ea este un con-cept com-pus, o percepție a priori a „eului identic", mai bine zis o precunoaştere prin subiectul din noi înşine a Ființei care „este" fiindul. Subiectul transcendental este cel în care şi prin care (se) înființează o re-cunoaştere de anterioritate de temei.

De ce este moartea „stingerea conştiinței identității numerice"? Observăm că tensiunea definirii se leagă între „moarte" şi „identitate". Identicul şi identitatea, recurente, în opera lui Eminescu, sînt teme obsedante ale meditațiilor sale. Ce altceva este nuvela metafizică *Archaeus* decît o căutare a memoriei identității? Dar *skepsis*-ul subiacent şi pur din *Memento mori*? Asupra kantienei identități numerice a meditat şi Schopenhauer, iar paragraful 48 din *Die Welt als Wille und Vorstellung* despre *Teoria negației voinței de a trăi* pare a fi un comentariu înnobilat cu exemple din Böehme, Angelus Silesius etc. Pentru Schopenhauer, individualitatea este inerentă intelectului - reflector al fenomenului în care se in-formează principiul -, individuației şi voinței: „Die Individualität inhärirt [...] dem Willen nur in seiner Bejahung, nicht aber in seiner Verneinung." „Schon die Heilichkeit, continuă Schopenhauer, welche jeder rein moralichen Handlung anhängt, berucht darauf, dass eine solche, im letzen Grunde, aus der unmittelbaren Erkenntniss der numerischen Identität (s.n.) des innern Wesens alles Lebenden entspringht." (Schopenhauer, *op. cit.*, p. 1418.)

Această identitate numerică este prezentă în chip adecvat dar în stare de negație a voinței de a trăi: Identitatea tuturor lucrurilor sălăşluieşte în lucrul în sine, *ins Dinge an sich*, în principiul tuturor ființelor, in der Wurzel aller wesen. Aşadar identitatea numerică este prezentă în negarea voinței de a trăi (*Nirvana*), înțeleasă ca „întoarcerea rămăitoare". *Stehen* şi/sau *bleiben* dau seamă

[29] Ms. 2255, f. 10.

www.dacoromanica.ro

de Fiinţa ca atare şi/sau permanentă. Atunci ce gîndeşte Eminescu scriind că „moartea este stingerea conştiinţei identităţii numerice"?

Dacă am definit, aproximativ, precar şi sărăcind, identitatea numerică, să ne întrebăm ce înţelesuri poate să ia conştiinţa acestei identităţi numerice? Conştiinţa este şi ea, precum logosul, destinul, eon-ul, ştiinţa etc., unul dintre numele care înseamnă identicul. În ontologie, conştiinţa se defineşte polimorf în raport cu Fiinţa. O primă „mărginire" a conştiinţei ţine de *viziune*. Conştiinţa Fiinţei se manifestă ca o ştiinţă. A şti înseamnă a vedea: *vidi* „eu am văzut" ca (p)„re-viziune apriorică a feţei propriului văzut este *ideea*" înţeleasă ca *perceptio* (Heidegger).

Aşadar, Fiinţa este *idea*, în timp ce con-scientia, ştiinţă or vedere a ansamblului.

A doua imagine a dialogului dintre Fiinţă şi conştiinţă rezidă în *prezenţă*. Graţie reprezentării aditive a gîndirii, conştiinţa este o *reculegere în prezenţă*, un co-prezent. În timp ce Fiinţa, înţeleasă ca *parousia*, este prezenţă.

A treia ipoteză a comuniunii o asigură „ceea ce stă".

Conştiinţa este concepută ca subiectivitate a subiectivului: subiectul este *subjectum*, adică *sub-stans*, care subsistent „produce" energia conceptului de substantia. Deci, Fiinţa ca substantia, conştiinţa ca proprietate de a fi a lui „ceea ce stă".

Chiar conceptul vine să unească spiritul Fiinţei înţelese drept consistenţă (*Bestand*) şi viaţa conştiinţei ca fiindu-şi propriul concept (ca în *Fenomenologia spiritului*).

Fiinţa este prezentă în inima conştiinţei prin *cogitationes* intrate în conscientia (v. Heidegger, Holzwege).

I se întîmplă chiar Fiinţei să aibă sens, după cum semnifică şi „se ţine" conştiinţa. Cît priveşte stingerea, verbul „a stinge" înseamnă pentru Eminescu: „a înceta să ardă", „a distruge" (a stinge viaţa), „a face să nu mai lumineze" (a stinge lampa vieţii finite", „a nu mai da lumină", „a muri", „a distruge", „a nimici". Ce este atunci moartea ca „stingere" a conştiinţei „identităţii numerice"? Ca stingere a conştiinţei „întoarcerii rămăitoare"?

1. Moartea „este" stingerea viziunii, a ideii, a percepţiei. 2. Moartea „este" distrugerea prezenţei înţelese ca *parousia*, *praesentia*, *prae-essentia*. 3. Moartea „este" nimicirea a ceea ce stă, a permanenţei, a stabilului, a durabilului substanţei, a ceea ce ar trebui să rămînă, nimicirea stării. 4. Moartea „este" întunecarea con-ceptului, consistenţa nemaidînd lumină. 5. Moartea „este" lampa stinsă a vieţii cugetărilor finite. 6. Moartea „este" fiinţa-conştiinţă ce nu mai arde în *Deja* şi nu se mai aprinde într-un *Nu-încă*.

Această meditaţie asupra morţii este o înfrigurată căutare a secretului Eternei Reîntoarceri a Identicului. Nu ne mai rămîne decît să privim arborele lumii care, cu fiecare primăvară, aprinde conştiinţa identităţii numerice mai orbitor şi „neconştiu".

Reîntoarcerea pe drumurile timpului

Am citit, în *L'Ecriture du désastre* a lui Blanchot, acest compediu spiritual pentru orice „ecvanimitate": „Toujours de retour sur les chemins du temps, nous n'avancerons ni ne retarderons: tard est tôt, proche loin."* Cuvintele acestea par a fi extrase din *Glossa* eminesciană.

Pe drumurile timpului ne conduc, ne rătăcesc, ne readuc: *pre-poziţiile*. Fiinţa (ca „poziţie absolută" n-o avem nicicînd, cum căuta Kant) - *se află* „aproape", „(de)parte", or e „deasupra" sau „(de)desup(t)", poate respira undeva „înaintea" sau „îndărătul" a (alt)ceva, or „pe(ste)" sau „sub", e „înăuntru", e „înafară" sau năzuieşte înspre. Cînd se află prea departe devine *fără* de fiinţă şi se îndreaptă spre acea *noapte a nefiinţii*, cum s-a hotărît Eminescu să-i spună acelui *Nonens* aşezat înaintea şi îndărătul clipei suspendate care este lumea noastră „universul cel chimeric".

* "Totdeauna, din reîntoarcerea pe drumurile timpului, nu vom înainta, nici nu vom întîrzia: tîrziu e devreme, aproape - departe".

www.dacoromanica.ro

Principiul nestării, al necuprinderii Ființei pare să se afle sub zodia a ceea ce întotdeuna (se) depășește, sau, cum îi spunea Juan della Cruz, *aquello que excede*. Acest *moratoriu* visat de Eminescu în *Archaeus* nu există; și fără această oprire „rămîietoare" - încremenire între viață și moarte - nu putem percepe *ce este* Ființa „...Căci lumea nu-i decît o vecinică plătire *către* viață, o vecinică încasare *din* partea morții. Și această împrejurare este mama timpului. *Fără* de aceasta, suma celor ce nu există *într*-adevăr s-ar putea privi *peste* tot (scl. „peste" *Tot*), am ști ce este netimporal".

„A fi" se află pe drumurile timpului... Pre-pozițiile pot indica, într-un fel, orientările acestor drumuri. Deși nu iubesc geometria care ar seduce morfologia Prezenței, voi încerca să așez posibilitățile de orientare ale pre-pozițiilor în mai multe „încercări de ivire" a poziției ideale ale Prezenței:[30]

1. pre-pozitia și „ab-poziția" sau „aproape" și „departe";
2. pozițiile pe axa lumii;
3. sens orientativ, percepție, „întîlnire potențială", sau „înaintea" și „îndărătul";
4. despre ce este purtat și despre cine suportă sau „pe(ste)" și „sub";
5. starea de interioritate și de exterioritate sau despre „înăuntru" și „înafară";
6. „fără" sau despre absență.

1. Pre-poziția „aproape" aparține limbajului eroticii ființei. Un singur exemplu, din *Luceafărul*", este elocvent:

„Ca în cămara ta să viu
Să te privesc de-*aproape*,
Am coborît cu-al meu senin
Și m-am născut din ape".

Pentru această vedere de-aproape se unesc în aceeași ființă eonică înaltul și adîncul; aproapele e asemenea prezenței parusiace - dar numai asemenea? Nu seamănă această *apropiere* de esență cu o apropiere a esenței și nu constituie un fel de *ipsissimum*, așa cum inspirat se exprimase Francesco d'Assisi? Apropierea eminesciană aparține eroticii[31].

În schimb, „departe" este ab-pozițional, în genere; în expresii ca „mai departe" sugerează chiar dăinuirea. „De în departe" arată, evident, îndepărtarea:

„Nu mai vrei să te arăți
Lumină de-n departe".

Prin repetiție, este asociat dorului de moarte:

„Melancolic cornul sună.
Mai departe, mai departe
Mai încet, tot mai încet,
Îndulcind cu dor de moarte."

„Mai departe" sugerează și o posibilă intimitate cu viitorul, dacă putem să numim așa năzuința de a dăinui în timp:

„Al meu suflet o să-l poarte
Secolii din gură-n gură și l-or duce mai departe".

„Trăirea" și „limbajul" *departelui* sînt frumos relevate de Edgar Papu în cartea sa despre *Poezia lui Eminescu*[32]. Fețele absenței se ascund în transcendența ontică, în existările existențiale străine modurilor de a fi ale ontologiei tradiționale, depășirea elementului de tip „european", în *neti, neti* (iar pentru Eminescu pare a exista ceva și dincolo de nici asta, nici asta), în stranietatea exteriorității perceptive inuman de trăit.

2. „Sub„ este pre-poziția circumstanței subterane: „Sub nisipul din pustie cufundat e un popor". Acest „sub" (sau „dedesubt") poate exprima nu numai locul, ci și cauza sau timpul. Opus

[30] v. Claude Vandeloise, *L'espace en français. Sémantique des prépositions spatiales*, Seuil, Paris, 1986, passim.
[31] Edgar Papu, *Poezia lui Eminescu*, Editura Junimea, Iași, 1979, p. 70-93.
[32] *Op. cit.*, p. 36-69.

www.dacoromanica.ro

subteranului este vîrful axei lumii, dar înainte de a exemplifica „superioritatea" amintim acest fragment parabolic (şi paradoxal, oare?): „Pe deasupra de prăpăstii sunt zidiri de cetăţuie", care ne pune pe gînduri asemenea acelei case goetheene înălţate deasupra neantului...

Într-un context figurat, „deasupra" se asociază geniului morţii:

„ O, umbră, vino mai aproape
- să simt plutind deasupră-mi geniul morţii."

„Spre" îndrumă mai multe situaţii ale existentului. Astfel, poate avea sensul de „către" şi poate arăta „locul" existentului, ca în *Luceafărul*:

„Şi cît de viu s-aprinde el
În orişicare sară,
Spre umbra negrului castel
Cînd ea o să-i apară."

„Spre" poate însoţi chiar căutarea divină a unui nou univers: „Dumnezeu ...şi-ar fi uitat universul, *spre* a căuta un altul în ochii ei albăstrii". Acelaşi *spre* slujeşte, în *Archaeus*, reapariţia imaginală a omenirii ca armată „ce dispare într-o campanie veche, *spre* a reapăré în una nouă". Nu ni se pare întîmplător, la Eminescu, întîlnirea lui „spre" (*super*) cu „*Archaeus*" (*arché*) şi „armată" (care provine din aceeaşi rădăcină cu arheul): toate vizează apariţia şi reapariţia puterii dominante, căutătoare de consistenţă în existenţă. Numai că spiritul Universului are grijă ca „ex-sistentul" să fie in-sistenţial. Intenţia lui seamănă cu a magului care a citit „semnul întors": este „spre" adus să fie pază a cauzaţiei:

„Şi se pare că *spre* răul unei ginţi efeminate...
Magul, paza răzbunării, cetit semnul întors."

Străbaterea Pămîntului şi-a măririi e „atributul final" al lui *spre* în promisiunea Demiurgului către Hyperion:

„Îţi dau catarg lîngă catarg,
Oştiri *spre* a străbate
Pămîntu-n lung şi marea-n larg
Dar moartea nu se poate."

Dar „spre" nu însoţeşte numai mişcările (supunătoare şi supărătoare, care tot de la *super* vin) ci şi absenţa ochiului vizionar ajuns înspre nemarginile spaţiului şi înspre vidul vremii:

„Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi *spre* a cunoaşte
Şi vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naşte".

„Spre" îl duce pe *Hyper*-ion în goala nemărginire în care esenţa absoarbe subiectul („Nu e nimic şi totuşi e / O sete care-l soarbe").

Acest „în" care s-a unit cu „spre" pentru a ni-l da pe „înspre" dă seamă, el însuşi, de ceea ce există şi este „între" („Mîna care-a dorit sceptrul universului şi gînduri / Ce-au cuprins tot universul încap bine-*n* patru scînduri"), de existentul într-o circumstanţă temporală („*În* toată neagra vecinicie...").

Am găsit în Eminescu şi aceste *prepoziţii* grăitoare pentru *a fi în*. Luată în sine, propoziţia *Omul cuprinde un loc în vreme* poate deveni „definiţia" *omului eminescian*. Repotentaţi ontologic şi autentificaţi metaforic, termenii enunţului pot fi interpretaţi astfel:

- „omul" este al humei şi al Pămîntului, ca în acea fabulă a Grijii pe care Goethe a transportat-o în *Faust*;
- „cuprinde" (aparţine rădăcinii KAP-II) vorbeşte despre existenţa fiindului prin excelenţă care „se află aici" (precum echivalenţii săi: germanul *es gibt*, în Heidegger, şi *il y a*, în Levinas);
- „un loc" ne trimite la verbul *esenţial* al Fiinţei ca locuire: *a locui*;
- „în vreme": locuirea *în* vreme ne vorbeşte în mod criptic despre „cuprindere" ca dăinuire (şi distrugere) şi timpul ca dispensaţie (deopotrivă donaţie şi distrugere).

O surprinzătoare poiematizare aduce totul în joc *in praesentia*. Ce spun versurile *Glossei*:

„Tot ce-a fost ori o să fie

www.dacoromanica.ro

În prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnicie
Te întreabă şi socoate."

Trecutul (esenţial) se întoarce şi viitorul (evenimenţial) curge *in praesentia*. Zădărnicia e vanitate - chiar şi a prezenţei (quasieterne); în consens avem versul:

„*În* zadar caut-al vieţei înţeles nedezlegat",

unde pre-poziţia *în* stă (înscrisă în) fruntea *zadar*-ului pe care îl umple o substanţă vidă. *În vacuitate* poţi căuta, pare a spune Eminescu, înţelesul nedezlegat al vieţii, acel înţeles care nu e liber, care nu e ab-solut.

„În" se consistenţializează mai bine, adesea, prin „întru" (pe care Noica l-a *sistematizat*); iată-l într-un gînd grăitor, repetînd aproape viziunea existenţială a *Glossei*: „Trecut şi viitor în sufletul meu, ca pădurea *într*-un sîmbure de ghindă." „Întru" poate fi:

- prezenţial:

„Astfel *într*-a veciniciei noapte pururea adîncă,
Avem clipa, avem raza care tot mai ţine încă";

- existenţial-modal:

„Iar colo bătrînul dascăl cu-a lui haină roasă-n coate,
Într-un calcul fără capăt tot socoate şi socoate";

- existenţial-modal-local:

„Şi sub dînsul universul *într*-o umbră se întinde"

sau modal-temporal, ca-n acest vers al anteriorităţii inimaginabile:

„*Într*-o clipă-l poartă gîndul îndărăt cu mii de veacuri" sau, simetric, al unei posterităţi originare:

„În prezent, cugetătorul nu-şi opreşte a sa minte
Ci-*ntr*-o clipă gîndu-l duce mii de veacuri înainte".

În *Scrisoarea I*, circumstaziază un instrument ideal:

„Precum Atlas în vechime sprijinea ceriul pe umăr
Aşa el sprijină lumea şi vecia *într*-un umăr."

Acest număr „ideal" al lumii şi al veciei poate fi asimilabil cu originalul „zero", sunya, vacuitatea; „întru" ar fi aici un operator al absenţei creatoare. Fiindcă el poate dispersa, în veşnic şi perisabil, fiinţa lui Dan, în *Sărmanul Dionis*: „Dan văzu clar despărţirea fiinţei lui *într-o* parte eternă şi una trecătoare". În „dedicaţiunea" la *Architecturae cosmicae sive astronomiae geocentricae compedium*, acea astrologie de origine bizantină din povestea metafizică a lui Dionis, *întru* joacă rolul lui *in* din spinozista *perseveratio in Esse*: „celui *întru* fiinţa sa nemărginit, întru făpturile mînurilor sale minunat Dumnezeu spre vecinică laudă afierosită." Aici *întru* se află înspre vîrful axei lumii.

3. Două pre-poziţii, aşa cum sînt „înaintea" şi „îndărătul", constrîng lumea într-o *clipă suspendată* - imagine fundamentală a eminescianităţii. Lumea cea luminată nu-i decît clipa dintre cele două *nopţi ale nefiinţii*; „îndărătul" evocă începutul lumii, „înaintea" prezice sfîrşitul universului himeric:

„În acea nemărginire ne-nvîrtim uitînd cu totul
Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată,
Că-*ndărătu*-i şi-*nainte*-i întuneric se arată."

Datorită unei pre-poziţii ca „îndărătul" şi a unei „post-poziţii" ca „înaintea", clipa suspendată pare o întîlnire potenţială a celor două nopţi mari ale nefiinţei.

4. „Pe" şi „peste" sînt grăitoare pentru ceea ce este purtat ca supraiect, în timp ce „sub" vorbeşte despre cine suportă, sau subiectivitatea existenţială. În Eminescu, „peste" este întîlnit rar ca răspunzător de transcendenţă, ci el dă seamă de „cuprindere" şi „asuprire" spaţială („Luna varsă *peste* toate voluptoasa ei văpaie"; „Umbra arborelui falnic *peste* toate e stăpînă").

Iată imaginea onirică a copacului imperial din *Scrisoarea III* care creşte „într-o clipă ca în veacuri" şi „ajutat" de *peste*, devine arborele lumii:

„Iar în inima lui simte un copac cum că răsare,

www.dacoromanica.ro

Care creşte într-o clipă ca în veacuri, mereu creşte,
Cu-a lui ramuri *peste* lume, *peste* mare se lăţeşte;
Umbra lui cea uriaşă orizontul îl cuprinde
Şi sub dînsul universul într-o umbră se întinde".

5. Exterioritatea devenită interioară este „prinsă" admirabil într-un vers celebru ce se află tot în *Scrisoarea III*:

„Dară ochiu-nchis *afară, înlăuntru* se deşteaptă".

Ochiul lăuntric al sultanului vede: luna coborînd în fecioară, codrii se înfioară în faţa unei frumuseţi stranii, apele străvezii se înfioară: natura trăieşte într-o existenţă imaginată în vis.

6. Absenţele pe care ni le aminteşte „fără", în Eminescu, pot fi:

- modale: „Trăia doar ca o plantă, *fără* durere, *fără* vis, *fără* dorinţă";
- ale „neştiinţei" concesive: „De a vieţii lor enigmă îi vedem pe toţi munciţi, / *Făr*-a şti să spunem care ar fi mai nenorociţi";
- ale (ne)mărginirilor raţiunii: bătrînul dascăl „Într-un calcul *fără* capăt tot socoate şi socoate" (e, aici, o absenţă pe care o putem numi atribuire);
- dorul anonim: „Parcă / Îi venea să plece-n lume, / Dusă de pustie gînduri / Şi de-un dor *fără* de nume";
- privaţia numelui predicativ: „Deodată, întunericul dimprejurul lui deveni liniştit, negru-mort, *fără* sunet şi *fără* lumină".

În Eminescu prepoziţia are funcţii poziţionale dar poate deveni şi ab-poziţională: ea ne apropie de esenţa prezenţială (a Fiinţei ca poziţie) şi ne îndrumă înspre absenţa care este şi ea tot o haină intimă a clipei suspendate.

Arheitatea sau crearea imaginabilului

În lumea arheilor

Arheul, în *theoria* lui Aristotel, înseamnă, mai întîi, putere avută în chip originar „dintru început în sine", „pornind din sine şi în-spre sine". Arheul îndeamnă esenţa să prindă fiinţă şi hrăneşte prefiinţa, învaţă firea, între mobilitate şi repaos, să năzuiască între *esse* şi *ens*. Arheul veghează săvîrşirea şi desăvîrşirea, sfîşitul lucrului şi închipuirea desăvîrşit atotcuprinzătoare. Şi niciodată nu rămîne în existent, îi vezi doar sufletul şi obrazul. Căci e trecere fără stare. „Arche-ul, spune Heidegger în *Die Physis bei Aristoteles*, nu este nimic altceva decît punctul de pornire al unui şoc care, apoi, va expulza ceea ce este supus şocului pentru a şi-l abandona lui însuşi. Dimpotrivă, ceea ce este determinat prin *physis* nu numai că rămîne, în mişcarea sa, după sine, ci desfăşurîndu-se în conformitate cu mobilitatea (*metabole*), el se reîntoarce chiar în el însuşi".

„Situaţia esenţială la care Aristotel face aluzia aici, continuă Heidegger, o putem clarifica prin exemplul gîndit în sens restrîns («plantele»): «planta», germinînd, creşte şi se desfăşoară în deschis, se reîntoarce în acelaşi timp în rădăcinile sale pe care le închise în închis - luîndu-şi astfel starea". Aristotel, ca fiu de medic, va utiliza în terminologia gîndirii sale cuvinte preluate din „practica" medicală precum: *iatreysis*, însemnînd „medicina ca techne" şi *hygiaisis*, adică „vindecarea ca pysis". Pentru *arche* aceste două mişcări sînt adevărate. „«Medicul» posedă: archeul vindecării, *en heauto*, în el, şi nu *kath' hauton*, adică nu în conformitate cu el însuşi... Fiinţa-medic nu este archeul vindecării ci mai degrabă fiinţa-om, şi aceea, numai în măsura în care omul este un *zoon*, vietate". În corolar, Heidegger spune că medicul trebuie să aibă archeul medicinei în el şi „a-fi-medic" înseamnă a stăpîni acea techne care cunoaşte determinantul necesar al sfîrşitului şi al săvîrşirii. Aceasta ni se pare a fi, „pagina" care a generat teosofia paracelsistă a lui *archeus*.

În dicţionarul alcătuit pentru terminologia lui Paracelsus de către Rachi le Baillif şi Edelphi Medici, Archeus este: „vis est producens res ex Illiaster, et despensator omnium rerum", adică

www.dacoromanica.ro

producătorul lucrului din Illiaster şi separatorul tuturor lucrurilor. Ylliaster (format din *hyle*, materie, şi *astrum*, astru) este elementul unic., marele Mister, *Mysterium magnum*. Ca spectator, Archeus favorizează multiplicitatea pornită din Unu, descrisă în *Philosophia ad Athenienses*. Ideea de Archeus a apărut în gîndirea speculativă a lui Paracelsus citind Metafizica lui Aristotel, căci *arche*-ul aristotelic; ca putere cinetică şi generatoare trece la Paracelsus în Archaeus ca principiu al vieţii, suflet al lumii, separator al lucrurilor. Arheul este principiul fiinţei, al devenirii şi al cunoaşterii în Aristotel şi principiul vieţii în Paracelsus. Arche-ul lui Paracelsus este, ne asigură Pagel, archaeus sau „ousia" - unicul temei al fiinţei, „the unique basis of all Being". Nu este lipsită de importanţă apropierea făcută de Pagel (în *The Speculative Basis of Modern Pathology*) şi de Friedmann în *Leibniz et Spinoza*) între Monada lui Leibniz şi Archeii lui van Helmont. *Ousia* a devenit *substantia* şi monada lui Leibniz este *substantia, entelechia actuatam* şi *principium verae Unitatis* după cum îi scria lui Volder filosoful „Monadologiei". (Prin filosofia arabă a scolasticului Solomon ibn Gebirol se „Transmută" *materia prima* ca *arche* - „Beginning" şi ousia - „Being").

Din Paracelsus, vam Helmont va dezvolta în (Ortus Medicinae id est initia Physicae inaudita un spiritualism al unui Archaeus faber în care arheul vital este subsistenţa seminţei. Un „archeus vocatur" conţine „generatiorum et seminum foecundiotem" fiind „causa efficiens interna". Capitolul *Archeur faber* conţine, în *Ortus Medicinae...*, următoarele nouă subcapitole : 1. Archeus est causa eficiens. 2. Qualis in seminibus. 3. Proprietates et differentiam eiusdem. 4. Compositio aura genialis. 5. Nativitas idearum seminalium. 6. Vestis seminalis Archei. 7. Hospitia, cum curatioribus designata femini. 8. Syzygia astrorum imitata in seminibus. 9. Primum mobile non habet vicariatum in viro.

Deci Archeus est *causa efficiens*. În Metafizica lui Aristotel există cunoscutele patru specii de cauză (*aition*): *kypokeimenon* - cauza materială, *to ti en einai* - cauza formală, *arche tes metaboles* - cauza eficientă şi *oy heneka* sau cauza finală. Toate cauzale sînt recunoscute ca temeiuri, *archai*. Observăm că arheul teosofului van Helmont înţeles drept *causa efficiens* este *arche tes metaboles*. Se ştie influenţa enormă pe care a avut-o van Helmont în *Sacro-sanctae Scientiae indepingibilis Imago* a lui Cantemir. În capitnlul XI al metafizicii sale, Cantemir defineşte arheul ca *to énormon* - archeus fiind „artizanul speţelor, sprijinul şi propagatorul seminţelor care este ascuns în nucleul intim, aşezat în centrul seminţei". Alături de acest arheu seminal care este un fel de vector material al specificităţii, principiul individuaţiei la Leibniz şi haecceitas la Duns Scot, mutatis mutantur, dăm peste arheul pămîntesc „distribuit diferit în diferite locuri şi dotat cu o forţă specială şi cu facultate proprie, devenind săltăreţ îndată ce primi o umoare elementală, fiecare părticică dintre ei să acopere speţa propriei sieşi". Produsele acestei forţe arheale încep apoi să vehiculeze în conformitate cu „învîrtirea" din intervalul temporal acordat de principiu. Arheid pămîntesc devenit „săltăreţ" ne poate aminti - într-o coincidenţă de fantezie - de acel *punctum saliens* - „dizbrăcat de timp şi spaţiu" din *Archaeus*. Căci aceasta este soarta arheului : el sare din specie în specie, din gînd în gînd, din vis în vis, promite că se instalează, dar rămînerea lui este o plecare mai departe.

Concilierea eontică. Fiinţa ca Survenire ce descoperă şi fiindul ca Sosire ce se adăposteşte „se împlinesc, spune Heidegger în *Identität und Differenz*, ca fiind astfel diferite, prin virtutea Identicului, a Dimensiunii". Dimensiunea, măsură a lumii şi a lucrului, este tendinţa un-doirii în care se desfăşoară jocul Survenirii şi al Sosirii. „Diferenţa fiinţei şi a fiindului, înţeleasă ca Dimensiune a Survenirii şi a Sosirii este Concilierea, des-coperitoare şi adăpostitoare, a uneia şi a alteia. În Conciliere predomină lămurirea a ceea ce se închide şi se învăluie; şi prin această predominantă prin care Survenirea şi Sosirea sînt totodată îndepărtate una de alta şi apropiate una de alta. Concilierea Survenirii şi Sosirii, înţeleasă ca *Austrag*, poate fi gîndită ca de-venire căci, la originea sa, cuvîntul de-venio înseamnă o venire de sus în jos, „o devenire întru generaţie şi corupţie, adică întru pieire, cum spuneau anticii, apoi trece la moderni întru devenire ; [...] şi este devenirea căreia îi poate reveni «căderea», adică demnitatea de a institui fiinţa". Cuvîntul românesc „cădere" poate institui o întreagă metafizică. Prin căderea de-a fi el arată devenirile elementului şi ale fiinţei, sosirea lui Ens în ins, poate proiecta devenirile întru pieire; el poate aduce un spor de

www.dacoromanica.ro

lumină asupra undoirii conciliante din sînul ființei; prin a-fi-între poate da seamă atît de survenire şi sosire, de început şi lăsare în pace a lucrurilor, de arheu şi libertate, toate ca reminiscență a ființei. Căderea de-a fi este pentru insul ensistențial o promisiune de investire în-spre ființă, căci căderea de-a fi a ființei individuale este esența sa - o reîntoarcere în-spre Ens. „În lume, spune undeva Cantemir, într-aceasta, lucrurile întîmplătoare cum vor veni şi cum vor cădea, nime dintre muritori deplin şi cum sînt cu mintea a le cuprinde toate, nici vreo-dănăoară cineva rădăcina adevărului pentru cele fiitoare, afară din tot prepusul, cu socoteala a atinge sau vădzut".

Cantemir vroia să spună că lucrurile (*entia*) cad în timp şi mintea nu poate cuprinde rădăcina adevărului celor viitoare ; căci rațiunea nu poate atinge or vedea cele ce sînt decît prin subpoziție, adică pre-pusul. În Istoria ieroglifică el scrie : „Firianul firii a urma să cadă"; această propoziție trebuie înțeleasă, în rațiunea ei metafizică, astfel: ex-sistentul, insul firesc, coparticipînd la firea ce este *physis* (pro-venind din arche) este pro-iect al căderii de-a fi.

În Eminescu, de asemenea, găsim aceste memorabile întruchipări ale căderii : „Se poate ca bolta de sus să se spargă, / Să cadă nimicul cu noaptea lui largă"· Ce vrea să spună Eminescu punînd nimicul sub încercarea căderii? Este căderea acelui nimic privativ care îşi pune amprenta pe lumina lumii prin suflul Preagolului său? Sau este o imagine a căderii de-a fi ca devenire? Eminescu a imaginat şi o reîntoarcere în nimicul în care reîncepe eterna pace: „Şi în noaptea neființei totul cade, totul tace, / Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace". Reîntoarcerea în sinea împăcată unde pare că reîncepe pacea eternă are înțelesul enigmatic al reîntoarcerii în liniştea arheului. Mai exact spus ar fi, poate, „în absența arheului", acel abis veşnic căutat de gîndul filosofic, după vorba lui Schelling.

Archeul lumii. Arheul care începe lumea este, pentru Eminescu, „bucata de lut - eternă aceeaşi" :

„Pentru aş închipui careva metaforic lumea ar putea să iee o bucată de lut - eternă aceeaşi, care prin urmare nu cunoaşte timp - şi să-i dea cele felurite forme, cînd una, cînd alta, cînd aşa, cînd aşa. Lutul rămine'n orce cas acelaş. Dac' acuma mai nici că acest lut este răul, nedreptul positiv, se'nțelege şi tot binele şi toată dreptatea va consista numai în forme, nu în capriciul lor, adică în relațiunea uneia față cu cealaltă".

(Ms. 1285, C. 126)

Această metaforă a lutului există în limba *Bhagavad-Gitei* în faimosul exemplu al argilei prin care Shankara ne învață indescriptibilitatea, inexplicabilitatea realității şi, pentru cei care vor să vadă esența lucrurilor, necesitatea „simplei eliminări a irealului (numele şi forma) asociat realului". Eliminarea numelui şi formei, într-un cuvînt *namarupa*, ar fi vrut să-i ceară *Domnului lumii toate* lui Hyperion :

„Hyperion ce în genuni
Atîrni c'o lume'ntreagă,
Cu-asemeni semne şi minuni
Ființa-mi nu se leagă"

La Eminescu semnele sînt „ireale" tocmai pentru că n-au chip şi nume, numai în această situație metafizică Ființa nu se poate pune în acord cu irealele indescriptibile, fără existență. Semnele cerute de Hyperion sînt arhei fără noroc de întruchipare căci stau sub haina neființării încă. În *Bhagavad-Gita* neființa n-are existență, ființa nu încetează niciodată să existe:

„nasato vidyate bhavo
nabhavo vidyate satah"

Domnul lumii nu poate intra în conjuncție cu neființa. Demnă de dezvăluit este în aceste versuri imaginea lumii. Într-o variantă lumea atîrnă în abis („Hyperion ce în genuni / Răsai c'o'întreagă lume"). Să lăsăm departe lumea care se tine cum poate în genune şi să cercetăm răsărirea lumii din fondul abisal. Răsărirea este o ridicare, din temelie, un început, Lumea se ridică în aurora ei, aurora guvernînd fizica lumii. Aurora începutului traduce în veşmintele vorbirii arheul. Răsăritul lumii ca încercare a spiritului de inființare este arheul lumii în reîntoarcere la unic şi identic, numită în povestea metafizică *Archaeus*, „un nou asalt spre ceruri". Archaeus, ca

www.dacoromanica.ro

transcendență contemplativă, este, asemenea Eternei Reîntoarceri nietzscheene, *identicul*, el fiind, în consistența lui, „unul şi acelaşi princip de viață ce încolțește în mii de mii de flori", „unul şi acelaşi punctum saliens care apare în mii de oameni". Contemplația identicului este întruchipată ca: „tu eşti Aceasta" în *Tat twam asi*, *Împărat şi proletar*, *Avatarii faraonului Tlá* şi Eminescu o putea găsi în *Chandogya-Upanishad* or la Schopenhauer, ce crede în descifrarea adevăratei Signatura rerum prin intuiție contemplativă pură. În lucruri el vede voința identică în toate, tinzînd spre o ținută identică - viața şi existența: „...in allen Wesen der Eine und selbe, überall das Selbe will, was eben als Leben, als Daseyn" ... „Sollten wir aber dem Betrachter den Aufschluss über ihr inneres Wesen - continuă Schopenhauer - auch für die Reflexion und in Einem Worte mittheilen; so würden wir am besten jene Sanskrit-Formel, die in den heiligen Buchern der Hindu so oft vorkommt und *Mahavakya*, d.h. das grosse Wort, gennant wird, dazu gebrauchen können: «Tat twam asi», das heisst; «dieses Lebende bist du».

O îmbogățire occidentală a ființării identicului o pot da spirala vieții şi „spiritul zeilor" din cunoscutele Figura Mundi şi Figura Hominis din *Philosophia Mystica* a lui Paracelsus. De asemenea, cunoaşterea prin identic este prezentă în *Studium universale* al lui Weigel .

Semn al intuiției contemplative a eului identic, geniul lui Eminescu dictează, sub pecetea spiritului eontic, aceleaşi vorbe moşneagului din Archaeus care ni s-au părut a semăna mult cu spirala vieții care a cuprins Figura Mundi şi Figura Hominis: „În fiece om se-ncearcă spiritul Universului, se opinteşte din nou, răsare ca o nouă rază din aceeaşi apă, oarecum un nou asalt spre ceruri. Acest „spirit al Universului", Weltgeist, în fragmentul din ms. 2262, îl personifică Archaeus ca spirit al lumii.

Eminescu a meditat asupra eului ca „suflet al lumei" - şi în *Mira* (V, 3) gîndeşte că „lumea fără Eu nu are esistență". Înțelegem că lumea este re-praesentatio a eului şi că eul, ca în Fichte, este fundamentul lumii. Adică eul este, în felul propriu, arheu al lumii.

Raporturile dintre Eu, arheu, lume sînt deschise. Eul eminescian îşi apropriază lumea, acordîndu-i „esistența" proprie prin intuiție originară - „în fundul cugetării unui om" - după învățătura din Archaeus, prin Anschauung aprioric, după *Critica rațiunii pure*, intuiția rămînînd la rîndul ei fondată în eul cugetător.

Apropierea arheului lumii este în fond o onto-logie arhetipală; văzînd în acest sens cum sensibilizează la identic pecetea eontică în *Chandagya-Upanishad* şi Paracelsus are dreptate Eminescu atunci cînd proclamă că „într-adevăr în fiece organism omenesc sunt potentia coardele omenirei întregi". Mai mult: „Este acelaşi om care trăieşte în toți".

Basmul bucății de lut - eternă aceeaşi - rămîne mitul propriu al lumii. Iar povestea cu arheul lumii vesteşte ceva esențial despre lutul care „rămîne'n orce cas acelaş".

Facerile şi desfacerile arheului. Cînd poezia profundă ajunge vîrf al contemplației, gîndul adînc al lui Eminescu cheamă memoria identității: „...şi te trezeşti față c-o operă care ți se pare că fuge dinaintea ochilor, c-ai privi-o cu binoclul întors... ş-ai vedea-o departe, departe, în fundul cugetării unui om ceva straniu ce pari a nu pricepe bine...". Gîndul adînc al unui om „uitase" natura normală a ceea ce este omenesc şi „departele" temeiului său ce-i Un, un-ic, un-itate. Eminescu gîndeşte, aici, unicitatea posibilității, a lui „pretutindeni în nemărginire". E însuşi temeiul ființei unui om. Este aici contemplarea nemărginită a departelui. Tot *Archaeus* (varianta parțială din ms. 2287) ne pune la dispoziție o contemplare fragedă a sufletului în intimitatea lui esențială, de „spectator" unic. Spectatorul unic este cel ce vede prin sine însuşi, cel ce are intuiția „totului tot", care devine aproapele ce se reîntoarce în intuiția eului-identic - precum sufletul însuşi :

„... toată opera s-apropie vădit cînd ai privi în sticla [binoclului, n.n.] aşezată normal la ochi - ea s-apropie aşa încît toată scena ți s-aşază-n cap ş-auzi opera urlîndu-ți în craniul deşert [...], cu tot. Cum va fi arătînd capul unui om care are o operă ori o dramă, cu oamenii ei costumați, cu lumina de lampe, cu pînzările zugrăvite, cu totului tot, în capul lui... Un teatru întreg la care sufletul lui, ghemuit într-un colț al salei, e singurul spectator".

Pliul contemplării nemărginite şi intime întru apartenență se întemeiază ca arche - Archaeus - prezență („tot ce este întotdeauna de față în acest moment"), ca Archaeus-ființă („Ce este"), ca

www.dacoromanica.ro

Archaeus-fundament („acelaşi princip de viaţă"), în Archaeus-unic şi identic („unul şi acelaş punctum saliens care apare în mii de oameni, dizbrăcat de timp şi spaţiu").

„Arche" ca *ousia* - Ordonator al fiinţei este Archeus Director în *Liber Metoror*, 4: „Solche Kräfft ist Archeus, d'ordiniert alle Ding in sein Wesen".

Reamintim, acum, din *Archaeus* un text „corupt" prin Kabbala, Plotin, Cusanus, Picco della Mirandola, Ficino, Giordano Bruno, J. Böeme, Lullus, Villanova, Agrippa de Nettesheym pînă în realismul magic cînd „atelierul lui Archeus" „aparţinînd" lui Novalis ajunge în lumea lui Eminescu, după ce a trecut prin idealismul şi romantismul german:

„Cîtă bogăţie de viaţă, costume, oameni, aranjament, pasiuni în cîteva foi terfelite în care zăcea învăluit Archaeus. Ei bine, priveşte viaţa ca o comedie - cine-o aranjează? Priveşte omul ca o maşină - cine-o ţine?".

În *Ein anderErklärung der gantzen Astronomey*, Paracelsus vorbeşte şi el de o *Machina Mundi*: „Întreaga *Machina Mundi* este împărţită în două părţi: într-un corp concret şi într-un corp invizibil".

Ideea de Archaeus. Ideea asupra "ideii de *Archäeus*" a prins fiinţă în fantezia lui Eminescu pe aceste pagini schopenhaueriene din *Grundlage der Moral*: „... anume că esenţialul şi principialul în animal şi în om este acelaşi iar ceea ce le distinge nu se află în elementul prim, în Archäeus, în esenţa intimă, în sîmburele celor două realităţi fenomenele sub care formă, într-unul ca şi în altul, se află voinţa individului; ci doar în elementul secundar, în inteligenţă, în gradul puterii de cunoaştere care la om este unul cu mult superior din cauza intervenţiei cunoaşterii abstracte numită raţiune; însă, după cum se arată, numai datorită unei ample dezvoltări cerebrale decît a diferenţei somatice a unei singure părţi a creierului şi în special după cantitatea sa. Dimpotrivă, între animal şi om există incomparabil mai multe lucruri comune, atît din punctul de vedere psihic, cît şi din punctul de vedere somatic. Astfel trebuie să i se amintească unui disprețuitor de animale şi adorator al raţiunii [...], căci aşa cum el a fost alăptat de mama lui, tot astfel şi cîinele, de a sa. Am criticat mai sus faptul că însuşi Kant a căzut în acea greşeală a contemporanilor şi a compatrioţilor săi. Faptul că morala creştinităţii nu are în vedere animalele este o lipsă a acesteia pe care este mai bine s-o recunoaştem decît s-o perpetuăm; şi de care trebuie să ne mirăm cu atît mai mult cu cît această morală prezintă în rest cea mai mare coincidenţă cu cea a brahmanismului şi a buddhismului numai că este mai puţin pregnant exprimată şi nu este dusă pînă la extreme; de aceea nu prea există îndoială că ea [morala, n.n.], ca şi ideea despre zeu devenit om (Avatar) provine din India şi se pare că a ajuns prin Egipt în Iudeea; astfel încît creştinătatea ar fi un reflex al luminii originare indiene dinspre ruinele Egiptului care [...] a căzut numai pe pămîntul iudaic".

Esenţialul (Wesentliche) şi principialul (Hauptsächiche), gîndeşte Schopenhauer, sînt în animal şi om *das Selbe* identicul.

"Archäeus" echivalează cu ceea ce este primar (Primären), cu principiul (Princip), esenţa interioară (innern Wesen), sîmburele (Kern) fenomenelor, voinţa individului, (Wille des Individiuums).

Eminescu citea în Schopenhauer şi povestea *Avatar*-ului ca "om născut zeu"; ideea ar fi venit din India, prin Egipt, în Iudeea.

Acum apare în perfectă transparenţă năzuinţa lui Eminescu din proiectul unic ce ar fi trebuit să cuprindă *Archaeus şi Avatarii faraonului Tlà*:

„S-ascultăm poveştile, spune moşneagul din *Archaues*, căci ele cel puţin ne fac să trăim şi-n viaţa altor oameni, să ne amestecăm visurile şi gîndirile noastre cu ale lor... În ele trăieşte Archaeus... Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieţii omeneşti. Cu poveşti ne leagănă lumea, cu poveşti ne adoarme. Ne trezim şi murim cu ele... Auzit-ai tu vreodată *povestea regelui Tlà*?

- Niciodată... Dar aş dori să ştiu mai întîi cine-i Archaeus?

- [...] Cu toate schimbările ce le doreşte un om în persoana sa, totuşi ar vrea să rămîie el însuşi... persoana sa".

www.dacoromanica.ro

Aceste „visuri" şi „gîndiri" sînt din soiul lui „grosser Traum" şi „kolossalen Gedanken" din *Transscendente Spekulation über die anscheinende Absichtlichkeit im Sphicksale des Einzelnen*: „De asemenea timiditatea noastră despre acea idee colosală se va reduce dacă ne amintim că subiectul marelui vis al vieţii este, într-un anumit sens, un singur lucru: Voinţa de a trăi şi că multitudinea fenomenelor este condiţionată de timp şi spaţiu. Este un mare vis pe care îl visează acea Fiinţă unică: dar în aşa fel încît toate persoanele sale îl visează împreună cu ea".

La marele vis al Vieţii participă persoana în gîndul şi visul căreia trăieşte archaeus. În spiritul orientării metafizice din *Archaeus,* bolnavul rege Tlà crede că spiritul Universului visează „visul său măreţ" care e Memfis şi cugetă că „Pulberea e ceea ce există întoteauna... tu nu eşti decît o formă prin care pulberea trece...".

Glasul din adîncul oglinzii de aur spune:

„Ce căutaţi a prinde eternitatea în nişte coji de piatră, care pentru mine sînt coji de alună... În mine, în pieire şi renaştere este eternitatea... Voi... o umbră ce mi-a plăcut a zugrăvi în aer... voi vreţi să mă prindeţi pe mine...".

Cînd oglinda se limpezeşte „eternitatea din cer se uită în ea însăşi". Aici eternitatea vorbeşte ca Bhagavat în cartea *Formei universale* din ***Bhagavad-Gita***: „Eu sînt Timpul (Kalah) distrugător de lumi (loka-ksaya-krt), pus în mişcare spre a trage lumea înapoi...", or în cartea despre cunoaşterea Absolutului: „Natura mea superioară [...] este [...] Sinele individual care ţine această lume [...], este matca tuturor fiinţelor; originea, ca şi nimicirea întregii lumi, eu sînt".

Ca nefiinţă „avatarul Baltazar îşi pune întrebarea „Cine sînt eu?", „Mintea lui era clară, închipuirile erau ca formele concrete, vii şi pline de viaţă... el avea o lume gata în capul lui, de a cărei izvoare nu-şi putea da socoteală...". Numai *memoria* îi lipsea. Cîmpul reamintirii „era un orizont negru şi fără sfîrşit... nimic, nimic... numai prezent avea...". Avatarului îi lipseşte, deci, trecutul şi originea. Trecutul este esenţa fiinţei, originea este începutul, adică arheul. Căci reamintirea fiinţei cuprinde gîndul începutului şi visul esenţei iniţiale.

Avatarul Alvarez de Bilbao are o tradiţie de a inexista, blîndul nimic nedizolvîndu-se în fiinţă: „Nimicul cel plin de mîngîiere n-a cuprins fiinţa mea chinuită".

Angelo îi va arăta doctorului de Lys „singura realitate a vieţii", plăcerea, în vreme ce Lilla îi recomandă lui Angelo ca în *Lysis* (numele nu sînt rodul unei fantezii întîmplătoare) tautologia: „Iubeşte-te pe tine în fiinţa mea", căci lumea e „un nimic suspendat", o lume-închipuită, un *ens imaginarium.*

„Principiul raţiunii suficiente". În ms. 2287, la fila 57 r, Eminescu rememorează principiul raţiunii suficiente după schopenhaurianul *Satz vom Grunde*:

„Werden (Causalität) fiendi
Erkennen (Logik) Urtheilskraft cognoscendi
Sein (Raum u. Zeit) essendi
Handeln (Causalität u. innere Wille) *Principium rationis sufficientis agendi*

fiendi
cognoscendi
essendi
agendi".

„*Werden (Causalität) fiendi*" se referă la forma principiului raţiunii expus de Schopenhauer în *Über die Vierfache Wurzel des Satzes von zureichenden Grunde* (în **Satz vom Grunde**, *IV, 20*): „În clasa acum prezentată a obiectelor subiectului de care noi ne ocupăm, principiul raţiunii suficiente se prezintă ca *lege a cauzalităţii*, şi ca atare principiul *raţiunii suficiente a devenirii* eu îl numesc *principium rationis sufficientis fiendi.* Toate obiectele care apar în reprezentarea generală, aceasta formînd ansamblul realităţii experimentale, sînt legate unele de altele, în ceea ce priveşte trecerea lor succesivă dintr-o stare în alta; privind, deci, în direcţia cursului timpului. Iată care este acest principiu. Cînd unul sau mai multe obiecte reale trec într-o nouă stare, aceasta trebuie să fi

www.dacoromanica.ro

fost precedată de o alta căreia îi succede în mod regulat, adică de fiecare dată cînd există [o stare] primă. O astfel de succedare *Folgen* se cheamă, *Erfolgen* şi prima stare [se numeşte] cauză, a doua efect".

Pentru Schopenhauer cauza este „ultima circumstanţă determinantă a unei stări", „se descompune în condiţii" care sînt nişte momente ale cauzei (ursächliche Momente). Filosoful începe cu un exemplu din Wolf: „Causa est principium a quo existentia, sive actualitas, entis alterius dependent" şi comentează: este vorba nu de cauzalitate ci de „schimbări în forma materiei indestructibile şi increate": „Cauza este acel ceva prin care un alt lucru ajunge să fie, sau ceea ce produce un alt lucru sau îl face real ş.a.m.d."; căci deja Wolf spune: „Cauza este principiul prin care existenţa, fără actualitate, depinde de o a doua fiinţă; şi totuşi nu e vorba în chip evident, în fapt, de cauzalitate, ci de schimbările în forma materiei indestructibile şi increate: a se naşte, a ajunge la existenţă este, la drept vorbind, o imposibilitate pentru ceea ce n-a fost niciodată dinainte".

În esenţă, raportul dintre cauză şi efect este pentru Schopenhauer consecinţă (*Erfolgen*), necesitate (*Notwendigkeit*), între cauzalitate şi succesiune fiind un raport intim, necesar şi esenţial de acţiune reciprocă (*Wechselwirkung*).

Temeiul demonstraţiei lui Schopenhauer se găseşte în următoarele propoziţii: „Eu numesc, de aceea, această structură a principiului nostru – principiul raţiunii suficiente a devenirii pentru că aplicarea sa presupune întotdeauna o schimbare, începerea unei noi stări, deci o «devenire». Ceea ce este caracterizat, în chip la fel de esenţial, este că întotdeauna cauza precedă efectul în timp (cf. par. 47); şi numai la originea acesteia poţi recunoaşte care este, din cele două stări unite printr-un liant cauzal, cauza şi care este efectul".

Gîndirea identicului

Gîndirea identicului este o mare problemă a meditaţiei eminesciene. Autologia distruge gîndurile atotcuprinzătorului care se vor uni din necesitate şi, tot ea, ascute aprehensiunea şi provoacă reprezentarea.

În fiece lume se află spiritul arheului care sălăşuieşte în marele tot: în firea internă a lucrurilor (numită de învăţătura upanişadică *Tot twam asi*), în esenţă şi voinţa ce exprimă natura lucrului şi signatura rerum, în omul cel veşnic din care răsare tot „şirul de oameni trecători", în omul cel mare, der Makroanthropos al lui Novalis sau în Fiinţa întregii Lumi (das Wesen der ganzen Welt) a lui Schopenhauer. „Firea întregii lumi este cuprinsă în această tăcere - voinţa", spune Eminescu într-o însemnare germană („... das Wesen der ganzen Welt ist dir diesen S(c)hweigen enthalten - der Wille"), în omenire şi în fiecare om.

Pe întreaga scenă a lumii Eminescu pune de pază, în elanul panteismului său spiritualist, cîte un arheu pe fiecare treaptă unde i se pare că licăreşte identicul comemorînd fiinţa existentului.

Logosul este semnătura fiinţei existentului, este cel ce vorbeşte despre *esse entis*.

Întrebările pe care şi le pune raţiunea lumii sînt două: „de unde vine şi unde merge?". Venirea lumii este proiectare din temeiul dintîi, din fiinţa (lumii) ajunsă din lucru şi cauză primordială - logos, hipochimen, substanţă, subiect. Originea lor esenţială rămîne arheul ca început al lumii. Origine ce-i aminteşte lumii fiinţa proprie şi adăpostul ei: mersul şi ajungerea în moarte. Sîmburul lumii este „zvîrlire hazardată", adică pro-iecţie în timp, adevărul fiinţei lumii. Viaţa lumii îşi acoperă faţa cu noi dar zadarnic, căci „înţelesul e acelaşi la toţi dat". „A vieţii crudă taină" este pustietoare ca şi enigma vieţii lui *Archaeus*.

Visul ce se sfîrşeşte cu moarte vrea să spună că el, visul, este o „vedere" ce este „fiinţă" mergătoare spre moarte.

Iar în versul: „Că vis al morţii eterne e viaţa lumii-ntregi" - vederea morţii e sensul vieţii lumii, moartea eternă - arheul Nimicului în care se adună, întreagă, însăşi această viaţă a lumii.

În *Archaeus* obsesia identicului este fundamentală:

www.dacoromanica.ro

„Cu toate schimbările ce le doreşte un om în persoana sa, totuşi ar vrea să rămîie el însuşi... persoana sa. [...] Aceasta este poate tot misterul, toată enigma vieţii". Acesta este răspunsul la întrebarea „Cine-i Archaeus?" Archaeus acesta care trăieşte în poveştile, visurile şi gîndurile oamenilor, este o subsistenţă fără existenţă: în-sinele şi persoana se află în faţa existenţei şi cer frumuseţe, cumînţenie şi genialitate. Actul existării „depăşeşte" miile de întruchipări, depăşeşte altul (fie el corp, minte, fizionomie, ochi sau altă poziţie), subiectul pierde subsistenţa; fără suport „dispar" identicul şi persoana, interioritatea vie şi subiectivitatea proprie. Fără arheu nimic nu există pe lume. El este, în felul său, subsistenţa.

Eminescu vede în „enigma vieţii" însăşi subsistenţa, răsfrîngînd în sine centrul lumii şi arheul nimicului, fiindul cel mai real şi acel „ens lipsit de voinţă".

Eminescu ştie să întoarcă şi cealaltă faţă a problemei:

„Nimic n-ar dori să aibă din cîte are. Un alt corp, altă minte, altă fizionomie, alţi ochi, să fie altul... numai să fie el. Ar voi să se poată preface în mii de chipuri, ca un cameleon... dar să rămîie tot el. Abstrăgînd de la dorinţa acestei reamintiri, fiecare-şi are dorinţa împlinită... căci este indiferent pentru cel ce nu voieşte memoria identităţii, dacă-i el sau nu-i el rege. *El* este regele, dacă nu face numai această pretenţie să fie tot el... Iată alt corp, altă minte, altă poziţie, numai că nu eşti tu".

Abstragerea de la dorinţa *reamintirii* duce gîndul la însemnarea de pe marginea unei file din traducerea *Criticii raţiunii pure*: „... Cine poate privi fuiorul abstrăgînd de la tors are predispoziţiee filosofică". Abstragerea este, în felul ei, o *vizualizare eidetică a fiinţei.*

Sinele ce are „altă poziţie" şi-a pierdut echilibrul existenţial şi este un simplu „el" care *nu voieşte memoria identităţii.*

„Omul pururea tînăr" şi „omul cel vecinic"

În *Geniul naţional* „un om primeşte de la ursite privilegiul vieţii fără moarte şi tinereţii fără îmbătrînire". Acesta este omul pururea tînăr. Care sînt poveştile vieţii lui?

Trecînd pe lîngă un oraş omul pururea tînăr întreabă un tîrgoveţ: „de cînd stă oraşul acesla?" iar acesta îi răspunde că starea oraşului este „de cînd lumea". Peste cinci sute de ani acelaşi om pururea tînăr trece prin acelaşi loc dar nici oraşul, nici tîrgoveţul culegător de mere nu mai existau şi întreabă un cioban care-şi păştea oile singur: „de cînd s-a risipit oraşul de aici?"; iar cel ce cînta din fluier răspunde că, aici, oraş „n-a fost niciodată, tot cîmp limpede bun de păşune a fost aici".

Altădată, în locul oraşului prim, omul pururea tînăr găseşte un codru despre care cărbunarul tăind lemne îi răspundea că acest codru este imemorial. În fine, „peste alte cinci sute de ani omul pururea tînăr găsi un oraş mare", iar într-o piaţă a oraşului „el a văzut o statuă călare c-o alebardă în mînă şi s-a recunoscut pe sine în acea statuă" reprezentînd pe insul care, cu cinci sute de ani înainte, se numea Dragomir şi fusese pus de Mircea Vodă să apere cetatea Dîmboviţei de tătari. Povestea omului pururea tînăr - Dragomir, aici - seamănă cu existenţa viitoare în esenţă a lui Dionis-Dan pe vremea lui Alexandru cel Bun.

Nimeni nu ştia că omul cel veşnic este „geniul neamului românesc, pururea avînd în minte trecutul întreg".

Numai „un moşneguţ", de bună seamă un *ens debile* din şirul celor din *Archaeus*, deschise cearta cu omul pururea tînăr: „Ce vorbeşti tu? De cînd sînt nu există toate ce le vezi. Înainte de mine nu erau decît boieri şi rumâni. Luminează-te şi vei fi, voieşte şi vei putea. Eu am creat ţara aceasta, înainte de mine nu era nimic".

Pentru tîrgoveţ, cioban, cărbunar şi moşneguţ *tot ce este există dintotdeauna.*

Acel *Luminează-te şi vei fi* ar vrea să spună, credem, că poţi să-ţi regăseşti propria fire intrînd ca fiind şi subiect în lumina naturală a Fiinţei. Apariţia în lumina naturală a Fiinţei ar fi trăsătura fundamentală a lui *Voieşte şi vei putea* ca esenţă a Fiinţei.

www.dacoromanica.ro

Mai departe Eminescu repetă imaginea cu „binoclul (istoric)", cum se întîmplă în *Archaeus*:

„Cînd ne uitam cu binoclul, ne pare scena foarte aproape, cînd îl întoarcem ea ne pare foarte departe. Dac-am întoarce binoclul istoric spre anul 1654 la încoronarea lui Constantin Basarab, fiul lui Radu Şerban, am vedea tot piesa de azi, jucată în alte costume".

Vremea este acum, în povestea despre omul pururea tînăr, „veşnicul regizor" care scoate „din nou piesa din arhivă şi ne-o reprezintă astăzi cu costume schimbate şi cu alţi actori" (ca în versul *Glossei*: „Alte măşti, aceeaşi piesă").

Repetiţia temei şi imaginii lumii ca teatru în *Sărmanul Dionis*, *Geniul naţional*, *Glossă* intenţionează să propună existenţa unui „model" al lumii. Repetiţia trădează preexistenţa arhetipului. Şi Eminescu mai vrea să spună, în principal, că arhe(tip)ul lumii rămîne, numai cele lumeşti trec şi se petrec.

Enigma lui Dionis

Lui Dan-Dionis i se pun în nuvela *Sărmaul Dionis* aceste două întrebări: Prima - „de ce cauţi ceea ce nu-ţi poate veni în minte?"; a doua - „De ce vrei să scoţi din aramă sunetul aurului?".

Dan-Dionis vroia să cuprindă cu mintea proverbul scris deasupra domei lui Dumnezeu.

Pro-verbul este o enigmă.

Atît „venirea în minte", trans-mutaţia alchimică din aramă în aur, cît şi pro-verbul cer o pre-fiinţare şi, totodată, o pre-cuvîntare. Între „gîndirea lui proprie" şi „viaţa cetelor îngereşti" există o „armonie prestabilită": „Asta-i întrebarea... enigma ce pătrundea fiinţa mea. Oare nu cîntă ei îngerii ceea ce gîndesc eu?... Oare nu se mişcă lumea cum voi eu?". Finalul acestui poem metafizic în proză - *Sărmanul Dionis* - pune, vădit, problema existenţei archaeului („Nu cumva îndărătul culiselor vieţei e un regisor a cărui existenţă n-o putem esplica?") într-o modalitate omologabilă cu fragmentul aparţinînd lui *Archaeus* din ms. 2268 (unde la f. 22 r), citim: „... priveşte viaţa ca o comedie - cine-o aranjează?"... Această modalitate omologabilă e, cum bine se vede, o rostire identică a posibilităţilor plastice ale arheului. Avem pusă în joc, aşadar, enigma lui Dan-Dionis-Dumne(zeu). Cum se poate explica aceasta? Prin armonia prestabilită sau prin regia arheului? Dacă se porneşte de la armonie se ajunge la archaeus, iar dacă se începe prin archaeus drumul duce, în cerc, la armonia prestabilită. Aceasta este cercul vicios ce întreţine, probabil, enigma. Legătura dintre armonia prestabilită a monadelor şi archaeus este bine cunoscută (biografii lui Leibniz ne înştiinţează că gînditorul *Monadologiei* se ocupă precum, aproape în aceeaşi vreme, Cantemir în *Sacro-Sanctae scientiae indepignibilis Imago*, de alchimie, fiind chiar în remarcabile relaţii spirituale cu François Mercur van Helmont, fiul lui Jean-Baptist van Helmont şi cu Knorr de Rosenroth).

„Regisorul vieţii". „Regisorul vieţii" e acel arheu ce instituie după voie or înfiinţează într-o ocazie favorabilă alte feţe ale jocului lumii ca teatru: omenirea istoriei apare şi reapare prin repetiţie impusă de lege historialului. Actorii sînt aceiaşi, piesele sînt schimbătoare - adică actor-ul este identic în timp ce actus-ul se modifică. Spectatorul cel pasiv nu vede dincolo de fundal căci subsistenţa jocului actorilor este o reminiscenţă a modelului însufleţit de energia arheului:

„Nu cumva îndărătul culiselor vieţei, cugetă Eminescu, e un regisor a cărui existenţă n-o putem explica? Nu cumva sîntem asemenea acelor figuranţi cari, voind a reprezentaa o armată mare, trec pe scenă, înconjură fondalul şi reapar iarăşi? Nu este oare omenirea istoriei asemenea unei astfel de armate ce dispare într-o companie veche spre a reapărea în una nouă, armată mare pentru individul constituit în spectator, dar acelaşi număr mărginit pentru regisor. Nu sînt aceiaşi actori, deşi piesele sînt altele? E drept că după fondal nu sîntem în stare a vedea. - Şi nu s-ar putea ca cineva, trăind, să aibă momente de-o luciditate retrospectivă cari să ni se pară ca reminiscenţele unui om ce demult nu mai este?".

www.dacoromanica.ro

Finalul din *Sărmanul Dionis* e scris în acelaşi spirit care-l va încerca pe Eminescu şi în *Archaeus*:

„... priveşte viaţa ca o comedie - cine-o aranjează? [...] ...închipuieşte-ţi cum că-n mijlocul reprezentaţiei un perete cade, un actor îşi rupe capul, unul îşi uită rolul... iată un arch(a)eus jignit şi simţi tu că-i jignit. De ce simţi? Pentru că acel nimic e şi-n tine, pentru că, insultat pe scenă, e insultat în tine".

Cît de vie şi concretă îi apare lui Eminescu această entitate pură în fond! Archaeus e un universal concret, o suflare, o pecete existenţială.

Creierul naturii pare a fi o *mathesis universalis* care deţine o subsistenţă ce asigură, din ev în ev, existarea.

Precum insul care ar fi fost „din numărul celora ce n-au fost niciodată" - precum pămîntul, cerul, văzduhul şi lumea toată ar fi fost „din rîndul celor ce n-au fost niciodată" - tot astfel archaeus, dacă nu s-ar fi „existenţializat" cu trup şi suflet, ar fi existat ca o idee or ca o comedie a cărei formă s-a pierdut, dar există în creierul naturii căci *orice fiind are un temei.*

Conexiunea dintre temei şi fiinţă se produce cînd cercul bunei reprezentări şi al ocaziei prielnice au acelaşi orizont şi coparticipă la Reminiscenţa lumii. Fulguraţiile arheului sînt, analogic, ca nişte pulsaţii ale „lumilor concentrate" spre lumea înţeleasă ca *ens creatum.* Sensul proiectelor historiale ale arheului este comun istoriei fiinţei şi literaturii: aşezarea fiinţei-în-lume şi reculegerea ei.

Faţă de om, arheul este delegatul cel mai bun al celei mai bune lumi posibile.

Omul interior

Dan, în *Sărmanul Dionis*, îi mărturiseşte dascălului Ruben credinţa sa că „vremea nemprginită este făptură a nemuritorului nostru suflet. Am trăit în viitor. [...] acum am doi oameni cu totul deosebiţi în mine - unul, călugărul Dan, care vorbeşte cu tine şi trăieşte în vremile domniei lui Alexandru-vodă, altul, cu alt nume, trăind peste cinci sute de ani de acum înainte".

Archaeus (din ms. 2268) îi răspunde: „Prin urmare ai fost, eşti, vei fi întotdeauna".

Acesta este arheul - Zoroastru-Dan-Dionis-X. Gîndul dascălului Ruben îl ştim: „În şir [...] poţi să te pui în viaţa tuturor inşilor care au pricinuit fiinţa ta şi a tuturor a căror fiinţă vei pricinuit-o tu". Aşadar Dan-Dionis este o existenţă între prefiinţă şi năzuinţă de înfiinţare. Pentru meditaţia din *Archaeus* deosebirea dintre Dumnezeu ca ens summum şi omul interior, ens creatum, este aceea dintre omniprezenţă şi simultaneitatea prezenţei dinamice.

„Omul are-n el numai (în) şir fiinţa altor oameni viitori şi trecuţi. D-zeu le are deodată toate neamurile ce or veni şi ce au trecut; omul prinde un loc în vreme. D-zeu e vremea însăşi cu tot ce se-ntîmplă-n ea, dar vremea la un loc, asemenea unui izvor a cărui ape se întorc în el însuşi, ori asemenea roţii ce deodată cuprinde toate spiţele, ce se-ntorc vecinic".

Semnele lui *summum ens* sînt omniprezenţa şi ubicuitatea cauzală. „Deus est ubique per essentiam inquantum adest omnibus ut causa essendi" - spune *Summa theologica* (Qu. 8a, 3). Omniprezenţa, ubicuitatea, atoatăştiinţa şi toată puternicia sînt atributele fiinţei supreme şi într-o reflecţie eminesciană (din ms. 2275 B) din care transpare ideea eonicităţii în reprezentarea şi gîndirea lumii lui Brahm, a Unului şi a lui *hen kai pan.* „Imaginea lumii" (jagacchitra = kosmos noetos) este „forma omniscienţei divine" de care vorbeşte gîndul din Eminescu şi „paradigma în afara timpului a întregii existenţe", ca în răspunsul lui Ruben.

Imaginea eminesciană a lumii este desenată de spirit în lume, lumea oglindind(u-se în) spirit.

Vremea însăşi ca roată „ce deodată cuprinde toate spiţele" poate fi asimilată cu roata existenţei.

www.dacoromanica.ro

În dialogul lor, de înaltă subtilitate ontotheologică, Dan şi Ruben pun şi o problemă de autologie; anume: a sufletului muritor şi a sufletului veşnic în sine „numai bucată cu bucată". Există un Sine universal şi un sine partitiv. *Omul pururea tînăr* din *Geniul naţional* îşi găseşte o entitate omologabilă în *omul cel vecinic* din *Sărmanul Dionis*:

„omul cel vecinic, din care răsar tot şirul de oameni trecători, îl are fiecare lîngă sine, în orice moment - îl vezi, deşi nu-l poţi prinde cu mîna - este umbra ta".

Dialogul dintre dascălul Ruben şi călugărul Dan este un compediu de metafizică, în înţelesul tradiţional, comprimînd mari probleme de ontologie, ontheologie, ontotheologie şi întrupare a arheului în lume.

Atît *omul pururea tînăr* cît şi *omul cel vecinic* sînt arhei cu chip şi nume, prin care omul simplu năzuieşte spre Omul Interior.

Un compendiu al arheităţii

Orice gîndire sistematică, aşa cum este gîndirea speculativă europeană, se mişcă, analogic sau dialectic, în cercul arheului. Opera arheului în istoria fiinţei ca metafizică este disolvant-paradoxală, straniu de profundă şi spectaculos imaginală. O cădere care se reîntoarce renturnîndu-se.

Pe cît de orbitor poate fi jocul arheului pentru spectator, pe atît de întemeiată este "ştiinţa" sa.

Corespondenţa şi dialogul rămîn "cele două pericole ale gîndirii". Corespondenţa temeiului existenţei şi ensistenţei cu străfundul-fără-temei poate beneficia de un răspuns adevărat cercetînd esenţa *archeului*.

Gîndirea determinării naturii temeiului, spune Heidegger în **Elucidarea istorico-conceptuală a esenţei fondului**, merge pe o cale apropiată cu "interpretarea metafizică a existentului (*idea, ousia, hypokeimenon, subjectum*)" şi a distincţiei Fundament-Existenţă. Distincţia (*Unter-scheidung*) este separaţia dintre *Fiinţa aparţinînd Existenţei* ca existenţă a fondului şi *fundamentul existenţei*.

Arché înseamnă în greacă "început dominant" şi "comandament", gîndirea germană l-a tradus prin *Grund*, filosofia modernă l-a transpus prin *ratio*. "Cum a ajuns *ratio* (*reor, hreo, hresis*, a spune, a enunţa, a ţine pentru) să însemne *Grund*, fond, fundament? (*hypokeimenon, legomenon, kath'hauto, logos*)"? se întreabă Heidegger. Autorul **Elucidării istorico-conceptuale a esenţei fondului** va căuta răspunsul în traducerea conceptului grecesc de *hypokeimenon* în *subjectum*, considerînd că teza "orice existent este ca atare *subjectum* (*sub-stans*)" valorează "cît orice metafizică de la Platon pînă la Nietzsche". Înţelegerea subiectivităţii trebuie începută de la *ego* perceput ca *subjectum* de Descartes şi Leibniz în temeiul faptului că "*ego*-ul, *res cogitans*, este *subjectum* prin excelenţă al cărui *esse*, adică *prae-esse*, satisface esenţa adevărului în sensul certitudinii". "*Subjectum* şi *substans* sînt *substantia* ce traduce *ousia*. *Logos* şi *hypokeimenon* intră în sfera cuvîntului *ratio* care va deveni "celălalt nume pentru *subjectum*, sub-iacentul". Răsturnarea leibniziană a *hypokeimenon*-ului în subiectivitate se bazează, sugerează Heidegger în **Elucidarea**... sa, pe noua interpretare a conceptelor de *essentia, existentia, ens* şi *subjectum*.

Cantemir, în **Sacro-sanctae Scientiae indepingibilis Imago**, şi Eminescu, în **Archaeus**, au lăsat liberă imaginaţia în lumea arheilor dar arheul - ca arché, principium, Grund, ratio, logos, "archaeus", temei - nu-şi poate uita sensul său originar de *început dominant* şi *comandament*.

O lumină mai puternică asupra enigmei nuclearităţii ontologiei eminesciene a arheului pot să arunce două lucrări ale lui Schopenhauer: **Satz vom Grunde** (din care există însemnări în mss. 2255 şi 2287) - pentru înţelesul originar al *arché*-ului - şi **Grundlage der Moral** pentru *Archäeus*.

www.dacoromanica.ro

Schopenhauer observă în **Satz vom Grunde** că absolutul lui Schelling este "ceva care nu e Dumnezeu însuşi, ci principiul său, ca principiu primordial (*Urgrund*), sau, mai degrabă, ca negaţie a principiului fără fundament (Ungrund)". Schopenhauer aminteşte aici de **Abhadlung von der menschlichen Freiheit**. La cursul de "Istorie a filosofiei" al lui Zeller, Eminescu notează că Schelling "unterscheidet in Gott den Urgrund, die Identifizierung, das ewige weiches allen Gegensatze vorangeht, u. das Princip der Offenbarung Gottes welches er die Natur in Gott, u. das Princip der Offenbarung Gottes welches er die Natur in Gott nennt. u. als blinden Willen, die Sehnsucht der ewig einen sich selbst zu gebehren". Ideea de *Ungrund* este preluată de Schelling din **Grundlichem Bericht vom iridischen und himmlischen Mysterio** (*Raport aprofundat asupra misterului pământului şi cerului*) al lui Jakob Böehme, unde *Ungrund* este gîndit drept Nimicul etern, absolutul fără esenţă. *Ungrund*, continuă Schopenhauer, este *Bythos* (*abyssus*), abisul gnosticilor valentinieni. Bythos fecunda *Liniştea* (Sige) şi, împreună, însărcinau intelectul (Nous). După *Panarion*-ul lui Epiphan - Bythos, Sige, Pater şi Aletheia alcătuiesc "tetrada preexistentă ".

În **Satz vom Grunde**, de altfel, Schopenhauer putea pune la dispoziţia lui Eminescu, prin vocea lui Irenaeus, o fascinantă alegorie: "Căci zice că există ceva în înălţimile acelea, care nu pot fi deosebite cu ochii, nici numiţi, un perfect Eon preexistent, pe care şi *proarche* şi preparator, şi *Bythum* îl numesc; pe care, însă, (zic) că este cînd incomprehensibil şi ilizibil, veşnic de asemenea şi nenăscut, şi că a stat în cea mai mare linişte şi tăcere în veacurile nesfîrşite ale vremilor. Dintr-o dată cu acesta s-a ridicat şi Cugetarea, pe care, cînd Graţia, cînd Liniştea (sigen) o numesc. Pe lîngă acestea, (zic) că acest *Bythum* odinioară a fost introdus în suflet, (şi că) aduce începutul tuturor lucrurilor, ba chiar că aceasta care fusese introdusă în suflet, prelungire care era dintr-o dată cu acesta în Sigen (*Silentium*), nu în alt chip a fost vărsată în pîntece; că ea, într-adevăr, după ce a primit această sămînţă şi făcută roditoare a fost să nască Intelectul, asemănător şi egal părintelui său, ba chiar astfel comparat, încît singur să fie în stare de măreţia paternă. Iar pe acesta îl numesc Intelect şi Unul-născut (Monogen) şi părinte şi principiul tuturor lucrurilor *archen ton panton*".

Nota eminesciană despre "Principium rationis sufficientis" (din ms. 2287, f. 57 r) este făcută după **Uber die Vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde**, la fel ca şi extrasele mai ample despre acelaşi "principiu al raţiunii suficiente" şi despre cele patru forme de adevăr (logic sau formal, empiric, transcendental şi metalogic). Amintirile, despre citirea lucrării lui Schopenhauer, ale lui Slavici şi Ştefanelli s-au dovedit exacte.

În paragraful despre *Satz vom zureichenden Grunde des Erkennens* (V, 29), Schopenhauer recunoaşte în *Grund* echivalentul german al lui *ratio*, după cum, în *Erste Aufstellurg des Satzes und Unterscheidung zweier Bedeutung desselben* (I, 6), *Grund* este *Princip, arché*.

În problema elucidării conceptuale a naturii fondului deosebit de lămuritoare este pagina de dicţionar german-latin-român despre *Grund*:

"*Grund,* fond, stabilire, - *fürsigkeit*, facultate primordială, elementară,

feste, fundament, bază

form, formă primitivă, (gr.), mod primitiv, infinit, - kenntnisse, principii, elemente; - *kraft*, putere primitivă;

lage, bază, fundament, princip, element, radical;

legung, fondaţie, instituire; - *lehre*, doctrină fundamentală, elementele (unei ştiinţe);

quelle, prim-izvor, origine; - *regel*, regulă fundamentală, maximă, principiu;

satz, principiu, axiom, maximă; - *theil,* radical, corp simplu;

ursache, primă cauză, raţiune fundamentală,

vermögen, facultate primitivă; - *wesen*, esenţă, principiu

ens entium - *zug*, trăsătură fundamentală, principală".

Grund ca *ens entium* îi va fi purtat gîndul lui Eminescu la o pagină din Kant, la o cugetare din Leibniz or, poate, îi deschisese visarea în temeiul codrului unde "Cale nu-i, cărare nu-i".

Arheul lui Eminescu, ca vîrf al contemplaţiei, este spiritul Universului (ca în Paracelsus sau Weigel), "unul şi acelaşi *princip* de viaţă", *ce este* ("tot ce este întotdeauna de faţă"), enigma fiinţei, *singura realitate pe lume*, "unicitatea posibilităţii", ideea, ceea ce *aranjează viaţa*, *ţine* omul şi *zugrăveşte* natura.

www.dacoromanica.ro

Cine aranjază viaţa este dispensator al existenţei, cine ţine omul este temeiul existenţei. Dar cine zugrăveşte natura ce este?

A fi zugravul (zoo-graphul) naturii înseamnă a fi "scriitorul`" vieţii naturii, a *physis*-ului. Adică arché-ul însuşi ca "putere originară asupra mobilităţii existentului mişcător pornind de la însuşi şi către sine însuşi" (v. Heidegger, **Die Physis bei Aristoteles**). Nucleul nuvelei metafizice **Archaeus** îl putea găsi Eminescu în *Grundlage der Moral* în pagina unde Schopenhauer spune că "esenţialul şi principialul în animal şi om este acelaşi (*das Selbe*) şi ceea ce îi deosebeşte nu se află în primar (*im Primaren*), în principiu (*im Princip*), în Archaeus (*im Archäus)*, în fiinţa interioară (*im innere Wesen)*, în sîmburele ambelor fenomene, căci acest fond, într-unul sau într-altul, este voinţa individului (*der Wille* des Individuums)...".

Spre deosebire de Schopenhauer, Schelling înţelege prin *Grund* numai fondul, "baza", fundamentul dar nu în sensul lui *ratio*.

Grund este pentru Schelling *arché*, fiinţa primordială fiind fond-primordial *Urgrund*, fond-fără-fund, Ungrund. "Filosofia naturii, spune Schelling, a stabilit în zilele noastre, pentru prima dată în ştiinţă, distincţia (*Unter-scheidung*) între fiinţa ca existenţă şi fiinţă ca fundament al existenţei".

Pentru Schelling fiinţa înseamnă a exista, existenţa fiind existenţă a fundamentului; fiinţa (*Wesen*) este un "fiind singular", fundamentul înseamnă "bază", existenţa este "das aus sich Heraustretende und im Heraus-treten sich Offenbarende", existentul care se ex-pune din sine însuşi, un "Eu" care este subiect.

Despre sistemul schellingian al identităţii Eminescu are note substanţiale luate, se pare, la cursul de "Istorie a filosofiei" al lui Zeller.

Modul în care studentul îşi notează cursul (cu propoziţii eliptice, cu puncte de suspensie) ne face să credem că tînărul Eminescu citise cel puţin **Tratatul despre esenţa libertăţii umane** (1809). Pentru Schelling *idealul* este determinatul prin *re-praesentatio*, realul este reicul; în caietul lui Eminescu: "Das Absolute ist die gegensatzliche Einheit des Realen u. Idealen..." (ms. 2287, f. 82 v) şi: "... weil aber das Endliche seinem Begriffe nach indef. ist, können den Dinge sich nun der [...] ein eigenes System für sich nehmen, u. getrennt vom Absoluten zu erscheinen. So entstehen zwei: 1) das Reale, als Bestimmende des Idealen 2) das Ideale als Bestimmende des Realen, die Natur u. der Geist".

Schelling numeşte "gradele particulare ale fiinţei" - *Potenzen*, potenţe. Notele lui Eminescu vorbesc despre o ierarhizare a fiinţei: "Aus ihm ergiesst sich die *Stufenreihe des Seins*, welche erst da zum Abschluss kommt, wo die abs. Identität unter der Form des Sichselbesterkennens gesetz ist".

Potenţele se găsesc atît în "real" cît şi în "ideal": "In jedem von beiden wiederholen sich aber din 3 Potenzen [des] Unendlichen, Endlichen u. Ewigen u. dadurch bestitmmt sich ihre innere Gliederung. Das Reale als solches ist die Materie, die Einbildung des Unendlichen in diese Endliche v. Raum. Die Einbildung des *Endlichen* ins *Unendliche* die Zeit, das Abbild des Endlichen u. Endlichen die Realität selbst, ihre erste Ercheinung die Schwere. Dieselbe Totalität in der zw. Potenz das Licht, in der 3ten der Organismus". În problema contradictorie a sediului fundamentului lucrurilor în ceea ce în Fiindul suprem însuşi nu este El însuşi, Schelling afirmă că lucrurile, "pentru a fi distincte" de Fiindul suprem însuşi trebuie să-şi caute "devenirea într-un fundament diferit de el". Fiindcă nimic nu este ek-sistent Fiindului însuşi (i.e. cele ce sînt, *entia*, sînt separate dar, totodată, întru sine însuşi), "singura soluţie a acestei contradicţii este că lucrurile să aibă fundamentul lor" în ceea ce în Fiindul suprem însuşi, acesta "nu este *El-însuşi*, adică în ceea ce constituie fondul existenţei sale".

În Eminescu citim: "In der festen Einheit sind nun Endlichkeit und Unendlichkeit eins, die Dinge sind in Gott durch ihre Ideen aber nicht reel von einander geschieden".

Pagini eminesciene întregi (86v şi 87r) sînt comentarii la un fragment fundamental din partea principală a **Tratatului despre esenţa libertăţii umane** (1809).

Despre *Sehnsucht* ca *determinare esenţială a fondului,* Heidegger, în cursul său despre **Tratatul** lui Schelling, a dat această interpretare adecvată: "Există în dor (Sehn-sucht) o dublă mobilitate şi chiar o mobilitate *adversă*: tendinţa de a ieşi din sine pentru a se propaga în afară, şi, de

www.dacoromanica.ro

asemenea, tendința de a reveni în urmă și a reintra în sine însuși. Dorul, ca determinare esențială a fondului (a ființei-fondului) în Dumnezeu caracterizează această ființă a fondului drept ceea ce se îndepărtează de sine însuși pentru a lua întinderea în vastitatea nedeterminată a absolutei plenitudini a esenței și, în același timp, ca supra-putere a concentrației în sine însuși. În măsura în care esența generală a voinței stă în apetiție (*Begehren-appetitus*), dorul este o voință în care cel ce tinde și face un efort se vrea el însuși în chip indeterminat: el vrea să se găsească el însuși în sine însuși și să se prezinte lui însuși, să ex-pună în toată măreția și valoarea sa ".

Referitor la "voința individuală" și la "voința universală", Schelling afirmă în **Tratat** că "Principiul, în măsura în care provine din fond și este obscur, constituie voința-proprie a creaturii; și aceasta, în măsura în care ea nu se ridică încă la perfecta unitate cu lumina (cu principiu al înțelegerii) [...] Voinței-proprii a naturii se opune înțelegerea care, ca voință universală, se servește de aceasta și și-o subordonează ca simplu instrument." (I, VII. p. 363).

Eminescu a lucrat cu o intensitate zeiască. După cum "în orice om spiritul Universului își face încercarea", tot astfel în orice spirit planetar, precum Cantemir sau Eminescu, trăiește arheul. Nimic mai interesant în lumea de aici decît subiectul Eminescu și el va fi mereu-întruna inima ființei românești în vie-autoliză va fi, singur, subiect care ne-a apropriat substanța lumii într-un subiect și o subiectivitate reușind să creeze prin autodistrugere o nouă substanță: "... toate laolaltă, spune Noica, se topeau pentru Eminescu într-o substanță. El le-a făcut subiect. [...] ...Între timp Eminescu însuși a devenit substanță, și subiectele creatoare noi nu mai pot apărea în lumea noastră fără să-l distileze pe el, ca o esență, în subiectivitatea lor". Diabolic-imaginar, în istoria subiectivității determinarea Ființei se va face pornind de la *subjectum* care, ca transpunere a lui *hypokeimenon*, reamintește *prote ousia*. Să mai întoarcem încă o dată gîndul, ca recapitulare, către acest înțeles al începutului originar: "... *prote ousia* este concepută ca *energeia* a lui *on*, ca *tode ti on*, ființa-prezentă a ceea ce este produs și erijat, construit, pus în picioare, operitatea (*Werkheit*). Termenul cel mai cuprinzător pentru *einai* ca ființă-prezentă, care în același timp elucidează interpretarea greacă, este: *hyparchein*. În acest termen *hypokeisthai*, ceea ce se oferă în prealabil, nu este conceput niciodată fără *arché*, începutul dominant: *hyparchein* enunță: a domina prin faptul de a se găsi acolo în prealabil, «pre-dominare» în înțelesul grec de ființă-prezentă pornind de la sine însăși".

Așadar, de *arché* țin:

I. sub-fondul, fondul originar, străfundul-fără-temei, abisul, baza, temelia.

II. logosul, rostirea, rațiunea.

III. Archaeus, arheii.

IV. fundamentul, fondul, principiul, libertatea.

În Istoria Ființei: hypokeimenon-*subjectum*, energeia-*actualitas*, verum-certitudo, logos, ratio, essentia, existentia, ens.

Așadar, de arheu ține totul și arheul ține totul. Acum vom putea asculta în adevăr gîndul cel mare al lui Eminescu, rostit atît de clar și rămas atît de nențeles: "*Archaeus este singura realitate pe lume*".

Întoarcerea în Prezență

Tema arheului se dezvăluie ca fiind centrul vital al operei lui Eminescu. Cercetînd manuscrisele eminesciene putem spune că avem în față schița unei mari *archeologii*. Cum este această schiță și cum și-ar fi închipuit Eminescu această archeologie în toată desăvîrșirea ei? Nu voi recapitula aici înțelesurile grecești ale *arche*-ului (amintim, doar, că înseamnă 1. început, origine, izvor, fundament, cauză primă; 2. comandament, putere, autoritate, dominație, suveranitate; 3. imperiu, stat, guvernămînt; 4. magistratură). În ceea ce privește lămurirea esenței fondului, vom

www.dacoromanica.ro

spune că Eminescu meditează constant în orizontul celor două tradiții europene ale fundamentalității: a) tradiția raționalistă care a transpus *arché*-ul în *ratio*; b) tradiția speculativ-teosofică (Paracelsus, van Helmont) care depune mărturie despre existența *arché*-ului ca *archaeus*. Eminescu a captat înțelesurile arheului ca rațiune, conspectînd sau transcriind (în mss. 2287 şi 2255) din **Satz vom Grunde** al lui Schopenhauer. Tradiția speculativă şi-o putea însuşi din Iraeneus, Jakob Böehme (ms. 2287), Schelling (ms. 2287), Paracelsus. În *"Indexul filosofic"* din manuscrisul 2289 există, sub cuvîntul german *Grund* cîțiva dintre compuşii fundamentului. Am publicat această pagină de dicționar german-latin-român, cînd filele 61 r şi 61 v erau inedite. Demn de ştiut ar fi care este natura **Indexului**, care sînt dicționarele din care se informa Eminescu. Filosoful Constantin Noica s-a arătat interesat de acest caiet eminescian în "Introducerea" la *Lecturi kantiene*. Pe una din filele ms. 2258 (caiet care cuprinde traducerea din *Critica rațiunii pure*), la capitolul "Esplicarea precursorie a possibilităților categoriilor ca cunoştință apriorică" apare cuvîntul *durchgängig* de nouă ori şi Eminescu îl traduce prin "general", "pertranspectiv", "pertraversant", "inesceptant", "în genere", "fără excepție", "peste tot", "continuu". Cuvîntul acesta german, *durchgängig*, apare şi în *Indexul filosofic* din ms. 2289 unde Eminescu îl echivalează cu "a petrece cu ceva (mit etwas durchziehen), pertraversantă"; iar mai jos -- *durchsicht*: transparent, diafan, "pertranspectiv -pertranspectio, străbătător". Am cercetat şi paginile extrase din Eminescu din *Glosarul comparativ al limbii sanscrite* al lui Franz Bopp. Alături de termenul sanscrit, Bopp dă echivalentul latinesc, sensurile multiple. Eminescu transcrie cuvîntul sanscrit, echivalentul latinesc şi uneori pune în joc corespondentul german, ca în cazul lui *atman*, care, sufixat de *ka* înseamnă *natura indoles* pe care Eminescu le explică, în suprarînd, prin *angeborene*, *Beschaffenheit, Naturell*. Sau adaugă echivalentul românesc (concrescut) pentru cîte un cuvînt latinesc (coalescit), cum se întîmpla sub cuvîntul sanscrit *akşara*. Eminescu îşi alcătuia dicționarele urmînd propriile nevoințe. Dicționarul sau diționarele pe care le-a folosit Eminescu în alcătuirea **Indexului filosofic** din ms. 2289 nu sînt neapărat dicționare filosofice. Instrumentul de lucru poate fi un bun dicționar german-latin. Am răsfoit la Biblioteca "Mihai Eminescu" din Iaşi mai multe dicționare care i-ar fi putut sta la îndemînă lui Eminescu. Ale lui Eberhard (*Versucheiner allgemeine*, 1799), Wander (1862), Ingerslev (1875) etc., iar pentru *Grund*, – K. E. Georges, *Ausferliches Deutsch* (vol. I, 1870, vol. II, 1882). Pentru *Grund* şi compuşii săi, Eminescu putea găsi (vol. I, p. 1670) înțelesuri mai multe decît şi-a notat în caietul său. Unele, cum este cea despre *ens entium*, lipsesc în Georges. Nu vreau să spun că dicționarul lui Georges este cel după care ar fi lucrat Eminescu. Transcriu mai jos cîțiva dintre compuşii lui *Grund* dați de dicționarul lui Georges, pentru o comparație generală:

"*Grundfeste*= fundamenta, orum
sedes
ars
domum convellere sedibus suis
Grundform = principium
Grundkentnisse = elementa, orum
Grundkraft = principatus (tó hegemonikón, in des Philos., das leitende Princip der Handlungen, Cic. *de nat. deor.* 2, 11, 29).
Grundlage = *fundamenta,* orum, n.

-fundatio (eig., die Grundlegung, z. B. der Tempel, *aedium sacrum*).
- *stirps*
-*Principium* (der Uranifang, z B. principia juris)
-die G. von etwas senn, fundamenta esse alcjis rei;
Grundlehre = *lex prima* od *princeps* - praeceptum firmum et stabile;
-principia, ōrum.
Grundregel= lex prima (s. Cic *deor.* 2, 15, 62).
Grundsatz= axioma, atis (*axîoma*, ein Satz, der nicht erst berwiesen zu werden braucht, eine Grundwahrheit:
-*dogma* (*dógma*) od. rein lat. *decretum*;

www.dacoromanica.ro

-*praeceptum*;
-*institutum*: "ratio est institutia mea."
"praecepta institutaque philosophiae.
-*propositum*;
-sententia;
-judicium;
-regula alejs rei;
-formula;
-lex;
-praecepta artis;
-rationes artis;
-percepta artis;
-*theoremata*;
-*summum bonum*;
-ratione;
-natura
Grundtheile= principia, orum.
Grundursache = *prima omnium causa, ex qua ceterae pendent*, auch bl. *causa prima, causa principalis, principium* (der erste Ursache) - *materia* od. *materies* (der Grundstoff zu etw., z. B. *ea quasi materie omnium malorum fuere).*
Grundvermögen, agri.
Grundwesen = *natura.*
Grundzug= lineamentum, die Grundzuge einer Kunst oder Wisenschaft, lineamenta artis".

Interesul lui Eminescu privind fondul originar al Fiinţei depăşeşte orizontul european al problemei. În transcrierile din *Glossarul* lui Bopp (m. 357 II 30 (II), fila 15 r) îl interesează *arh.*

El îşi extrage din Bopp cinci înţelesuri: l. honorare - colere; 2. acquare, parem esse; 3. dignum esse; 4. convenire, decere; 5. posse.

Citez mai jos, pagina 23 a din *Glosarul* lui Bopp, cu intenţia de a semnala relaţia dintre sanscritul *arh.* şi grecescul *archo-*. cu sensul de *primum esse, in principio esse*:

"*arh* l. par. 1) *honorare*, colere, v. *arha*-na. 2) *aequare*, parem esse. Man[u-Sästra], 3. 13 1. 3) *Lignum esse*, c. acc. rei.

H[idimbi caedes] I .36. N[alus] 16.24. 4) convenire, decere, c. nominat. pers. quam decet. Dr[äupadiae raptus] 3.2. 5) posse. B'[agavad-Gita] 2.17. Hit[opadêsa] 6.11. 6) Saepissime temp. praes. huyus rad. ut verbum auxiliare in constructione cum infinitivo adhibetur, ad rogationem exprimendam, ubi Germanorum müssen maxime respondet. In(dralokägamanam) 5.41.14. H[idimbi caedes] 4.3.6. Br[ahmani lamentatio] 2.2I. B'[agavad-Gita] 2.26. - Metri causa in atm. usurpatur. H[idimbi caedes] 1.36. (Littera h hujus radicis ex. g. orta esse videtur, cf. arg et gr. ărcho quod fortasse primitivum conservavit sensum, ita ut arh ab origine significaverit primum esse, in principio esse "

Am semnalat aceste exerciţiii ale biografiei spirituale eminesciene pentru a întări dreptul la un sentiment *planetar* al culturii în genere şi mai ales al unui sentiment universal al Fiinţei *în limba "română" a lui Eminescu.* Cînd comentăm nuvela metafizică *Archaeus*, trebuie să amintim însemnările lui Schopenhauer din *Grundlage der Moral*, unde Archäus este echivalent cu fondul primar, principiul, esenţa interioară, sîmburele fenomenelor, voinţa individului. Eminescu găsea aici şi povestea Avatarului ca "om născut zeu". Schopenhauer spune că ideea Avatarului provine din India şi a ajuns prin Egipt în Iudeea, iar din creştinism în cultura europeană. De notat că G. Călinescu a avut o bună intuiţie cînd a aşezat cunoscuta proză eminesciană sub tillul *Avatarii faraonului Tlà.*

Citim în *Archaeus* (varianta ms. 2269):

"Cine şi ce este acel el sau eu care-n toate schimbările din lume ar dori *să rămîie* tot el? Acesta este poate tot misterul, toată enigma vieţii. [...]. Etern este ceea ce este întotdeauna de faţă... în acest *moment* Nu ce au fost, căci au fost stări de lucruri, nu ce va fi, căci vor fi iarăşi stări de

www.dacoromanica.ro

lucruri. *Ce este*. Numai dacă *vremea* ar sta locului am putea vedea lămurit ce-i etern... Numai într-un punct în care s-ar naşte un *moratoriu* între moarte şi viaţă, căci lumea este vecinică plătire către viaţă, o vecinică încasare din partea morţi".

Cuvintele *rămîie vremea* (care "ar sta locului") au înţelesul cuvîntului german *weile*, iar Eminescu, în ms. 2287, în textul pe care-l va include într-o scrisoare a lui Euthanasius, în **Cezara**, are trei cuvinte germane exprimînd timpul: *Weile,* echivalat de el prin *vreme*, *Momente* - prin *moment* şi *Augenblick* (clipă, instanţă, moment) rămas netradus, (fragmentul în care apare **Angenblick** fiind nefolosit în nuvelă). Cuvîntul *Weil* provine din rădăcina indo-europeană KW-Ei-Il şi a generat *ideea de repaos*. Sanscrita îl are pe *ciram* (a întîrzia), latina pe *quies*-tis (repaos), franceza veche pe *requoi* (repaos, joc retras), engleza pe *quilt* (repaos, linişte), germana pe *Weile* (timp), Weilchen (moment), *weile* - a întîrzia, a dura, a rămîne. Din citatul eminescian extras din *Archaeus* observăm că obsesia eminesciană este de a prinde şi cuprinde ceea ce rămîne, vremea care ar sta locului pentru a lămuri eternitatea, *ce este*, punctul numit *moratoriu.* "Moratoriu" înseamnă, şi el, stanţă, oprire, rămînere.

Ce constelaţie de înţelesuri are pentru Eminescu, acum, rămînerea şi care este lumea în care el se reîntoarce cînd, în strofa finală a *Luceafărului*, scrie:

"Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor şi rece"?

Amintesc mai întîi pronunţarea numelui lui Kant la sfîrşitul nuvelei *Archaeus* (ms. 2269) "problemul" ("oamenii sînt probleme ce şi le pune spiritul universului, vieţile lor - încercări de deslegare") - iată *enigma vieţii* (a se vedea *Rätsfhel* în Kant şi Schopenhauer: "Lumea şi propria noastră existenţă ni se propune nouă în chip necesar - ca problemă"). Problema lui *ceea ce rămîne* expusă în *Archaeus* este problema lui tot *ce este* "întotdeauna de faţă... în acest moment", a Prezenţei. Kant, în *Critica raţiunii pure*, "defineşte fiindul ca obiect al experienţei. În ob-iect (Gegenstand) se află ad-sistenţa (das Entgegen-weile)" (Heidegger, **Ce înseamnă a gîndi?**). Tot Heidegger spune că "Fiinţa pre-zentă şi Pre-zenţa vor să spună: prezentul care el însuşi înseamnă *das Entgegen-weilte*".

Fiinţa prezentă este aşadar adunare "rămîietoare", intrare în repaos, (*im-Weile*). "Lume" (*jagat*, în sanscrită), provine din verbul *gam* - a merge. Ştim că Eminescu a tradus *nigantum santim* prin, "a intra în repaos". Am văzut constelaţia originară a repaosului eminescian: din *Scrisoarea I* şi *Luceafărul*: rămînere, vreme care stă locului, moratoriu, ad-stare, locuire, Prezenţă. Aşadar, putem acum răspunde că a se reîntoarce şi a rămîne în lumea sa înseamnă pentru Hyperion a intra în repaos. A intra în repaos înseamnă a *intra în Marea Prezenţă?*

Gîndul genial

Gîndul genial

Eminescu are intuiţia arheităţii şi puterea gîndului întemeietor. De aceea, din profunzimea adevărului ontic transpare pînă la sine geniul care ştie temeiul gîndului. Poetul îşi întemeiază gîndul din puterea primordială de întruchipare a acelui *Grund*, numit de el *ens entium.* Ceea ce face din temei gînd şi din gîndul înfiinţat temeiul care călătoreşte mai departe, pe drumul fără capăt al lumii posibile, este identicul.

Buna subsistenţă a *temeiului a priori* cu *gîndul* o conferă „principiul suprem al tuturor judecăţilor sintetice" prin care, în cercul ontologic kantian, „fieşcare obiect e supus condiţiilor neapărate ale unităţii sintetice din diversitatea intuiţiunii (der synthetischen Einheit des Mannigfal-

www.dacoromanica.ro

tugen der Anschauung) într-o esperienţă possibilă"[1]. „Fiinţa" este în raport de coapartenenţă cu „unitatea" („Apartenenţa reciprocă a fiinţei şi unităţii, a lui *eon* şi *hén* se manifestă deja în marele început al filosofiei occidentale", scrie Heidegger în *Kants These über das Sein*[2]). „Sintetic" porneşte de la unitatea unificatoare ca fiind *syn*, „legat" de „poziţia", *rhesis*. Conceptul de poziţie în gîndirea lui Kant este în mod simplu în acord cu conceptul Fiinţei în genere[3].

Position (înţeles ca *ponere*, *thesis* şi *légein*[4]) îndreptăţeşte gîndul că fiinţa-ca-poziţie este aşezarea care se adună, fondul care culege. Poate cu acest gînd, Hyperion „sta din aer şi văpăi Fiinţa s-o culeagă". Oare acest „principiu suprem al tuturor judecăţilor sintetice" nu poate arăta un drum de pe care să zărim mai bine cum întemeiază gîndul genial punînd în joc conector „simţul intern" (der innere Sinn) şi „forma lui cea apriori - timpul", „puterea imaginaţiei" (*Einbildungskraft*) pe care „sintesa reprezentărilor se'ntemeiază?".

Pentru o cercetare privind arheul şi gîndul trebuie lucrat sub îndemnul primei *Lecturi kantiene* - anume de „a pătrunde [...] adînc în primele temeiuri". Primele temeiuri sînt, după defniţie, arheii. Atunci demn de imaginat este cum se poate pătrunde adînc în orizontul arheităţii prin intuiţia originară a eului identic sau genial. Dar arheul şi gîndul său coabitează. Rămîne demn de interogaţie întemeierea gîndului genial, adică a face transparentă această conjuncţie *onto-logică*. Trans-(a) parenţa aparţine geniului. De aceea subiectul *arheului* şi *gîndului* trebuie să răspundă la următoarele probleme: Întemeierea gîndului genial în transcendenţă; Gîndul întemeietor în fire; Arheul lumii în intuiţia originară a eului identic adică a sinelui; Intuiţia lumii ca ontologie arhetipală; Fiinţa gîndului de geniu; Jocul gîndului şi al fiinţei.

Grund, simplu, e fond, stabilire, fundament. Cînd intră în lume şi se compune el ia „forma primitivă" şi capătă „putere primordială" dar ca „prim-isvor" şi „origine" el îşi conservă miezul de „fondaţie" întemeietor şi puterea de „instituire" care înfiinţează dînd consistenţă. Acum, „o lume ca nelumea este posibilă, neîntreruptă fiind de-o altă ordine de lucruri" (Archaeus). Nici o *ordo rerum* nu o tulbură nici o *ordo idearum* nu o mişcă. Numai arheitatea poate în adevăr să guverneze. În micul caiet dicţionar german-latin-român, Eminescu echivala *Grund*-ul cu *ens entium*, temei subsistent al oricărui existent. Temeiul este un arheu iar proza Archaeus e povestea norocoasă a bunei întîlniri pe care pot s-o aibă temeiul subsistent şi arheul consistent. „Ens" este „eon". Astfel sînt Eonul în *Fata'n grădina de aur* şi Hyperion în *Luceafărul* prin marile lor transcendenţe: faţă de fire şi faţă de ev.

Temeiul acesta, *eontic*, rezidă în unic şi identic iar el poartă şi luminează marile sensuri ale Operei, făcînd să ţină eminescianitatea. Hyperion, neîmplinindu-şi voinţa de fire, se reîntoarcă la unic. Archaeus, ca vîrf al contemplaţiei este identicul. Conştiinţa generică a arheului este ceea a geniul imprimă conştiinţei (co)existenţa operei. Nu vom face nici un paradox dacă vom spune că *geniul nu dictează nimic, geniul nu creează*, geniul este acelaşi cu opera, sinele poetic este identic cu sinea operei. Geniul şi Opera se văd prin sine - se contemplă - se auto-dictează. Căci vreo voinţă pozitivă de operă la Eminescu nu putem înregistra. La zece ani tînărul Mihai ştia că în el zace deja un *Dichter*. Parcă poezia stătea să fie poetul, poetul trebuise să fie poezia. Pre-exista acea „esenţială-intimitate" - numită *Innigkeit* de Hölderlin - realitate proprie stăpînă deasupra scindării, risipirea şi culegerea poetică în acelaşi timp. Sediul răspînditor este sufletul („să ştii, se risipesc toate dimprejuru-ţi, timp şi spaţiu fug din sufletul tău") şi este inima („mi-aş stoarce tot focul din inimă ca să se risipească în scîntei").

Intimitatea esenţială e o „maladie", ea decentrează şi centrează totodată sinele, asigurînd mişcarea lui eternă în spiritualitate. Maladia e generată de exproprierea pe care o suferă sensibilul din partea suprasensibilului şi invers, de jocul prin care se leagă suprasensibilul de sensibil.

---

[1] Mihai Eminescu, *Lecturi kantiene*. Traduceri din *Critica raţiunii pure*, editate de C. Noica şi Al. Surdu, Editura Univers, Bucureşti, 1975, p. 116 (ms. 2258, f. 159).

[2] Martin Heidegger, *Kants These über das Sein*, în *Questions*, II, trad. par Lucien Braun et Michel Haar, Gallimard, 1973, p. 89.

[3] *Idem*, p. 90.

[4] Martin Heidegger, *Entwürfe zur Geschichte des Seins*, ed. cit., p. 379.

www.dacoromanica.ro

Esteticeşte, aceasta este maladia eontică principală. Însă, arheul care culege este reintegrator, ca în *Luceafărul*:

„El stă din aer şi văpăi
Fiinţa s-o culeagă
Coboar'a chaosului văi
Şi umple lumea'ntreagă".

Eonul culegător se situează în posibilitatea de a întruchipa din aer şi foc, apoi coboară prin toposul abisal pentru a concretiza lumea existentului, pentru a o umple de consistenţă. Căci lumea, se observă, stă sub chaosul cel care el însuşi se crează şi se distruge.

De aceea, coborîrea Eonului, determinantă pentru esenţa unităţii ontice, trebuie judecată ca o voinţă pentru consistenţă efectuată prin graţia conştiinţei comune care generează o năzuinţă de asigurare a temeiului consistent, a fundamentului ce ţine lumea - mundus.

Realitatea intimă risipitor-culegător există ca „sintesă a aprehensiunei în intuiţiune" . Eminescu uită că-l traduce pe Kant şi scrie el însuşi: „Răsară reprezentaţiile noastre, de unde or voi, [...] prin cauze interne nască-se apriori [...]; [...] ca modificaţiuni ale sufletului ele aparţin simţului interior. Aceasta, gîndeşte Kant, e o observare generală care trebuieşte pusă de fundament la toate cele următoare"[5]. Ne îngăduim să considerăm „cele următoare" gîndul însemnat pe marginea traducerii: „Reprezentaţia e un gheto absolut unul şi dat simultan. Răsfirarea acestui ghem simultan e timpul şi - experienţa. Sau şi un fuior, din care toarcem firul timpului, văzînd numai astfel ce conţine. Din nefericire atît torsul cît şi fuiorul ţin întruna. Cine poate privi fuiorul abstrăgînd de la tors, are predispoziţie filosofică"[6]. Eminescu avea această predispoziţie de a vedea substanţa ce persistă în experienţa şi timpul „inmutabil" şi „rămîitor" , care per-sistente sînt două bune întemeieri. Ele sînt moduri de întemeiere în fiinţa-ca-poziţie. În ele s-a sprijinit un gînd mediat al lui Eminescu.

Pe noi ne interesează *cum se întemeiază gîndul genial* sau mai bine: *cum întemeiază gîndul genial* al lui Eminescu. Şi vom răspunde simplu: gîndul genial eminescian întemeiază prin poezie. Ne amintim gîndul răsărit între foile Caietului 2306: „Filosofia este aşezarea fiinţei lumii în noţiuni...". „Aşezarea" înseamnă aici „a sta", a avea o poziţie bine întemeiată căci cuvîntul duce gîndul la „fiinţa lumii" care dă socoteală despre ceva esenţial şi încearcă să se deschidă „în". Aşadar „aşezarea fiinţei lumii în" are consistenţă şi aşteaptă fundarea subsistentă. Vedem cum Poezia este „casă a Fiinţei". Aşa cum Heidegger luminează esenţa poeziei hölderliene („Poezia este întemeierea fiinţei prin limbaj". „Poezia este fondare prin limbaj şi în limbaj"[7]) - se pot dezvălui profunzimile proprii ale eminescianităţii ca poezie care întemeiază fiinţa prin rostire şi poezie ce-şi este fondare prin rostire în gînd genial.

Ce este atunci *întemeierea gîndului genial*? Interogaţia cuprinde două adevăruri care îşi coaparţin. Unul este sensul ontic în care gîndul suferă întemeierea prin limbaj originar ca „gînd fondat". Celălalt e sensul ontologic prin care gîndul produce întemeierea în gînd genial ca „gînd fondator". Cum trăieşte geniul acest spectacol al spiritului? E actor sau spectator? Geniul, pur, nu e nici actor, nici privitor simplu, e creatorul care vede jocul corespondent al fiinţei şi al poeziei ca arhei dominanţi. Geniul a coborît întîi substanţa în subiect, acum subiectul se reîntoarce în substanţă, unicul în Unu, gîndul rostitor în arheul său.

Geniul e oglinda ce con-ţine enigma identicului. Dacă în temei, în *Grund*-ul german din manuscrisul 2289 găsim depozitat ceva bun, oare în prăpastia gîndului, în *Abgrund*-ul din *Cosmogonie der Inder* nu putem găsi acea pace a gîndului în *uitarea* lui *oarbă*?

Pentru o evaluare a contemplaţiei eminesciene cu arheul şi gîndul ei e necesar să învăţăm acea preaplină *lectio* a cuvintelor în starea lor din prima comoară a limbii, partea cea tradusă şi traductibilă „din" şi „în" toate limbile vrednice de numele de „spărtură"" a logosului planetar.

---

[5] Mihai Eminescu, *Lecturi kantiene*, ed. cit., p. 78-79.
[6] *Idem*, p. 79-80.
[7] M. Heidegger, *Hölderlin und das Wesen der Dichtung*, în *Approche Hölderlin*, trad. de l'allemand par Henry Corbin: *Hölderlin et l'essence de la poésie* (p. 39-63), Gallimard, 1974, pp. 52-54.

www.dacoromanica.ro

Există mai multe căi care curg şi se reîntorc în limba lumii; calea cunoaşterii contemplative a gîndului în limba şi ispita lui originară, calea intuiţiei constrînse de pecetea eontică şi calea puterii de întruchipare, de a recupera imaginea arhetipală (atunci cînd o găseşti „mutilată" de către textele şi ideile corupte ale mesajului intemporal). Există exemple uitate neevaluate cînd geniul eminescian îşi întemeiază gîndul său cunoscînd gîndul *altuia* în limba şi ispita lui originară. Este demn de înfăţişat cum transfigurînd în versuri *Cosmogonie der Inder* Eminescu poematizează „weit u. breit", departele şi întinsul, prin , „chaos". Cunoscînd traducerea lui Eminescu, înţelesul propriu al chaosului eminescian îl vom cunoaşte. Aici ne apare în minte strofa din Luceafărul:

„Din chaos Doamne'am apărut
Şi m'aş întoarce'n chaos
Şi din repaos m'am născut
Mi e sete de repaos"

încadrată într-un chenar negru în manuscrisul 2275 B. E semn că versurile adăpostesc profunzimi proprii, fundamentale eminescianităţii.

Pentru a dezvălui înţelesul propriu „repaosului" eminescian trebuie să facem transparentă legătura întemeiată între învăţătura lui Hyperion şi a lui Krshna din *Bhâgavad-Gita*.

Vom începe prin a spune o poveste a lumii spiritului eminescian, povestea lui *santi*, cuvîntul sanscrit pe care l-a întîlnit Eminescu învăţînd Bhâgavad-Gita şi pe care l-a reîntîlnit traducînd Gramatica sanscrită mică a lui Bopp[8].

*

Pentru a ajunge la fiinţa gîndului genuin al refacem povestea lui „santi". Bopp, în secţiunea 111 din *Kritische Grammatik* traducea expresia „nigantum santim" prin *in Ruhe eingehen*. Santi şi Ruhe înseamnă „repaos", „pace", „linişte", „tăcere", „calm". Eminescu traduce: „a intra în repaos", ispitit şi de amintirea versului propriu din Nirvana (*Rugăciunea unui Dac*) .

Versuri din Luceafărul pot fi comparate cu strofe din Bhagavad-Gita; de exemplu: versetul 15 din *Sankhya-yoga*: „Yoginul care se uneşte astfel mereu, cu mintea stăpînită, ajunge la pace, la stingerea (nirvana) supremă care este în mine"[9], cu versul „Aici e-al stingerii-adăpost" cu varianta „Aici e-al păcii adăpost"[10]. Yoginul cu mentalul stăpînit (*nyata-manasati* ...ajunge la pacea, la stingerea existenţei, în cerul spiritual" cum zice Bhagavad-Gita:

„santim nirvana-paramam
mat-samstham adhigacchati"[11].

Acum se observă că Eminescu înţelege „stingerea" (existenţei) ca „nirvana-paramam" şi „pacea" şi „repaosul" ca „santi". Atunci versul „Mi'e sete de repaos" trebuie înţeles ca reîntoarce a lui Hyperion la unic şi identic, „în cerul spiritual". Această interpretare ontologică întemeiază gîndul genial al lui Eminescu. Arheitatea conţine crearea imaginală a identicului.

După învăţarea sanscritei cu Ebel în Berlin, Eminescu traduce, peste ani, *Kritische Grammatik der Sanskrita-Sprache in kürzerer Fassung* (Berlin, 1845) a lui Franz Bopp ca rememorare. (Ms. 2280, ff. 34 v, 35 r.)

Interpretarea se bazează pe comparaţia just fondată, credem, a Luceafărului şi Bhagavad-Gitei şi pe Praefatio la Glossarium comparativum linguae sanscritae (pe care Eminescu l-a utilizat şi din care a copiat paginile ce cuprind cuvintele începînd cu a, â, i şi î): „Libriquibus illustrandis hoc glossarium praecipie inservit, sunt hi: 1) Indralokagamanam, 2) Diluvium cum tribus allis Maha-

---

[8] Mss. 357 II-30 (I-III) - Caietul I, f. 75 (B.C.U. Iaşi). Într-un caiet al lui Eminescu, se află orarul său de student berlinez, frecventînd, miercurea de la XI-XII, cursul de gramatică sanscrită al lui Ebel, *De iusta ratione linquae sanscritae in linguarum comparatione*. Informaţii privind cultura şi gîndirea indiană primea din Weber, Kalidasa, Malakagnimitra, luni şi joi, între III-IV, Zeller, *De natura religionis*, miercuri şi sîmbătă de la IX-X şi Bastian, *De mithologia comparativa*, joi de la IV-V (ms. 2280, f. 34 v - 35 r).

[9] *Bhavad-Gita*, VI, 15, trad. rom. cit. a lui Sergiu Al.-George, p. 63.

[10] Ms. 2276.

[11] *Bhavad-Gita as it is, complete edition whit original Sanskrit text, Roman transliteration, English equivalents, translation and elaborate purpots-His Divine Grace A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada*, Collier Books, A. Division of MacMillan Publishing Co. Inc. New-York, Collier Macmillan Publishiers, London, 1974, p. 323.

www.dacoromanica.ro

Bharati praestantissimis episodiis, Berolini 1829, apud Ferdinandum Dümmler. 3) Nalus Maha-Bharati episodum (ed. 2 Berolini 1832 in libraria Fr. Nicoli). 4) B'agavadgita. 5) Hitopadesa. 6) Urvasia, Câlidâsi fabula".

Indralokogamanam e primul dintre cele şase texte din care îşi ilustrează Bopp glosarul şi a fost tradus la W. Logier sub titlul *Ardschsuna's Reise zu Indra's Himmel nebst anderen, Episoden der Maha-Bharata* (Berlin, 1824). Introducerea lui Arjuna-*ayus* în *loka* lui Indru este comparabilă cu întoarcerea Eonului eminescian din *Luceafărul* în locaşul „Domnului lumii toate".

Al patrulea text din care Bopp şi-a extras exemple pentru *Glossarium*, este celebrul poem *Bhagavad-Gita* cu care comparăm, ca intuiţie metafizică, *Luceafărul* lui Eminescu. *Bhugavad-Gita* şi *Indralokagamanam* sînt două poveşti dătătoare de fiinţă gîndului eminescian în intimitatea şi nemărginirea lui, întruchipat de Eonul din Luceafărul ca voinţă de fire şi reîntoarcere la unic şi identic.

Cumpăna gîndirii

Rostirea ca manifestare „reală" a logosului, este *glossa*: limba: echilibrul arheului Fiinţei cu arheul Nimicului.

Căile educate de minte sînt căile lui Ens şi Nihil - asemănate „între-olaltă" în gîndirea lui Eminescu ca în poezia *Se bate miezul nopţii*:

„Se bate miezul nopţii în clopotul de-aramă,
Şi somnul, vameş vieţii, nu vrea să-mi deie vamă
Pe căi bătute-adesea vrea mintea să mă poarte,
S-asamăn între-olaltă viaţă şi cu moarte:
Ci cumpăna gîndirii-mi şi azi nu se mai schimbă,
Căci între amîndouă stă neclintita limbă"[12].

Ce vrea să spună această *între*-ţinere împreuna a vieţii, *existentia* sub înţelesul Fiinţei şi al morţii ca Nimic?

Ce este, în fond, cumpăna gîndirii? Ce este neclintita limbă? Ordinea răspunsurilor trebuie să răstoarne ordinea întrebărilor. Aşadar: ce ţine, cum întreţine şi a susţine neclintita limbă?

„Limba" ţine cumpăna gîndirii, întreţine „sufletul obiectului" şi susţine „cumpătul" vremii.

Numele bătrîn al cuvîntului „cumpăt" este compilum = răspîntie, răscruce[13]. Răscrucea nu este un simplu lucru înţeles ca „res", „ens" sau „obiect" ci un receptacol al lui „totodată" în care joacă fiinţa şi nefiinţa, e „moartea morţii" şi „învierea vieţii", cînd toţi „se nasc spre a muri" şi „mor spre a se naşte" şi „moartea este izvorul vieţii", „Viaţa-i cuibul morţii - moartea e sămînţa vieţii noua", „Moartea-i laboratorul unei vieţi eterne", „Căci vis al morţii eterne e viaţa lumii-ntregi", „Chiar moartea însăşi e-o părere / Şi-un vistiernic de vieţi".

Fiinţarea spre moarte şi moartea întru fiinţă sînt pentru eminescianul Brahm din *Luceafărul* ceea ce sanscrita numeşte *lila*, jocul spiritului universal, „a hîţîna încolo şi înapoi, a legăna". Cînd îţi piezi cumpătul te dai peste cap şi închizi astfel toate ferestrele alternanţei. Lila exprimînd pe „ca şi cum", pune în joc aparenţa. Esenţa răscrucii este alternanţa - dansul aparenţei şi al apariţiei.

Pe altă cărare a gîndului, Heidegger, făcînd ontologie a limbajului, în *Das Ding*, ajunge la ideea că „Fiinţa lui Das Gevirt este jocul lumii. Jocul de oglindă al lumii este der Reigen des Ereignens"[14]. Hora este cercul ce arată enigma fiinţei „împătririi" în lumina simplităţii sale. „Jocul

[12] M. Eminescu, *Poezii*, II, *ed. cit.*, p. 167.
[13] Constantin Noica, *Rostirea filosofică românească*. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 139.
[14] Martin Heidegger, *Das Ding* (1950). André Préau traduce în *La Chose* (v. *Essais et conférences*, Gallimard, 1976, p. 215): „la ronde du faire-paraître"

www.dacoromanica.ro

lumii" se încheie astfel: „Aus dem Spiegel - Spiel des Gerings des Ringen ereignet sich das Dingen des Dinges"[15]. Lucrul, luminînd tetrada, adună lumea.

Pentru Eminescu, limba cumpenei este *Der Wagebalken*, după cum citim în două însemnări revelatoare. Prima reflexie priveşte punctul de gravitaţie ca suflet al obiectului, după cum este accentul pentru cuvînt şi limba pentru cumpănă:

„Triunghi - cuadralater, cer elipsă
Cuhnea unei unde // mijlocul /
Der Wagebalken. Dacă s-ar
rupe e un cerc de genuri.

Sufletul e punctul de *gravitaţie, centrul*. Orice individ are un singur punct de gravitaţie. O piatră singură are un punct, spartă în două, are două puncte. Acest punct de gravitaţie care sare la orice mutare din loc, adică oricînd o forţă esterioară-l atinge, este sufletul obiectului, este pentru obiect ceea ce accentul este pentru cuvînt, ce e limba pentru cumpănă"[16]

În a doua însemnare „cumpăna de dă peste cap" şi ia calea unui cerc, iar *„sistemul universului e o roată"*. Imaginaţia creatoare eminesciană întruchipează omologabil: calea cercului lucrează într-o poziţie ontologic asemănătoare cu a cercului ce dezvăluie enigma fiinţei „celor patru", a „Împătririi" hölderliniene.

Cît priveşte roata Universului ea este precum roata pieirii şi a naşterii care în mişcarea ei confluentă instituie lumi şi indivizi şi se numeşte *samsara* sau „migraţia eternă" din care-i pus la sorţi „sinele elementar" al lui Mureşanu. Dar jocul lumii vizează nu numai firea trecătoare a lui Mureşanu - sinele său - („... pe vecinicie să mă omori pe mine") ci şi *Sinea* mai adîncă („... acelaşi suflet din nou să reapară migraţiei eterne...").

Gîndul eminescian din caietul 2255 cuprinde încă o dată cuvîntul german „Wagebalken" şi roata cu spiţe, semn că obsesia *altora* devine (şi) a sa :

„Valurile nu sunt decît încercarea a două puncte unite printr-o putere de-a rota una în urma alteia împrejurul acelei axe care formează jumătatea liniei de atracţiune. E cumpăna pusă în cumpănă. [...]

Dacă apăsăm o tererie cumpăna se va da peste cap şi cele două tererii vor forma calea unui cerc în care două puncte se urmăresc pururea la distanţă egală, la distanţa dintre elr (...) Wagebalken.

Astfel esplicîndu-se undele se esplică *rotaţiunea* (...) adecă succesiunea mutării punctelor şi mutării liniei dintre ele împrejurul uneia şi aceleiaşi axe.

Se ştie că sistemul Universului e o roată - dar fără spiţe. O roată cu spiţe, un mic reprezentant al sistemului solar întreg - poate chiar a multor sisteme deosebite sunt fulgii de ninsoare cari trebuiesc cercetaţi mai de aproape. Mici icoane ale Universului"[17]

În orizontul temporalităţii, cumpătul vremii trebuie judecat ca *răstimp*. Limba cumpenei, sugerează Eminescu, întreţine „sufletul obiectului". Sufletul obiectului este - spune textul „centrul", esenţa obiectului în fond. „Cumpăna gîndirii" înseamnă gîndirea egală a echilibrului lumii („S-asamăn între-olaltă viaţă şi cu moarte"), neclintita limbă încremenind jocul lumii, dă seamă de însăşi fiinţa lumii (unii filologi sugerează chiar că etimologia cumpenei ar putea fi extrasă din *computus* - socoteală). Ce legături misterioase sînt între „lucrul în sine", *Ding an sich* (cel care e „fiinţa lumii" în Caietul 2306 la fila 52) şi sufletul obiectului, *Dingseele* cînd *Das Wesen der Welt*, fiinţa lumii, este *Ens realissimum* (în Caietul 2281, la fila 80):

„O, pîrghie a lumii, ce torci al lumii fir
Te chem cu disperare în pieptu-mi cu delir,
Răspunde-mi cine-i suflet al lumii? Dumnezeul ?"
- se întreabă faustic Mureşanu, „singur într-o pădure", cînd orologiul „bate miezul nopţii".

---

[15] *Ibidem*, Préau traduce: „A partir du jeu de miroir du Tour encerclant du Souple, le ressamblement propré á la chose se produit", V. nota 1.
[16] Ms. 2255, f. 363.
[17] Ms. 2255, f. 406.

www.dacoromanica.ro

„- În numele Celuia, al cărui vecinic nume
De a-l rosti nu-i vrednic un muritor pe lume,
Cînd limba-i neclintită în cumpenile vremii,
Toiagul meu s-atinge încet de vîrful stemei Regeşti..."

- spune preotul din Sarmis ca subiect ce nu poate rosti obiectul în sine: Dumnezeu ca ens realissimum

Mureşanu, călugărul şi preotul, ei înşişi limbă a cumpenei gîndirii adăpostesc logosul întrupat al arheului paradoxal al Nimicului şi al Fiinţei. La o cumpănă a minţii, *Verstandeswage*[18] a noimei, apela Kant în *Traume eines Geistersehers*: „Cumpăna gîndirii (Die Verstandeswugen nu este totuşi în întregime în echilibru, ai unul din braţe, acela care poartă talerul cu inscripţia: speranţă în viitor, are un avantaj mecanic, care face ca temeiuri uşoare, căzînd, în taler să tragă mai mult decît speculaţiile mai grele din talerul celălalt"[19].

Aşa neclintita limba a cumpenei Universului este „sufletul lumii". Sufletul se numea „gas" în alchimia renascentistă şi va deveni spirit, Geist, pînă cînd Kant va discrimina *Seele de Geist*. Întrebarea esenţială este: cum ajunge „cumpăna gîndirii" în inima Fiinţei? cum aseamănă raţiunea viaţa cu moartea, ens cu nihil? cum dau seamă „sutletul" şi „spiritul" lumii de Fiinţă?

„Règia gîndirii nenfiinţate"

Prin *règia gîndirii nenfiinţate* nu trece decît „somnul, frate-al rnorţii". Expresia "règia gîndirii nenfiinţate" este urna dintre cele mai ascunse imagini ale eminescianităţii. Marginile acestei *règii* n-au fost încă - deloc - căutate. Cuvîntul provine din *reg-* şi a produs în sanskrită "drept" (rjúh), „rege" (rājā), în greacă "întindere" (oregô), în latină, *regele* - însemnînd "a conduce" (în linie dreaptă), "a comanda". Din aceeaşi rădăcină, latina şi-a format şi păstrat verbul *rogare*, "a întreba", "a se adresa". Cuvîntul *rēgia* (domus) înseamnă "palat regal" şi este un derivat de la verbul *rego* sau de la *rex, -gis. Dicţionarul etimologic al limbii latine* al lui Ernout şi Meillet îl înregistrează ca derivat al substantivului rex, regis. Numele *reg* are în vedică sensul de "el conduce", "el domină", "el arată calea dreaptă" (răjăti). Ce să însemne în Eminescu *règia gîndirii nenfiinţate ?* Citim în *Mureşanu* (1876):

"Şi somnul, frate-al morţii, cu ochii plini d-eres,
Prin règia gîndirii nenfiinţate trece
Şi moaie-n lac de visuri aripa lui cea rece;
Cu gînd făr' de fiinţă a lumii frunte-atinge –
În minte fericirea, mizeria i-o stinge".

Există, în viziunea existenţială a lui Eminescu, cîteva "rupturi" de grad, cîteva diferenţe de esenţă. Unul dintre versurile eminescianităţii este "Viaţa mea curge uitînd izvorul" : o negare a "cauzaţiei", o încercare (1869) de dezlegare de absolut ("gîndul zilelor mele / Se stinse-n mintea lui Dumnezeu"), nevoinţa eliberării ("a uita izvorul" este o an-archie); presimţirea prescrisă a indiferenţei, a nici-nici-nici, a "nepăsării sfinte", a ecvanimităţii, a lui "a fi altfel" (de la "Ca s-*ex*plic a ta fiinţă...", pînă la *solu*ţia lui Hyrperi*on*).

La 5 februarie 1874 Eminescu îi mărturisea lui Maiorescu gândul său (discursiv, acum) privind diferenţa dintre gîndire şi fiinţă ("... bei Hegel ist Denken und Sein identisch - *hier nicht").* Putem înţelege că, pentru Eminescu, "există" şi fiinţă fără gîndire, şi gîndire fără fiinţă ("cînd n-a fost *lume pricepută,* cînd n-a fost nici *minte s-o priceapă")* şi, mai ales, altfel decît în *grecitatea* lui Hegel: Gîndirea (Denken, noein) în diferenţă cu Fiinţa (Sein. einai). Pasul diferenţei dintre Gîndire

[18] *Verstand* înseamnă: 1. minte, inteligenţă, judecată; 2. înţeles, sens, noimă.

[19] Immanuel Kant, *Traume eines Geistersehers*, ed. Berlin, 1954, p. 49, citat de D. Murăraşu, în Eminescu, *Poezii*, II, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, p. 342-343; tradus în *Comentarii eminesciene*, E.P.L. Bucureşti, 1967, p. 93.

www.dacoromanica.ro

şi Fiinţă urma versul din *Memento mori* (1872): "E apus de Zeitate ş-asfinţire de idei", o autopsie a Fiinţei celei mai reale, Ens realissimum (care, ca *Wesen der Welt,* este şi "fiinţa lumii" pe care o aşază filosofia *în concepte)* - vârful nihilislmului enstatic eminescian. Această autopsie a divinităţii (înţelese ca Ens realissimum - Wesen der Welt) şi diferenţa dintre Gîndire şi Fiinţă (altfel cum dictase grecitatea) pregătesc o ruptură de esenţă, *o despărţire de historial.*

Arheitatea (mai bine zis năzuinţa de identic - din *Archaeus* şi lucrările "atrase" ideatic) se destramă într-o rătăcire ca în mitul lui Ahasver şi apare, arheitatea însăşi, ca o dezvăluire a exterioritătii interioare, ca o diferenţă ineluctabilă. "Sinea" apare ca acuzaţia realissimă a "sineităţii"!

Dumnezeu a apărut ca Ens realissimum, omul ca ens mataphysicum - şi unul şi altul sînt, atît cît sînt, sub regimul entitativităţii. Extragerea abstractă a lui Ens realissimum din *Pliul* eontic poate fi felul unui vers din *Memento mori.* Eminescu scrie clar :

"Ca s-*ex*plic a ta fiinţă, de gîndiri am pus popoare ,
Ca idee pe idee să clădească pîn-în soare [...] / /
Nici un chip pe care lumea ţi-l atribuieşte ţie
Nu-i etern, ci cu mari [cete] d-îngeri, de fiinţi o mie,
C-un cer încărcat de mite asfinţeşti din ev în ev".

Explicaţia este ex-pliere, extragere din entitativitate; abstragerea parusiacă din eontic încearcă să se convertească prin *idee;* dar nici aspectul, forma (eidos, ad-spectum, vederea) nu pot dovedi realitatea cea mai reală. O dată cu Fiinţa (Zeitatea) dispare şi vederea Fiinţei (idea, eidos, adspectum). Se întlmplă ca Fiinţa să nu aibă nici un chip etern, ci numai "icoane" care asfinţesc *din ev în ev.* amintind de cele patru epoci ale unui an al lui Brahma. Imaginea Fiinţei realissime nu seamănă cu icoana stelei ce-a murit ("Icoana stelei ce-a murit / *Azi o* vedem şi nu e)" Fiindcă, aşa cum spune însuşi Demiurgul din *Luceafărul,* "Noi nu avem nici timp, nici loc / Şi nu cunoaştem moarte", "Nu cere semne şi minuni / Care n-au chip şi nume".

Această *inceptivitate eidetică* îndrumă eminescianitatea (a cărei realizare este!) înspre *absenţa oricărei imagini a lumii,* adevărat ipsissimum al nihilismului enstatic (contemplativ interior) care *ar fi putut pregăti o depăşire a* historialităţii înţelese ca viziune (sub povara grecităţii europene) a Fiinţei ce năzuieşte să vină în prezenţă (par-ousia). Limba nu-l putea stăpîni, puterea lui de imaginare nu mai *încăpea* (cum singur spune) în nimic. Spusa lui (ex-*ponere)* nu mai încăpea (în-căpere KAP-II) fiindcă atingea nemarginile de gîndire, nemarginile imaginalului imposibil. Numai poezia poate "depăşi" (superrare) natura! Omul, ca ens metaphysicum, e fiindul dincolo de fire. Pre-numele lui ar putea fi, în cazul lui Eminescu, Hyperion.

Să ne întoarcem, acum, la *nenfiinţata* gîndire. *Règia* ei înseamnă casa regală a acestei stranii gîndiri nenfiinţate; aici, "gîndire nenfiinţată" poate să semnifice "gînd făr' de fiinţă", aşa cum spune chiar versul lui Eminescu. Dar atunci cum se pate înţelege versul "Cu gînd făr' de fiinţă a lumii frunte-atinge" ? Somnul, fiind frate-al morţii, are gînduri (ca) ale nefiinţei. Însă "gîndire nenfiinţată" şi "gînd făr' de fiinţă" nu sînt identice. Règia transportă gîndul la "comandă", la "stăpînire", "dominaţie", "domnie" ; de altfel, ce poate fi o gîndire care se află într-un "palat regal" ca în poemul *Mureşanu?* Eminescu numeşte somnul nu numai "frate-al morţii", ci şi Regele Somn. Alt sens începe acum să-şi dezvăluie subsistenţa, iar această subsistenţă nu ne arată decît o părticică a insistenţei gîndirii. Aşadar: Regele Somn trece prin casa regală a gîndirii nenfiinţate. Ochii Regelui Somn sînt plini de eres, tulburători-demonici, şi pot privi o gîndire încă nenfiinţată ("neconcepută"). Puterea Regelui Somn cuprinde atît gîndirea "-nainte de a fi", acea gîndire nerealizată în lume, şi tot puterea Regelui Somn are forţa de a vedea viaţa visului ("Eu vecinic treaz, din visu-ţi voi face o viaţă"). Polisemnatic rămîne paradoxalul vers "Cu gînd făr' de fiinţă a lumii frunte-atinge". Gîndul fără de fiinţă este un *gînd nefiind* care stinge atît fericirea cît şi mizeria din mintea lumii; el aneantizează astfel fiinţa lumii. În această stare de existentă stinsă şi de moarte "vie" se poate spune, precum Mureşanu :

"...asamăn între-olaltă viaţă şi cu moarte...
Şi-n cumpăna gîndirii-mi nimica nu se schimbă,
Căci între amîndouă stă neclintita limbă."

www.dacoromanica.ro

„Cumpănă" se traduce prin "răspîntie", "răscruce": *compitum* în care își lasă moștenirea atît moartea morții cît și învierea vieții. În *Mureșanu,* nihilismul poartă puternicele urme ale decepției. Există aici o (paradoxală) profeție deceptivă: în cumpăna gîndirii nimic nu se schimbă, demult vorbele lumii sînt neascultate, ceea ce înseamnă "mult" pentru lume, e "nimic" pentru sine; viitorul este un trecut, "enigma vieții" a devenit clară, întrebarea cea mare despre norocul fără de durere în lume și despre viața fără de moarte nu se mai pune; cărțile vechi ale lumii care ne spun că zilele vieții au două părți, deoparte-au fost lăsate. Peste toate aceste gînduri și neliniști și decepții, Eminescu încearcă o-ntrebare mai dreaptă și mai mare :

"..... Eu pun o întrebare
Nu nouă, însă dreaptă, nu liberă, mai mare."

Întrebarea aceasta se interesează dacă "viața noastră, însă, oricît de neagră fie, / Ea împlinește oare în lume vo solie ?". A împlini o solie în lume înseamnă a duce o veste, a fi purtătorul unui sens dat. Mureșeanu a atins învățătura care arată valoarea vieții și a morții:

"... ce despre om s-a zis :
Că i visul unei umbre și umbra unui vis".

Acest chiasm imaginal cuprinde laolaltă pe Pindar și Shakespeare. În ms. 2286 se află aceste memorabile metafore ale omului, ființa care a pricinuit atîtea lămuriri ca nici o altă plăsmuire a creației: "Kein Gebild[el der Schöpfung hat soviel Erklärung sich gefallen lassen mussen als der Mensch. Die Ägypter nannten den Menschen ein redendes Thier; Moses nennt ihn ein Ebenbild Socrates einen kleinen Gott; Pindar *den Truum eines Schatterrs* (s.n., C.B.) ; Homer u[nd]. Ossian ein hinfälliges Baumblait; Shakespeare *den Schatten eines Traum* (s.n., C.B.); Hiob den Sohn vom Straube; Philemon: den Anlass zum Elend; Herodot das Elend selbst; Schleiermacher den Erdgeist; Jean Paul einen Halbgott; Schiller den Herrn der Natur; Gothe den kleinen Gott der Welt; Seume den Widerspruch im grossen Ring, Cicero das vernünftige Thier; Plato Gottes mitwirkendes Werkzeug; Paracelsus den Typus alles Schönenz".

Întreg poemul lui Eminescu pare a fi îndrumat și mistuit de gîndul că „Nu scapă nepedepsit un joc trufaș ce se încearcă în rînduiala cugetătorilor eterne", gînd care se află în paginile aceluiași caiet: „Nicht ungestraft versucht ein keckes Spiel sich an der Ordnung ewiger Gedanken").

Cum vom înțelege acum „règia gîndirii nenființate"? E casa regală a gîndirii eterne și moarte? Regele Somn trece prin regatul morții ? „Règia gîndirii nenființate" este asemenea „uitării celei oarbe" ?

Gîndul neaprofundabil

Nici marea distrugere de universuri nu este atît de inconceptibilă precît este "gîndul *neaprofundabil" :*

"Sori se sting și cad în chaos mari sisteme planetare,
Dar a omului gîndire să le măsure e-n stare...
Cine-mi măsur-adîncimea - dintr-un om ?... nu - dintr-un gînd
Neaprofundabil. Vană e-a-nvățaților ghicire.
Cum în fire-s numai margini, e în om nemărginire
Cît geniu, cîtă putere - într-o mînă de pămînt.

Într-un cran uscat și palid ce-l acoperi cu o mînă,
Evi întregi de cugetare trăiesc pacinic împreună,
Univers, rîuri de stele - fluvii cu mase de sori;"

(Memento mori)

Un gînd neaprofundabil este gîndul căruia nu-i poți vedea rădăcinile fără rădăcini, cum spune un text al Răsăritului. Gîndul acesta neaprofundabil este un fel de străgînd-fără-de-gînd

www.dacoromanica.ro

despre sine: liber de concept. Prin graiul serafului mare, în *Feciorul de împărat fără de stea,* Eminescu ne anunța : "A pus în tine Domnul nemargini de gîndire". Iar în *Memento mori :* "Cum în fire-s numai margini, e în om nemărginire". Firea este, aşadar, mărginită şi purtătoare de margini; şi prin fire înțelegem "natura", "physis", "ființa" ca devenire (cădere), ca ex-sistență. Firea (conținută în rădăcina BHÛ-) - ca deschidere în prefacere, răsărire şi des-facere, contopire-consumare-isprăvire - este mărginită şi căzătoare. Este uimitor să vezi cu atîta claritate exprimat sentimentul că Ființa (fire, natură, physis) dă mărginirea şi cum, tot uimitor, în om (ca ens *meta*physicum) sălăşluieşte nemărginirea. În omul care cuprinde un loc în vreme *se află* nemărginire. În fond, Ființa încearcă să hotărască, să limiteze, să mărginească ceea ce se găseşte aici, jos pe pămînt; fiindcă ea însăşi, ca *fientia,* e o "cădere" în orizonul, în marginile, în tiparele şi formele lumii care o aşteaptă. Nemărginirea e-n craniul uscat şi palid al geniului. Într-un astfel de craniu, ca şi demiurgic, eonii de cugetare trăiesc în pace cu universul şi rîurile de stele şi fluviile de sori. Invocația se îndreaptă spre marele Demiurg, cel ce seamănă stele în cîmpiile de chaos :

"Prin ruinele gîndirii-mi, o răsai, clar ca un soare,
Rupe vălur'le d-imagini, ce te-ascund ca pe-un fantom
Tu ce scrii mai dinainte a istoriei gîndire,
Ce ții bolțile tăriei să nu cadă-n risipire,
Cine eşti?... Să pot pricepe şi icoana ta... pe om."
(Memento mori)

Încercînd să vadă Ființa-în-dezvăluire, poetul pune în joc expresii ale unui simulacru (conştient) în raport cu arhetipul: vălur'le de-imagini", "fantomul ", "icoana ta ". Zeitatea este " entitatea ce scrie dinainte istoria (vizionară) a gîndirii; poetul şi gînditorul ar părea că *transcriu* cugetările celui luminos: dar se întîmplă ca geniul din omul de nemărginit să trans-scrie eonii întregi de divină cugetare. Între divinitate şi om există o continuă sinergie imaginală.

A vedea comoara divinului (:"Fulgeră-n norii de secoli unde-ngropi a ta mărime, / Printre bolțile surpate să mă uit în adîncime:"), a vedea Fața celui ce "a pus gînduri uriaşe într-o țeastă de furnică" ("O voință-atît de mare-ntr-o putere-atît de mică, / Grămădind nemărginirea în sclipitu-unui atom. ") –valorează mai mult decît păstrarea vieții. Într-alt chip decît spune "cartea lumii". Firea umanului luptă să-şi explice firea mai presus de fire; omul firesc înțelege că "icoana" divinului "n-o inventă om mic şi-n margini strîns", iar :

"Jucăria sclipitoare de gîndiri şi de sentințe,
Încurcatele sofisme nu explic'a ta ființă".

Nici icoana (eikon), nici "idola" (eidolon), nici ideea (idèa) nu explică Ființa supraesențială; fiindcă ex-*pli*cată ea ar deveni din (Supra)esență - ex-sistență, cădere în lume. Orice explicare a esenței divine nu este decît o autopsie parusiacă; nu numai cel ce vede Fața divinului moare, ci şi divinul *văzut e mort.*

Popoarele de gîndiri n-au explicat nici esența ("a ta ființă"), nici existența care asfințeşte "din ev în ev" (acel "Cum eşti tu nimeni n-o ştie. "). Nici un chip pe care lumea îl atribuieşte supraesenței nu-i etern. Fiindcă tipul ține de *Chronos,* de timp, iar arhetipul de *Aiôn,* de eternitate. Imaginea uimitoare apare în versul în care chipul neetern se înfățişează în lume prinzînd chip cu cetele de îngeri, "de ființi o mie", cu un cer "încărcat de mite" - astfel asfințeşte din ev în ev. Urmează, apoi, un vers straniu :

"Timp, căci din izvoru-ți curge a istoriei gîndire"
– căruia nu-i descifrăm sensul său insistent, *com*plicat. Divinul
"Tu, ce scrii mai dinainte a istoriei gîndire") este identic în esență cu Timpul înțeles ca omniprezență). Timpul *chronic* măsoară *intervalul* dintre naştere şi moarte, fiind undoirea dintre ivire şi peire; dînd viață, moarte, gîndire, - timpul chronic este dispensator eontic. El este chiar dispensatorul Ființei.

Dar "gîndul *neaprofundabil"* (ne-apro-*fun*-dabil), ce este acest gînd ? Gîndul neaprofundabil se obscurizează prin revelare, nu poate fi nici prins, nici cuprins, fiind El mai-cuprinzătorul. "Fond" provine din acelaşi izvor cu sanskritul *budhnah* ("sol"), grecescul *puthmen* ("fond") şi latinescul *fundus* (anume din BHUDH-, BHUND-, "sol", "fond"). "Neaprofundabil" va

www.dacoromanica.ro

însemna "fără-fond", "dincolo-de-fond", a(b)-bisal. Fără limită fermă, adică dez-mărginit, ne-mărginit, de ne-mărginit. "Gîndui *neaprofundabil"* intră in dialog cu "nemargini de gîndire" . Astfel :

-"nemargini de gîndire" - "gînd neaprofundabil";

-negaţia "nemargini" arată extensia infinită; este substantiv;

-negaţia "neaprofundabil" vorbeşte despre un abis intens(iv), pe "verticală"; este adjectiv (atributiv);

-"gîndire" este un nominal-verbal; are "formă" atributivă *de explicatio;*

-gînd este substantiv; "formă" nominală de *complicatio.*

A gîndi "cu totul altfel"

S-ar putea ca la un moment dat lui Eminescu sá i se fi párut existenþa o distribuþie în vid ßi strania exterioritate de care a dat seamá prin toatá gramatica negativitáþii/sintaxa absenþei, sá fi fost mai adîncá ßi mai gráitoare decît aceea realitate intim-esenþialá. A gîndi entitáþi din rîndul celor "ce n-au fost niciodatá", a imagina ceea ce a fost înainte (ßi în afará) de fiinþá ßi de nefiinþá, sub regimul lui *Aussersein,* înseamná a fi bîntuit de o *altfel* de gîndire. Eminescu vedea gîndirea în diferenþá cu fiinþa, iar în hypereonticitate - o soluþie de a gîndi altfel de cît noetica historialá de sorginte greacá. Hyperion ßi destinul sáu erau, aßa cum *Luceafárul* este un poem al lui *spre, o* probá a depáßirii. Problema "stápînirii", vizatá în *Împárat ßi proletar* sau *Memento mori, era* în rîndul celor primite cu ecvanimitate, "Cáci aceloraßi mijloace / Se supun cîte existá". Ecvanimitatea îi dádea acea suveranitate interioará pe care "stápînirea" fiind cu totul exterioará ßi pieritoare nu poate produce atîta stabilitate, cît indiferenþa. O *nepásare tristá* fondatá pe un absolut ca dezlegare de Fiinþá este aceastá ecvanimitate, atît de dragá lui Krishna (hirdosam hi *samam* brahma), maestrului Eckhart *(gelâzenheit),* lui Sêng-ts'an ("Sá uitám de ce-ul lucrurilor"), lui Heidegger, chiar ("Ecvanimitatea în faþa lucrurilor ßi spiritul deschis secretului - *die Offenheit für das Geheimnis* - sînt inseparabile").

În viziunea lui Eminescu, ne þine în tensiune zbaterea gîndului neaprofundabil din *Memento mori,* règia gîndirii nenfiinþate, în *Mureßanu.* Ce poate fi aceastá "règie a gîndirii nenfiinþate" ? Este ea, oare, dominaþia unei gîndiri care nu s-a întrupat sau stápînirea unei gîndiri care n-a cápátat încá fiinþá, n-a existat, n-a fost gînditá? Ce putere trebuie sá aibá gîndirea nenfiinþatá atunci cînd "n-a fost lume priceputá ßi nici minte s-o priceapá" ?

Existá o strofá în *Luceafárul* care pune în loc un posibil alt mod de a gîndi. §tim cá "a gîndi" înseamná ßi "a iubi". "A iubi" nefiinþa píná cînd moartea te iubeßte pe tine însuþi cu voluptate; a face din aceastá exterioritate negativá o realitate intim-esenþialá; a o márgini dincolo de marginile ei valorează cît o depáßire a sentimentului entitativ al Fiinþei. Nu ßtim dacá Eminescu a gîndit explicit astfel, dar existá o *camplicatio* care ne face sá visám cá ar fi încercat sá gíndeascá altfel. Existá aceste patru versuri ale inconßtienþei" Cátáline:

"Dar un luceafár, rásárit
Din linißtea uitárii,
Dá orizon nemárginit
Singurátáþii márii;"

S-a observat paradoxul expresiei "orizon nemárginit" ; *orizon* provine din verbul grecesc *hórizo* (impf. *hòrizon, f. horizo)* care înseamná : I. "a limita", "a márgini". 1. a fixa hotarele; 2. a separa douá teritorii ; 3. a separa, a diviniza ; **4.** a delimita, a fixa : 5. a delimita, a defini ; II. a márgini. 1. a avea ca limitá pentru sine însußi ; 2. rnárginire pentru sine ; 3. a trasa tu însuþi o limitá pentru altul ; 4. a stabili pentru sine ; 5. a delimita, a márgini, a de-fini (Bailly). Acest verb, *hórizo,* înseamná, ca márginire definitorie, o *cuprindere* în spaþiu ßi în timp ; astfel orizonul apare drept ceea ce poþi cuprinde cu ochii (minþi). Aßadar, rásárirea luceafárului e o încercare de a cuprinde necuprinsul.

www.dacoromanica.ro

Trebuie sá observám cá luceafárul *rásare* din "linißtea uitárii". Aceastá uitare aminteßte de "uitarea cea oarbá", de acea noapte a nefiinþei. Linißtea este ceea ce Eminescu putea sá înþeleagá prin "repaos". Ceea ce este linißtit ßi locuießte de sine státátor *durează* ßi *este fiinþa* ca entitate *ce rámîne.* A spune cá luceafárul rásare "din linißtea uitárii" înseamná a descoperi alt paradox. "Linißtea uitarii" ar putea sá însemne : linißtea nefiinþei, linißtea morþii, fiinþa nefiinþei, esenþa nefiinþei. Deci, luceafárul ar rásári din miezut nefiinþei, s-ar naßte din moarte ; astfel ar putea cuprinde necuprinsul singurátáþii márii. S-a numit, adesea, o astfel de figurá a poeziei romantice - antitezá. §tim cá Eminescu scria undeva cá "antithesele sínt viaþa". Fiindcá gíndea cá moartea se transfigurează în viaþá ßi viaþa e urmatá de moarte, ca-n *Epigonii* ("Moartea succede la viaþá, viaþa succede la moarte"). Pentru poet ca ßi pentru personajul sáu din proza *Archaeus,* între moarte ßi viaþá ar exista un *vecinic moratoriu:* "Numai vremea ar sta locului putea vedea lámurit ce-i etern..." - spune moßneagul din poveste. Numai într-un punct în care s-ar naßte un "moratoriu" între moarte ßi viaþá, s-ar lámuri eternitatea "cáci lumea nu-i decít o vecinicá plátire cátre viaþá, o vecinicá încasare din partea morþii. *Moratoriu* înseamná pentru Eminescu, "întîrziere", oprire" (iar ín compusul *demorari:* "a locui", "a sta locului").

Atît "linißtea uitárii" cít ßi "orizon nemárginit" sînt gráitoare pentru inexistibilul moratoriu. Plátirea aceasta cátre viaþá ßi încasarea din partea morþii sînt ca o undoire între a fi ßi a nu fi, între Nonens ßi Ens, ca ín cunoscuta însemnare pe care am numit-o *limba universalá* a metafizicii eminesciene: "Nonens Fiens - Ens - Defiens - Nonens". Ín "traducerea" lui Eminescu însußi gásim urmátoarele echivalenþe: "Pretutindenea este o clipá care nu este, devine, este, scade, nu este".

Clipa este acel "moratoriu" ce þine de invizibil ; în expresia "orizont nemárginit" puten "citi" un fel de "suprapliu" prin care Eminescu a încercat totußi sá se lase stápînit de limbá, deßi, dupá propria imagine, "nu mai încápea în marginile ei". De la imaginea limbii care este *stápîna noastrá* pînă la *marginile neîncápátoare ale limbii* se desfáßoará gîndul ßi poezia ce devin translucid-cuvîntátoare faþá de limba în care au fost scrise. Prin ele Eminescu dezleagá Fiinþa, poemul ßi limbajul.

Apusul Zeitáþii din *Memento mori* se multiplicá în mai multe versiuni, toate puteri, prin care eminscianitatea trasează în cuvînt autopsia divinitáþii :

a) "Dumnezeu e mort";

b) "E apus de Zeitate ß-asfinþire de idei" ;

c) Archaeus care (din etern, "unul ßi acelaß princip de viaþá", "memoria identitáþii"), odatá cu de-finirea sa ca Ahasver al formelor se transformá din indicativul cáii adevárate a Fiinþei în cárarea rátácitoare a ei (mai productivá po(i)etic). Identitatea: fantoma a Fiinþei, cáci eterna reîntoarcere e transmutatá de Ahasver în rátácire, întunecindu-se. E diferenþa, cáderea ín lumea formelor, negativitatea, absenþa. Ín lumea absenþei, Eminescu a creat noi genuri ale nefiinþei. Cu disperare uneori, cu "nepásare sfîntá", nesperînd ßi fárá teamá, adesea, a încercat sá experimenteze acel *a fi cu totul altfel.* Hyperion: o fantasmá a sa.

Sintaxa absenței

Povara cuvîntului

Pentru înțelegerea eminescianității a fost necesară, în fond, şi buna înțelegere a anteriorității de temei: probă a Cuvîntului. Înțelegerea anume a ceea ce seamănă cu „a pătrunde atît de adînc în primele temeiuri". Pentru o înțelegere ca aceasta trebuie să treci arheul asupra ta, aşa cum tînărul de 24 de ani îi scria lui Maiorescu despre „lucrul în sine" pe care încerca să şi-l apropieze ca reprezentare a lui Nimic. Gîndul abisal al tînărului Eminescu e propria răspundere față de un fragment din ms. 2287: „Man wird sagen nichts sei auch eine Vorstellung das ist es aber jedenfalls

www.dacoromanica.ro

nicht, denn Nichts ist eben Nichts mithin auch keine Vorstellung. Nichts ist das eigentliche Wert für Ding an sich. Nichts ist eben Nichts"[38].

Undeva, într-un caiet al său, Eminescu a făcut să dăinuie gîndul că: „nimic nu există în lume de n-are o cauză începătoare şi un timp de începere"; sau, în alt chip: „Orice este are o raţiune de a fi", or „la-nceput era Verbaul". Pentru cine ştie înţelesurile ontologice originare, în primul rînd „principiul suprem" al lui Leibniz: Nihil est sine ratione, dă forţa cugetării „cauzei începătoare" care are tăria principiului (aitia-arché, ratio); în al doilea traduce leibnizianul „principium grande" în forma lui afirmativă: Omne ens habet rationem; iar în al treilea mărturiseşte că rostirea îşi află fiinţa în arheu întru el aşezîndu-şi locuirea. E un gînd răsturnat faţă de cel ce dădea seamă de aşezarea fiinţei lumii în noţiuni.

Eminescu rosteşte „cauza începătoare", avînd răspunderea cuvîntului prin arché, aitia, ratio „este"-le - ens, „raţiune" ratio „început" - arché, „Verbul" - logos.

O (re)evaluare a eminescianităţii trebuie să-şi mute sediul în originea operei, în străfundul înţelesurilor ei. Întregirea acestei interpretări fundamentale vizează dezvăluirea şi apropierea sensului arheităţii (căci temeiul întemeiază prin rostire în gînduri şi întruchipări proprii), aruncînd (în „Sintaxa absenţei") cîteva săgeţi pînî în marginea catastaziei sensului.

Să desfăşurăm, aici, povara interpretării privind apropierea gîndului şi întruchipărilor arheităţii. Arheitatea se apropiază în chip de întemeiere, instituire şi autofondare - transstituire.

Astfel, Hyperion apare cu lumea din abis: „Hyperion ce din genuni / Răsai c'o'ntreagă lume", răsărirea lumii fiind întruchiparea spiritului de întemeiere în existarea universală. Archaeus ca temei instituie el însuşi lume: „Archaeus este singura realitate pe lume".

Această instituire e o subsistenţă fără exisrenţă reală, este ca acel nimic înţeles de Kant ca ens imaginarum.

În ms. 1181, la fila 80, Eminescu şi-a însemnat cuvinte memorabile privind reaşezarea fiinţei lumii în principiul prim, răsturnînd instituirea lui Archaeus ca „singura realitate pe lume", vrînd, parcă, să ne spună că lumea ca nelumea este singura realitate în eternul fundamental dintîi: „Das Wesen der Welt Ens realissimum".

Eminescu citise în Critica raţiunii pure, anume că Kritik aller Theologie aus speculativen Principien der Vernunft, că o cunoaştere a fiinţei originare (Urwesen) se poate face prin theologia rationalis sau prin theologia revelata. Prima concepe prin raţiune pură, cu concepte pur transcendentale: ens originarium, ens entium şi se numeşte teologie transcedentală; or concepe ca inteligenţă supremă prin concepte aparţinînd naturii sufletului şi se cheamă teologie naturală[39].

Ens originarium este adevărul metafizicii: „străfundul fără-fund".

Ens entium este „trăsătura principală, fundamentală", Grund în Dicţionarul german-latin-român pe care şi-l alcătuia Eminescu (în Caietul 2289).

Ens realissimum e înţeles de Eminescu că Das Wesen der Welt, adică „fiinţa lumii". Eminescu identifică fiinţa lumii cu lucrul „în sine precum teistul kantian care cugetă că raţiunea determină obiectul ca pe o fiinţă (Wesen), care conţine în sine principiul prim al tuturor celorlalte lucruri (den Urgrund aller anderen Dinge in sich) şi îşi reprezintă fiinţa originară ca „autor al lumii" (Welturheber)[40]. „... din căutarea misticei pietre filosofale - cugetă Eminescu - s-au născut chimia, din criticismul lui Kant, eliberarea minţii de sub dogmele unilaterale ale religiei pe de o parte, a materialismului brutal pe de alta, dar rezultate pozitive despre «fiinţa lumii sau lucrul în sine» nu

[38] M. Eminescu, ms. 2287, f. 61 r - 61 v în *Însemnările în limba germană din caietele lui Eminescu*. „Transilvania", nr. 12/1981, publicate în excelenta transliterare şi traducere a Mariei Petrescu-Popa. Dăm traducerea din revistă: „Se va spune că Nimic este de asemenea o reprezentare; lucrul care în orice caz nu corespunde căci Nimic nu e Nimic deci nici o reprezentare. Nimic este valoarea intrinsecă pentru Lucrul în sine. Nimic este tocmai Nimic". (În loc de Wert s-ar putea citi *Wort*).

[39] Immanuel Kant, *Kritik der reinem Vernunft*, Neu herausgegeben von Theodor Valentier, Leipzig, 1913, Verlag von Felix Meiner, p. 540.

[40] *Ibidem*.

www.dacoromanica.ro

conține nici filosoful cel mai adînc, căci orice gînd despre ființa lumii, despre lucrul în sine, ori despre absolut este negativ"[41].

Într-o scrisoare (din 5 februarie 1874) îi scrie lui Maiorescu că „metafizica schopenhaueriană e exactă în împărăția lumii ca voință și reprezentare. Lucrul în sine, trebuie să-l treci asupra ta, întrucît nu poate fi cercetat nici prin observație interioară nici ex extrioară. Însăși Schopenhauer nu găsește o expresie pentru aceasta decît în imposibilitatea esprimării, anume nimic, ceva relativ, totuși nimic".

Ideea coincide în înțelegere cu însemnarea germană din ms. 2287: „Nicht ist des eigentliche Wort für Ding an sich"*.

A treia reprezentare Eminescu o dezvăluie din Archaeus care se fondează ca ființă a existentului-în-lume :

„În fiece an se-ncearcă spiritul Universului, se opinteşte din nou, răsare ca o nouă rază din aceaşi apă, oarecum un nou asalt spre ceruri. Dar rămîne-n drum, drept că în mod foarte deosebit ici ca rege, colo ca cerşitor. Dar ce-i şi ajută coaja cariului care-a-ncremenit în lemnul vieții? Asaltul e tinerețea, rămînerea-n drum - decepțiunea, recăderea animalului pățit - bătrînețea şi moartea. Oamenii sînt probleme ce şi le pune spiritul Universului, viețile lor încercări de deslegare". (Archaeus, ms 2269, f. 39 r).

Năzuința aceasta de autofondare ia chipul transstituirii.

Aceste însemnări ale lui Eminescu trebuie să fie remeiurile sine qua non ale cugetării versului atît de clar, şi de ne-nțeles: „Nu e nimic şi totuşi e". Ce să fie ens şi nihil? Două posibilități sau două neputințe? Este o vizibilă criză a diferenței şi a dualului care cer - într-o bună imagine de Pliu suspendat - să fie depăşite prin apropierea gîndului contemplativ. Ens şi nihil cer răsgîndire în:

„Nu e nimic şi totuşi e" care răsare în poezia lui Eminescu cu gînd pe care cugetarea gîndului îl pierde în indiferența pură. Diferența dintre temeiul negîndit şi orizontul rostirii face impropriu orice gînd mediat(or). Întruchiparea eminesciană pare a-l întemeia pe ens, consistența pare a-l des- ființa pe nihil :

„Nu e nimic şi totuşi e
O sete care-l soarbe,
E un adînc asemene
Uitării celei oarbe".

„Quid «est» potius? ens aut nihil"? Ce înseamnă «esn» şi «esse»? Care este orizontul unde se decide o astfel de întrebare şi care este natura acestei interogații?"[42].

„Nimic" e „un adînc asemenea uitării". Nimicul este, vedem bine, adîncul, fundamentul abisal-părelnic uitării, e fundamentul lipsit de dezvăluire, este, adică, străfundul fără fund. Străfundul-fără-fund (abgründiger Grund), temeiul ce stă sub temei, adevăr al metafizicii occidentale, este adevărul căutat de Hyperion prin contemplație eontică, păzitoarea de ființă a lumii. Să rostuieşti în poezia ta adevărul despre esența lumii înseamnă să te aşezi sub cugetarea cea grea - cum gîndeşte Eminescu metafizica -, să ai conştiința cea bună a răspunderii pe care o poartă geniul unei limbi sub pecetea contemplației.

Rostind acest gînd esențial, cuprinzător de-a pururi al lui ens şi nihil, contemplația păzitoare de adevăr al căderii de-a fi atinge propriul „vîrf abisal".

*

Nihilismul originar este nihilismul „eternului început"[43] al absolutei indiferențe, cînd marea absență o domina „Identitatea Supremă" a „Acestui Unu", tad ekam: rar existau nici moartea, nici

---

[41] *„Nimicul este cuvîntul adecvat pentru lucrul în sine".*

* Eminescu, ms. 2306, f. 52.

[42] Martin Heidegger, *Schellings Abhandlung über das Wesen der Menschlichen Freiheit*, trad. par. J. F. Courtine, Gallimard, Paris, 1977, p. 311.

[43] *Rugăciunea unui Dac*, în M. Eminescu, *Poezii*, II, Ediție critică de D. Murăraşu, Ed. Minerva, Bucureşti, 1970, p. 285: „Pe cînd nu era moarte, nimic nemuritor, / Nici sîmburul luminii de viață dătător, / Nu era azi, nici mîine, nici ieri, nici totdeauna, / Căci unul erau toate şi totul era una; / Pe cînd pămîntul, ceriul, văzduhul, lumea toată / Erau din rîndul

www.dacoromanica.ro

nemurirea, pământul, cerul, văzduhul, şi lumea erau ale infiinţei, nu erau nici prezenţa, nici evenimentul, nici esenţa, nici însăşi eternitatea, un neti, neti despre Sinele Suprem. În limbajul metafizicii occidentale acest peisaj nihilist ar putea fi imaginat în orizontul lui summum ens: „Căci unul erau toate, şi totul era una". Eminescu odată cu nici-totdeauna" trece de la teologia hindusă din RegVeda la panteism - dacă citim tot-de-una ca hén kai pan (cum stă scris cu creionul pe marginea primei strofe din Rugăciunea unui Dac - din caietul roşu al Mitei Kremnitz) sau sînt „Unul" şi „Totul", din strofele Nasadasya.

La întrebarea „Au cine-i Zeul...?" primim două mari răspunsuri. Un răspuns este al lui Eminescu: „Zeul posedă prefiinţa („stătut-au nainte" - este pre-stare), şi dă fiinţă zeilor („ei zeilor dă suflet", adică suflare-fiinţă), este cauza tinereţii fără bătrîneţe şi vieţii fără de moarte („El este moartea morţii şi învierea vieţii"):

"El singur zeu stătut-au nainţe de-a fi zeii
Şi din noian de ape puteri au dat scînteii,
El zeilor dă suflet şi lumii fericire,
El este-al omenirii izvor de mîntuire:
Sus inimele voastre! Cîntare aduceţi-i,
El este moartea morţii şi învierea vieţii!"[44].

Celălalt răspuns la întrebarea: „Au cine-i Zeul?" îl dau Upanishade-le: „Zeul este o esenţă fără dualitate (adwaita) sau, cum susţin unii, fără dualitate dar nu fără relaţii (vishishtadwaita). El nu poate fi cuprins cu mintea decît ca Esenţă (asti), însă această Esenţă subsistă într-o natură dual ă (dwaitibhâva), ca fiinţă şi ca devenire. Astfel, ceea ce se numeşte Plenitudinea (kritsnam, purnam bhüman), este totodată explicită şi non-explicită (niruktânr rukta), sonoră şi liniştită (shabdâshabda), caracterizată şi noncaracterizată (saguna, nirguna), temporală şi eternă (kâlâkâla), împărţită şi întreagă (sakalâkalu), în aparenţă şi în afara oricărei aparenţe (murtâmurta), manifestată şi non-manifestată (vyaktâvyakta), muritoare şi nemuritoare (martyâmartya) şi aşa mai departe. Oricine îl cunoaşte [pe zeu] sub aspectul său viitor (apara), imanent, îl cunoaşte, de asemenea, sub aspectul lui ultim (para), transcendent"[45].

Cuvintele Dacului sînt o rugăciune pentru decăderea tuturor valorilor (binele, cunoaşterea de sine, prietenia, dragostea, existenţa), uitarea de durere fiind uitare de existenţă, redare nefiinţei, puse însă sub semnul lui „poate":

„Să blăsteme pe-oricine de mine-o avè milă,
Să binecuvînteze pe cel ce mă împilă,
S-asculte orice gînd, ce-ar vrea ca să mă rîdă,
Puteri să puie-n braţul ce-ar sta să mă ucidă,
Ş-acela între oameni devină cel întîi
Ce mi-ar răpi chiar piatra ce-oi pune-o căpătîi,
Gonit de toată lumea prin anii mei cu trec,
Pîn' ce-oi simţi că ochiu-mi de lacrime e sec,
Că-n orice om din lume un duşman mi se naşte,
C-ajung pe mine însumi a nu mă mai cunoaşte,
Că chinul şi durerea simţirea-mi a-mpietrit-o,
Că pot să-mi blaslăm mama, pe care am iubit-o -
Cînd ura cea mai crudă mi s-a părè amor...
Poate-mi uita durerea-mi şi voi pute să mor"[46].

Rugăciunea unui Dac (în ms. 2306, ff. 66-69, 1877) se va numi într-o variantă ulterioară Nirvana (în ms. 2260, ff. 129-131, 1878).

Pentru a înţelege gîndul genuin al rugăciunii supunem meditaţiei versurile următoare:

---

celor ce n-au fost niciodată - / Pe-atunci erai Tu singur, încît mă-ntreb în sine-mi: / Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?".

[44] *Ibidem.*

[45] Ananda K. Coomaraswamy, *Hindouisme et bouddhisme,* Ideés, Gallimard, Paris, 1972, p. 25-26.

[46] *Rugăciunea unui Dac*, ed. cit., p. 285-286.

www.dacoromanica.ro

„Să-ngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos!
Poate-oi uita durerea-mi şi voi putea să mor.
Să simt că de suflarea-mi suflarea mea se curmă
Şi-n stingerea eternă dispar fără de urmă!"

Sensul originar se poate culege numai din corola de minuni a adevăratei lumi a acestor gînduri sintetice:

- „intrarea în vecinicul repaos": nigantum santim;
- „durerea" este existenţă, bhava;
- „suflare" este „fiinţare" căci bhu înseamnă nu numai „a fi" ci şi „a respira" (în ms. 2306, f. 69 citim: „Să simt că de suflarea-ţi fiinţa mi se curmă / Şi-n strîngerea eternă dispar fără de urmă");
- „stingerea eternă", nirwana.

Verbul nirva înseamnă „a se stinge", precum „un joc încetează să tragă", adică „să respire"[47]. „A fi stins" se spune în greacă aposbennymi, care are înţelesul lui teleo şi telentao"[48], care înseamnă a fi perfect, a muri. Nirvana poate fi „un fel de moarte", Nirwana, ein ewig sich bewegenden Tod..., dar şi un sfîrşit. Nirvana poate fi Arheu al Nimicului, este o entelehie leibniziană; „Moartea este stingerea conştiinţei identităţii numerice..."[49] notează Eminescu pe urmele lui Schopenhauer şi Kant.

"E apus de Zeitate ş-asfinţire de idei"

Pentru *Madhyamika*, lumea este "golul de realitate", adică sunya. Vidul (sunya) este însă "adevărul fundamental al întregii existenţe". Încercînd să explice conceptul de realitate unică în viziunea lui Nâgârjuna, Radhakrishnan scrie că prin *real* trebuie să înţelegem "orice entitate care are o natură proprie (svabhava), care nu este produsă de cauze (akrtaka) şi care nu depinde de nimic altceva (paratra nirapeksa)"[50]. Realul, se spune, este "fiinţa independentă necauzată: asunyam... apratityasamutpannam".

Analizînd relaţiile dintre substanţă şi accident, existenţă şi neexistenţă, origine, durată şi destrucţie, Nâgârjuna are viziunea inexistenţei fiinţei pure şi a nefiinţei pure. "Fiinţa pură - comentează Radhakrishnan - nu este o existenţă sau un element al procesului lumii; nefiinţa pură nu este un concept valid, pentru că dacă ar fi aşa, vidul absolut ar deveni o entitate, iar ceea ce este prin definiţie negarea întregii existenţe ar deveni ceea ce există. Nimic nu este un lucru. Existenţa este o devenire. Lucrurile din lume nu sînt dar întotdeauna devin"[51].

Aceeaşi imagine a lumii ca o clipă suspendată şi totodată consumată, străbate acea carte despre viaţa lui Budha (atît de des citată de Schopenhauer în *Lumea cu voinţă şi reprezentare*):

"Na ca punar iha hascid asti dharmah
So' pi na vidyati jasya nasti bhavah
Hetukriyaparampara ja jane
Fasya na bhotiha astinastibhavah" (cap. XXV)

Aproximînd, în limbajul autolitic "european", aceasta înseamnă că "Nu există nici un obiect care să fie existent, nici nu există vreun altul care să fie neexistent. Cel ce cunoaşte lanţul existenţei condiţionale dincolo de acestea trece".

Ontologia lui Nâgârjuna începe prin a spune că lucrurile nu sînt nici trecătoare, nici eterne; aceste lucruri nu sînt nici făcute, nici distruse, nici identice, nici diferite, ele nici nu se ivesc şi nici

[47] Ananda Coomaraswamy, *op. cit.*, p. 103.
[48] *Idem*, p. 105.
[49] Ms. 2255, f. 10, şi *supra*. ms. 2269, f. 142.
[50] V. Radhakrishnan, *Indian Philosophy*, London: G. Allen Unwin LTD, New-York: H.P.I., vol. 2, p. 697.
[51] *Idem*, p. 698.

www.dacoromanica.ro

nu dispar. "Neexistînd producere reală, ci numai una condiționată nu există distrugere reală, ci numai distrugere aparentă"[52].

În ***Prajnäpäramitä*** (atît de mult invocată de Burnouf şi prezentă în finalul *Lumii ca voință...)* citim: Yady asunyam idam sarvam udayo nasti na vyayah ("Dacă un lucru ar fi real şi necondiționat, atunci el ar trebui să fie eliberat de origine şi distrugere").

Lumea întreagă este sunya, toate lucrurile sînt demne de a fi depăşite. Sunya este refugiul lucrurilor. Pentru că Madyaka Sastra, încercînd să dea un înțeles realității ultime, ne învață că nirvana «este» "anularea întregii lumi" şi este asemenea beatitudinii. "Nirvana care este neperceperea lucrurilor este adevărul absolut. Ea este identică vacuității (sunyata)" după cum se spune în *Sataka:*

"Sunyatam eva nirvanam kevalam tad ihobhayam." (*M. Vrtti*, XVII).

Vacuitatea este adevăr sau "tathata, care nici nu creşte nici nu descreşte"; ea este profundă, adică, aşa cum spune *Astasahasrikaprajnapârâmitâ,* "este ceea ce nu are nici o cauză, acela ce se află dincolo de contemplare, dincolo de concepție, acela ce nu e făcut, nici născut din neexistență, din renunțare sau resorbție, nici din extincție, nici din călătoria ultimă". Nirvana, Budha, sunyata sînt pentru Nâgârjuna "nume diferite pentru aceeaşi realitate". Dar nici realitatea ultimă şi nici lumea nu există, amîndouă însă sînt viduri în înțelesuri care diferă ("de considerăm realitatea ultimă existența reală, - glosează Radhakrishnan, atunci lumea nu există; de considerăm existența lumii ca o existență adevărată, realitatea ultimă nu mai există. Amîndouă sînt sunya, deşi în sensuri diferite").

Modurile de vacuitate sînt obsesia marilor *Prajnaparamitasutra.* Numărul lor diferă (6, 10, 18, 20); cea mai cunoscută fiind următoarea *încifrare:*

1.vacuitatea interioară (Adhyâtmâ-shûnyatâ)
2.vacuitatea exterioară (Bahirdhâ-shûnyatâ)
3.vacuitatea interioară şi exterioară (Adhyâtmâ-bahirdhâ-shûnyatâ)
4.vacuitatea de vacuitate (Shûnyatâ-shûnyatâ)
5.marea vacuitate (Mahâ-shûnyatâ)
6.vacuitatea adevărului ultim (Paramârtha-shûnyatâ)
7.vacuitatea lucrurilor compuse (Samskrita-shûnyatâ
8.vacuitatea lucrurilor necompuse (Asam-skrita-shûnyatâ)
9.vacuitatea supremă (Atyanta-shûnyatâ)
10.vacuitatea fără margini (Anavarâgra-shûnyatâ)
11.vacuitatea de dispersie (Anavakâra-shûnyatâ)
12.vacuitatea naturii primare (Prakrita-shûnyatâ)
13.vacuitatea personalității (Svalakshana-shûnyatâ)
14.vacuitatea tuturor lucrurilor (Sarvadharma-shûnyatâ)
15.vacuitatea inaccesibilității (Anupalambha-shûnyatâ)
16.vacuitatea inexistenței (Abhâva-shûnyatâ)
17.vacuitatea naturii proprii (Svabhâva-shûnyatâ)
18.vacuitatea inexistenței naturii proprii (Abhâva-svabhâva-shûnyatâ)[53].

Prin vacuitatea lucrurilor interioare, Suzuki descifrează lipsa de sine a celor şase cogîndiri vijnâna. Vidul lucrurilor exterioare se traduce ca atman ce nu depăşeşte exterioritatea, altfel spus "fără-de-eul lucrurilor". Vidul lucrurilor exterioare şi interioare este "o formă de construcție mentală" care "poate fi răsturnată". Vidul vidului este un fel de vid al lui *întrafară*, "lucrurile exteriorului şi ale interiorului sînt declarate vide". Marele vid defineşte "irealitatea spațiului". Vidul adevărului suprem este ceva indestructibil şi inataşabil. "Nirvana este un alt nume al acestui adevăr suprem". Vidul lucrurilor create şi al lucrurilor increate pune în joc ideea că "lucrurile au ajuns la

[52] *Ibidem.*
[53] A se vedea comentariile lui A. Barreau *în Les Réligions de l'Inde,* Payot. Paris, p. 180, 181-183. §i D.T. Suzuki, *Essais sur le Bouddhisme zen,* vol. 3, Albin Michel, Paris, 1972, p. 250-257.

www.dacoromanica.ro

existență printr-un efect al cauzației". Vidul suprem înseamnă vid "absolut" şi poate fi gîndit ca "vid al vidului". Vidul nemărginirii este ca un vid al ex-cepției; el este "construit" de către mental pentru a feri intelectul să gîndească realitatea ca pe o agitație între început şi sfîrşit, între prezență şi absență, între interior şi exterior. Vidul dispersiei este vidul care aminteşte de disoluție şi destrucție, de "descompunerea finală" dar, spune Suzuki, în cazul celor mentale - nesupuse disoluției - "schimbarea se produce sub o altă formă". Vide ele însele, "cele patru *skandhas*: Vedenâ, samjnâ, Samskâra şi Vijnâna, sînt şi ele destinate dispersiei supreme şi anihilării". Vidul naturii primare este vidul "naturii primordiale al oricărui obiect individual" şi, glosează Suzuki, "dacă există un lucru care să fie natură primordială, el nu poate fi altfel decît vid". Vidul personalității este un aspect care "nu se distinge de natura primordială", este într-adins; pînă la urmă este proprietate fără însuşiri, într-un fel o expropriere proprie. Vidul tuturor lucrurilor este fără comentarii ("cînd toate lucrurile sînt declarate vide, nu mai este nevoie de alte comentarii amănunțite"). Vidul inaccesibilului este vidul pe care nu mentalul nu-l poate prinde şi cuprinde, ci acel vid în care "nu se află cu adevărat nimic care să fie în chip obiectiv comprehensibil". "Vidul, scrie Suzuki în **Buddhismul Zen**, sugerează Nimicul, dar cînd este calificat drept inaccesibil el încetează a mai fi în chip pur negativ". Vidul neființei, vidul naturii prin firea ei înseşi şi vidul neființei naturii prin firea ei înseşi sînt ultimele trei trepte pe scara vidurilor şi sînt tratate împreună de către Suzuki. □bhâva este văzută ca neființă, nâstitva, "ceea ce este o acceptare a vidului". Svabhâva înseamnă "ființa însăşi, inerentă, proprie" dar, "cum nu există o astfel de ființă, acolo se află, de asemenea vidul". Ființa şi neființa se află în opoziție vidă şi "fiecare dintre termenii opziției este vid".

La sfîrşitul comentariului celor optsprezece "forme" de vid, Suzuki scrie ceea ce trebuie memorat, lucru demn de o meditație nesfîrşită: "**Vidul nu trebuie confundat cu Neantul; nu trebuie să-ți mai imaginezi că există un obiect de gîndire care să poată fi numit vidul, căci această idee ar fi în chip direct împotriva naturii înseşi a vidului**".

Totul este vid şi cunoaşterea identității dintre samsara şi nirvana este o cunoaştere a vacuității universale. Pentru Nâgârjuna şi adepții căii de mijloc, totul poate fi negat prin împătritele cupluri negative ce urmează: nici încetare (nirodha), nici producere (uptada), nici aneantizare (uccheda), nici eternitate (sasvata), nici unitate (ekartha), nici multiplicitate (nanartha), nici apropiere (agama), nici îndepărtare (nirgama).

În *Compendiul axiomelor nihiliste* al lui Nâgârjuna, aşa cum au fost comentate de Tchandra Kirti (citit de Eminescu în *Introducere în istoria budhismului Indian*), Burnouf spune că axiomele lui Nâgârjuna "împing mult mai departe încă, dacă lucrul acesta este posibil" doctrina expusă în **Prajnaparamita**. Comentatorul expune următoarele principii:

a) Nu există absolut nimic (exemplificînd cu acest gînd din **Vinayasutra**: "Budha însuşi este asemenea unei iluzii").

b) Distrugerea "subzistării oricărei teze (...) asupra lumii, ființelor, legilor şi sufletului".

c) Supune disoluției afirmativul, negativul şi indiferentul (Totul este trecător - "Dumnezeu şi Budha, spiritul şi omul, natura şi lumea"):

d) Imposibilitatea afirmării sau negării eternității.

Logica din dialectica lui Nâgârjuna instrumentează prin vestita tetralemă.

Tetralema lui Nâgârjuna are următoarea configurație:

A

non-A

A şi non-A

nici A nici non-A

În **Stanțele Căii de mijloc** (XXV, 19-20), Nâgârjuna vorbeşte cu subtilitate despre nirvana şi samsara:

"Nu există nici o diferență între samsara şi nirvana,
nu există nici o diferență între nirvana şi samsara.
Ceea ce delimitează nirvana delimitează samsara,
nu se poate găsi între ele fostul cel mai subtil interval".

www.dacoromanica.ro

Guy Bugault a analizat distilarea din nuanțele "limbajului semi-negativ" al lui Nâgârjuna, percepînd cum filosoful Marelui Vehicul a reuşit să "îndepărteze orice diferență între *nirvana* şi *samsara* fără, totuşi, să pună identitatea lor". Celebra stanță 9 în care vorbeşte Nâgârjuna despre nirvana într-un chip cu totul aparte grăieşte astfel: "Ceea ce [considerat ca] *dependent de* sau *condiționat de către* este acel du-te-vino al lumii, acesta însuşi, în afara condițiilor, în afara dependenței, este învățat [ca fiind] *nirvana*". Acest du-te-vino al existenței, *âjavamjavibhâva,* nu-i altceva decît "un alt nume al *samsarei*". Rămîne de întrevăzut dacă inter-realitatea este ingîndibilă ca şi inter-subiectivitatea şi cît de imaginar este caracterul gîndirii lui Nâgârjuna. Ce ar putea pertransversa tetralema logicii lui? Fiindcă în tetralema:

A
non-A
A şi non-A
nici A nici non-A

treapta a treia (A şi non-A) le adună pe prima şi pe a doua, iar treapta a patra o "neagă" pe cea de-a treia (care le adunase pe prima şi a doua). Atunci? Treapta a patra dizolvă tot?

Pertransversanță ar putea aduce **supra-im-punerea** care nici n-ar afirma nici n-ar nega şi ar suporta coproducția condiționată ca o cogîndire indestructibilă în care o absență a producției originale şi-ar face încercarea la marginea unei vacuități de absență. O *nirvana fără urmă* (ca în Micul Vehicul) ar fi posibilă tot aşa precum strania *dispariție fără de urmă* (din *Rugăciunea unui Dac*).

Nirvana şi samsara nu sînt identice dar nu diferă. Cine poate înțelege astfel, aceasta? Există un megachiliocosm de denumiri pentru ceea ce nu este nici diferit nici identic.

O străvedere deodată exprimată de cuvîntul din urmă, fără urme.

*

Cu gîndul la *règia gîndirii nenființate,* din **Andrei Mureşanu**, s-ar putea cita două fragmente din **Vinayasutra**, existente în *Introducerea* lui Burnouf. Primul este o meditație asupra originii gîndirii lumii şi asupra suportului gîndirii; în timp ce al doilea fragment priveşte gîndirea sau spiritul din perspectiva a ceea ce nu poate fi perceput, neavînd nici trecut, nici prezent, nici viitor şi fiind în afara celor trei timpuri nu are nici natură proprie; ceea ce nu are natură proprie nu are origine; ceea ce este fără origine nu are destrucție.

Ne amintim cuvintele demiurgului din **Luceafărul**:

"Noi nu avem nici timp, nici loc
Şi nu cunoaştem moarte"

(În variante, Luceafărul este «nerăsărit şi neapus»).

Versurile paradoxale:

"Noi nu avem nici timp, nici loc
Şi nu cunoaştem moarte"

încep să devină transparente.

Ființa spirituală care nu are timp n-a cunoscut nici viitorul, nici trecutul, nici prezentul; ființa gîndită care nu are loc n-a ştiut spațiul. Nu poate să cunoască moartea pentru că ceea ce n-are timp nu are ființă şi ceea ce nu are ființă, nu are existență. Cele două *averi* - moduri de donație a timpului şi a spațiului - nu se manifestă ca ființă, nu se dispersează în ființa care nu se arată ca destin. Iar timpul nu produce timp şi astfel nu *procură* acea "règie a prezentării".

Cînd vremea nu vremuieşte, timpul nu are să fie şi existența nu se află niciunde în lume[54].

Prajna înseamnă "înțelepciune", "cunoaştere", "gîndire" (provine din rădăcina *gna-*); adjectivul *paramita* înseamnă "cel care a ajuns pe celălalt mal", "transcendentul", "ceea ce este perfect". (v. Burnouf).

Tot în cartea lui Burnouf se află citate aceste două propoziții din *Prajnaparamita,* existente în *Vinayasutra.* Prima sună astfel: "Numele lui Budha nu este decît un cuvînt". Iar cealaltă este

[54] *V. Marlène Zarader,* Heidegger et les paroles de l'origine, *J. Vrin, 1986, p. 240, 250.*

www.dacoromanica.ro

propoziția pe care am întîlnit-o ca exemplu pentru axioma "Nu există absolut nimic" a lui Nâgârjuna. Anume: "Budha însuşi, o respectabilă substanță, este asemenea unei iluzii; condițiile iluminatului (Budha) ele însele sînt asemenea unei iluzii, părelnice unui vis".

Cine iarăşi nu îşi aminteşte aceste două versuri din **Luceafărul**: "Căci toți se nasc spre a muri / Şi mor spre a se naşte"?; este vestitul joc al lui Brahma, joc care în sanscrită se spune *lîla* (provenind din verbul *ly-*) - ducînd în spate distrugerea şi eliberarea.

Burnouf citează un lung fragment din *Lalita Vistara.* Acolo existența lumii cunoaşte naşterea, îmbătrînirea, moartea, căderea şi renaşterea. Cauza răului existenței (lucrul care produce decrepitudinea şi moartea) este naşterea (djati).

Ontologia primitivă a buddhiştilor se ascunde în teoria celor zece cauze. În ***Epigonii,*** Eminescu scria:

"Moartea succede vieții, viața succede la moarte,
Alt sens n-are lumea asta, n-are alt scop, altă soarte;
Oamenii din toate cele fac icoană şi simbol;
Numesc sînt, frumos şi bine ce nimic nu însemnează,
Împărțesc a lor gîndire pe sisteme numeroase
Şi pun haine de imagini pe cadavrul trist şi gol.
Ce e cugetarea sacră ? Combinare măiestrită
Unor lucruri nexistente: carte tristă şi-ncîlcită
Ce mai mult o încifrează cel ce vra a descifra".

Versul "Moartea succede vieții, viața succede la moarte" este a doua părere a lui Sakya-muni şi se află în cartea lui Burnouf.

Iată "toate" părerile lui Budha:

1) "Lumea vizibilă este într-o neîncetată schimbare";

2) "Moartea succede la viață şi viața la moarte";

3) "Omul, precum tot ceea ce îl înconjoară se înfăşoară în cercul etern al transmigrației";

4) "El trece succesiv prin toate formele vieții;

5) "Locul pe care îl ocupă în vasta scară a ființelor vii depinde de meritul acțiunilor pe care le îndeplineşte în această lume";

6) "Omul virtuos trebuie, după această viață, să renască avînd un corp divin, şi vinovatul un corp de blestemat";

7) "Darurile cerului şi pedepsele infernului nu au decît o durată limitată, ca tot ce există în lume";

8) "Timpul consumă meritul acțunilor" (virtuoase sau rele);

9) "Legea schimbării acționează neîntrerupt pe pămînt, făcînd ființele să intre din nou în roata transformărilor".

Eliberarea de transmigrație nu se putea face decît prin intrarea în nirvana.

În finalul secțiunii a 4-a, ***Abhidharma sau Metafizica,*** sînt expuse 22 de definiri ale Nirvanei, după Sadharma Langkâvatâra. Nirvana este definită ca "vid absolut" şi ca "*domeniu al existenței vacuității de orice natură proprie*".

Naşterea fiind cauza răului existenței, budhismul caută originea naşterii. Cauza naşterii este existența sau ființa (bhava): existența sau ființa fiind, naşterea există; căci naşterea are drept cauză existența. "Cauza existenței este concepția (upâdâna); cauza ei este dorința (trichna); dătătoarea de existență este senzația (vedânâ); a senzației, contactul (sparça); cauza contactului se constituie din cele şase sedii ale calităților sensibile (chadayatana); cauza celor şase sedii se află în nume şi formă (nâmarupa); a acestora în cunoaştere (vidjñâna); a cunoaşterii în concepte (samskâra); iar cauza conceptelor, ignoranța (avidyâ)".

Sensul lumii pare a fi încifrat în acest joc al vieții şi al morții. Oamenii *(Eminescu)* produc pentru toate imagini ale lumii şi simboluri care creează iluzia participării clipei microantropului la relativa eternitate macroantropică. Este în această gîndire a epigonismului (înțeles ca o criză neputincioasă de a crea) o noutate istorică. Versul:

"Numesc sînt, frumos şi bine, ce nimic nu însemnează"

www.dacoromanica.ro

este, în 1870, definitoriu pentru criza onologico-historială a valorilor supreme: sacrul (numinosul, *der ganz Andere),* frumosul (adjectivul substantivului "forma", echivalent latin al cuvîntului grec *eidos),* binele *(bonum, agathon,* ceea ce străluceşte, ceea ce prezidează, ceea ce este dincolo de fiinţă) determină nu Prezenţa ci nihilitatea.

Ca şi Nietzsche (mai tîrziu), Eminescu încearcă prin forţele eternizante ale religiei şi artei să depăşească epoca modernă care (prin Kant, de pildă) prelungise viaţa transcendentalelor medievale: unum (sînt), pulchrum (frumos) şi bonum (bine).

Mişcarea de depăşire a modernităţii, Nietzsche o întrevede începînd cu 1874, iar critica radicală a valorilor supreme se revelează prin ***Omenesc, prea omenesc*** (1878).

Vattimo numeşte *naşterea postmodernităţii în filosofie* vestea din aforismul 125 din *Ştiinţa veselă:* "Dumnezeu a murit". *Ştiinţa veselă* este scrisă în 1882.

"Sarcina gîndirii, scrie Vattimo, în **Sfîrşitul modernităţii,** nu mai este, aşa cum întotdeauna a înfăţişat-o modernitatea, reînălţarea la fundament şi, prin aceasta, regăsirea lui novum-fiinţă-valoare". Întrebarea asupra lumii, spunea Eminescu într-un poem, nu este nouă, ci e veche; în întrebarea veche constă enigma veche şi sensul lumii.

Reînălţarea la fundament, Eminescu a intuit-o prin acel "nou asalt spre ceruri", care ni se înfăţişează ca o repetiţie orientată înspre identic. Noul nu era fiinţa pentru Eminescu şi nu avea valoare. Iar viziunea lui asupra fundamentului (arché, Grund) era una subtilă şi paradoxală. Fundamentul de nezdruncinat (inconcussum) şi fără temeiul (abisul, Ungrund) coincideau sau chiar ar fi spus despre ele că nici nu există şi nici nu inexistă. Întunericul rece al vremii poartă în veşnicie:

"Fiinţe nevăzute, cari *sunt,*
Deşi trec nesimţite, ca şi vremea
Ce vremuieşte-adînc în tot ce e."

Disoluţia pre-văzută de eminescianitate cunoaşte cele mai violente icoane ale vidului:

"Ce mai mult o *încifrează,* cel ce vrà a descifra";

"La nimic reduce moartea *cifra* vieţii cea obscură";

gîndirea rătăcirii ca gîndire abisală; gîndirea erorii care porneşte din propriul eu (*Eu sînt o greşeală pe care Universul a comis-o*).

Oare versurile din ***Epigonii*** nu privesc devenirea "construcţiilor «false» ale metafizicii, moralei, religiei şi artei" ca ţesute din rătăcirile ce singure constituie "fiinţa realităţii"? Oare nu au *parikalpitalaksana,* adică sînt nu numai construcţii false ale mentalului ci şi imaginare?

Ce mărturisesc, şi ele, versurile finale din **Memento mori,** violentul *compendiu poetic al nihilismului,* scris în 1872?:

"Din agheazima din lacul, ce te-nchină nemurirei,
E o picătură-n vinul poeziei ş-a gîndirei,
Dar o picătură numai. Decît altele, ce mor,
Ele ţin mai mult. *Umane,* vor pieri şi ele toate.
În zădar le scrii în piatră şi le crezi eternizate,
Căci *eternă-i numai moartea,* ce-i viaţă-i trecător.
Şi de-aceea beau păharul poeziei înfocate.
Nu-mi mai chinui cugetarea cu-ntrebări nedezlegate
Să citesc din cartea lumii semne, ce mai nu le-am scris.
La nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură -
În zădar o măsurăm noi cu-a gîndirilor măsură,
Căci gîndirile-s fantome, cînd viaţa este vis".

Caracterele esenţiale ale eminescianităţii, ca "filosofie", s-ar putea înfăţişa drept:

a) Reamintirea nihilistă a formelor trecutului (**Memento mori**);

b) Repetiţia: "noul asalt spre ceruri" *(***Archaeus***)* şi încercarea de a gîndi cu totul altfel şi de a fi cu totul altfel (Hyperion);

c) Moartea lui Dumnezeu ca disoluţie a oricărui fundament al cunoaşterii ("Cum eşti tu, nimeni n-o ştie"), al existenţei ("E apus de Zeitate ş-asfinţire de idei").

www.dacoromanica.ro

În piesa **Decebal**, Dochia spune:

"E ca şi cînd ar fi murit ceva
Un univers - pare că Dumnezeu
E mort.
Coboară asupra lui, eternitate,
Cobori cu pacea ta şi-asupra mea"

Textul este scris în 1873.

În **Pacea pămîntului vine s-o ceară**, împăratul spune:

"...cînd zeii mor

Cînd evul apune cu-a lui gîndiri, cînd se înroşeşte cerul de înserare, cînd ziua unui ev cedează nopţii, cînd timpul nevăzut e în cutremur, cînd am pierdut ideea eternităţii

Eu singur stau şi o reprezint aici".

Datarea acestui text este Berlin, 1873.

Ideea lui *Dumnezeu a murit* se poate corela cu wagnerianul **Amurg al zeilor** *(Gotterdämmerung)* care apare însemnat şi în manuscrisul în care se află poemul **Memento mori**.

Ecouri ale poemului **Götterdämmerung** al lui Wagner (apărut în 1863) se găsesc şi în poezia *La moartea lui Eliade:*

"Cînd prin a vieţii visuri - oştiri de nori - apare
A morţii umbră slabă cu coasa de argint!
Tăceţi?! Cum tace-n spaimă a Nordului popor,
Cînd evul asfinţeşte şi dumnezeii mor".

La moartea lui Eliade este un poem scris în 1872. Acelaşi an a zămislit şi ***Memento mori***, şi versul vestit "E apus de Zeitate ş-asfinţire de idei". Numai că versul lui Eminescu este scris în 1872 şi cuvintele lui Nietzsche "Dumnezeu a murit", cel din ***Ştiinţa* veselă**, în 1882. Ar fi putut cunoaşte Nietzsche gîndul radical-nihilist al lui Eminescu?

Ar fi una dintre cele mai fascinante întrebări care poate să existe în cronogeneza ideilor ultimului veac. Eminescu citise, la "Junimea", fragmente din **Diorama** şi publicase *Egipetul.*

Încercăm aici o autopsie a divinităţii, în orizontul mai întunecat, mai straniu şi mai ingîndibil al unei "sintaxe a absenţei".

În **Memento mori**, Eminescu scria:

"E apus de Zeitate ş-asfinţire de idei
Nimeni soarele n-opreşte să apuie-n murgul serei.
Nimeni Dumnezeu s-apuie de pe cerul cugetării."

Imaginea eminesciană a transcendenţei crepusculare ar putea fi comparată cu gîndirea lui "Dumnezeu a murit" din *Ştiinta veselă a* lui Nietzsche. Dar ceea ce vrem să arătăm e nu asemănarea dintre puterea de imaginare a celar doi nihilişti europeni, ci diferenţa dintre cele două mari viziuni ale lor. Ştim că profeţia lui Nietzsche apare în cartea a III-a, din 1882, *a* **Ştiinţei vesele**; într-o notă din vremea cînd zămislea *Naşterea tragediei* (1870), profetul german scria: "Eu cred în acest cuvînt al vechilor germani: toţi zeii trebuie să moară". În finalul unei cărţii de tinereţe, *Credinţă şi stiinţă,* Hegel prevedea că sentimentul religiei epocii noi va fi "sentimentul că Dumnezeu însuşi a murit". În *Cuvîntul lui Nietzsche «Dumnezeu a murit»* din ***Holzwege***, Heidegger ne previne că Hegel şi Nietzsche gîndesc *altceva* chiar cînd scriu aceleaşi cuvinte. Este citat şi cuvîntul lui Pascal extras din Plutarh *(***Pensées**, 695); dar secţiunea 11 a *Cugetărilor* pascaliene se numeşte *Ses proféties* şi pe copia 171, unde apare fragmentul 695, *Le grand Pan est mort,* este prevăzut cu acelaşi cuvînt: "Proféties".

S-ar putea aminti versul lui Nerval (din care Eminescu traduce *Monstrul verde):* "Dieu est mort ! Le ciel est vide" din sonetul *Le Crist aux oliviers* (1844), sau *Discursul despre Cristos mort* (1870) al lui Jean Paul Richter, a cărui viziune asupra lumii Eminescu o cunoştea.

Nu este lipsită de importanţă ipoteza că atît Nietzsche cît şi Eminescu au putut să ajungă la imaginea amurgului zeiesc prin contaminare cu formula wagneriană care decreta amurgul idolilor.

www.dacoromanica.ro

Într-un caiet eminescian, în marginea poemului **Memento mori**, sta scris chiar cuvîntul: *"Götterdämmerung"*.

În perioada în care apăreau şpalturile primei părţi din **Aşa grăit-a Zarathustra**, cartea care ar fi avut nevoie de o difuzare precum a Bibliei, cum spunea Peter Gast, Nietzsche, instalat la Geneva (23 februarie - 3 mai 1883), se întreţine cu compozitorul german August Bungert, "care aparţine cercului strîmt al apropiaţilor reginei României, Carmen Sylva".

Nu putem spune dacă August Bungert avea ştire despre cuvîntul eminescian "Dumnezeu a murit". Să fi discutat cu Maiorescu despre Nietzsche? Rămîne o ipoteză stranie. Cert este că Maiorescu citise cîte ceva din cărţile nietzscheene şi pentru lecţia sa despre Nietzsche îşi extrage fragmente din cinci lucrări (ms. maiorescian nr. 1520).

Nu întîietatea în timp hotărăşte valoarea unei viziuni; nu este nevoie să căutăm pe acel profet european care ar fi spus cel dintîi "Dumnezeu a murit". Cine cunoaşte cosmologiile indiene ştie de marile distrugeri de universuri, de cele patru epoci, de ziua şi noaptea lui Brahma, de moartea zeilor.

În paragraful 125 din **Ştiinţa veselă**, smintitul ne întreba dacă nu simţim descompunerea divină "căci şi zeii se descompun! Dumnezeu a murit! Dumnezeu rămîne mort! Noi sîntem cei ce l-am ucis!". Aceasta spunea alter ego-ul lui Nietzsche în 1882. Mai tîrziu, în 1886, în cartea a V-a a **Ştiinţei vesele**, intitulată *Noi cei ce sîntem fără teamă,* paragraful 343, *Liniştea noastră,* se deschide cu aceste cuvinte: "Cel mai important dintre evenimentele recente, faptul că «Dumnezeu a murit», că credinţa în Dumnezeul creştin nu mai este demnă de a fi credinţă - începe deja să arunce primele sale umbre asupra Europei".

După interpretarea lui Heidegger cuvîntul "Dumnezeu a murit" înseamnă: "Lumea suprasensibilă este fără putere eficientă. Ea nu mai generează nici o viaţă". Mai departe, Heidegger, dă această interpretare decisivă: "Dacă Dumnezeu, înţeles drept cauza suprasensibilă şi Sfîrşitul oricărei realităţi, a murit, dacă lumea suprasensibilă a Ideilor a pierdut orice forţă de obligaţie, şi chiar iluminarea şi revelaţia, omul nu mai ştie ce-l poate susţine şi nu-i rămîne nimic care să-l poată orienta". De aceea ne întreabă Nietzsche: "Nu ne vom rătăci traversînd un neant infinit ?" Cuvîntul "Dumnezeu a murit", "constată că un neant începe să se întindă. Neant înseamnă aici: absenţa unei lumi suprasensibile, cu putere obligatorie. Nihilismul, «cel mai neliniştitor dintre toţi oaspeţii», este în faţa uşii". *Der unheilmlichste aller Gäste...*

Esenţa nihilismului nietzscheean se desfăşoară în cuvîntul "Dumnezeu a murit". Ca mişcare istorială a Occidentului, el cuprinde "devalorizarea supremelor valori".

După Nietzsche, inversiunea tuturor valorilor aduce în prim-planul ontologico-historial valori noi: viaţa, devenirea. Pentru instituirea unor valori noi este nevoie de o luptă neiertătoare dintre viziunile despre lume. În locul dictaturii divine apar conştiinţa (ca viziune) şi raţiunea (ca fundamentum, Grund).

Vechea ierarhizare a fiindului se răstoarnă fiindcă începe descompunerea suprasensibilului ca formă ultimă de cădere în nihilitate. Pentru Nietzsche, inversiunea tuturor valorilor (*Umwertung aller Werte*) înseamnă instituirea unui nou sistem de valori ale *devenirii.* "Nietzsche, scrie Heidegger, citează drept prefigurare a nihilismului, pesimismul. Pentru Schopenhauer, pesimismul este credinţa după care, în cea mai rea dintre lumi, viaţa nu merită a fi trăită şi aprobată."

Acesta este pentru Nietzsche pesimismul neputinţei; el va teoretiza un "pesimisrn al forţei" în care "se săvîrşeşte insurecţia umanităţii moderne în règia absolută a subiectivităţii, în sînul subiectivităţii fiindului"; de aceea, în **Voinţa de putere** (l887), el defineşte nihilismul ca "idealul vieţii celei mai debordante".

Ce înseamnă pentru Nietzsche valoarea?

Valoarea este un fel de "*centru vizionar a cărui perspectivă poate privi cele ce sînt de văzut*". Spunînd că "punctul de vedere al «valorii» este punctul de vedere al condiţiilor de conservare şi de creştere, privind formaţiile complexe pe durata relativă de viaţă în interiorul devenirii", pentru filosoful voinţei de putere valorile privesc acea "scară a numerelor şi a măsurilor", creşterea şi descreşterea existenţialelor.

www.dacoromanica.ro

În interpretarea heideggeriană, "centrul de perspectivă, privirea, raza de văzut, toate acestea înseamnă aici «văzut» şi «vedere» într-un sens determinat de greci, dar acest sens adună în acelaşi timp toate interpretările lui ***idea,*** în cursul metamorfozei sale de la *eidos* pînă la *perceptio*".

Conceptul de devenire îşi manifestă semnificaţia cucerită în monadologia lui Leibnitz ca tranziţie mişcătoare de la un ens către altul, "schimbările naturale" dominate de un principiu intern, "traversează, stăpînindu-l pe *ens qua ens*, adică *ens percipiens et appetens*". Desfăşuratul stăpînind este fiindul, iar "ceea ce determină astfel fiindul în esenţa sa (essentia)" Nietzsche "o înţelege ca «voinţă de putere»".

Devenirea este acea *valoare* care este în fond voinţa de putere. Formula "Um*wert*ung aller *Werte"* ascunde următorul secret: atît Werden (devenire), Wert (valoare) şi Umwertung (inversiunea) ţin de etimonul indo-european *wer*-IV, împărtăşind ideea de a se întoarce, de a toarce. În gotică, wairta înseamnă "eu devin". Nu vom uita aici să amintim *prosa* latinească şi *universus* (înturnat în întregime înspre). Voinţa de a fi stăpîn, din Nietzsche, va fi la Eminescu voinţa de fundamentare, iar eterna reîntoarcere la identic (existentia) e gîndită de Eminescu ca repetiţie, ca "noul asalt spre ceruri".

Acea gigantomachie dintre *Weltanschauungen* este nucleul poiematic-eidologic din care apare panorama deşertăciunilor. Eminescu scrie în **Memento mori**:

"Eu, sub arcurile negre, cu stîlpi nalţi suiţi în stele,
Ascultînd cu adîncime glasul gîndurilor mele,
Uriaşa roat-a vremei înapoi eu o întorc
Şi privesc... Codri de secoli, oceâne de popoare
Se întorc cu repejune ca gândirile ce zboară –
Şi icoanele-n în luptă".

În lumea cea aievea trebuie să încerci să storci lapte din stînca seacă, să încerci să întocmeşti viaţa "precum un faur / Cearc-a da fierului aspru, forma cugetării reci".

Vocea gîndurilor proprii îi înfăţişează lui Eminescu *întoarcerea* înapoi (Nu este aceasta o *Umkehrung,* o răsturnare existenţială a roţii vremii?). Poetul priveşte totalitatea fiinzilor (panhorama înseamnă întreagă-vedere) pierduţi în pădurea eonilor; oceanele de realitate şi oceanele de popoare - *se întorc* ca gîndirile ce zboară. Roata istoriei, adică devenirea existenţelor, arată imensa luptă a imaginilor despre fiind.

Atît Babilonul cît şi Egipetul, Iordanul, Palestina, Libanonul, Grecia, Roma, Dacia sînt comentarii la cîte un arhetip existenţial pe care timpul devorator l-a descompus.

Eminescu s-a preocupat şi în *Caietele* sale de creşterea[55] şi descreşterea din lumile devenirii. De aceea spune el că îi place cîte-o clipă să oprească roata istoriei, acolo unde la vreo piatră de hotar "lumea încă-i nouă, după nou cîntar măsoară".

Această măsurare, după cum ne învaţă limbile omului, e din aceeaşi familie chiar cu omul, cu stăpînitoarea Lună şi chiar cu iluzia (maya) lui Buddha. Cît priveşte critica valorilor supreme, Eminescu a înfăptuit-o în fulguraţiile sale poetice. Pentru instituirea de noi valori a luptat, mai ales, ziaristul Eminescu, în paginile *Timpului.* Că Eminescu urmărea o viziune a totalităţii fiindului în nihilitatea sa o dovedeşte titlul poemului: **Memento mori** *(Panorama deşertăciunilor).* Titlurile la care s-a gîndit sînt toate grăitoare: *Memento mori, Panorama deşertăciunilor, Tempora mutantur, Vanitas vanitatum vanitas, Skepsis, Cugetări.*

Memento mori este o reamintire a morţii ca destin historial al celor existente.

Tempora mutantur arată cum vremea vremuieşte şi distruge şi imperiile, şi dumnezeii, şi ideile.

Vanitas vanitatum vanitas aminteşte deşertăciunea lucrătoare; Qôheleth, autorul *Ecleasiastului,* folosea pentru deşertăciune cuvîntul *hebel* al cărui nucleu metaforic "adună" împreună ceaţa, bruma, vaporii evanescenţi; ca sens derivat el înseamnă şi vacuitate, "sens etimologic al cuvîntutui *vanitas* din **Vulgata**". Intuiţia centrală a lui Qôheleth este aceeaşi cu a budhiştilor mahayana, anume că "toate lucrurile sînt pline de vacuitate".

---

[55] V. *Corelaţiunea de creştere.*

www.dacoromanica.ro

Deşertăciunea *(hebel)* ecleziastică este asemănătoare cu *shunyata* (vacuitatea).

Skepsis înseamnă, în esenţa sa, privirea înainte şi privirea înapoi; şi cum lumea este o clipă suspendată între un nimic anterior şi un nimic posterior (nopţile nefiinţei) nu poţi privi decît Nimicul. Fiinţa, astfel înfăţişată de skepsis-ul vederii totale, este un mod de existenţializare izvorît din ceea ce un timp nevăzut n-a lăsat încă a fi gîndit. *Skepsis* trăieşte aceeaşi conaştere cu aspectul, eidos: icoanele care se luptă în istorie.

"Cugetări" este o mărturie că fiinţa este ens co(a)gitatum perceptionis, care însă vede descompunerea tuturor ierarhiilor existentului şi, pătimind, fiindcă în fiecare ins spiritul universului se opinteşte în van, încearcă acel "nou asalt spre ceruri": iluzia repetiţei. Conservarea şi depăşirea fiindului nu-i aparţine decît lui Hyperion ca *aion* şi nu în lumea acelei "o oară de iubire" (hora lumească în vîrtejul căreia, contrar oricărei memorii a cuvîntului, pentru Luceafăr n-a fost să fie nici un kairós).

Există în Nietzsche o *recapitulare* fundamentală a gîndirii sale în tradiţia platonicienei *genesis eis ousian* din **Fileb**: "A imprima devenirii caracterul Fiinţei, iată suprema Voinţă de putere. Dublă falsificare, pornind de la simţuri şi pornind de la spirit, pentru a menţine (a obţine) o lume a fiindului, a persistenţei, a echivalenţei etc.

Că toate lucrurile revin, aceasta este extrema apropiere a unei lumi a devenirii de aceea a Fiinţei: - vîrful contemplaţiei".

În framentul 708 al **Voinţei de putere**, Nietzsche scrie că "Devenirea n-are nici o valoare". Înţelegînd prin "valoare": sens. Absenţa sensului devenirii constituie "fundamentul de credinţă" al nihilismului.

Pentru Eminescu, sensul lumii este numai moartea: "Înţelesul e acelaşi la toţi dat", "Visu-acesta ce cu moarte se sfîrşeşte", ' "Că vis al morţii eterne e viaţa lumii-ntregi", "Căci eternă-i numai moartea", "Căci e vis al nefiinţei universul cel chimeric". Ca o stranie oglindă la *Recapitularea* din Nietzsche citim într-unul din manuscrisele eminesciene această încifrare:

$\frac{Sein}{Werden} = 0$

Cum să traduci algebra ingîndibilă a acestui gînd cu totul-altfel decît gîndirile?

Că se distribuie fiinţa în devenire şi rezoluţia acestei donaţii este vidul? Este acest "0" vidul, neantul, cifra, sunya, vacuitatea?

Putem să răspundem în diferite chipuri, Eminescu surîde neîncetat. Nu răspunsurile contează, ci întrebarea lui. Nu cunoaşteţi versul vestitor? :

"A fi? - Nebunie şi tristă şi goală".

„Căci gîndirile-s fantome, cînd viaţa este vis"

Cînd Zeitatea a apus, totul cade, nimic nu se mai poate întemeia pe abisul suprem; Fiinţa se transformă într-o fantasmă a fiinţei şi orice „reîntoarcere eternă" e negată:

„La nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură -
În zădar o măsurăm noi cu-a gîndiriilor măsură.
Căci gîndirile-s fantome, cînd viaţa este vis".

Măsura gîndirilor este ca „mensura" - dar şi *mens* - nu numai o tautologie moştenită ca simulacru al originalului negativ ci şi o „iluzie" ontologică de prim rang. A măsura vidul lumii este o iluzie, a-i cîntări abisul - un simulacru, a-i zări culmile - a meşteşugi idoli, a-i privi cîmpurile cîte nu le are - înseamnă a crea imagini.

Cînd viaţa este vis, adică are „natură" imaginată, atunci gîndurile „reprezentative" sînt fantasme; dar viaţa este „vis al morţii eterne", vis al acelei morţi care *reduce* „cifra vieţii", originară şi vid totodată.

www.dacoromanica.ro

Pentru un „supliment" de sens să citãm aici ultimele două strofe din poezia *La moartea lui Neamțu*:

„De-a vieții grea enigmă ție-acuma nu-ți mai pasă,
Căci problema ei cea mare la nimic o ai redus,
Pe cînd nouă-ncă viața o cifră neînțeleasă
Și-n zădar cătăm răspunsul la-ntrebarea ce ne-am pus.

În zădar ne batem capul, triste firi vizionare,
Și citim din cartea lumei semne ce noi nu le-am scris
Potrivim șiruri de gînduri pe-o sistemă oarecare,
Măsurăm mașina lumei cu acea măsurătoare
Și gîndirile-s fantome, și viața este vis".

Dar gîndurile din poezia *La moartea lui Neamțu* (1870) nu sînt identice cu cele din *Memento mori* (1872). Prietenul mort nu-i mai pasă „de-a vieții grea enigmă" fiindcă „problema ei cea mare" a fost redusă la nimic; în timp ce, pentru „firile vizionare" *viața e o cifră nențeleasă*, adică nu poate fi văzută legătura dintre ființa fiindului („viață") și golul ontologic („cifra" ca vid, ca zero). Astfel, viața ca „subiect" își are pre-dicția în copula *e* și numele (tot predicativ) în chiar acest vid: „cifra"!

Care este, însă, răspunsul la-*ntrebarea ce ne-am pus*? Este, doar, *enigma vieții*. Ea pare a fi fot pusă de Eminescu însuși în poemul *Împărat și proletar* (1874). Sînt versurile în care vorbește Cezarul sau poate sînt *ecourile popoarelor*:

„În orice om o lume își face încercarea, Bătrînul Demiurgos se opintește-n van;
În orice minte lumea își pune întrebarea
Din nou: de unde vine și unde merge? - Floare-a Dorințelor obscure sădite în noian".

În orice minte a pacientului uman lumea se întreabă pe sine despre sine însăși: *de unde vine și unde merge*? „De unde vine"? vrea să numească originea ce se îndreaptă înspre prezent; e ceea ce ad-vine în(spre) prezent. Este Prezența pe care o știm sub numele adevărat al ei: *parousia*. Orientarea parusică descifrează sensul („unde merge?") - și încifrarea se arată limpede și ineluctabilă: înspre moartea cea eternă, sau „vidul", sau „nimicul", „golul" or *noianul* pe care *Scrisoarea I*, îl știm sub adevăratul său nume: *Abgrud* („prăpastia", „genunea", „noianul întins de ape") fiindcă „universul cel chimeric" e o „clipă suspendată" între două nopți ale neființei. Numele îndepărtării de prezență este *apousia*. Întrebarea fundamentală care alcătuiește însă enigma vieții este aceasta: *înspre ce se îndreaptă prezența care nu știm de unde vine?* Se îndreaptă, pare a sugera Eminescu, înspre absența vidă și-ncifrată:

„Al lumii-ntregul sîmbur, dorința-i și mărirea,
În inima oricărui i-ascuns și trăitor,
Zvîrlire hazardată, cum pomu-n înflorire
În orice floare-ncearcă întreagă a sa fire,
Ci-n calea de-a da roade cele mai multe mor".

Miezul întreg al lumii e făcut dintr-o alianță în care concresc voința de a fi, (poate chiar cea schopenhauriană) ens supremum și voința de a vrea (a vrea să fii rege dar să fii tot tu, ca-n *Archaeus*, voița de a avea geniu, de a fi frumos).

Fantasma Ființei rămîne *archaeus*: „Cine și ce este acel el sau eu care-n toate schimbările din lume ar dori să rămîie tot el? Acesta este poate tot misterul, toată enigma vieții." (*Archaeus*, ms. 2269, f. 36 r)

Consubstanțial cu finalul poemului *Împărat și proletar* este sfîrșitul nuvelei *Archaeus* (ms. 2269); în ms. 2262 avem aceste însemnări românești (care încadrează *traducerea eminesciană în germană* a pasajului final din *Archaeus*: „Im jedenMenschen... manche leer"): „În fiecare om Universul s-opintește" și „Omul e o-ntrebare? // fiecare om e-o-ntrebare pusă din nou spiritului Universului". Aceeași mare încercare a lumii este poiematizată pe următoarea filă a manuscrisului:

www.dacoromanica.ro

„În orice om o lume îşi face încercarea
Şi spiritu-Universului se opinteşte-n van
În orice minte lumea îşi pune întrebarea
Din nou - *de unde este* şi unde merge. Floarea
Dorinţelor sădite de noian".

Diferenţele sînt două: 1. spiritu-Universului / Bătrînul Demiurgos şi 2. de unde *este* / de unde vine. „Este"-le arată clar caracterul ontologic al întrebării.

Zeitatea e în crepuscul. Bătrînul Demiurgos, acum, se sforţează în zadar: nu mai trăieşte lumea decît asfinţirea de idei.

Cele două versuri vestite din *Memento mori*: *E-apus de Zeitate şi-asfinţire de idei* şi: *Căci gîndurile-s fantome, cînd viaţa este vis*, sînt cenuşa tainică în care am mai putea căuta marea imagine a lumii, aşa cum a zugrăvit-o Eminescu.

Zeitatea, adică esenţa luminii, apune; astfel şi viziunea ideii - chiar vederea lumii - se îndreaptă spre noaptea lumilor.

Cînd viaţa adoarme (*sueno*, în spaniolă, înseamnă şi „vis" şi „somn") şi moare, atunci mor şi gîndurile care o iubeau, încercînd s-o întrupeze.

Nihilismul enstatic eminescian se sprijină pe două „entităţi": *cea reală*, murind: „E-apus de Zeitate"; „cînd viaţa este vis" şi *cea himerică*, intrînd în ascundere: „asfinţire de idei"; „gîndirile-s fantome".

„A pus în tine Domnul nemărginit de gîndire"

Sinteza de aprehensiune kantiană îl împingea pe Eminescu înspre con-cept, înspre ceea ce încape-împreună. Sanskritul *kapati*, „el ţine în mîini", devine în epoca lui Kant, o epocă a grecităţii, syn-thesis a ceea ce putem cuprinde în „mîini", în „cuvinte", în „minte". Conceptul pune împreună (de-)*Captatul*, iar omul (subiect, persoană existenţială) - capax entis - este moştenitorul Fiinţei, principele şi stăpînul ei. Celei ce gîndeşte *astfel* sau, cum spune Eminescu: „nu încape în limbă" - îi rămîne alternativa ex-cepţiei. Acea *concepţie excepţională*; dacă metafizica poate da conceptul, numai poiemul poate creea excepţia: bogată, indescriptibilă, imaginală, de neatins cu „gîndul neaprofundabil".

Numai imaginaţia ex-cepţională poate moşteni nemarginile de gîndire:

„Ascultă glasu-mi rece: eu sînt un seraf mare.
De Domnul eu trimisu-s, căci te iubeşte mult,
Să scap a ta fiinţă de caosu-i imens -
Eu în glasul gîndirii-ţi am pus acesta sens
[...]
A geniului imperiu: gîndirea lui - anume
A sufletului spaţiu e însuşi el. Ca grîu
Vei semăna în ceruri a gîndurilor sume
Şi-atunci *realizate* vor fi, vor sta mereu.
Că-n lumea dinafară tu nu ai moştenire".

Gîndul interior se realizează într-una din lumile cerului, în aceea a sufletului care gîndeşte numai „la visuri şi la somn"; adică e gînd pur, neintenţional. Numai el e asemenea creaţiunii pure. Numai astfel:

„Astă nemărginire de gînd ce-i pusă-n tine
O lume e în lume şi în vecie ţine".

*

„Cînd moartea va cuprinde viaţa ta lumească,
Cînd corpul [tău] cădea-va de vreme risipit,
Vei coborî tu singur în viaţa-ţi sufletească

www.dacoromanica.ro

Şi vei dura în spaţiu-i stelos nemărginit".

Cînd moartea devine ea însăşi *cuprinzătoare*, atunci corpul risipit este şi sinele, singur, va coborî în viaţa sufletului; numai astfel totul va fi durabil, va ţine, va avea fiinţă; lucrul se aseamănă Lucrării însăşi prin care fiindul suprem este *cuprinzătorul* cel *cuprins* în toate.

Feciorul de împărat fără de stea n-a băut din vinul uitării; el este ca genul din *Luceafărul* care scapă de „noaptea uitării", cum se des-cifra poetul însuşi. Feciorul de împărat este „principele" care găseşte în lumea *dinlăuntru o moştenire* care nu este alta decît a *nemărginirilor de gîndire*; viaţa lui a fost o greşeală în planul eternităţii. Lumile solare numai ireal *le are*. „Prinţul" care a moştenit nemărginiri de gîndire şi cifra vieţii lui visează în lumea vidului, nu mai este „prinţ" al fiinţei reale; el este o entitate a *excepţiei* care *are*, vede, simte şi aude numai lumile de *dincolo de Fiinţă*:

„Cum Dumnezeu cuprinde cu viaţa lui cerească
Lumi, stele, timp şi spaţiu ş-atomul nezărit,
Cum toate-s el şi dînsul în toate e cuprins,
Astfel tu vei fi mare ca gîndul tău întins.

De-astă viaţă mîndră de vrei să ai o ştire,
Gîndeşte numa-atuncea la visuri şi la somn,
Ca mort e corpul rece în noapte, nesimţire,
Pe creaţiuni bogate sufletul este domn;

În ocean de stele, prin nori, nemărginire,
El îmblă, risipeşte, gîndirile prin somn;
Deşi nu sunt aievea, aceste lumi solare,
El tot le vede, simte, le-aude şi le are".

Există în aceste versuri un întreg „vocabular" care încearcă să prindă Fiinţa. Şi tot aici: imaginaţia poetului care încearcă să depăşească orizonturile Fiinţei - o fantezie eliberatoare. „Vocabularul" se compune din „moştenire" (*capax*, receptaculum), „cuprinde" („Cînd moartea va cuprinde..."), „Cuprins" („Cum toate-s el şi dînsul în toate e cuprins"), feciorul de împărat: „prinţ", „are" („El tot le vede, simte, le-aude şi le *are*"). Enigma Fiinţei, în neştiinţa ei, a lăsat urme aproape invizibile, surprinse în ţesătura misterioasă a versurilor din poemul *Feciorul de împărat fără de stea*:

„Genii beau vinu-uitării, cînd se cobor din ceruri;
Deschise ţi-s, nebîndu-l, a lumilor misteruri".
E amintirea - revelatoare de Fiinţă.

Ce înseamnă însă „a cuprinde" în Eminescu? „A cuprinde" înseamnă, mai întîi, în poemele de dragoste a îmbrăţişa, a înconjura („Mă găsesc iar singur cu braţele-n jos... / Zadarnic după umbra ta dulce le-ntind; / Din valurile vremii nu pot să te cuprind"); dar a cuprinde din valurile vremii înseamnă mai mult, anume a face umbră (uitării) să lumineze şi a „abstrage" această nălucă pînă cînd reintră în lumea reală a amintirii şi a transparenţei care are miez, care poate fi pipăită. Care e corporală. A cuprinde o umbră din valurile vremii înseamnă a da luminozitate unei „nopţi a nefiinţei" care odată intrată în orizontul vederii mentale devine corporală şi poate fi „cuprinsă" (în înţelesul material al lui *compraehendere*).

„A încercui" mai poate însemna *a cuprinde* ca în această imagine specifică eminescianităţii: „Roata chiar în aceeaşi clipă e în toate locurile cuprinse de ea". „Locurile cuprinse" sînt circumstanţiale şi existenţa lor e simultană. Or „roata" este o imagine esenţială în Eminescu. Prin cuvintele „în aceeaşi clipă" şi „toate locurile cuprinse de ea" avem o identificare fulgerătoarea timpului-spaţiu. Aşa cum numai roata de foc, „hestia" (ca ousia şi ca hes-to) ar fi putut-o proiecta. Simultaneitatea acestei prezenţe imaginar-dinamice e ca acea „abstragere de la tors", or asemenea dumnezeului din *Sărmanul Dionis* comparat, el însuşi, cu o roată „ce deodată cuprinde toate spiţele, ce se-ntorc vecinic". Este o cuprindere invizibilă a instanţei omniprezente şi inexistente (doar existibilă) manifestîndu-se într-un spaţiu înfăşurat ideal în gol.

www.dacoromanica.ro

„Cuprinderea" are chiar puterea de a pune stăpînire, de a cuceri („Nilul mişcă valuri blonde pe cîmpii cuprinşi de maur"), de a domina („Dar cum te văzui într-o palidă haină, / Copilă cuprinsă de dor şi de taină, / Fugi acel înger de ochiu-ţi învins".). Pentru ca în expresia „a fi cuprins de peire", ca în *Scrisoarea III*, să aibă înţelesul de „a fi nimicit", de a fi în pragul morţii: „Căci cuprinsă-i de peire şi în faţă şi în coaste".

Cînd deschiderea devine reflexivă, verbul („a se cuprinde") indică tinerei fete îndrăgostite „farmecul sfînt":

„Tu trebuie să te cuprinzi
De acel farmec sfînt..."

Cognitiv, cuprinderea ţinteşte vederea, înţelegerea, învăluirea (ochiului sau a minţii), conţinerea sau închiderea a ceva făgăduit sau dorit, descrierea „nimicurilor":

„Lumea de azi nimic nu vede, ochiu-i nimic nu cuprinde".

*

„Un dialog, şi cu toate astea, dacă voia să cuprindă realitatea lui, nu era decît un dialog al cugetărilor lui proprii".

*

„Mîna care-au dorit sceptrul universului şi gînduri
Ce-au cuprins tot universul, încap bine-n patru scînduri".

*

„Umbra lui cea uriaşă orizontul îl cuprinde".

*

„O negură albă îi cuprinse vederea".

*

„Cu ochii tăi de înger mă mîngîi şi mă minţi,
Căci ei cuprind o lume de dulci făgăduinţi".

*

„Acea carte a lui Zoroastru, care cuprinde toate tainele ştiinţei lui, stă deschisă înaintea ta".

*

„Pentru care altă minune decît tine
Mi-aş risipi o viaţă de cugetări senine
Pe basme şi nimicuri, cuvinte cumpănind,
Cu peritorul sunet al lor să te cuprind".

Există încă exemple în care, asemenea *strofelor* originare din *Feciorul de împărat fără de stea*, verbul „a cuprinde" păstrează nedistrusă puterea lui „a se afla", „a avea", „a fi capabil" (întocmai cum ne învaţă etimonul Kap-II).

„Omul cuprinde un loc în vreme. D-zeu e vremea însăşi cu tot ce se-ntîmplă-n ea".

Omul *are* un loc în vreme, *se află* în timp, dumnezeu e însă nu numai cuprinsul ci şi cuprinzătorul, el este şi agent şi pacient, existarea şi existenţa. Imaginea lui „a fi capabil" o aflăm în aceste rînduri de proză: „N-am avut dorinţe, nici una-n lume, puţin.....

"Nu e nimic şi totuşi e"

"Nimicul" din (cata-)strofa marelui Poem *Luceafărul* se află între marile exprimări negative ale divinului. Alături de "fără-Fondul" (Ungrund) lui Jakob Böehme, aproape de "Abisul" (Abgrund) lui Schelling (despre autorul *Aurorei* există însemnări în ms. 2255 – privind *Mysterium magnum* – iar despre cel ce a scris *Tratatul asupra esenţei libertăţii umane,* cîteva file revelatoare în ms. 2287).

Versul "Nu e nimic şi totuşi e" apare în chip de-o identitate stranie în *Von wahrer Gelassenheit* a lui Jakob Böehme şi este citat (şi) de Hegel în *Prelegerile de istorie a filosofiei.* Tema adevăratei lăsări-de-a-fi (wahrer Gelassenheit) este concentrică ecvanimităţii şi indiferenţei

www.dacoromanica.ro

(ca nihilism "stins"); este, aici, o înflorire a negativității în libertate, un "fără de ce", o viață a ființei *uitînd izvorul*. În *Prelegerile* lui Hegel citim: Primul este Dumnezeu-Tatăl. Acesta, Primul, este totodată diferențiat în sine și este doi. «Dumnezeu este totul», spune Böehme, «el e întuneric și lumină, iubire și mînie, foc și lumină; dar el se numește pe sine dumnezeu, numai potrivit luminii sale. – Este un veșnic *contrarium* între întuneric și lumină; nici una nu o încalcă pe cealaltă și nici una nu este cealaltă; și este totuși doar o ființă unică, dar diferențiată; prin Qual» (*Qual* este izvor – *Quelle*, calitate – *Qualität*; prin termenul *Qual* se exprimă ceea ce se numește negativitate absolută, se exprimă negativul raportîndu-se la sine, de aceea afirmația absolută), «totodată prin voință, și totuși nu o ființă scindată. Numai un singur principiu desparte aceasta, că unul este altceva ca un nimic și totuși este: dar potrivit însușirii aceluia în care este, nu în mod manifestat». În jurul acestui punct se învîrte întreaga stăruință a lui Böehme, și unitatea celor absolut diferite".

Strofa:

Nu e nimic și totuși e
O sete care-l soarbe,
E un adînc asemene
Uitării celei oarbe"

este, mai bine "zis", o "cata-strofare" a imaginabilului negativității absolute (de la Areopagit și Eriguena pînă la Böehme, Schelling, Hegel). Panorama absenței fondului divin se produce în Eminescu prin conversiune: eul se înalță cum am mai arătat, înspre nimicul divin (zborul Luceafărului care "ajunge" Hyperion, adică: ființa ce lucește în lumina lumii se transmută într-un fiind supraentitativ, deasupra de *èón*); la Jakob Böehme nimicul divin pornește spre ec-sistență, se avîntă spre "egoitate" ("Im göttlichen Nichts erwachte alsbald der Hunger zum Ichts"). "Nu e nimic și totuși e" continuă neobosita luptă dintre *ens* și *nihil* ("Quid est potius: ens aut nihil?"). "O sete care-l absoarbe" e o "recunoaștere" a eului "absorbit" de Nimicul divin, izvorul ființelor și al lucrurilor; un fel de absorbție în spiritul universal, *Absortion in das Brahm*, în neantul care cuprinde "toți sorii și toate căile lactee" ("diese unsere so sehr reale Welt mit allen ihren Sonnen und Milchstrassen – Nichts"). Acestea sînt ultimele cuvinte prin care *poetul* Schopenhauer își încheie *Lumea* sa. Neantul acesta seamănă cu un punct "dincolo de orice cunoaștere", *Jenseit aller Erkenntniss*, "Căci unde-ajunge nu-i notar / Nici ochi spre a cunoaște" e punctul straniu despre care buddhiștii spun că e punctul unde subiectul și obiectul încetează de a fi: *Prajñâ-Pâramita*. Prezența vidului și absenței esenței (exprimate în cuvintele *çûnya* și *anâtmaka*) sîn două dintre tezele metafizice structurate în învățătura *Prajñâ-Pâramita*.

Imaginea din versurile:

"E un adînc asemene
Uitării celei oarbe"

e o creație"iconică" greu de "tradus". Înainte de a încerca s-o explicăm, să amintim gîndul cu care Jakob Böehme "asediază absența-fondului. Îl reamintim pentru a repotența imaginea eminesciană, arătînd puterea ei proprie de imaginare și nu deuteritatea apropriativă. Pentru filosoful german, Dumnezeu era "un netemei fără calitate" "ein quälitatsböser Undgrund", el fiind un "netemei" deoarece nu este și nu poate fi întemeiat de nimic, nu se întemeiază pe nimic ("Ein Ungrund, insofern er weder begründet was, noch begründete"). Divinul ca netemei nu are nici o anterioritate (chronică, aionică sau de temei), nici o posterioritate, nimic de la carear fi putut primi un impuls de mișcare, nimic în urma lui pe care să-l pună el în mișcare. ("Er hatte nichts hinter sich noch vor sich wodurch es etwas empfangen oder bewegt werden möchte"). Absența fondului este supusă dorului: "A dori înseamnă a se contracta; dorind viața se strînge singură în ea însăși". Adîncul eminescian "este" un netemei poiemant, "este" abis (Abgrund); "este" asemenea uitării oarbe. Între abis și uitarea oarbă "este" un raport de similitudine. Înțelegem prin repotențare (în orizont historial) că, dacă aletheia înseamnă "ființă", "adevăr", "revelație", uitarea oarbă este opusul ca "neființă", "neadevăr", "întunecare". Să ne reîntoarcem, o clipă, la primul vers: "Nu e nimic și totuși e". Dacă vedem versul nimicniciei care totuși subsistă ca o oglindă a lui "Quid est potius: ens aut nihil"? La Eminescu, absența fondului "nu e nimic", nimicul fiind el însuși o tra(ns)-ducere a lui *nihil* (ca negație a lucrului provenind din WEK-, rădăcină care indică "emisiunea vocii"; de aceea,

www.dacoromanica.ro

Böehme spune undeva că Dumnezeu este o "tăcere fără esență", fără ființă – acest *Ungrund* "nu este altceva decît o tăcere fără esență", *ohne Wesen*). Ca un bob de sare care se disolvă într-o mare, nimicul înseamnă în românește "nici-mic", e aproape o absență. Dar "*este*". De aceea, poate, spune versul: "Nu e nimic *şi totuşi* **e**".

Nimicul ca abis care seamănă cu uitarea "este" neființa, o "imagine" care tran(s)scrie acel neînțeles (poate fără înțeles) străfund-fără-fund, abgründiger Grund, în termeni metafizici. Pentru a exprima temeiul de sub temei sînt oare îndeajuns de puternice şi stăpînitoare peste icoanele absenței pure cuvintele de sub cuvinte?

Pentru a aprinde în Cuvînt (înțeles ca un *conventus*), pentru *a reîntoarce Cuvîntul în univers*, Eminescu chema în ajutor stră-cuvintele; pe care le căuta în limba "veche şi-nțeleaptă", în *Glosarul comparativ* al lui Bopp, în Leskien, în neştiute dicționare etimologice (care, cele mari în adevăr, sînt pline de poeme "etimologice"); pe care le aşeza în caiete de rime sau "indexuri filosofice" (cum apar în ms. 2289). Însetat de "ființa lumii", de ființă şi neființă, de ens realissimun şi de ens metaphysicum, de omul ca un "vierme pierdut în chaos", de genune, de abis, Eminescu le închina cuvintele de sub cuvinte. Cum să încerci altfel cînd vrei să traduci pentru tine însuți acel *Abgrund* din *Cosmogonie der Inder*? Cîte stele să fi ars în "cutremurul nervilor" pînă cînd cuvintele s-au aşezat şi au spus că "Archaeus este singura realitate pe lume"? Pe pămînt, arheul ține locul temeiului; în cer guvernează netemeiul.

Meditînd la "aşezarea ființei lumii în noțiuni" (- chiar dacă e o traducere – ea este a *lui* Eminescu) a văzut că a pune "ființa lumii", *das Wesen der Welt*, în concepte înseamnă a le transporta în receptacolul cuvintelor cuvenite.

Uneori Universul pare, ca în *Archaeus*, a se "opinti în van", încercîndu-se "în fiecare om". A se opinti în van înseamnă a încerca în zadar, în gol; acum spiritul Universului, adîncul asemenea uitării apare ca un netemei care lucrează în gol fiind o negură negativă care se adînceşte în nelumile negativității. Cînd *Memento mori* a fost concepută ca o ***pan-(h)orama*** a deşertăciniunilor te întrebi: dacă totul e vid cine poate vedea "de sus" vidul? Dumnezeu sau poetul? Deasupra vacuității pe care o vesteşte şi o transmută în vers: - numai autorul panoramei deşertăciunilor.

"La nimic reduce moartea
cifra vieții cea obscură".

Pentru a da un înțeles "nimicului" eminescian, vom încerca o scurtă arheologie a "nimicului" în limbile indoeuropene. Vom spune mai întîi că *nimicul* se intersectează cu o sumă invizibilă de termeni înrudiți precum: absența, departele, "fără", vidul, neştiința. Există în Caietele lui Eminescu cele mai surprinzătoare exprimări ontologice ale negației. Negația este pentru Eminescu negație ontologică, tot aşa precum în spiritul Răsăritului, şi numai în plan secund negație gramaticală. Ne reamintim însemnarea despre *Cosmogonia Inzilor* unde cuvîntul sanskrit *asat* era tradus prin *Nichtsein; a-sat* este negația ontologică a Ființei (*sat*) care provine din prima rădăcină indoeuropeană **ES-** şi desemnează viețuirea, respirarea, viețuitorul. Ce înseamnă *Nicht*? În germană "Nicht" este compus din negația *ni-* şi *vicht* şi înseamnă nelucru. În gotică, există o formă *waihts* prin care se exprimă lucrul. Atît "wicht" cît şi "waihts" provin din rădăcina **WEK-** care indică "emisiunea vocii". Sanskrita şi-a păstrat cuvîntul *Vac*, cuvînt care înseamnă chiar rostire cuvînt; în greacă s-a format şi a supraviețuit *epos* (pentru "wepos"), epos însemnînd rostire, vers epic; şi *epopoiia*, adică epopee. În latineşte avem vocea, adică *voc*, *vocis*, apoi *vocalis*, *vocabulum* (nume), *vocare* (a chema, a striga).

Există în *Critica rațiunii pure* schema celor patru nimicuri, la care Eminescu trebuie să fi meditat cu luare aminte, mai ales că nimicurile lui Kant par a fi consonante cu buddhismul *sautrantika* (atît de intim poetului nostru, o variantă a nihilismului oriental fiindu-i cunoscut din cartea lui Burnouf). În definirea kantiană a celor patru nimicuri se porneşte, substanțial sau accidental, de la vid; astfel avem: *ens rationis*, concept vid fără obiect; *nihil privativum*, obiect vid

www.dacoromanica.ro

al unui concept; *ens imaginarium*, intuiție vidă fără obiect; și *nihil negativum*, obiect vid fără concept. Acest *Leer* Gegenstand, Obiect *vid*, se exprimă în buddhismul sautrantika prin cuvîntul *sunya*, în celebra "doctrină a vacuității". În *Glosarul comparativ al limbii sanskrite*, Eminescu trece în dreptul negației *asunya* cuvintele *habitatio, domicilium*: or *sunya* înseamnă vidul. Așadar, absența vidului înseamnă posibilitatea de locuire și sunya s-ar opune la ceea ce "poate fi locuit", *vasami*, (pe care l-am amintit la a treia rădăcină a verbului A FI) și lui *vastu*, care numește lucrul subsistent. Cum *hestia* este totuna cu *vastu,* o vedem deci stînd față în față cu absența ei: *sunya*. Acum vom vedea mai bine de ce hestia (ousía) înseamnă: locuire, ceea ce stă, rămînere – ele fiind puse față în față cu absența, sunya, Nicht, nimicul, cifra și zero. Am putea spune că versul din *Memento mori*: "La nimic reduce moartea cifra vieții cea obscură" este o tulburătoare tautologie negativă. Există aici un joc periculos dintre sine și sineitate, dintre prezența-absentă și absența-prezentă, dintre ceea ce vine și nu mai sosește și ceea ce pleacă și n-a mai venit. Cum "traducem" versul despre care vorbim: *La nimic reduce moartea cifra vieții cea obscură*?

Nimic e nelucru, vid, absență, depărtare.

Moartea înseamnă ceea ce e destinat locuitorilor pămîntului (provine din MER-, ca și "destinul", în greacă: *motra*).

Cifra provine din sunya prin arabul "sifer" care devine ciffra; apoi chiar "zero".

Viața înseamnă a respira (cu sensul de "eu sînt"; provine din ES).

Obscură este acea vacuitate neluminată de sori care nu există și de mintea care încă nu se născuse ca să aducă în lume "concepția". Așa cum spune Eminescu în versurile "Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface" și "N-a fost minte pricepută și nici minte s-o priceapă".

Rămîne enigmatic verbul "*reduce*". Îl putem înțelege ca reducție nihilistă (reduce) și ca reîntoarcere originară (*re*-duce). Dar, oare, reducția nihilistă și reîntoarcerea originară nu sînt totuna după mărturisirile limbilor omului?

„A pus în tine Domnul nemargini de gîndire"

Sinteza de aprehensiune kantiană îl împingea pe Eminescu înspre con-cept, înspre ceea ce încape-împreună. Sanskritul *kapati*, „el ținea în mîini", devine în epoca lui Kant, o epocă a grecității, syn-thesis a ceea ce putem cuprinde în „mîini", în „cuvinte", în „minte". Conceptul pune împreună (de)-*Captatul*, iar omul (subiect, persoană existențială) - capax entis - este moștenitorul Ființei, principele și stăpînul ei. Celei ce gîndește *altfel* sau, cum spune Eminescu,: „nu încape în limbă" - îi

"... un Ahasver al formelor"

Principiul de viață, ființa, acel *punctum saliens* sînt nemuritoare în om, în mii de mii de flori. Această identitate care rătăcește în cojile materiei este Archaeus. Iar "carnea zugrăviturelor sale apare ca o materie". Scrierea, subscrierea, rescrierea, transscrierea acestor explicări ale vieții apar "ca un Ahasver al formelor", un Ahasver "care face o călătorie vecinică". Călătoria este veșnic rătăcitoare: ea azvîrle ideea în mii de mii de posibilități, fie flori, fie coji, fie Napoleon, fie cerșetor.

Între Archaeus ca arché și Ahasver ca rătăcire este *calea Ființei*: originea și capătul de drum care se arată ca o dezlegare de orice principiu cauzal. Este rătăcirea ultimă, moartea, care eliberează. Acest punct terminal seamănă cu Nirvana care este și ființă și neființă.

Sufletul inteligibil pare a duce în secoli și miile de ani (cei cinci mii de ani ai lui Tlàs și Rodope, de pildă) memoria identității. Eminescu "amestecă" palingenezia evocatoare a trecutului cu metempsihoza invocînd viitorul. Prima lucrează cu reamintirea, cea de-a doua cu "eterna loterie".

www.dacoromanica.ro

Mureşanu (1876) gîndeşte că magnitudinea binelui ar consta în uciderea sinelui "pe vecinicie": dar "peirea cea eternă" e o iluzie fiindcă moartea cu care cade Satana peste pămînteni e vis: "Că vis e a ta moarte cu slabe mîni şi reci".

Mureşanu se teme de "eterna loterie" care i-ar azvîrli într-un nou trup durerea cumplită care rătăceşte lumile din cer ca un neliniştit Ahasver:

"La sorţi va pune iarăşi prin lumile din ceri
Durerea mea cumplită – un vecinic Ahasver –
Ca cu acelaşi suflet din nou să reapară,
Migraţiei eterne unealtă de ocară..."

Într-un capăt al lumii lucrează Archaeus, în celălalt-Ahasverus (cum în ms. 2268, la începutul caietului, la fila 2 r. este *Ahasverus*, iar la celălalt capăt al caietului, la filele 22 r.- 23 r. se află *Archaeus,* iar caietul este din epoca în care Eminescu imaginează un principiu universal al lumii, descoperă apusul Zeităţii şi vecinica rătăcire. Consubstanţial cu *Mureşanu* (1876) este şi poemul *Bolnav în al meu suflet.* Viaţa închinată întristării este aparţinătoare pustiului şi neantului nesigur. Limbajul este nihilist, pe măsură: "nealţii", "nimicnicie", "nepăsător la toate", "de lume apostat", "născut făr' de-a mea vină", "nu-mi pasă de-unde viu", "Viaţa mea aceasta nici vreu şi nici n-o vreu".

Durerea rămîne acelaşi nemuritor Ahasver, căci nici moartea nu-i apare poetului ca o siguranţă izbăvitoare:

"Dar vai! nici siguranţa n-o am că mor pe veci. –
Şi dacă oare-a morţii mîni palide şi reci,
În loc să sfarme vecinic a vieţii mele normă,
Ar pune al meu suflet sărman în altă formă?
Dacă a mea durere, un vecinic Ahasver,
La morţi va fi pus iarăşi, de către lumi din cer,
Ca cu acelaşi suflet din nou să reapară,
Migraţiei eterne unealtă de ocară!"

Trecerea "din formă-n formă", din evi în evi e pentru fiinţa poetului *pustiu-alergătoare.* Eterna alergare, fiinţa pustiu-alergătoare, vecinicul Ahasver, nimicnicia, nepăsarea, culmea morţii, nesiguranţa pieirii eterne sînt doar cîteva dintre expresiile eminescianităţii nihiliste.

Obsesia iudeului rătăcitor a produs chiar un poem, intitulat *Ahas.*[*verus*]:

"Virtutea nu mai e un merit.
Căci merit nu-i cînd nu e luptă.
Asupra ta ei nu se-ntărît
Cu viaţa-n joc, cu mintea ruptă -
Mărind cu anii colbul şcolii
Ei cad făr-a fi înţeles -
Din cărţi străvechi roase de molii
Îşi umplu mintea cu eres.

Ei nu pătrund a ta mărire-
Minune-i pentru dînşii tot
Necercetînd nimic în fire,
Nimic nu ştiu, nimic nu pot-
Căci nu-i supusă lămuririi
Gîndirea-n capul înţelept.
La toate farmecele firii
Se bat cu mîinile pe piept".

Corelaţia opuşilor apare cu claritate în *Archaeus* (varianta din ms. 2269). Aici Archaeus este spiritul Universului încercat în ins, principiul vieţii. "*Ce este*, fiinţa nemuritoare în om, unul şi acelaşi *punctum saliens* absolvit de timp şi spaţiu, întreg şi nedespărţit". Iar Ahasverus intră în

www.dacoromanica.ro

comparația "pe cînd carnea zugrăviturelor sale apare ca o materie, ca un Ahasver al formelor, care face o călătorie ce pare vecinică". Dar oare nu este chiar Archaeus fața nevăzută a lui Ahasverus? Nu archeul comandă risipirea principiului în lume, nu principiul aprinde lumea? Nu archeul înțeles drept cauză (originară) ajunge lucrul, iar lucrul acesta devine chiar nimicul?

Într-o însemnare din 1880, Ahasverus "trece" din complement modal în apoziție nominală, alături de aceeaşi materie:

"Materia numai – acest Ahasver neobosit al formelor – e pururi alta, formele însă aceleaşi, încît în apa vecinic călătoare îți vezi chipul rămînînd pe loc. Rîul timpului *pare* a curge; suma de viață şi de forme posibile coexistă într-un vecinic prezent.

După cîțiva ani de gîndiri disolva(n)te, această însemnare *conciliază* viața şi formele într-o prezență continuă. Ahasverus " trece" - deşi e pururi altul şi altfel - din "existență" în "esență". Deşi gîndul poate fi citit şi altfel: materia/substanța/esența/ ființa *e alta*, numai formele/chipul/idéa sînt aceleaşi, "rămîietoare" pe loc.

"Archaeus este singura realitate pe lume"

Arheul nu mai este subsistență fără existență. El este subsistență insistentă. Eternul întotdeauna de față, prezența din fiece moment, e unul şi acelaşi principiu de viață – identitatea.

Pentru Eminescu, viața şi opera arheului străbate trei trepte:

"regalitatea";

"mundaneitatea";

"rătăcirea".

Ontologic vorbind, "regalitatea" arheală se traduce în suveranitatea supremă, predeterminarea Ființei, "*Ce este*", cauza originară. "Regalitatea" aceasta ar fi numit-o Eminescu: "règia Ființei nenființate", aşa cum cugetase la "règia gîndirii nenființate". Aşadar, tînărul întreabă: "Cine ți-i Archaeus?" Moşneagul răspunde:

"Am să-ți spun îndată cine-i Archaeus, numai mai întîi bea paharul de vin şi ascultă următoarele cuvinte ale moşului. Cugetări imposibile nu există, căci, îndată ce o cugetare există, nu mai e imposibilă, şi dacă ar fi imposibilă n-ar exista. Ce este imposibil? Am să-ți spun îndată o mulțime de probleme. Condițiile a orice posibilitate sînt în capul nostru. Aicea sînt legile ciudate cărora natura trebuie să li se supuie. Aicea-i timpul cu regulile lui matematice, aicea spațiul cu legile lui geometrice, aicea cauzalitatea cu necesitatea ei absolută, şi dacă le ştergi aceastea... şi un somn le şterge pentru cîteva oare... ce simțemînt ni rămîne pentru acest interval al ştergerei? [...] Cu toate schimbările ce le doreşte un om în persoana sa, totuşi ar vrea să rămîie el însuşi... [...] Cine şi ce este acel el sau eu care în toate schimbările din lume, ar dori să rămîie tot el? Acesta este tot misterul, toată enigma vieții"

Aceasta este treapta secundă a operei arheului, în care arheitatea se realizează ca principiu al identității. Arheitatea – în lume este *enigma vieții*. Această enigmă a vieții cuprinde *sensul* lumii de la facerea lumilor pînă la noaptea uitării celor ce vor fi fost, sînt or s-au petrecut. După explicarea arheității-în-lume moşneagul din nuvelă descrie complicarea Archaeului, în toată ciudata lui regalitate. Această suveranitate realissimă, "nu-i uşor de priceput, pentru că-i eternă".

"Şi etern este tot ce este întotdeauna de față... în acest moment. Nu ce au fost, căci au fost stări de lucruri, nu ce va fi, căci vor fi iarăşi stări de lucruri. *Ce este*. Numai dacă vremea ar sta locului am putea vedea lămurit ce-i etern... Numai într-un punct în care s-ar naşte un moratoriu între moarte şi viață, căci lumea nu-i decît o vecinică plătire către viață, o vecinică încasare din partea morții. §i această împrejurare este mama timpului. Fără de aceasta, suma celor ce există într-adevăr s-ar putea privi peste tot, am şti ce este netimporal".

www.dacoromanica.ro

Aici, regalitatea arheității se copătrunde cu Prezența continuă. Arheul (cu multiplele sale valori: comandă, dominație, suveranitate, întemeiere, primordialitate, cauzație) întărește, în determinarea Ființei, poziția cauzei (aitîa). În realitatea lumii s-a strămutat esența realului: energeia. actualitas, idéa, agathon, Realität, Wirklichkeit. "*Idéa ca quidditate* - scrie Heidegger în **Metafizica înțeleasă ca istorie a Ființei** – are caracterul *aitîa*-ei, (al «lucrului originar»: Ur-sache), al cauzei. În orice naștere [Ent-stehen: ex-sistare...] a unui fiind, guvernează origina ce-l (ex)trage din quidditatea sa. Aceasta este re-itatea [Sachkeit] fiecărui lucru, este cauza, adică [Ur-sache: lucrul său originar]".

Aşadar - Archaeus: arche-aitîa: Ursache - reitatea - realitatea lumii. Mundaneizarea arheului este asemenea trecerii din existențiel în existențiar. Reamintim credința lui Mureşanu că "un principiu poate aprinde lumea-ntreagă". Viața rătăcitoare ar lui Archaeus este închipuită ca o eroare călătoare, ca un *Ahasver al formelor*. Unul şi acelaşi principiu vital răscoleşte flori şi oameni, regi şi cerşetori, totul se scutură şi moare; abia atunci vezi că doar "Ființa în om e nemuritoare".

"E unul şi acelaşi *punctum saliens* care apare în mii de oameni dizbrăcat de timp şi spațiu, întreg şi nedespărțit, mişcă cojile, le mînă una-nspre alta, le părăseşte, formează altele nouă, pe cînd carnea zugrăviturelor sale face o călătorie ce pare vecinică."

Nu numai principiul vieții "încolțeşte" în mii de fragmente ale existenței lumeşti ci şi spiritul Universului "se opinteşte" în fiecare om. Căderea lui este aceea de a însufleți un "nou asalt spre ceruri", o depăşire a prea omenescului, o spiritualizare a umanității. Din nefericire, spiritul Universului "rămîne-n drum", fiindcă viața e o clipă suspendată: "Asaltul e tinerețea, rămînerea-n drum - decepțiunea, recăderea animalului pățit - bătrînețea şi moartea".

Decepțiunea din Archaeucs corespunde stării de Defiens (decăzîndul).

Stadiul ontologic deceptor descumpăneşte însemnarea din ms. 2280: Nonens - Fiens - Ens - *Defiens* - Nonens.

„La-nceput, pe cînd ființă nu era, nici neființă

Gîndul bătrînului dascăl aparține unui nihilism imaginat; cugetînd la cosmogonia veche de mii de veacuri el îşi dă seama că n-a fost nici lume percepută şi nici minte „pricepătoare".

„La început" înseamnă a imagina lumea aşa cum „exista" ea în Unul (*tad ekam*), în principiu, în arche. Imnul cosmogonic vedic devine, în traducerea lui Eminescu, o perfecțiune a limbii române, *perfecțiune* în sensul suportat de cuvîntul sanskrit *paramita*. În adevăr, Eminescu „a mers pe celălalt mal" al înțelesului. Şi nu numai al înțelesului: chiar al referinței ontice: acea inexistență absolută anterioară minții, ființei şi neființei. Emanația ontologică nu avusese loc. Creația nu se eliberase încă (*visargana, visrishti, srig* înseamnă: „liberare", „eliberare", „a libera").

Foarte interesante sînt, în *Scrisoarea I*, expresiile negative care încearcă să imagineze o emanație cosmologică. În acest început nu era „nici neființă", totul era „lipsit de viață", lipsă de „voință". Stau față în față expresiile poetice ale lui „totul ce există nu este" şi „totul ce nu există nu este".

- 1) *ființă nu era* versus 2) *nici neființă;*
- 3) *tot era ascuns* versus *nu s-ascundea nimica.*
- 4) *N-a fost lume pricepută şi nici minte s-o priceapă.*

A patra ramură a negației nu mai ascultă de *Rig-Veda* şi Eminescu pare a medita la începutul lumii cu părelnice mijloace cu care Buddha vedea sfîrşitul universului. Citäm două exemple de tetralemă tipice buddhismului şcolii *Madhyamika*: „Lumea este veşnică - lumea nu este veşnică - lumea în acelaşi timp e veşnică şi nu e veşnică - lumea nu e veşnică, nici neveşnică - toate acestea eu le-am propovăduit..." Sau cel ce urmează, din *Abhidharmakosa* lui Vasubhandhu, despre care aminteşte Burnouf în *Introducerea* sa *în istoria buddhismului indian* (p.563): „Dacă acest (proces al

www.dacoromanica.ro

vieții) este etern, atunci nu este (speranță de a-i pune capăt) în eliberarea finală. Dacă nu este etern, atunci el se va întrerupe şi aşa (de la sine). Dacă presupunem că el este în amîndouă felurile (în parte non-etern şi în parte etern), atunci unele ființe animate vor ajunge în mod natural la eliberarea finală (fără nici un efort), iar altele nu o vor atinge niciodată. Şi, în fine, dacă presupunem că nu este nici etern, nici non-etern (atunci cădem în contradicție, anume că) în acelaşi timp, nu va fi nici eliberare, nici absența eliberării!".

Eminescu „desființează" textul-matcă din *Riga-Veda*, îl traduce şi îl retraduce pînă cînd devine „eminescian" - aceasta s-a mai observat (vezi, de exemplu, *S-a stins viața...*). Important este nihilismul de adîncime *regăsit*, ca pentru sine, în paginile lui Burnouf despre Nagarjuna. Dialectica aceasta amețitoare a nihilismului lui Nagarjuna sfredeleşte unele intuiții şi imagini eminesciene precum cele din însemnarea metafizică, *Despre nemurirea sufletului şi a formei individuale*. Nu ne gîndim la o „influență", ci la acelaşi arhetip al nihilizării, mult mai originar decît al lui Nietzsche, moralistul. *Rugăciunea unui dac* (*Nirvana*) - o violentă expresie a autodistrugerii de sine, iar *Memento mori* este o gnoză atît de întunecată, încît cu greu am putea găsi nihilisme poetice atît de grave în literatura europeană. Formulele lui Nietzsche „Dumnezeu a murit" sau „transmutarea tuturor valorilor" sînt doar ersatz-uri ale neantului.

Puterea cea mare a eminescianității se simte cel mai bine în transscrierea negativității, a absenței ontice, a morții, a vacuității universale, a inexistenței absolute. Versul patru din versiunea în germană a imnului din *Rig-Veda*: „War wo[h]l die Wasserfluth der jähe Abgrund? („Era oare potopul, neaşteptatul abis?") inspiră lui Eminescu această întreită negație: „Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă?".

Versul „Was hüllte ein? Wo barg sich das verbogene? („Ce învăluia? unde se ascundea ceea ce era tăinuit?") trece într-un paradox al neascunderii, propriul doar lui Eminescu: „Cînd nu s-ascundea nimica, deşi tot era ascuns".

Referentului neperceput îi răspunde absența minții cunoscătoare („N-a fost lume pricepută şi nici minte s-o priceapă"); cînd nu exista lume de văzut, nu există nici ochi văzători, şi poate nici vederea („Dar nici de văzut nu fuse şi nici ochi care s-o vază"); simulacru celor nefiinde trăieşte (contaminat însă de verbul *fieri*) clipa dinaintea desfacerii sau, cum se spune *Scrisoarea I*, „Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface".

Odată cu desfacerea începe descompunerea creației în cele ce sînt, adică lumea, luna, soarele, stihiile:

„[...] un punct se mişcă... cel dintîi şi singur. Iată-l
Cum din chaos face mumă iară el devine Tatăl...
Punctu-acela de mişcare, mult mai slab ca boala spumii,
E stăpînul fără margini peste marginile lumii...
De-atunci negura eternă se desface în fîşii,
De atunci răsare lumea, luna, soarele şi stihii...
De atunci şi pînă astăzi colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute
Şi din roiuri luminoase izvorînd din infinit,
Sunt atrase în viață de un dor nemărginit".

Lumea îi apare poetului o „clipă suspendată"; ea va pieri asemenea unei raze: „Căci e vis al neființii universul cel himeric...".

Lumea nu e decît fantasma neantului, iar „universul" călătorind rătăcitor spre Unu n-a fost decît o năzuință spre lumină (himéra, „ziua"). Dorul nemărginit al „coloniilor de lumi pierdute" care „sînt atrase în viață", în „roiuri luminoase", ne aminteşte de explicația pe care Socrate o dă cuvîntului „himeră", „...doar în măsura în care oamenii se bucurau şi *doreau* (*himerousin*) acea lumină, care se isca din întuneric, a primit ea numele *de himera* (dorita)". Nihilismul cosmologic eminescian apare ca un *mod genial de a medita* asupra începutului şi sfîrşitului lumii.

www.dacoromanica.ro

Alături de formele de nihilism descoperite de Heidegger (pesimism, nihilism incomplet, nihilism extrem, nihilism activ, pasiv şi nihilism activ şi extrem ca nihilism extatic şi clasic), poezia lui Eminescu generează o formă nouă de nihilism: *nihilismul enstatic*[*].

"Erau din rîndul celor ce n-au fost niciodată".

Două versuri precum:
"Să-ngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos" (1876; 1879)
şi
"S-asamăn între-olaltă viaţă şi cu moarte" (1876) dovedesc că în opera lui Eminescu nu există nici o "cale" a Fiinţei, nici una a morţii dinainte "schematizate" şi urmate în desfăşurarea lor precugetată. Nu numai exigenţa poietică ar fi răspunzătoare, prin bunele-i întîrzieri, de sub*versiunea* "eidologică", ci şi sentimentul suferinţei ontice. În sentimentul suferinţei ontice insistă *sensul*_referinţei metaforice. Suferinţa este aferentă referinţei. Eminescianitatea subiectului poietic "Eminescu" secretă acea *di-ferenţă* dintre elaborarea imaginală a schemelor Fiinţei şi "anarchia" care eliberează *ex-cepţia* lumii de sub categoriile tradiţionale ale metafizicii.

Eminescianitatea nu este o "*con*cepţie despre lume" ci o *ex*cepţie despre lume. Concepţia ar aparţine gîndului; dar gîndul eminescianizat este "neaprofundabil" şi nelumea aşteaptă "règia gîndirii nenfiinţate". Excepţia coaparţine (fără să includă) semnificaţiei care se autotransscrie.

Eminescu, e limpede, nu "tematizează". În 1872, "Dumnezeu a murit" sau "E apus de Zeitate" (*Decebal, Memento mori*), iar în 1879 Dacul: "Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?" (*Rugăciunea unui Dac*).

De aceea, nu am descris un *itinerar* al gîndului sau al imaginii, ci am rătăcit pe cărările ce le-am descoperit. "Zvîrlirea hazardată" ne-a adus uneori noroc, dar interpretările nu sînt decît nişte *proiecte* în căutarea eminescianităţii. Anarhia sensului subsistent apare din cîteva exemple celebre:

Glossă (1882):
"Viitorul şi trecutul
Sunt a filei două feţe,
Vede-n capăt începutul
Cine ştie să le-nveţe;
Tot ce-a fost ori o să fie
În prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnicie
Te întreabă şi socoate";
Odă – în metru antic (1882):
"Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată";
Mai am un singur dor (1881-1883):
"Mai am un singur dor
În liniştea serii
Să mă lăsaţi să mor
La marginea mării";
Luceafărul (1883):
"Din sînul vecinicilor ieri
Trăieşte azi ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n ceri

---

[*] În Caietul 2291, la fila 57, Eminescu notase: „Idealismus u[nd] Nihilismus", iar alături, numele lui Jacobi (fila 52). Jacobi îi scria lui Fichte: „În adevăr, dragul meu Fichte, dacă tu însuţi vei prefera să numeşti *himerism* ceea ce eu opuneam *idealismului* pe care îl vituperam ca *nihilism*, iată ce nu mă va contraria..." Nihilism „enstatic" poate să însemne trăirea interioară a extazei ontice, un fel de apogeu al reculegerii neantului.

www.dacoromanica.ro

S-aprinde iarăşi soare".

*

"Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece –
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor şi rece".

Sentimentul vanităţii şi vacuităţii *Glossei*, al asemănării vieţii cu moartea, în poemul *Se bate miezul nopţii* sau *Mureşanu*, al încremenirii cumpenei gîndirii ţine – căci e unul şi acelaşi – de ecvanimitatea, e vederea cu "un ochi egal" a "vieţii şi a morţii, a plăcerii şi a durerii a pierderii şi a cîştigului" (cum spune Ashvamedhika); acea *lăsare de-a fi*: *geläzenheit* de care vorbeşte Meister Eckhart, o "delăsare de sine întemeiată pe ab-solutul (dez-legatul) fiinţei, o «lăsare de-a fi» a Celuilalt.

Sentimentul "egalităţii" (sau cel puţin al similitudinii) dintre viaţă şi moarte este invertit într-un sentiment al *învăţării de-a muri*, al *lăsării de-a muri*. Acum lăsarea de-a fi este asemenea lăsării de-a muri: *indiferenţa* suferinţei ontice explică omul prin această apoteoză abisală greu de tradus fără cuvintele poetului.

Pentru ca *Luceafărul* (1883) să pună în lumină indesctructibilitatea Fiinţei şi reîntoarcerea la unic şi identic.

Cînd nu mai încăpea în marginile limbii, Eminescu nu urma ideea: astfel, în *Rugăciunea unui dac* (*Nirvana*), *Imnul X, 121,* din *Rig-Veda* este o lume-ntreagă răsărită din genunile imaginaţiei şi suferinţei proprii. Resorbţia în Brahma este acum Mors, Indifferenţialul, Nirwana, inzii sînt daci. La toate acestea, Eminescu ar da din umeri, ca atunci cînd citise, la "Junimea", *Sărmanul Dionis*... Nihilismul eminescianităţii devine întru totul enstatic: blestemul desfiinţează, pîrjoleşte, batjocoreşte corpul ca un univers cadaveric vrednic de a fi paznic al vidului.

Cînd Eminescu spune: "Erau din rîndul celor ce n-au fost niciodată", el elaborează o *imagine nouă a absenţei absolute*. Trecutul, viitorul şi prezentul erau dintre fragmentele inexistenţei, chiar eternul "totdeauna" era înafara existenţei eonice. Nici Cronos, nici Aion. Entităţile existibile precum pămîntul, cerul, văzduhul, lumea toată erau ale unei inexistenţe absolute. Dar, parcă, puterea poietului pune în locul unei semnificaţii vide semne depline. Substanţa este un *nume* care a fost suplinit de un *pronume*: "Pe-atunci erai Tu singur...".

Dumnezeu a murit sau a apus. Substanţa este suplinită (şi nici verbul *esenţei* nu-i) de un *pronume*, subiectul pare destituit.

Conversiunea poietică

Conversiunea poietică - exstatică tragedie imaginală

Cît de grăitoare poate deveni pentru lumea poietică a lui Eminescu revelaţia "di-ferenţelor" dintre referent şi sensul transscris, distrus, eliberat în cuvînt? Dar conversiunea ameţitoare - cînd cuvîntul devine creator-distrugătorul lumilor "reale"?

Autorul poemelor este şi cuget şi subiect al "obiectelor" dinafara cuvintelor şi chiar dinafara lumii, atunci cînd trăieşte în acea "anterioritate anterioară oricărei ariterioriţăţi reprezentabile", aşa cum Eminescu va recreea vestita cosmogonie din *Scrisoarea I.* Mi s-a părut că "vocea" lui Eminescu a căzut spre înalt (fiindcă lumea Demiurgului şi cea abisală asemenea uitării sînt ca şi una) şi căzînd de pe pămînt în cer a *întrerupt tot ce s-a spus* despre lume.

Însă: "Avem clipa, avem raza, care tot mai ţine încă..." Această clipă zeiască în care un mare poet a *întrerupt ce s-a spus despre lume* trebuie să o descriem. Admirabile rămîn în Eminescu încercările dramatice, înfrîngerile victorioase de a gîndi altfel fiinţa şi mai ales ceea ce este înafara

www.dacoromanica.ro

ființei și straniul altfel-decît-a-fi. "Experiența" sa poietică uriașă, încercînd să se elibereze de ceea ce, în limbaj fenomenologic, se cheamă "schema subiectului intențional", ne vorbește despre "N-a fost lume priceputã și nici minte s-o priceapă". Este dificila libertate de a părăsi prin puterea cuvîntului imaginal acea interioritate a ființei înspre ceea ce se află înaintea și în spatele lumilor. Dincolo de Ființă "ec-sistă" este un altfel-de-a-fi pe care metafizica îl cedează poeziei, neposedîndu-l în fond. Lumea metafizicii occidentale o reprezintă "ceea ce este" *(ens);* ea "nu este atît de universală pentru a îngloba știința generală a obiectelor" reale și pure (Linsky). "Totalitatea a ceea ce există, a existat și va exista - scrie Meinong în *Teoria obiectelor* - este infinit de mică dacă o comparăm cu totalitatea obiectelor cunoașterii". Poeziei îi "aparține" și ceea ce se cheamă *Extra-ființa,* ceea ce se numește *Aussersein.* De aceea, va trebui să înțelegem bine ce gîndește Eminescu atunci cînd scria că "Nu noi suntem stăpînii limbei, ci limba este stăpîna noastră". Vom găsi la Eminescu, așa cum sălășluiesc în marii poeți ai lumii, mari exemple în care limbajul creează și imprimă "arhitectonicii Realului «entitățile fictive» ale existenței" (Jeremy Bentham, *Teoria Ficțiunilor).* Hermeneutica poeziei eminesciene ne-a dat de gîndit asupra cîtorva moduri prin care "ființa se sustrage [...] de sub dominația categoriilor metafizicii, a prezenței explicite" (Vattimo).

Diferența "ontologică" dintre referent-semn, conversiunea poietică *res-verbum;* "filonikia" dintre aceste entități le-am pro*iectat* în (șase) moduri și (patrusprezece) submoduri:

I. 1. Vid și ne-prezentare.

II. 2. Prezență și prezentare.

3. Referentul creator și creatura ca putere iconică.

4. Puterea de imprezentare și "eliminarea irealului".

5. Realul în distrugere și imaginea deprezent(ific)ării.

III. 6. Entitățile apoietice.

7. Inexistența absolută.

8. Inexistibilele și "de-portarea" semnificației; poiematica pură.

9. Povestea nimicurilor.

10. "Cifra vieții".

11. "Iată un archaeus jignit" sau despre subsistența fără existență care intră în lume.

IV. 12. "Obiectul pur" și "modul de prezentare" prin care *"un semn eliberează o referință"* dincolo de ființă și de neființă.

V. 13. "A fi" neatașat.

VI. 14. Vidul semnificației față în față cu vidul sensului.

I.1. Vid și ne-prezentare

Care este regimul de "existență" al vidului ca "obiect al poemului" și cum inexistența lui reală devine manifestă prin percepția lirică posterioară? "Vid" vom numi ceea ce "se află" *la* început cînd nu era nici ființă, nici neființă, invers și inexistibil "svîrlirii hazardate". Eminescu avea cunoștință, în *Cosmogonie der Inder,* atît de terminologia sanskrită *(sat -asat),* cît și de cea germană *(Sein - Nichtsein).* Atît *sat* cît și *Sein* sînt graiuri ale "vieții" și ale "respirației". În timp ce "ființa" este existență ca ex-sistență, e devenire, deci: cădere; "ființa" este un mit și o reminiscență a ontologiei substanței.

Trebuie însă lămurit "începutul"; cosmogonia vedică așază, în eternul început identitatea supremă a lui *tad ekam,* "acest Un", ceea ce se va omologa prin arheu și principiu. Cînd Eminescu spune: *"La început..."* el își imaginează ceea ce exsistă înainte de acest *incipio* și se îndreaptă înspre el. Ceea ce înaintează înspre Un este semnul originar, golul "căzut" din vacuitate. Golul acela din *Luceafărul* din care în zadar încearcă vremea a se naște. E vidul ontic.

Așadar, expresia "La început..." o vom înțelege ca desemnînd, ceea ce este fără să exsiste înainte de "început". Fiindcă începutul, ca *incipio* este o "avere" de ființă, un dat; în schimb, vidul ontic "este" ceea ce *nu* s-a dat, *neantul,* straniu însă și alt-fel. Vidul nu s-a dat lumii fiindcă nici

www.dacoromanica.ro

ființa, nici lumea nu erau încă, așa cum spune Eminescu într-un vers; nu *erau* decît "din rîndul celor ce n-au fost niciodată".

Regimul de existență al vidului în poemul lui Eminescu este acela al referentului vid exprimat de "poiemantul" vid. Numai subiectul poietic, într-o percepție posterioară îl poate însufleți în vers. "Pliul" metaforic dintre anterioritatea oricărei anterități și percepția posterioară este creația cosmologică:

"La început, pe cînd ființă nu era, nici neființă,

.....

N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă".

Între vidul de *"la* început" și creația eminesciană este un raport de conversiune vidă; aici sensul creează semnificația prin *ne*-prezentare.

În urma vidului răsar în roiuri: lipsa de viață și voință, nimicul neascuns "deși tot era ascuns", "cel nepătruns", iar întrebătoare - prăpastia, genunea. Și cel ce suportă facerea lumii scrie: "N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă". Fără "lume pricepută", adică în absența lui "sînt", nu poate să existe percepție, acea "minte" care "s-o priceapă", cugetarea. De remarcat că atît începutul ca *in-cipere* cît și priceperea ca per-*cipere* sînt jaloane importante în fenomenologia lui *"a lua" ființă;* dacă ne-am fi situat *în* început, atunci cugetul ar fi avut ce să perceapă - însă în vid gol ar fi rămas sensul fără autoritatea poietică a acelei percepții pe care am numit-o "posterioară".

II.2. Prezență și prezentare

Istoria referentului "prezență" manifestat ca "prezentare se desfășoară în cîteva situații, după cum urmează:

a) situația discursivă: în care "orice idee despre *absolut* este negativă";

b) proza "filosofică" în care arheul poate fi reamintit prin "Ce este";

c) versurile discursive din *Luceafărul:* „Tot ce a fost și ce va fi / De-a pururi față este".

a) Primul exemplu e o însemnare metafizică din ms. 2275 B; referentul este *absolutul,* "definit" apofatic, și un sens po(i)etic s-ar fi putut naște, dar Eminescu nu avea în intenție *versul,* ci discursul metafizic. De aceea, lucra prin *cogito,* nu prin subiectivitatea lui viforoasă care, în lumile negativității, spulbera orice semnificație. De aceea mi s-a părut decisiv a studia regimul de existență al referentului în discursul și în po(i)emul lui Eminescu pentru a vedea cum așază el Ființa sub dominația categoriilor metafizicii în lumea discursului. Și cum încearcă Ființa să se sustragă, adesea se *exteriorizează* cu violență, din lumea prea îngustă a categoriilor ontologice. Căci mythosul, poiemul poiemant nu încap decît în formele fără model, în simulacrul arhetipal, în pliul diferend - taxinomie fabuloasă.

Eminescu scrie: "Orice idee despre *absolut* este negativă -*ne*finitul timpului *(a-chronos),* nefinitul spațiului, *ne*finitul cauzalității". Pentru ca, într-o altă însemnare din același caiet, să gîndească despre absolut că posedă în sine "atoatăștiința", că are "ubicuitatea" și "atotputernicia": că este Brahm, Un, *hen kai pan.* Între prezență și prezentare se creează un interval care este metaforic și aici: sîntem sub exprimarea unei conversiuni ontico-ontologice predominate de cugetare, subiectivitatea stînd în latență.

Imaginea despre absolut nu are putere. Dacă imaginea absolutului ar vrea să treacă în regim metaforic de existentă, am avea în fața minții clipa în care *absolvo* se transmută în *coagulo.* Imaginea este, exsistențial, mentală. Intrăm în lumea paradoxului celei de-a treia clipe. A invizibilului, așa cum îl implică în gîndirea conceptului Kierkegaard.

b) Al doilea exemplu, de proză "filosofică", se naște în jurul întrebării: "ce-i Archaeus?": "Nu-i ușor de priceput - pentru că-i etern - va spune moșneagul din nuvela lui Eminescu. Și etern este tot ce este totdeauna de față... în acest moment. Nu ce au fost, căci au fost stări de lucruri, nu ce va fi, căci vor fi iarăși stări de lucruri. *Ce este".*

www.dacoromanica.ro

Aici cogito-ul începe să pună în joc subiectivitatea poietică, fiindcă din lumea abstractă a spiritului "lipseşte conceptul", cum spune Kierkegaard. Or perceperea a ceea *ce este* stă în puterea conceperii, a ceea ce mintea poate să "ia împreună". Viaţa exprimată a eternului seamănă mult cu a clipei, în invizibil. Şi eternul, în concepere, pare a fi o inexistenţă intenţională în care nu există, dar *este.*

Unde cugetul raţiunii se întunecă răsare metafora ca un soare negru.

Cu *ce este* se ocupă metafizica, nu proza: numai dacă nu cumva metafizica este proză fantastică. Iar conceptele - ficţiuni.

Poiemul creează prezenţă, *nu* prezentare.

c) Uneori muzicalitatea versului, ca în *Luceafărul,* creează iluzia că "prezentarea" este prezenţă:

"Tot ce a fost şi ce va fi
De-a pururi faţă este".

Cugetarea ne încîntă; dar nu este chiar *cogito* o cădere a existenţei în lume? el însuşi o incantaţie, dacă ne gîndim (nu numai la Suarez şi Descartes) chiar la *co-a-gito* care este o apăsare a lumii cauzei şi lucrurilor din cer pe pămîntul întunecat? Or: ce este (co-) actualitatea cugetului decît o versiune a cugetării existenţei? Cînd raţiunea lui Leibnitz ajunge la neputinţă, înfloreşte roza lui Angelus Silesius! Eminescu însuşi scrie astfel, în *Feciorul de împărat făr' de stea:*

"Tu cugeţi. Cugetarea cu raze reci pătrunde,
Loveşte chipul dulce creat de fantezie".

Numai în vremurile mitice "basmele iubite erau într-adevăruri" şi "gîndul era pază de vis şi de eres".

II.3. Referentul creator şi creatura ca putere iconică

"Lumea fără Eu nu are esistenţă" gîndeşte Eminescu în *Mira.*

"Şi lumea toată se reflectează în sufletul meu". Se înţelege că lumea este *re-praesentatio* a Eului ce stă sub toate. Adesea el suportă chiar reprezentativitatea reprezentării în ceea ce are însăşi lumea ca nelume în sine ca reprezentabil. Pentru Eminescu "orice reprezentare comună e abistracţie, orice abstracţie noţiune, orice noţiune cuprinde esenţa, [...] chintesenţa lucrurilor". (ms. 2258, f. 190). În *reprezentarea* poietică eminesciană divinaţia nu mai lucrează de sus în jos "avînd ca sarcină să reveleze un limbaj prealabil repartizat de Dumnezeu în lume" (cum spune Foucault); ci prin înălţare şi cuprindere ca şi evanescenţă a spaţiului straniu, strălucitor al semnelor. Libertatea conversiunii reprezentante este atît de profundă încît semnele sînt găsite în obscuritatea lor tăinuitoare ("întoarse-arăbeşte", nepuse, adică încă ne-nfiinţate). Nu semnul generează "sensul", ci este o căutare a urmei în lumea pecetei. Nu numai referentul creator are forţa de a pecetlui, ci şi creatura are o nestinsă putere iconică. Fiindcă eonul de miere al lui Dumnezeu s-a terminat. Acum sîntem în epoca lui "Dumnezeu a murit".

Repraesentatio nu mai dă seamă de o simplă copie, ci înseamnă "a face să fie prezent". Imaginea poietică a unui mare poet nu este o "imagine-copie" *(Abbild);* ba chiar poezia produce imaginea-originală care se oglindeşte în imaginea-model. Nu numai imaginea arhetipală are putere, ci şi imaginea poietică; nu e lipsit de semnificaţie să amintim că în vechea germană de sus cuvîntul *bilidi* însemna "putere" (Gadamer).

"Lumea" ca referent este reprezentată într-un chip genial: sensul textului depăşeşte clipa scrierii lui. Versiunea transcripturală a lumii - sub puterea unui cogito regent - devine rescriere după imaginea mentală a subiectivităţii revelante. Ceea ce are semnificaţie proprie *(Bedeutende)* are şi interpretare proprie *(Deutende).* Jocul de cuvinte din *Estetica* lui Hegel nu este un "joc de cuvinte". Este un joc al nelumilor existibile. Fără voia lui Hegel, corelatul "ce este real" - "este raţional" a declanşat o insurecţie: de eliberare a cugetării supuse cauzalităţii şi lucrurilor domnitoare. "Lume pot creea şi gîndurile!" - pare să spună cugetul însuşi căruia i s-a întîmplat *să-i pese* de lumea căzută în timp.

www.dacoromanica.ro

Dar "sufletul lumei este *eu* (– notează Eminescu într-un caiet din tinerețe). Fără eu nu există timp, nu există spațiu, nu există Dumnezeu, fără ochi nu e lumină, fără auz nu e cîntec, ochiul e lumina, auzul e cîntecul, *eu e* Dumnezeu". (ms. 2262, f. 2). Pentru ca, altundeva, să însemneze: "Dumnezeu. El are predicabiliile cîtor trele categorii ale gîndirii noastre. El e pretutindeni - are spațiul; el e etern - are timpul; el e atotputernic, dispune de întreaga energie a Universului. Omul e după asemănarea lui: omul reflectă în mintea lui - *in ortum* - cîteşitrele calitățile lui. De aceea la-nceput era Verbul şi Verbul era Dumnezeu şi Dumnezeu era Verbul". Cînd referentul este creator, Dumnezeu este Verbul; cînd puterea iconică a creaturii "face" să *fie* o nouă imagine-arhetip, atunci Verbul e Dumnezeu.

II.4. Puterea de imprezentare şi "eliminarea irealului"

Vestita strofă din *Luceafărul:*

"– Hyperion, ce din genuni
Răsai c-o-ntreagă lume,
Nu cere semne şi minuni
Care n-au chip şi nume;"

avusese, în manuscris, următoarea variantă:

"– Hyperion ce în genuni
Atîrni c-o lume-ntreagă,
Cu-asemeni semne şi minuni
Ființa nu se leagă".

Se vede cum metamorfozele verbale aparțin încercării poiematice de a prinde semnul absent în formă.

Referentul cuprinde semnele şi minunile "nelegate" de Ființă, care n-au "chip şi nume". Realitatea este indescriptibilă, inexplicabilă şi ***inprezentabilă.*** Cine vrea să vadă Ființa trebuie să procedeze la "simpla eliminare a *irealului* (numele şi forma) asociat realului". Aşa gîndeşte Shankara, în faimoasa meditație asupra argilei. Este ceea ce încearcă a-i cere *Domnul lumii toate* lui Hyperion: despărțirea de nume şi chip, într-un cuvînt - *namarupa.* O despărțire de ceea ce nu poți avea niciodată din cauza eviternității incoruptibile. Semnele fără chip şi nume plutesc într-o imprezentare prezentă poietic. Subsistența lor este genunea, acel străfund-fără-temei în care îşi întorc răsuflarea atît cugetarea cît şi suferința ce cuprinde omul poietic. Semnele fără chip şi nume par a nu pecetlui realul; versiunea pare, şi ea, a fi numai ontică, jumătate distrusă; realul rămîne nespus, nestructurat. Dar oare semnul ireal n-are drept la înscriere, la "voce" în lumea cuvîntului? Suportul lui poietic e numai subiectivitatea negativă a celui ce imaginează simulacrul lumii?

Dar parcă semnele acestea fără chip şi nume au "altceva": anume neființă!

Toată imaginea răsăririi, a "atîrnănii" lumii stă sub raza neagră a negativității. "Genunea" este *a*-bis, semnele sînt aniconice, anonime.

II.5. Realul în distrugere şi imaginea deprezent(ific)ării

Culmea nihilismului enstatic eminescian se află în aceste versuri din *Memento mori:*

"Şi-astăzi punctul de solstițiu a sosit în omenire.
Din mărire la cădere, din cădere la mărire,
Astfel vezi roata istoriei întorcînd spițele ei;
În zădar palizi, siniştri, o privesc cugetătorii
Şi vor cursul să-l abată... Combinații iluzorii
E apus de Zeitate ş-asfințire de idei".

Versurile sînt scrise în anul 1872, cu peste un deceniu înaintea acelui cuvînt al lui Nietzsche - *Dumnezeu a murit* - rostit în *Ştiința veselă* (1883).

Odată soarele încremenit, în *sol-stitium* noaptea începe să crească în lume. Zeitatea însăşi va apune. Ideile vor asfinți.

www.dacoromanica.ro

Referentul acestei mari imagini nihiliste este înaltul real în distrugere, pe care poiemul îl de-prezent(ific)ă: soarele apune, Dumnezeu apune, cerul se întunecă şi disperă, "idei a zeci de secoli sunt reduse la nimic", "a venit domnia morţii", bătrîna lume se sfărîmă, stelele cad, pămîntul se-nmormîntează, "Timpul mort şi-ntinde membrii şi devine vecinicie". "La nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură". Toate se pregătesc pentru căderea în marea absenţă.

Realul în distrugere se semnifică prin această moarte a zeilor şi a tuturor celor ce sînt sau încă nu sînt. Odată cu amurgul zeilor renaşte puterea imaginalului (înţeleg prin *imaginal* esenţa originară a "imaginii", puterea care nu dispare). Subiectul poietic se eliberează şi se produce acea mare răsturnare prin care universul devine "pacientul" celui ce suportase existenţa.

Cînd Dumnezeu a murit, s-a născut geniul.

Limbajul începe acum să devină cu adevărat *poietic,* creînd *entităţi fictive* existenţei. Subiectivitatea - care importase prezenţă, existenţă, lucruri - începe acum să *exporte* existenţei himerele, îngerii, pasărea Pheonix, eonii şi toate celelalte nume ale zoologiei fantastice. Ele ruinează sintaxa metafizicii, îmbogăţind-o invers.

III. 6. Entităţile apoietice

Entităţiie apoietice cer o mare putere de imaginare a anterioritătii anterioare oricărei anterioritâţi. Există în cosmologia lui Eminescu, în *Scrisoarea I,* acest vers:

"Umbra celor *nefăcute* nu-ncepuse-a se desface".

Originea versului se află în imaginarul eminescian al negativităţii. Nu avem ce imagina (referentul e inexsistent), dar imaginea-model creează imaginea-arhetipală a entităţilor imaginate: cele *"umbra celor nefăcute* nu-ncepuse-a se desface", adică nefiinţa nonentităţilor nu încercase nici măcar intrarea în regiunea promiţătoare a himerelor. Fiind umbra nefiindurilor ce cad, ea nu se desfăcuse fiindcă nefiindurile stăteau înfăşurate (în ghemul "complicaţiei").

Subiectul poietic imaginează în deplină anarhie, adică în libertate, toate cele nefăcute fiind înainte de început, înainte chiar de predeterminarea Fiinţei.

Versul visează nefiinzii ce zac în umbră.

Imaginalul ţese imaginea (ne)lumii ca pe un regat condus de un rege nemuritor.

III.7. Inexistenţa absolută

A nu fi nici în trecut, nici în prezent, nici în viitor înseamnă în filosofia indiană a "avea" *inexistenţă absolută.*

Dar într-o strofă, cea dintîi, din *Rugăciunea unui Dac* va creea o imagine violentă a inexistenţei. S-ar putea spune că a creat *o funcţie nouă a* negativităţii în lumea poeziei. Iată aceste versuri (atît de îndepărtate de strofele *Nasadasya,* încît n-au izvor decît în plăsmuirea eminesciană):

"Pe cînd nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sîmburul luminii de viată dătător,
Nu era azi, nici mîne, nici ieri, nici totdeuna.
Căci unul erau toate şi totul era una;
Pe cînd pămîntul, ceriul, văzduhul, lumea toată
Erau din rîndul celor ce n-au fost niciodată
Pe-atunci erai Tu singur... "

"Nu era azi, nici mîne, nici ieri, nici totdeuna" poate avea semnificaţie "proprie" şi interpretare proprie. Semnificaţia acestei împătrite negaţii vrea să spună că nu există nici timp (nici trecutul lui "ieri" nici viitorul lui "mîne" nici prezentul lui "azi"), nici eternitate (nici "totdeuna"). Dar ce poate fi înafara timpului şi a eternităţii? Undeva, în marginea Extra-fiinţei, un ghem "neresfirat", complicaţia timpurilor *dar şi a eternităţii!* Versul depăşeşte ceea ce spiritul indian numeşte "inexistenţa absolută". "Totdeuna" mi se pare a cuprinde mai mult decît cele trei timpuri

www.dacoromanica.ro

ale verbului *a fi.* El este tot-de-una; dar versul ce urmează: "Căci unul erau toate şi totul era una", e o distrugere a lui "totdeuna". Însă Eminescu nu mai ascultă gîndul, neputincios acum, ci acel „a gîndi cu totul altfel", propriu poiemului dincolo de fiinţă, dincolo de nefiinţă.

Cînd poetul spune că toate fiindurile ("pămîntul", "ceriul", văzduhul", "lumea toată") erau *din rîndul celor ce n-au fost niciodată* el creează o altă imagine a unei inexistenţe absolute; imaginea, însă, e simplă şi clară. Referentul vid e corelat cu semne (pămîntul, ceriul, văzduhul, lumea toată) numai fiindcă subiectul creator ştie povestea lumii pe de rost. El este dincoace de vid. O dată "numite", existînd limbaj, entităţile fictive ale inexistenţei absolute sînt ca sorbite de setea Singurului. Dar numai fiindcă noi sîntem prea obişnuiţi cu aceste entităţi fictive ale inexistenţei absolute, entităţi pe care le numim "pămîntul", "ceriul" "văzduhul", "lumea toată".

III.8. Inexistibilele şi "de-portarea" semnificaţiei; poiematica pură

Cine nu a văzut un trandafir roşu? El "există" este "existibil" cu înflorirea lui, cu mireasma lui şi nepăsarea în aerul naturii. Dar o roză poate înflori şi în mintea lui Angelus Silesius, ca în vestitul distih *Ohne warum;* ba poate că în mintea plăsmuitoare înfloreşte mai anarhic şi în orice clipă a vieţii şi a morţii.

În *Povestea magului călător în stele* înfloreşte "acel trandafir roşu" ce este *mut-duios-uimit.* Această inexistibilă *rosa cogitans* are puterea secretă a luminării:

"E-acel trandafir roşu, ce mut-duios-uimit
Luceşte-un gînd de aur deasupra-mi în zenit?"

Orice sens se lasă exilat în lumea rozei inexistibile. Orice poem genial dedicat rozei mentale nu poate fi decît poezie pură. În *Povestea magului,* trandafirul roşu e luminarea unui gînd înălţat pînă în centrul lumii tot aşa cum, într-o însemnare germană, Eminescu spune că rosa absolută este ca lucrul în sine.

III.9. Povestea nimicurilor

Să nu ne amintim nici de cele patru nimicuri din Kant, nici de cele patru forme de vid. Să ne reamintim numai de aceste patru versuri din *Luceafărul:*

"Nu e nimic şi totuşi e
O sete care-l soarbe ,
E un adînc asemene
Uitării celei oarbe".

Ceea ce "e" în afara existenţei *nu e nimic. Şi totuşi e:* e un *adînc* asemenea *uitării:* e un *abis* care seamănă uitării, adică o genune străină amintirii.

Cel dintîi vers ţinteşte o imagine din Jakob Böehme, din *Von wahrer Gelassenheit. Şi* imaginea renaşte cuvîntul gotic *waihts*, care înseamnă "lucru", şi *Wicht,* "demonul". Abia acum apare *nicht* (niwicht) care denumeşte nimicul...

Cînd referentul e negativ, sensul şi poiematizarea - asemenea; interpretarea poate fi o tăcere.

Numai că spiritul Răsăritului a dat absenţei demnitate ontologică şi suveranitatea de a plăsmui "cifra vieţii".

III.10. "Cifra vieţii" .

Nimic mai dificil decît această suveranitate de a plăsmui cifra vieţii.

Nu există în Eminescu negaţie mai amplă şi mai cumplită decît în acest vers din *Memento mori:*

"La nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură"

El se poate traduce astfel: "La nimic nimiceşte nimicirea nimicul inexistent al vieţii", în care, vedem bine, cinci negaţii asediază "viaţa". Nimicul e "nelucru", "nefiinţă", *reduce* înseamnă

www.dacoromanica.ro

"micşorare", "anihilare", *moartea* e regina "nimicirii", *cifra* (provenind din aceeaşi familie cu *wunya,* "vidul" ontologic al buddhiştilor Marelui Vehicul) este "aneantizarea", "distrugerea de nedescris". "Cifra" e, în fine, "obscură" ca vacuitatea încă neluminată. Poate de aceea se spune despre viaţă, adesea, că este o "nimic-nici-e".

Vedem, în acest halucinant presentiment al vacuităţii, cîtă prezenţă poate să aibă absenţa absolută şi bogată a nimicului. Sintaxa limbii a pus în joc şi subiectul, şi predicatul, şi atributul, şi complementul.

Cel mai straniu referent ("cifra", *wunya),* absenţa pură întinde atît de mult vestmîntul imaginaţiei încît acesta cedează, se rupe în bucăţi. Atît de mult apasă ţeasta, încît craniul se face ţăndări. Despre vid ar trebui să se tacă. Dar, o conversiune paradoxală se produce şi uimeşte: vidul faţă în faţă cu tăcerea produc o stranie prezenţă care vorbeşte într-o limbă pe care o înţelegem cu toţii.

III. 11. "Iată un archaeus jignit" sau despre subsistenţa fără existenţă care intră în lume

"Iată un archaeus jignit şi simţi şi tu că-i jignit. De ce simţi? Pentru că acel nimic e şi-n tine..."

"Ţi-am vorbit de manuscriptul din saltar. Îmi vei concede cumcă toată comedia n-ar fi avut loc, cu planul ei, cu patimile ei, cu esteriorul ei de regi, popi, cavaleri, dame de curte, hetere etc., dacă nu era acel neînsemnat manuscript vechi de o sută de ani în fundul saltarului. Cîtă bogăţie de viaţă, costume, oameni, aranjament, pasiuni în cîteva foi terfelite în care zăcea învăluit Archaeus."

"Priveşte viaţa ca o comedie - cine-o aranjează? Priveşte omul ca o maşină - cine-o ţine? Priveşte natura ca un decor - cine-o zugrăveşte? Ş-apoi nu uita că hîrtia chiar era de nevoie ca să fixeze pe Archaeus. Dacă iei manuscriptul, care el nu exista? Ba da. Ce era el? Un nimic, o posibilitate... ".

Un nimic poate deveni grăitor şi ne pune adesea să dăm seamă de ceea ce este mai grav, mai adînc, mai tăinuit în noi.

Fiinţa de hîrtie a unui "manuscript vechi de o sută de ani" creează viaţă pe scena lumii. Regii, popii, cavalerii, damele ies în lume din jocul cărţilor.

Un archaeus aranjează, ţine, zugrăveşte: viaţa, omul şi natura.

"Hîrtia chiar era de nevoie ca să fixeze pe Archaeus"; arheul este o ficţiune care creează demiurgic viaţa, omul şi natura. Dar dacă n-ar fi existat mîna care *scrie,* arheul acesta, puternic şi nesupus - cum apare în Platon, ca fiind Binele dincolo de Fiinţă -ar fi fost *un nimic.* O posibilitate răbdătoare care ar putea fi cîndva sau n-ar fi niciodată. Numai dacă lucrarea nimicului n-ar începe cînd nici nu gîndeşti. Ca-n basme. Într-un fel, archaeus seamănă în stranietatea lui cu acele "obiecte pure" care sînt *ausserseienden,* adică dincolo de fiinţă şi de nefiinţă.

IV.12. "Obiectul pur" şi "modul de prezentare" prin care "un semn eliberează o referinţă" dincolo de fiinţă, şi de nefiinţă

Prin *Teoria obiectelor,* Alexius Meinong va face dreptate himerelor. Cele ce sînt numai semne pure, în afara fiinţei şi a nefiinţei, ca pasărea Pheonix, serafii or eonii lui Eminescu simt nevoia să fie "fixate" de hîrtie.

Acestea sînt *obiectele* (pure) prin care poezia depăşeşte taxinomia metafizicii. Inexistenţa inorogului a stîrnit chiar un tratat, *Discursul despre Inorog,* scris de Ambroise Paré, în 1582.

Pheonix, inorogii, serafii, îngerii, eonii sînt "obiecte" ideale care, ca şi arheul, au subsistenţă (mentală) dar n-au existenţă (reală). Dacă însă, arheului i se poate întîmpla să se realizeze, pasărea Pheonix, îngerii şi eonii doar bîntuie în lumea minţii. De aceea, Meinong i-a eliberat de Fiinţă prin aşa-numitul "principiu de independenţă al *fiinţei-astfel (Sosein)* faţă de *fiinţă (Sein)*". Paradoxul lui Meinong se rezumă în aceste cuvinte: "Es gibt Gegenstande, vom denen gilt, das der gleichen

www.dacoromanica.ro

Gegenstande nicht gibt". "Există obiecte despre care e adevărat să spui că nu există astfel de obiecte"). De altfel, obiectele al căror regim de existență ține de *Aussersein* au fost incluse în genuri numite, în unele variante, *Quasisein, Pseudoexistenz, Quasitrunszendenz.*

La Eminescu, însăşi poezia este, în *Epigonii,* "înger palid cu priviri curate". Or numai poezia pură poate fi dincolo de ființă şi de neființă.

În *Fata-n grădina de aur,* Eonul este "cuvînt curat" ce-a existat "cînd Universul era ceață sură". Ca şi poezia, Eonul este cuvînt *pur.*

Fiindcă sinele din care izvorau toate aceste obiecte pure este el însuşi *sinele purificat.* Mistuit de visul său, poetul se topeşte în flăcări pe *propriul rug* pentru a reînvia luminos cu pasărea Pheonix. Eminescu e visul, propriul rug, şi flăcările care-l topesc, şi reînvierea luminoasă, şi pasărea Pheonix:

"De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai renviu luminos din el ca
Pasărea Pheonix?"

Presentimentul existențialelor negative sau al inexistențelor intenționale poate "multiplica" la nesfîrşit, e-adevărat, entitățile metafizicii (Răsăritului) dar şi îmbogățeşte poezia.

V.13. "A fi" neataşat

Acum 1200 de ani Hôkoji l-a întrebat pe Basho; "Ce fel de a fi este acela care nu se ataşează nici unui lucru?"

Acest fel de "a fi" este unul care poate fi întîlnit în metafizică, în anterioritatea anterioară oricărei anterorități, poate. Dar în poezie totul poate fi: chiar şi acest "a fi" anarhic față de orice.

VI.l4. Vidul semnificației față în față cu vidul sensului

A existat, cred, în mintea lui Eminescu, dar nu ni l-a transmis.

www.dacoromanica.ro

ARHIVA SECRETĂ A ÎN-NEBUNIRII ŞI A UCIDERII NIHILISTULUI MIHAI EMINESCU

Un text enigmatic

Există în manuscrisele lui Eminescu câteva texte enigmatice, greu de descifrat. În afară de câteva locuri în care intră în joc sanscrita, germana (ba chiar mai multe limbi-paleoslavă, latină etc.), există în caietul 2257 câteva fragmente în greacă. Primul fragment se află la f. 434 r. şi se publicase în Convorbiri Literare (nr. 11, 1 februarie 1883).

Textul grecesc apare în recenzia lui Meisner la o carte a lui Tomaschek, traducerea textului aparţinând lui Erbiceanu.

Publicăm aici transcrierea lui Eminescu:

"În zilele împăraţilor iconomachi popoarele din părţile de lângă Dunărea, găsind timpul anarchiei, căci impiii împăraţi ai Romaeilor aveau război contra sfintelor icoane, atunci şi tocmai atunci aşa numiţii Rechini sau mai popular Vlacho-Rechini şi Sagudaţii, dominând Bulgaria şi întinzîndu-se puţin cîte puţin în diferite părţi, au cucerit şi Macedonia; în fine au venit la Sf. Munte cu toate femeile şi copiii lor, că nu era cine să se opună şi să lupte cu ei, cari cu timpul, fiindcă s-au catechizat de sfinţii părinţi, au crezut şi au devenit pe deplin creştini. - Din documentele istorice ale mănăstirii Cartamonita, citat în Tomaschek, Zur Kunde de(r) Hamushalbinsel 1882. Wien)".

Textul grecesc îl vom publica în Dosarul Eminescu.

Al doilea text, aflat la f. 437 r., este un text celebru pe care toţi istoricii îl dau după Golubinski (Ocerk ist. pravosl. Moscva, 1871, p. 263):

"Basiliu al II, Bulgaroktonos, dăruieşte pe toţi Românii din Bulgaria şi pe toţi Turcii de lîngă Vardar patriarchei din Orchida. Acesta e pasajul privitor la ei, reprodus într-un alt hrisov de la 1272, al lui Mihail Paleologul. (Golubinski. Ocerk ist. pravosl. Moscva, 1871, p. 263."

Anul 1019 este important prin hrisovul împăratului Vasile al II-lea Bulgarochtonul care făcea ca valahii din întreaga Bulgarie să devină supuşii arhiepiscopiei de Ohrid.

Al treilea text (aflat la f. 437 r.) este un extras din Niketas din Chonae, privitor la fuga lui Andronic Comnen de la Anchialos, eveniment al anului 1164.

Al patrulea text este cel mai important, cel mai enigmatic – şi el se află în caietul 2257, la f. 435-436. El a fost publicat cu erori de greacă şi română în Caietele Mihai Eminescu (V pg.. 41-43), în opere vol. XIV (p 934 si p 1028) şi ediţia A. Rusu (IX pag. 651-652).

Eminescu transcrie textul grecesc din Hasdeu (Doina răstoarnă pe Rosler, publicat în 1882 în revista Columna lui Traian, IX, tom 3, oct.-dec. 1882).

Textul este extras din Kekaumenos, anume din Tratatul de Strategie, Strategikon.

Hasdeu îşi extrage citatul grecesc din ediţia savantului rus B. Wassiliewsky (publicată în 1881 la Petersburg, în Revista Ministerului Instrucţiunii Publice Ruse sub titlul Sfaturile şi povestirile unui mare senior bizantin din sec. al XI-lea) (editate, apoi, în 1896 împreună cu elenistul Jernstedt: Cecaumeni, Strategicon et incerti. Scriptoris de officiis regiis libellus). Citatatul lui Hasdeu este compus din două fragmente aflate la pag. 106 şi 169. Marele filolog traduce textul cu mici erori. Eminescu transcrie textul grecesc, cu câteva greşeli de greacă, iar în traducere face câteva modificări. Publicăm azi în fotocopie textul grecesc citat de Hasdeu, traducerea lui Hasdeu, fotocopia filelor eminesciene 435 şi 436 din manuscrisul 2257 şi traducerea lui Eminescu în transcriere, fără erori. Iată transcrierea traducerii, în Eminescu:

"Să ştiţi de la mine, voi şi ai voştri, că al Vlahilor neam e necredincios la culme şi stricat, nici lui Dumnezeu ţinînd credinţa dreaptă, nici împăratului, nici rudei sau amicului, ci silindu-se a-i amăgi pe toţi. Mari mincinoşi sau tîlhari vestiţi, ei sînt pururea gata a jura prietenilor cele mai grozave jurăminte, şi a le călca apoi cu uşurinţă, făcînd frăţii de cruce şi cumetrii, meşteri de a înşela prin ele pe cei proşti. Niciodată n-au fost ei cuiva cu credinţă, nici chiar vechilor împăraţi ai romanilor. Împăratul Traian îi atacase, i-a strivit de tot şi i-a robit, ucizînd pe împăratul lor Decebal,

www.dacoromanica.ro

al cărui cap a fost înfipt într-o suliță în mijlocul orașului Roma. Ei sînt așa- numiții daci și bessi. Dentîi lăcuiseră în vecinătatea Dunării și a fluviului Sau numit astăzi Sava, unde acum lăcuiesc serbii, în locuri tari și grele de străbătut, de cari rezemîndu-se, fățăreau iubire și supunere către vechii împărați, pe cînd din întăririle lor năvăleau și pustiau provinciile romanilor, încît aceștiia, perzînd răbdarea, precum am spus-o, i-au strivit. Atunci fugind de acolo, ei s-au răspîndit în tot Epirul și Macedonia, cei mai mulți s-au așezat în Elada..."

"(Vasilievski, ... Petersburg 1881, pag. 106-2, 169)

Kekaumenos "Strategikon". Din jumătatea a doua a sutei a unsprezecea."

Citatul se află, mai bogat, în comentariul publicat de George Murnu în 1905 intitulat Kekavmenos și românii în veacul al XI- lea (Convorbiri literare, 1905 p. 591 ș.u.). Despre identitatea autorilor Tratatului de Strategie au scris Vasilievski, Schlumberger (L'Epopee Byzantine a la fin du dixieme siecle, Paris Hachette, 1896 p. 620-648), Murnu. Familia armeană a lui Kekaumenos se încuscrise cu familia vlahă a lui Niculiță (doi dintre autorii Tratatului fiind vlahi din familia Niculiță).

De ce era obsedat Eminescu de cele mai grele izvoare privind românitatea din Balcani și își transcria în caietul 2257 textul din Kekaumenos? Își pregătea el documentele teoretice pentru proiectul său privitor la Imperiul Roman al Orientului? Aceste transcrieri ale lui Eminescu sunt în strînsă legătură cu ceea ce va culmina în cumplita zi de 28 iunie 1883. Cifrul împăraților stătea și în greacă și în mintea lui Eminescu. Transcriind cele mai importante documente din arhivele serviciilor secrete de la Viena (privindu-l pe Eminescu și destinul României, în 1883) vom descifra cu claritate tot ceea ce este mai cumplit în codul lui Eminescu. Arhiva secretă a în-nebunirii și uciderii geniului. N-am fi trudit într-atâta dacă această arhivă și semnele ei n-ar putea fi învățătură și astăzi.

www.dacoromanica.ro

Ce se întâmpla în Europa la 28 iunie 1883?
I. Însemnările lui Lupu Kostaki

După Tratatul de la Berlin, tânărul Regat Român se va confrunta cu câteva capitale experienţe externe, din care amintim şi vom analiza pe scurt Chestiunea Dunării, planul Barrere, Tratatul secret cu Imperiul Austro-Ungar din 1883, răsturnarea principelui Bulgariei, Alexandru de Blattenberg, infiltraţiile agenţilor Ohranei, propunerea lui Stambulov de încoronare a lui Carol I pe tronul lui Alexandru de Blattenberg, ameninţările Rusiei şi Austro-Ungariei.

Împrejurările şi cauzele care au obligat Regatul Român să încheie Tratatul secret de la 30 octombrie 1883 îsi găsesc câteva bune şi inteligente explicaţii în aproape neştiutele însemnări ale lui Lupu Kostaki.

Se vor lumina încet, încet, secretele care obscurizează arestarea forţată şi internarea la Institutul Caritatea al lui Şuţu, a lui Eminescu, în ziua de 28 iunie 1883.

Germania vroia să menţină un echilibru între Imperiu Ţarist şi Imperiul Austro-Ungar şi vroia ca destinul Regatului Român să treacă neapărat prin Viena, în drum spre Berlin.

Imperiul Austro-Ungar vroia să domine Chestiunea Dunării, să influenţeze Balcanii până la Marea Egee, să propage catolicismul spre Orient, să împingă interesul Regatului Român înspre Balcani. Nu înspre Transilvania. Imperiul Ţarist proiecta un mare principat, compus din Bulgaria, Rumelia, Macedonia şi Dobrogea. Proiectele geopolitice ale celor trei imperii cuprinzând România şi Balcanii luminează textele politice ale lui Eminescu şi unele însemnări ermetice din caietele sale.

Eminescu scrisese mult despre Chestiunea Dunării, despre câteva dintre marile afaceri financiare din Regat, ştia de posibilitatea încoronării lui Carol I peste bulgari, cunoştea proiectul ţarist al marelui principat din sudul Dunării, citea presa europeană care ilustra cele mai teribile mişcări politice ale timpului său.

Acum pare normal ca numele lui sau probleme dezbătute de el în articolele politice să fie prezente în rapoartele seviciilor secrete imperiale.

Din însemnările lui Lupu Kostaki aflăm de ce a fost numit P.P. Carp ministru la Viena, ce a discutat Lupu Kostaki cu Ion Brătianu, cum s-a desfăşurat consfătuirea lui Maiorescu cu junimiştii din Bucureşti, apoi de întâlnirea lui Carp cu Brătianu, întâlnirea lui Carp cu Kalnoky, tratativele dintre von Reuss şi Carp, înţelegerile dintre Carp şi Bismarck, cum vedea Bismarck viitorul României, apoi despre întâlnirea dintre Carol I şi împăraţii Germaniei şi Austriei şi de mulţumirile lui Brătianu "cu lacrimi în ochi" ("Ai făurit România; numai acum putem zice că ea are viitorul asigurat").

Iată ce scrie Lupu Kostaki în însemnările sale:

"Pentru a rezolva această arzătoare chestie a Dunărei, care neliniştea pe toată lumea, Ion Brătianu se hotărî să facă apel la patriotismul şi la luminile lui Petre P. Carp, cu toate că acesta din urmă făcea parte din partidul conservator şi că era adversar declarat al politicei lui Ion Brătianu; dar avea însuşirile omului de stat, era bine văzut în străinătate, şi se ştia că se putea conta pe priceperea şi destoinicia lui în orice împrejurare.

În acest scop mă cheamă (pe Lupu Kostaki) primul ministru Brătianu şi îmi zise: ştiu legăturile ce ai cu Petre Carp. Te rog să te duci la Ţibăneşi să spui d-lui Carp că-l rog cu insistenţă să nu mă refuze şi să se întâlnească la Iaşi cu cumnatul său Dimitrie Sturdza. Iau cuvântul dumitale de boer moldovean că nu vei vorbi nimănui de această însărcinare.

Am plecat la Ţibăneşti şi am comunicat lui Petre Carp însărcinarea, cu aceleaşi vorbe cu care o primisem.

Dânsul mă fixă prin monoclul lui, după cum îi era obiceiul când se gândea să răspundă ceva, şi-mi zise: ştiu de ce mă roagă să-i vad; s'au încurcat iţele. Ei bine, îi voi vedea.

Dela Iaşi, unde s'a întâlnit cu cumnatul său, Petre Carp a plecat la Bucureşti, unde avu la Titu Maiorescu o consfătuire cu Junimiştii ce se aflau în capitală. Ne-a arătat toată primejdia ce rezultă

www.dacoromanica.ro

pentru România din aplicarea propunerei Barrere şi că i s'a propus să primească postul de ministru plenipotenţiar la Viena, unde să lucreze pentru a obţine alte rezultate decât cele de până atunci. Ne-a pus în vedere că această însărcinare n'are nimic a face cu luptele de partid şi că este hotărât s'o primească, fiind vorba de existenţa ţării sale; că va lua toate garanţiile necesare pentru a fi susţinut de guvernul român în toată acţiunea ce va întreprinde în străinătate şi că odată terminată afacerea Dunărei, el se va întoarce în mijlocul opoziţiei. Hotărârea de a pune interesele tărei mai presus de criticile ce ştia că i se vor aduce de adversarii politici din sânul vechiului partid conservator, şi de a primi o însărcinare pe cât de grea pe atât de delicată, avu aprobarea amicilor...

A doua zi după întâlnirea cu Titu Maiorescu, Petre Carp a avut, în florăria ministerului de interne, o lungă întrevedere cu primul ministru. În cursul acestei întrevederi, obţinu promisiunea că guvernul îi va lăsa libertatea cea deplină în îndrumarea acţiunii dela Viena. Mai mult încă, guvernul s'a angajat să aibă în ţară o atitudine energică, să reziste tuturor încercărilor ce i'ar veni din afară, ca să-l înduplece a face concesii, şi să nu cedeze decât când va fi silit de forţa brutală.

La prima întâlnire cu contele Kalnoky, acesta se arată surprins de rezistenţa României în vederea propunerii Barrere şi de revendicarea drepturilor ei ca stat independent, deoarece, pretindea el, încă dela început guvernul român a lăsat să se înţeleagă că nu s'ar opune unei propuneri ce ar avea consimţământul Europei.

Situaţia părea aproape disperată, dar Petre Carp nu era omul să dea îndărăt în faţa dificultăţilor.

Ambasador german la Viena era atunci principele Reuss, care în calitatea aceasta luase o parte însemnată la tratativele dintre prinţul Bismarck şi contele Andrasy pentru încheierea alianţei definitive în contra Rusiei. La ambasada germană Petre Carp găsi un teren mai prielnic, pe care putea încerca o acţiune. Înmulţi deci întrevederile, şi schimbul de idei deveni mai cordial; situaţia generală fu discutată; mai cu seamă primejdia ce reprezenta pentru Europa Centrală şi pentru România întinderea elementului slav. Reprezentantul nostru arătă rolul însemnat ce ar putea juca tânărul regat dacă nu s'ar pune stavilă desvoltării lui; arătă primejdia de anexare şi de desnaţionalizare ce-l ameninţa din partea Rusiei, iar nu din partea Austro-Ungariei, frământată şi desbinată din cauza luptelor de rasă; arătă dorinţa ce ar avea guvernul român de a întreţine relaţiuni bune cu acest imperiu; afirmă însă că situaţia ce voia contele Kalnoky să o creieze, cu nici un preţ nu putea fi acceptată.

Aceste convorbiri avură efectul dorit; în urma lor principele de Reuss se întâlni cu contele Kalnoky şi încercă să-l convingă că nu era nimerită calea apucată de Austro-Ungaria, căci, sleind forţele României, o aruncă pradă Rusiei şi netezia acestei puteri drumul spre scopul ei... Prinţul Reuss, ţinând guvernul său la curent cu cele petrecute, îl sfătui să dea instrucţiuni Contelui Munster, ce urma a reprezenta Germania la conferinţa care era în ajunul deschiderii, spre a hotărî, conform tratatului dela Berlin, prelungirea Comisiunei Europene Dunărene.

Pe vremea când Petre Carp sonda părerile ambasadorului german în scopul unei alianţe, guvernul austro-ungar, iritat de ferma deciziune a reprezentantului guvernului român de a nu accepta protocolul dela Londra, căuta mijlocul de a se pune în legătură directă cu acest guvern. Cunoscând pe regele Carol ca un fervent se adresă episcopului catolic din Bucureşti, ca să intervie pe lângă rege şi să-l îndemne a se pronunţa în favoarea cererei Austro-Ungariei, şi să facă ca guvernul să accepte protocolul dela Londra.

În schimbul acestei adeziuni, se promitea un număr de garanţii cu privire la desvoltarea ulterioară a României. Regele Carol înaintă guvernului propunerile lui Kalnoky, şi ministrul nostru de externe începu a trata direct cu ministrul plenipotenţiar al Austro-Ungariei la Bucureşti.

Prefectul de poliţie, Radu Mihai, aflând ceea ce se petrece în politica ţării, şi temându-se să nu ia cu uşurinţă, ca în anul 1880, această vitală chestiune a Dunării, comunică lui Petre Carp, la Viena, ce se uneltea în capitala ţării. (Ca recunoştinţă pentru acest serviciu patriotic, Petre Carp a luat apărarea lui Radu Mihai în 1881 în Cameră contra acelor cari cereau darea lui în judecată, ca fost ministru în guvernul liberal al lui I.C.Brătianu).

Intransingenţa Austro-Ungariei fu pusă pe al doilea plan, căci el întrezărise din conversaţiile cu principele de Reuss, posibilitatea intrării României în tripla alianţă, şi înfăţişă lui Ion Brătianu

www.dacoromanica.ro

avantajele enorme ce ar trage țara noastră, fiind primită ca egală în blocul aliat în contra colosului rusesc. Duşmănia Austro-Ungariei ar fi înlăturată; România ar putea să beneficieze de o lungă epocă de pace, absolut necesară organizării şi dezvoltării ei; şi prin muncă statornică ar dovedi Europei că poate fi în Orient un element de civilizaţie şi de ordine.

Cât pentru insistența Austro-Ungariei de a face parte din comisia mixtă a Dunării, aceasta ar cădea dela sine, întrucât dubla monarhie n'ar mai putea pune piedici propăşirei economice a aliatei sale.

Ion Brătianu fu lesne convins de adevărurile ce i se puneau înainte, el manifestă însă oarecare îndoială în privința reuşitei, cunoscând îndărătnicirea Ungariei, a cărei influență era mare la Viena...".

Regatul Român trăia o spaimă în raport cu Imperiul Țarist (în parte imaginată de Viena şi Bismarck) şi se vedea obligat să încheie un tratat liniştitor cu Germania şi Imperiul Austro-Ungar.

La mesajul imperativ al lui Carp (transmis lui Maiorescu –anume privind "potolirea" prim-redactorului de la Timpul), descifrat şi încifrat în constelația "frățească" a jocurilor imperiale o "conspirație" compusă şi din D.A. Sturdza, I.C. Brătianu, Carol I (junimişti de seamă, carpatini, agenți străini, austrieci, maghiari, germani), Hoyos, Andrasy, Lachmann, von Mayr, Kalnoky îşi continuă diabolica lucrare, când imaginară, când inconştientă şi obscură, lysiologic-abisală. Eminescu, "stricat cu toată lumea", rămâne singur în Sibarisul României şi este sacrificatul genial al Europei.

Întrebăm: Ce-a câştigat Regatul Român în clipa istoriei şi ce a pierdut România pe timp îndelungat?

www.dacoromanica.ro

Ce se mai întâmpla în Europa la 28 iunie 1883?

2. Însemnările lui Lupu Kostaki

P. P. Carp devine ambasadorul Regatului Român la Viena, unde începe de îndată întrevederi cu prinţul de Reuss căruia îi expune voinţa regelui Carol I de a întemeia o triplă alianţă împreună cu Germania şi Imperiul Austro-Ungar.

P.P.Carp cere o audienţă la Bismarck. Din articolele politice ale lui Eminescu ştim deja povestea mărgăritarelor răpite din coroana României, aşa cum se exprimase deputatul Petre Grălişteanu, agent rus, cu prilejul serbărilor de la Iaşi în amintirea marelui voievod Ştefan cel Mare.

La întâlnirea lui P. P. Carp cu Bismarck, cancelarul Germaniei i-a explicat ambasadorului român că Regatul Român are misiune în Orient şi nu trebuie să privească înspre Transilvania, că poporul român trebuie să se ocupe spre economic şi civilizaţie (românii din Austro-Ungaria fiind deja civilizaţi şi industrializaţi).

După Bismarck interesul Regatului Român ar consta într-o bună direcţionare de stat fortificat la Marea Neagră, fiindcă "Independenţa o aveţi; cu Occidentul sunteţi în legătură directă; Orientul vă este deschis".

La acest îndemn de dominare a Balcanilor, P.P. Carp a analizat posibilitatea de alianţă defensivă faţă de Imperiul Ţarist şi a pus problema şovinismului unguresc împotriva românilor dn Transilvania.

Iată a doua parte din însemnările lui Lupu Kostaki:

"Se hotărî însă ca Petre Carp să se întoarcă la Viena pentru a lucra la isbânda propunerii sale, pe când în ţară s'ar pregăti prin presă opinia pulică şi s'ar zădărnici convorbirile dela ministerul plenipotenţiar al Austro-Ungariei.

Reîntors la postul său, Petre Carp exprimă oficial Prinţului de Reuss dorinţa României de a intra în tripla alianţă şi-l rugă să ceară pentru dânsul o audienţă la Prinţul de Bismarck. Tocmai atunci s-a produs un incident neplăcut. La un banchet oferit regelui Carol la Iaşi cu prilejul inaugurării statuii lui Ştefan cel Mare, deputatul Petre Grădişteanu, ridicând un toast, aminti că coroanei lui Ştefan Vodă îi lipsesc două mărgăritare.Kalnoky, necăjit de neisbânda lui, protestă, zicând că s-a atacat monarhia Habsburgilor şi că s'a făcut aluzie la Bucovina şi la Transilvania.Ori, Transilvania nu făcea parte din patrimoniul nostru; mărgăriterele răpite din coroana Moldovei erau Bucovia şi Basarabia. Incidentul fu lesne aplanat.

...La 1883 Petre Carp fu primit de cancelarul Imperiului la castelul acestuia din Friderichsrune, şi întâmplarea fu cu totul cordială. Bismarck începu convorbirea, accentuând însemnătatea actului ce era să se săvârşească şi întrebă dacă putea avea încredere în guvernul "epocei de piatră" căci, cu ajutorul ce guvernul şi finanţa germană îl dăduse de atâtea ori României în momentele grele şi cu totul că el a intervenit pentru recunoaşterea independenţei, Regele Carol şi guvernul său erau de o răceală de care el se mira.

Analizând apoi situaţiunea generală, arăta care ar trebui să fie misiunea României în Orient; misiune frumoasă pe care nu o va putea îndeplini decât prin muncă încordată, pentru a-ţi ridica nivelul cultural şi a se folosi de atribuţiile ce posedă, aflându-se în zona cea mai bogată a Europei.

Nu înspre Transilvania, zise el, trebuie să se îndrepte privirea voastră, căci acolo ungurii, saşii, svabii şi serbii exercită o dominaţie de aproape o mie de ani; şi chiar de s'ar alipi de regat Românii ce-l înconjoară, acest fapt în sine n-ar face din el un factor european.

Un popor ce vrea să facă parte din concertul statelor mari, trebuie să aibă un scop economic şi civilizator, şi Românii din dubla monarhie sunt deja, -poate mai mult încă ca d-voastră,- îndrumaţi spre civilizaţie şi industrie. Când se vor alipi de Regat, vreme îndelungată are să fie luptă pentru predominare între voi şi ei; şi pentru ca să se înfăptuiască această alipire ar trebui mai întâi să dispară îndoita-monarchie, ceeace ar fi o nenorocire pentru echilibrul european; şi cei dintâi cari s'ar căi, ar fi tocmai acei cari ar comite o astfel de greşeală politică.

www.dacoromanica.ro

La 1866 aveam putința să o zdrobesc, dar m'am ferit chiar de a o jigni prea mult,- fiind un stat cu menire de a civiliza şi de a menține ordinea, el merită să fie susținut, iar nu distrus. Viitorul României stă în munca ei spre a trage folos din avuțiile imense ce posedă.Interesul vă este a deveni un stat puternic la Marea Neagră, a avea un port important ca Odesa şi vot preponderent la Constantinopol.

Nu uitați însemnătatea Marei Negre, căci de acolo începe cheia Dardanelelor.Independența o aveți; cu Occidentul sunteți în legătură directă; Orientul vă este deschis.

Deveniți dar de acum un element de producțiune; deveniți un element de civilizațiune, de odine şi prin aceasta veți ajunge a domina peninsula Balcanică.

Vă trebue însă, pentru a ajunge la acest țel, seriozitate, muncă onestă şi caracter statornic.

Petre Carp răspunse că se putea constata în România un început serios de muncă spre progres. Că partidul acum la putere, încetase de a reprezenta acțiunea revoluționară din 1848 şi devenise un partid de guvernământ; dovadă este că acum de curând el a proclamat regatul cu monarchie ereditară. România doreşte şi are nevoie de linişte şi de stabilitateca să poată lucra cu folos la organizația şi dezvoltarea ei; deaceia primirea ei în alianța defensivă în contra Rusiei, nu îi este o necesitate.

Din nefericire şovinismul ungurilor se manifestă prin persecuțiunea Românilor de sub dominația lor; şi cei din regat nu pot rămâne nepăsători în fața acestui fapt. Este necesar ca ungurii să-şi schimbe atitudinea, căci relațiuni bune între Români şi ei ar fi o stavilă reală în contra puternicei atracțiuni ce împinge slavii de la Nord înspre marea Mediterană. Şovinismul unguresc ar putea dar deveni o nenorocire imensă pentru centrul şi orientul Europei.

Petre Carp afirmă apoi Prințului de Bismarckcă nici o simpatie pentru Rusia nu există în România, care de mai multe ori a avut să sufere din urma ocupațiunilor armatelor ruseşti. Răpirea Basarabiei (provincie curat românească, care îi dădea stăpânire absolută pe gurile Dunării) i-a lăsat o rană adâncă. La 1877, cu tot ajutorul ce li s-a dat, ruşii, drept recunoştință, au căutat să aducă umilință României la San Stefano, neprimind-o la tratatul de pace şi smulgându-i iar trei județe.Propaganda politică prin mijlocul ortodoxismului nu are mare influență asupra poporului român.

În ceeace priveşte desnaționalizarea, Rusia este mult mai periculoasă decât Ungaria. Dovada este că în 70 ani a ştiut să rusifice populația curat românească a Basarabiei, trimițnd colonii româneşti în ținuturile Donului şi aşezând sate ruseşti în locul lor; pe când în Transilvania, cu populația ei pestriță, o mie de anin'au fost deajuns ca să desnaționalizeze pe români.Economiceşte, România n'are interese în Rusia, căci ce produce dânsa pentru export, producem şi noi; credit străin şi avuții pentru garantarea creditului are ea, avem şi noi; ne concurăm una pe alta.Interesele noastre politice şi economice sunt deopotrivă legate de Occident. Aşa dar, în ziua când despre Răsărit se va amenința echilibrul european, interesul Puterilor Centrale şi interesul României va fi acelas.

În urma acestor deslușiri între Principele Bismarck şi Petre Carp, intrarea României în tripla alianță fu hotărâtă.Bismarck însă declară categoric că nu se poate amesteca în afacerile interne ale Austro-Ungariei în favoarea Românilor supuşi unguri. El se însărcină să puie la cale întâlnirea monarchilor interesați în această nouă alianță, în aşa mod ca să fie atinsă susceptibilitatea nimănui, iar pe Brătianu îl va primi la Friedrichsruhe.

Cu acest rezultat Petre Carp, părăsind pe Bismarck s'a întors la Bucureşti, unde Brătianu, cu lacrimi în ochi, îi zise: Ai făurit România; numai acum putem zice că ea are viitorul asigurat.

Ion Brătianu luă un concediu ca să meargă la Frantzensbad şi de acolo se îndreptă spre Friedrichsruhe, unde între dânsul şi Bismarck fu stabilit următorul program: Regele Carol să fie invitat la Berlin ca naş la botezul unui fiu al Prințului Wilhelm (viitorul împărat WilhemII), şi în trecere prin Breslau, unde îl va însoți Petre Carp, să se întâlnească cu primul ministru.

La Berlin să arete împăratului Wilhelm dorința sa de a vedea România primită în alianța defensivă împotriva Rusiei, şi de a merge în acest scop şi la Viena.Conform acestei hotărâri, la 4 August 1883, Regele Carol însoțit de Petre Carp se îndreaptă spre Breslau, unde îl va aştepta Ion Brătianu şi Gheorghe Vârnav-Liteanu, ministrul nostru la Berlin.

Regele Carol fu găzduit în castelul regal...

www.dacoromanica.ro

Prințul Bismarck pregătise terenul la Berlin şi făcuse cunoscut la Viena dorința regelui Carol de a vizita pe Impăratul Frantz-Iosef, iar Petre Carp se întoarse la Viena pentru a primi pe Rege...

Tot atunci Carp se puse în legătură cu Crispi, primul ministru italian, şi se înfăptui această alianță la realizarea căreia se lucrase atât de mult.

La 23 August Brătianu plecă la Gastein, unde se afla Bismarck şi acolo se îndepliniră ultimele formalități..."

Însemnările lui Lupu Kostaki lămuresc situația politico-diplomatică din vara anului 1883.

Carp îi vorbeşte lui Bismarck despre răpirea Basarabiei şi smulgerea județelor Cahul, Ismail şi Bălgrad, despre ortodoxism şi pericolul rusesc al deznaționalizării.

Programul de întâlniri dintre Carol I, Brătianu, Carp şi Bismarck, prințul Wilhlem, Frantz Iosif este dezvăluit cu claritate.Întradevăr la 23 august 1883 la Gastein, Bismarck şi Brătianu îndepliniră ultimele formalități.

După Gastein, Brătianu nu mai putea fi înlocuit din funcția de prim ministru al Regatului Român, ceea ce Maiorescu ştia foarte bine şi chiar astfel nota în Însemnări zilnice.

Acum este foarte limpede de ce a fost sacrificat Eminescu în 28 iunie 1883. Libertatea presei n-a mai fost libertate, România Liberă şi L'Independance Roumaine controlate, ziariştii expulzați, Eminescu arestat şi internat. Maiorescu pleca în vacanță, Slavici pleca la tratament, Secăşeanu şi Ocăşeanu, spioni austrieci şi oameni ai poliției şi ai lui Sturdza, tolerați şi viitori bursieri la Paris...

Când vom publica Dosarul Eminescu. Arhiva secretă a înnebunirii şi uciderii geniului, cuprinzând documente originale inedite din arhivele serviciilor secrete ale imperiilor europene, ne vom cruci pur şi simplu de ceea ce a fost în stare o cumplită turmă cosmopolită de împărați şi regi, prim miniştrii şi ambasadori, prinți şi spioni, academicieni, scriitori, patrioți şi trădători und so weiter...

De ce să nu amintim noi câteva versuri din Scrisoarea III?:

"Au prezentul nu ni-i mare? N-o să-mi dea ce o să cer?
N-o să aflu într-ai noştri vreun falnic juvaer?
Au la Sybaris nu suntem lângă capiştea spoielii?(...)
Dintr-aceştia țara noastră îşi alege astăzi solii!
Oamenii vrednici ca să şază în zidirea sfintei Golii (...)
Ne fac legi şi ne pun biruri, ne vorbesc filosofie
Patrioții!"

www.dacoromanica.ro

De ce murea Dumnezeu în secolul XIX
Eminescu, istoria şi cutremurarea ei

Prezentăm câteva fotografii şi documente care ilustrează perioada 1876 - 1889.

Primul este o fotografie care reprezintă casa din Piaţa Amzei nr. 6, închiriată de Slavici, unde locuia Eminescu în iunie 1883.

De aici a pornit biletul Ecaterinei Slavici către Maiorescu şi tot de aici a plecat Eminescu în ziua în care a fost arestat şi internat la Institutul lui Alexandru Şuţu.

Al doilea document este cartea de vizită a lui Eminescu prin care îl îndeamnă pe Chibici să meargă la Simţion: "Chibici, du-te, du-te, du-te cu Simţion unde te trimite M. Eminescu".

Cartea de vizită se află la Arhivele Statului din Iaşi.

Al treilea document reprezintă Diploma de membru al Societăţei Carpaţii pentru domnul M. Eminescu.

Cartea de membru era executată tipografic în şase culori: albastru, auriu, galben, roşu, negru, violet. Pe diploma lui Eminescu se poate citi: "BANAT ROMÂNII DE PESTE MUNŢI ROMÂNII DE PESTE MUNŢI ÎN ROMÂNIA ÎN ROMÂNIA NOI/MARAMUREŞ ROMÂNII DE PESTE MUNŢI ROMÂNII DE PESTE MUNŢI ÎN ROMÂNIA ÎN ROMÂNIA NOI PRIN NOI NOI PRIN NOI/DIPLOMĂ DE MEMBRU al SOCIETĂŢEI CARPAŢII (Înfiinţată la 24 Ianuarie 1882 în Bucureşti) Pentru domnul Mihai Eminescu, Membru act. ord.

Preşedinte, GEORGE SECĂŞEANU (L.Ş.) TRANSILVANIA AUGUST

P. CRAINIC CRIŞANA"

Al patrulea document este o fotografie care reprezintă camera în care a locuit Eminescu la Institutul de la Ober-Dobling.

Fotografia este executată de Max Jaffe, din Viena şi provine din arhiva lui G. T. Kirileanu (publicată, între alţii, şi de neobositul eminescolog Aug. Z. N. Pop).

Al cincilea document reprezintă lista de subscripţie a amicilor junimişti pentru cumpărarea coroanei care se va aşeza pe mormântul lui Eminescu la cimitirul Bellu:

PENTRU ÎNMORMÂNTAREA LUI MIHAI EMINESCU
16 Iunie 1889
T. Maiorescu...100 lei plătit
Alexandru Djuvara...60 lei plătit
J. I. Socescu...40 lei plătit
Teodor Rosetti...60 lei plătit
Dr. Neagoe...40 lei plătit
D. Cepescu...20 lei plătit
Ioan Colţescu...20 lei plătit
Prof. Mîndreanu...20 lei plătit
Dr. Mihaiu...10 lei plătit
Kogălniceanu...120 lei plătit
Dr. C. Felix...20 lei plătit

Al şaselea document reprezintă scrisoarea pe care o trimite Eminescu lui Novleanu din Liman, în 18 august 1885:

"Liman, 18 August 1885
Dragă Novlene,

www.dacoromanica.ro

Pîn-acum am trimis şapte scrisori în ţară, - aceasta e a opta. Nu ştiu ce-o fi cu poşta de aici;dar răspuns n-am primit la nici una,încât mă tem ca să nu întârzie sau să dispară scrisorile voastre. Nu mai sunt decât douăsprezece zile pîn-la sfârşitul lunii şi, cu toate astea, nici pîn-acum nu am banii necesari pentru plata doftorului. În orice caz, o situaţie îngrijorătoare pentru un om ca mine, cu totul strein de locurile acestea, încât vă rog cu toată seriozitatea să nu mă uitaţi şi să grăbiţi a chibzui ceea ce e de făcut.

Pe-aci au început o serie de ploi şi temperatura nu-i mai mare decât de 12 Reaumur.Sezonul propriu de baă e cam trecut şi lumea se răreşte din ce în ce; trenul circulă mai rar între Odesa şi Liman, iar în Liman nu e oficiu poştal ci numai o cutie de poştă, din care cine ştie cînd se mai iau scrisorile pentru a fi trimise la destinaţie.

Ce se zice pe la noi de întrevederea celor doi împăraţi la Kremsier? Din "Neue freie Presse", pe care-o cumpăr din cînd în cînd, deşi totdeauna cam veche, pare a fi ceva cu totul extraordinar. Oamenii de aici nu vorbesc nimic, maia les nu politică. Voi trebuie să fi avîndacolo telegrame care va ţin în current asupra scopului întrevederii despre care pîn-acum nu ştiu nimic. Ce s-a mai întîmplat pe acolo, ce măritişuri şi însurători se mai proiectează şi pe cine-aţi mai îngropat în vreme din urmă? Orice ştire e interesată. Gazetele puţine cari-mi vin în mînă le citesc din slovă în slovă, pînă chiar şi anunţurile, atît de ahotnic te face singurătatea şi lipsa de ocupaţie zilnică. Singura mîngîiere: tutunul- e şi rău şi scump.

Iată un produs rusesc cu care nu mă pot împăca de fel.

Salutări multe ţie şi prietenilor.

Vă rog, totodată, să-mi răspundeţi cît se poate de curînd şi remîn al tău credincios prieten

M. Eminescu

Adresa mea:

a Odesse (Russie)

Andrejewski Liman

Etablissement du Dr. Jachimowiez"

Al şaptelea document este scrisoarea doctorului Gheorghe Marinescu despre creierul lui Eminescu, datată 29 iunie 1914, aflătoare la Biblioteca Academiei Române, scrisoare adresată lui A.C. Cuza:

"29 iunie 1914

Bucureşti

Mult stimate Domnule Cuza,

Din nefericire nu aşi putea să vă dau multe informţii în priviinţa creerului marelui şi nefericitului poet Eminescu.

Creerul mi s'a de la Institutul Şuţu într'o stare se descompunere, care nu permitea un studiu fin al structurei circumvolutiunilor.

Putrefacţiunea era datorată faptului căldurei celei mari şi pribabil că s'a scos rea tîrziu după moarte.

Creerul era în adevăr voluminos circumvoluţiunile bogate şi bine dezvoltate şi prezenta ca leziuni macroscopice o meningită localizată în lobii anteriori.Din nenorocire, creerul fiind, cum am spus, descompus nu am făcut studiul istologic ceea ce e o mare lacună.

Sărmanul Eminescu!Nu a avut parte nici de acest studiu anatomic, care fie zis în treacăt nu ştiu dacă s'a făcut în bune condiţiuni altor bărbaţi dinstinşi , care ca şi dînsul au murit de Paralizie generală (Nietzsche, Lenau, De Maupassant etc.)."

Titu Maiorescu îşi notează undeva numele celor cinci mari pesimişti (scl. nihilişti) ai sec. al XIX-lea :Leopardi, Byron, Schopenauer, Nietzsche, Eminescu.

Ceea ce este memorabil consista în vizita pe care doctorul August Bungert a facut-o la Bucureşti în primăvara lui 1883, când s-a întâlnit cu mai mulţi scriitori români şi cu Carmen Sylva, regina României.

Se pare că s-a discutat despre ideea nihilistă a lui Eminescu priviind moartea lui Dumnezeu (din Diorama , publicată în "Convorbiri literare" în 1872), doctorul August Bungert vizitându-l imediat chiar pe Nietzsche, care peste câteva luni va scrie celebrul fragment despre "Gott ist todt".

Tulburător drum trebuie să fi făcut moartea lui Dumnezeu de la Eminescu la Nietzsche...

www.dacoromanica.ro

Eminescu nici "smintit" nu vorbea fără încifrare grea

Eminescu a zguduit imperiile şi a visat un Imperiu Roman al Orientului (pe care serviciile secrete ale Austro-Ungariei chiar îl numeau, în Raportul Lachmann din 5 iunie 1882, ein Dacisches Kaiserreich).

La 1 noiembrie 1883, Eminescu este scos de la institutul "Caritas" al lui Şuţu şi trimis la Ober-Dobling la Viena, ca zălog politic. Pe peronul Gării de Nord, Eminescu îi şuieră lui T. Maiorescu: "Argus!", scuipând înspre "spion". Fotografia României arată astfel: Transilvania mai aşteaptă 35 de ani, Eminescu este în-nebunit şi suprimat, până la urmă, I. C. Brătianu conduce România, T. Maiorescu şi P.P. Carp aşteaptă să conducă şi ei.

Scrie Maiorescu în "Însemnări zilnice":

"Vrednică de însemnare, scrisoarea lui Slavici, care a plecat ieri la Hall, despre aţâţările lui Rosettaki (C. A. Rosetti) şi ale poliţiei în contra Austro-Ungariei la societatea "Carpaţii", pe care ministrul Sturdza vrea să potolească lucrurile".

Acelaşi cuvânt a potoli, al lui Carp despre Eminescu. Aşadar, Slavici plecă la Hall, T. Maiorescu îl anihilează pe Eminescu (în-nebunindu-l la Şuţu) şi pleacă la Viena.

Bismarck şi Brătianu se văd la Gastein şi discută Tratatul Secret. Liberalii câştigă partida (T. Maiorescu scrie în Însemnări, la 28.01.1884: "Convorbire cu Carp.Brătianu de neînlocuit, din cauza Gastein-ului (de care înţelegere mai ştiu 2-3, Sturdza, Carp").

Aşadar, T. Maiorescu îl ţine la Şuţu pe Eminescu de la 28 iunie până la 30 octombrie 1883, ziua semnării Tratatului Secret. Chiar pe 1 noiembrie 1883, îl trimite Vienei pe sacrificatul Eminescu, în alt institut de nebuni, la Ober-Dobling, o victimă zălog, proiect de un an.

Lui Maiorescu i se propune de către liberali post de ministru.

Va fi o guvernare conservatoare, apoi D. A. Sturdza va ajunge prim-ministru.

Maiorescu, Slavici, Sturdza erau academicieni, Eminescu "nebun".

Maiorescu îşi desfăşoară crima contra lui Eminescu, dictată de Viena lui Carp.

Intră-n joc: puterea, banii, gelozia, masoneria, genealogiile (de familie), sacrificiul ritual arhetipal (teoretic şi social).

În afară de crima fizică trebuie să analizăm crima spirituală gândind la faptul că Maiorescu i-a sechestrat pur şi simplu atât caietele cât şi biblioteca. Am compus o cărticică, Lada cu Manuscrisele şi Cărţile lui Eminescu, inventariind tot ceea ce a mai produs mintea lui Eminescu după 28 iunie 1883.

Făcând acest inventar al lucrărilor lui Eminescu de după 28 iunie 1883, mi-am dat seama că Eminescu nu putea fi în niciun caz nebun.

Cel mai determinant exemplu este traducerea din Gramatica sanscrită şi din Glosarul comparativ, ale celebrului Franz Bopp.

Bopp ştia 12 limbi, gramatica are cuvintele sanscrite în alfabetul devanagari (cunoscut de Eminescu). Scrisul lui Eminescu în cele trei caiete ale Gramaticii (editate de mine în facsimil) este de o perfectă caligrafie, într-o scriere cu adevărat divină (devanagari înseamnă scriere zeiască). Sunt apoi câteva poeme şi scrisori, traducerea piesei "Lais" (în 1888).

Şi-a cerut de mai multe ori caietele şi biblioteca. Maiorescu nu i-a dat nici cărţile. Va rămâne cea mai mare crima spirituală produsă pe pământul ăsta al României, cât o mai fi al României.

Dar ce scria Eminescu despre Imperiul Roman al Orientului şi ce scriau spionii Imperiului Austro-Ungar despre Imperiul Dacic?

Să transcriem un fragment din ms. 2257, f. 281 r:

"(....) C-o Transilvanie mulţumită vrem Dacia? Dar modeşti ne cred maghiarii. O, noi mergem mai departe. C-o Transilvanie mulţumită vrem Imperiul Roman al Orientului. Căci o formă oarecare

www.dacoromanica.ro

trebuie să ia în viitor Peninsula Balcanică dacă e vorba să nu cadă pradă cuceritilor din răsărit. Dar va fi o confederație dunăreană, dar un Imperiu Roman al Orientului, lucrul îmi e indiferent.(...)"

Nu comentez în rea puține cuvinte acest Imperiu, gândit de Eminescu.

Dară spionii Austro-Ungariei ce-mi ziceau despre situația că deja "există foarte mulți partizani ai ideii de constituire a României într-un Imperiu Dacic "?

Von Mayr îi scrie confidențial lui Kalnoky, în 5 iunie 1882: "So absurd die heutigen Aspirationen an und fur sich sind, verdienen sie doch eine gewisse Aufmerksamkeit, denn es giebt heute hier fur die Zukunftsidee, aus Rumanien ein Dacisches Kaiserreich formen, schon sehr viele und begeisterte Anhanger."

Raportul are şi lista cu cei mai importanți membri ai Societății "Carpații". Între ei: Eminescu.

Ziua de 28 iunie 1883 te face să reciteşti altfel toate articole jurnalistice ale lui Eminescu. O anatomie subtilă, exhaustivă a zilei crimei, fiindcă această zi este ritualic-arhetipală pentru canonul vremuilor ce-au urmat, necesară este. Ea este o apocalipsă vie pentru chiar mintea de azi. Conservatorii epocii spuneau că, alături de cei zece mari conservatori, Eminescu este al unsprezecelea, deşi membru nu era. Liberalii s-au înființat la Mazar Paşa în casă şi tot aşa...

Patrioții D. Brătianu şi Ion Maiorescu erau şi agenți austrieci, fiii lor tot agenți.

Şi tot aşa. Pentru zilele lui iunie 1883, Eminescu are multe însemnări. Mai ales în manuscrisele 2292, 2257, 2255, 2266, 2264.

În două dintre caiete scrie despre celebrul său revolver despre care îi vorbise şi lui Creangă, la Iaşi, când citise Doina la "Junimea".

În ziua de 28 iunie 1883, a avut revolverul la el ("Îmi este frică să nu mă ucidă cineva", îi spusese lui Creangă), dar nu ca să-l împuşte pe regele Carol, cum s-a speculat, după mincinosul confecționer Ventura, agent rusesc.

Regele era, de altfel, la Sinaia. Revolverul a rămas la Chibici, după arestarea în cămaşă de forță, la Mitraşevski.

În aceste zile de iunie 1883, abundă în însemnările lui Eminescu un cuvânt: caballă.

Pe o pagină din manuscrisul 2257, chiar scrie despre "Caballa Luc(eafărului)" cu sfârşitul "înălțat a la Giordano Bruno".

În vecinătate se află un extras în greacă din Kekaumenos, apoi o însemnare despre "secretele lui Bismarck".

Privitor la încifrările şi descifrările, subtile şi întoarse, enigmatice şi vidate, voi scrie Codul invers al lui Eminescu.

Să dăm câteva exemple.

Primul: Cartea cu cheie, din agenda lui Eminescu (numită ms 2292, f. 38r).

Eminescu scrie:

"Societatea Miron Costin
Cabala xenofobiei
KABALLA
Carte cu cheie
Sanscrit
Greceşte
ovreieşte"

În majuscule "încrustează" inițiale pentru:

"J(esus) CH(ristus) R(ex) D(aco-) Romanorum"

"Cartea cu cheie" nu-i decât cartea Apocalipsei, unde îngerul devoră cartea căreia i se rup peceții.

Lysisphragidon se spune la "ruperea peceții" sau a crucii, în greceşte. Katafagia cărții înseamnă a devora (prin mâncare şi disolvare) cartea. Numai că verbul "phagein" (a mânca, a devora) este totuna cu cartea însăşi, care se zice fagus, în latineşte. Aşadar, cartea sacrificată este sacrificantă. Se ştie că Maiorescu a stat şapte zile la Viena, neîndrăznind să-i prezinte lui Eminescu volumul de Poezii. Pe 1 ianuarie 1884 stă în vizită la Ober-Dobling un minut (fiindcă nu rezistă), iar Eminescu respinge fin, dar ferm "cartea". Cartea era astfel.

www.dacoromanica.ro

Abisal şi subconştient, junimiştii aduceau contribuţii şi şi-l atribuţeau pe Eminescu, chiar votarea pensiei e o ofrandă sacrificială neştiută. Chiar privaţia şi foamea (de la Viena, din ospiciu) sunt ritual- sacrificiale. Astfel s-a inversat codul sacrificial, fără ştirea sacrificatorilor. Eminescu a produs invertirea, producând o inversiune de diamant.

Mai dăm un exemplu. Dovada scripturală definitivă este vorba pe care i-o transmite, prin Missir (Iaşi, 13 mai 1884), lui Maiorescu, anume: Eminescu "...îmi spunea că el este ein aufgegebener Mensch şi într-adevăr aceasta e sentimentul ce pare că-l are despre sine".

"Ein aufgegebener Mensch" înseamnă "om sacrificat". Dar de ce i-a zis Nietzsche smintitului psalmic der tolle Mensch? Tolle şi aufgegebener spun acelaşi lucru, că sacrificatul poate se s-minteşte, dar îl ucide pe Dumnezeu şi zice "Dumnezeu e mort" sau "Gott ist todt". Rădăcina sanscrită a lui Geben o ştia Eminescu din Bopp din care traducea.

Grah, precedat de negativul ni, înseamnă chiar sacrificare.Toată gândirea tradiţională fondată pe indo-europeană e autoconţinută de donaţie, cu fiinţa şi timpul, cu Dumnezeu şi destinul şi moartea. Eminescu avea vocabular. Nici "smintit" nu vorbea fără încifrare grea. Traducând din Homer, Eminescu îşi mai însemnează un verb: tithemi, care înseamnă şi jubeo, tradus perfect prin "poruncesc". Şi nu numai. Ci şi a pune în existenţă prin ritual. În timp ce Eminescu traducea Iliada, Maiorescu îl sacrifica pentru liniştea Imperiului, pentru Geld, putere şi poate dintr-o dementă trăire socială a sacrificiului. Von Mayrescu?

Sacrificat imperios la 33 de ani, fără Imperiul Dacic nerecompus în România, cu Caietele lui de poezii sechestrate, Eminescu a murit arestat şi interzis chiar în Bucureştiul României.

www.dacoromanica.ro

Sacrificarea luciferică

După ani de cercetare şi după ce am publicat peste treizeci de cărţi de eminescologie, aproape că nu îmi vine să cred că mai pot avea revelaţii capitale... Într-adevăr, studiind un corpus de documente din arhivele secrete străine (Viena, Berlin, Istanbul, Italia, Rusia, Franţa, Belgia, SUA), documente româneşti şi însemnări eminesciene "cifrate", am avut o "iluminare astrală". Sintagma nu este o traducere exagerată, şi veţi vedea de ce. Vreau să spun apăsat că asupra enigmei din 28 iunie 1883 au scris câţiva excepţionali eminescologi (George Munteanu, D. Vatamaniuc, Theodor Codreanu, Ion Filipciuc, N. Georgescu). Ceea ce posedăm noi va descifra, fără rest de comentarii, ceva cumplit: anume cum şi de ce a fost sacrificat Eminescu de Imperiu.

"Inspirat" de agentul austriac P.P. Carp, care îl îndemnase la "potolirea" lui Eminescu, agentul austriac Titu Maiorescu îl sacrifică pe Eminescu. De ce? 1. Eminescu descifrase, ştia şi scria. Eminescu scria invers decât Maiorescu (vezi articolul lui Titu Maiorescu din 1 ianuarie 1881 din Deutsche Revue). 2. Eminescu încurca planurile tuturor: liberali, conservatori, rege, imperii, Viena în chip direct. 3. Eminescu visa la o Dacie Mare, în vremea lui, ba chiar la un himeric Imperiu Roman Oriental, aşa cum se poate vedea în manuscrisul 2257, f. 281.

Monstruosul şi trădătorul D.A. Strurdza participă direct, I.C. Brătianu şi el. Dar conducătorul conspiraţiei, sacrificatorul direct al lui Eminescu este Titu Maiorescu. Probe în acest sens sunt: Însemnările zilnice ale lui Titu Maiorescu, corespondenţa Maiorescu – Slavici, etc., rapoartele secrete von Mayr, Kalnoky, Lachmann (100 de rapoarte), telegrame, rapoarte Bismarck, Rudolf de Habsburg (moştenitorul tronului Austriei), Moritz Szeps etc. Scrie Maiorescu în Însemnări zilnice, în 28 iunie 1883: "Pe la 10 veni cu trăsura la mine Eminescu... Potrivit înţelegerii (ce avusesem cu Simţion), i-am spus că trebuie să se ducă la Simţion, pentru societatea Carpaţii. Mi-a cerut să-i dau 5 lei pentru trăsură şi a plecat cu trăsura acolo Simţion. De acolo e vorba să fie dus la dr. Şuţu. Numai de s-ar face asta fără greutate!"

La "Societatea Carpaţii", Eminescu ar fi putut fi arestat (pentru iredentism etc) şi dus, ca nebun, la Şuţu, lucru pus la cale deja de Titu Maiorescu. Când agentul Titu Maiorescu scrie "e vorba", asta se traduce prin conspiraţie, adică "ceilalţi au zis că", "aşa s-a hotărât". Cuvântul "asta" se traduce prin a se face "chiar aşa", "astfel fiind cel mai bine".

Dar ce-i scrisese, în 23 iunie 1883, agentul german şi omul lui D.A. Sturdza, Ion Slavici lui Titu Maiorescu?Citez: "Înainte de plecare vi-am scris o epistolă... Spre a fi sigur că [Eminescu] va merge [la Titu Maiorescu], i-am predat scrisoarea, rugându-l s-o ducă neîntârziat, pentru că lucruri mari atârnă de aceasta."

În ziua de 28 iunie 1883, Eminescu a fost arestat de poliţie şi, în cămaşă de forţă, internat la Institutul Caritatea al Dr. Şuţu ca nebun. Poliţia nu avea de ce să-l aresteze şi nici nebun nu era Eminescu.

Ştim: societatea "Carpaţii", societate "iredentă" care lupta pentru unirea Transilvaniei cu România (lucru care trebuia să se întâmple încă din 1882, dacă ar fi izbucnit răscoala în Ardeal şi dacă n-ar fi trădat atât capii liberali cât şi Carp şi Maiorescu), ziarele România Liberă şi L'Independance roumaine şi, mai ales, Eminescu, erau entităţi ce trebuiau scoase în afara jocului social – politic. Societatea "Carpaţii" era condusă de doi agenţi ai Vienei, Secăşanu şi Ocăşanu. România Liberă şi L'Independance roumaine sunt suprimate, iar Ciurcu, tatăl şi fiul, Emile Galli, exilaţi.

Cu Eminescu era mai greu. În puşcărie nu puteai să-l ţii (era puşcăria prea mică), de exilat era exclus. Singura soluţie: azilul de nebuni, aceasta însemnând că articolele politice deja publicate fuseseră scrise de un alienat şi, de asemenea, că în viitor cuvântul lui nu mai are putere, fiind neraţional. Cancelarul Bismarck ameninţase, printr-o telegramă secretă, Regatul României cu războiul. Împăratul Wilhelm I îl somase pe regele Carol să accepte alianţa secretă cu Austro-Ungaria şi Germania. În vara lui 1883, situaţia era explozivă, se putea intra în Transilvania. Tratatul

www.dacoromanica.ro

secret, în şapte puncte obliga România, mai ales prin articolul 2, la "ajutor şi asistenţă" militară contra oricărui agresor. Tratatul, învăluit de "mister" şi "enigmă", cum scriu istoricii, se semnează la Viena, la 30 octombrie 1883, de către împăratul Franciscus Josephus, Kálnoky şi D.A. Sturdza. Eminescu a fost arestat şi în-nebunit la Şuţu exact de la raziile din 28 iunie până la exact 30 octombrie 1883!

Se ştie că, la plecarea trenului, spre Viena, pe 1 noiembrie 1883, Eminescu îi spune lui T. Maiorescu ceva greu de descifrat.

"Dr. Robert Mayer, marele moment o conspiraţie şi colo marea domnişoară"

Şi în sfârşit, îi şuieră lui Maiorescu, un ultim cuvânt:"Argus!"

Teoria "cuvintelor-de-sub-cuvinte" îmi spune că Mayer "este" von Mayr (ambasadorul austriac la Bucureşti, informatorul lui Kalnoky, ministrul de externe al Imperiului), şi ceva von Mayrescu, agent, mason, conspirator...

"Marele moment" este cel din 28 iunie 1883.

"O conspiraţie" este tratatul secret de la 30 octombrie 1883, prin care Transilvania a fost trădată până la 1 decembrie 1918.

Dar "şi colo marea domnişoară" n-a fost încă descifrat. Ce poate să fie? Ştim că Eminescu scrisese de mai multe ori de felonia imperială. Moştenitorul tronului imperial, arhiducele Rudolf de Habsburg, era amanta redactorului principal de la Neues Wiener Tagblatt, Moritz Szeps (care era şi informator imperial).

Intoxicat cu mercur la Şuţu şi maltratat cu morfină, Eminescu îşi revine în şase săptămâni la dr. Obersteiner fiindcă (aşa cum ne spune chiar Sigmund Freud) acolo alienaţii nu erau trataţi cu niciun fel de medicament special. Aşadar, Eminescu se făcea bine de fiecare dată când nu era tratat! El a zguduit imperiile şi a visat un Imperiu Roman Oriental (pe care serviciile secrete ale Austro-Ungariei chiar îl numeau, în Raportul Lachmann din 5 iunie 1882, ein Dacisches Kaiserreich).

www.dacoromanica.ro

Scrisoarea pierdută a lui Ioan Slavici către Maiorescu

De ce nu s-a publicat niciodată integral vestita scrisoare pe care Slavici i-a trimis-o lui Maiorescu în ziua de 25 iulie 1883? Scrisoarea ajunge la Maiorescu grație lui Eminescu. Aflăm din scrisoare lucruri importante care lămuresc ziua de 28 iunie 1883, şi anume:

-Slavici s-a introdus cu un scop în societatea "Carpații";

-Laurian , redacția ziarului Românul, erau la ordinul lui C.A. Rosetti şi al lui D.A. Sturdza;

-Ocaşanu era om de încredere al poliției (într-un raport secret al serviciilor imperiale, Ocaşanu şi Secaşanu, care conduceau societatea "Carpații", sunt numiți martiri);

-Maiorescu putea interveni pe lângă Sturdza şi Laurian;

-Eminescu era înconjurat de agenți şi trădători, într-o tristă cabală pe care, după părerea mea, o descifrase perfect.

În manuscrisul 2257 se păstrează însemnările lui Eminescu din zilele arestării cu cămăşi de forță. Amintesc numai câteva dintre ele: la f. 430 v. citim – "Prin Leda aflu toate secretele lui Bismarck. La f.429 v. este celebra însemnare privind Luceafărul: "Caballa Luceafărului. Legenda Luceafărului (modificat şi cu mult înnălțat sfârşitul a la Giordano Bruno)". La f.280 r. se află una dintre cele mai stranii însemnări eminesciene, anume cea privind Imperiul Roman al Orientului.

Filele 435-436 cuprind în greacă şi în traducere românească paginile din Strategikon în care Kekaumenos vorbeşte despre împăratul Decebal şi despre urmaşii dacilor deveniți neam al Vlachilor. Dar să publicăm scrisoarea pierdută a lui Slavici către Titu Maiorescu:

"Sâmbătă dimineața (25 iunie 1883)
Stimabile domnule Maiorescu,

Mai nainte de a pleca, cred că trebue să Vă spun ce treabă s-a făcut ieri la societatea "Carpații". Precum veți fi ştiind, eu am intrat abia sunt acum câteva săptămâni în această societate şi nu prea am relațiuni cu membrii ei, care sunt oameni mai tineri decât mine. Am cerut, ce-i drept, de mult să fiu primit în societate, însă, precum se vede cu intenție s-a amânat răspunsul la cererea mea. Ceea ce m-a hotărât să intru în societate a fost tocmai hotărârea de a combate tendințele manifestate într-însa şi mai nainte de a fi cerut să fiu primit între membrii ei am luat înțelegere cu amicii mai asezati ca Făgăraşanu, Eminescu, Densuşeanu, Babeş şi cei-lalti, care şi-au făcut studiile la Viena şi care toți dezaprobă manifestațiile societății "Carpații". Intrând dar în societate, am dat expresia acestei dezaprobari şi-am ținut conferința din toamna trecută anume spre a produce un curent în sensul ideilor noastre. Cu părere de bine am aflat apoi, că acesta este curentul predomnitor în societate şi numai tinerii conduşi de Laurianu, care sunt puțini, combat ideile noastre. Sigur dar de reuşită, am făcut să se convoace comitetul, care a hotărât cu 5 voturi contra unuia singur, că balul nu se va ține şi nu se va spune motivul, pentru care se asămănă. În cursul discuțiunilor am aflat însă, că nu avem a face numai cu Laurianu, ci cu redacția "Românului", care staruieşte cu tot dinadinsul să se facă o manifestație iredentistă şi cu poliția capitalei, care lucrează la ordinile lui Rosetachi. Sechaşanu, Preşedintele, a fost chemat la Redacția Românului, poliția a oprit balul, şi dacă nu se va ține, preşedintele va protesta prin ziare. Afară de aceasta s-a făcut presiune asupra membrilor comitetului, ca să nu vină la şedintă pentru ori-şicare hotărare să fie peste putiința, ba, dupa-că cu toate aceste veniseră membri în număr. Ocaşanu, unul dintre oamenii de încredere ai poliție şi totodată şi ai lui Laurianu, a făcut că un membru a plecat înnainte de votare. Astfel ieri nu s-a putut lua nici o hotărâre.

S-a hotărât să se convoace pe astă-zi o şedința: eu, domnule Maiorescu, nu mai pot rămâne şi pentru şedința aceasta şi cred că e şi de prisos să mai rămân. Oamenii nu vor să se ție balul şi vor hotărî în acest sens: un spre-zece dintre 14 membri sunt de această părere, doi sunt nehotărâți şi

www.dacoromanica.ro

numai doi inspirați de redacția "Românului". Dacă dar Domnii Sturdza şi Aurelianu pot face, ca poliția să nu facă presiune asupra comercianților, care fac parte din comitet, hotărârea se va lua astăzi în sensul nostru. Şi atunci însă, "Românul", va face tapaj. Voi face şi eu, emigratul, o declarațiune, dacă se va crede de cuviință, şi desigur oamneii de valoare se vor uni cu mine. Vă rog dar, stăruiți, dacă veți fi crezând de cuviința pe lângă Laurianu, să fie sincer şi pe lângă D-l Sturdza să facă ce poate, ca poliția să le dea pace oamenilor acelora. Altfel se face scandal.

Eu sunt rău, Domnule Maiorescu, şi nu mă lasă firea să mai stau. Am răcit zilele aceste şi m-a apucat boala cu atâta vechemență, încat ieri dimineață, sculându-mă, m-am trezit cu un dinte ieşit, şi mă tem că, perzând timpul pe aici, înainte de toate o să rămâi fără de dinți, căci dinții de trei zile mi se plimbă prin gură. Apoi eu n-o să-l scap pe D-l Sturdza de amicii săi politici.

Cu ocasiunea aceasta, Vă zic încă o dată remas bun, sărut mânile Doamnei Maiorescu şi-i zic un remas bun şi Dşoarei Liviei. N-am venit să le fac aceste prin graiu viu, pentru că n-am putut.

Al Dvoastre devotat şi sincer
Ioan Slavici"

Slavici va pleca la Viena pentru a-şi trata hiperclorhidria la doctorul Zeiszl. În Amintiri, Slavici povesteşte cum l-a rugat Eminescu "plin de amărăciune" să nu-l părăsească. Istoria literară a crezut că Slavici aducea precizări când scria "Rugam pe d-l Maiorescu să-l observe bine pe Eminescu căci mie mi se pare greu bolnav. Era prea târziu. La d-l Titu Maiorescu el s-a stăpînit, dar s-a dus apoi să iee o baie, ca să-şi potolească nervii şi de la baie a fost dus la casa de sănătate..."

Ioan Slavici face confuzie între scrisoarea din 25 iunie, pe foița de tigară (pe care o publicăm ca facsimil inedit) şi scrisoarea din Viena, 17 iulie 1883, cea în care, într-adevar îl roagă pe Maiorescu să îl examineze pe Eminescu. Aşadar, Slavici minte în Amintiri. În scrisoarea din 25 iunie, cea dinainte de arestarea ilegală a lui Eminescu (din 28 iunie 1883), Slavici nu observă nimic privitor la sănătatea mentală a lui Eminescu. Abia în scrisoarea din Viena (din 5/17 iulie 1883), deci după arestarea şi internarea în camaşă de forță la institutul lui Suțu, Ioan Slavici coparticipă la minciuna că Eminescu l-a speriat, că Maiorescu ar trebui să-l observe cu atențiune ş.c.l. O întreagă cabală obscură s-a țesut în jurul aşa zisei nebunii a lui Eminescu. Cine vede caligrafia din manuscrisele Gramaticii sanscrite a lui Bopp (toamna lui 1885), cine vede manuscrisul traducerii piesei Lais (1888), va înțelege că un asemenea scris sigur, de o caligrafie impecabilă, literă proaspată scrisă cu drag, într-o stare de putere genială, va concede că Eminescu nu a fost niciodată "nebun" ci în-nebunit din când în când, în intervalul de timp dintre 28 iunie 1883 şi 16 iunie 1889. În scrisoarea din Viena, Slavici îi scrie lui Maiorescu că în epistola din 25 iunie (trimisă prin Eminescu) îi comunică lucruri mari, iar scrisoarea trebuia să ajungă neîntârziat la Maiorescu fiindcă lucrurile mari atârnă de informațiile transmise de Slavici mai marelui "Junimii". Care sunt aceste lucruri mari care atârnau în scrisoarea din 25 iunie? Să transcriem şi scrisoarea lui Slavici trimisă de la Viena, la 17 iulie 1883.

"Viena 17 iulie 1883
Stimabile domnule Maiorescu,

După convorbirea ce avusesem cu D-l Sturdza am stat încă Vineri acasă şi m-am bălăbănit până pe la 12 din noapte cu tinerii de la societatea "Carpații". Sâmbăta am plecat însе cu trenul accelerat şi nici nu m-am oprit până la Viena. Înainte de plecare vi-am scris o epistolă, pe care aveam de gând să vi-o las acasă. Întâlnindu-l însе pe Eminescu, m-am speriat de el; cu toate acestea nu mă lasă firea să cred c-a sosit nenorocirea, de care me temeam de mult acum. Am luat numai înțelegrea cu el să meragă la D-voastre, sigur fiind că-l veți observa cu mai multă atențiune decât mine, care eram amețit de boala mea. Spre a fi mai sigur că va merge, i-am predat scrisoarea, rugându-l s-o ducă neîntârziat, pentru că lucruri mari atîrnă de aceasta.

www.dacoromanica.ro

Nu ştiu dacă vi-a dus ori nu scrisoarea; astăzi am primit însе ştirea că s-a întâmplat. Vă rog, Domnule Maiorescu, să binevoiţi a mă vesti despre starea în care se află acum şi dacă mai e speranţă să ne mai putem bucura de dânsul.

Eu sunt nemăngăiat.

Cât pentru mine, sosind aici, m-am dus la Zeiszl şi el a fost de părere că mi-am făcut spaimă degeaba. Pentru mai mare siguranţă, m-a sfătuit să stau aici câteva zile, ca să mă observe şi să-mi arate cum trebue să me caut. "Sie haben das gemeine Psoriasis", mi-a zis – "und wenn das wahr ist, so sind Sie in acht Tagen geheilt". Aşa a şi fost: astăzi e a cincea zi de când mă aflu în căutarea lui şi sunt aproape pe deplin lecuit. În aceste cinci zile nu mi-a dat altă decât "ung. diachyl". După părerea lui ceea ce mi-a causat răul au fost băile calde ce-am făcut peste iarnă şi săpunul de păcură, cu care mă spălam mai nainte de a mă fi căutat d-l Doctor.

Eu cu toate acestea voi merge la Hall şi voi vedea ce va zice D-rul Rabl, pentru care am recomandaţie de la d-l Doctor. Cât pentru mine dar, mă simt şi poate că şi sunt mai sănătos decât ori şi când.

Primiţi şi cu această ocasiune expresiunea simţimintelor mele de simpatie şi devotement.

Al D-voastre
IOAN SLAVICI"

Eminescu fusese abandonat în Bucureşti şi de Slavici şi de Maiorescu, şi de Simţion, şi de prietenii de la societatea "Carpaţii". Slavici era agent german şi pleca la Viena că-l dureau dinţii. Agentul austriac Titu Maiorescu vroia ca partidul conservator să ajungă la putere şi pleca în vacanţă în Europa, trecând prin Viena. Secaşanu şi Ocaşanu vor fi exilaţi la Paris iar serviciile secrete imperiale îi vor deplânge ca martiri. Sturdza era academician, chiar preşedinte al Academiei Române. Toţi: stimabili, onorabili, venerabili.

Numai Eminescu nebun?

www.dacoromanica.ro

Eminescu şi împăratul

Niciodată nu s-au aşezat faţă în faţă semnele scripturale fatale pentru Eminescu şi Regatul Român.

Transcrierea raportului german este următoarea:

"Gesehen Franz

Seiner Ex. Herrn Grafen Kalnoky, Hochgeborner Graf.

Die "Societatea Carpaţilor" hielt am 4.1. Mts elne otfentliche Sitzung, welcher eine geheime Bedeutung voranging.

Uber diese erhalte ich aus vertraulicher Quelle die nachstehenden Notizen: Gegenstand der Berathung war die politische Lage. Man einigte sich dahin, den Katmpf gegen die ost.-ung. Monarchie fortzusetzen, jedoch nicht in dem Sinne, als wurde man einer "Romania irredenta" zugeben. Den Mitgliedern wurde gross Vorsicht emplohlen.

Eminescu, Hauptredakteur des "Timpul", machte den Vorschlag, die siebenburgischen Studenten rumanischer Nationalitat, welche zu ihrer Ausbildung die hiesigen Lehranstalten frequentiren, fur die Dauer ihrer Ferienreise in die Heimath mit Bearbeitung der offentlichen Meinung fur ein Gross-Dacien zu betrauen. Săcăşeanu, Hilfsredakteur der "Romania libera" verlas mehrere aus Siebenburgen an ihn gerichtete Briefe, denen zufolge die dortigen Rumanen ihre Briuder mit offenen Armen erwarten.

Ein Schreiben Bădescu's, Distriktsschulinspektor in Neamtu, an einen Journalisten Namens Miron besagt, dass die Angelegenheiten in der Gegend von Naszod gut stunden.

Genehmigen Eure Excellenz den Ausdruck meiner tiefen Ehrfurcht.

B. Mayr"

În traducere:

" Bucureşti, 7 iunie 1882

Prea nobile conte,

"Societatea Carpaţilor" a ţinut în 4 ale lunii în curs o întrunire publică cu un sens secret.

Dintr-o sursă sigură, am fost informat despre această întrunire, după cum urmează: tema dezbaterii a fost situaţia politică. S-a stabilit ca lupta împotriva Austro-Ungariei să fie continuată, aceasta ar urma să se facă fără a se recunoaşte existenţa unei "Românii iredenta". S-a recomandat membrilor cea mai mare prundenţă.

Eminescu, redactor principal la Timpul, a făcut propunerea ca studenţii transilvăneni de naţionalitate română, care frecventează instituţiile de învăţământ din România, pentru a se instrui, să fie puşi să acţioneze în timpul vacanţei în locurile lor natale pentru a orienta opinia publică în direcţia unei "Dacii Mari".

Secăşeanu, redactor secundar la România Liberă, a citit în plen cîteva scrisori din Transilvania, adresate lui, din care a reieşit că românii de acolo şi-ar aştepta fraţii cu braţele deschise.

O epistolă a lui Bădescu, inspector şcolar din judeţul Neamţ, adresată uanui jurnalist anume Miron, comunică că la Năsăud situaţia ar fi favorabilă.

Premiteţi-mi Excelenţă să-mi exprim cel mai ales respect.

[von Mayr] "

(apud Gh. Ungureanu, Eminescu în documente de familie şi trad. în Convorbiri literare, 5/1977)

www.dacoromanica.ro

Împăratul a semnat cu numele Franciscus Jose¬phus pe ultima pagina a Tratatului româno-austro-ungar din 1883.

DEASUPRA SEMNĂTURII, SE POATE CITI ÎN LATINEŞTE:

"Nos visos et perpensos conventionis hujus articulos, illos omnes et singulos ratos hisce confirmatosque habere profitemur ac declaramus, verbo Nostro Caesareo et Ragio promittentens, Nos omnia, quae in illis continentur, fideliter executioni mandaturos esse.In quorum fidem majusque robur prae¬sentes ratihabitionis Nostrae tabulas manu Nostra signavimus, sigillioque Nostro adpresso firmari jussimus.Dabantur Viennae die duodecima mensis novembris anno Domini millesimo octingentesimo octogesimo tertio, Regnorum Nostrorum trigesimo quinto.

Franciscus Josephus"

Procesul verbal al Tratatului secret este semnat de P.P. Carp şi Kalnoky. Avem acum traducerea exactă a imperativului transmis de Carp lui Maiorescu : "Şi mai potoliți-l pe Eminescu!"

Eminescu fusese "potolit": în ziua de 28 iunie 1883, în-nebunit de agentul austriac Titu Maiorescu, geniul păşise pe drumul către moarte.

Eminescu a murit pe 16 iunie 1883, pe la orele 4 dimineața. Nu ştiu dacă există un destin corect, dar Maiorescu va muri tot într-o noapte de 16 iunie, pe la 4 dimineața şi ceva...

www.dacoromanica.ro

RAPOARTE SECRETE DESPRE EMINESCU ŞI REGATUL ROMÂN (ÎN ARHIVELE SERVICILOR SECRETE AUSTRIECE)

*

PAGINI ÎN FACSIMIL DIN MANUSCRISELE LUI EMINESCU PRIVIND "AFACEREA 28 IUNIE 1883"

www.dacoromanica.ro

Raport Lachmann: În arhivele Serviciilor Secrete de la Viena

MEINE Abreise von Bukatrest zum Zwecke eines Studiums der in Siebenbürgen und speziell unter den dortigen Rumänen herrschenden Stimmung erfolgte am 4. August. Mein erstes Reiseziel war Kronstadt. Dort besuchte ich mehrere der mir bereits von früher bekannten Rumänen, worunter Mureşano, den Eigenthümer der Gazetta Transylvaniei, Banquier Nicolau, ein Neffe I. Bratiano's, Landes-Advokat Margineanu, den k.k. pensionierten Hauptmann Roman u.a.

Bei Muresano Vater überzeugte ich mich persönlich, dass derselbe unbedingt den Grundsätzen der Romania libera huldigt. Gesprächsweise betonte er wiederholt die Bestrebungen der Siebenbürger Sachsen, die seit jeher nach Deutschland gravitiren, es mithin seiner Ansicht nach, nur auf logischen Grundsätzen beruhe, wenn auch die Rumänen ihre stete Aufmerksamkeit Rumänien zuwenden, da sie nur von dort die Erfüllung ihrer Wünsche erwarten können und «o der Fesseln los würden, unter derem Drucke sie gegenwärtig leiden.

Bei all'dem aber ist Muresano senior schon vermöge seines Alters doch nicht mehr die Persönlichkeit, die sich an einer agitatorischen Thätigkeit aktiv betheiligen würde, dagegen spielt er aber allgemein die Rolle eines Rathgebers und bildet dadurch mehr oder weniger die Seele der bekannten Aspirationen denen er übrigens schon seit seiner Jugend nie fremd stand, da er zur Kategorie jener eingefleischten Grossrumänen gehört, die nur das einzige Ziel vor Augen haben, eines Tages mit ihren Landsläuten jenseits der Berge vereint zu sein.

Mureşano's Sohn, der sich bei jeder Gelegenheit hervorthut, seine Sympathien für Bukarest zu manifestieren, von der Landesregierung nur mit einer auffallenden Wegwerfung spricht und gar kein Hehl daraus macht, auf seine antidynastischen Gefühle mit demonstrativer Offenheit zur Schau zu tragen, ist neben seinem Vater eines der gefährlichsten Individuen unter den dortigen Rumänen. In meiner Gegenwart äusserte er sich wiederholt und wie es mir schien ganz absichtilich, dass der Tag doch endlich anbre-chen müsse, wo Deutsch-Oesterreich " nicht mehr zur Monarchie gehören wird und dann beginnt auch die Befreiung der Rumänen vom fremden Joche da von diesem Tage an, der Zerfall der Monarchie eine beschlossene Sache sein wird.

Dass übrigens bei Muresano sehr häufig Zusammenkünfte stattfinden, die von Solchen besucht werden, denen die heutige Ordnung der Dinge ein Dorn im Auge ist, ist längst kein Geheimnis mehr und wurde mir durch Dr. Med. Regimentsarzt Otrobán, Poliiei-Komissär Szabó, Vice-Stadthauptmann von Lietschken, Gerichtsobernotär Drechsler und andere bestätigt.

Zu einem bekannten Versammlungsorte der Kronstädter Rumänen, welche seit dem Jahre 1877 mit „Grivitza" getauft wurde und wo unter der Form gewöhnlicher Abendzusammenkünfte mitunter Abmachungen stattfinden, die mit den Grundzügen der staatlichen Ordnung nicht mehr verträglich sind, wird was Meinungsaustausch im grossnationalen Sinne betrifft, stets Propaganda getrieben. Da diese Zusammenkünfte nicht den Charakter einer öffentlichen Versammlung tragen, so entfällt damit auch die Gegenwart eines Regierungsvertreters. Von dort scheint die Parole auszugehen und jene Dispositionen getroffen zu werden, die man für geeignet hält, mit Rumänien stets die erforderliche Fühlung zu halten.

Was ferner allenthalben auffallend ist, liegt in einem gewissen sicheren Auftreten derselben und in der Art und Weise, wie sie sich von anderen Nationalitäten absondern.

Gut informierte Persönlichkeiten bestätigen mir ferner, dass sich nicht nur unter den Kronstädter Rumänen, sondern auch anderwärts, wie ich weiter unten anzuführen die Ehre haben werde, eine auffällige Verschlossenheit kund gibt und namentlich seit Rumänien den Königreichstitel annahm, keinerlei Vorkomnisse in die Öffentlichkeit dringen, wogegen früher bedeutend weniger Geheimniskrämerei geübt wurde. Die unmittelbare Nähe der Stadt mit den überwiegend von Rumänen bevölkerten Grenzorten Hosszufalu, Cernatfalu, Türkös und Bacsfalu, die mit Rumänien einen kontinuirlichen und sehr regen Verkehr unterhalten, biethet die willkommene Gelegenheit im agitatorischen Sinne thätig zu sein.

www.dacoromanica.ro

Darauf aufmerksam gemacht, widmete ich diesen vier Ortschaften eine besondere Aufmerksamkeit und besuchte diese Gegend wiederholt während der Dauer meines Aufenthaltes in Siebenbürgen.

Durch den reformierten Pfarrer Papp in Zaizon und Molnár in Hosszufalu, die beide seit einer langen Reihe von Jahren in ihren Kirchensprengeln thätig sind und eine sehr genaue Kenntnis der Verhältnisse an den Tag legten, gelang es mir Daten zu sammeln und Mittheilungen zu erhalten, die insoferne von einiger Bedeutung sind, als sie über die Verhältnisse, die nun leider dort bestehen so manchen Aufschluss geben und auf Jene ein Streiflicht werfen, die eigentlich als politisch verdächtig bezeichnet werden können.

Dass aber die grosse Masse der Bevölkerung waghalsigen Unternehmungen im eigentlichen Sinne des Wortes heute noch ferne steht, ist ausser Zweifel, denn der gewöhnliche Rumäne an und für sich doch loyal, wird an derartigen Unternehmungen nie einen eigentlichen Gefallen finden, aber man dürfte dessenungeachtet dabei das Eine nicht aus dem Auge verlieren, dass das Volk, wenn es beständig haranguirt wird, sich schliesslich doch für eine Sache begeistern könnte und es könnte ebenso leicht an die Stelle des gegenwärtigen Indifferentismus ein gleich hoher Grad vön Enthusiasmus treten, wenigstens unterlässt man es nicht, schon jetzt das Terrain ent sprechend vorzubereiten, wozu Richter und Notäre willig die Hand biethen und ist durch deren Einfluss ein Theil der Bevölkerung für solche Zwecke gewonnen, so wird auch bald der Rest empfänglich gemacht und könnte eines Tages in seiner bisherigen Loyalität wankend werden.

Als diejenigen Persönlichkeiten aber, deneh in erster Reihe die Schuld beizumessen wäre, wenn die rumänische Bevölkerung in ihren Gesinnungen der Treue für Dynastie und Vaterland nicht mehr jene Garantien wie bisher biethet, bezeichne ich, gestützt auf mannigfache Erfahrungen, die Seelsorge und Lehrer, denen sich dann sowohl in den Städten als auch am flachen Lande jene Zahl der wirklichen und Winkeladvokaten anschliesst, die mit ersteren zusammen die Agitation in Szene setzen und rege erhalten.

Die Kirche in erster Reihe und dann die Schule sind diejenigen Orte, wo der Keim zu künftigen, mit der staatlichen Ordnung unverträglichen Ereignissen gelegt, wo die grossnationalen daco-romanischen Ideen grossgezogen werden und von wo aus seinerzeit das Signal zu ernsten Vorkommnissen ergehen dürfte, wenn nicht rechtzeitig mit Energie und Staatsklugheit dagegen gesteuert wird, um all diesen Plänen, bevor sie noch zur Reife gelangen können, die Grundlage zu entziehen.

In Hosszufalu leben seit Jahren, mitunter auch dort gebürtige rumänische Seelsorger und Lehrer, die theils der jüngeren Generation angehörig, theils noch vom Revolutionsjahre als die gefährlichsten Individuen bekannt sind und sich damals besonders durch ihre raffinierte Grausamkeit hervorthaten.

Als deren eigentlicher Chef und Rathgeber figuriert der gr. n. u. Pfarrer Radu Popea in Hosszufalu; diesem schliesst sich dessen Bruder Victor Popea an, der gleichfalls dortselbst eine Seelsorgenstelle bekleidet. Ein dritter Bruder befindet sich in Herrmanstadt und ist Vicar des Metropoliten Miron Roman. Erste zwei sind in dem grossen Orte Hosszufalu die massgebenden Personen und wurden mir allseitig als verdächtig bezeichnet. Ein Schwie-gersohn des alten Popea ist der in der dortigen Volksschule provisorisch angestellte Lehramts-Kandidat Gabrusch. Derselbe spricht geläufig ungarisch und benimmt sich bei jeder Gelegenhait im Geiste seines Schwiegervaters von dem er ab und zu Instruktionen zur Mittheilung an die Gesinnungsgenossen empfängt. Popea will ihn zum wirklichen Lehrer an der dortigen sechsklassigen Volksschule ernennen lassen und äusserte sich darauf anspielend, dass nur dieser im Stande wäre, der Jugend das Bawustsein der Zukunfts-aufgabe des rumänischen Volkes beizubringen. Gabrusch ist ein Individuum dessen Schritte gleich jenen der oben bezeichneten Popen, einiger Aufmerksamkeit würdig scheinen.

Unter den jüngeren Leuten die als direkte und gefährliche Agitatoren zu bezeichnen sind, spielt der Pfarrer Alexi Versa in Hosszufalu, ein Schulgenosse und intimer Freund Laureanu's, des Eigenthümers der Romania libera, die hervorragendste Rolle. Derselbe empfängt dieses Hetzblatt in verstekter Weise und hält sehr oft in seiner Wohnung intime Versammlungen ab, bei denen die

www.dacoromanica.ro

verschiedenen antiösterreichischen Artikel, die seit einiger Zeit zur stehenden Rubrik wurden, gelesen und zergliedert werden. Alexi Versa wurde mir auch als Mitarbeiter der Romania libera bezeichnet und soll der Autor gewisser Artikel sein, die ab und zu unter dem Titel: „Schmerzensschreie aus Siebenbürgen", zum Abdrucke gelangen.

Dessen Bruder Eremia Versa gleichfalls Pfarrer dortselbst, hat mehrere seiner Kinder an einflussreiche Rumänen in Kronstadt verheirathet. Einer seiner Schwiegersöhne ist Professor Lepadatu, Mitarbeiter der Gazetta Transylvaniei, die vermöge ihrer herausfordernder Sprache mit der Romania würdig in eine Paralelle gestellt werden kann. Alexi Versa bildet die Vermittlung mit den Rumänen von Rosenau am Törzburger Passe, und hat dabei die Gabe aller seiner Landsleute, sich überall einzudrängen, weshalb er auch anscheinend ein besonderes Vertrauen geniesst. Mit dem Stuhlrichter verkehrt er in auffällig häufiger Weise, und Pfarrer Molnár versicherte mich, dass dies nur absichtlich der Fall sei, um über alle Verordnungen politischen Innhalts stets in Kenntniss zu sein. Von Natur aus mit einer guten Dosis Geriebenheit ausgestattet, gelingt ihm auch diese Art Spionage in vortrefflicher Weise.

Fragt man aber andererseits wieder um die Ursachen der unter den Rumänen überhandnehmenden Unzufriedenheit so liegt wohl selbe theilweise auch in der Korruption der Regierungsbeamten. Der Stuhlrichter von Hosszufalu, beispielsweise, ist ein verarmter Edelmann der seit 6 Jahren noch keine der ihm unterstehenden Gemeinden ämtlich inspizierte, dagegen durch eine gewisse moralische Pression, die er durch Richter und Notäre auf die Bevölkerung übt, sich in der relativ kurzen Zeit ein nicht unbedeutendes Vermögen erwarb. Ein öffentliches Geheimniss ist es ferner, dass vor einigen Jahren von der Regierung der Auftrag erging, eine eingehende Hausdurchsuchung nach Waffen vorzunehmen, da es nicht an Mittheilungen intimer Natur gefehlt haben soll, als wären in den Grenzdörfern welche versteckt. Durch den Grad der Intimität aber, mit welchem die leitenden Persönlichkeiten der Rumänen mit dem Stuhlrichter verkehren, wurde jedoch der Regierungserlass gleich nach seinem Erscheinen und bevor er noch zur Ausführungs-gelangte, verrathen und die Folge davon war, dass die Hausdurchsuchung kein Resultat zu Tage förderte, obwohl es in ungarischen Kreisen bekannt war, dass die Lanzen und Gewehre, welche die Rumänen in den Rewolutionsjahren besassen zufällig damals nicht abgenommen wurden. Diese Waffen, angeblich nach Tausenden zählend, waren in den rumänischen Kirchen Hetfalu's auf den Dachböden versteckt, aber durch die Leichtfertigkeit mit der geheime Regierungsanlässe gerade solchen Individuen zur Kenntnis gelangen, die geradezu als staatsgefährlich bekannt sind, wurde die Absicht der Regierung vereitelt und ein grosser Vorrath befindet sich noch heute in allen Häusern versteckt, um, wenn es die Umstände erfordern würden, hervorgeholt zu werden. Der Stuhlrichter äusserte sich zwar Vertrauenspersonen gegenüber, dass sein Verkehr mit Versa nur den Zweck hätte, ihn auszuforschen und zu studieren, aber da ihm letzterer, was Schlauheit betrifft, bedeutend überlegen ist, so scheint er von seinem Ziele noch ziemlich weit entfernt zu sein und Versa erreicht dabei insoferne seinen Zweck, als er mehr oder weniger stets über alles au fait bleibt und dadurch die Situation beherrscht.

Wie ich nun bereits oben erwähnte, nahm der Verkehr mit Rumänien u.z. leider nicht der geschäftliche, der im Niedergange begriffen ist, sondern der politische in letzterer Zeit stark zu. Bei den Rumänen der Grenzorte beruht dies allerdings auch auf einer gewissen Logik, da dieselben nur sehr wenig oder gar keinen Grundbesitz ihr Eigen nennen und die Existenz dort suchen müssen, wo sie sie eben finden. Darin liegt auch theilweise ein Grund der besonders in dieser Gegend zwischen Ungarn und Rumänen seit jeher bestehenden Spannung. Seit dem Umschwunge der Dinge in Rumänien fehlt es aber auch wieder nicht an Momenten, wo die sogenannte Intelligenz der Siebenbürger Rumänen mit einem gewissen Systeme darauf hinarbeitet, der grossen Masse die glücklichen Existenzbedingungen im nationalen Staate in den schönsten Farben auszumalen und dadurch bemächtigte sich allmahlig der grossen Masse auch der gewisse Drang, die Erfüllung ihrer Wünsche in Bukarest zu suchen, welcher namentlich bei der studierenden Jugend zu Tage tritt.

Seit dem Unterrichtswesen im allgemeinen eine grössere Sorgfalt gewidmet wird, ist auch der Andrang zu den höheren rumänischen Lehranstalten ein bedeutenderer und die inteiligenten Kreise vermehren sich dadurch von Tag zu Tag. Dieses Streben, so anerkennungswerth es sonst wäre,

www.dacoromanica.ro

verfehlt aber seinen ursprünglichen Zweck durch die gründlich falsche Tendenz, welche man anstrebt, und sobald an die jungen Leute die Pflicht herantritt den gesetzlichen Bestimmungen der Wehrpflicht zu genügen, so fügen sie sich denselben entweder nur gezwungen, oder sie wissen sich ihnnen ganz zu entziehen. Schliesslich gibt man sich bezüglich der herrschenden Verhältnisse in Rumänien ganz ausserordentlichen Illusionen hin und dadurch zieht es die Mehrzahl vor, dem Geburtslande den Rücken zu kehren.

Von Bukarest aus fehlt es nun auch wieder nicht an Lockungen, zu denen sich selbst Persönlichkeiten hergeben, denen man vermöge ihrer Stellung eine derartige Agitation nicht zumuthen würde. Was sich solcherart unter der grossen Masse rumänischer Nationalität abspielt, entzieht sich grösstentheils der Öffentlichkeit, aber es ist von jeher bekannt, dass man ungarische Rumänen selbst wenn deren Grenzüberschreitung deshalb stattfand, um nicht mit dem Strafgesetze in Kollision zu gerathen, stets mit ganz besonderer Zuvorkommenheit aufnimmt.

Als Beleg hiefür, zitiere ich einen Vorfall, welcher mir von einem direkte Betheiligten mitgetheilt wurde.

Kurz vor dem Inslebentreten der rumänischen Nationalbank, war der Bankgouverneur und gewesene Finanzminister und Minister des Äussern Câmpineanu, persönlich in Kronstadt und nahm dort unter den Rumänen eine förmaliche Werbung vor, die er aufforderte nach Bukarest zu kommen, wo ihrer eine gesicherte Existenz harre ohne ferner vom Drücke der Ungarn belästigt zu sein. Einer derjenigen ist der Professor Strîmbu der dortigen Handelsschule, gegenwärtig einjähriger Freiwilliger im 2. Linien Infanterie Regimente, der sich in einer ausschliesslich aus Rumänen bestehenden Gesellschaft äusserte, dass er und mehrere seiner Kameraden nur den Ablauf des Dienstjahres abwarten, um dann nach Rumänien auszuwandern.

Ausserdem kommen dann auch zwischen Rumänen des Königreichs und jenen Siebenbürgens seit einiger Zeit auffallend häufig eheliche Verbindungen zu Stande und die bestehenden Bande werden dadurch auch nur noch weiter verzweigt und fester geknüpft.

Ich erwähne nun noch jener Persönlichkeiten, die in denen, Kronstadt zunächst liegenden Ortschaften, als politisch unruhig bekannt sind und mit oben bezeichneten in eine Paralelle gestellt werden können. Es sind dies in Cernatfalu Pfarrer Urdea, in Türkös die Pfarrer Odor, Pascou und Soiu, in Bacsfalu Pfarrer Cristocea und Lehrer Fratzescu.

In allen Ortschaften, deren Bevölkerung der Mehrzahl nach aus Rumänen besteht, ist durch die Äusserungen, die ab und zu fallen gelassen werden und vorzugsweise von dem intelligenteren Theile der Bevölkerung mit Vorliebe gebraucht werden, unter den Ungarn eine gewisse Panique an der Tagesordnung. Der evangelische Pfarrer Molnàr in Hosszufalu, ein äusserst ehrenwerther gut patriotisch gesinnter und hochgebildeter Mann, gab seinen Bedenken in unverhohlener Weise Ausdruck, denn gerade vor seiner heutigen Wohnung spielte sich im Jahre 1848 die Schreckensszene ab, wo der damalige reformierte Pfarrer Sàsz György bei lebendigem Leibe durch die Rumänen in einem Ofen gebraten wurde. Er erwähnte, dass er leider schon wiederholt dieses Exempel zitieren hörte, welches man an ihn und Anderen im gegebenen Falie wiederholen wolle.

In den Städten, wo die Bevölkerung der Nationalität nach, eine gemischtere ist, traten derartige Symptome nicht mehr so auffallend zu Tage, oder sie verhallen mehr oder weniger; am flachen Lande dagegen ist das Verhältnis ein umgekehrtes und daher auch die Wirkung eine entschiedenere.

Der rumänische Bauer ist von Natur aus mit der Gabe ausgestattet, von einem Extrem zum anderen überzuspringen, da er bei dem Mangel der richtigen Beurtheilungsgabe, für das Eine wie für das Andere gleich leicht empfänglich ist.

Kronstadt selbst betreffend, gibt es dort, wie anderwärts Persönlichkeiten, die im gegebenen Falie ihre Bürgerpflicht vergessend, die bis nun bis zu einem gewissen Grade im Geheimen betriebene Agitation auch offen schüren würden.

Unter den dortigen Rumänen spielt Diamandi Manole eine gewisse Rolle, aber er ist bei alldem nicht besonders gefährlich. Seine Beziehungen zum Königreiche sind zwar bekannt, aber sie haben viel eher einen rein geschäftlichen als politischen Zweck. Diamandi spricht sehr viel, aber sein Raisonnement ist kein derartiges, um direkte böses Blut zu erzeugen. Dass er für I. Bratianu

www.dacoromanica.ro

eine ganz besondere Neigung manifestiert, datiert möglicherweise noch aus der Jugendzeit. Sein persönlicher Einfluss ist nun allerdings ein bedeutender, und in wichtigen Fragen ist er auch sehr oft der gesuchte Rathgeber, aber um im grossnationalen Sinne zu agitieren, dazu besitzt er zu wenig Energie und hat auch vermöge seiner steten Kranklichkeit wenig Neigung.

Gefährlicher dagegen ist der Eigenthümer der Gazetta Transylvaniei und dessen Sobn, welcher beim Blatte die Stelle des Chefredakteurs versieht, sich vollständig im Daco-romänischen Fahrwasser bewegt und mit Laureanu, den er sehr oft besucht, die intimsten Beziehungen unterhält. Ihm schliesst sich würdig Advokat Popesco an, dessen Vater Popovits bis nun in Hosszufalu als Notär bedienstet war, verschiedener ehrenrühriger Handlungen halber aber entlassen wurde. Popesco ist der intimste Freund des Mitredak-teurs der Gazetta Dr. Baritz und des Direktors der sechsklassigen Hosszufaluer Volksschule, Dorca.

Letzterer wirkt theils persönlich, theils durch die unterstehenden Lehrer auf die dortige Schuljugend im grossnationalen Sinne ein, welche Thatsache mir von vielen Seiten bestätigt wurde. Auch Landkarten die es, was Grenzbestimmungen betreffen, nicht besonders korrekt nehmen, finden in den höheren Klassen als geheimes Agitationsmittel Verwendung. Zwischen allen diesen Leuten besteht ein äusserst intimer Verkehr, der sich namentlich seit einiger Zeit auch auf Rumänien ausdehnt.

Der dortigen Regierung dürften alle diese Vorgänge nicht ganz fremd sein, denn gewisse Anzeichen die sowohl in Bukarest als auch in Siebenbürgen zu Tage treten, deuten unverkennbar darauf hin, als wäre sie damit indirekte einverstanden, ja ich glaube sogar nicht zu weit zu gehen, wenn ich unumwunden behaupte, dass sie die allmählig immer mehr Gestalt annehmende Bewegung bis zu einem gewissen Grade moralisch und mögli- cherweise auch materiell unterstützt, da Rosetti, der geriebenste und erpichteste Gegner der Monarchie, trotz allen nur zum Scheine zwischen Românul und Romania libera geführten Polemik, mit Laureanu und dem zweiten Redakteur Mihailesco, mehr als je verkehrt, wie denn auch bei Rosetti selbst jene Versammlungen stattfinden, bei denen das Verhältnis der Siebenbürger Rumänen der eigentliche Gegenstand der Verhandlungen bildet.

Für die Rumänen des Kronstädter Komitats bildet der Schaf- und Wollhandel die günstigste Veranlassung des häufigen Verkehrs und Viele passieren unter diesem Vorwande oft zwei bis dreimahl im Monate die Grenze, wenngleich deren eigentliche Beschäftigung mit dem Aussenhandel nichts gemein hat. Wohin speziell die Leute gehen und mit wem sie besonders verkehren, ist vorläufig Geheimnis und wäre einer schärferen Beobachtung werth, aber soviel ist unverkennbar, dass seit der Königreichs-Proklamation unter den Rumänen eine viel grössere Rührigkeit zu Tage getreten ist, als dies, bis damals der Fall war.

Dass bei denselben das Bestreben vorherrschend ist, sich zu Gunsten der Rumänen Rumäniens zu emancipieren und dass die im Geheimen wirkende Agitation täglich immer mehr Terrain gewinnt, bestätigten mir unter Andern auch die beiden in Kronstadt domizilierenden Oberste von Bundschuh und von Theuerkauf.

Auch Oberstlieutnant Benda des 2. Linien Infanterie Regiments theilt dieselbe Anschauung und erwähnte besonders das freche Auftreten rumänischer Offiziere, die sehr oft schaarenweise Kronstadt besuchen, wo sie sich wie zu Hause gebärden, weder beim Stationskommando melden, noch es der Mühe werth halten die Offiziere der Garnison zu grüssen. Bei den Kronstädter Rumänen sind sie aber dafür gerne gesehene Gäste und in den öffentlichen Lokalen kommt es namentlich bei Musikprodukzionen, denen rumänische Offiziere beiwohnen, häufig zu lärmenden Demonstrationen, venn irgend ein nationales Stück zum Vortrage gelangt.

Es sei mir nun gestattet, hier auch eine kleine Abschweifung zu machen, um eines Elementes zu erwähnen, welches gleich den Rumänen was Patriotismus betrifft nicht minder unverlässlich ist. Damit meine ich die Sachsen, und von denen vorzugsweise die heranwachsende Generation. Die Schässburger Studenten leisten in dieser Richtung ungleich mehr, denn dort wird eine förmliche Agitation von jeher betrieben und da der Sachse im Allgemeinen vom intelektuellen Standpunkte aus betrachtet, den übrigen Rassen des Landes entschieden überlegen ist, so ist dadurch auch sein Einfluss ein bedeutenderer, Wirklicher Patriotismus existiert bei denselben nicht: sie verfolgen

www.dacoromanica.ro

einzig und allein nur rein egoistische Zwecke und daher auch ihr stets demonstratives Auftreten gegen Alles ungarische. Die vor 3 Monaten in Kronstadt stattgefundene Wahl des Stadtpfarrers Obert hat dies zur Genüge erwiesen. Ich besuchte beispielsweise während meines Aufenthaltes in Siebenbürgen zahlreiche sächsische Dörfer. Allenthalben fand ich eine eigenthümlich scharf ausgeprägte Sympathie für Deutschland vor, während man von Ungarn gar nichts wissen will, und auch auf Oesterreich nicht gut zu sprechen ist. In allen Dorflesezirkeln existieren drei bis vier Berlinerblätter, aber nirgends besteht auch nur eine Spur eines oesterreichischen oder ungarischen Blattes.

Superintendent Teutsch in Hermannstadt wurde mir vielseitig als eine Persönlichkeit genannt, die jeder patriotischen Gesinnung ferne steht. Äusserungen niedriger Art selbst gegen die Dynastie sind keine Seltenheit und in den Privatwohnungen findet man selten und nur hie und da ein Bild Seiner Majestät, wogegen russische und rumänische Herrscherportraits allenthalben vorkommen und auch die letzten Kriegsereignisse der Jahre 1877—78 in allerlei Liedern besungen werden. Man könnte füglich Rumänen und Sachsen in eine Kategorie stellen. Folgender Vorfall charakterisiert die Gesinnungen der Letzteren zur Genüge.

An einem der letzten Sonntage hielt der reformierte Pfarrer Gyurka in Cernatfalu eine ungarische Predigt, in welcher er das Bedürfnis der Treue zum Herrscherhause und das einige Zusammenwirken der Ungarn als Thema gebrauchte. Nach beendigter Predigt trat ihm der sachsische Pfarrer Binder mit den Worten entgegen: „Sie haben gelogen, denn wir kennen von der Kanzel herab weder eine Dynastie noch Ungarn, zumahl uns letztere nur als Barbaren und unsere Unterdrücker bekannt sind".

Um nun wieder auf die Rümanen zurück zu kommen berichte ich, dass am 11. August l. J. In Krisba bei Kronstadt wieder eine jener häufig stattfindenden Verssammlungen abgehalten wurde, bei welchen wie gewöhnlich Popen und Lehrer die Führung übernahmen, und zu welchen nur Rumänien zugelassen wurden. An diesem Ausfluge, welcher den Charakter einer Landpartie tragen sollte, aber ganz andere Zwecke verfolgte, betheiligten sich auch mehrere Bukarester, die min theils als Mitarbeiter dortiger Blätter, theils als im Solde der rumänischen Polizei stehende Agenten bekannt sind.

Letztere betreffend kann ich nun allerdings mit Bestimmtheit nicht angeben, ob selbe dieselbe Mission auch. noch gegenwärtig verfolgen. Unter anderen nahm auch der rumänische Reservelieutnant Ghyka daran theil, den mir Polizeikomissär Szabo als politisch verdächtig schilderte, weshalb dessen Treiben auch beobachtet wurde. Derselbe wohnt abwechselnd 14 Tage lang in Kronstadt, um dann wieder eine Woche in Bukarest zuzubringen. Auch ein gewisser Babuiano, Mitarbeiter des "Binele public" wohnte mit noch zweien seiner Kollegen durch volle 8 Wochen in Kronstadt, war mitunter mehrere Tage abwesend, kehrte aber immer wieder dorthin zurück.

Babuiano bezieht, soviel ich positive Informationen besitze, einen Gehalt von nur monatlich 150 Franken, was ihn jedoch nicht zu hindern schien, ein Zimmer in einem Hotel ersten Ranges zu bewohnen und auch sonst alle Vergnugungen mitzumachen. Derselbe scheint somit über ausreichende Mittel aus irgend einem Fonde verfügt zu haben.

Am 12. Aügust begab ich mich an den Grenzpunkt Altschanz.

Die Mittheilungen, welche mir dort Kontumazdirektor Swoboda und Steuereinnehmer. Benedek machten, liefern einen weiteren Beitrag zu den bisher gemachten Erfahrungen. So erzählte unter anderen Direktor Swoboda, dass erst 8 Tage zuvor, mehrere den besten Ständen angehörige Herren vorn Kloster Cheia aus, an der Grenze erschienen waren, als derselbe eben eine Inspizierung der Grenzexposituren vornahm. Dieselben sprachen unter einander französisch, überschritten aber die Grenze nicht, sondern kehrten wieder in die Richtung nach dem Kloster zurück. Tags darauf begaben sich mehrere rumänische Popen und Lehrer aus der Grenzgemeinde Hosszufalu über die Grenzexposituren hinaus auf rumänisches Gebieth und verblieben dort volle 4 Tage, obwohl deren Grenzpassierscheine nur 48 stündige Gültigkeit hatten.

www.dacoromanica.ro

Erst später erhielt das Kontumazamt von der vorgesetzten Behörde Weisungen, auf die die Grenze passierenden, Personen, namentlich an diesem isolierten Punkte ein wachsames Auge zu haben.

Am 10. August erschienen am Kontumazamte zwei von Komarnik gekommene Rumänen, die sich untereinander gleichfalls der französischen Sprache bedienten also kaum zur kaufmännischen Klasse zu rechnen waren. Als der Kontumazdirektor deren Pässe verlangte, äusserte sich einer derselben er finde es höchst sonderbar nach Legitimationen zu verlangen, da dies angeblich nirgends beim Betreten ungarischen Gebietes der Fall war und sie überhaupt in dieser Hinsicht nirgends behelligt wurden. Als dann der Beamte den Uebertritt verweigerte, zog einer der beiden zwei Grenzzertifikate hervor. Wie mir Kontumazdirektor Swoboda mittheilte, benahmen sich die Beiden äusserst frech und mussten wiederholt darauf aufmerksam gemacht werden, dass sie sich in einem königlichen Amte befinden.

Vierundzwanzig Stunden später erhielt das Amt die offizielle Verständigung, auf zwei aus Rumänien kommende Reisende, die muthmasslich bei Altschanz die Grenze passieren dürften, aufmerksam zu sein. Dem Befehle lag aber weder eine Personsbeschreibung, noch sonst irgendein Anhaltspunkt bei. Zudem verfügt das Kontumazamt weder über Pferde, noch sonstige Beförderungsmittel, die Post, welche nur dreimahl der Woche verkehrt, muss stets aus dem 14 Kilometer entfernten Hosszufalu abgeholt werden und wenn irgend ein dringender Vorfall die Anwesenheit des Amtsvorstandes an der eigentlichen Grenze erfordert, so steht demselben kein anderer Ausweg offen, als im nächsten Orte bei irgend einem Bauer ein Pferd zu miethen, was aber stets von der Laune des Letzteren abhängig ist. Die Grenzexposituren sind nähmlich vom Kontumazamte nahezu eine Meile weit entfernt. Eine strenge Kontrolle ist dadurch nahezu unmöglich, da Gendarmen und Finanzaufseher stets im Dienste abwesend sind und der einzige beim Kontumazamte zurückbleibende Gendarme, seinen Posten nicht verlassen darf.

Auf meine Frage, ob in dieser Gegend keine Gerüchte zirkulierten die einen angeblich von Bukarest über Komarnik und Kloster Cheia dirigierten Waffentransport zum Gegenstande haben, erklärten mir beide Beamte, davon insoferne Kenntnis zu haben, als vor Kurzem eine darauf Bezug habende Schmuggelgeschichte in der Gegend kolportiert wurde, in Folge dessen auch an die unterstehenden Organe entsprechende Weisungen ertheilt wurden. Bei der grossen Ausdehnung der Grenze und den unzähligen Schleichwegen die von dort direkte in die nächsten Ortschaften führen, ist jedoch eine minutiöse Ueberwachung derselben, namentlich in finstern Nächten, nahezu eine Sache der Unmöglichkeit.

Am 15. August fand jenseits der Grenze abermals eine Zusammenkunft statt, an welcher zahlreiche Rumänen aus Kronstadt theilnahmen. Die eiforderlichen Fuhrwerke wurden nach Angabe des reformierten Pfarrers Borcsa in Bacsfalu diesmahl nicht in Kronstadt, sondern in Hosszufalu, und ausnahmsweise bei Rumänen gedungen.

Am 16. August traf ich in obigem Orte die beiden Brüder Nicolai und Aron Densusiano. Ersterer war vor einigen Jahren politischer Gründe halber veranlasst, seinen Geburtsort Fogarasch zu verlassen. Nach Rumänien übersiedelt, eröffnete er später in Bukarest eine Advokaturskanzlei und wurde bald darauf in die Kammer als Deputierter gewählt. Deren längerer Aufenthalt in Hosszufalu war zwar durch die Erkrankung Arons theilweise gerechtfertigt, aber dieselbe war nicht derart, um die Reise nicht bis Kronstadt fortsetzen zu können. Wie man mir mittheilte, beabsichtige demnächst auch Aron Densusianu nach Rumänien auszuwandern. Dessen Bruder wurde übrigens seiner eigenen Aussage nach, von der rumänischen Regierung behufs Vornahme wissenschaftlicher Studien (?) wiederholt nach Siebenbürgen entsendet.

Wie mir ferner der Steuereinnehmer von Hátfalu mittheilte, soll sich auch in Derystye zwischen Kronstadt und Bacsfalu gelegen, seit Wochen ein verdächtiges Individuum aus Rumänien aufhalten, nur war meinem Gewährsmanne der Name entfallen.

Alle diese geheimen Abmachungen, welche zwischen den Hauptpersonen getroffen werden mögen, und die jedenfalls, wenn auch nur in allgemeinen Zügen ein gewisses Aktionsprogramm enthalten dürften, welches bei passedenr Gelegenheit Anwendung finden soll, sind aber auch Solchen bekannt, die im gegebenen Falle dazu zu bewegen wären, hierüber Mittheilungen zu

www.dacoromanica.ro

machen, vorausgesetzt, dass man denselben die Versicherung beibringt, gegenüber ihren Konnationalen nicht verrathen zu werden. Einer derjenigen ist der gewesene Richter Goga, ein Verwandter des gleichnahmigen rumänischen Deputierten. Derselbe verlor seinerzeit sein ganzes Vermögen und steht eben auf dem Punkte auch um seine letzte Habe gepfändet zu werden.

Ausser ihm ist ferner der gr. n.u. Pfarrer Odor in Türkös auch einer derjenigen, bei denen die Vaterlandsliebe nur als Schild dient, hinter welchem die politischen Intriguen in aller Ruhe abgesponnen werden können. Odor besitzt vermöge seines Alters einen grossen Einfluss unter den dortigen Rumänen, obwohl in Folge seines unmoralischen Lebenswandels dessen Anhang immer mehr abnimmt.

Diese Beiden wären auszunützen und man könnte mit bedeutend geringeren Mitteln, als von Bukarest aus, zur Kenntnis jener geheimen Abmachung gelangen, deren Ursprung unbedingt in Bukarest zu suchen wäre.

Was nun die Ursache betrifft, dass solche Verhältnisse überhaupt entstehen konnten, die das malkontente Element, wenn auch langsam, aber entschieden grossgezogen haben, so liegt andererseits ein grosser Theil der eigenthlichen Schuld in den vielen Unregelmässigkeiten, die sich richterliche, vor allem aber administrative Beamte nur zu oft erlauben. Leider kümmert sich dort der Funktionär nur um sich selbst und nie um das staatliche Interesse. Das Volk ist seinen Anschauungen nach, nur dazu da, um ausgebeutet zu werden und so seinem persönlichen Zwecke zu dienen. Die Wählbarkeit der Komitatsbeamten hat schon so manche unangenehme Konsequenz zur Folge gehabt, da in der Regel Leute zu Stelle gelangen, die bis dahin vom Verwaltungsdienste keine Idee hatten. Zahlreiche zu Grunde gegangene Gutsbesitzer finden bei solchen Anlässen die willkommene Gelegenheit ihre materiell zerrütteten Verhältnisse wieder einigermassen zu rangiren und da sie nach Ablauf der 6 Jahre bei den Neuwahlen nicht immer mit Bestimmtheit auf einen gewissen Erfolg rechnen können, so wird eben die Dienstperiode nach jeder Richtung hin ausgenützt. Der Bauer arbeitet nur um beständig zu zahlen. Ist er mit der Steuer fertig, so kommt eine Spitalsanlage, oder unter irgend einem Namen Stuhlrichterspartlen, Kirchenzehent, Strassenbau, Steuerexekutoren u.s.w. an die Reihe, um bei passender Gelegenheit wieder von vorne zu beginnen. Bei einer, einmahl mit allem Ernste eingeleiteten strengen Enquete, müssten die Fälle, in denen mancher Bauer seine Steuern drei und vierfach bezahlte, zu hunderten konstatiert werden. Letztere an und für sich hoch, ist aber noch lange nicht absolut drückend. Wie viele Fälle erzählte man mir nicht, wo die bereits erlegte Steuer durch Richter und Notäre jedem anderen, nur nicht dem bestimmten Zwecke zugeführt wurde, und wo man den Bauern einfach glauben machte, dass er noch immer im Rückstande sei. Dabei wird nun derselbe nicht etwa vorgeladen, damit man ihm von einer amtlichen Kommission die Sache erläutere. Im Gegentheile, man nimmt sich sogar die Mühe sich zu ihm zu begeben, wo man ihm kurzweg erklärt, er hätte noch so und soviel zu zahlen, widrigenfalls man ihm sein Vieh veräussert. Der Bauer und zwar der ungarische ebenso wie der rumänische, kennt sich bei den acht bis neun verschiedenen Komitats und Comunalumlagen nicht mehr aus, Quittungen verabfolgt man nicht immer und wenn er dann seine letzten Kräfte angespannt hat, um der Forderung, die er vielleicht schon zwei bis dreimahl gezahlt hat, gerecht zu werden und das zu retten womit er sich sein tägliches Brot verdient, dann absorbiert der Dorfjude das noch Uebrige für Zinsen eines Kapitals, welches der Bauer vielleicht nie in dier Hand bekam. In vielen Fällen verzichtet ef auf Alles und fängt wieder vom Frischen an. Andere wieder gelangen allmählig zur dunklen Ueberzeugung irgendwie übervortheilt zu sein und auch deren gibt es in jedem Dorfe. Diese wenden sich dann an den Rechtsanwalt, um das unrechtmässig Verlorene womöglich wieder hereinzubringen. Über diese Kategorie fallen die in allen Dörfern wohnenden Winkeladvokaten wie die Aasgeier her, und was ihm dann noch der Jude aus Barmherzigkeit übrig liess, das verschwindet in den Krallen dieser sonderbaren Gattung von Rechtsfreunden. Dass dabei die rumänischen Advokaten gegenüber ihren eigenen Landsleuten ein ganz besonders entwickeltes Raffinement an den Tag legen, sei so nebenbei mit bemerkt. Kommt es zu Klagen, so hört man die Bittsteller zwar an, aber eigentliche Bescheide erhalten sie nie, da derjenige, welcher sich oft so schreiende Willkührsakte zu Schulden kommen lässt, in der Regel einflussreiche Connexionen besitzt, denen gegenüber jede Reklamation im Winde verhällt. So weiss z.B. Magistratsrath Rajner

www.dacoromanica.ro

in Karlsburg zu erzählen, dass man erst kürzlich einem Bauer, welcher mit 11 Gulden Steuer im Rückstande war, Habseligkeiten für 108 Gulden verkaufte. Solche Fälle, die leider nicht vereinzelt vorkommen, erzeugen allmählig böses Blut und einen nicht zu unterschätzen den Grad von einer immer tiefer Wurzel fassenderen Abneigung unter der rumänischen Bevölkerung, der schliesslich zum vollendeten Nationalitätenhasse ausartet.

Damit will nun nicht unbedingt gesagt sein, dass ausschliesslich nur der rumänische Bauer unter solch desolaten Zuständen leidet, denn der Ungar ist im Ganzen genommen nicht viel besser daran. Aber während Letzterer sich nur darauf beschränkt, wenn es ihm zu arg wird, seinen Groll an einem oder dem anderen gewissenlosen Beamten loszulassen, überträgt der Rumäne seinen Hass auf die gesammte Nation der Ungarn. In solchen Fällen sucht er dann als letzte Zufluchtsstätte den Popen als Rathgeber auf, der es nun wieder nicht versäumt, ihn in seinem Hasse noch zu animieren. Er erzählt ihm wundervolle Geschichten von dem herrlichen Leben jenseits der Karpathen, verspricht ihm goldene Berge und allen erdenklichen Wohlstand, alles Dinge, für welche das naive Gemüth des Bauers stets empfindlich war.

So entsteht allmählig eine Kette, die für den Staat einen Circulus vitiosus bildet und die einst ihre bedenklichen Folgen nach sich ziehen könnte. Wozu dann noch fremde Agitatoren wenn es deren genug im eigenen Lande gibt.

Seit in nächster Nähe ein Königreich entstand, wird nur noch grossnationale Politik getrieben. Alles traumt von hohen Stellen und Besitz und diejenigen, welche berufen wären, das Volk politisch zu belehren, und auf den richtigen Weg zu leiten, die reden ihm im Gegentheile zum Herzen, Vertrauen zu haben, da über kurz oder lang alles sich zum Bessern wenden wird. Kommen dann ab und zu von jenseits der Gebirge Agitatoren, so ist es nun einleuchtend, dass dieselben ein unendlich leichtes Spiel haben, die Menge für sich zu gewinnen, die ja schon zu Hause für solche Zwecke mürbe gemacht wurde.

Um, bevor ich dieses Kapitel abschliesse, noch ein weiteres Exempel der Korruption anzuführen, erwähne ich eine mir von mehreren Seiten wiederholte und bestätigte Thatsache. In Hétfalu sind über 2000 junge Leute rekrutierungspflichtig, die sämmitlich im Laufe einigerJahre nach Rumänien gingen, um dort Erwerb zu suchen, wo sie mehrere Jahre zubringen, bis sie eine gewisse Summe ersparten, dann heirathen und sich ihren eigenen Hausstand gründen. Im Betretungsfalle helfen sie sich mit einem Geldbetrage, dessen Höhe von der Laune des Richters oder Notärs abhängig ist, über alle Hindernisse, hinweg. Seit Jahren macht man dort überhaupt nur auf nomadisierende Zigeuner Jagd, die dann statt der Abwesenden der Assentkomission vorgeführt werden. Wer im Stande ist; dem Richter 30 bis 40 Gulden in die Hand zu drücken, der ist von der Militärpflicht insoferne befreit, als man ihn nach Rumänien verschwinden lässt. Ähnliche Fälle ere gnen sich jedes Jahr.

Im vorigen Jahre liess der Stuhlrichter plötzlich auf alle Jene eine Razzia unternehmen, die seit einiger Zeit aus Rumänien zurückgekehrt, mitlerweile ihren Hausstand gegründet hatten, ohne aber der Militärpflicht Genüge geleistet zu haben. Natürlich war die dadurch hervorgerufene Panique eine ausserordentliche, aber die Ortsrichter waren bald mit einem Aushilfsmittel zur Hand, und man sprach öffentlich davon, dass Jeder, welcher dem Stuhlrichter 200 Gulden zahlen könne, von ferneren Behelligungen befreit sein werde. In Ermanglung der nöthigen Mittel, liehen sich die Leute den verlangten Betrag aus den Kirchenkassen aus, da sie var der Alternative standen, entweder zu zahlen oder nachzudienen. Im kleinen Orte Zaizon sind nachweisbar dreizehn derartige Fälle bekannt und Eingeweihte behaupten zu wissen, dass im Stuhlrichterbezirke über 200 solcher Missbräuche vorkamen.

Am 26. August in Karlsburg angekommen, besuchte ich Kanonikus Beke vom bischöflichen Domkapitel. Derselbe erging sich in einer eingehenden Schilderung der unter den dortigen Rumänen herrschenden Stimmung und beezichnete den Pächter Axenti aus Krakó bei Karlsburg als ein politisch verdächtiges Individuum gefährlichster Sorte. Unter all den bisher gemachten Erfahrungen befremdete mich dann auch die Mittheilung Beke's nicht mehr, dass unter der rumänischen Bevölkerung der Glaube vorherrsche, dass bald eine besseer Zeit käme und namentlich viel russisches Geld unter dieselben vertheilt werde. Dem Landvolke bringt man ferner

www.dacoromanica.ro

die Idee bei, dass demnächst die Rumänen Rumäniens, durch die Russen unterstützt, das Befreiungswerk durchführen würden.

Dieser Glaube wird durch Popen und Lehrer beim Volke stets rege erhalten. In dieser Gegend, wo das magyarische Element in der entschiedendsten Minorität vorkommt, sind daher auch mannigfache, an Ungarn begangene Pressionen an der Tagesordnung.

Unter anderen machte mich Kanonikus Beke auf die rumänischen Vereine Iulia und Albine aufmerksam, die sich im Geheimen viel mit Politik befassen sollen.

In den rumänischen Gymnasien wird die Jugend systematisch im Hasse gegen andere Nationalitäten grossgezogen und gewaltsame Romanisierungen echt ungarischer Namen sind an der Tagesordnung, ohne dass derartigen Vorgängen das nöthige Augenmerk geschenkt würde. Die Schulinspektoren beschränken ihre Aufmerksamkeit nur auf die Volksschulen, ohne sich um die Vorgänge in den Gymnasien auch nur im Entferntesten zu kümmern.

Ausser Axenti, wäre, wie mir Kanonikus Beke mittheilte, auch das Treiben des Notärs Papp in Sazd zu beobachten. Derselbe studierte in Blasendorf Theologie und wollte nach dem Tode seines Vaters Pfarrer werden. Seine Beziehungen zu Rumänien sind in der ganzen Gegend bekannt, denn er unternimmt dorthin häufige Ausflüge und war auch bei den Krönungsfeierlichkeiten in Bukarest anwesend.

Einer Mittheilung des Stadthauptmanus Jeney in Karlsburg nach, trieb sich im Komitate der von Paris seiner sozialistischen Äusserungen halber ausgewiesene Hörer der Medizin Calligari, Sohn der Präsidenten des obersten Gerichts und Kassationshofes in Bukarest mit noch vier anderen jungen Leuten, worunter ein gewisser Rakovitza, mehrere Wochen lang in denen fast ausschliesslich von Rumänen bevölkerten Ortschaften umher. Da deren Pässe in Ordnung waren, wurde denselben kein Hindernis in den Weg gelegt. Die übrigen Namen konnte man mir zwar nicht nennen, aber es bestätigte mir sowohl der Stadthauptmann, als auch Senator Rajner dass diese Leute während ihres mehrtägigen Aufenthaltes in Karlsburg, viel mit einem gewissen Patitza Rubin, dem Magistratsrathe Zirlea und Advokaten Nicolai Barbu verkehrten. Patitza und Barbu sind als politisch verdächtig bekannt und Ersterer korrespondiert auch viel mit den rumänischen Oppositionblättern, an welche er von Fall zu Fall Mittheilungen gelangen lässt. Binele public und Romania libera sind diejenigen Journale, denen er häufig Artikel einsendet. Zirlea steht mit dem Hofmarschalle Vacarescu im schriftlichen Verkehre. Letzterer war voriges Jahr in Karlsburg und erbath sich von Kanonikus Beke, dem er durch Zirlea vorgestellt wurde, verschiedene Daten aus dem bischöflichen Archive über seine, angeblich im XIII. Jahrhunderte in Fogarasch ansässig gewesenen Vorfahren.

Von Karlsburg schlug ich den Weg gegen Abrudbanya ein und verblieb mit verschiedeïien Empfehlungsbriefen versehen zwei Tage in Zalathna, wo ich bei Kainonikus Ninger, Dr. Med. Gerbert, Bergrath Heinrich und Rechnungsrath Knöpfler, letzterer im Dienste der königlichen Regierung, mehrere Informationen einholte.

Kanonikus Ninger schilderte mir den Vicegespan Ormos, des Arader [1] Komitats, obwohl derselbe vor gar nicht langer Zeit mit dem Franz Joseph's Orden dekoriert wurde, als einen Mann, dem es unbedingt an Pflichttreue mangeln dürfte. In einer Paralelle mit ihm, stehen die beiden Stuhlrichter Bartha und Tzeran. Die Bevölkerung Zalathnas besteht grösstentheils nur aus Rumänen. Bei einer Gesammteinwohnerzahl von circa 3000 Seelen sind sie mit gut zwei Drittheilen vertreten. Dort dominiert nun der Rumäne vollkommen und namentlich seit ein ungarischer Steuerbeamte vor einiger Zeit 4000 Gulden Staatsgelder veruntreute, ist auch der Kredit der Ungarn volkommen geschwunden. Rechnungsrath Knöpfler beleuchtete mir gegenüber die Verhältnisse und betonte besonders den Umstand, dass sich der Rumäne hierorts in die Ueberzeugung hineingelebt habe, beim geringsten Verstosse, eben weil er Rumäne ist, empflindlich gestraft zu werden, während dem Ungarn Vieles nachgesehen wird. Es mangelt mit einem Worte an Gerechtigkeit, und darin liegt mit ein Grund der allgemeinen Unzufriedenheit. Wer jedoch auch hier die Verhältnisse mit kaltem Blute beurteilt, der gelangt zur vollkommenen Ueberzeugung, dass nur dann eine radikale Heilung und Besserung der täglich unerquicklich

www.dacoromanica.ro

werdenden Verhältnisse möglich wäre, wenn mit dem bisherigen Systeme gebrochen und nicht mehr gewählte, sondern Berufsbeamte angestellt würdën.

In Zalathna fanden im Laufe des Sommers Theatervorstellungen einer rumänischen Schauspieler-Wandertruppe statt, wobei grösstentheils nur nationale, auf die letzten Ereignisse Bezug habende Stücke zur Aufführung gelangten. Mitunter wurden von der Bühne herab, die Rumänen aufgefordert, ihren Brüdern jenseits der Karpathen die Hände zu reichen, um dauernd vereint zu sein, and ohne dass behördlicherseits gegen eine derartig inszenierte Propaganda Einspruch erhoben worden wäre.

Auch fand dort einige Wochen vor meiner Ankunft, eine jener bereits mehrmals erwähnten, exklusive von Rumänen besuchten Volksversammlungen statt die diesmahl eine Sammlung zum Besten der rumänischen Volksbildung zum Zwecke hatte. Man hat zwar keine Kenntnis von den dort gehaltenen Reden und Trinksprüchen, aber die Honoratioren Zalathna's sind darin volkommen übereinstimmend, dass die Zusammenkunft nur deshalb ungefähr eine Stunde weit entfernt, an einem volkommen isolierten Punkte stattfand, um seinen Gefühlen ungestört Luft machen zu können.

Dass zwischen Ungarn und Rumänen eine Spannung besteht, die täglich mehr zum Durchbruche gelangt, bestätigte mir unter andern auch der in Zalathna begüterte Reichstagsabgeordnete Lukács Lásslo, der gleich Anderen die Popen und Lehrer der gesammten Umgebung als diejenigen Elemente bezeichnet, die das Feuer heimlich schüren und der Masse succesive den Glauben beibringen, sich einmahl von dem auf ihr lastenden Drucke befreien zu müssen.

Bei den Popen könnte man auch Gründe religiöser Natur mnit unterschieben. Die Rumänen waren zu allen Zeiten bestrebt, die nationale Abgeschlossenheit ihrer Kirche zu wahren, so dass sie in Folge dessen stets eine engere Gemeinschaft mit anderen Elementen mieden. Uebrigens liegt bei denselben eine gewisse Agitationssucht schon im Blute, da sie schon im XVII. Jahrhunderte vorkam und eigentlich als ein historisches Erbstück betrachtet werden könnte. Damals waren es allerdings nur religiöse Motive allein, die sich aber bald zu national-politischen entwickelten.

Dass ferner die Märzereignisse in Bukarest eine gewisse Anziehungskraft auf das Volk ausübten, ist nicht in Abrede zu stellen und da ferner die Mehrzahl der aus Siebenbürgen emigrierten Rumänen, im Königsreich auffallend rasch relativ günstige Stellungen errangen, so ist es auch nicht zu wundern, dass die grosse Zahl der Rumanen gegenwartig gegen den nationalen Staat gravitiert. Die grosse Masse ist in diesem und ahnlichen Fallen nun allerdings nicht massgebend, dafür sind aber die eigentlich intelligenten Elemente die zwar sonst bei den Rumanen minder zahlreich als anderwarts vertreten sind, diejenigen Faktoren, die die Gesammtmasse beeinflussen und ihrem Willen gefügig und blind ergeben machen. Gerade diese sogenannte Intelligenz ist der Wurm, welcher seit Jahren an den loyalen Gesinnungen für Dynastie und Vaterland nagt und möglicherweise einst die Ursache ernsterer Konsequenzen werden könnte.

Obwohl nun diese im geheimen thatige Agitation mit einer Zahigkeit einem bestimmten Ziele zusteuert, die einer besseren Sache würdig ware, so scheint man derselben bis nun keine Aufmerksamkeit gewidmet zu haben, oder man unterschatzt sie im Allgemeinen und lasst sie in Folge dessen ruhig gewahren. Daher datiert aber auch die eigenthümliche Offenheit, mit der sie bei so mannigfachen Anlassen zu Tage tritt.

Solange aber auch das moderne Ungarn für die Entwicklung des rumanischen Volkes nichts beitragen wird, werden diejenigen, welche das Gegentheil anstreben, und darin eine Starkung des gemeinsamen Vaterlandes erblicken, mit einer gewissen Konsequenz indirekte gedrückt, daher es auch schon so weit kam,' dass für jeden in Ungarn angestellten Rumanen schon darin eine Gefahr liegt, wenn der Vorgesetzte auf seinem Tische eine rumanische Zeitung findet, daher auch kein Wunder, wenn der Rumane vielleicht unwillkührlich seine Blicke dorthin wendet, wo er unbedroht, eine seinem Geschmacke mehr entsprechendere und günstigere Existenzbedingung findet. Ob Ungarn damit etwas erreicht, ist kaum anzunehmen, zum Mindesten nicht wahrscheinlich, da sich dynastische und Vaterlandsliebe unmöglich erzwingen lassen. Daraus aber entstand allmahlig die

www.dacoromanica.ro

für die Magyaren weit gefahrlichere Konsequenz, dass es heute bei den Rumanen als Verbrechen gilt, etwas magyarisches zu lesen.

Gegen diese Folgen anzukampfen, ist einstweilen ganz und gar unmöglich, aber ebenso unmöglich ist für die Dauer ein Zustand der solche Folgen erzeugt. Es wird allmählig die Ueberzeugung durchdringen müssen, dass es nicht im Interesse der Monarchie liegen kann, die Entwicklung desjenigen Elementes zu hemmen, welches mit dazu berufen scheint, die Kulturbestrebungen im Oriente zu vertreten.

Was mich aber unter allen bisher gemachten Erfahrungen am meisten befremdete, ist eine Mittheilung die mir Kanonikus Ninger machte und die, wie ich weiter unten zu bemerken die Ehre haben werde, auch von anderer Seite bestätigt wurde. Demnach hätte sich eine gewisse Agitation leider auch in Armeekreise eingeschlichen und soll dies speziell im Regimente Grossherzog von Baden No. 50, Ergänzungsbezirk Karlsburg der Fall sein. Ninger glaubt bestimmt zu wissen, dass zwischen den Offizieren rumänicher Nationalität des Regiments und dem rumänischen Major Ignat ein intimer geheimer Verkehr besteht. Letzterer, welcher gegenwärtig ein Bataillon des 5. Dorobanzen Regiments (Giurgevo) kommandiert, war bis zum Jahre I868 Hauptmann im Regimente und ist ein Schüler Ningers und ehemaliger Zögling der Naszoder Schule.

Die Rumänen dieser Gegend glauben im Ernstfalle auf das Regiment zählen zu können.

Ueber dieses Thema schreibt mir übrigens später Senator Rajner, dass in den Regimentern rumänischer Nationalität, die Nationalitätenfrage de facto besteht, und er glaubt ferner Offiziere zu kennen, die nicht nur mit gewissen Agitatoren im innigsten Verkehr stehen, sondern auch selbst im geheimen auf die Verwirklichung eines grossrumänisches Reiches hin arbeiten. Schliesslich macht Obiger die Bemerkung, dass er *so* manche Enthüllung zu machen im Stande wäre, wenn ihm hiezu die Gelegenheit gebothen wäre.

Noch erwähne ich, dass gegenwärtig in der ganzen, von Rumänen bewohnten Gegend, anlässlich der in den nächsten Tagen in Hermannstadt zu eröffnenden Ausstellung eine auffallende Rührigkeit sich der Rumänen bemächtigte und Alles, was nun annähernd über Mittel verfügt, sich dorthin begibt. Mehrere begüterte Patrioten sollen auch nicht unbedeutende Summen zur Disposition gestellt haben, um auch minder Bemittelten die Reise dahin zu ermöglichen.

Am 26. August setzte ich meine Reise nach Abrudbanya. fort und Bezirksrichter Lázár, sowie Bürgermeister Diosegyi, an die ich empfohlen war, kennen lernte, Beide betrachten die Rumänen der Umgebung als ein feindliches und bis zu einem gewissen Grade gefährliches Etement.

Eine besondere Agitationssucht manifestiert sich im Aranyosthale und in der Gegend von Topánfalva. Eine Ausnahme hievon macht vielleicht Verespatak, wo die Bevölkerung, obzwar ausschliesslich aus Rumänen bestehend, durch den Grubenbau zu sehr in Anspruch genommen ist.

Dagegen ist Topánfalva (Cîmpeni) ein auch aus früherer Zeit bekanntes Nest, geheimer Wühlereien.

Bürgermeister Diosegyi theilte mir unter anderen mit, dass einige der engagiertesten Grossrumänen der Gegend seit Kurzem auf besonders grossem Fusse leben, sich Equipagen halten u.s.w. ohne dass irgend ein reeller Gewinn nachweisbar wäre.

Bezirksrichter Lazar will den Sommer hindurch sieben bis acht junge Leute aus Rumänien wiederholt in Abrudbanya und Konkurrenz gesehen haben, die ihrem Auftreten nach über bedeutendere Mittel verfügt haben müssten, stets sehr elegant gekleidet erschienen und nicht als gewöhnliche Touristen betrachtet werden konnten, da sie gerade denen in der Umgebung befindlichen Naturwundern, die jährlich von zahlreichen Fremden namentlich aus Deutschland besucht werden, gar kein Augenmerk schenkten. Auf meine Frage, wie es komme, dass die Lokalpolizei derartige Spaziergänger nicht näher ins Auge fasse, antwortete man mir, dass der Stadthauptmann ohne speziellen Auftrag nichts thun und überdies seine gesammte Umgebung aus Rumänen bestehe, auf welche sich in solchen Fällen nicht zu verlassen wäre.

Namentlich seit vor zwei Jahren ein preussischer Offizier a.D. vom Verespataker Stuhlrichter als Spion betrachtet und per Eskorte nach Abrudbanya gebracht wurde, dort aber frei gelassen, später klagbar auftrat, zeige man wenig Lust mehr aus eigener Initiative etwas zu unternehmen und

www.dacoromanica.ro

man zieht es vor, den Dingen einfach ihren Lauf zu lassen. Von einer Kontrolle der zahlreichen Fremden die jedes Jahr hier verkehren, ist also absolut keine Rede.

In Abrudbanya ist Advokat Fülöp einer derjenigen welcher seit langer Zeit unter die Bevölkerung antipatriotische Ideen propagiert. Er wurde mir von verschiedenen Seiten und schon in Karlsburg als ein Wühler bezeichnet, der auch in den letzten Jahren auf unbekannte Weise zu bedeutendem Vermögen gelangte, aber dasselbe angeblich, aus Furcht, einmahl seinem politischen Umtriebe halber verhaftet zu werden, auf den Namen seiner Frau übertragen liess. Als ich in Abrudbanya ankam, war derselbe zur Hermannstädter Ausstellung abgereist.

Ausser ihm ist der gr. n.u. Erzpriester Gaal einer derjenigen, der mit Fülöp dieselben Anschauungen theilt. Bei letzterem werden häufige Zusammenkünfte abgehalten und Rumänen die aus Rumänien kommen, finden dort stets ein offenes Haus. Bezirksrichter Lazar bestätigt mir ferner, dass dann bei solchen Anlässen ausschliesslich nur Politik getrieben wird und dass erst kürzlich bei ihm wieder eine Art Verbrüderungsfest stattfand, wobei es nicht an Toasten auf eine baldige Vereinigung mit Rumänien fehlte.

In Gesellschaft Fülöps war auch Gaal mit mehreren anderen nach Hermannstadt abgereist. In Verespatak machte mir Berghauptmann Kremnitzky ähnliche Mitteilungen und bezeichnete den Unterarzt Kajan, den gr. n.u. Pfarrer Mestecan und den Grubenbesitzer Hensch, welcher von Gaal seine Instruktionen empfangen soll, als eigentliche Wühler, deren Treiben zu beobachten wäre, da dieselben jeden Augenblick ohne nachweisbaren Grund für längere Zeit abwesend sind. Damals befanden sie sich sämmtlich in Hermannstadt.

Stuhlrichter Fiker glaubt überdies positiv unterrichtet zu sein, dass die Rumänen Abrudbanya's und Topánfalvas vor 4 Wochen ein nationales Fest begingen, anlässlich welchem Toaste auf die Vereinigung mit Rumänien ausgebracht würden. Da auch dieses im Freien, weit abseits von den betreffenden Ortschaften abgehalten wurden, so scheint diesbezüglich eine gewisse, allgemein geltende Instrukzion zu bestehen.

Einer derjenigen ferner, welcher in mir persönlich den Verdacht erweckte, alle Eignung zu besitzen, unter der Bevölkerung Unzufriedenheit hervorzurufen, ist der Steuereinnehmer Romulus Krita des Verespataker Bezirks, über dessen geheime Thätigkeit auch der Ortsrichter Ebergenyi Sámo seine Bedenken äusserte. Derselbe führt bei jeder Gelegenehit der Bevölkerung gegenüber eine Sprache, als läge ein Anschluss an Rumänien zwischen heute und morgen und als er unlängst darauf aufmerksam gemacht wurde, in seinen Äusserungen zurückhaltender zu sein, erklärte er öffentlich, dass die Zeit nicht mehr ferne sei, wo man der ungarischen Wirtschaft die Spitze abbrechen werde. Derselbe steht mit den Wühlern des benachbarten Bucium Csorba u.z. dem Notär Baritz, dem Grubenbesitzer Danes und dem Lehrer Motzoca, deren agitatorischen Ruf übrigens auch in Karlsburg bekannt ist, im intimen Verkehr. Zur selben Kategorie gehört auch ein gewisser Andreica in Topanfalva.

Als ich am 28. August, als dort eben Jahrmarkt abgehalten wurde hinüberfuhr, fiel mir die grosse Menge Gewehre und Revolver auf, die in allen Buden feilgebothen und verkauft wurden. Später theilte mir Bezirksrichter Lazar mit, dass auch in Abrudbanya im Laufe des Jahres viel Waffen verkauft wurden.

Berghauptmann Kremnitzky ist der Ansicht, die seit längerer Zeit leer stehenden aerarischen Gebäude in Offenbanya als Kaserne zu benützen, um selbe einerseits vor dem Ruin zu bewahren, und falls wirklich einmahl der Versuch gemacht werden sollte, eine Erhebung zu versuchen, man wenigstens den Knotenpunkt Topanfálva, eine der militärisch wichtigsten Stellungen Versuch gemacht werden sollte, eine Erhebung zu versuchen, man wenigstens den Knotenpunkt Topanfálva, eine der militärisch wichtigsten Stellungen Siebenbürgens in der Hand zu haben.

In Nagy Enyed angekommen, konnte ich mich dem Obergespan Zaik, an welchem ich empfohlen war, nicht vorstellen, da derselbe vom Bade Basen noch nicht zurückgekehrt war. Dr. Albert Nagy schilderte die dortige Bevölkerung als eine loyale, nur theilte er mir mit, dass in Brad augenblicklich eine rumänische Schauspielertruppe gastiere, die unverhältnismässig viel Geld ausgibt, während ihre Einnahmen in der Regel mehr als bescheiden sind. Stazions Chef Enyeter

www.dacoromanica.ro

bemerkte zwar im Laufe des Sommers viele Fremde aus Rumänien, ohne aber an denselben etwas verdächtiges bemerkt zu haben.

Von Grosswardein, wo ich am 1. September eintraf, aber durch Dr. Gustav Meyer die positivste Versicherung erhielt, dass von irgend welchen verdächtigen Symptomen keine eigentliche Spur sei, reiste ich bereits Tags darauf nach Klausenburg und nach 24 stündigem Aufenthalte nach Kronstadt retour.

Vor meiner Rückreise nach Bukarest ging ich am 5. September nochmals nach Hosszufalu und Türkös.

Dort erfuhr ich, dass am 23. August ein sicherer Dorca, der mit Rumänien wöchentlich verkehrt, mit einer Ladung verdächtiger Kisten im Dorfe ankam, und selbe Tags darauf dann in der Richtung von Földvár weiter verfrachtete. Vom reformierten Pfarrer später um deren Inhalt befragt, gab er an, dass dieselben Mineralwasserflaschen enthielten, was jedoch der Pfarrer bezweifelte, da selbe ihm viel länger und höher als die hier üblichen Mineralwasserkisten vorkamen. Dorca kam Tags zuvor aus Komarnik, wo er sich 8 Tage lang aufgehalten hatte. Er schlug den Weg über Altschanz ein. Bevor er seine Fuhrwerke nach Földvár dirigierte, war er eines Abends in der Dorfschänke. Dort klagten mehrere Ungarn über die augenblicklich herrschenden schlechten Zeitverhältnisse, worauf er ihnen erwiederte, dass sich bis zum nächsten Herbste alles ändern würde.

Fast dieselbe Äusserung that einige Tage früher der rumänische Lehrer Giurgiu aus Pürkeretz, der gleichfalls mehrere Tage lang in Komarnik abwesend war.

Bei meiner diesmahligen Anwesenheit in dieser Gegend, bezeichnete man mir ferner einen gewissen Panu, Lederhändler, als ein Verdacht erregendes Individuum.

Zwei Tage vor meiner Ankunft in Hosszufalu kam Schuldirektor Dorca zu Panu, von dem er über seinen letzten Aufenthalt in Rumänien befragt wurde. Dorca gab an, dass er Sitzungen beizuwohnen hatte. Die weiteren Auseinandersetungen entfielen aber, da Richter Papp, dazu kam, vor welchem man keine weiteren Eröffnungen machen wollte, obwohl Panu mit demselben auf sehr vertrauten Fusse steht, und sich öfter bei grösseren, Einkäufen nicht unbedeutende Summen von ihm auslieh.

Als ich später mit Richter Papp sprach, bestätigte mir auch dieser; dass Lehrer und Seelsorger ün gegenseitigen Wetteifer an der bestehenden Ordnung rütteln und dass öffentlich hinausgeschleuderte ungarnfeindliche Äusserungen keine Seltenheit sind. Wie mir auch Obiger ferner mittheilt, vergeht keine Woche in welcher nicht bei Einem oder dem Andern der hervorragenderen Rumänen Sitzungen abgehalten werden über deren Zweck und eventuelle Vereinbarungen jedoch nichts in die Öffentlichkeit dringt. Papp glaubt ferner in positivster Weise überzeugt zu sein, dass der Schuljugend der rumänischen Lehranstalten der Begriff eingeimpft wird, als sei Siebenbürgen eine zu Rumänien gehörige Provinz, für welche Beweisführung im Geheimen gewisse Karten benutzt werden; derselbe konnte mir jedoch nicht genau angeben, ob die Gorjan'sche Karte oder andere ähnliche Machwerke für diesen Zweck Verwendung finden.

In Hosszufalu allein sind zwölf rumänische Lehrer die mit den Popen zusammen, auf die rumänische Bevölkerung in einer Weise einwirken, die unmöglich ein gutes Ende nehmen kann.

Richter Papp will ferner die Beobachtung gemacht haben, dass sowohl die Einen wie die Andern seit einiger Zeit mehr Geld ausgeben als bisher, und im Allgemeinen Ausgaben machen, die mit deren Einkommen in keinem Verhältnisse stehen. Auch bemerkte er, dass seit einiger Zeit der Verkehr fremder Rumänen bedeutend zugenommen habe und da die Mehrzahl derselben weder Kaufleute noch Landwirthe ind, scheint auch deren Anwesenheit in den verschiedenen Ortschaften nicht gerechtfertigt. Derselben Quelle nach kommen auch rumänische Offiziere häufiger als sonst und verkehren mit Popen und Lehrern.

Durch alle diese Vorgänge, deren Gefährlichkeit zwar vorderhand nicht erwiesen ist, die aber doch zu gewissen Bedenken Anlass geben, entwickelte sich allmählig bei der Gesammtbevölkerung der Glaube an das Bestehen einer im Geheimen wirkenden Kraft, die dazu bestimmt wäre, bei der ersten sich ergebenden Gelegenheit einen Umschwung der bestehenden Verhältnisse zu provozieren.

www.dacoromanica.ro

Auch der reformierte Pfarrer Borcsa in Bacsfalu erwähnte dessen wiederholt und drückte mir gegenüber sein Erstaunen aus, mit welchem Siegesbewusstsein die Rumänen von ernsten Ereignissen sprechen und sich nicht scheuen, dies selbst Regierungsbeamten gegenüber zu äussern. Ein gewisser Lupu einer der reichsten Oekonomen der Umgebung erklärte sogar, dass die Rollen bereits vertheilt sind um bei nächster Gelegenheit entscheidend aufzutreten.

Wenn nun auch vorderhand keine Möglichkeit vorhanden ist, an den Eintritt ernsterer Eventualitäten zu denken, so biethet dennoch die rumänische Hetzpresse hinlängliche Anhaltspunkte, um zur Vorsicht zu mahnen. Ich erlaube mir, an dieser Stelle unter andern nur auf einen gewissen Artikel der Romania libera aufmerksam zu machen, worin die Siebenbürger Rumänen direkte aufgefordert werden, zu den Waffen zu greifen. Dass obiges Blatt, obwohl demselben der Postdebit entzogen ist, dessen ungeachtet versteckter Weise nach Siebenbürgen den Weg findet, dafür sorgt man schon in Bukarest, denn Pfarrer Borcsa will erst vor einigen Tagen den gewesenen Ortsrichter Roşculetz mit einem Exemplar desselben gesehen haben.

Der gewesene Notar Iarca in Türkös, bekennt sich gleich vielen Anderen zu den Dogmen der Seelsorger und Lehrer Clique und erklärte kürzlich dem reformierten Kaplane Arpad, dass die Sache der Rumänen heute vielleicht weiter gediehen wäre, wenn die leitenden Persönlichkeiten mehr Energie als bisher an den Tag gelegt hätten.

Pfarrer Verza soll am 6. September einer ausschliesslich aus Rumänen bestandenen Versammlung präsidiert haben, zu derem Schlusse das nationale Lied gesungen wurde: „Steht auf Rumänen, das Vaterland ist in Gefahr".

Verza soll ferner kürzlich den Lehrer Bersan mit Aufträgen in die Moldau entsendet haben. Derselbe nahm seinen Weg durch den Oituzpass, kehrte nach 14 Tagen von dort zurück, ging aber Tags darauf wieder hinüber und hat angeblich von dort eine grössere Geldsumme mitgebracht.

Pfarrer Borcsa machte mich ferner darauf aufmerksam, dass sechs junge Leute aus Türkös, die in Kronstadt die Staatsprüfung ablegten und gegenwärtig theils in Budapest theils in Wien studierten von der rumänischen Regierung im Geheimen Jahresstipendien beziehen.

Nicolai Densusiano welcher, wie ich bereits oben erwähnte, längere Zeit in dieser Gegend zubrachte, soll eines Tages vor Mehreren die Bemerkung fallen gelassen haben, dass Siebenbürgen am besten unter eine autonome Verwaltung gestellt würde, da dies aber unter den gegenwärtigen Verhältnissen nicht durchführbar sei, so müsse man einzig dahin wirken, den Anschluss an Rumänien zu ermöglichen, wofür es an Unterstützung jeder Art nicht fehlen wird, da die erforderlichen Mittel zur Disposition stehen.

Auch Oberlieutnant Russ, des Gendarmerieflügels in Kronstadt erwähnte mir, dass ihm rumänische Offiziere anlässlich einer seiner letzten Grenzbereisungen, die Existenz russischer Intriguen im Kronlande und in Rumänien bestätigten.

Regimentsarzt Dr. Otrobán bestätigte, dass zahlreiche Symptome, die seit nicht langer Zeit zu Tage getreten sind, dazu auffordern, auf der Huth zu sein, obwohl er im Allgemeinen die Rumänen Siebenbürgens für viel zu energielos hält, um auf eigene Faust etwas zu unternehmen. Trotzdem aber glaubt er, dass das Terrain bereits im Stillen vorbereitet wurde, so das, sollte sich irgend Jemand an die Spitze stellen, eine gewaltsame Änderung der heutigen Verhältnisse nicht zu den Unmöglichkeiten gehören würde. Dabei betonte er den besonderen Vortheil welchen die Rumänen dadurch für sich haben, dass über alle ihre Abmachungen Uneingeweithe vollkommen im Unklaren sind und dass sie es in auffallender Weise verstehen ihre Geheimnisse absolut zu wahren.

Die rumänischen Reservemänner des stehenden Heeres, sowie die Honvéds rumänischer Nationalität, hält Dr. Otroban für unbedingt unverlässlich, da beide Elemente seit lange durch den direkten Kontakt mit der rumänischen Bevölkerung in einer Weise bearbeitet sind, die deren Verwendung im Ernstfalle unmöglich machen dürfte.

Aus allen, den Gegenstand vorliegenden Berichtes bildenden Daten geht zur Genüge hervor, dass es unter den ungarländischen Rumänen zahlreiche Elemente gibt, die nach auswärts gravitieren und dass dieselben in ihrem Sinne auf die grosse Masse der Bevölkerung einwirken.

Mit geringen Ausnahmen jedoch, sind dies Individuen, die jener Klasse angehören, für welche erst eine Regierungsform geschaffen werden müsste, damit sie sich zufrieden erklären.

www.dacoromanica.ro

Möglicherweise fielen auch diese dem allgemeinen Zuge der Zeit zum Opfer und wurden theils mit, theils gegen ihren Willen in die Strömung der Nationalitätsideen gerissen. Das Volk ist gegenüber diesen Dingen, solange nicht durch irgend eine Veranlassung ein gewaltsamer Umschwung der Verhältnisse herbeigeführt wird, bis heute nich theilnahmslos. Daher ist auch die Agitation dieser professionellen Wühler vorläufig nicht gefährlich, aber sie besteht. Der halbgebildete Rumäne weiss heute nur zu gut, dass auch im nationalen Staate nicht alles Gold ist, was dort glänzt, auch hat er hinlängliche Beurtheilungsgabe, um die Absichten derjenigen die ihm heute goldene Schlösser versprechen, zu durchblicken, da sie es stets nur darauf abgesehen haben, auf die billigste Art und womöglich auf Kosten Anderer sich aus dem Schlamme des Proletariats emporzuarbeiten und so ihre egoistischen Wünsche zu befriedigen.

Alle diese Vorgänge sind nicht neu, und wenn man auch augenblicklich die rumänische Regierung nicht direkte als dabei mitbetheiligt anklagen kann, so wäre es andererseits wieder kaum gerechtfertigt, sie von aller und jeder Mitwissenschaft loszusagen, denn dafür bürgt die Sprache die ab und zu in offiziellen und inspirierten Blättern von jenseits der Karpathen herübertönt, und dann spricht dafür noch ein anderer, nicht minder entscheidender Faktor und dies ist die gesammte öffentliche Meinung Rumäniens, die mit wenigen, kaum nennenswerthen Ausnahmen durchaus antioesterreichisch ist und gerade im massgebendsten Theile der Bevölkerung und in der Armee seit lange wurzelt.

Was die Siebenbürger Rumänen nun speziell betrifft, so leben diese in gewissen Erinnerungen, die aber auf ganzlich falschen Anschauungen fussen und das ist die Erinnerung an eine gewisse Vergangenheit voll von allerlei Leiden, die Erinnerung an so manche Zurücksetzung. Nun litt eben die rumänische Nation nicht gerade deshalb, weil sie Rumänen waren, sondern das gleiche Schicksal theilten ja auch alle übrigen Nationalitäten der Länder der ungarischen Krone als eine Konsequenz des auf Allen lastenden Druckes des Feudalismus.

Würde Ungarn nicht den schwer wieder gutzumachenden Fehler begangen haben, gegenüber den Nationalitäten jene Klugheit walten zu lassen, wie dies in konfessionellen und kulturellen Beziehungen der Fall war, so würden all die bedauerlichen Symptome wie sie heute im südöstlichen Winkel der Monarchie zu Tage treten, überhaupt nie entstanden sein, zum mindesten hätten sie nicht so rasch und umfangreich Wurzel gefasst, als es eben der Fall ist.

Um aber die Nationalitätenfrage in Ungarn aus der Welt zu schaffen und namentlich die nahezu akut gewordene rumänische Frage für immer zu bannen, musseine absolute Gleichberechtigung eingeführt und dahin getrachtet werden, dass sich auch Alles, was in den Ländern der ungarischen krone lebt, als Ungar zu fühlen und der Zukunft mit mehr Sorglosigkeit als bisher entgegenzusehen vermag, denn dann werden auch die eingefleischesten Grossrumänen, so sehr auch von Bukarest aus Lockungen ergehen, allmählig zur Ueberzeugung gelangen, dass es Wahnwitz wäre, das Heil jenseits der Karpathen zu suchen.

Bukarest, Ende September 1881

Friedrich Lachmann

■ Xerogr. Austria, XLIII/6; Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Informationsbüro, I.B. Akten, K. 133.

Anexă la raportul nr. 304

PLECAREA mea din Bucureşti, în scopul efectuării unui studiu asupra stării de spirit care domneşte în Transilvania şi în special printre românii de acolo, a avut loc la 4 august. Primul obiectiv al călătoriei mele a fost Braşovul. Acolo am vizitat mai mulţi români pe care îi cunoşteam de mai înainte, printre care Mureşianu, proprietarul „Gazetei Transilvaniei", bancherul Nicolau, un nepot al lui I. Brătianu, avocatul Mărgineanu, Roman, căpitan cezaro-crăiesc la pensie, ş.a.

La Mureşianu — tatăl, m-am convins personal că acesta proslăveşte în mod necondiţionat principiile din „România Liberă". În discuţie, el a accentuat de mai multe ori năzuinţele saşilor din Transilvania, care gravitează încă de mult spre Germania, deci, după părerea lui, este logic ca şi românii să-şi îndrepte atenţia lor permanentă spre România, căci numai de acolo pot aştepta împlinirea dorinţelor lor şi s-ar elibera astfel de lanţurile sub a căror apăsare suferă azi.

www.dacoromanica.ro

Cu toate acestea, Mureşianu-senior, datorit vârstei sale, nu mai este personalitatea care să participe efectiv la o activitate agitatorică, ci joacă în general rolul unui consilier şi este prin aceasta, mai mult sau mai puţin, sufletul cunoscutelor aspiraţii faţă de care, de altfel, încă din tinereţe n-a fost niciodată străin, deoarece aparţine categoriei acelor partizani încarnaţi ai României Mari, care nu au decât o singură ţintă înaintea ochilor: să fie într-o zi uniţi cu compatrioţii lor de dincolo de munţi.

Fiul lui Mureşianu, care nu scapă nici o ocazie de a-şi manifesta simpatia pentru Bucureşti, care nu vorbeşte de guvernul ţării decât cu un izbitor dispreţ şi care nu face nici un secret în a-şi manifesta cu sinceritate demonstrativă sentimentele lui antidinastice, este, alături de tatăl lui, unul dintre cei mai periculoşi indivizi printre românii de acolo. În prezenţa mea, el s-a exprimat de mai multe ori şi, dup cum îmi pare, în mod intenţionat, că trebuie totuşi să vină în sfârşit şi ziua în care Austria germană nu va mai aparţine monarhiei şi atunci va începe şi eliberarea românilor de sub jugul străin, căci din acea zi descompunerea monarhiei va fi un lucru hotărât.

Că, de altfel, la Mureşianu au loc foarte des întruniri, care sunt frecventate de astfel de oameni, pentru care ordinea de azi a lucrurilor înseamnă un spin în ochi, nu mai este de mult nici un fel de secret şi mi-a fost confirmat de dr. Otrobán, medic de regiment, de comisarul de poliţie, Szabó, de vice-comisarul oraşului, von Lietschken, de notarul şef de tribunal, Drechsler, şi de alţii.

Într-un cunoscut loc de întrunire al românilor din Braşov, care din anul 1877 a fost botezat cu numele de „Griviţa" şi unde, sub formă de întâlniri de seară obişnuite, se iau uneori hotărâri care nu sunt compatibile cu principiile de ordine ale statului, se face mereu propagandă în ce priveşte schimbul de păreri în sensul României Mari. Deoarece aceste întâlniri nu poartă caracterul unor adunări publice, ele nu se fac în prezenţa unui reprezentant al guvernului. De acolo pare a porni cuvântul de ordine de a se da acele dispoziţii care sunt considerate ca potrivite, pentru a menţine mereu contactul necesar cu România.

Ceea ce frapează pretutindeni, e o anumită atitudine sigură de sine, ai acestora, precum şi modul în care ei se separă de celelalte naţionalităţi.

Personalităţi bine informate îmi confirmă că nu numai printre românii din Braşov, ci şi în alte locuri — cum voi avea cinstea să arăt mai departe — se manifestă o evidentă tendinţă spre secret şi, mai ales, de când România a luat titlul de regat nu mai pătrund în public nici un fel de întâmplări, pe când, mai înainte, se practicau mult mai puţin asemenea tăinuiri. Imediata apropiere a oraşului de localităţile de graniţă, Satulung, Cernat, Turcheş şi Baciu, populate predominant cu români, care întreţin cu România o comunicaţie continuă şi foarte vie, oferă o ocazie binevenită pentru a activa în sens agitatoric.

Fiind sesizat despre aceasta, am acordat o atenţie deosebită acestor patru localităţi şi am vizitat această regiune de mai multe ori în timpul şederii mele în Transilvania.

Prin preoţii reformaţi Papp din Zizin şi Molnar din Satulung, care activează de mulţi ani în parohiile lor şi care au dovedit o cunoaştere foarte exactă a situaţiei, am reuşit să adun date şi să obţin comunicări care sunt de oarecare importanţă, întrucât ele aruncă o lumină asupra situaţiei care, din păcate există acolo şi care ar putea fi desemnată ca suspectă, din punct de vedere politic.

Dar că marea masă a populaţiei se află azi încă departe de o acţiune temerară, în sensul propriu al cuvântului, este în afara oricărei îndoieli, căci românul de rând, în sine totuşi loial, nu va găsi niciodată o plăcere propriu-zisă în astfel de acţiuni; cu toate acestea însă nu trebuie pierdut din vedere că poporul, dacă va asculta mereu discursuri, s-ar putea totuşi entuziasma, în cele din urmă, pentru o cauză şi, tot atât de uşor, în locul actualului indiferentism ar putea apare un înalt grad de entuziasm; cel puţin nu se neglijează încă de pe acum, de a se pregăti corespunzător terenul, în care scop, judecătorii şi notarii îşi oferă bucuros ajutorul şi dacă, prin influenţa lor, a fost câştigată o parte din populaţie pentru astfel de scopuri, atunci curând şi restul va deveni receptiv şi, ar putea într-o zi, să devină şovăitor în loialitatea lui de până acum.

Dar personalităţile care poartă, în primul rând vina că populaţia română nu mai oferă acele garanţii, de până acum, în ce priveşte sentimentele de fidelitate pentru dinastie şi patrie, sprijinindu-mă pe diverse experienţe, eu consider că sunt preoţii şi învăţătorii cărora li se alătură atât în oraşe,

www.dacoromanica.ro

cât şi la sate, acel număr de avocaţi adevăraţi şi de avocăţei, care, împreună cu cei dintâi, pun în scenă agitaţia şi o întreţin vie.

Biserica în primul rând, şi apoi şcoala, sunt acele locuri în care este semănat germenele evenimentelor viitoare, incompatibile cu ordinea de stat, în care se cultivă ideea unei Românii Mari, daco-romanice, şi din care ar putea porni cândva semnalul pentru evenimente grave, dacă acestea nu se vor combate din timp, cu energie şi înţelepciune, cu scopul de a sustrage baza tuturor acestor planuri, înainte ca ele să devin mature.

În Satulung trăiesc de ani de zile preoţi şi învăţători români, unii născuţi chiar acolo, care aparţin, în parte, generaţiei mai tinere, în parte cunoscuţi încă din anii revoluţiei ca indivizi foarte periculoşi şi care, s-au evidenţiat pe atunci, în special prin cruzimea lor rafinată.

Ca şef, propriu-zis, şi consilier al lor figurează preotul greco-neunit Radu Popea din Satulung, acestuia i se alătură fratele lui, Victor Popea, care, de asemenea, funcţionează acolo ca preot. Un al treilea frate se află la Sibiu şi este vicarul mitropolitul Miron Roman. Primii doi sunt persoanele hotărâtoare în marea localitate Satulung şi mi-au fost indicaţi, de pretutindeni, ca suspecţi. Un ginere al bătrânului Popea este Gabruş, candidat la postul de învăţător, angajat provizoriu la şcoala de acolo. Acesta vorbeşte curent maghiara şi se comportă în orice ocazie în spiritul socrului său, de la care primeşte din când în când instrucţiuni, spre a fi comunicate tovarăşilor de convingeri. Popea vrea să-l numească învăţător, de fapt, la şcoala elementară de şase clase de acolo şi s-a exprimat că numai acesta ar fi în stare să trezească în tineret conştiinţa sarcinii de viitor a poporului român. Gabruş este un individ ai cărui paşi, ca şi ai celor doi Popea, par a merita oarecare atenţie.

Printre oamenii mai tineri, care trebuie consideraţi drept agitatori direcţi şi periculoşi, rolul cel mai proeminent îl joacă preotul Alexie Verza din Satulung, un coleg de şcoală şi prieten intim al lui Laurian, proprietarul „României Libere". El primeşte această foaie instigatoare pe ascuns şi ţine foarte des în locuinţa lui adunări intime, în care sunt citite şi analizate diferitele articole antiaustriece, care, de câtva timp, au devenit rubrică permanentă. Alexie Verza mi-a fost indicat şi în calitate de colaborator la „România Liberă" şi el ar fi autorul unor articole care sunt tipărite, din când în când, sub titlul „Strigăte de durere din Transilvania".

Fratele acestuia, Irimia Verza, de asemenea preot acolo, a căsătorit pe câţiva dintre copiii lui cu români influenţi din Braşov. Unul dintre ginerii lui este profesorul Lepădatu, colaborator la „Gazeta Transilvaniei", care, prin limbajul ei provocator, poate fi pus pe acelaşi plan cu „România Liberă". Alexie Verza ţine legătura cu românii din Râşnov la pasul Bran; el are darul caracteristic tuturor compatrioţilor săi, de a-şi vârî nasul în toate din care cauză se bucură, după cât se pare, de o încredere deosebită. Cu judecătorul scăunal el are legături deosebit de dese şi preotul Molnar m-a asigurat că, acest lucru îl face numai cu intenţia de a fi la curent cu toate ordinele cu conţinut politic. Dotată de la natură cu o doză mare de şiretenie, el reuşeşte excelent şi în acest fel de spionaj.

Dacă ne întrebăm, pe de altă parte, care sunt cauzele nemulţumirii crescânde printre români, ele se găsesc în parte, desigur, şi în corupţia funcţionarilor guvernului. De exemplu, judecătorul scăunal din Satulung este un nobil sărăcit care de 6 ani n-a inspectat oficial nici unul din satele subordonate lui, dar care, printr-o anumită presiune morală, pe care o exercită asupra populaţiei prin judecători şi notari, a dobândit, într-un timp relativ scurt, o avere nu lipsită de importanţă. Este, apoi, un secret public că acum câţiva ani guvernul a dat ordin să se facă o percheziţie amănunţită în căutare de arme, căci n-ar fi lipsit denunţuri secrete că ar fi ascunse arme în satele de graniţă. Dar datorită intimităţii şi relaţiilor dintre personalităţile conducătoare ale românilor şi judecătorul scăunal, ordinul guvernului a fost dezvăluit îndată după apariţia lui şi înainte de a fi executat, iar urmarea a fost că percheziţia n-a dus la nici un rezultat, deşi era cunoscut în cercurile maghiare că lăncile şi puştile pe care le-au posedat românii în anii revoluţiei n-au fost, din întâmplare, ridicate atunci. Aceste arme, care erau, după cum se spune, cu miile, au fost ascunse în podurile bisericilor române din cele 7 sate, dar datorită uşurinţei cu care ordinele secrete ale guvernului ajung la cunoştinţa tocmai a unor astfel de indivizi cunoscuţi de-a dreptul ca periculoşi pentru stat, intenţia guvernului a fost zădărnicită şi o mare provizie se află încă si azi ascunsă în toate casele, spre a fi scoase când o vor reclama circumstanţele. Judecătorul scăunal s-a exprimat, ce-i drept, către persoane de încredere că relaţiile lui cu Verza n-ar avea drept scop decât de a-l cerceta şi studia,

www.dacoromanica.ro

cum însă acesta din urmă îi este cu mult superior în ce priveşte şiretenia, el pare a fi încă destul de departe de ţelul lui şi între timp Verza îşi atinge scopul propriu, întrucât el se pune la curent continuu, mai mult sau mai puţin, cu toate şi astfel domină situaţia.

Cum am amintit deja mai sus, relaţiile cu România s-au dezvoltat puternic în ultimul timp şi anume, din nefericire, nu relaţiile comerciale care sunt în declin, ci cele politice. La românii din localităţile de graniţă acest lucru se bazează negreşit şi pe o anumită logică, căci aceştia au numai foarte puţine sau chiar deloc proprietăţi personale şi trebuie să-şi caute existenţa acolo unde o găsesc. În aceasta constă în parte şi motivul încordării care există de mult între maghiari şi români, în special în această regiune. De la schimbarea lucrurilor în România, nu lipsesc însă nici momentele în care aşa numiţii intelectuali ai românilor din Transilvania lucrează oarecum sistematic în a zugrăvi, pentru marea masă, în culorile cele mai frumoase, condiţiile fericite de existenţă în statul naţional şi, în felul acesta, năzuinţa de a căuta împlinirea dorinţelor lor la Bucureşti, a pus treptat stăpânire pe marea masă; această năzuinţă apare în special la tineretul care studiază.

De când se acordă, în general, o grijă mai mare învăţământului şi afluenţa spre institutele româneşti de învăţământ superior a devenit mai mare, iar cercurile de intelectuali se înmulţesc, astfel, din zi în zi. Această aspiraţie, oricât ar fi de meritorie, de altfel, îşi ratează însă scopul iniţial prin tendinţa fundamental falsă, care se urmăreşte, şi îndată ce datoria de a satisface dispoziţiile legale ale serviciului militar se adresează tineretului, acesta ori se supune numai constrâns ori ştie să i se sustragă cu totul. În fine, în ce priveşte situaţia existentă în România, oamenii sunt pradă unor iluzii extraordinare şi, de aceea, cei mai mulţi sunt tentaţi să întoarcă spatele ţării în care s-au născut.

Nici din partea Bucureştiului nu lipsesc ademeniri la care se pretează chiar personalităţi cărora, prin poziţia lor, nu le-ai atribui o astfel de agitaţie. Ceea ce se petrece în felul acesta în marea masă a naţionalităţii române se sustrage în cea mai mare parte publicităţii, dar încă de mult este cunoscut faptul că, românii din Ungaria, chiar când treceau graniţa pentru a nu ajunge în coliziune cu legea penală, în România erau trataţi cu deosebită bună-voinţă.

Ca dovadă citez un caz care mi-a fost comunicat de un participant direct.

Cu puţin timp înainte de influenţarea Băncii Naţionale Române, guvernatorul Muncii, fost ministru de finale şi de externe, Câmpineanu, a venit personal la Braşov şi a făcut acolo o veritabilă propagandă printre români, solicitându-le să vină la Bucureşti, unde îi aşteaptă o existenţă asigurată fără a mai fi incomodaţi de apăsarea ungurilor. Unul dintre ei este profesorul Strâmbu de la şcoala comercială de acolo, în prezent voluntar pe un an în Regimentul 2 infanterie, care s-a exprimat într-o societate, constând exclusiv din români, că el şi mulţi din camarazii lui nu aşteaptă decât să treacă anul de serviciu I militar, pentru a emigra apoi în România.

Afară de aceasta, de câtva timp, au loc neobişnuit de frecvent căsătorii între românii din Regat şi cei din Transilvania şi legăturile existente devin astfel şi mai ramificate şi mai strânse.

Mai amintesc acum de acele personalităţi care, în localităţile din imediata apropiere a Braşovului sunt cunoscute ca suspecte din punct de vedere politic şi care pot fi puse pe acelaşi plan cu cei indicaţi mai sus. Acestea sunt preotul Udrea din Cernat, preoţii Odor, Pascu şi Soiu din Turcheş, preotul Cristocea şi învăţătorul Frăţescu din Baciu.

În toate localităţile, a căror populaţie constă în majoritate din români, este la ordinea zilei printre unguri o anumită panică, datorită afirmaţiilor făcute din când în când şi folosite de preferinţă de pătura intelectuală a populaţiei. Preotul evanghelic Molnar din Satulung, un om absolut onorabil, bun patriot şi foarte cultivat şi-a exprimat deschis îngrijorarea, căci chiar în faţa actualei sale locuinţe s-a petrecut în anul 1848 scena îngrozitoare în care George Sász, preotul reformat de pe atunci, a fost prăjit de viu într-o sobă de către români. El a amintit că din nefericire a auzit citându-se de mai multe ori acest exemplu, care, dacă va fi cazul, se va repeta cu el şi cu alţii.

În oraşe, unde populaţia este mai amestecată din punct de vedere al naţionalităţilor, astfel de simptome nu se mai manifestă atât de izbitor sau se pierd mai mult sau mal puţin; la sate dimpotrivă, situaţia este inversă, din care cauză şi efectul este mai categoric.

www.dacoromanica.ro

Țăranul român este de la natură înzestrat cu darul de a sări de la o extremă la alta, căci fiind lipsit de capacitatea de a aprecia în mod just, el este tot atât de receptiv la un lucru, cât şi la celălalt.

În ce priveşte oraşul Braşov, acolo, ca şi în alte părţi, există personalităţi care,într-o situaţie dată, uitându-şi datoria lor de cetăţeni, ar desfăşura şi în mod făţiş agitaţia practicată de ei până acum, până la un anumit grad, în secret.

Printre românii de acolo, Diamandi Manole joacă un anumit rol, dar, cu toate acestea, el nu este deosebit de periculos. Relaţiile lui cu Regatul sunt desigur cunoscute, dar ele au mai degrabă un scop pur economic decât politic. Diamandi Vorbeşte foarte mult, dar raţionamentul lui nu este de natură să provoace sânge râu în mod direct. Că el manifestă o înclinaţie deosebită pentru I. Brătianu, aceasta datează poate încă din perioada tinereţii. Influenţa lui personală este desigur importantă şi în probleme însemnate el este foarte adesea consilierul solicitat, dar pentru a face agitaţie în sensul României Mari, el posedă prea puţină energie şi inclinaţie în acest sens datorită stării lui permanente de boală.

Mai periculos însă este proprietarul „Gazetei Transilvaniei" şi fiul acestuia, care ocupă postul de redactor şef la gazetă şi este prins cu totul de curentul de idei despre Daco-România şi întreţine cele mai strânse relaţii cu Laurian, pe care îl vizitează foarte des. Lui i se alătură, cu demnitate, avocatul Popescu, al cărui tată, Popovici, a fost până acum notar în Satulung, dar care a fost demis datorită unor acte dezonorante. Popescu este prietenul cel mai intim al coredactorului gazetei, dr. Bariţiu şi al lui Dorca, directorul şcolii elementare de 6 clase din Satulung.

Acesta din urmă exercită influenţă, în parte, personal, în parte, prin învăţătorii subordonaţi, asupra tineretului şcolar, în sensul României Mari, fapt care mi-a fost confirmat din mai multe părţi. Şi hărţi geografice care nu sunt prea corecte în ce priveşte trasarea graniţelor sunt folosite în clasele superioare ca mijloc secret de agitaţie. Între toţi aceşti oameni, există relaţii extrem de strânse, care se extind de câtva timp şi în România.

Toate aceste întâmplări nu pot să-i fie cu totul străine guvernului din România, căci anumite indicii, care apar atât la Bucureşti, cât şi în Transilvania, arată, în mod evident, că guvernul ar fi indirect de acord cu acestea — ba eu chiar cred că nu merg prea departe când afirm categoric ca el sprijină până la un anumit grad din punct de vedere moral şi poate şi material mişcarea, care devine din ce în ce mai pronunţată, căci Rosetti, cel mai şiret şi mai înverşunat duşman al Monarhiei, cu toată polemica purtată numai aparent între „Românul" şi „România Liberă", are relaţii mai mult ca oricând cu Laurian şi cu cel de-al doilea redactor, Mihăilescu, după cum şi la Rosetti însuşi au loc acele întruniri, în care situaţia românilor din Transilvania formează obiectul propriu-zis al discuţiilor.

Pentru românii din comitatul Braşov, comerţul cu oi şi lână formează ocazia cea mai favorabilă pentru o circulaţie frecventă şi sub acest pretext, mulţi trec graniţa adesea de două, trei ori pe lună, deşi ocupaţia lor propriu-zisă nu are nimic comun cu comerţul exterior. Unde anume se duc aceşti oameni şi cu cine anume au relaţii, este deocamdată un secret şi ar merita o observaţie mai exactă, dar un lucru este evident că de la proclamarea Regatului a apărut printre români o activitate mai mare decât a fost până atunci.

Că la ei predomină tendinţa de a se emancipa în favoarea românilor din România şi că agitaţia care se desfăşoară în secret câştigă zilnic din ce în ce mai mult teren, mi-au confirmat-o printre alţii şi cei doi colonei care locuiesc în Braşov, col. von Bundschuh şi col. von Theuerkauf.

Si lt. col. Benda din Regimentul 2 Infanterie împărtăşeşte aceeaşi părere şi a amintit de atitudinea obraznică a ofiţerilor români care vizitează foarte des, în grup, Braşovul, unde se comportă ca acasă, nu se anunţă nici la comandamentul garnizoanei, nici nu-şi dau osteneala să-i salute pe ofiţerul din garnizoană. În schimb ei sunt oaspeţi bine văzuţi de către românii din Braşov, iar în localurile publice, în special la reprezentaţiile muzicale la care asistă ofiţerii români, se ajunge adesea la demonstraţii zgomotoase, când se execută vreo piesă naţională.

Să-mi fie permis să fac aici şi o mică digresiune, pentru a aminti un element care, ca şi românii, este tot atât de puţin demn de încredere în ce priveşte patriotismul. Mă refer aici la saşi şi, în special, la generaţia tânără. Studenţii din Sighişoara excelează în această direcţie, căci acolo s-a făcut încă de mult o veritabilă agitaţie şi fiindcă sasul, în general, văzut din punct de vedere

www.dacoromanica.ro

intelectual, este în mod hotărât superior celorlalte rase din țară, din care cauză și influența sa este mai însemnată. Patriotism real nu există la sași; ei urmăresc numai scopuri pur egoiste și, de aceea, și atitudinea lor demonstrativă împotriva a tot ceea ce este maghiar. Alegerea protopopului Obert, care a avut loc la Brașov acum trei luni, a dovedit cu prisosință acest lucru. Am vizitat în timpul șederii mele în Transilvania numeroase sate săsești. Pretutindeni am găsit o simpatie foarte pronunțată pentru Germania, în timp ce despre Ungaria nu vor să știe nimic și nici despre Austria nu au o părere prea bună. În toate cercurile de lectură sătești există 3—4 ziare din Berlin, dar nicăieri nu există nici urmă de ziar austriac sau maghiar.

Episcopul Teutsch din Sibiu mi-a fost adesea prezentat ca o persoană lipsită de orice sentimente patriotice. Expresii josnice chiar contra dinastiei nu sunt o raritate, iari în locuințele particulare se găsesc rar, și numai pe ici-colo, câte un tablou al Maiestății Sale. Dimpotrivă, portrete de domnitori ruși și români se găsesc pretutindeni și chiar și ultimele evenimente de război din anii 1877—78 sunt cântate în tot felul de cântece. Am putea pune pe drept pe români și pe sași în aceeași categorie. Următoarea întâmplare caracterizează suficient sentimentele acestora din urmă.

În una din ultimele duminici, preotul reformat Gyurka din Cernat a ținut o predică în limba maghiară, în care a folosit ca temă necesitatea fidelității față de Casa domnitoare și colaborarea unită a ungurilor. După terminarea predicii, preotul sas, Binder, 1-a întimpinat cu cuvintele: „Ați mințit, căci de pe amvon noi nu cunoaștem nici dinastie, nici unguri, cu atât mai mult cu cât aceștia din urmă ne sunt cunoscuți numai ca barbari și ca asupritorii noștri".

Spre a reveni la români, raportez că la 11 august a.c. s-a ținut la Crizbav, lângă Brașov, iarăși una din acele întruniri ce au loc adesea, condusă, ca de obicei, de popi și învățători și la care au fost admiși numai români. La această întrunire, care trebuia să poarte caracterul unui picnic, dar care urmărea cu totul alte scopuri, au participat, de asemenea, mai mulți bucureșteni care îmi sunt cunoscuți, în parte, în căutare de colaboratori ai ziarelor de acolo. În parte ca agenți în solda poliției române. În ce privește aceștia din urmă nu pot spune cu siguranță dacă ei urmăresc aceeași misiune și în prezent. Printre alții, a participat și Ghica, locotenent de rezervă român, pe care comisarul de poliție Szabó mi 1-a descris ca suspect din punct de vedere politic, din care cauză acțiunile lui au fost puse sub observație. Acesta locuiește câte 14 zile în Brașov ca apoi să petreacă o săptămâna la București. Și un oarecare Baboianu, colaborator la „Binele public", a locuit, cu încă doi colegi ai lui, timp de opt săptămâni la Brașov, a absentat uneori câteva zile, însă a revenit mereu acolo.

Baboianu, în măsura în care posed informații pozitive, are un salariu lunar de numai 150 franci, ceea ce nu pare să-1 împiedice să locuiască într-o cameră a unui hotel de prim rang și să participe la tot felul de distracții. Acesta pare că dispune de mijloace suficiente dintr-un fond oarecare.

La 12 august m-am dus la punctul de graniță, Vechiul Șanț.

Informațiile pe care mi le-au dat acolo directorul carantinei, Swoboda și perceptorul Benedek aduc încă o contribuție la cele aflate până acum. Astfel directorul Swoboda a povestit, printre altele, că numai cu 8 zile mai înainte, mai mulți domni, aparținând celor mai înalte clase, au apărut la graniță, venind de la mănăstirea Cheia, tocmai când directorul făcea o inspecție a posturilor de graniță. Ei vorbeau între ei franțuzește, însă n-au trecut granița, ci s-au întors iarăși în direcția mânăstirii. În ziua următoare, mai mulți popi și învățători români din Satulung au trecut granița pe teritoriul român și au rămas acolo 4 zile, deși permisele lor de tranzit aveau valabilitate numai 48 de ore.

Abia mai târziu, Oficiul de carantină a primit indicații de la autoritățile superioare să vegheze asupra persoanelor care trec granița, în special în acest punct izolat.

La 10 august au apărut la Oficiul carantinei doi români veniți de la Comarnic, care, de asemenea, vorbeau între ei limba franceză, deci nu aparțineau clasei negustorilor. Când directorul carantinei le-a cerut pașapoartele, unul din ei s-a exprimat că el găsește că e foarte ciudat că se cer legitimații, căci nicăieri la intrarea pe teritoriul maghiar n-ar mai fi fost cazul și că ei n-au fost supărați în această privință nicăieri. Când funcționarul a refuzat trecerea, unul din ei a scos două certificate de graniță. Cum mi-a comunicat Swoboda, directorul carantinei, cei doi s-au comportat

www.dacoromanica.ro

extrem de obraznic şi a trebuit să li se atragă atenţia de mai multe ori că se găsesc într-o instituţie regală.

Cu 24 ore mai târziu, Oficiul a primit înştiinţarea oficială să fie atent la doi călători venind din România, care probabil vor trece graniţa pe la Vechiul şanţ. Ordinul însă nu era însoţit de nici o descriere a persoanelor, nici de un alt punct de referinţă. Afară de aceasta, Oficiul de carantină nu dispune nici de cai, nici de alte mijloace de transport; poşta care vine numai de trei ori pe săptămână trebuie ridicată totdeauna de la o distanţă de 14 km din Satulung şi când vreun caz urgent reclamă prezenţa conducerii Oficiului la graniţa propriu-zisă, ea nu are alt mijloc, decât să închirieze un cal de la vreun ţăran din satul cel mai apropiat, ceea ce depinde totdeauna de capriciul acestuia din urmă. Punctele de graniţă sunt la o distanţă de aproape o milă de Oficiul de carantină. Un control strict este, astfel, aproape imposibil, căci jandarmii şi controlorii financiari sunt mereu absenţi în interes de serviciu, iar singurul jandarm care mai rămâne la Oficiul de carantină nu are voie să părăsească postul.

La întrebarea mea dacă în această regiune nu circulă zvonuri care au ca obiect un transport de arme dirijat din Bucureşti prin Comarnic şi mănăstirea Cheia, ambii funcţionari mi-au declarat că au cunoştinţă despre aceasta, întrucât, cu puţin timp înainte, s-a colportat în regiune o istorie despre o contrabandă, în urma căreia s-au dat şi organelor subalterne instrucţiuni corespunzătoare. Având în vedere întinderea mare a graniţei şi numeroasele drumuri secrete care duc de acolo direct în localităţile cele mai apropiate, o supraveghere minuţioasă a graniţei, în special în nopţile întunecoase, este aproape un lucru imposibil.

La 15 august a avut loc dincolo de graniţă din nou o întrunire, la care au participat numeroşi români din Braşov. Vehiculele necesare, după informaţia preotului reformat Borcsa din Baciu, au fost închiriate de data aceasta nu din Braşov, ci din Satulung şi în mod excepţional de la români.

La 16 august, am întâlnit în localitatea amintită pe cei doi fraţi, Nicolaie şi Aron Densuşianu. Cel dintâi a fost determinat, din motive politice, să părăsească, acum câţiva ani, localitatea sa natală Făgăraş. Transmigrat în România, el a deschis mai târziu la Bucureşti un birou de avocatură şi, curând după aceasta, a fost ales ca deputat în Cameră. Şederea lor mai îndelungată în Satulung a fost în adevăr justificată în parte de îmbolnăvirea lui Aron, dar boala n-a fost de aşa natură, încât să nu poată continua călătoria până la Braşov. După cum sunt informat, şi Aron Densusianu intenţionează să emigreze în curând în România. Fratele lui, după propria-i mărturisire, a fost trimis de mai multe ori în Transilvania de către guvernul român în scopul unor studii ştiinţifice (?).

După cum mi-a comunicat apoi perceptorul din Săcele, şi la Dârste, localitate dintre Braşov şi Baciu, s-ar afla de câteva săptămâni un individ suspect din România, dar omului meu de încredere i-a scăpat numele.

Toate aceste înţelegeri secrete care se vor fi făcând între persoane importante şi care vor fi conţinând în orice caz un anumit program de acţiune, fie numai în trăsături generale, care la ocazia potrivită va fi pus în aplicaţie, sunt însă cunoscute şi unor oameni care ar putea fi determinaţi în anumite cazuri să dea informaţii, dacă li se da asigurarea că nu vor fi trădaţi faţă de conaţionalii lor. Unul din aceştia este fostul judecător Goga, o rudă a deputatului român cu acelaşi nume. Acesta şi-a pierdut la un moment dat întreaga avere şi este pe punctul de a-şi ipoteca şi ultimul lui avut.

Afară de el, mai este apoi preotul greco-neunit, Odor din Turcheş, încă unul din cei pentru care iubirea de patrie serveşte numai ca firmă, în dosul căreia pot fi urzite în linişte intrigile politice. Odor are, datorită vârstei lui, o mare influenţă printre românii de acolo, deşi din cauza vieţii lui imorale, îşi pierde din ce în ce mai mult aderenţii.

Aceştia doi ar trebui folosiţi şi de aici s-ar putea ajunge cu mijloace băneşti cu mult mai mici decât din Bucureşti, la cunoaşterea acelor uneltiri secrete, a căror origine trebuie căutată neapărat la Bucureşti.

În ce priveşte cauza care dă naştere, în general, unor asemenea stări, care au produs încet, dar sigur, elemente nemulţumite, o bună parte din vină o poartă, pe de altă parte, numeroasele nereguli pe care şi le permit adesea funcţionarii judecătoreşti şi, în special, cei administrativi. Din nefericire, funcţionarul nu se îngrijeşte acolo decât de sine şi niciodată de interesul statului. După părerea lui, poporul nu există decât pentru a fi exploatat şi pentru a servi scopului său personal. Eligibilitatea

www.dacoromanica.ro

funcționarilor comitatului a avut unele consecințe neplăcute, căci de regulă ajung în posturi oameni care până atunci n-au avut nici o idee despre serviciul administrativ. Numeroși moșieri ruinați găsesc în aceste funcții un prilej bine venit pentru a-și reface întrucâtva situația zdruncinată și, cum nu pot conta pe un succes sigur la noile alegeri după șase ani, exploatează în toate privințele perioada de serviciu. Țăranul lucrează numai pentru a plăti mereu. Dacă a terminat cu impozitul, vine la rând o instalație de spital sau, sub un nume oarecare, taxa judecătorului scăunal, dijma bisericii, construcție de șosea, executorii impozitului etc., pentru a începe de la capăt la prilejul potrivit. La o anchetă severă, care s-ar face cu toată seriozitatea, s-ar constata sute de cazuri în care țăranii și-au plătit impozitele de 3—4 ori. Impozitul în sine, deși mare, nu este însă nici pe departe atât de apăsător. Câte cazuri nu mi-au fost povestite în care impozitul deja plătit a fost cheltuit de judecător sau notar în oricare alt scop, numai nu în cel destinat, și în care țăranul era făcut să creadă că mai are restanțe de impozit! Ba chiar, țăranul nu este nicidecum citat înaintea unei comisii oficiale, spre a i se explica lucrurile, ci dimpotrivă se depune chiar osteneală de a merge la el unde i se declară pe scurt că mai are atât și atât de plătit, în caz contrar i se scot la vânzare vitele. Țăranul, și anume atât cel ungur cât și cel român, nu se descurcă în cele 8—9 feluri de taxe de comitat și comunale, chitanțe nu se dau totdeauna și când apoi și-a încordat ultimele sale forțe pentru a răspunde obligației pe care a plătit-o, poate chiar de 2—3 ori, și pentru a-și salva mijloacele de câștigare a pâinii de toate zilele, evreul din sat îi ia și restul pentru dobânda unui capital pe care țăranul nu l-a primit poate niciodată în mână. În multe cazuri, el renunță la tot și o ia iarăși: de la început. Alții ajung treptat la convingerea neclară că au fost cumva trași pe sfoară și astfel de oameni există în orice sat. Aceștia se adresează apoi avocatului, spre a recâștiga pe cât posibil ceea ce au pierdut pe nedrept. Asupra acestei categorii se năpustesc ca vulturii de pradă avocățeii care locuiesc în toate satele și ce i-a mai lăsat din milă evreul dispare în ghiarele acestui gen ciudat de prieteni ai justiției. Că avocații români desfășoară față de propri lor compatrioți un rafinament deosebit de dezvoltat, fie observat doar în treacăt. Dacă se ajunge la reclamații reclamanții sunt, în adevăr, ascultați, dar nu primesc niciodată o hotărâre propriu-zisă, căci cel ce este vinovat adesea de acte arbitrare, atât de flagrante, posedă de regulă legături influente, în fața cărora orice reclamație se pierde în vânt. Astfel, de exemplu, consilierul magistratual Rajner din Alba Iulia poate povesti că de curând unui țăran care era în restanță la impozit cu 11 florini i s-au scos în vânzare bunuri pentru 108 florini. Astfel de cazuri, care din nefericire nu sunt izolate, produc treptat o stare de mânie și un grad destul de mare de antipatie care prinde rădăcini din ce în ce mai adânci, în rândurile populației române degenerând în cele din urmă în desăvârșită ură de naționalitate.

Cu aceasta nu vrem să spunem neapărat că exclusiv țăranul român suferă din cauza unor asemenea stări dezolante, căci în general, nici maghiarul n-o duce mai bine. Dar în timp ce acesta din urmă se limitează atunci când lucrurile devin prea rele, să-și verse mânia asupra unuia sau altuia dintre funcționarii lipsiți de conștiință, românul își îndreaptă ura asupra întregii națiuni a ungurilor. În astfel de cazuri, el caută ca ultim refugiu pe preot, ca sfătuitor; acesta nu pierde ocazia să-l întărească încă și mai mult în ura lui. El îi povestește istorii minunate despre viața splendidă de dincolo de Carpați, îi făgăduiește munți de aur și toate bunătățile posibile, tot felul de lucruri față de care naivitatea țăranului a fost totdeauna receptivă.

Astfel se naște treptat un lanț care pentru stat constituie un cerc vicios și care ar putea avea o data consecințe grave. La ce mai este nevoie de agitatori străini când există destui în propria țară?

De când a luat naștere în imediata apropiere un regat, nu se duce decât o politică pentru România Mare. Toți visează la posturi înalte și la avere și cei care ar fi chemați să instruiască politic poporul și să-l îndrepte pe calea cea justă, îl îndeamnă dimpotrivă, să aibă încredere, căci, mai curând sau mai târziu, totul se va întoarce în bine. Dacă vin, din când în când, agitatori de dincolo de munte, este dar că aceștia au o muncă foarte ușoară în a-și câștiga mulțimea care a devenit încă de acasă receptivă pentru astfel de scopuri.

Pentru a mai cita încă un exemplu de corupție, înainte de a încheia acest capitol, amintesc un fapt care mi-a fost repetat și confirmat din mai multe părți. În Săcele sunt peste 2000 de tineri cu obligația recrutării, care în decurs de câțiva ani au plecat toți în România spre a-și câștiga existența

www.dacoromanica.ro

acolo, unde rămân mai mulți ani, până ce au economisit o anumită sumă, apoi se căsătoresc și își întemeiază propria lor gospodărie. În caz de încălcare a unei dispoziții legale, trec toate piedicile cu o sumă de bani, a cărei valoare depinde de capriciul judecătorului sau notarului. De ani de zile, se practica acolo o vânătoare numai de țigani nomazi, care apoi sunt prezentați comisiei de recrutare, în locul celor absenți. Cine este în stare să-i vâre în mână judecătorului 30—40 florini este eliberat de obligația militară, fiind lăsat să dispară în România. Astfel de cazuri se întâmplă în fiecare an.

Anul trecut, judecătorul scăunal a întreprins o razie inopinată la toți acei care, întorși din România, întemeiaseră între timp, o gospodărie proprie, fără să fi satisfăcut însă stagiul militar. Firește, panica provocată a fost extraordinară, dar juzii locali au găsit îndată un remediu și s-a vorbit public de faptul că oricine care poate plăti judelui scăunal 200 florini va fi scutit de viitoare neplăceri. În lipsă de mijloace necesare, oamenii au împrumutat de la casieriile parohiale sumele cerute, căci ei s-au aflat în fața alternativei: ori să plătească, ori să facă acum serviciul militar. În micul sat Zizin se cunosc 13 cazuri de acest fel și inițiații afirmă că în circumscripția judelui scăunal există peste 200 de abuzuri de acest fel.

La 26 august, sosit la Alba Iulia, am vizitat pe canonicul Beké de la capitlul episcopal. Acesta n-a avut nici o reținere în a descrie amănunțit starea de spirit care domină printre românii de acolo și a indicat pe arendașul Axenti din Cricău, de lângă Alba Iulia, ca pe un individ suspect politic de soiul cel mai periculos. După tot felul de experiențe avute până acum, nu m-a mai mirat nici informația lui Beké că în rândul populației române pre-domină credința că în curând vor veni timpuri mai bune și mai ales că li se vor distribui mulți bani ruseşti. Oamenilor de la țară li se insuflă ideea că în curând românii din România, sprijiniți de ruși, vor realiza opera de eliberare.

Această credință este întreținută mereu vie de către preoți și învățători. În această regiune, unde elementul maghiar se află într-o minoritate indiscutabilă, sunt la ordinea zilei fel de fel de presiuni făcute asupra ungurilor.

Printre altele, canonicul Beké m-a făcut atent asupra asociațiilor române „Iulia" și „Albina", care în secret s-ar ocupa mult cu politică.

În gimnaziile române, tineretul este educat sistematic în ură împotriva altor naționalități, iar românizările forțate ale unor nume autentic maghiare sunt la ordinea zilei fără ca, unor astfel de întâmplări să li se acorde atenția necesară. Inspectorii școlari își limitează atenția numai la școlile elementare, fără a se sinchisi deloc de ceea ce se petrece în gimnazii.

În afară de Axenti, ar fi de supravegheat, cum mi-a comunicat canonicul Beké, și acțiunile notarului Pap din Șard. Acesta a studiat teologia la Blaj și a voit să devină preot după moartea tatălui său. Relațiile lui cu România sunt cunoscute în toată regiunea, căci el întreprinde excursii dese acolo și a fost prezent în București și la festivitățile încoronării.

După informația comisarului de politie Jeney, din Alba Iulia, a hoinărit prin comitat studentul în medicină Calligari, fiul președintelui Tribunalului suprem și al Curții de casație din București, expulzat din Paris din cauza manifestărilor lui socialiste; cu încă alți patru tineri, printre care un oarecare Racoviță, Calligari a umblat mai multe săptămâni prin localitățile locuite aproape exclusiv de români. Deoarece pașapoartele lor erau în ordine, nu li s-a pus nici o piedică în drum. Celelalte nume nu mi-au putut fi indicate, însă atât comisarul de poliție, cât și senatorul Rajner mi-au confirmat că, acești oameni, în timpul ședерii lor de mai multe zile în Alba Iulia, au avut relații cu un anume Patina Rubin, cu consilierul magistratual Zirlea și cu avocatul Nicolaie Barbu. Patina și Barbu sunt cunoscuți ca suspecți din punct de vedere politic și cel dintâi corespondează mult cu ziarele române de opoziție, cărora el le trimite comunicări de la caz la caz. „Binele Public" și „România Liberă" sunt ziarele cărora el le trimite adesea articole. Zirlea se află în corespondență cu Văcărescu, mareșalul Curții. Acesta din urmă a fost anul trecut la Alba Iulia și a cerut de la canonicul Beké căruia i-a fost prezentat de Zirlea, diferite date din arhiva episcopală despre strămoșii lui, care în secolul al XIII-lea ar fi locuit la Făgăraș.

De la Alba Iulia, m-am îndreptat spre Abrud și, înarmat cu diferite scrisori de recomandație, am rămas două zile la Zlatna, unde am luat mai multe informații de la canonicul Ninger, dr. med. Gerbert, consilierul montanistic Heinrich și consilierul contabil Knöpfler, ultimul fiind în serviciul guvernului regal.

www.dacoromanica.ro

Canonicul Ninger mi-a descris pe vice-spanul Ormos al Comitatului Arad [1], care nu de mult a fost decorat cu ordinul Franz Iosif, ca pe un om lipsit de simţul datoriei. Pe acelaşi plan cu el se află cei doi judecători scăunali, Bartha şi Tzeran. Populaţia Zlatnei constă în cea mai mare parte din români. Dintr-o populaţie totală de circa 3000 suflete, ei reprezintă două treimi. Acolo domină acum cu desăvârşire românul, mai ales de când un funcţionar maghiar de la impozite a delapidat acum câtva timp 4000 florini din banii statului, a dispărut cu totul şi creditul ungurilor. Consilierul contabil Knöpfler mi-a descris situaţia şi a accentuat în special împrejurarea că românul de aici a crescut în convingerea că la cea mai mică abatere de la dispoziţiile legale el este pedepsit în mod exemplar, tocmai fiindcă este român, în timp ce ungurului i se trec cu vederea multe. Cu un cuvânt, lipseşte dreptatea şi faptul acesta constituie şi el un motiv de nemulţumire generală. Dar cine judecă şi în acest caz situaţia cu sânge rece, ajunge la convingerea deplină că, numai atunci ar fi posibilă o asanare radicală şi o îmbunătăţire a situaţiei, care devine zilnic din ce în ce mai insuportabilă, când se va pune capăt sistemului de până acum şi când nu vor mai fi angajaţi funcţionari aleşi, ci funcţionari de profesie.

În Zlatna, au avut loc, în cursul verii, reprezentaţii teatrale date de o trupă ambulantă de actori români, cu care ocazie au fost jucate în cea mai mare parte numai piese naţionale în legătură cu ultimele evenimente. Printre altele, de pe scenă românii au fost îndemnaţi să întindă mâinile fraţilor lor de dincolo de Carpaţi, pentru a fi uniţi pe totdeauna şi fără ca din partea autorităţilor să se ridice obiecţii împotriva unei astfel de propagande.

Cu câteva săptămâni înainte de sosirea mea, a avut loc acolo una din acele adunări populare amintite de mai multe ori, frecventate exclusiv de români, care de data aceasta a avut ca scop o colectă în folosul cultivării poporului român. Nu se cunosc discursurile şi toasturile ţinute acolo, dar autorităţile din Zlatna sunt cu totul de acord că întrunirea a avut loc la circa o oră depărtare, într-un punct absolut izolat, numai pentru a-şi putea manifesta netulburată sentimentele.

Că între unguri şi români există o tensiune care se manifestă zilnic, din ce în ce mai mult, mi-a confirmat, printre alţii, şi Lukács Lászlo, deputat în Reichstag, cu posesiuni în Zlatna, care, ca şi alţii, a indicat pe preoţii şi învăţătorii din împrejurimi ca fiind acele demente care aţâţă focul în secret şi insuflă treptat masei credinţa că trebuie să se elibereze o dată de oprimarea care o apasă.

La preoţi se mai amestecă şi motive de natură religioasă. Românii s-au străduit întotdeauna să păstreze separarea naţională a bisericii lor, astfel că în consecinţă ei au evitat totdeauna o comunitate mai strânsă cu alte elemente. De altfel, ei au deja în sânge o anumită înclinare spre agitaţie, căci ea s-a manifestat încă în secolul al XVII-lea şi ar putea fi considerată ca o moştenire istorică. Pe atunci au fost desigur numai motive religioase, dar care curând s-au dezvoltat în motive politice naţionale.

Că apoi evenimentele din martie de la Bucureşti au exercitat o anumită forjă de atracţie asupra poporului, nu poate fi tăgăduit şi fiindcă majoritatea românilor emigraţi din Transilvania au dobândit în Regat extrem de repede posturi relativ bune, nu este de mirare că cei mai mulţi români gravitează în prezent spre statul naţional. Marea masă nu este desigur hotărâtoare în acest caz şi în altele similare, însă elementele intelectuale propriu-zise care, ce e drept, la români sunt mai puţin numeroase decât în altă parte, sunt acei factori care influenţează întreaga masă şi o fac devotată şi supusă orbeşte voinţei lor. Tocmai această aşa-numită „inteligenţă" este viermele care distruge de ani de zile sentimentele loiale pentru dinastie şi patrie şi care ar putea deveni odată cauza unor consecinţe mai grave.

Deşi această agitaţie activă urmăreşte în taină un anumit scop, cu o perseverenţă care ar fi demnă de o cauză mai bună, nu i s-a acordat, după cât se pare, până acum atenţie sau a fost, în general, subapreciată, fiind lăsată să existe în voie. De aici provine însă şi francheţea caracteristică cu care ea se manifestă cu diferite ocazii.

Dar atâta timp cât Ungaria modernă nu va contribui cu nimic la dezvoltarea poporului român, acei care tind spre o astfel de dezvoltare şi văd în ea o întărire a patriei comune sunt indirect oprimaţi cu o anumită consecvenţă, de aceea s-a ajuns chiar atât de departe, încât pentru fiecare

[1] Greşit în text, în loc de Alba.

www.dacoromanica.ro

român, funcționar în Ungaria există un pericol până și atunci când superiorul lui ierarhic găsește pe masa lui un ziar românesc. De aceea, nu e de mirare când românul își întoarce, poate și involuntar, privirile într-acolo unde își găsește neamenințată o condiție de existență favorabilă și corespunzătoare gustului său.

Dacă Ungaria realizează ceva prin aceasta, nu se prea poate presupune și nici măcar nu este verosimil, căci dragostea pentru dinastie și pentru patrie nu pot fi impuse cu sila. De aici s-a născut însă treptat consecința cu mult mai dăunătoare maghiarilor că azi printre români trece drept o crimă de a citi ceva în limba maghiară.

A lupta împotriva acestor consecințe este deocamdată cu totul imposibil, dar tot atât de imposibil este să se mențină la nesfârșit o situație care produce astfel de consecințe. Treptat trebuie să străbată convingerea că nu poate fi interesul Monarhiei să împiedice dezvoltarea acelui element, care pare și el chemat să reprezinte străduințele de cultură în Răsărit.

Dar ceea ce m-a uimit cel mai mult, din toate câte am aflat, este o informație pe care mi-a dat-o canonicul Ninger și care, cum voi avea cinstea să observ mai jos, a fost confirmată și din altă parte. Potrivit ei, o anumită agitație s-ar fi strecurat din nefericire și în cercurile militare, și ar fi mai ales cazul în regimentul nr. 50 „Marele Duce de Baden", circumscripția de completare Alba Iulia. Ninger pretinde că știe sigur că între ofițerii de naționalitate română din regiment și maiorul român Ignat există relații apropiate secrete. Acesta din urmă, care în prezent comandă un batalion din regimentul 5 dorobanți (Giurgiu), a fost, până în anul 1868, căpitan în regiment și este elev al lui Ninger și fost elev al școlii din Năsăud.

Românii din această regiune cred că într-o situație serioasă pot conta pe acest regiment.

Despre această temă mi-a scris, de altfel, mai târziu senatorul Rajner că în regimentele de naționalitate română există de facto problema naționalităților și el pretinde că cunoaște ofițeri care nu numai că se află în relații foarte strânse cu anumiți agitatori, ci că și ei înșiși activează în secret în scopul realizării României Mari. În fine, numitul observă că el ar fi în stare de unele dezvăluiri, dacă i s-ar oferi prilejul.

Mai amintesc că în prezent în toată regiunea locuită expoziției ce urmează să se deschidă în următoarele zile la Sibiu o activitate neobișnuită a pus stăpânire pe români și toți care dispun cât de cât de mijloace se duc acolo. Mai mulți patrioți înstăriți ar fi pus la dispoziție sume destul de importante, spre a face posibilă și celor mai puțin înstăriți călătoria acolo.

La 26 august am continuat călătoria la Abrud și am cunoscut pe judecătorul de pretură Lázár, precum și pe primarul Diosegyi, cărora le-am fost recomandat. Amândoi consideră pe românii din împrejurimi ca un element dușmănos și până la un anumit grad periculos.

O deosebită tendință spre agitație se manifestă în Valea Arieșului și în regiunea Cîmpeni. O excepție face poate Roșia Montană, unde populația, deși constă exclusiv din români, este prea ocupată cu exploatarea minelor.

În comparație cu aceasta, Cîmpeni este dimpotrivă un cuib de agitații secrete, cunoscut încă din timpuri trecute.

Primarul Diosegyi mi-a comunicat, printre altele, că unii din cei mai angajați adepți ai României Mari din regiune trăiesc de scurt timp pe picior deosebit de mare, țin echipaje etc., fără a putea dovedi un câștig real.

Judele de pretură Lázár ar fi văzut în cursul verii de mai multe ori în Abrud și împrejurimi 7—8 tineri din România. care, după înfățișare, trebuie să fi dispus de mijloace materiale importante, apărând totdeauna foarte elegant îmbrăcați și nu puteau fi considerați ca niște turiști obișnuiți, căci nu acordau nici o atenție tocmai acelor minuni ale naturii din împrejurimi, care sunt vizitate anual de numeroși străini, în special din Germania. La întrebarea mea, cum se face că poliția locală nu pune sub observație mai de aproape astfel de plimbăreți, mi s-a răspuns că șeful poliției nu face nimic fără însărcinare specială și, afară de aceasta, tot mediul lui constă din români, pe care nu te poți baza în astfel de cazuri.

În special de când acum doi ani, un ofițer prusac în rezervă a fost considerat de judecătorul scăunal din Roșia Montană ca spion și a fost dus sub escortă la Abrud, unde însă i s-a dat drumul, iar după aceea acesta a reclamat, nimeni nu mai simte vreo plăcere să întreprindă ceva din proprie

www.dacoromanica.ro

inițiativă şi se preferă, pur şi simplu, să se lase lucrurile să-şi urmeze cursul lor. De un control al numeroşilor străini, care vin aici în fiecare an, nu este, deci, nici vorbă.

În Abrud, avocatul Fülöp este unul din cei care propagă de mult timp idei antipatriotice în rândurile populației. El mi-a fost indicat în diferite locuri şi încă la Alba Iulia ca instigator, care în ultimii ani a dobândit pe căi necunoscute, o avere importantă, dar din teama de a nu fi cândva arestat din cauza uneltirilor sale politice, a trecut averea pe numele soției lui. Când am sosit la Abrud, el era plecat la expoziția din Sibiu.

Afară de acesta, protopopul greco-neunit Gaal este unul din aceia care împărtăşeşte aceleaşi vederi cu Fülöp. La acesta din urmă, se țin dese întruniri şi românii care vin din România găsesc acolo totdeauna o casă deschisă. Judele de pretură, Lázár, îmi confirmă apoi că în astfel de ocazii se face exclusiv politică şi că chiar de curând a avut loc la el un fel de sărbătoare a înfrățirii, de unde nu au lipsit toasturi pentru o unire apropiată cu România.

În compania lui Fülöp, a plecat la Sibiu şi Gaal cu mulți alții. În Roşia Montană, Kremnitzky, conducătorul minelor, mi-a făcut comunicări similare şi a numit ca instigatori propriu-zişi pe medicul adjunct Caian, pe preotul greco-neunit Mestecan şi pe Hensch, posesorul minelor, care ar primi instrucțiuni de la Gaal; activitatea lor ar trebui pusă sub observație, căci ei absentează mereu timp îndelungat fără un motiv plauzibil. În acel timp ei se aflau cu toții la Sibiu.

Judecătorul scăunal Fiker mai pretinde că este informat în mod cert că românii din Abrud şi Cîmpeni au ținut acum patru săptămâni o sărbătoare națională, cu care ocazie s-au rostit toasturi pentru unirea cu România. Cum şi aceasta s-a desfăşurat sub cerul liber, departe de localitățile respective, pare să existe în această privință o anumită instrucțiune general valabilă.

Unul din cei care mi-a trezit mie personal bănuiala că ar poseda toată capacitatea de a provoca nemulțumire în rândul populației este perceptorul Romulus Crita din pretura Roşia Montană, despre a cărui activitate secretă a exprimat bănuieli şi judecătorul local Ebergenyi Sámo. Acesta se exprimă, cu orice ocazie, față de populație ca şi cum o alipire la România s-ar produce de azi pe mâine, iar când de curând i s-a atras atenția să fie mai rezervat în expresiile sale, el a declarat public că nu mai este departe timpul când i se vor frânge ascuțişurile sistemului de administrație maghiară. Acesta se află în relații apropiate cu instigatorii din localitatea vecină, Bucium-Cerbu şi anume cu Bariț notarul, Daneş posesorul minei şi Moțoca învățătorul, a căror reputație de agitatori este, de altfel, cunoscută şi în Alba Iulia. Din această categorie face parte şi un anume Andreica din Cîmpeni.

Când la 28 august, în timp ce tocmai se ținea iarmaroc, am trecut pe acolo, m-a frapat marea cantitate de arme şi revolvere care erau oferite spre vânzare şi cumpărate în toate dughenele. Mai târziu, judecătorul Lázár m-a informat că şi în Abrud se vând în cursul anului anumite arme.

Kremnitzky, inspectorul minelor, este de părere că clădirea erarială din Baia de Arieş, care stă goală de mai mult timp, să fie folosită drept cazarmă, pentru a o salva pe de o parte de dărăpănare şi în caz că s-ar face în adevăr o dată încercare de revoltă, să se păstreze în mâini cel puțin punctul nodal Cîmpeni, una din pozițiile cele mai importante din punct de vedere militar ale Transilvaniei.

Sosit la Anid, n-am putut să mă prezint şpanului Zaik, căruia îi fusesem recomandat, căci el nu se întorsese încă de la Băile Bazna. Dr. Albert Nagy a descris populația de acolo ca fiind loială; el mi-a comunicat numai că în prezent joacă la Brad o trupă de actori români care cheltuieşte foarte mulți bani, în timp ce veniturile lor sunt, de regulă, mai mult decât modeste. Enyeter, şeful stațiunii balneare a observat într-adevăr în cursul verii mulți străini din România, însă fără să fi observat la ei ceva suspect.

De la Oradea, unde am sosit la 1 septembrie, am primit din partea dr. Gustav Meyer asigurarea cea mai deplină că nu există nici urmă de simptome suspecte, am plecat în ziua următoare la Cluj şi după 24 de ore m-am întors la Braşov.

Înainte de întoarcerea mea la Bucureşti, m-am dus pe 5 septembrie încă odată la Satulung şi Turcheş.

Acolo am aflat că la 23 august un oarecare Dorca, care pleacă săptămânal în România, a venit în sat cu o încărcătură de lăzi suspecte şi în ziua următoare le-a transportat în direcția Feldioara. Întrebat mai târziu de preotul reformat despre conținutul lor, el a spus că conțineau sticle cu apă

www.dacoromanica.ro

minerală, ceea ce preotul a pus la îndoială, căci lăzile i s-au părut mai lungişi mai înalte decât cele obişnuite aici, pentru apă minerală. Dorca venise cu o zi mai înainte de la Comarnic, unde rămăsese 8 zile. El a pornit pe drumul care trece prin Vechiul Şanţ. Înainte de a-şi îndrepta căruţa spre Feldioara, s-a dus într-o seară la cârciuma din sat. Acolo mai mulţi unguri s-au plâns de starea proastă de lucruri din momentul de faţă, la care el a replicat că până la toamnă totul se va schimba.

Aproape acelaşi lucru l-a spus cu câteva zile mai înainte învăţătorul român Giurgiu din Purcăreni care, de asemenea, a fost mai multe zile la Comarnic.

În timpul şederii mele în această regiune mi-a mai fost indicat un oarecare Panu, negustor de piele, ca un individ care trezeşte suspiciuni.

Cu două zile înainte de sosirea mea în Satulung, directorul de şcoală Dorca a venit la Panu, care l-a întrebat despre ultima şedere în România. Dorca a spus că a trebuit să asiste la şedinţe. Alte explicaţii n-au mai avut însă loc, deoarece a venit judele Papp, faţă de care n-au vrut să mai spună nimic, deşi Panu este în relaţii foarte bune cu acesta şi adesea, la cumpărături mai mari, a împrumutat sume destul de mari de la el.

Când am vorbit mai târziu cu judecătorul Papp, el mi-a confirmat că învăţătorul şi preotul se întrec în subminarea ordinei existente şi că expresii duşmănoase la adresa ungurilor, făcute în public, nu sunt o raritate. Cum mi-a mai comunicat cel de mai sus, nu trece nici o săptămână în care să nu se ţină, la unul sau la altul din românii mai de vază, şedinţe, despre al căror scop şi eventuale hotărâri nu străbate totuşi nimic în public. Papp pretinde că este ferm convins că tineretului şcolar din instituţiile de învăţământ române i se inoculează ideea că Transilvania este o provincie care aparţine României, pentru a cărei demonstrare se folosesc în secret anumite hărţi; el însă n-a putut să-mi indice exact dacă harta lui Gorjan sau alte lucrări similare sunt folosite în acest scop.

Numai în Satulung există 12 învăţători români, care, împreună cu preoţii, influenţează populaţia română într-un mod care este imposibil să aibă un sfârşit bun.

Judecătorul Papp pretinde apoi că a observat că, atât unii cât si alţii, cheltuiesc de câtva timp mai mulţi bani decât până acum şi că fac în general cheltuieli care nu sunt proporţionale cu veniturile lor. A mai observat că de câtva timp frecvenţa românilor străini a crescut mult şi că majoritatea dintre ei nefiind nici negustori, nici plugari, prezenţa lor în diferitele localităţi nu pare justificată. Potrivit aceleiaşi surse, şi ofiţerii români vin mai des decât altădată şi au legături cu preoţii şi învăţătorii.

Prin toate aceste întâmplări, al căror pericol nu este, ce e drept, deocamdată dovedit, dar care totuşi dau oarecum de gândit, s-a dezvoltat treptat în rândurile întregii populaţii credinţa în existenţa unei forţe care lucrează în secret, care ar fi chemată să provoace la prima ocazie o întorsătură a situaţiei existente.

Şi preotul reformat Borcsa din Baciu a amintit de mai multe ori despre aceasta şi şi-a exprimat uimirea în ce priveşte siguranţa victoriei, cu care vorbesc românii despre evenimente grave şi nu se sfiiesc să o exprime în acest fel chiar si faţă de funcţionarii guvernamentali. Un oarecare Lupu, unul din cei mai bogaţi gospodari din împrejurimi, a declarat chiar că rolurile sunt deja distribuite, pentru a se manifesta în mod hotărâtor la prima ocazie.

Chiar dacă deocamdată nu există nici o posibilitate să ne gândim la apariţia unor evenimente grave, presa instigatoare română oferă totuşi suficiente indicaţii pentru a ne îndemna să fim precauţi. Îmi permit să atrag atenţia aici numai asupra unui anumit articol din „România Liberă", în care românii din Transilvania sunt direct invitaţi să pună mâna pe arme. Ziarul de mai sus, deşi i s-a refuzat difuzarea prin poştă, găseşte totuşi pe ascuns calea spre Transilvania, pentru aceasta se poartă de grijă în Bucureşti, căci preotul Borcsa pretinde că a văzut chiar acum câteva zile pe Roşculeţ, fostul Jude local, cu un exemplar al acestui ziar.

Fostul notar Iarca din Turcheş, ca si mulţi alţii, aderă la aceleaşi dogme ale clicii de preoţi şi învăţători şi de curând a declarat diaconului reformat Arpad că dacă personalităţile conducătoare ar fi manifestat mai multă energie decât până acum, cauza românilor ar fi fost poate azi mai avansată.

Preotul Verza ar fi prezidat la 6 septembrie o adunare constând exclusiv din români, la a cărei încheiere s-a cântat cântecul naţional: „Deşteaptă-te române, patria este în pericol".

www.dacoromanica.ro

Verza ar fi trimis de curând pe învățătorul Bîrsan în Moldova cu misiuni. Acesta a luat calea prin trecătoarea Oituz, s-a întors după 14 zile însă, în ziua următoare a plecat iar înapoi şi se spune că ar fi adus de acolo o sumă mai mare de bani.

Preotul Borcsa mi-a atras atenția că 6 tineri din Turcheş, care au dat examenul de stat la Braşov, iar în prezent studiază în parte la Budapesta, în parte la Viena, primesc în secret burse anuale de la guvernul român.

Nicolaie Densuşianu, care după cum am mai relatat, a petrecut mai mult timp în această regiune, ar fi făcut într-o zi în fața mai multor persoane afirmația că ar fi cel mai bine dacă Transilvania ar fi pusă sub o administrație autonomă, dar fiindcă acest lucru nu este realizabil în situația actuală, trebuie să se activeze exclusiv pentru a face posibilă alipirea la România, pentru care nu va lipsi sprijin de tot felul, căci mijloacele necesare stau la dispoziție.

Şi locotenentul cu numele Rus, din unitatea de jandarmerie din Braşov, mi-a spus că, cu ocazia uneia din ultimele lui călătorii la graniță, ofițeri români i-au confirmat existența de intrigi ruse în Transilvania şi în România.

Medicul de regiment dr. Otrobán a confirmat că numeroase simptome, care au apărut nu de mult timp reclamă să fim vigilenți, deşi el consideră în general pe românii din Transilvania mult prea lipsiți de energie, pentru a întreprinde ceva pe cont propriu. Cu toate acestea, însă, el crede că terenul a fost deja pregătit în mod tacit, astfel încât, dacă cineva ar lua conducerea, o schimbare forțată a situației de azi n-ar fi o imposibilitate. Totodată el a accentuat avantajul special pe care îl au românii, anume că neiniția nu cunosc absolut nimic despre toate uneltirile lor şi că ei se pricep în mod frapant să păstreze cu desăvârşire secretele lor.

Rezerviştii români ai armatei active, precum şi honvezii de naționalitate română sunt considerați de către dr. Otrobán cu totul nedemni de încredere, deoarece ambele elemente, prin contactul direct cu populația română, sunt prelucrate într-un mod care ar face imposibilă folosirea lor într-un caz grav.

Din toate datele care formează obiectul raportului de față reiese destul de dar că printre românii din Ungaria există numeroase elemente care sunt atrase în afară şi că acestea exercită o influență, în sensul lor, asupra marei mase a populației.

Aceştia, cu puține excepții, sunt indivizi care fac parte din acea clasă pentru care ar trebui mai întâi să se creeze o formă de guvernământ, ca ei să se declare mulțumiți. Este posibil că şi ei au căzut jertfă curentului general al epocii şi că au fost târâți, în parte cu voia, în parte fără voia lor, în curentul ideilor naționaliste. Față de aceste lucruri, poporul este până azi pasiv, atât timp cât cu un prilej oarecare nu se va produce o întorsătură forjată a situației. De aceea şi agitația acestor instigatori de profesie nu este deocamdată periculoasă, dar ea există. Românul, care este cât de cât cultivat, ştie azi prea bine că nici în statul național nu tot ce străluceşte este aur şi are şi suficientă capacitate de judecată pentru a ghici intențiile acelora care îi promit azi castele de aur, căci aceştia au fost preocupați totdeauna numai de a se ridica în modul cel mai ieftin şi pe cât posibil pe cheltuiala altora, din nămolul prole-tariatului şi de a-şi satisface astfel dorințele lor egoiste.

Toate aceste întâmplări nu sunt noi şi dacă momentan nu poate fi acuzat în mod direct guvernul român, ca fiind părtaş la ele, pe de altă parte iarăşi n-ar fi justificat să fie absolvit de orice amestec, căci limbajul care răsună din când în când în ziarele oficiale şi cele inspirate de dincolo de Carpați dovedeşte acest lucru şi apoi îl mai dovedeşte şi un alt factor, nu mai puțin decisiv şi anume opinia publică din România, care, cu foarte puține excepții, este absolut anti-austriacă şi îşi are rădăcina, încă de mult timp, tocmai în acea parte a populației, care este hotărâtoare, precum şi în armată.

În ce priveşte în special pe românii din Transilvania, aceştia trăiesc cu anumite amintiri, care se bazează însă pe nişte păreri complet false, anume amintirea unui anumit trecut plin de tot felul de suferințe, amintirea multor umilințe. Dar națiunea română n-a suferit chiar din această cauză, anume, că au fost români, ci aceeaşi soarta au împărtăşit-o şi toate celelalte naționalități din țările coroanei maghiare, ca o consecință a oprimării pe care o exercita feudalismul asupra tuturor.

Dacă Ungaria n-ar fi comis acea greşeală greu de reparat, dacă ar fi avut față de naționalități acea înțelepciune pe care o practică în ce priveşte confesiunile şi cultura, toate acele simptome

www.dacoromanica.ro

regretabile care apar azi în colţul sud-estic al Monarhiei n-ar fi luat naştere niciodată sau cel puţin n-ar fi prins rădăcini atât de repede şi pe o întindere atât de mare, cum e cazul azi.

Pentru a înlătura problema naţionalităţilor din Ungaria şi a anula pentru totdeauna în special problema română devenită aproape acută, trebuie introdusă o egalitate de drepturi absolută şi trebuie să se tindă într-acolo, ca tot ce trăieşte în ţările coroanei maghiare să poată să se simtă ungur si să poată privi viitorul cu mai multă lipsă de griji decât până acum, căci atunci chiar şi adepţii cei mai încarnaţi ai României Mari, oricâte tentaţii ar veni de la Bucureşti, vor ajunge treptat la convingerea că e o nebunie să caute salvarea dincolo de Carpaţi.

Bucureşti, sfârşitul lui septembrie 1881

Friedrich Lachmann

Apud vol. **1918 la Români**... (I)

www.dacoromanica.ro

DRUCK

Bucarest, am 6 März 1879

Paris ✓
Rom (Italien) ✓
Rom (Vatican) ✓
London ✓
Berlin ✓
Petersburg ✓
Belgrad ✓
Athen ✓

Pr. 12/3 879. Mission ouverte

Hochgeborner Graf!

Durch den Eintritt Rumäniens in die Reihe der unabhängigen Staaten ist diesem Lande formell das Recht eingeräumt seine künftigen Beziehungen zu den übrigen Staaten und insbesondere zu den Nachbar-Reichen nach eigenem Gutdünken zu gestalten; factisch jedoch, darüber sind wohl alle denkenden Rumänen einig, kann es sich nun um die Frage handeln ob es in den Interessen des Landes gelegen ist einen Fall bei Oesterreich-Ungarn zu suchen oder eben sich an den östlichen Nachbarn anzuschmiegen.

/.

An Seine Excellenz
den Herrn Julius Grafen von Andrássy
Minister des kais. Hauses und des Aeussern
etc. etc. etc.

www.dacoromanica.ro

So lange das jetzige Rumänien einen Theil des türkischen Reiches bildete – die Ereignisse der letzten 20 Jahre haben dieß dargethan – gab der Pariser Vertrag den einzelnen Mächten die Handhabe und auch nicht selten den Vorwand um auf die Angelegenheiten dieses Staates einen directen Einfluß zu nehmen. Je nach den politischen Constellationen des Augenblickes trat die Bevormundung bald der einen bald der anderen Macht in den Vordergrund. Andererseits wußten die schlauen Rumänen die Uneinigkeit und Rivalität der Großmächte, welche auf dem hiesigen Terrain ein treues Spiegelbild fanden, zu ihren Zwecken auszunützen und auf diese Weise dem angestrebten Ziele der Unabhängigkeit immer näher zu rücken.

Die meisten Mächte hatten denn auch eine Parthei im Lande und wenn dieß um

www.dacoromanica.ro

so leichter zu erreichen als es denselben in Folge des bestehenden Protectorats-Verhältnisses an Mitteln nicht fehlte die Rumänen zu ködern.

Heute hat Rumänien von keiner andern Macht Etwas zu erwarten oder zu befürchten als von den beiden Nachbar-Reichen und kann man deshalb nicht mehr von einer türkischen oder französischen sondern nur von einer russischen und von einer anti-russischen Parthei sprechen.

Die Letztere jedoch kann bei genauer Analyse nichts anders wollen als einen Anschluß an Oesterreich-Ungarn; denn wie sollte Rumänien anders den russischen Expansions-Gelüsten, welche über kurz oder lang hervortreten werden, widerstehen.

Durch die jetzige territoriale Gestaltung Rumäniens von Bulgarien getrennt

www.dacoromanica.ro

wird es ebenso sehr Russlands Bestreben sein diese Lawine zum Falle zu bringen als es jenes Ungarns und wohl in erster Linie Oesterreich-Ungarns sein wird dieselbe aufrecht zu erhalten.

Das Vorgehen Russlands in der Arab-Tabia-Frage liefert den Beweis wie wenn dasselbe sich Bulgariens anzunehmen gedenkt und wie schwer es sich an den Gedanken gewöhnen kann dass der schmalige Rückzug Rumänien heute als ein unabhängiger Staat anzusehen ist.

Ob nun die russische Regierung direct auf eine Abtretung einzelner Landestheile z. B. der Dobrutscha oder selbst der Moldau hinarbeiten oder aber ihr Haupt-Augenmerk dahin richten wird Rumänien wenn nur nun in militärischer Hinsicht ihrer Macht-

www.dacoromanica.ro

Sphäre einzuverleiben, ist heute wohl schwer vorherzusehen; daß aber die Tendenz bestehen wird in dieser oder jener Weise in Rumänien festen Fuß zu fassen ist eine Befürchtung deren sich hier alle diejenigen nicht entschlagen können welche mit klarem Verständniß in die Zukunft sehen. Mehr als eine der hervorragenderen Persönlichkeiten haben sich mir gegenüber offen in diesem Sinne geäußert und hin und wieder auch hinzugefügt, daß Rumänien nur durch einen engen Anschluß an Oesterreich-Ungarn von dieser sonst unvermeidlichen Gefahr bewahrt werden könne.

Indem ich bei derlei Gesprächen stets die größte Vorsicht beobachte und namentlich auch selbst den Schein zu vermeiden trachte als hätte die k. und k. Regierung die Absicht auf Rumänien in dieser Hinsicht eine Pression

www.dacoromanica.ro

auszuüben, so habe ich auch zu fragen unterlassen was man sich hier unter einem Anschlusse an Oesterreich-Ungarn denke, einer meiner Mitredner ließ jedoch ein Mal das Wort „Zollverein" fallen.

Es ist indeß klar daß ein Verband in volkswirthschaftlicher Hinsicht allein nicht genügen würde um Rumänien die aus einem Anschlusse an seinen westlichen Nachbar erwarteten Garantien zu bieten und daß derselbe von einem militärischen Uebereinkommen begleitet sein müßte.

Wenn ich dieser Aeußerungen erwähne so will ich dadurch nicht die Behauptung aufstellen daß hierdurch die Stimmung auch nur einer Parthei im Lande wiedergegeben wird. Es sind dieß nur die Ansichten einiger allerdings politisch nicht unbedeutender

www.dacoromanica.ro

Männer, welche hellsehender als die durch Eigendünkel geblendete Menge sich darüber keiner Täuschung hingeben daß Rumänien, dem die phisischen und moralischen Vorbedingungen fehlen um sich einer von Außen kommenden Einflußnahme zu entziehen, mit logischer Nothwendigkeit zu einer rußischen Satrapie herabsinken müßte wenn es ihm nicht gelingt sich wirthschaftlich und militärisch mit der österreichisch-ungarischen Monarchie zu identificiren und nach gewonnener Sicherung seiner Grenzen die Vortheile einer entwickelteren Cultur in sich aufzunehmen.

Daß es den in rußischem Interesse wirkenden Elementen darum zu thun ist jede derartige Regung im Keime zu ersticken, liegt wohl auf der Hand und läßt sich auch nicht leugnen daß sie so manches

www.dacoromanica.ro

Argument zu ihren Gunsten ausbeuten können. So hat beispielsweise in neuester Zeit das angebliche Magyarisiren der Rumänen in Ungarn durch obligatorische Einführung des Ungarischen in den rumänischen Schulen in den hiesigen Zeitungen vielen Staub aufgewirbelt und dem an und für sich hier bestehenden nationalen Antagonismus, gegen das unmittelbare Grenzland, neue Nahrung gegeben. Nicht minder ist die bekannte Vorspiegelung hinsichtlich der Bukovina und der rumänischen Districte Ungarns und Siebenbürgens zwar kein neuer Gedanke jedoch immerhin eine Lockspeise auf deren Vorhandensein immer wieder hingewiesen wird, Beweis dessen die Theater-Affaire in Jassy.

Wollte man übrigens auf diesem Terrain kämpfen so könnte allerdings

www.dacoromanica.ro

„Bessarabien" als Gegengewicht in die Wagschale geworfen werden.

Schließlich glaube ich nicht unerwähnt lassen zu sollen, daß man sich täuschen würde wollte man der augenblicklichen Verstimmung gegen Rußland wegen der Arabtabia Angelegenheit die Bedeutung eines Umschwunges in der öffentlichen Meinung zuschreiben.

Die der rumänischen Regierung bereitete scheinbare oder wirkliche Demüthigung wird vielmehr nur dahin ausgebeutet das jetzige Cabinet zu diskreditiren und muß man bei den hier beliebten Sprüngen in der äußeren Politik jeden Augenblick darauf gefaßt sein aus der vorhandenen Erkaltung plötzlich eine recht warme Freundschaft entstehen zu sehen; für den Fall nämlich daß eine derartige Schwenkung den Bestand des Ministeriums

www.dacoromanica.ro

befestigen und sonstige namentliche Vortheile bringen würde.

Der von Herrn Bratiano mir gegenüber gemachten Äußerung: „les Russes ont fait vos affaires, pourvu que vous en sachiez profiter" möchte ich deshalb auch nicht all' zu viel Werth beilegen und scheint mir, meiner unmaßgeblichen Meinung nach, der Augenblick für die k. u. k. Regierung noch nicht gekommen aus ihrer zwar wohlwollenden aber reservirten Haltung herauszutreten.

Die Erkenntniß daß Rumänien nur in einem festen Bündnisse mit Oesterreich-Ungarn jene Garantien finden kann deren es bedarf um unter Wahrung seiner nationalen Selbstständigkeit sich gedeihlich zu entwickeln, muß sich allmählich und systematisch Bahn brechen, soll sie die Basis eines dauernden

www.dacoromanica.ro

Schutz-Verhältnisse wandten, und dürfte der Verlauf dieses Prozesses einen Teil von den mehr oder minder zu Tage tretenden Plänen Russlands, anderen Teils aber von der Gestaltung äußerer inneren Zustände sowie von der damit innig zusammenhängenden äußeren Machtstellung, abhängen.

Genehmigen Euer Excellenz den Ausdruck meiner tiefen Ehrfurcht. —

Hoyos

www.dacoromanica.ro

Cestiunea israelită.

II Resultate ale uzurei în România.

Intre variile schimbări ce s'au săvârșit în România de la 1859 în ordinea publică și privată e și libertatea absolută, consacrată pentru creditor prin noul cod civil, de a-și stipula pentru

ACADEMIA MSSC ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ MSSE

~~[illegible] atentat la viața Dlui~~

Brătianu, pe când ieșea din cameră. Președintele camerei,

d. Joga a însărcinat [illegible] pe d. [illegible] cu titlul

atentatorului, ~~Brătianu~~, d. ~~Brătianu a scăpat~~.

Noi și reprobăm din fundul inimei orice atentat

asupra vieții unui om, cu atât mai mult

când ~~el~~ este reprezentantul unei autorități

constituite, totuși nu ne putem opri de-a

~~cerceta~~ cerceta cauzele sociale, cari au

dat loc unui asemenea fenomen și dacă

le cercetăm, spre binele Statului, spre binele

Dlui Brătianu în ~~[illegible]~~ deosebi le cercetăm.

Păcat de negru a fi [illegible] faptele. Trebuie

să recunoaștem că guvernul d-lui Brătianu

a creat atmosfera în care asemenea fapte

sunt posibile, în care autorii lor găsesc

o legitimare a scopurilor lor.

Când vedem un om, ce după propria

sa mărturisire. [illegible] le o conspirație

www.dacoromanica.ro

şi care, după ştiinţa tuturor, a fost capul unei
revolte la Ploeşti, devenind sub D. Bră-
tianu adiutant Domnesc, aşezat ca
om de încredere pe lângă ~~[illegible]~~
suveranul pe care a voit să'l răstoarne,
d. Brătianu se va găsi şi conchidem
că d-sa şi numai d-sa a ridicat
impunitatea unui atentat la rangul de
titlu de recomandaţie pentru a înainta
pe scara ierarhiei sociale.

Când d. Brătianu se afectă a
recomanda în Senat pe un domn ca Cotruşu,
ca controlor general la ministerul de
finanţe, om cu patru clase primare,
e evident, că d-sa a ridicat ignoranţa,
cea mai neagră ignoranţă la rangul
de titlu de recomandaţie pentru a înainta
în viaţa publică.

ACADEMIA MSS ROMÂNĂ

Când în chiar camera roşie, unii membri
ai partidului guvernant, oameni poate
simpli, dar cinstiţi, cari n-au motive poate
să fie pe scara socială pe care se află,
dar cari n-au furat încă pe nimenea,
se întreabă cu mirare: de unde amicii
apropiaţi ai d-lui Brătianu, protejaţii
de aproape ai d-lui C. A. Rosetti au
făcut averi în 3-4 ani de zile de
unde n-aveau nimic, când acești
oameni, mulţi poate, dar cinstiţi
se declară în grevă contra unui
sistem, care ridică şi îmbogăţeşte
pe gunoi, atunci d. Brătianu
va concede că a ridicat nulităţile
la rangul de stâlpi de merit pentru
mandare în societatea română.

ACADEMIA * MSSE * ROMÂNĂ

ACADEMIA
MSSE
ROMÂNĂ

Când ~~fu~~ un om bănuit de omenie,
care ridică oarecum un colț al
vălului de pe scăderile afacerii, e
cenușiule ce efuera a morții prin
ordinea de zi, d. Brătianu va concede
că omul chiar e un model de
merit înaintea d-sale.

Vedem apoi un [illegible] ~~...~~ altul,
care-i numit pe Domn ... ...,
care a proclamat pîn-ajunul că uciderea
monarhilor e permisă, fiind
azi ajuns în poziție de răspuns la
adresa Tronului, act de profundă
fidelitate către acelaș monarh.
Noi am fi mișei ca un asemenea om
să tacă, am fi mișei să fie iertat
pentru opiniile lui; dar nu înțelegem
să se preocupe azi în instituție al
dinastiei tocmai d. ... de ...

www.dacoromanica.ro

Crede oare I. Brătianu că ridicând
nemărginirea licenţei, a calomniei, a mişeliei
trădării, a ignoranţei, a oamenilor clicei
la ~~stâlpi de~~ rangul de stâlpi de
neam în statul român, îşi poate face
aceasta fără riscuri şi fără primejduirea spiritului public. Crede I. Brătianu
că nu se vor găsi oameni care să
ia la serios principiile sale,
şi să creadă că ~~[illegible]~~ scandalul
e o virtute, mişelia, trădarea un
merit?

Dar în acest caz, deplângem
numai ţara [illegible] care are nenorocirea
de-a fi guvernată de D-sa, dar
nu-l putem deplânge pe dânsul pentru
seminţele ce 12 ani le-a semănat
dau roadele aşteptate.

ACADEMIA MSS. ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

Dacă, dintr-un punct de vedere ~~[illegible]~~ curat omenesc
al justiţiei şi al umanităţii, vom reproba
ori când asemenea fapte odioase, pe
de altă parte ~~[illegible]~~ vom trebui să recunoaştem
că d. Brătianu culege numai fructele
ce anume le-a semănat.

Nu-şi bate cineva joc de-o naţie
~~nefericită~~ zeci de ani de-a rândul,
amăgind-o, atingându-i sentimentul
religios şi de justiţie, sărăcind-o
intelectual şi moral şi material, fără
să aibă a gusta urmările
acestei sistematice corupţii.

ACADEMIA MSS ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

Dac'a făcut-o cu intenție, cu intenția de-a ne indigna
fără să adaoge mai, de-a ne face să vorbim
pornografie, ~~[illegible]~~ flegmaticul, nemernicul și bădăranul
atunci zice c'a ajuns scopul și-a fi în adevăr
un mare om politic. Din nenorocire nu
credem c'a făcut-o cu intenție.

După asta ~~[illegible]~~ nu mai rămâne decât a
declara C. A. Rosetti și cu fiii adoptivi
fiind și Madame Pupăza damă de onoare

ACADEMIA MSS ROMÂNĂ

ACADEMIA
MSSC
ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

Dar nu mai știu. Există la noi — din nefericire —
modele pentru multe [illegible] și [illegible], —
[illegible] de d. Carp, [illegible] interesante —
căci din [illegible] [illegible] [illegible] Caragiali
cu modelele [illegible] de [illegible] [illegible]. Lipsa
Caragiali [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] a
regelui. E bine — fiindcă ar fi fost proroc
[illegible] — și i-a dat [illegible] [illegible].

ACADEMIA ROMÂNĂ MSSE

ACADEMIA
MSSE
Română

www.dacoromanica.ro

Urmeză apoi scena întâlnirei din mitologie 376

| De morală și învățătură se vorbește.

Ei bine — cine e roșul?

Bene merenti cl. I —

Ba încă a găsit și în biblie — un grec — Gimnasiu o

εἰς τὴν βασιλεία —

[primarul ... să mai]

II Ei bine! Și nu poate un om o medalie pe care

fără un asemenea om de nume! Dacă se poate

nu ca acesta!

I Un escroc, un fleșcător, un pornograf —

decorat!

ACADEMIA MSS ROMÂNĂ

Escrocheriile din Dobrogea

Noul Bizanț s'a cretinizat moralicește și intelectual

sub dominia Turcului și trebuia să se cretinizeze:

Grecul ~~...~~, popor negustoresc de fenomen de rase

un moment și un dar a unui. Eu bănuiesc din

bunăfaceri — numai la Turcul, obicinuit

un creștin ...

www.dacoromanica.ro

[illegible] contra [illegible] Cardini aud ment. Alex
[illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] Glu.
adică [illegible], când te [illegible] [illegible] din
fost în [illegible] de 11 [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] noi am [illegible] [illegible] (
[illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] zis [illegible] [illegible] –
un ~~[illegible]~~ [illegible] jurământ de fidelitate)

Numele urlar în epoca frumuseții e fost ca un [illegible] poetul
Grecii [illegible] în [illegible] realitate greci. Ca unu multe
dintre ei aveau [illegible] [illegible] grecilor, [illegible] [illegible]
ori albanezi ori bulgari. Dar amândouă popoarele
au fugit [illegible] în ele, sunt [illegible] [illegible] noi
și s-au asimilat [illegible]. Grecul [illegible] [illegible]
nu se vor asimila [illegible].

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

I·F·F·

415

ACADEMIA
MSSG
ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

~~[illegible]~~ de ce [illegible]
Roma, [illegible] [illegible] [illegible]
Romanii au [illegible] [illegible] din popoarele [illegible]
cele din Europa [illegible] [illegible] secolul XV
Germanii [illegible] [illegible] nobilimea
Romanii [illegible] [illegible] [illegible]
Europa. Două [illegible]
Turcii.

Dicționar al graiului vechi al poporului român. Riegel.
după documente autentice și contemporane de la 1220 până la
1700.

Gentes transilvanicae. Gentes Terrae transalpinae. Gentis
Moldavicae.

Mișcarea lui Luther în Germ. Calvinismul și Calvini în
Transilvania. Reacțiunea Romanilor. Traducerea bibliei
[illegible] lui Luther — Unitarii luterani [illegible]
și [illegible].

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Anul 1467

Dlugosz. (5) Lib. 13 ad annum 1467

Kilo
Kromer (6) Lib. 25 pag. 394. [redacted] Bokosei

Michovie (7) Lib IV C. 64.
Rmeen

Albinu (8) Petrus Albinus in com. de
valachia pag. 162. Bonfiniu

Vossie (9) Gerardus Joannes Vossius p. 105.

Fabricius (10) Georgius F. Lib. 3.

Kurcz (11) Joachimus Cureus p. 173.

Istvanf (12) Istvanfius Lib. 4 p. 51.

Podlurzani (13) p. 346.

Borszai Pal (14 In Ms. Chronico Hung.

ubi de bellis Mathiae.

poate fi superfluu, poate fi nepractic. pricini
[illegible] poate [illegible] pentru românii — de
un [illegible] lucru [illegible] e ridicol. Dar a
[illegible] [illegible].

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

Autori consultați de Șincai

Georgius Fabricius poet și istoric născut la Chemnitz, la anul 1516, mort 1571) a fost protejat de împăratul Maximilian II și a dirijat în curs de 25 de ani colegiul din Meissen. Origines stirpis saxonicae 1597. Lat.

Brietius, iezuit, bibliotecar al colegiului iezuiților din Paris n. la Abbeville 1601 m. la 1668.

Paralella geographiae veteris et novae 1649 3 vol. 4o

Theatrum geographicum Europae veteris 1653 in folio

Chronicon ab orbe condito ad annum Christi 1663 et 1682. 7 vol. in 12.

Philippi Labbe et Philippi Brieti concordia chronologica 1670 5 vol. in folio.

—

Liburnia și Corbavia [la Romani – Croația actuală]

ACADEMIA * MSSE * ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

Dlugosz Ioan zis și Longinus, istoric polon născut
în Brzeznic la a. 1415, dintr'o familie nobilă
au fost preceptorul copiilor lui Casimir IV, au împlinit
mai multe misiuni diplomatice în Prussia Ungaria și
Boemia, a fost numit la întoarcerea din călătorie
la lumile Sfinte archiepiscop de Lemberg și au
numit la Cracovia la 1480, în anile de-a fi consecrat.
Historia Polonica usque ad annum 1480.
(Lipsca 1711 2 vol. in folio) Lib. XIII
ad annum 1475 (Stefan)

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Ce să aibă încă o stare după cuvântul Românilor liberi și fă-
ram de sentimente bune:

De la 1220 și până la 1848 Românii n'au avut un
un fel de cod scris. Un obicei al pământului recunoscut
de bună voie de toată lumea, dreptul consuetudinar —
Jus valachicale cum îi zicem ungurii: Blasi ~~[illegible]~~
acestui complex de datine străbune — a reglat viața
lor publică și privată în curs de vreo șase veacuri.

De la 1200 și până azi Românii n'au avut revoluții
politice. Mișcările lor din Ardeal din Evul trecut
se datoresc incompatibilității condițiilor lor sociale
deprimate prin „Unio trium nationum". A fost
o răzvrătire de ~~[illegible]~~ reformare a unei soarte prea
aspre nimic mai mult. La 1848 s'au
ridicat pentru a ține în totul credință și
credință [illegible] monarhiei și existenței
dinastiei de Habsburg. În toate acestea n'a
fost nici odată vorba agrară.

www.dacoromanica.ro

Codicile lui Matei Basarab și Vasile Lupu sunt un
monument de drept canonic, pentru regula clerului
și pentru caracterul politic *morale* dai pentru
al sfintei noastre biserici.

N-o serbează, monumente și cântate în timp
de foc, grăitori de adevăr, glorioși și pașnici,
drepți și buni la inimă ca un copil, poporul
românesc n-are capitol nici de trădare, nici
de infamie. (Al fanar. N-a fost român.
Candiano grec, Pitar grec, Leca bulgar,

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

In istorie cată să cântărim valoarea a termenilor. Pentru a măsura existența unui popor în contra unui altul sau a unei cuceriri, trebue să știm ce putere reprezenta acel atac sau acea tentativă de cucerire. Ștefan cel Mare s-a luptat în contra Turcilor sub Mohamed II (cuceritorul) și contra Ungurilor sub Matei I (Corvin) [illegible] preponderență care-a trebuit s-o opue acestor [illegible] alianței intervenind. Ștefan V. Deci un imperiu [illegible] cel Mare. Tot astfel Mircea I s-a luptat în contra lui Murad I, în contra lui Baiazid Fulgerul. Mircea I e mare. Mihai Vodă s-a luptat în contra Turcilor în decadență, în contra Ungurilor în decadență. El era relativ mai mare decât aceștia, însă a rezultat [illegible] Slavei de origine din vremea lui.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA
MSSC
ROMÂNĂ

Despre caracterul și viață Tracilor martorul cel mai vechiu și mai important a Herodot:

Poporul tracic este cel puțin după Ingi între toate popoarele cel mai mare. Și dacă ar avea un Domn sau dacă ar ținea unul cu altul în concordie, ar fi invincibil și de sigur cel mai puternic dintre popoare după părerea mea. Dar fiindcă lor nu le este nici unde un chip cu putință, de a ajunge la așa ceva, ei sunt în consequență slabi (Herodot V, 3.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

5.) ~~op~~ ~~Pronunţ~~ Frequenţa sunetelor ă şi î în limba albaneză şi română ~~şi bulgară~~ şi în dialectele bulgarilor apuseni

6) Schimbarea deasă a lui l în r în limba albaneză, română, neogreacă – mai rar în cea bulgară.

Pe lîngă acestea sunt o mulţime de ~~analogii~~ fenomene analoge în sintaxa acestor limbi.

Dar şi mai multe puncte de atingere sunt între limbile albaneză şi cea română. Astfel este fecunditatea în diftongi (Doppellaute), apoi tensiunea vocalelor din e în ea (tem, teamă); din o în oa (om, oamini); (au) (în limba albaneză ua, ue) — nazalizarea vocalei de la'nceput; eliminarea lui l înaintea lui i consonans (găină în loc de galină; fii în loc fili, ~~pui~~ cai în loc de cali, văi în loc de văli, moiu în loc molui); schimbarea lui n în r (senin în loc de serin) (V. Miklosich – Slavische Elemente im Rumunischen)

ACADEMIA MSS E ROMÂNĂ

Dar cari sunt acele proprietăți cari dovedesc un substrat etnic și linguistic comun?

1.) Formațiunea ~~futurului~~ caracteristică a viitorului cu ~~verbul volle~~ sau un verbum volendi (vouloir, wollen) comună limbilor albaneză, română, neogreacă, bulgară și sârbă

2.) Lipsa și circumscrierea infinitivului în limbile albaneză, bulgară, neogreacă, fie numai în cea română și cea sârbă chiar.

3.) Însemnarea genitivului și a dativului cu aceeași formă (în limbile albaneză, română și bulgară

4.) ~~Articolul așezat~~ Așezarea articolului (după nume), unde-i ține loc terminațiunilor declinațiilor

~~albi~~
articolul albanez definit: masc. i, fem. e.; articolul ~~articolul român e~~:
albanez nedefinit e: të.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

articolul român: masc. l, le; fem. a, oa

articolul bulgar: tъ, ta, to

www.dacoromanica.ro

Vom avea dar la Români

Substrat traco-~~ilir~~ ~~slav~~ iliric, pătura imediat superioară: latina

~~II~~

la Bulgari: I

Substrat: traco iliric, pături superioare: paleoslavă

a doua pătură: [illegible]

La greci în Morea

Substrat traco-iliric: pături superioare: elină, paleoslavă.

albaneză, română.

La Serbi, Muntenegreni, Dalmatini, Bosniaci, Croați:

Substrat traco-iliric: pături superioare limba ~~croată~~ [illegible]

a Croaților (adică și sup. bizantină în limba Croaților)

La Albanezi:

Substrat traco-iliric; pătura traco-ilirică

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

În toate limbile câte se vorbesc ~~peninsulei balcanice~~ [peste sau pătrunză] se găsesc o seamă de ~~proprietăți~~ filologice

cari nefiind nici de origine greacă, nici romană, nici slavă.

~~Aceste proprietăți filologice~~ nu pot să fi ieșit din senin ci

trebuie să fi fost proprie unui popor dispărut, c'o realitate etnică

care-a existat în trecut, c'un corelat etnic. Numai în

limba albaneză ele par a fi cu totul originare, și

fiindcă această limbă este tot odată cea mai veche din

peninsulă, putem trage concluziunea indisputabilă, că acele

proprietăți indicate mai sus s'au născut fără îndoială

dintr'un element înrudit cu limba albaneză, care

dar dintr'o limbă străstrăveche, dispărută azi,

din limba traco-ilirică. Așa dar limba traco-ilirică

este temelia și substratul, peste care s'au superpus

deosebite petrecuri lingvistice, dar acestea din urmă,

cu toate superpunerea, sunt și chiar ... lor

modificate prin acel substrat.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA
MSSC
ROMÂNĂ

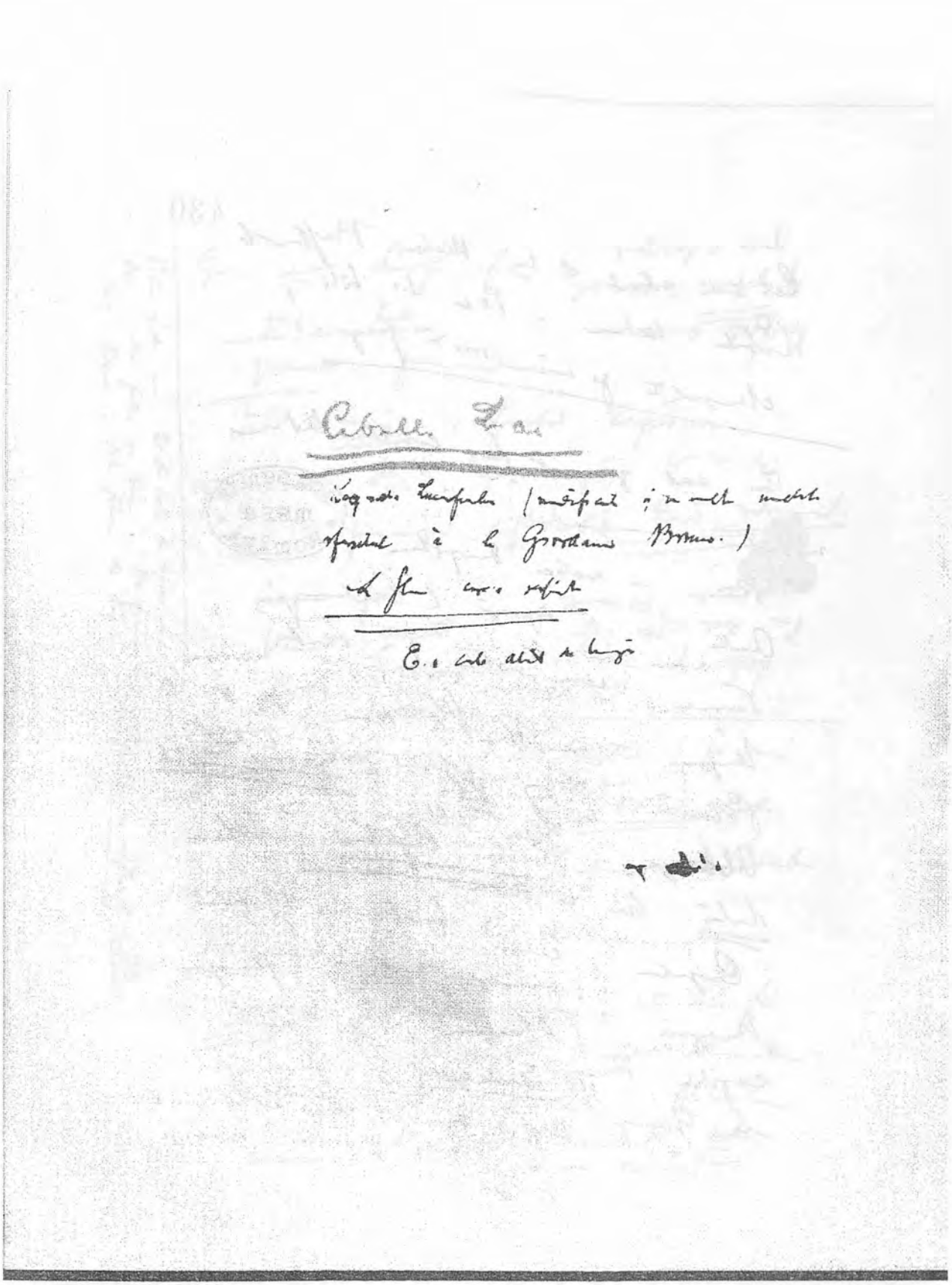

www.dacoromanica.ro

Cel antic [illegible] al lui Mircea Basarab

Cetatea [illegible]. Pace la [illegible]

[illegible] pe unii [illegible] frigi..

Un act zice [illegible] cetatea [illegible]

[illegible] [illegible].

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Rusia — [illegible] [illegible]

Austria — și [illegible] la Constantinopole

Turcia [illegible] [illegible] — [illegible]

Ungaria — [illegible] [illegible]

Polonii [illegible] polonezi [illegible] la Rusia

Albania [illegible] albanezi [illegible] Rusia.

Austria bine cu Alemania. [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Maghiari s-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Rusia, [illegible] ne [illegible] [illegible]

la Georgia.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

In suta a patra episcopii din Dorostorum (Silistra) și Remesiana (Niš) au scris tractate latine, iar episcopii din Marcianopolis s'au servit în corespondanța lor cu consiliul din Chalcedon (451) și cu împărații greceni de limba latină.
(Jung pag. 71. n. 2)

Traianus victa Dacia ex toto orbe Romano infinitas eo copias hominum transtulerat ad agros et urbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decebali viris erat exhausta. (Eutrop. 8. 6.)

Hispaniis exhaustis italica allectione contra Traiani praecepta verecunde consuluit (Capitolinus de gre Antonin 11)

„neque nos hodie sciremus quantopere (Apulum) floruisset, nisi essent tituli et numero et rerum copia cum reliqua Daciae oppida omnia tum ipsam metropolim Sarmizegetusam longe vincentes (Mommsen Corpus Inscriptionum Latinarum III. p. 182 et. p. 228)

Ulpian. de censibus (Dig. 50, 15, 1, 8. 9) scris sub Caracalla (211 - 217). In Dacia Zarnensium colonia a divo Traiano deducta iuris Italici est, item Napocensis colonia et Apulensis et Pataviosensium vicus, quia divo Severo ius coloniae impetravit.

www.dacoromanica.ro

Regalian

„erat gentis Daciae, Decebali ipsius ut fertur affinis". Scriptor. h. Aug. trig. tyr. c. 10)

Flavius Vopiscus. Aurelian c. 39: (Aurelianus) Daciam – sublato exercitu et provincialibus reliquit – abductosque ex ea populos in Moesia collocavit, appellavitque suam Daciam

601. Expeditie în contra Avaritor. Commentiolos, general bizantin se servă de calea lui Traian. Era uitată „necălcată" de 90 de ani (ὑπεῖναι γὰρ τὴν τρίβον ταύτην (λεγομένην Τραϊανοῦ) ἀδιεξόδευτον ἀπὸ ἐτῶν ἐννενήκοντα Theophilact p. 320. Un betrân de 112 ani a trebuit să conducă trupele. In suta a X Const. Porphyr. zice că ἡ τοῦ βασιλέως Τραϊανοῦ γέφυρα podul nup. Traian e la marginea imperiului: de admin. imper. c. 40 p. 173 Bonn.)

Vita S. Sabae (O. Holder-Egger die Weltchronik des sogenannten Sulpicius Severus und Südgallische Annalen des 5 Jahrhunderts) Göttingen 1875. p. 50.

Vita S. Nicetae (Cf. Wattenbach, Deutschlands Geschichtsquellen 13, 37. Bernsdorfs Bemerkungen zu Büdinger's Untersuchungen z. Röm. Kaisergeschichte III, 357–379. Widm p. 321–338 Ediție finală de Wattenbach acelei „Passio."

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

Viața lui Ulfilas, apostolul Goților de episcopul Auxentius din Dorostorum Waitz p. 20

Vita S. Sabae Acta Sanctorum April XI pag. 966, conzeli și traduse în latinește de Ruinart, Acta primor. Martyror. ed. II. p. 601 et sqq.

Vita S. Nicetae. Acta SS. Sept. V

Bizantinul Priscos, trimis la Attila în a. 448. v. Corpus script. hist. Byz. ed. Bonn p. 166–228 Gesandtschaftsbericht. Prisci Excursus.

Auxentius ed. Waitz

La Imparțeala după moartea lui Attila, Goții iau în Pannonia țara ca fiind iar la imparțelele sub principii vocabulis se conservă vechiu imparțire provinciale. Jordanis c. 52.

Walerius inter Scaniungam et aquam nigram fluvios, Theodemir juxta lacum Pelsodis, Widerius inter utrosque manebat.

Regele Teoderich adresează edictele sale la Pannonia către amândoue parțele populației, către Romani și barbari. | Cassiodor. Var. 2.16 universis barbaris et Romanis per Pannoniam constitutis

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

κατὰ τας ἡμερας τῶν εἰκονομάχων βασιλέων (726-750)
τα ἔθνη ἀπὸ τὰ παραδουνάβια μέρη, εὑρόντα καιρὸν
ἀναρχίας, διόϊι οἱ βασιλεῖς τῶν Ριομαίων εἶχον πόλεμον
κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων οἱ ἀσεβεῖς, τῦτε δὴ τῦτε οἱ
λεγομενοι Ρηχῖνοι καὶ ἁπλούστερον Βλαχορηχῖνοι καὶ
Σαγουδάτειοι, ἐξουσίαστες τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἀπλώσαντες
ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς διάφορα μέρη, ἐκυρίευσαν
καὶ τὴρ (?) Μακεδονίαν, τέλος ἦλθον εἰς τὸ Ἅγιον
ὄρος με ὅλα τοὺς τὰ γυναικόπαιδα, διότι δὲν ἦτα τινὰς,
τὰ τοὺς ἀντιοταθῇ καὶ τὰ τους πολεμήσῃ οἵτινες μὲ τὸν
καιρὸν ἐπειδὴ ἐκατηχήθησαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους πατέρας,
ἐπίστευσαν καὶ ἔγιναν τέλεοι χριστιανοί.

(In zilele împăraţilor iconomachi popoarele din părţile de lângă Dunărea, găsind timpul anarchiei, căci iniţii împăraţi ai Romaeilor aveau serbiu contra sfinţelor icoane, atunci şi tocmai atunci aşa numiţii Rechini sau mai popular Vlachorechini şi Sagudaţii, dominând Bulgarii şi întinzându-se puţin câte puţin în diferite părţi, au cuceret şi Macedonia; în fine au venit la Sf. Munte cu toate femeile şi copiii lor, că nu era cine să se opună şi să lupte cu ei, cari, cu timpul, fiindcă s'au catechizat de sfinţii părinţi, au crezut şi au devenit pe deplin creştini. — Din documentele retorice ale mănăstirii Castamonitu, citat în Tomaschek. Zur Kunde der Hämushalbinsel 1882. Wien)

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA
MSSE
Română

Παραγγέλλω δὲ ὑμῖν καὶ τοῖς ἐξ ὑμῶν τοῦτο· ἐπεὶ δὲ
τὸ τῶν Βλάχων γένος ἄπιστόν τε παντελῶς ἐστι
καὶ διεστραμμένον, μήτε εἰς θεὸν ἔχον πίστιν ὀρθὴν
μήτε εἰς βασιλέα μήτε εἰς συγγενῆ, ἢ φίλον, ἀλλὰ
ἀγονιζόμενον πάντας καταπραγματεύεσθαι· ψεύδεται
δὲ πολλὰ καὶ κλέπτει πάνυ· ὀμνύμενον καθ' ἑκάστην
ὅρκους φρικωδεστάτους πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φίλους καὶ
ἀδετοῦν ῥᾳδίως· ποιοῦντες ἀδελφοποιήσεις καὶ συντεκνίας
καὶ σοφιζόμενοι διὰ τούτων ἁπατᾶν τοὺς ἁπλουστέρους·
οὐδέποτε δὲ ἐφύλαξεν πίστιν πρός τινα, οὐδὲ πρὸς τοὺς
ἀρχαιοτέρους βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Πολεμηθέντες
παρὰ τοῦ βασιλέως Τραιανοῦ καὶ παντελῶς ἐκτριβέντες
ἑάλωσαν, καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Δεκεβάλου
ἀποσφαγέντος καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ δόρατος ἀναρτηθέντος
ἐν μέσῃ τῇ πόλει Ῥωμαίων. Οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ
λεγόμενοι Δάκαι καὶ Βέσσοι· ᾤκουν δὲ πρότερον
πλησίον τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ καὶ τοῦ Σάου, ὃν
νῦν ποταμὸν Σάβαν καλοῦμεν, ἔνθα Σέρβοι ἀρτίως
οἰκοῦσιν, ἐν ὀχυροῖς καὶ δυσβάτοις τόποις. Τούτοις
θαρροῦντες ὑπεκρίνοντο ἀγάπην καὶ δούλωσιν πρὸς
τοὺς ἀρχαιοτέρους βασιλεῖς καὶ ἐξερχόμενοι τῶν
ὀχυρωμάτων ἐλῃζοντο τὰς χώρας τῶν Ῥωμαίων.
Οὐδὲν ἀγανακτήσαντες κατ' αὐτῶν, ὡς εἴρηται,
διέφθειραν αὐτούς. Οἱ καὶ ἐξελθόντες τῶν ἐκεῖσε

www.dacoromanica.ro

διεσπάρησαν ἐν πάσῃ τῇ Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ, οἱ δὲ πλείονες αὐτῶν ᾤκησαν τὴν Ἑλλάδα...

Să știți de la mine voi și nepoții voștri, că al Vlahilor neam e necredincios la culme și stricat, nici lui Dumnezeu ținând credință dreaptă, nici împăratului, nici rudei sau amicului, ci silindu-se a-i amăgi pe toți. Mari mincinoși și tâlhari vestiți, ei sunt pururea gata a jura prietenilor cele mai grozave jurăminte și a le călca apoi cu ușurință, făcând frății de cruce și cumetrii, amăgind prin ele pe cei proști. Nici o dată n-au fost ei curați în credință, nici chiar vechilor împărați ai Romanilor. Împăratul Traian i-a atacat, i-a stârpit de tot și i-a robit, ucigând pe împăratul lor Decebal, al cărui cap a fost înfipt pe o suliță în mijlocul orașului Roma. Ei sunt așa numiții Daci și Bessi. De-ntâi locuiseră în vecinătatea Dunării și a fluviului Sau, numit acum Savos, unde locuiesc sârbii, în locuri tari și grele de străbătut, de cari rezimându-se, își arătau iubire și supunere către vechii împărați, pe când din întăriturile lor năvăleau și prădau provinciile Romeilor, încât aceștia pierzând răbdarea, precum am spus, i-au stârpit. Atunci, fugind de acolo, ei s-au răspândit în tot Epirul și Macedonia, cei mai mulți s-au așezat în Ellada...

(Vasilievski Советы и разказы византійскаго боярина XI вѣка. Petersburg 1881. pag. 106–2, 169.

Kekaumenos, Στρατηγικόν.* Din jumătatea a doua a sec. a unsprezecea.

A R

www.dacoromanica.ro

1019

...Καὶ λαμβάνειν τὸ κανονικὸν αὐτῶν πάντων, καὶ τῶν ἀνὰ πᾶσαν Βουλγαρίαν Βλάχων καὶ τῶν περὶ τὸν Βαρδάρειον Τουρκῶν, ὅσοι ἐντὸς Βουλγαρικῶν ὅρων εἰσὶ, τιμᾶν δὲ αὐτὸν καὶ σέβεσθαι μεγάλως καὶ ἀκούειν τοῦ λόγου αὐτοῦ... (Golubinski Очеркъ ист. правосл. церквей p. 263.

Vasile al II. Bulgaroctonul, dăruieşte pe toţi Românii din Bulgaria şi pe Turcii de lungă Vardar patriarhului din Ochrida. Acest e porunca pînă la ei, reprodusă apoi în alt chrisov de la 1272, al lui Mihail Paleologul.

1164. ...καὶ τῶν τῆς Ταλίτζης ὁρίων λαβόμενος, πρὸς ἣν ὡς εἰς σῶζον κρησφύγετον ὥρμητο, τότε θηρευτῶν ἐμπίπτει ταῖς ἄρκυσι· συλληφθεὶς γὰρ παρὰ Βλάχων οἷς ἡ φήμη τὴν αὐτοῦ φθάσασα φυγὴν ὑφηγήσατο ἐς τοὔπισω πρὸς βασιλέα πάλιν ἀπήγετο... (Niketas din Chonae. De Manuele Imp. IV, 2. p. 169-172. Despre fuga sebastocratorului Andronic Comnen de la Anchialos Ἀγχίαλος (Ἀχελώ) la Halič.)

ACADEMIA MSS. ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

824. Abotriţii, cari locuesc în Dacia lângă Dunăre se plâng imp. Ludovic în contra Bulgarilor şi cer ajutor în contra lor. Annales Fuldenses ad an. 824.

835 Basiliu Macedon în Dacia aproape de gura Siretului sau a Prutului.

976 Pe numele lui Samuel, și Tatul David e omorât Vlachi nomazi între Castoria și Prespa lângă Stejarii frumoși (καλὰς δρῦς) (Βλάχων ὁδιτῶν) Kedrenos II 435.

1013 Imperatul Basilios II își îndreaptă ostile în contra centrului puterii bulgare, regiunea din Struma, Vardar și Ochrida şi forțează trecerea prin așa numitul Campu-lung?
κίμβα λόγγον Clause zwischen Struma und Strumitza
(Tomaschek Brumalia Sitzungsberichte LX. 401) Kedrenos.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

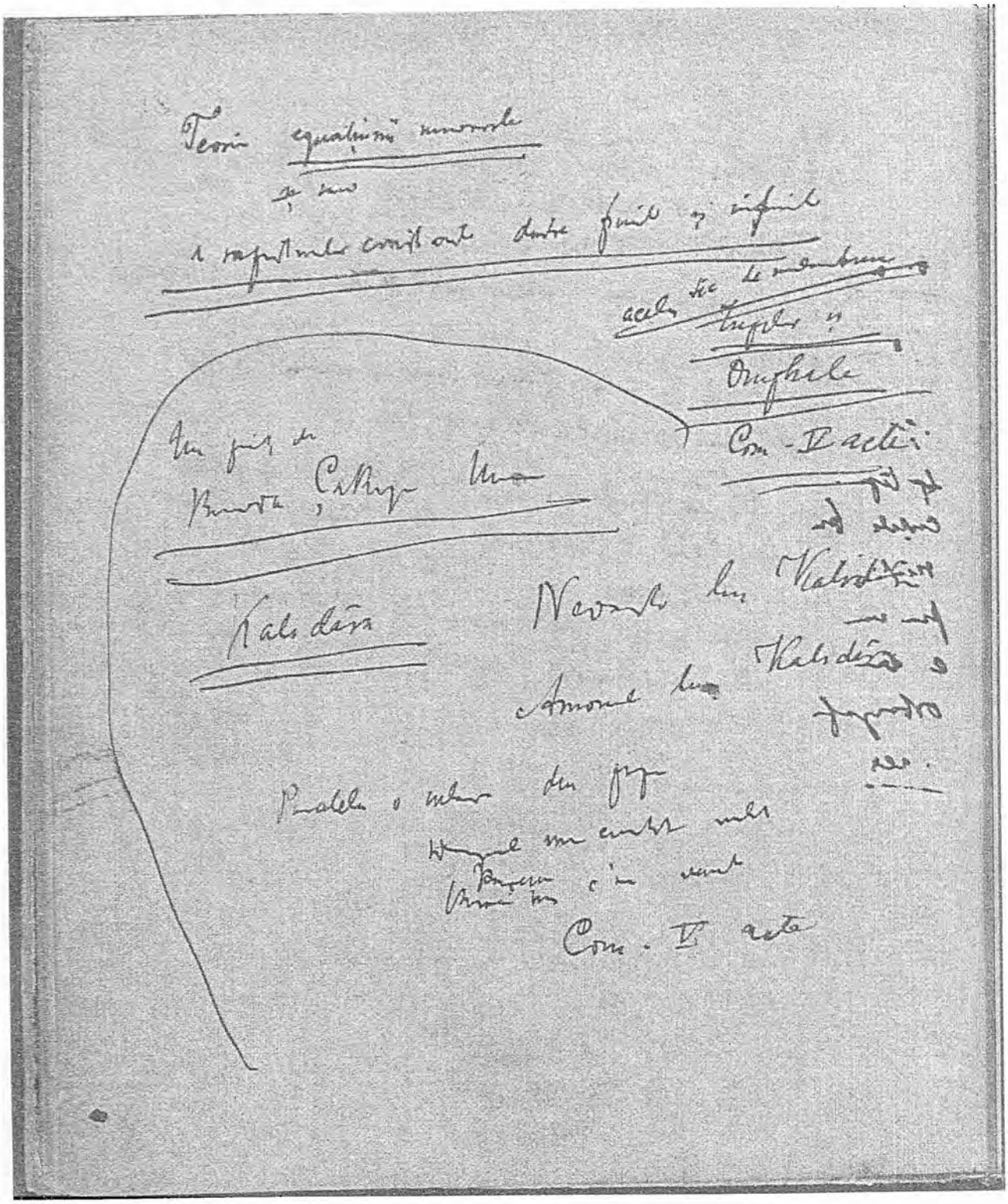

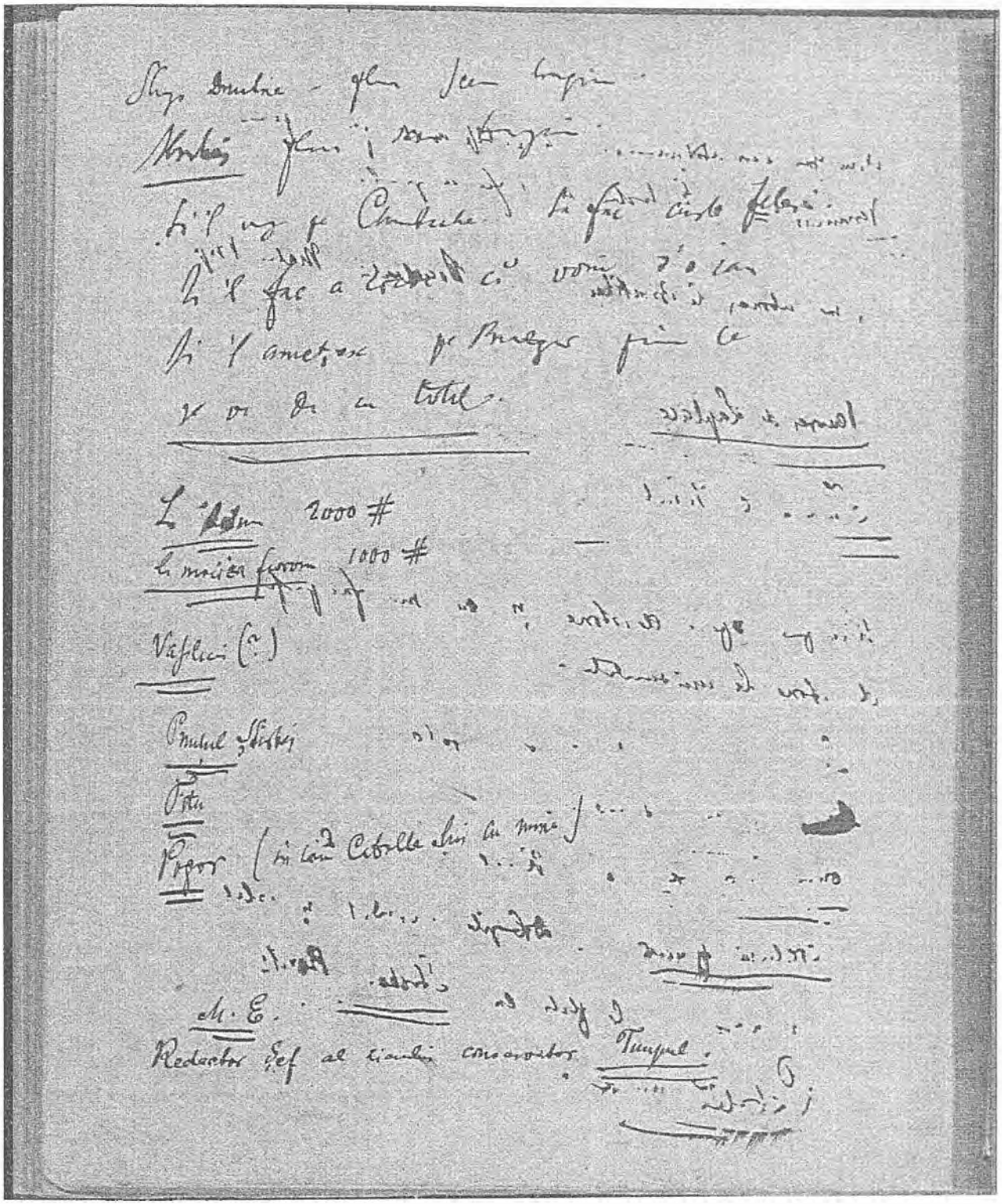

www.dacoromanica.ro

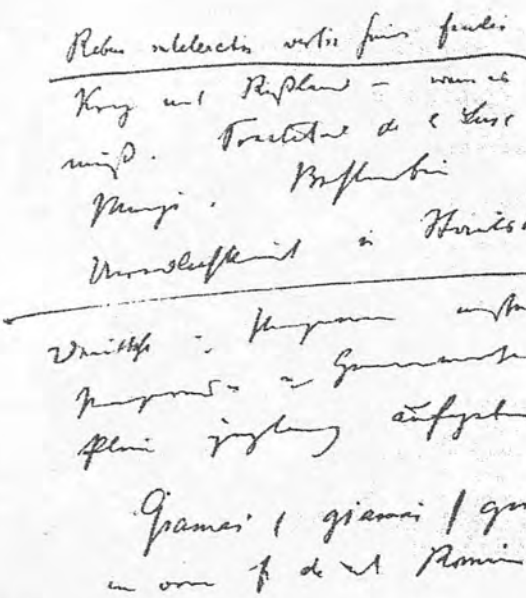

ACADEMIA
MSSE
ROMÂNĂ

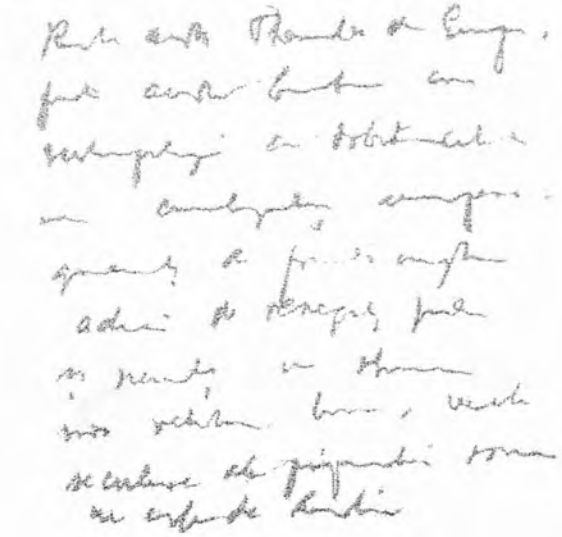

www.daco romanica.ro

449

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

~~156~~[1.]
450

1399

Mircea Vodă fiu Domnesc

Radu ban

Dragole

Stanciu fiul lui Bârbu

Radu " " Stan

Șerban

Godea Dragul F Урони

Belota

Mancu

Balovin

ACADEMIA ROMÂNĂ MSS C

1418

Mihai Vodă fiul lui Mircea

1424.

Dan Vodă – Dan tatăl – Radu bunul

1430

Dan Vodă

Badea vornic

Coico Bala paharnic

Negrilă spătar

Stanciu stolnic

Hrizea comis

1439
Vlad Vodă Dracul

Tudor
Tatu mare vornic.
Nanu
Voicu
Manea Udriște – fratele lui Stoica
Iarciu
Radu al lui Borcea
Stanciu Mondu
Stefan logofăt
Dumitru spătar
Șerban vistier
Șerban stolnic
Mihu păharnic
Radu comis

Vladislav Vodă, fiul lui Dan.
1456
Dragomir Udriște
Stanciu vornic
Mihail logofăt
Ilie al lui Negru
j. Corca ...
Cazan al lui Sahac
Cazan Crețul

ACADEMIA * MSSE * ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

Principe
Intr'adevăr, ~~Prinţe~~ Gorciacof,
nenorocite instrumente
îndură-te de acele ~~necredincioase slugi~~
Alteţei
ale ~~tale~~, ~~îndură-te de ciubucii~~
~~cafenelelor chantante~~, ~~l~~
~~cari te au purtat şi te poartă~~,
nu-i face cu totul imposibil
şi acestei ţări. Nu vezi ~~a~~,
că ei bucuros cedează în
toate celea, ei uşor îşi
alină durerile şi vor să
restabilească cele mai bune
raporturi, numai ~~ca să i~~
~~cari~~ milostiveşte-te de-i cântă,

~~Astfel anume~~
Adecă anume, ca aşa
amblau bizantinii cu Turcii;

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

aduți aminte că așa umblă popoarele în
decadență și desbărbătate de corupțiune,
și că ~~ofticoase~~ moale ~~grecește~~ azi, a lingușirea
mâini, lingușirea până la pământ
cu restabilirea celor mai bune
raporturi sunt semnele de putrejune
internă, semne, că mărul e
copt, putred de copt pentru
a vă cade în praf, puternicii
vecini!

De aceea aveți îndurare de
~~fan~~ spuma fanarului, de ~~greceștile~~ cucuvaica
~~spuma fanarului~~
pripășit de ieri alaltăieri în dis
și ce ~~[illegible]~~ densune!! șef al partidului național
această țară și care v-a făcut

aduți aminte că așa umblă popoarele în
decadență și desbărbătate de corupțiune,
și că ~~obrăznicia~~ sinecurile azi!, lingușirea
mânii, lingușirea pînă la pămînt
cu restabilirea celor mai bune
raporturi sunt semnele de putrejune
internă, semne, că mărul e
copt, putred de copt pentru
a să cadă în praf, puternici
vecini!

De aceea aveți îndurare de
~~fanariotul~~ spuma fanarului, de ~~grecotime~~ cultivarea
pripășit de ieri alaltăieri în deisuire!! șef al partidului național
aceasta țară și care v-a făcut

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

atît de bine trebile, și nu'l știți
să se simcigă, Ușurați-i ~~calea~~
slujba, ca să mai poată trăi
și mâni, căci și mâni s'aveți
trebuință de el, poate mai
multă de cât azi; și mâne
o s'aveți trebuință de ~~acest~~ acești
~~român~~ fanariot ~~fanariot~~, ~~de-a faptuim de~~
~~cadabii~~, care să amăgească
poporul românesc, ca să vă
primească cu pâne și cu sare,
cu buchete de flori. ~~în loc~~ pentru [illegible] vostră
sfințenie între timpurea tratatelor ~~de glorii și preprobării~~,

www.dacoromanica.ro

~~precum ați fi meritat-o de la
Ungheri începând pentru vestita
voastră sfințenie întru ținerea
tratatelor.~~

Și oare de ce România să bea acest
pahar? De ce ea să-și ~~[illegible]~~ biruitoare
~~[illegible]~~, ea să fie umilită, ~~adân~~
de moarte, când cel umilit trebue
să fie cel care și-a călcat
cuvântul, ~~[illegible]~~ jurat prin tratat în
formă, cu iscăliturile încă umede?
Cine a dat dreptul acestui guvern
de a ceda părți din țară, acestei
camere de-a încuviința

prin incheeri ~~ace~~ asemeni cerinsi? De ce
nu lasă Domnii din dealul Mitropoliei,
ca Rusia să bea până la drojdii
păharul călcării sale de tratat, să
ia ~~cu sila~~ un pământ, pe care a pre-
textat, că voiește să'l mântue de
sub aza numitul jug turcesc?
De ce nu se lasă a se dovedi
până la ultima consequență
neadevărul acelor umanitare și
creștinești protestațiuni, cu cari
s'a'nceput sărboiul contra
Turcilor?

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

~~Noi~~ Noi cei insultați în sentimentele
noastre cele mai sfinte, noi cei
prădați de averea noastră străveche,
noi să fim aceia, cari să
primim și umilirea de-a <u>înainte</u>
~~și nu să fim~~ răpirea teritoriului nostru?
Căci este o răpire, strigătoare la
cer, pe față, nemai auzită, care
nu se poate consuma de cât
călcând un tratat pozitiv și
actual încă în vigoare.
De ce? Pentru că există
în țara noastră oameni ca D. C.
A. Rosetti ~~și alți fanatici~~.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ MSS

271 10

pentru că legiuitorii noștri se recruteazǎ
~~[illegible]~~
dintre ~~[illegible]~~
~~Pătârlăgeni~~ ~~[illegible]~~
~~și~~ dnii Carpeni fără de
nici o meserie, pentru cari statul
și resursele sale sunt singurele
mijloace de trai și cari, pentru a
se mântui, își alină lesne durerile
le și vor să restabilească cu
orice preț cele mai bune raporturi.
Și cum oare se găsește, ca să
susție chiar cu declamări ~~[illegible]~~
dreptul actualelor Camere ~~[illegible]~~
de-a primi sau de-a respinge dispo-
zițiunile ~~act~~ tratatului de la

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Berlin:

Dar cine oare decât chiar deputatul colegiului al III-lea de Ismail? Cine altul decât ~~Popovici, care s'a poreclit~~ Pseudo-Urechea?

El se 'nclină necesităţii celor mai bune raporturi, avem încă ~~cinismul~~ cinismul ~~neobrăzarea~~ de-a zice, că n'o face ca alţii, o face protestând. Ba încă voieşte a dovedi din vorbirile Dlor Lates şi ~~Pascal~~ Pascal cu ocazia votării constituţiei, ~~vorbiri~~ ~~cari dovedesc cel mult, că~~

www.dacoromanica.ro

12.

~~nici unul nici altul nu știa~~ 273

~~de ce e vorba, vorbesc să dovedească~~

cumcă într-adevăr camerele

au dreptul de-a rectifica

granițele cu trei ținuturi în

minus.

Se'nțelege. Dsa a rectificat

numele cronicarului Urechie, ca

și ~~Ruși~~, C. A. Rosetti ~~Basarabia~~,

a rectificat versiunile lui ~~Calderon~~ Lope de Vega

și ale lui Ascoli ni parte și,

ce minune dacă se'nvoiește a

rectifica acum granițele României,

recunoscând ~~cedarea către~~ necontestat

de-a cedă Rușilor unui ținut, care

274 13.

l'au ales. <u>Similis simili gaudet.</u>

De ce ~~D Urechi V Alexandrescu~~ Pseudo-
Urechie s'ar înfricoșa de-o procedură
din partea Rușilor, pe care Dsa
a practicat-o toată viața cu mult
succes, plagiând și numele, ~~plagiând~~
plagiând și scrierile și fiind ennui—
după cutrei— or'un plagiat
~~bulgăresc~~ ~~împământenit~~. din ~~pe~~
cazacească.
țara— ~~bulgărească~~

ACADEMIA
MSSE
ROMÂNĂ

Iată dar, popor românesc, trei plăţi grozave
pentru că ai permis să ţi se calce legea ta fundamentală
permis ca prin alegeri, făcute de comitete de salut
public, să ţi se falsifice voinţa ta. Iată pedeapsa
că nu ţi-ai pus din respputeri a
mântui tocmai elementele acelea, cari n'au
nevoie de resursele Statului pentru
a trăi şi cari sunt în stare
a rezista şi la ploaia de decoraţii
străine acestea, şi la
alte ademeniri.
Apelăm la voi, români neatârnaţi
fie în Senat
fie în Cameră ca să nu

ACADEMIA MSSC ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

276 15.

consfinţiţi nici prin vorbă, nici prin scris atacul ce se face drepturilor noastre.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Apelăm ~~la~~ — nu la diurnamii Păcurarii ş.a. (ca D. Fleva cu mîna [illegible]) tremurători după arenzi fără ~~parale~~ — ci la toate elementele acelea din cameră, cari contrare nouă în ~~afa~~ politica internă, au cu toate acestea vederi identice cu noi când e vorba de ~~atitudinei~~ atitudinea noastră în afară. D. Vernescu îşi oferea ~~a~~ odinioară toată averea pentru a mântui Basarabia.

Nu e nevoie de acestea.

www.dacoromanica.ro

să mântue cu glasul său cel puțin onoarea nației românești. Să nu lase ca să fim umiliți, ci pentru restabilirea celor mai bune raporturi noi înșine să consfințim rușinea și umilirea noastră.

v. 169.

Apelăm la senatori să nu se lase induplecați ~~se~~ de colegi ~~senatori~~ asemenea aleși în Basarabia, ca D. Ștefan Belu, carele, după cât auzim în calitate de senator ~~[illegible]~~ în favorul uneltește ~~pentru a convinge pe unii~~ ~~derere~~ necesitatea celor mai bune raporturi.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

cu tot respectul Apelăm în fine la chiar Măriile Sale Domnul nostru în privirea jurământului pe care ~~de Constituţiune~~ conform căruia în art. 87 conform art. 96 din Constituţiune, precum şi la Sfânta ~~Domnul~~ ce s-a pus pe cruce cu mâna

– pe ~~[illegible]~~ Sfânta cruce au jurat a păzi constituţiunea şi legile poporului, de a menţine drepturile ~~naţionale~~ şi integritatea teritoriului ~~a apăra~~

nostru. Şi de acest jurământ nu-l poate dezlega de cât numai naţia, de va voi; ~~de cu~~ şi nu va voi poate. ~~trebuie consultată~~.

Retragă-se toate elementele curate şi necăjite dimprejurul ~~hoţilor~~ ~~negri~~ bufonilor ~~poeţilor~~, ca să rămâie ~~pur şi simplu~~ singur între creaturile sale, să rămâie între Tândărei, Pătârlăgeni, ~~[illegible]~~, Pseudo-Ureche ş. a.

www.dacoromanica.ro

între toți cei afuriseți de-a nu avé
odihnă nici în mormânt, ca să
îndeplinească slujba sacrilegiului.

Nu răsturnarea lor de la guvern
voim.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Din contra. Fiți bi Dumnezeu,
a țării, a Domnitorului declarăm
solemn ~~tare și tare~~, că nu se va găsi
un singur membru al partidului
conservator, unul singur, care
să-și dea mâna de ajutor pentru
a consfinți silnicia tratatului
de la Berlin, nici unul, care ar
primi a-l representa, nici

intre { toți / cei } afunsetși de-a nu avè odichnă nici în moment, ca să indeplinească slujba sacrilegiului.

Nu resturnarea lor de la guvern voim.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Din contra: facă bunul Dumnezeu, a Țerii, a Domnitorului dorința ~~sa și tare~~ solemnă, că nu se va găsi un singur membru al partidului conservator, unul singur, care să-și dee mâna de ajutor pentru a consfinți sluiicia tratatului de la Berlin, nici unul, care să primească a-l representa, nici

www.dacoromanica.ro

care și-ar mânji viața și sufletul,
vărându-se între acești oameni
și pismind o parte cât de
mică din neagra lor respundere.
Când s'a luat Bucovina, Domnul
a protestat și și-a pierdut capul,
când la 1812 s'a luat Basarabia,
un fanariot a vândut o; dar
nici în cazul ăntâiu inci într'al
doilea nu s'a găsit un singur
român, care să fie trădător,
care să nu proteste contra
acelei nedreptăți.
Λ v. 20a.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

care și-ar mânji viața și sufletul,
vărându-se între acești oameni
și primind o parte cât de
mică din neagra lor respundere.
Când s'a luat Bucovina, Domnul
a protestat și și-a pierdut capul,
când la 1812 s'a luat Basarabia,
un funeriot a vândut o; dar
nici în cazul ăntâiu inei intr'al
doilea nu s'a găsit nu singur
român, care să fie trădător,
care să nu proteste contra
acelei nedreptăți.
Λ v. 20a.

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

Dați vă dar inlăturei dimprejurul picatorilor
vechi să depunere în viața lor a juca de multe ori va începe 20
până la inelul de căsătorie de pe deget.

281

Dați vă dar inlăturei dimpre-
jurul ciumaților ~~fanarioți~~, ca să-i
vază lumea și să cunoască
pe cei, cari prin uneltiri
criminale contra ~~păcii~~ ~~Europei~~,
~~contra~~ ~~păcii~~ intereselor naționale ale acestei țări; carei trăiește,
contra tratatelor, ce ne asigura
existența, au ~~...~~ ~~trimis~~ brava noastră armată
în foc, în frig și în foamete, ca
să se lupte pentru interese
străine, și cari acum vor pecetlui ~~...~~
~~uneltele~~ uneltirile lor cu pierderea
~~unei~~ ~~provinții~~ iubitei Bessarabia

ACADEMIA ROMÂNĂ MSS E

ARHIVA REGALĂ

I.

MEMORIILE REGELUI CAROL I AL ROMÂNIEI

(de un martor ocular)

Volumul XVI

1879

16 Iulie. – Maiorul de Corvin prezintă azi prințului Carol, în audiență oficială, notificarea urcării pe tron a prințului Alexandru al Bulgariei, precum şi o scrisoare particulară a acestuia în care se zice:

„Mă folosesc de această ocazie sigură spre a adăuga câteva cuvinte în mod privat. Aducătorul acesteia, maiorul de Corvin, din garda de corp şi acum adjutant al meŭ, te cunoaşte din armata prusiană şi-l recomand bună-voinței tale.

„Mă aflu momentan în acelaşi stadiŭ ca tine anul trecut: devotat din toată inima împăratului Alexandru, n'aş vrea să fac nimic care să poată fi arătat ca ceva anti-rus; din nenorocire, funcționării ruşi aŭ procedat aici cu cea mai mare lipsă de considerație; în toate ministerele domneşte mare neorânduială, iar sistemul furturilor, mulțumită edictelor lui Donducov, e chiar sancționat !

„Zilnic mă găsesc în alternativa penibilă saŭ de a iscăli pretențiile ruseşti saŭ de a mă expune să fiŭ acuzat în Rusia de ingratitudine şi de ofensarea sentimentelor sfinte ale bulgarilor".

„Situația mea este cu adevărat spăimântătoare: eŭ refuz tot ce e contra conştiinței mele şi în fiecare zi trebuie să scriŭ împăratuluĭ Alexandru pentru ca să iaŭ înaintea calomniilor funcționarilor ruşĭ de aici. Cu ocazia apropiatei vizite ce am să-ți fac, o să te informez de toate pe larg.

„Când îți convine maĭ bine această vizită? Poate că în Septembrie, când groaznicele călduri se vor fi potolit întru câtva. Te rog, răspunde-mi ceva în această privință şi dovedeşte-mĭ prin câteva cuvinte că ții la mine tot aşa ca mai înainte. Tu ştii cât îți sunt de devotat.

„Cu multe salutări.

„Credinsiosul tăŭ *Sandro*".

Scrisoarea de notificare are următorul cuprins:

„Monseniore,

„Ales suveran al principatului Bulgariei printr'un vot național şi sosind în capitala mea unde mi-am constituit guvernul, mă grăbesc, Monseniore, a face comunicație A.V.R. despre urcarea mea pe tronul acestui principat.

„Cu cel mai mare sentiment de satisfacție şi de simpatie personală îmĭ îndeplinesc, Monseniore, această datorie către Suveranul unei țări limitrofe de care noua mea patrie este legată prin atâtea interese comune precum şi prin atâtea amintirĭ de ospitalitate politică şi de recunoştință.

„Raporturile noastre mutuale vor contribui, sunt sigur, să desvolte şi să fortifice din ce în ce maĭ mult bunele relațiuni de vecinătate ce trebuie să existe între țările noastre, destinate, atât una cât şi alta, să ia o parte mare la opera glorioasă a civilizației în Orient.

„Binevoiți a primi, Monsenore, asigurarea sentimentelor mele de cea maĭ înaltă stimă şi de sinceră amiciție.

Alexandru

www.dacoromanica.ro

La discursul baronului de Corvin, prințul Carol răspunse:

„Nimenĭ nu putea să se bucure atât cât mine de alegerea prințuluĭ Alexandru, pentru care am o sinceră amiciție şi care poate să conteze pe toată simpatia mea. Sunt convins că cele mai bune raporturi se vor stabili între țările noastre, cu atât maĭ mult că bulgariĭ îşi vor aminti cu plăcere de ospitalitatea ce aŭ găsit totdeauna în România şi că trupele mele aŭ luptat alături de valoroasa armată rusă pentru autonomia lor!"

Din Krauchenwies soseşte următoarea scrisoare a prințului Carol Anton:

„De rândul acesta numaĭ câteva cuvinte, spre a-țĭ spune că alaltăerĭ ne-am întâlnit cu împăratul Mainau.

„După prânz, împăratul m'a poftit în camera sa unde am găsit în sfârşit ocazie să vorbesc cu dânsul despre afacerile româneşti şi să-ĭ recomand în deosebĭ persoana ta.

„Acum pot să-țĭ spun că modul de vedere al împăratului m'a surprins şi m'a bucurat în cel maĭ înalt grad. Am constatat însă că dânsul n'a fost ținut în curentul situației.

„A dat toată vina pe Anglia care urmăreşte fără nici o considerație rezolvarea chestieĭ evreieşti şi de a cărei politică nu se poate despărți cea germană.

„Când i-am dovedit contrarul şi am făcut comparație între moderație care +şi face drum tot maĭ larg în Anglia şi purtarea aspră a Germanieĭ care nu ține seamă de nici o împrejurare, împăratul a rămas foarte mirat. Nu voia de loc să creadă ceea ce-ĭ spuneam şi a zis că chestia evreească 'ĭ este cu deosebire antipatică deoarece cunoaşte astfel de fapte din Polonia şi din Rusia; dacă în timpul congresului de Berlin, n'ar fi fost reținut în pat de rănile luĭ, desfăşurarea acesteĭ chestiunĭ n'ar fi lua aşa întindere.

„În scurt, am dobândit convingerea că Bismarck n'a consultat pe împărat în această chestiune saŭ că nu i-a expus-o pe deplin.

„Dacă vorbirea mea francă n'o să aibă un efect direct, totuşĭ a fost bine că am deschis ochiĭ împăratuluĭ; în tot cazul, dânsul se va împotrivi întru câtva la apucăturile cancelaruluĭ şi va căuta să se orienteze maĭ precis.

„I-am maĭ spus că purtarea aceasta a Germanieĭ înseamnă a arunca pe România în brațele Rusieĭ şi că, cu toate simpatiile personale către împăratul Alexandru, nu se poate ascunde că în modul acesta se va strica tot echilibrul în răsăritul Europei.

„Împăratul a recunoscut aceasta şi, între altele, şi-a exprimat părerea de răŭ că n'a putut să-țĭ confere ordinul *„Vulturul Negru"*, dar a zis că o să facă aceasta neapărat, de îndată ce chestia evreească va dispare de la ordinea zilei.

„Familia de Baden, care 'ți trimite salutări cordiale, este de asemenea iritată de pretențiile ce vi se fac şi a recomandat cu stăruință împăratului să intervină în mod împăciuitor şi să facă astfel ca să nu se ceară lucruri imposibile".

17 Iulie. – Prințul Crol răspunde imediat tatăluĭ săŭ:

„Nenorocita chestie evreească a devenit o luptă uriaşă, care trebue susținută atât înăuntru cât şi în afară. Discuțiile şi consfătuirile pe carĭ le-am avut zilele astea cu toțĭ şefiĭ de partide şi fracțiunĭ aŭ fost mai aprinse decât consiliile de războiŭ carĭ se țineaŭ la Plevna în momentele cele mai primejdioase, căcĭ atuncĭ, cu toată răspunderea grea pe care o aveam, îmĭ era maĭ lesne decât azĭ să iaŭ o hotărâre; curajul şi energia eraŭ atunci deajuns ca să ajung la scop, dar în situația de azi nici curagiul, nicĭ energia nu pot să facă nimic.

„Eŭ am acum numaĭ o singură cale spre a scoatc afacerea la capăt şi ea îmĭ este prescrisă de Consituție. Silința mea este să observ strict Constituția şi aici e greutatea colosală cu care am luptat. Victoria va fi cu atât mai prețioasă, rezultatul cu atât maĭ stabil...

„Pe când înăuntru sunt arătat ca apărător al drepturilor evreilor, în străinătate sunt acuzat că nu le susțin destul de energic şi că nu daŭ dovadă de voință tare!

„Însă această imputare mă atinge foarte puțin; eu merg înainte, pe drumul ce mi-am însemnat.

www.dacoromanica.ro

„Până acum am făcut totul ca chestiunea evreiască să nu fie întru totul compromisă; ea se poate şi azĭ rezolva şi desigur că se va rezolva, dacă străinătatea, a cărei răbdare a fost pusă la grea încercare, ne va da timp şi linişte, - aşa că eŭ nu pierd speranța, scumpiĭ mei părinți, de a petrece cu voĭ luna Octombrie în frumosul Weinburg.

„Situația, care până acum a fost foarte gravă, ba încă aproape disperată, s'a limpezit simțitor în ultimele zile.

„Era vorba a ne mlădia saŭ a ne rupe şi astfel am silit pe Brătianu să declare în Camere că se va retrage în cazul când ele vor ținea la proiectul lor, care e o provocare la adresa Europei.

„Agitațiunea pasionată a reprezentanților poporuluĭ se şi comunicase în toată țara, aşa că eraŭ de temut turburări serioase; astfel venise timpul ca amenințările preşedintelui de consiliŭ să se realizeze şi eŭ am şi primit imediat dimensiunea cabinetuluĭ.

„Pentru păstrarea formeĭ constituționale am chemat pe preşedinții Cameei şi Senatului şi m'am consfătuit cu dânşiĭ. Rosetti a aprobat chemarea unuĭ minister de fusiune. Un alt caracter a avut convorbirea mea cu şefii opoziţiuneĭ; le-am atras atenția asupra mareĭ gravităţĭ a situațiuneĭ şi le-am declarat, înainte de toate, că nu daŭ preferință nici unuia din proiectele carĭ se află în secțiunile Camerei, însă că mă cred îndreptățit să cer reprezentanțeĭ poporului să găsească pentru chestia evreiască o soluțiune care să garanteze interesele economice ale țăreĭ, şi să dea marilor Puteri posibilitatea de a se declara mulțumite. Dacă am putea să conjurăm criza prin naturalizarea numai a unui singur evreŭ, eŭ aş fi cel maĭ fericit că am scăpat numaĭ cu atâta!

„După asta am vorbit de situația politică a țăreĭ şi de primejdia la care țara ar fi expusă rămânând în afară de un tractat internațional şi prin urmare ar fi lăsată la discreția Puterilor vecine. – Aceasta ca răspuns la obiecțiunea că România poate exista şi fără recunoaşterea independenței sale!

„La urmă, după ce capii opoziţieĭ aŭ spus că fără dizolvarea Camerelor nu pot să formeze un minister, am declarat că se vor găsi mijloace spre a se pune capăt intrigilor şi că nu pot admite ca să se dea Europei motiv de a refuza sancțiunea sa independenței greŭ dobândite; de azĭ înainte voiŭ domni numaĭ peste o Românie independentă şi garantată prin dreptul european; dacă se va întâmpla altfel, istoria va face răspunzători pe aceea carĭ vor fi adus catastrofa.

„A doua-zi am însărcinat pe Brătianu să formeze un minister de fusiune, recomandat deja de mine. Am declarat de absolut necesară intrarea lui Cogălniceanu la interne, din cauza violențelor agitațiĭ din Moldova. Brătianu, pe care partidul îl voia neapărat în capul administrației, a primit noua combinație. N'a fost de loc lesne ca, păstrându-se forma constituțională, să se ajungă la acest fericit rezultat.

„Puterile marĭ carĭ până de curând eraŭ foarte exigente şi amenințătoare, şi-au moderat simțitor pretențiile în fața atitudineĭ guvernuluĭ meŭ care, cu toate greutățile colosale şi mereŭ crescânde, a fost întotdeauna corect.

„Am avut un schimb de depeşĭ de săptămânĭ de zile cu toate cabinetele care reprezentaŭ teoria emancipăreĭ evreilor pe când noĭ ne puneam pe terenul naturalizăreĭ: în acelaşi timp însă am promis să consacrăm acest principiŭ prin imediata primire a unui număr de evrei ca cetățenĭ români.

„Noua combinație ministerială ar fi fost zădărnicită, fără amânarea sesiuneĭ Camerilor: am fost silit prin urmare să primesc această condiție, cu toate depeşile din străinătate în carĭ mi se spunea că Puterile nicĭ nu voesc să audă de amânare.

„Cea mai mare agitație în țară, maĭ cu seamă în Moldova, a fost provocată de propunerea de a se da drepturi cetățeneşti unor anume categorii de evreĭ.

Petițiuni monstre şi scrisori amenințătoare sosiră la adresa mea, a miniştrilor şi reprezentanților poporuluĭ şi se părea că aveaŭ a se face demonstrațiunĭ şi maĭ marĭ; însă miniştri aŭ luat măsuri spre a se evita conflicte serioase.

„Prin numirea cabinetului de fusiune şi prin publicarea programuluĭ săŭ, care a zăpăcit

www.dacoromanica.ro

opoziția, furtuna s'a potolit.

„Însă prin asta, greutățile în fața străinătățeĭ nu numaĭ că nu eraŭ înlăturate, dar sporiseră într'un mod însemnat. Boerescu a instruit imediat pe reprezentanțiĭ noştri să comunice cabinetelor schimbarea de minister şi amânarea sesiuneĭ Camerelor şi să le roage în acelaşĭ timp ca, înainte de a lua o hotărâre, să aştepte explicațiile noastre.

„Alătur aici nota circulară în această privință. Situațiunea era foarte gravă şi nu fără grijă aşteptam impresia străinătățeĭ.

„Încă de a doua-zi începură să plouă depeşile în carĭ se exprimaŭ mari mulțumirĭ pentru amânare precum şi aşteptarea hotărâtă că art. 44 al tractuluĭ de Berlin o să fie admis în constituție, fie în orĭce înțeles, ceeace o să se şi facă!

„Acesta a fost consul ultimeĭ crize cu toate peripețiile eĭ, carĭ mi-aŭ pricinuit marĭ grijĭ, multă bătaie de cap şi nopțĭ de insomnie. Ministerul actual e destul de tare spre a rezista tuturor furtunilor.

„Sper că în curând chestia evreiască va dispare dela ordinea zilei, pentru satisfacția generală. Atunci vom fi câştigat independența noastră cu adevărat prin marĭ greutățĭ şi vom fi ocolit cu bine stâncile cele maĭ primejdioase; țara va fi în urmă şi maĭ cu băgare-de-seamă ca să nu pățească naufragiŭ. Să dea Dumnezeŭ ca conducătorul vasului, după o călătorie de aproape trei anĭ prin furtuni, să se poată odihni puțin!... Înainte de războĭ mi-a dăruit un ceasornic de buzunar pe care era gravat acest vers făcut de dânsa:

Orĭcât s'ar clătina bordul
Şi orĭcât s'ar ridica valurile,
Fiĭ mereŭ la câră, eroul meŭ
Neînfricoşat până la sfârşit.

„Rămâne ca alțiĭ să judece dacă mi-am făcut datoria!...

„Boerescu întreprinde o călătorie în străinătate, spre a câştiga cabinetele în favoarea proiectuluĭ pentru rezolvarea chestiuneĭ evreeşti, pe care guvernul îl va prezinta Camerelor. Puterile marĭ sunt obosite de această afacere şi, din cauza atâtor amânări şi greutăți, aŭ devenit mai puțin pretențioase aşa că se vor declara mulțumite şi cu concesiunĭ maĭ micĭ pentru evreĭ.

„Convorbirea, ce ai avut cu împăratul Germanieĭ, mă mulțumeşte pe deplin. Aşa dar, dânsul nu avea nicĭ o cunoştință de procedarea lui Bismarck! Intențiunile acestuia aŭ fost combătute chiar la Viena şi însăşi Anglia n'a voit să ştie nimic de un apel la Poartă! De altmintrelea, în vremea aceasta, dispozițiunile s'aŭ îmbunătățit la Berlin; bărbațiĭ de acolo se arată maĭ îngăduitori. Schimbarea aceasta s'a produs de sigur în urma rupturei dintre cancelarul de fer şi naționaliĭ-liberalĭ.

„Elisabeta trebue să facă neapărat o consultație la Viena şi o cură în străinătate. Îi va fi foarte greŭ să mă lase singur în aceste momente; e însă aşa de bolnavă în cât eŭ stăruesc să plece. Maĭ întâiŭ se duce la Neuwied; maĭ târziu va veni de sigur la voi...

„Avem aici mari călduri şi o secetă cumplită, care pune în primejdie întreaga recoltă a porumbului.

„Azi am primit pe maiorul Corvin, adjutantul prințului Bulgariei, care odinioară a fost stegar în regim. 2 al dragonilor de gardă. Ciudată întâlnire!

„El mi-a spus că Sofia e curat un sat, unde nu se poate găsi nimic şi unde scrisorile din România, carĭ trebue să treacă prin Constantinopol, sosesc după 17 zile".

18 Iulie. – Ministrul de Giers a întrebat pe prințul Ghica dacă România e dispusă acum să se înțeleagă cu Rusia asupra punctului de unde trebue să înceapă fruntaria dintre Dobrogea şi Bulgaria. Rusia a găsit un punct foarte potrivit.

Marile Puterĭ aŭ primit într'un mod maĭ favorabil explicațiile luĭ Boerescu, şi supărarea lor pentru amânarea sesiuneĭ Camerelor s'a potolit.

Sturdza telegrafiază de la Berlin că pleacă la Kissingen, la prințul Bismarck.

www.dacoromanica.ro

Azi se dă un prânz trimisului prințului Alexandru, maiorul Corvin; iaŭ parte la prânz şi reprezentanții Rusiei şi Germaniei, Iacobson şi de Rotenhan, precum şi miniştri. Prințul Carol bea în sănătatea prințului Bulgariei.

Guvernatorul general de până acum al Rumelieĭ de răsărit, generalul Stolypin, care se bucura la Filipopol de mari simpatii, a plecat din cercul activităţeĭ sale după ce a ţinut un discurs solemn.

Sultanul a desfiinţat funcţiunea de mare-vizir şi a numit pe Arif-paşa ministru de externe.

19 Iulie. – În consiliul de miniştri se precizează instrucţiile cu carĭ B. Boerescu trebue să plece în străinătate.

21 Iulie. – Boerescu răspunde prin generalul prinţ Ghica la întrebarea ministrului de Giers, cum că România preferă să se păstreze linia de fruntarie însemnată de prima comisiune.

Prinţul serbează în cazarma Sf. Gheorghe ziua regimentului 2 de artilerie. După un serviciŭ divin de tabără la care trupele sunt aşezate în careŭ, se dă un dejun în localul manejuluĭ; în jurul uneĭ mese, la care iaŭ loc prinţul cu 60 de ofiţerĭ, sunt aşezate mesele pentru soldaţĭ.

Ministrul de războiŭ, colonelul Lecca, ridică un toast entusiast pentru marele căpitan. Prinţul aminteşte, în răspunsul săŭ, de serbarea aceleiaşĭ regiment în lagăr la Calafat şi când apoi artileria a pus baza renumelui săŭ care s'a adeverit la Plevna, la Rahova şi la Smârdan.

După amiazĭ, prinţul primeşte pe Atanasovicĭ, fost profesor până acum la Universitatea din Bucureşti, un bulgar care e chemat ca ministru de culte la Sofia, după ce s'a bucurat anĭ îndelungaţi de ospitalitatea României.

- La 19 Iulie Waddington s'a exprimat în Camera franceză, cu ocazia discuţiei budgetului ministerului de externe, asupra situaţiuneĭ: În chestia evreească are puţin noŭ de comunicat; Camera română e ocupată acum cu discuţia prescripţiilor tractatului de Berlin. El ţine însă să declare un fapt: nici un popor nu are aşa mare simpatie pentru România ca cel francez şi luĭ îi datoreşte România şi o sporire a teritoriului săŭ prin lărgirea fruntariilor Dobrogei. Cu toate acestea, locuitoriĭ mahomedanĭ şi evreĭ din România aŭ drept la aceleaşi foloase carĭ sunt asigurate tuturor celorlalţi locuitori aĭ teritoriilor rupte de la Turcia şi astfel, cu toate greutăţile locale, Franţa trebue să stăruiască pentru egalitatea religioasă şi politică a tuturor elementelor populaţiunei româneşti. De oarece guvernul român arată cea mai mare bunăvoinţă, se va găsi de sigur un mijloc de a se pune în armonie dorinţele justificate ale Europei cu interesele României.

Prinţul moştenitor al Germaniei scrie din Postdam prinţului Carol:

„Scumpa şi compătimitoarea ta scrisoare precum şi frumoasele şi atingătoarele compoziţiuni ale Elisabetei. Voĭ simţiţĭ cu noĭ şi pentru noĭ aceeaşĭ durere de care Dumnezeŭ a făcut s'aveţi parte şi, dacă soarta voastră este şi maĭ aspră, nu putem nicĭ noĭ să nu purtăm urmările grelei fatalităţi de a trăi maĭ mult de cât copiiĭ noştri.

„Căutăm să suferim cu răbdare ceeace a dispus Dumnezeŭ, însă tot nu ne putem încă veni în fire că din fericitul cerc al familiei noastre a fost din noŭ răpit un fiŭ şi tocmaĭ unul care dădea cele mai frumoase speranţe şi care de timpuriu a arătat caracter.

„Ce greŭ e omuluĭ să se desprindă din noŭ cu viaţa de toate zilele după ce a pierdut un copil, de oarece fiecare pas îĭ aminteşte că acel copil nu va maĭ apare şi că trebuie să se înveţe a continua calea vieţeĭ fără acel tovarăş.

„Te rog, spune Elisabeta că poesia sa ne-a emoţionat tot atâta pe cât ne-a smuls admiraţia pentru talentul eĭ de a exprima durerea de mamă într'un chip atât de poetic!

„Am pus aceste compoziţiunĭ între lucrurile de amintire rămase de la Waldemar şi pe carĭ de aici înainte le vom păstra ca moaşte sfinte. Orĭcât ni-e de greŭ să privim obiectele de carĭ dânsul se servia, totuşĭ ele aŭ căpătat un mare preţ pentru noi şi ne-am hotărât să adăogăm pe lângă ele toate semnele de doliŭ şi de amicală compătimire.

„Viaţa noastră şi aşa nu era lesnicioasă, şi căpătase o nuanţă posomorâtă prin întâmplările sguduitoare din ultimul an; după această din urmă grea încercare, viaţa a pierdut pentru noi şi restul

www.daeoromanica.ro

de bucurie pe care putea să-l maĭ ofere şi numai în îndeplinirea datoriilor putem să maĭ găsim de aici înainte oarecare satisfacţie.

„Cu foarte mare dreptate relevezĭ că astfel de durerĭ fac pe cineva maĭ mult ca orĭcărĭ altele să urmărească mâhnirile celorlalţĭ şi să se asocieze cu ceĭ carĭ suferă...

„Sperasem ca prin amânarea mulţumireĭ mele pentru scrisoarea ta să te pot felicita şi pentru aplanarea greutăţilor penibile, creiate ţie şi ţăreĭ tale de congres. Însă şi până în momentul de faţă şi maĭ cu seamă acum, situaţia ta este extrem de grea.

În toate nevoile astea te însoţeşte vechea mea prietenie cu siguranţa că veĭ şti să ocoleşti cu bine stâncile acestea, ca multe altele mai înainte.

„Soţia mea 'ţiĭ trimite ţie şi Elisabeteĭ, pe care o îmbrăţişez, salutările cele mai cordiale. Ea nu se află într'o stare bună de sănătate şi va fi mult de făcut până să-şĭ vie din noŭ în puteri.

„Acum rămâi cu bine, scumpul meŭ Carol, şi nu pierde siguranţa despre devotamentul

Credinciosului tăŭ amic
Friedrich Wilhelm"

22 Iulie. – Principesa pleacă azĭ în călătoria de însănătoşare, în apus. Cea dintâĭ ţintă a călătoriei este Viena. Prinţul o însoţeşte până la fruntarie. Despărţirea de public, în mica gară de la Cotroceni, este foarte atingătoare; multe doamne aŭ adus flori; toţĭ miniştriĭ şi reprezentanţiĭ străinĭ se aflaŭ de faţă. Brătianu, care vrea să se ducă să facă o cură la Marienbad, călătoreşte până la Piteştĭ în trenul princiar; Kalinderu şi D. Sturdza, carĭ abia au întors de la Berlin, vor însoţi pe prinţul până la T, Severin, spre a-ĭ face pe drum un raport asupra chestiuneĭ căilor şi a situaţieĭ politice.

B. Boerescu va însoţi pe principesă până la Viena, de unde 'şi va urma călătoria pe la cabinete.

În suita principeseĭ se află d-na Mavrogheni, dama ei de onoare, şi d-ra Lucia Ghica, domnişoara ei de onoare; de asemenea şi medicul său, d-rul Theodori.

La toate staţiunile, până la hotar, perechea princiară e salutară cu flori de un public numeros.

Seara, la orele 7, prinţul trebue să se despartă în Vârciorova de soţia sa, care călătoreşte înainte; ministrul român din Viena i-a venit întru întâmpinare până aici.

Prinţul se întoarce la T. Severin unde, cu toată căldura tropicală, e aşteptat de un public foarte numeros. Seceta a pricinuit în toată ţara mari pagube.

Condiţiunile pe cari Sturdza le-a adus dela Berlin se rezumă în trei puncte:

1) Recunoaşterea principiului proclamat de tractatul din Berlin.

2) Aplicarea lui imediată.

3) Asigurarea că el va fi aplicat şi în viitor.

Şi în adevăr, principiul va fi aplicat imediat următoarelor categorii:

1) Acelora carĭ aŭ servit sub steag.

2) Acelora carĭ aŭ câştigat grade academice în România.

3) Acelora carĭ aŭ dat bacalaureatul în România.

4) Acelora carĭ aŭ făcut cursurile gimnaziale saŭ reale în România.

5) Acelora carĭ aŭ dobândit grade universitare în străinătate şi-şĭ aplică ştiinţa în România.

6) Acelora carĭ aŭ făcut daruri Statului.

7) Acelora carĭ aŭ înfiinţat în România institute de bine-facere saŭ de educaţie.

8) Acelora carĭ aŭ publicat o operă în limba română.

8) Acelora carĭ aŭ fondat un important stabiliment de comerţ şi de industrie.

23 Iulie. – După ce prinţul Carol a acordat în T. Severin câteva audienţe şi a vizitat biserici, cazarme, spitalul şi alte clădirĭ publice, porneşte la 11 şi jum. ore îndărăt la Cotroceni. La Craiova

www.dacoromanica.ro

se întâlneşte cu trenul în care Brătianu şi Rosetti călătoresc în străinătate.

Pe drum, D. Sturdza face prinţului raport despre convorbirea sa cu prinţul Bismarck şi cu de Radowitz.

Prinţul Bismarck a recunoscut în faţa lui Sturdza că congresul de Berlin a impus României o grea datorie; însă ea trebue îndeplinită. Articolul 44 formează parte integrantă dintr'un act internaţional şi pentru o ţară mică nu e bine să rămână în afară de dreptul internaţional; altfel ar fi atârnat ca de un fir de aţă de care ar putea să tragă oricine.

Aceasta ar fi rău cu deosebire pentru România, care se află între două vecini puternici şi deopotrivă primejdioşi; prin urmare România trebue să-şi creeze prieteni şi anume prieteni neinteresaţi şi sinceri.

Oarecari cercuri ruseşti lucrează în România contra tractatului de Berlin, însă nici o ţară încă n'a avut folos ascultând de aşa insinuaţii.

România formează întru câtva o barieră de fer între Bulgaria, care pare a fi o provincie rusească peste Dunăre, şi Rusia proprie. Este în interesul acesteia din urmă să dărâme această barieră şi de aceea pentru România este lucrul cel mai natural să se ţină pe lângă Germania şi Franţa, adică pe lângă cele două Puteri de cari nu numai că nu are a se teme întru nimic, dar de la cari are de aşteptat chiar protecţiune şi ajutor.

Ceea ce trebue să facă România mai târziu este să execute în mod leal dispoziţiile tractatului de Berlin. Articolul 44 a fost înscris din iniţiativa Italiei şi Franţei; Germania n'a putut să se împotrivească, de oarece e vorba de principii generale cari domnesc în toate Statele civilizate. E adevărat că în Rusia ele nu se urmează, însă nu importă ca ele să fie recunoscute de toată lumea, ci numai ca în România să fie aplicate fără rezervă şi fără gânduri ascunse.

Germania n'are pretenţii mari şi nu cere decât ceea ce au voit Franţa şi Italia; pe cât va fi cu putinţă, pretenţiile se vor micşora. A fost o lipsă de prevedere că mai înainte n'a existat nici o lege contra năvălirei evreilor, ceeace îngreunează foarte mult situaţia. Românii trebue să deschidă lupta pe terenul economic; să muncească şi să economisească, să fondeze bănci de credit pe reciprocitate, etc. Astfel de bănci au contribuit foarte mult la întărirea proprietăţei rurale în Prusia.

Germania doreşte să întreţină relaţiuni amicale cu România. Până acum câtva timp românii au tratat Germania într'un mod cam puţin cavaleresc.

Prinţul Bismarck înţelege simţămintele românilor pentru Franţa, însă ele au produs supărare în Germania şi nu e prudent să superi pe cineva, mai cu seamă când acel cineva e puternic. Pentru ca relaţiile dintre Germania şi România să devie acum mai bune, trebue ca chestiunea căilor ferate să fie rezolvată cât de curând.

„Eu crezusem, urmă prinţul Bismarck că e vorba de răscumpărarea de către Stat a căilor ferate. Din nenorocire, văd că sediul societăţei o să fie tot în Berlin, ceeace o să aibă de rezultat numai greutăţi cu prevederea unei amortizări pe 44 de ani. Eu aş fi voit mai bine ca să se fi terminat totul dintr'odată.

„Trebue să cunoască cineva începuturile acestei afaceri spre a-i pricepe însemnătatea. Nimeni nu e vinovat de situaţia actuală, nici noi, nici România; însă ea există şi trebue s'o nimicim în folosul amânduror părţilor.

„Interesul nostru în afacerea aceasta e mare, pentru că sunt angajate acolo, în sumă rotundă, o sută de milioane de mărci. Aceste capitaluri trebue scoase dintr'o situaţiune precară în care guvernul german s'a văzut adeseori nevoit ca să le apere, ceeace întotdeauna a adus o încordare în relaţiunile celor două State. E tot aşa de mare, firește, şi interesul României ca să aibă în mâna sa căile sale ferate.

„Aceste afaceri de căi ferate sunt un izvor continuu de neînţelegeri, cari nu permit a se stabili şi strânge relaţii amicale.

„Ele au început cu dr. Strussberg care a atras în întreprindere pe marii magnaţi ai Silesiei.

www.dacoromanica.ro

Aceştia, la rândul lor, aŭ atras pe toţiĭ cunoscuţiĭ şi devotaţiĭ lor.

„Azĭ găsim printre acţionarii căilor ferate române: domni înalţi şi dame de la Curte, lacheĭ deaĭ lor şi chiar birjarĭ, - într'un cuvânt aproape tot Berlinul! Aşa dar sunt aici în joc aşa de multiple interese încât nu pot fi trecute cu vederea.

„Şi ceva maĭ mult: însuşĭ împăratul a trebuit să intervie spre a scăpa pe câţiva magnaţi silesienĭ, când afacerea n'a maĭ putut să meargă înainte cu Strussberg.

„Atuncĭ dânsul s'a adresat luĭ Bleichröder. Acesta era destul de bogat pentru ca să n'aibă nevoe a se băga într'o situaţie încurcată şi totuşi s'a băgat din cauza rugăminţilor ce i s'aŭ adresat şi pentru onoarea ce i-a adus această afacere.

„Aşa dar Bleichröder a luat afacerea în mână şi noĭ suntem datori să-l ajutăm.

„Însă împăratul a făcut şi mai mult. El a venit în ajutorul magnaţilor silesienĭ cu bani din caseta sa privată. Se înţelege lesne, dar, de ce fiecare vrea să iasă din această penibilă încurcătură. Cupa trebue golită afacerea trebue scoasă la capăt, atât în interesul Românieĭ cât şi în acela al Germanieĭ.

„Rezolvaţi prin urmare cât se poate de curând aceste două ciestiunĭ pentru ca să ajungeţĭ între Statele independente; aceasta e o afacere mare şi nu trebue disprețuită, maĭ cu seamă în vederea viitoruluĭ.

„O Românie independentă atârnă greŭ în balanţa chestiunilor orientale. Aveţĭ duşmanĭ, trebue să vă câştigaţi şi amicĭ. Franţa şi Germania sunt amiciĭ d-v. Naturalĭ; pe aceste două ţări trebue să le dobândiţĭ şi să le ţineţi bine, căci o să aveţĭ oarecarĭ greutăţĭ de învins.

„Între Germania şi România sunt de altfel oarecarĭ legăturĭ şi cea maĭ tare este prinţul care, înainte d'a deveni român, se număra printre aĭ noştri.

„Ar trebui încheiat şi un tractat de comerţ; Germania vede micşorându-se comerţul săŭ cu România spre câştigul altor ţărĭ.

„România are o întindere de 2500 de mile pătrate germane şi 5 milioane de locuitori. Ar putea să aibă 10 milioane şi ce Putere ar fi atunci!

„Turcia decade: nimenĭ n'o maĭ poate ajuta ca să-şĭ recapete puterea. România are un rol mare de împlinit, însă pentru aceasta trebue prevedere şi energie.

„Sper că România va fi la înălţimea Amânduror chestiunilor pendinte, la înălţimea situaţieĭ; Germania îĭ va dovedi atunci cu bucurie amiciţia sa."

Prinţul Bismarck a mai atras apoĭ atenţia lui Sturdza asupra următoarelor treĭ chestiunĭ:

1) Aceea a Arab-Tabieĭ, pe care a declarat-o foarte importantă şi grea.

2) Aceea a fortăreţelor de pe malul Dunăreĭ: Silistra, Rusciuc, Vidin şi mai cu seamă Şumla, piețe de arme carĭ ar fi îndreptate contra Românieĭ.

3) Aceea a neutralizăreĭ pe care România a cerut-o de atâtea ori fără s'o capete şi care nu-i se poate recunoaşte decât cu timpul şi după ce va dobândi o situaţiune tare şi însemnată ca Stat european.

Votarea de Constituantă a art. 7 schimbat

2 August. – În Viena s'a făcut o însemnată schimbare ministerială: contele Taaffe a fost numit ministru preşedinte al Austrieĭ şi împăratul a primit în principiŭ dimensiunea ministrului comun de externe, contele Andrassy; deocamdată Andrassy urmează să conducă afacerile ministeruluĭ săŭ.

Împăratul Frantz Iosef a vizitat pe împăratul Germaniei la Gastein.

O mare parte a oraşului Serajevo a fost prefăcută în cenuşe de un incendiŭ. Până acum Austria n'a avut de loc noroc în Bosnia!

3 August. – Boerescu telegrafiază dela Petersburg că ministrul de Giers s'a exprimat într-un mod foarte binevoitor asupra chestiuneĭ evreilor din România. În privinţa Arab-Tabieĭ, Boerescu s'a

www.dacoromanica.ro

raportat la comisiunea cea nouă şi a accentuat că România nu va face nicĭ o greutate într'o chestiune asupra căreia trebue să decidă Europa.

7 August. – Dumitru Brătianu anunţă din Constantinopol că a aflat prin Savfet-paşa că dorinţa Rusieĭ este ca chestiunea Arab-Tabieĭ să fie rezolvată de comisiunea fruntariilor sârbeşti, deoarece comisiunea româno-bulgară, în urma votului său de anul trecut, nu maĭ poate fi nepărtinitoare. Brătianu a protestat şi a relevat, între altele, că Silistra nu va avea decât de câştigat, economiceşte, după construirea podului peste Dunăre.

8 August. – Prinţul Carol scrie tatăluĭ său:

„Şederea mea aici, de care la început eram îngrijat din cauza lipseĭ Elisabeteĭ, este aşa de însufleţită, încât d'abia am un moment liber. Sinaia e foarte frecventată anul acesta şi pe fiecare zi sosesc sute de persoane. Bucureştiĭ s'aŭ apropiat astfel de reşedinţa mea de vară. Afacerile curg neîntrerupt, lăsându-mĭ maĭ puţin timp de odihnă ca înainte: la fiecare două zile am un ministru la raport.

„Cele două chestunĭ, carĭ trebue să se rezolve la reunirea Camerilor, mă ocupă aproape exclusiv şi nu-mĭ voiŭ acorda odihnă cât timp ele nu vor fi scoase de pe tapet.

„Chestia evreiască şi răscumpărarea căilor ferate sunt două nuci tarĭ de spart; unii şi-ar rupe dinţii în ele, însă noĭ o să le venim de hac!

„Odată regulate acestea, relaţiile noastre cu Germania vor deveni altfel, după cum poţĭ vedea din convorbirea foarte interesantă pe carte Sturdza a avut-o cu Bismarck şi ale cărui notiţe le alătur aici.

„Chiar acum vântul s'a schimbat în favoarea noastră la Berlin, lucru la care aŭ contribuit de sigur doĭ factori: intervenirea împăratuluĭ Germanieĭ, pe care ţi-o datoresc ţie, scumpul meŭ tată, - scrisoarea luĭ către împărăteasa este pentru mine de mare valoare – şi însărcinarea ce am dat lui Sturdza de a declara lui Radovitz la Berlin că mi-e cu totul neînţeles purtarea luĭ Bismarck care îmĭ face aici numai complicaţiĭ grave pe carĭ o să ajung a nu le maĭ putea birui. De altfel, el însuşĭ şi-a exprimat dorinţa de a vorbi cu ministrul meŭ de finanţe către care m'a lăudat foarte mult şi prin care mi-a trimis respectele sale.

„După întrevederea de la Kissingen, călătoria lui Boerescu pe la cabinete devenise inutilă. Însă, fiindcă aceasta fusese condiţia luĭ la intrarea în minister şi prin nota sa circulară respinsese categoriile, ne-am învoit să călătorească şi dânsul spre a pleda la cabinete în favoarea listelor sale.

„Acesta e *blanc bonnet pour bonnet blanc*, pentru că în liste vor figura aceiaşĭ evreĭ carĭ ar fi fost cuprinşĭ în categoriĭ, atât numai că vor fi arătaţĭ pe nume. E o fineţe de avocat. În Viena şi la Berlin i s'a spus că se ţine la principiŭ, care imediat să fie pus în execuţiune pentru un număr oarecare de evreĭ: modul de executare este afacerea noastră.

„Brătianu, care a plecat la Marienbad foarte suferind şi care trebue să se întoarcă săptămâna viitoare, a fost de părere că e bine ca Boerescu să se convingă prin sine însuşĭ de greutăţile şi de ferma voinţă a Europeĭ, de care se îndoise când era membru al opoziţieĭ. Astfel Brătianu nu s'a opus la această preumblare diplomatică a ministruluĭ nostru de externe, care ar fi fost bine să nu se facă.

„Vizita arhiducelui Albrecht la Sinaia a dat ziarelor materie pentru tot felul de comentariĭ.

„Cu toate astea, venirea luĭ a fost o amabilitate personală isvorâtă din iniţiativa luĭ proprie şi în timpul scurt, din nenorocire, cât am fost împreună, s'a arătat aşa cordial şi amabil, în cât vizita luĭ va rămânea pentru mine o scumpă amintire.

„El ţi-a păstrat o amintire fidelă şi m'a însărcinat cu cele maĭ cordiale salutărĭ pentru tine.

„Vizita lui aici însă are şi valoare politică şi a avut o mică urmare Duminica trecută: ofiţeriĭ regimentuluĭ de husarĭ din Braşov aŭ întreprins în acea zi, care era ajunul aniversăreĭ naşstereĭ împăratului Austriei, o escursiune de călărie la Sinaia şi mi s'aŭ prezintat în corpore.

„I-am invitat la masă şi am ridicat toastul meŭ pentru suveranul lor, zicând că e o deosebită satisfacţie pentru mine ca în preajma aniversăreĭ naşstereĭ împăratuluĭ Franz Iosef să beaŭ în sănătatea sa, în mijlocul bravilor săĭ ofiţerĭ.

„Colonelul, baron de Hügel, un würtembergez, a răspuns că nu numaĭ îşĭ ridică paharul pentru fericirea domnitoruluĭ uneĭ ţărĭ amice, ci invită pe ofiţeriĭ săĭ să ureze pentru comandantul suprem al bravei armate române, ale cărei victorii aŭ umplut de bucurie orĭce inimă de soldat.

www.dacoromanica.ro

„Seara am telegrafiat împăratului Austrieĭ şi a doua zi dimineaţa am primit un răspuns foarte cordial de la Tegernsee.

„Retragerea luĭ Andrassy este pentru noĭ o mare pierdere; în situaţiile cele mai grele, dânsul s'a dovedit amic al nostru. Bosnia l'a trântit, - aceasta mi s'a confirmat de un văr al său, care m'a vizitat eri.

„Despre Elisabeta nu-ţi scriŭ nimic, de oarece o să aĭ ştirĭ maĭ nouĭ prin iubita mamă, căreia îi sunt nespus de recunoscător că s'a dus la Neuwied. Tot sper că în Octrombrie o să pot veni s'o iaŭ din frumosul Weinburg şi ard de dorinţa d'a zbura la voĭ.

10 August. – Dum. Brătianu telegrafiază din Constantinopol că comisiunea de fruntarie nu vrea să fiexeze ca hotar malul drept al Dunăreĭ, după cum zice tractatul de Berlin, ci *thalwegul* fluviului; în modul acesta România ar perde diferite insule ale Dunăreĭ, şi dânsu' va protesta printr'o notă către Savfet-paşa.

Colonelul Orero, comisarul italian, a propus ca să asiste la lucrările comisiuneĭ şi un delegat român, însă colegiĭ săĭ i-aŭ respins propunerea.

11 August. – În Bucureştĭ se deschid azĭ camerile printr'un discurs al tronului, în care se exprimă speranţa că atât Camerile cât şi guvernul vor isbuti să ajungă la o soluţie care să satisfacă principiile proclamate de toată Europa precum şi interesele naţionale şi economice al ţăreĭ.

Cogălniceanu citeşte mesagiul ca loc-ţiitor al ministrului-preşedinte. Camera şi Senatul îşi amână imediat şedinţele pentru 20 August.

12 August. – Boerescu raportează telegrafic că marile Puteri nu-ĭ primesc propunerile. Cele mai marĭ greutăţĭ se fac în Paris şi Londra. Lordul Salisbury, care se află la Dieppe în Franţa, s'a declarat gata să-l primească acolo.

13 August. – Contele Andrassy va face o vizită prinţuluĭ Bismarck la Gastein.

Prinţul Carol primeşte o scrisoare de răspuns de la împărăteasa Eugenia, din Chiselehurst:

„Voi îmĭ amintiţĭ zilele de fericire şi, întorcându-Vă la prezent, luaţĭ parte la imensa mea durere.

„Totul s'a dărâmat în jurul meŭ şi nu-mĭ rămân de cât două morminte din tot ce am iubit! Staŭ acum aici lângă ele, pentru că numai aici singurătatea nu mi se pare aşa teribilă. Am cunoscut toate extremele şi puţina soliditate a fericireĭ omeneşti! Facem răŭ de nu ne fixăm întotdeauna privirea dincolo de această viaţă, unde nimic nu se schimbă şi unde vom regăsi pe aceia pe carĭ îĭ iubim pentru eternitate.

„Vă rog să mulţumiţĭ principeseĭ de simpatia ce deşteaptă în sufletul său nenorocirea mea recentă şi zdrobitoare.

„Credeţi în amiciţia mea şi în sentimentele cu carĭ sunt a Alteţeĭ Voastre Regale.

Foarte afecţionată
Eugenia

14 August. – Prinţul Carol Anton scrie fiuluĭ său: „Mama ta este fericită peste orĭce măsură că, după ani îndelungaţĭ de despărţire, de grijĭ şi de durerĭ, a revăzut pe scumpa ta şi pe iubita noastră Elisabeta, care arată destul de bine la faţă. Mai avem acum numai o speranţă: aceea a venireĭ tale în Octombrie. Eŭ nu cred ca ea să fie din noŭ împiedicată de evenimente.

„Cu un temperament aşa vioĭ ca al românilor, vine maĭ la urmă oboseala; şi simptomul acesta netezeşte calea unui guvern care caută în viitor...

Cele două articole din *Kreuzzeitung* de la 30 şi 31 iulie asupra chestiuneĭ evreeştĭ din România, supt scrise de profesorul dr. Geffcken, care se află acum la Strassburg.

„Încep toţi să devie mai blânzĭ şi la aceasta contribue mult atacurile presei ruse contra politiceĭ germane.

„E o adevărată fericire pentru România că, prin începutul unuĭ conflict de interese între Germania şi Rusia, cea dintâĭ se vede silită să ia parte Românieĭ!

„Vizita ce ţi-a făcut-o arhiducele Albrecht, maĭ cu seamă acum pe timpul crizei provocată de retragerea luĭ Andrassy, m'a bucurat foarte mult. E cu neputinţă ca arhiducele să fi venit la tine fără permisiunea împăratuluĭ Austrieĭ şi aceasta are o însemnătate politică şi din punctul de vedere

www.dacoromanica.ro

german".

Boerescu anunță că Waddington i-a făcut următoarea propunere în chestiunea evreească:

„După introducerea, în principiŭ, a art. 44 din tractul de Berlin în Constituția română să se execute următorul paragraf: Evreiĭ născuțĭ şi crescuțĭ în România până la majoritate şi carĭ n'aŭ fost nicĭ odată sub protecție străină, primesc imediat toate drepturile cetățeneştĭ şi politice".

Însărcinatul de afaceri englez din Berlin a făcut aceeaşĭ propunere.

Boerescu întreabă acum pe colegiĭ săĭ din minister despre părerea lor asupra acesteĭ propunerĭ.

Vestea lui Boerescu produce în toată țara o consternație generală de oarece în modul acesta peste 100.000 de evreĭ trebue să devie îndată cetățenĭ românĭ. Nici o Cameră română nu va vota o aşa soluțiune a chestiei.

15 August. – Mânăstirea Sinaia serbează ziua Sf. Maria, hramul săŭ, la care lumea vine din toate părțile.

Prințul asistă la serviciul divin.

Principesa Elisabeta a plecat eri la Olanda, spre a vizita pe regina şi a face băĭ de mare la Scheveningen; mama sa, fratele săŭ şi cumnata sa o însoțesc în această călătorie.

Sunt patru ani de când s'a pus piatra fundamentală a castelului Peleş (10 August 1875). Prințul Carol a hotărât acum continuarea clădireĭ pe vechile temeliĭ, însă cu o reducere considerabilă a celorlalte dimensiunĭ. Se pare că nu maĭ sunt de temut nouĭ surpărĭ de pământ şi greutatea cea mare e în construirea unuĭ drum până la locul clădireĭ. În loc de piatră se va întrebuința ca material de construcție cărămidă şi lemn.

Conducerea clădireĭ a fost încredințată încercatuluĭ arhitect Stöhrs, căruia i s'a dat ca ajutor un tânăr maestru de construcțiĭ.

Prințul Bulgariei scrie din Sofia, cu data de 10 August:

„O mie de mulțumiri pentru lunga scrisoare amicală ce mi-ai trimis odată cu marea cruce a ordinului Tăŭ şi pentru marea bunătate cu care aĭ primit pe Corvin. E drept că nicĭ odată nu m'am îndoit de prietenia Ta; totuşĭ am fost nespus de fericit s'o văd din noŭ confirmată în modul acesta. La scrisoarea amicală a Elisabeteĭ voiŭ răspunde direct.

„Din nenorocire nu pot să te vizitez înainte de Octombrie, de oarece am aşa mult de lucru în cât nu e chip să es din țară.

„Toțĭ miniştriĭ meĭ sunt cam fricoşĭ şi trebue să hotărăsc eŭ toate.

„Fiindcă Elisabeta se întoarce la sfârşitul lui Octombrie, mă gândesc să te vizitez atunci, dacă 'ți convine.

„După cum ți-a spus Corvin, izolarea e aici foarte mare; deocamdată, fiind ocupat de dimineața până seara, o simt puțin. Gândul d'a mă însura nu mi-e simpatic. Mi se pare că nu am dreptul să aduc o femee în acest pustiŭ şi, deosebit de asta, n'aş vrea să mă leg îndată în scop d'a nu mi se influența convingerea în caz când situația mi-ar deveni nesuferită. Totul atârnă de la prima adunare națională. Nu-ĭ lucru uşor să fie cineva moştenitorul lui Donducov.

„În privința chestiei evreeştĭ, Te plâng din toată inima. Ce fatalitate pentru noĭ toțĭ, că marile Puteri s'aŭ proclamat de stăpâne ale lumei.

„Eŭ de şi duşman al tractatului de la Berlin, m'a, supus întru totul lui, în noua mea pozițiune. Îmĭ îndeplinesc misiunea cât se poate maĭ europeneşte şi fac dreptate egală pentru toțĭ.

„Am căutat să ajut pe mahometanĭ pe cât am putut, folosindu-mă de această ocazie spre a introduce peste tot serviciul militar; dacă mahometaniĭ vor să se bucure de toate foloasele supuşilor, trebue să aibă şi datorii. În toate sunt în opoziție cu predecesorii meĭ; voĭ lucra maĭ mult şi sper că rezultatul final îmĭ va da dreptate.

„Numai dacă fruntariile ar fi fixate mai curând! Căci aşa cum e acum, nu se va face linişte în țară. (Nu e vorba aici de Arab-Tabia, ci de fruntaria de sud şi de vest, unde se petrec mereŭ turburărĭ). Amănunte Ți le voi da verbal!

Cu multe salutări din inimă

Al tăŭ credincios
Sandro"

www.dacoromanica.ro

17 August. – Contele Andrassy a vizitat eri pe prințul Bismarck la Gastein, iar împăratul Wulhelm a trimis pe mareşalul Manteuffel cu mare suită militară la Varşovia, unde e aşteptat împăratul Rusieĭ. Această politeță din partea Germanieĭ e discutată cu mare neîncredere de către presă, de oarece în Rusia s'a produs o ostilitate neînțeleasă în contra Germanieĭ.

18 August. – Căldura e aşa mare anul acesta, în cât chiar în munții ea se simte mult.

Ca în toate zilele, prințul primeşte la dejun mosafiri, între cari şi pe colonelul Catargiu, unchiul şi adjutantul prințului Milan al Serbiei.

Colonelul a venit, după însărcinarea prințului Serbieĭ, să aducă prințuluĭ Carol medalia bravureĭ şi independențeĭ sârbeştĭ, precum şi ordine şi medaliĭ pentru ofițerii reg. 6 de infanterie, al cărui proprietar e prințul Milan, pentru statul-major al prințului Carol şi pentru mai mulți ofițeri superiorĭ românĭ.

Regina Olandei telegrafiază prințului Carol că principesa Elisabeta petrece ziua de azi la dânsa.

Casa de vânătoare de la Sinaia e într'atâta gata, în cât se încep înființarea de grădini şi a unei căderi de apă artificială.

Generalul Ghica telegrafiază din Petersburg că a avut cu baronul Jomini o convorbire confidențială asupra chestiuneĭ Arab-Tabiei şi Jomini a dat României sfatul de a se înțelege direct cu Bulgaria şi a eşi din rolul său de pasivitate care, de şi corect şi iscusit, trăgănează la infinit. Atunci împăratul Rusiei şi guvernul său vor da României dovezĭ de prietenia lor, Bulgaria va contribui cu jumătate la cheltuielile construireĭ poduluĭ, iar Europa va aproba de sigur o înțelegere româno-bulgară.

19 August. – Comisiunea pentru fixarea fruntarieĭ între Dobrogea şi Bulgaria a sosit din noŭ la fața locului. Hotarul trece pe aproape de satul Kuciuc-Cainargi, unde la 1771 s'a încheiat pacea între Rusia şi Turcia. Această pace a fost de mare însemnătate pentru România, căcĭ prin ea Rusia a luat dreptul de protectorat asupra Moldoveĭ şi a Munteniei. Tot atuncĭ Turcia a cedat Rusiei Azovul şi Kerviul şi a garantat independența tătarilor din Crimeea.

21 August. – Prințul Carol primeşte următoarea scrisoare de la tatăl său:

„Cu cel maĭ mare interes am citit manuscrisul ce mi-aĭ trimis (notițe asupra întrevedereĭ dela Kissingen). Trebue să se ia act de toate astea, pentru ca la caz de nevoe Bismarck să poată fi bătut cu însuşĭ vorbele luĭ. Reiese din această convorbire nu numai talentul de bărbat de Stat al cancelarului, ci şi necesitatea a se resolva cu orice preț chestiunea evreească. Aş putea să cred acum că adunările legiuitoare române aŭ devenit maĭ mlădioase, căcĭ orĭce rezistență contra hotărârilor congresuluĭ de Berlin ar fi pur şi simplu ridiculă.

„În momentul de față se pot dobândi concesiunĭ în privința modului de execuțiune, maĭ târziŭ aceasta va fi cu neputință – căcĭ din întreaga situație politică rezultă că fiecare putere ar fi bucuroasă să scape de urmările proastei sale lucrărĭ de la Berlin.

„e foarte interesant de observat cum toată presa bâjbâe în întuneric şi atribue misiuneĭ luĭ Boerescu o importanță pe care n'a avut-o de loc.

„Cred că chestiunea căilor ferate a fost întotdeauna maĭ importantă pentru Germania şi că chestia evreiască e mai mult un pretext de cât un scop.

„România ar trebui prin toate mijloacele, şi chiar prin jertfe mari de banĭ, să răscumpere căile ferate: o rană mai puțin în carnea țăreĭ ar fi vindecarea! Fireşte, eŭ nu pot să judec cât de mari şi nerealisabile pot fi pretențiile germane".

22 August. – Brătianu s'a întors din călătoria sa în străinătate şi comunică prințuluĭ toată îngrijorarea sa asupra gravitățeĭ situațiuneĭ. El regretă călătoria zadarnică a lui Boerescu şi zice că va lăsa să se discute în Cameră proiectul majorițeĭ; la votare, proiectul acesta nu va întruni majoritatea de două treimi. Cu atât maĭ lesne se va putea găsi o soluțiune mulțumitoare.

24 August. – Guvernul român răspunde generalului Ghika: Orĭcât de mare e prețul ce dânsul pune pe bunăvoința împăratului Rusieĭ şi a guvernului său, totuşĭ îi e cu neputință, în fața țăreĭ, să renunțe la pretențiile sale asupra Arab-Tabieĭ. Bulgaria nu are acolo aşa interese vitale şi poate să cedeze maĭ curând.

www.dacoromanica.ro

25 August. – Împăratul Germanieĭ, care se află la manevre în Prusia de răsărit, a avut la 3 şi 4 Septembrie st. N. O întâlnire cu împăratul Rusiei, La Alexandrovo, o staţiune rusească pe hotar. Publicul cel mare a fost surprins de această întâlnire, despre care zice că a fost mijlocită de mareşalul Manteuffel. Simţimântul naţional german a fost jignit, din cauză că întrevederea s'a făcut pe teritoriul rusesc şi că bătrânul unchiŭ s'a dus la nepotul săŭ în loc ca acesta să vie la dânsul.

Presa oficioasă zice însă că vizita a fost hotărîtă în ultimul moment şi în înţelegere cu cancelarul imperiului, ceea ce restul preseĭ desminte.

26 August. – Liteanu telegrafiază că cercurile din Berlin aŭ devenit mai amicale pentru România şi că opinia publică se observă un curent anti-semitic; aşa dar a sosit momentul psihologic pentru o rezolvare cât se poate de favorabilă a chestiuneĭ evreeştĭ.

Cu toată întâlnirea de la Alexandrovo, relaţiile între cele două state par a se răci; prinţul Gorciacov s'a rostit la Baden, către un gazetar francez care l'a intervievat, pentru o alianţă ruso-franceză contra Germanieĭ, iar presa rusească nu-şi slăbeşte de loc tonul ostil.

30 August. – Aniversarea de azĭ a luăreĭ Griviţeĭ se serbează cu solemnitate. După Te-Deum prinţul asistă la dejunul soldaţilor în faţa miceĭ cazarme a companieĭ vânzătorilor şi reuneşte la masa sa pe ofiţerĭ.

Trimite telegrame împăratuluĭ Rusieĭ, marelui duce Nicolae şi prinţului Alexandru al Bulgarieĭ.

Împăratul rusesc răspunde prinţului:

„Primiţi sincerile mele mulţumirĭ pentru bunele Voastre urări cu ocazia acestei aniversărĭ, care a creat o legătură mai mult între bravele noastre armate şi între popoarele noastre".

31 August. – Delegatul turcesc în comisiunea de delimitare a prezentat următoarea moţiune:

„Deşi de acum înainte thalvegul Dunăreĭ se consideră ca hotar între România şi Bulgaria, totuşĭ insulele de lângă malul drept, date Moldoveĭ şi Muntenieĭ prin tractatul de la Adrianopol din 1829, trebue să rămână ale României".

1 Septembrie. – Prinţul se întoarce la Bucureştĭ, unde Camerele sunt deja nerăbdătoare să discute chestiunea evreească.

Boerescu nu s'a întors încă. Toată presa fără excepţie e duşmănoasă evreilor şi ia un ton de nespusă violenţă.

Întorcându-se de la Sinaia, prinţul inspectează din noŭ lucrările căeĭ ferate. La gara Bucureştĭ i se face primire oficială. La Cotroceni prinţul găseşte veştĭ bune de la principesă: la început nu i-a priit Scheveningul, însă acum se constată bunul efect al băilor de mare.

2 Septembrie. – Comisiunea de delimitare a primit în unanimitate propunerea delegatului turc d'a se fixa thalvegul Dunăreĭ ca fruntarie şi d'a se lăsa Românieĭ insulele de lângă malul drept.

7 Septembrie. – Prinţul urmăreşte cu cel maĭ mare interes apropierea dintre Germania şi Austria, care se săvârşeşte într'un mod ostentativ. Împăratul Franz-Iosef şi-a întrerupt vânătoarea spre a primi la Viena pe prinţul Bismarck, care vine de la Gastein. Se vorbeşte chiar despre învoelĭ scrise carĭ ar fi fost aşternute la Gastein de Bismarck şi Andrassy, iar acum trebue să fie iscălite de împărat.

Afacerile interioare române sunt neschimbate; Camera luptă pentru proiectul săŭ de maĭ înainte şi, cu toate că acest proiect nu va întruni majoritatea de două treimi, totuşĭ atacurile contra guvernului sunt violente şi găsesc puternic ecoŭ în public.

Sturdza trebue să plece iar la Berlin în chestia convenţiuneĭ căilor ferate, de oarece amanetarea monopolului tunurilor, cerută de Germania, întâmpină în România o împotrivire de nebiruit.

Împăratul Germanieĭ asistă la strălucitele manevre din Alsacia-Lorena, unde s'a dus direct de la Königeberg, după o scurtă oprire în Berlin. E ca şi cum această mare putere militară vrea să-şĭ arate cele două fronturi ale sale.

Presa franceză a respins cu mare răceală expresiunile lui Gorciacov, amicale Franţeĭ.

10 Septembrie. – Boerescu adresează ministrului Balabanov, la Sofia, o plângere, cum că la Kasarlîc aŭ fost stabilite nişte pichete de infanterie bulgară numaĭ la o distanţă de 20 de paşĭ de cele române, pe când maĭ înainte distanţa dintre pichetele române şi bulgare era maĭ mare.

Baronul de Heymerle, până acum ambasador austro-ungar la Roma, a fost numit ministru de

www.dacoromanica.ro

externe în locul lui Andrassy.

Prințul Carol regretă în sinceritate retragerea lui Andrassy cu care întreținuse personal relațiunile ele mai amicale și care s'a arătat întotdeauna ca cel mai sincer amic al României; el îi exprimă sentimentele astea printr'o scrisoare.

12 Septembrie. – Azi, după desbateri violente, proiectul Camerei a fost respins în sfârșit.

Acum guvernul va prezenta pe al său. Răbdarea prințului a fost supusă până acum la o grea încercare.

De la principesă soseşte vestea că dr. Mezger, care a trata-o la Scheveningen, i-a recomandat să-şi continue cura încă patru săptămâni la Amsterdam, spre a se putea întoarce în țară pe deplin vindecată.

Prințul permite soției sale această prelungire a şederei sale în străinătate, oricât de grea îi era despărțirea.

La Scheveningen, regele și regina Olandei au vizitat adese-ori pe principesă; mama și frații săi însoțesc pe principesă și la Amsterdam.

13 Septembrie. – Comisiunea de delimitare şi-a ținut eri ultima şedință la Constantinopol.

Toată presa germană și austriacă, precum și opinia publică din amândouă țările, arată cea mai mare satisfacție pentru alianța definitivă încheiată de prințul Bismarck la Viena cu Austro-Ungaria.

Presa rusească îşi îndoeşte atacurile contra Germaniei.

16 Septembrie. – Liteanu a comunicat eri că pentru comisiunea de delimitare Rusia a cerut principiul unanimității voturi, iar nu al majorității. Aşa dar România trebuie să caute din nou a câştiga cabinetele în favoarea sa.

Azi anunță, ca completare la ştirea de eri, că se va numi pentru Arab-Tabia o comisiune specială.

Prințul scria tatăluĭ său:

„Nu numaĭ numeroasele treburĭ m'au împedicat până acum de a-ți scrie voiam încă să aştept ca afacerea compromisă întru câtva, să se limpezească, spre a-ți face un tablou fidel al situației grave în care ne aflăm.

„Întorcându-mă de la Sinaia, am găsit aici aşa agitație şi aşa rezistență contra cererilor Europei, în cât mi s'a micşorat foarte mult speranța de a ajunge la o soluțiune acceptabilă. Cu toate astea, afacerea fu luată în mâinĭ cu cea mai mare energie: aproape zilnic am avut consiliĭ de miniştrĭ, din carĭ unele foarte furtunoase, precum şi consfătuirĭ cu bărbațiĭ politicĭ, cu mitropolitul Moldoveĭ (care a declarat că va arunca anatema asupra tuturor acelora carĭ vor vota pentru evreĭ). Am căutat prin toate mijloacele să aduc pe oameni la convingerea că chestiunile pendinte trebuesc rezolvate odată.

„În Cameră s'a adus în discuție proiectul comisiuneĭ Camereĭ, cu siguranța că n'o să aibă majoritatea necesară, şi desbaterile au servit spre a face pe opoziție să-şĭ aducă toate argumentele.

„După respingerea proiectului Camereĭ a venit guvernul cu al său, care conține minimul din ceea ce aşteaptă Europa, însă care întrece pe departe maximul ce se poate cere Camerelor şi țăreĭ. La proiectul de lege sunt alăturate listele a peste o mie de evreĭ, împărțiți pe categoriĭ, carĭ trebuesc naturalisați, ceea ce pentru occident este prea puțin, iar pentru aici maĭ mult de cât destul în momentul de față.

„Secțiunile Camereĭ au aprobat proiectul; însă aceasta nu-ĭ asigură adoptarea luĭ în şedință plenară, căcĭ, pe când în secțiunĭ hotărăşte majoritatea simplă, în şedință plenară se cere majoritatea de două treimĭ pe care nu putem conta cu hotărîre.

„Dacă guvernul va isbuti să treacă proiectul prin Cameră, cabinetele trebue să se mulțumească cu atâta, pentru că, după cum am spus, acesta e maximul ce se poate dobândi, şi încă nu am de loc garanție că el se va dobândi.

„Oposițiunea pune totul în mişcare spre a pregăti guvernuluĭ o înfrângere şi este aşa de pasionată în cât nu vede pericolul iminent în care s'ar afla țara când ea ar isbuti să facă a se respinge revizuirea.

„Ce-ar rămânea de făcut în acest caz, nicĭ eŭ nu ştiŭ încă; poate ar trebui disolvate Camerele!

www.dacoromanica.ro

„Momentul e grav, foarte grav şi vor trece de sigur câteva săptămâni încă până să se potolească marea agitaţie şi să revină totul în ordine, de oarece îndată după chestia evreească vine la rând chestia căilor ferate, la a cărei regulare se opune încă o mare pedică -; bancherii din Berlin cer venitul monopolurilor tutunurilor ca garanţie pentru plata cupoanelor. Aici se împotrivesc toţi şi cu dreptate, contra unei aşa cereri.

„Sturdza a plecat la Berlin, spre a face pe bancherï să renunţe la această pretenţie nemaï auzită şi spre a regula alte câteva puncte financiare: mă tem însă că n'o să isbutească.

„De curând am spus girantului consulatului german că d-nii de la Berlin ar vrea să trateze România ca pe Egipt: regret că răscumpărarea căilor ferate e o necesitate politică, astfel aş refuza sancţiunea mea unei aşa afaceri.

„Săptămâna viitoare o să am vizita prinţului Bulgarieï care vine direct din Sofia cu o suită numeroasă şi va sta aici treï saŭ patru zile.

„Săptămâna care urmează după aceasta o să mă duc probabil la Iaşï, unde nu e de glumit cu agitaţia, aş putea zice chiar ferberea, pricinuită de chestia evreească.

„Moldoveniï de toate fracţiunile s'au unit spre a respinge orïce lege ar înlesni acordarea cetăţenieï la evreï şi s'a organizat o furtună de adrese în scop d'a se înfricoşa Camera.

„Cogălniveanu începe a deveni îngrijat; azï i-am declarat că cu influenţa însemnată ce are ca moldovean i se va cuveni saŭ meritul pentru menţinerea linişteï şi a ordineï saŭ întreaga răspundere în caz de complicaţiï.

„Între ceï şeapte delegaţï, pe carï secţiunile Camereï i-aŭ ales pentru lucrarea proiectului de lege, se află numaï douï moldovenï, dintre carï unul, Vasile Conta, e contra celeï maï micï revizuirï.

„Ziarele te-aŭ pus de sigur în curent cu toate negocierile: Bucureştiï sunt plinï de corespondenţï străinï de ziare, carï raportează tot, până în cele mai micï amănunte.

„Din nenorocire, până aici, nicï o chestiune n'a atras maï mult atenţia publică aşa precum o atrage azï revizuirea constituţieï noastre.

„Dacă ar fi vorba numaï de turcï şi de creştinï, de sigur că ar fi toţï indiferenţï de afacerile noastre!...

„Vizita lui Bismarck la Viena e un eveniment politic de primul rang şi care ne dă mult de gândit.

„Dacă rezolvăm cele două afacerï carï ne sunt puse la ordinea zileï, atuncï nu mai avem nimic de temut, ba încă din contra.

„În cazul contrar, se poate ca situaţia să fie foarte gravă, de oarece de sigur Puterile s'aŭ înţeles asupra măsurilor de luat când art. 44 ar rămânea literă moartă".

18 Septembrie. – Prinţul Bulgarieï, cu o suită de zece persoane, soseşte azï în Bucureştï şi e primit de prinţul Carol cu onorurï carï se cuvin unuï Suveran.

Amândoï domnitoriï petrec cea maï mare parte din timp numaï între patru ochï, de oarece aŭ să-şï spue multe.

Prinţul Alexandru îşi îndeplineşte misiunea ce şi-a luat cu un zel şi cu o energie juvenilă, însă piedicele ce i se pun de panslaviştï l'aŭ şi descurajat de multe orï.

Prinţul Carol îï povesteşte multe lucrurï din primiï anï aï domnieï sale şi-l povăţueşte să aibă răbdare.

Constituţia bulgărească, întru totul nepotrivită cu starea de cultură a ţăreï, zădărniceşte foarte adese-ori încercările prinţuluï Alexandru d'a îndrepta relele şi d'a înlătura neajunsurile.

Corpul ofiţeresc bulgăresc, compus aproape întru totul din ruşï, ca şi majoritatea sub-ofiţerilor, pricinueşte mereŭ certe între Rusia oficială şi prinţul Bulgarieï.

În suita prinţului Alexandru se află un adjutant al împăratului Rusieï, apoï baronul de Corvin şi un german, amic al prinţuluï, baronul Riedesel, care a luat sarcina de mareşal al Curţeï.

Ca secretat funcţionează un bulgar foarte inteligent, numit Stoilov.

22 Septembrie. – Prinţul Carol se consacră întru totul oaspeluï săŭ. La 1 Octombrie s. N. S'a dat, la palatul din oraş, un prânz de gală; erï s'a vizitat maï multe stabilimente militare şi s'aŭ făcut preumblărï. Azï s'a trecut în revistă garnizoana din Bucureşti.

Delegaţiunea Camerei şi-a prezentat azï raportul în privinţa proiectului guvernului.

www.dacoromanica.ro

Domeşte însă aşa dispoziţie în Cameră, în cât e puţină speranţă ca să se voteze pentru constituţie un articol care să mulţumească Europa.

Boerescu dă instrucţii telegrafice reprezentanţilor românii din străinătate ca să caute a se face astfel, în cât în comisiunea technică pentru fixarea hotarului între Dobrogea şi Bulgaria, care se va reuni la 14 Octombrie în Silistru, să fie admişi şi delegaţi români.

23 Septembrie. – Prinţul Carol primeşte la Cotroceni, d'impreună cu prinţul Alexandru, o deputaţiune a Bulgariei din România.

La discursul lor în limba română, prinţul Carol răspunde[1] că se bucură foarte mult de expansiunea mulţumirei lor.

„Bulgarii aŭ avut, în adevăr, cea mai mare ospitalitate în România, în timpurile lor grele.

„Azi dânşii aŭ o patrie liberă şi un domnitor care a luptat alături de dânsul, prinţul Carol, pentru neatârnarea Bulgariei!

„El e mândru că armata română şi-a vărsat sângele pentru o operă aşa de sfântă, ca libertatea popoarelor apăsate, şi speră ca relaţiile dintre Bulgaria şi România să se întărească tot mai mult. Numele de Plevna, Rahova, Smârdan sunt înscrise în istoria comună a amândorora ţărilor.

Prinţul Carol închee cu cele mai calde urări pentru prosperitatea Bulgarieĭ, sub domnia unui prinţ care i-e foarte aproape ca rudă şi ca domnitor.

După amiazĭ prinţul Alexandru pleacă din Bucureştĭ. Prinţul Carol îl însoţeşte până la Giurgiu. Oraşul se împodobeşte frumos spre a primi pe domnitorul ţăreĭ, care din timpul bombardărilor turceştĭ n'a maĭ fost pe acolo. Prinţul Carol vizitează toate instituţiile publice şi prânzeşte pe bordul vasului *„Frantz-Iosef"*, d'împreună cu prinţul Alexandru. În urmă, prinţul Bulgariei pleacă la vale către Silistra, în vreme ce prinţul Carol se întoarce la Cotroceni, unde se consfătueşte cu Brătianu până târziŭ noaptea asupra situaţieĭ.

La Berlin nu maĭ e de contat pe concesiunĭ şi Camera română e hotărâtă să nu voteze nici liste, nici categoriĭ.

24 Septembri. – Sturdza s'a întors de la Berlin, unde a iscălit convenţiunea pentru răscumpărarea căilor ferate. În faţa necesităţeĭ politice, dânsul s'a învoit cu garanţiile cerute, adică amanetarea venitului monopolului tutunurilor şi ipotecarea căilor ferate, rezervând însă direcţieĭ, princiare ce se va numi, dreptul d'a convoca o adunare generală şi a-ĭ propune strămutarea sediului societăţeĭ de la Berlin la Bucureştĭ.

În chestia evreească, Germania nu şi-a micşorat pretenţiile.

25 Septembrie. – Baronul de Riedesel, mareşalul de Curte al prinţului Bulgarieĭ, care a rămas în Bucureşti, mănâncă azĭ la masa prinţuluĭ şi comunică acestuia maĭ multe amănunte interesante atât asupra greutăţilor vieţeĭ zilnice din Sofia, cât şi asupra intrigilor politice din Sofia; numaĭ deosebita sa simpatie pentru prinţul Alexandru, cu care e prieten din copilărie şi dorinţa de a-i fi de ajutor în această viaţă spinoasă, l'aŭ îndemat să-l urmeze în Bulgaria.

29 Septembrie. – Austro-Ungaria a numit ca delegat în comisiunea technică pe colonelul Iäger, din statul-major general. Puterile aŭ admis primirea unuĭ delegat român în comisiune, însă numaĭ cu vot consultativ; Rusia cere acum acelaşi drept pentru Bulgaria.

Chestiunea evreiască se discută încă în cameră şi guvernul prevede că proiectul săŭ nu va întruni majoritatea de două treimĭ. Dacă se hotărăşte să facă compromisurĭ, probabil că Europa nu le va primi; dacă dizolvă camerele, va spori şi mai mult şi fără nici un folos marea agitaţie care domneşte deja, de oarece o nouă Cameră ar acorda şi mai puţin. Situaţia e disperată!

5 Octombrie. – Guvernul discută cu capii opoziţieĭ, din amândouă Camerile, pentru ca să ajungă la un compromis. Opoziţia stărue a cere că dacă se admite în Constituţie egalizarea religioasă, ea să fie legată de condiţia naturalizăreĭ individuale, trebuind pentru fiecare caz majoritatea de două treimi şi aceasta în scop d'a fi retrasă de la arbitrarul guvernelor schimbătoare şi a fi asigurată o dată pentru totdeauna; listele şi categoriile sunt de o potrivă respinse.

6 Octombrie. – Turcia a numit pe generalul de brigadă Iachiga-paşa delegat în comisiunea tehnică.

---

[1] Prinţul Battemberg nu ştie nicĭ româneşte, nicĭ bulgăreşte.

www.dacoromanica.ro

Guvernul englez a admis că România să fie oficios reprezentată în comisiune de un delegat cu titlul de informator; cu aceeaşi condiţiune, îşĭ dă şi Franţa aprobarea

Azĭ e ziua naşterei prinţuluĭ de Coroană al Germanieĭ şi totodată ziua importantă în care Camera trebue să-şĭ dea votul în chestia evreească.

După compromisul dintre guvern şi reprezentanţa poporului, textul art. 7 din Constituţie se schimbă după cum urmează:

„Deosebirea de credinţĭ religioase şi de confesiunĭ nu constitue în România o pedică la dobândirea şi exercitarea drepturilor civile şi politice.

§ 1. Orĭce străin fără distincţiune, fie saŭ nu supus unei protecţiunĭ străine, poate să obţină naturalizarea în condiţiile următoare:

a) Va adresa guvernului o cerere de naturalizare în care va arăta capitalul ce posedă, profesiunea saŭ meşteşugul ce exercitează şi voinţa sa de a-şĭ stabili domiciliul în România.

b) De la înaintarea acesteĭ cereri va domicilia zece anĭ în ţară şi va dovedi prin actele sale că-ĭ este folositor.

§ 2. Pot fi dispensaţĭ de stagiŭ:

a) Aceia carĭ vor fi introdus în România industriĭ saŭ invenţunĭ folositoare, aceia carĭ vor avea talente distinse saŭ aceia carĭ vor fi fondat în ţară stabilimente marĭ de comerţ şi industrie.

b) Aceia carĭ, fiind născuţĭ şi crescuţĭ în România, din părinţĭ stabiliţĭ aici, nu se vor fi bucurat nicĭ odată şi de asemenea nu se vor fi bucurat nicĭ părinţiĭ lor de o protecţie străină.

c) Aceia carĭ aŭ servit sub drapel în timpul războiului şi carĭ vor putea fi naturalizaţĭ în mod colectiv, după propunerea guvernuluĭ printr'o singură lege.

§ 3. Naturalizarea nu poate fi acordată de cât în mod individual şi în virtutea uneĭ legĭ.

§ 4. O lege specială va determina modul în care străiniĭ vor putea să-şĭ stabilească domiciliul în România.

§ 5. Nu pot să dobândească imobile rurale în România de cât românĭĭ saŭ aceia carĭ sunt naturalizaţĭ românĭ.

Drepturile căpătate până azĭ vor fi respectate.

Convenţiunile internaţionale existente arătate în ele".

Camera primeşte acest proiect cu 133 de voturi contra 9.

Astfel a căzut o mare greutate de pe inimile tuturor. S'a rostit cuvântul salvator căutat de atâtea lunĭ.

Fiecare a lăsat ceva şi fiecare are conştiinţa că n'a luptat în zadar.

7 Octombrie. – Lordul Salisbury, ţinând un discurs la Manchester, a exprimat bucuria guvernului englez pentru alianţa încheiată între Germania şi Austria, care a fost iscălită acum şi de împăratul Germaniei. Aceasta face în Rusia mare impresie.

Principesa Elisabeta, pe deplin vindecată, a sosit azĭ de la Amsterdam la Segenhaus, lângă Neuwied, unde vrea să petreacă maĭ multe zile cu mama sa.

9 Octombrie. – Prinţul Carol inspectează azi batalioanele 1 şi 4 de vânătorĭ, precum şi batalionul de geniŭ.

Maĭ târziŭ primeşte pe Boerescu care-ĭ citeşte nota circulară pe care vrea s'o trimită reprezentanţilor României în străinătate şi prin care, arătând progresul ce s'a făcut cu modificarea art. 7, caută a justifica limitările conţinute în el. Nota se întinde asupra curentuluĭ naţional care domneşte în România şi contra căruia, din cauza tărieĭ luĭ n'a fost chip de rezistat. Nu s'a putu face altceva de cât să se mărginească şi să se reguleze acest curent. Arată apoi consecinţele grele ce ar fi avut în acest moment o nouă schimbare ministerială saŭ disolvarea Camerelor şi demonstrează că legea, aşa cum e votată, se deosebeşte prea puţin şi numai în formă de propunerile pe carĭ însuşĭ Boerescu le-a făcut cabinetelor în călătoria sa.

Marele-duce Friederic de Baden telegrafiază prinţuluĭ că principesa Elisabeta, în călătoria sa către Weinburg, a sosit azĭ în bună sănătate la Baden-Baden, şi că marea-ducesă Luisa şi el însuşĭ se bucură foarte mult s'o aibă ca oaspete, deşi, din nenorocire, numaĭ pentru scurt timp.

Ministrul prusian de externe, de Buelov, cu care guvernul român a avut de negociat atât de mult şi despre diferite afaceri în ultimiĭ anĭ, a murit subit la Frankfurt pe Main.

www.dacoromanica.ro

11 Octombrie. – Erĭ prinţul a inspectat regimentul 3 de infanterie în cazarma Cuza, iar cu 3 zile înainte reg. 1 de infanterie în cazarma Alexandru.

În Senat, cunoscutul poet Alexandri a ţinut un discurs fulgerător contra evreilor, ceea ce se regretă în general.

Cu toate astea, art. 7, în noua sa formă, a fost primit şi de Senat, cu 56 voturĭ contra 2.

Principesa soseşte la Weinburg.

12 Octombrie. – Prinţul Carol promulgă legea prin care se schimbă art. 7 din Constituţie.

Sosesc primele veştĭ, din care se vede cât de mulţumiţĭ sunt bărbaţiĭ de Stat din străinătate de forma în care s'a rezolvat chestia evreiască! Astfel, Calimaki-Catargiu telegrafiază de la Paris că, pentru ştergerea releĭ impresiunĭ, Camerile trebuiaŭ să acorde imediat cetăţenia la un număr maĭ mare de evreĭ.

Camerile de revizuire sunt declarate, prin mesagiŭ princiar, în Camere ordinare şi în sesiune extra-ordinară. Camera acordă în bloc naturalizarea la aproape 900 de evreĭ, carĭ aŭ luat parte la campanie sub steagurile româneştĭ.

13 Ocrombrie. – Ambasadorul rusesc din Constantinopol a declarat că trebue să asiste şi un delegat bulgar la lucrările comisiuneĭ care se va ocupa de chestiunea Arab-Tabiei.

Senatul a admis azĭ, ca şi Camera, naturalizarea celor 900 de evreĭ. Prinţul Carol primeşte douĭ membriĭ aĭ comisiuneĭ technice, carĭ trebue să plece mâine la Silistra prin Călăraşĭ: colonelul austriac Iaeger şi maiorul prusian din corpul de ingineri Hegde.

14 Octombrie. – Prinţul pleaco azĭ în Dobrogea dimpreună cu ministrul Cogălniceanu; soseşte seara la Brăila, unde i se face o mare primire, după care aŭ loc un mare prânz de gală, o retragere cu torţe şi o reprezentaţie de gală la teatru. Din nenorocire, timpul e aşa de răŭ – plouă torenţial – în cât prinţul e sfătuit să nu-şi continue călătoria.

15 Octombrie. – Prinţul Carol a acordat de dimineaţă multe audienţe şi, cu tot sfatul contrar, îşĭ urmează călătoria spre Tulcea pe vaporul austriac „Arpad", trecând pe lângă Galaţi şi pe lângă orăşelul Isaccea, situat în mod pitoresc în josul unor ruini vechi şi unde primeşte o deputaţiune de turci şi de tătari.

Oraşul Tulcea se întinde în amfiteatru pe înălţimile de pe malul Dunăreĭ şi, cu numeroasele lui moschee şi minarete precum şi cu arhitectura turcească a casetelor, face o impresia întru totul orientală. El se prezintă însă foarte frumos în găteala-i de steaguri şi ghirlande cu care locuitoriĭ l'au împodobit.

Primirea pe care nouĭ copiĭ aĭ ţăreĭ o fac prinţuluĭ lor este cu adevărat frumoasă şi entusiastă.

După prezentarea autorităţilor, vin deputaţiunile tuturor elementelor din carĭ se compune populaţia Dobrogeĭ, turcĭ, bulgarĭ şi lipovenĭ, spre a aduce omagiĭ domnitoruluĭ lor.

Prinţul descinde în casa unde locuieşte prefectul Gh. Ghica şi unde e salutat de doamnele societăţeĭ de acolo. De aici telegrafiază principeseĭ pentru ca să ia şi dânsa parte cu gândul la prima luĭ călătorie prin noua provincie a ţăreĭ.

Seara se dă un mare prânz de 60 de tacâmuri, la care ia parte şi episcopul Iosif de la Galaţĭ, de a căruĭ eparhie ţine Dobrogea; maĭ târziŭ, cu toată ploaia, se fac iluminaţiĭ şi se daŭ focurĭ de artificĭ.

În sfârşit, s'a rostit şi cabinetul rusesc în privinţa comisiuneĭ techice, învoindu-se la admiterea unuĭ delegat român, însă cu condiţie ca şi Bulgaria să fie reprezentată în acelaşi mod.

Comisiunea s'a dus la Silistra pentru ca să facă relevărĭ la faţa loculuĭ. Preşedintele comisiuneĭ este delegatul francez Lalanne; hotărârile vor fi date cu majoritatea de voturĭ, iar nu cu unanimitate. Delegatul Rusieĭ este Karişev.

În prima şedinţă se citeşte o petiţiune a bulgarilor din Silistra, carĭ se plâng de apropierea fruntariei, ceeace ar aduce vătămare intereselor oraşului.

În şedinţa a doua de la 10 Octombrie, generalul rus Struve, sosit în urmă, a declarat că comisiunea technică are a se ocupa numai cu locul unde trebue să se construiască podul; din contra, maiorul prusian Heyde, din corpul inginerilor, susţine că chestiunea trebue să se ia în consideraţie şi din punctul de vedere militar.

Ceĭ treĭ delegaţĭ românĭ, cu vot consultativ, Fălcoianu, Arion şi Olănescu, aŭ prezentat

www.dacoromanica.ro

comisiuneĭ un memoriŭ lung în care motivează pretenţiile Românieĭ asupra punctuluĭ de fruntarie hotărât de prima comisiune şi demonstrează că cerinţele technice pentru construirea podului sunt reunite chiar în acel loc, vizavi de Chitschu.

16 Octombrie. – Cererea Rusieĭ pentru admiterea unuĭ delegat bulgar în comisiune a fost respinsă de cabinetul austro-ungar pe motiv că România e un Stat independent, iar Bulgaria e vasală Turcieĭ. Deosebit de asta, cheltuielile construireĭ podului vor fi purtate numaĭ de România, iar podul va lega două maluri româneştĭ, iar nu unul român şi altul bulgar.

Prinţul Carol petrece toată ziua în Tulcea şi vizitează cele mai multe din numeroasele biserici de acolo.

Oraşul posedă o biserică română, una grecească, una bulgară, una rusească, una romano-catolică, una protestantă şi una armeană; deosebit de astea, are o sinagogă, mai multe moschee şi două case de rugăciune lipoveneştĭ, de carĭ una e lipsită de preot. Una dintre moschee a fost restaurată de guvernul român. Pretutindenĭ se fac serviciĭ divine şi se cântă rugăciunĭ de mulţumire.

La biserica grecească prinţul a fost primit cu mare entusiasm, fiind de faţă şi bătrânul mitropolit grec, care trăeşte în Tulcea.

Prinţul vizitează de asemenea câteva şcoale şi închisoarea judeţuluĭ. După amiazĭ primeşte maĭ multe de douăzecĭ de deputaţiunĭ din diferite părţĭ ale Dobrogeĭ, carĭ-ĭ aduc omagiĭ, şi răspunde în limba română la discursurile carĭ i se ţin în ruseşte, turceşte, tătăreşte şi bulgăreşte.

După ce vizitează şi spitalul militar precum şi comandamentul diviziuneĭ, acordă alte audienţe; seara la prânz e invitat tot corpul consular. Maĭ târziŭ se fac din noŭ iluminaţiĭ şi se daŭ focuri de artificiĭ.

Delegaţiĭ românĭĭ din comisia technică de la Silistra aŭ pledat din noŭ, în scris, pentru punctul de vedere al guvernului lor, ca singurul care corespunde cu textul tractatului din Berlin.

17 Octombrie. – Din nenorocire, timpul e cât se poate de rău. Ploaia şi furtuna împiedică aproape punerea pietrei fundamentale a monumentuluĭ ce trebue să se ridice pe o stâncă de deasupra oraşuluĭ Tulcea, întru amintirea luăreĭ în stăpânire a Dobrogeĭ.

Înainte de această serbare, prinţul a asistat d'impreun cu toate autorităţile şi cu corpul consular, la un serviciu divin celebrat în biserica bulgară. Tot atunci a vizitat şi şcoalele catolică şi protestantă.

La serbarea punereĭ fundamentale aŭ venit şi trupele; episcopul Iosif face slujba religioasă, iar Cogălniceanu ţine prinţului un discurs; în urmă prinţul săvârşeşte el însuşi actul punereĭ pietreĭ fundamentale.

La 12 ore, pe o ploae torenţială, care totuşi n'a putut opri pe nimenĭ de a alerga în port spre a asista la plecarea prinţului, acesta se îmbarcă pe vapor. Corpul consular în uniformă şi toate notabilităţile îl petrec.

Vântul vijelios ridică valuri marĭ pe lata Dunăre, maĭ cu seamă la Renĭ.

La Galaţiŭ, vaporul acostează spre a lăsa pe episcopul Dunăreĭ de jos, pe care prinţul a putut să-l aprecieze foarte mult zilele astea. După aceea prinţul călătoreşte înainte, pe lângă Ghecet, care e cu totul distrus şi care e iluminat cu focuri marĭ, şi pe lângă Măcin, unde o deputaţiune îl aclamă de pe mal. Dimineaţa, la 4, vaporul ajunge înaintea Cernavodeĭ.

18 Octombrie. – Ploaia a încetat, însă suflă un vânt rece în momentul când prinţul debarcă la 8 ore şi se duce la gară, unde i se face primire oficială. În publicul înghesuit fac un efect pitoresc tătariĭ îmbrăcaţi cu costume multicolore şi având turbane pe cap, iar la o parte se văd turcoaicele cu feţele bine acoperite.

Prefectul R. Opran şi reprezentantul societăţeĭ engleze a căeĭ ferate /linia a fost construită cu 20 de anĭ înainte, după războiul Crimeeĭ), fac onorurile.

Prinţul se urcă într'un frumos vagon-salon, care face parte dintr'un tren special, şi cu o viteză destul de mare, trece pe lângă satul tătăresc Medjidie, situat în mijlocul unor smârcurĭ şi care pare a fi suferit mult din cauza războiuluĭ. Aici, ca şi la Murfatlar, altă localitate tătară, se face la gară câte o scurtă recepţiune.

Curând se vede marea şi la 10 trenul ajunge la Constanţa. Gara e frumos împodobită; roşiorii formează garda de onoare şi e mare înghesuială de lume oficială şi de public care aclamă cu

www.dacoromanica.ro

voiciune.

Ca întotdeauna, prinţul se duce maĭ întâĭ la biserică (grecească), unde se cântă un Te-Deum şi se ţine un discurs către „eliberatorul creştinătăţeĭ de jugul turcesc".

După asta, se face la conac prezentarea autorităţilor şi a numeroaselor deputaţiunĭ.

După ce prinţul asistă şi la o rugăciune zisă în moschee, unde e salutat cu cea maĭ mare veneraţiune de mohamedani, se duce în trăsură la cartierul său, situat d'asupra oraşului şi de unde se desfăşoară o privelişte frumoasă asupra oraşuluĭ.

Aici ia dejunul şi se coboară apoĭ de pe platoŭ în vale la port unde vizitează, între altele, atelierele de reparaţiune. Îşĭ face convingerea că portul, aşa cum este, nu poate să servească la un comerciŭ şi o navigaţie în stil mai mare.

Cu toate acestea, prinţul, cum stă pe mal şi priveşte marea verde şi agitată, simte deşteptându-i-se visuri despre viitoarea putere maritimă a Românieĭ şi planuri înalte îĭ trec prin minte.

Se duce pe jos, pe noul bulevard care poartă numele său, la farul portului, în care se urcă; apoi porneşte spre spitalul militar.

Vântul rece se simte într'un mod foarte neplăcut şi cerul acoperit dă tuturor lucrurilor o privelişte posomorâtă.

Prinţul Carol Anton scrie din Weinburg:

„Azi e a treia zi de când Elisabeta se află în mijlocul nostru. Găsim că starea ei este cu totul îmbunătăţită; arată foarte bine la faţă şi e voinică şi liniştită.

„Dacă, după cum sperăm, cura ce a făcut îşĭ va arăta în viitor şi mĭ bine efectul, atuncĭ fără îndoială veĭ avea o nouă fericire familiară şi o asigurare a viitorului dinastieĭ ar fi cea mai frumoasă răsplată pentru grijile chinuitoare carĭ ţi-aŭ întunecat mult timp existenţa.

„Erĭ, pe un timp frumos, am dejunat la Walzenhausen. Elisabeta a mers cu mama ta într'un landoŭ comod şi în urmă s'aŭ urcat pe Meldegg, de unde a avut măreaţa privelişte asupra peisagiului alpin în haină de iarnă. Această preumblare n'a obosit'o câtuşĭ de puţin.

„Suntem foarte numeroşĭ în casă: de zece zile avem pe rudele noastre de Anhalt cu ceĭ douĭ fiĭ marĭ, carĭ sunt locotenenţĭ în gardă.

„Elisabeta ne asigură că se poate să ne revedem la iarnă. Speranţa aceasta ne mângâie, pentru că nimic n'ar putea să facă mai veselă intrarea noastră în noul an de cât realizarea eĭ.

„Te felicit pentru terminarea chestiuneĭ evreeştĭ! Dacă nu aţĭ găsit o soluţie aşa cum o cereaŭ Puterile, totuşi nu maĭ rămâne îndoială că independenţa României va fi recunoscută, cu atât mai mult, cu cât s'aŭ încheiat alianţe ne mai auzite. Deslipirea Germanieĭ de interesele Rusieĭ e un fapt important, care arată pătrunderea şi prevederea lui Bismarck şi care e salutat cu bucurie în toate straturile poporului.

„Austria a săvârşit o adevărată biruinţă asupra politicei sale de sentimente, căcĭ până acum trebue să fi rămas neuitat anul 1866.

„Alianţa va avea de sigur un efect favorabil şi asupra rezolvăriĭ importanteĭ chestiunĭ a Arab-Tabiei.

„Încheerea negocierilor în privinţa căilor ferate e de asemenea de mare importanţă şi nu e prea scump plătită, de oarece câştigul moral întrece cu mult pagubele materiale.

„Astfel, sfârşitul anuluĭ 1879 a fost fericit pentru tine; furtuna cea mare a trecut şi de fulgerele ce aŭ maĭ rămas în urmă nu trebue să te temĭ.

„Elisabeta te salută cu mare dor şi d'impreună cu ea toţĭ aĭ tăĭ. Acum toată familia noastră, afară de tine, e reunită acĭ".

19 Octombrie. – Azĭ e un soare frumos şi d'impreună cu el s'a ivit îndată şi toată frumuseţea de culorĭ a orientuluĭ. Pe piaţa pe unde trece prinţul spre a se duce să inspecteze şcoala, se află cămilele, pe spatele cărora tătariĭ s'au transportat pe eĭ înşişĭ şi aŭ transportat mărfurile din satele vecine. Cât timp e de când prinţul n'a maĭ văzut aceste răbdătoare animale de povară! Aproape 20 de anĭ!...

La 10 ore se face, pe o limbă de pământ, care înaintează în mare, punerea pietreĭ fundamentale a unuĭ hotel care va purta numele prinţului. La această solemnitate asistă un public numeros.

În urmă prinţul vizitează maĭ multe bisericĭ şi asistă la serviciul divin al caraiţilor, în casa lor

www.dacoromanica.ro

de rugăciune împodobită cu covoare şi stofe. Numărul membrilor acesteĭ secte evreeşti, care respinge talmudul şi se ţine numaĭ de sfânta scriptură, e în Constanţa de vreo-o 40-50, între carĭ şi consulul rusesc.

Prinţul maĭ face câteva inspecţiunĭ, precum a ceea a cazărmeĭ, a spitaluluĭ şi a temniţeĭ şi porneşte în trăsură d'alungul măreĭ, care se întinde acum într'o strălucire albastră înaintea ochilor fermecaţĭ aĭ prinţuluĭ.

Ţinta escursiuneĭ este Anadalkioĭ, unde se află un escadron de roşiorĭ.

Seara, ia parte la prânz şi corpul consular; maĭ târziŭ se fac şi iluminaţiĭ strălucite şi se daŭ artificiĭ, pe bulevardul Elisabeta, unde cântă mai multe muzicĭ, la ale căror întonaţiĭ un public entusiast se grămădeşte în jurul prinţului. Marea oglindeşte la mal focurile artificiale carĭ se agită mereŭ; maĭ departe însă ea stă liniştită într-un mod visător, sub razele lumeĭ.

20 Octombrie. – Şi azĭ e timp frumos, potrivit cu dispoziţia de sărbătoare.

După ce prinţul a maĭ primit câteva deputaţiunĭ, se desparte cu părere de răŭ de frumoasa mare; părerea de răŭ a populaţiuneĭ, pentru plecarea luĭ, e încă şi maĭ mare.

La 10 jum. Ore, vizitează la Cernavodă clădirile şi magaziile de grâu al societăţeĭ engleze a căeĭ ferate; apoi se îmbracă din noŭ pe vaporul „Arpad" şi călătoreşte la Hârşova. Timpul e plăcut.

La Hârşova se urcă în vechiul castel de pe stâncă, unde, în ultimul războiŭ turciĭ aşezaseră bateriĭ, şi primeşte deputaţiunĭ de prin localităţile de prin prejur.

După asta pleacă la Brăila, unde trenul îl aşteaptă în gară, gata de plecare.

Seara târziŭ, prinţul Carol soseşte la Cotrocenĭ.

Aici găseşte vestea telegrafică cum că principesa se simte aşa de puţin obosită de călătorie şi e aşa de nerăbdătoare de a'l revedea în cât călătoreşte direct prin Viena; fără a se opri nicăieriĭ, şi a doua zi soseşte în Bucureştĭ.

Ştirile în chestia Arab-Tabiei sunt aşa de nehotărâte, în cât nu se poate prevedea rezolvarea finală.

21 Octombrie. – Prinţul se duce în oraş spre a prezida un consiliŭ de miniştri. Se discută raporturile sosite asupra Arab-Tabieĭ şi Brătianu declară că consideră Arab-Tabia ca perdută şi prin urmare îşi dă demisiunea. De oarece dânsul nu se lasă a fi înduplecat de colegiĭ căi ca să-şĭ retragă demisiunea şi fiindcă se încep apostrofări violente, prinţul ridică şedinţa pe la orele 1 după amiazi.

Strat a murit în floarea vârstei de o boală acută. România pierde în el un bărbat de Stat de talent, prinţul un servitor devotat care a stat tot pe lângă el din primiĭ aniĭ aĭ domnieĭ sale.

La cinci ore, prinţul pleacă să iasă înaintea principeseĭ până la Titu, unde trenul ajunge la 8 ore. Principesa arată foarte bine la faţă, se simte puternică şi e fericită că se află în sfârşit din noŭ acasă.

La gara din Cotrocenĭ principesa e aşteptată de toţĭ miniştri, afară de Brătianu care s'a dus la moşia sa, de mitropolit, de capiĭ autorităţilor, de ministrul austro-ungar cu soţia sa, de mulţĭ bărbaţĭ şi femeĭ din societate. Principesa, cu toată oboseala călătorieĭ directe de la Weinburg la Bucureştĭ, stă de vorbă o jumătate de ceas cu ceĭ prezenţĭ, cu obcĭnuita-ĭ amabilitate. Prinţul este încântat că paralizia principeseĭ, care l-a îngrijit atât de mult, a dispărut cu totul şi că dânsa se mişcă şi merge cu aceeaşi uşurinţă şi elasticitate ca maĭ înainte.

Ceĭ treĭ delegaţĭ românĭ de pe lângă comisiunea technică prezintă un al treilea memoriŭ în care spun că în jos de Silistra nu e nicĭ un alt loc unde să se poată lesne construi un pod, afară de punctul de vizavi de Chitchu, din valea Arab-Tabieĭ.

22 Octombrie. – Boerescu telegrafiază la Viena şi la Berlin că ştirile ce a primit în privinţa hotărârilor comisiuneĭ technice nu sunt favorabile Românieĭ, ceeace a provocat în Bucureştĭ aşa agitaţie, în cât toate celelalte chestiunĭ ar suferi dacă România nu şi-ar dobândi dreptul nici în această privinţă.

Prinţul primeşte după amiazĭ pe contele Hoyos şi-ĭ spune că perderea Arab-Tabieĭ ar atrage după sine căderea cabinetului şi că poate să raporteze aceasta la Viena.

Din cauza lipseĭ luĭ Brătianu, nu se lucrează nicĭ în Cameră şi chestiunea importantă a căilor ferate rămâne în suspensiune.

23 Octombrie. – Prinţul Carol scrie primului săŭ ministru:

www.dacoromanica.ro

„Cred că cunosc şi apreciez mai bine de cât oricine patriotismul desinteresat care te-a călăuzit în toate faptele mari pe cari le-ai săvârşit în cursul vieţei d-tale pentru fericirea scumpei noastre ţări. Aceasta mă încurajează să fac apel la sentimentele d-tale şi la trecutul d-tale, în momentul cel mai greu prin care tree România.

„Ai luptat toată viaţa d-tale şi mai cu seamă în ultimii trei ani cu un curagiu şi abnegaţiune atât de admirabile în cât nu pot admite ca în ziua când e vorba de încoronarea acestei mari opere, la care am, lucrat cu atâta stăruinţă, să te cuprindă o descurajare, descurajată poate.

„Dacă e adevărat că această luptă uriaşă a fost însoţită de sacrificii dureroase, de adânci mâhniri, de crude desamăgiri, nu e mai puţin adevărat că toate suferinţele aŭ contribuit a atrage admiraţia şi respectul lumei pentru o ţară care a suferit atâtea nedreptăţi cu atâta mărime de suflet.

„Ai dreptul a simţi până în adâncul inimei toate loviturile acestea, însă nu ai pe acela d'a te mlădia pe cât timp n'ai perdut credinţa în forţa şi în vitalitatea ţărei.

„D-ta crezîŭ a presimţi o ultimă lovitură, care se pregăteşte României şi-ţi închipuĭ că n'o să mai ai puterea d'a o suporta. Nimenĭ nu înţelege aceasta mai bine de cât mine; însă nu e de datoria noastră să luptăm până la ultimul minut spre a câştiga victoria pe care să n'o consideri de loc ca pierdută?

„În această fermă convingere alătur la aceste rânduri demisia ce mi-ai oferit, rugându-te să crezi în amiciţia cea mai afectuoasă şi cea mai nestrămutată a sincerului d-tale devotat.

„CAROL"

24 Octombrie. – Brătianu răspunde că, în urma unei scrisori atât de măgulitoare ca aceea pe care i-a trimis-o prinţul, nu poate să facă nimic altceva de cât să se jertfească întru totul A. S. Regale. În ceea ce-l priveşte pe dânsul personal, a fost gata la orice moment, după cum e şi acum, să se consacre serviciului prinţului, nu numai pentru devotamentul ce are către prinţ, ci şi pentru că prinţul înseamnă pentru dânsul cea mai înaltă expansiune a naţionalităţei româneşti.

El crezuse să facă tronului şi ţărei un serviciŭ prin demisiunea sa; însă acum, când s'a convins de contrar, este gata să servească şi d'aici înainte prinţului ca sfetnic cum i-ar fi servit şi ca simplu cetăţean!

25 Octombrie. – Liteanu raportează din Berlin că prinţul Bismarck i-a declarat cum că hotărârea definitivă nu stă în puterea comisiunei technice, ci în a consilului marilor Puteri, care va decide mai târziŭ cu majoritate de voturi. Guvernul german va fi cu atât mai favorabil României, cu cât guvernul român va ţinea mai mult seamă de interesele germane, şi nu numai acum, şi mai târziŭ Germania va fi de ajutor şi de sprijin pentru România, în caz când aceasta resolvă în mod convenabil chestiunea pendinte a căilor ferate.

Liteanu adaogă că Germania, în asigurările ei de până acum, a fost mereŭ sinceră şi nici odată n'a dat speranţe înşelătoare.

27 Octombrie. – Liteanu anunţă apoi că comisiunea technică s'a pronunţat din noŭ în unanimitate, afară de reprezentantul Rusiei, într-un sens favorabil României.

31 Octombrie. – Liteanu stăruieşte pe lângă guvernul român să facă a se termina mai curând în Cameră afacerea căilor ferate, de oarece Rusia doreşte să aducă chestiunea Arab-Tabiei înaintea unei conferinţe şi Germania nu va lua pe faţă partea României de cât după votarea răscumpărărei căilor ferate.

Calinderu pleacă din nou la Berlin, cu nouĭ instrucţiĭ în chestiunea căilor ferate.

1 Noembrie. – Soseşte şi din Paris vestea că comisiunea technică a declarat, cu 6 voturi contra 1, valea Arab-Tabiei ca cel mai potrivit punct pentru construirea unuĭ pod peste Dunăre, deşi delegatul rusesc a arătat că şi în alte puncte construirea poduluĭ nu este cu putinţă.

Radoviz a comunicat luĭ Liteanu:

România datorează deja imperiului german resultatul lucrărei comisiunei technice şi tot Germania a oprit pe Anglia şi pe Franţa d'a declara nesuficientă legea naturalizăriĭ; în urma acestora trebue să se termine repede afacerea căilor ferate.

3 Noembrie. – Prinţul scrie tatăluĭ săŭ:

www.dacoromanica.ro

„Sosirea Elisabeteĭ şi mersul afacerilor, care nu se micşorează de loc, m'am oprit a-ţĭ mulţumi pentru scumpa ta scrisoare. De la ultima mea scrisoare s'aŭ petrecut aşa de multe lucruri, în cât nu ştiŭ de unde să încep.

Punerea la cale a regulăreĭ chestieĭ evreeştĭ, călătoria mea în Dobrogea, înlăturarea crizei ministeriale, chestia Arab-Tabiei şi altele, m'au ocupat într'un mod aşa de viu, în cât mi-am venit în fire. ... Soluţiunea chestieĭ evreeştĭ are valoare prin faptul că a fost votată în unanimitate şi a fost salutată cu bucurie de întreaga ţară. Evreiĭ de aici sunt destul de cuminţĭ spre a se declara mulţumiţĭ şi se grăbesc acum să ceară maturizarea.

„Recunoaşterea independenţeĭ noastre rămâne încă în suspensiune până se va regula chestia căilor ferate. Numaĭ atuncĭ Germania va lua iniţiativa pentru stabilirea relaţiilor diplomatice. Desbaterile în secţiunile Camereĭ asupra răscumpărăreĭ căilor ferate înaintează încet; sunt încă pedicĭ serioase de înlăturat. Calinderu a trebuit să plece din noŭ la Berlin spre a lămurĭ oarecarĭ nedumeririĭ juridice; guvernul german pare a devenĭ foarte nerăbdător şi aşteaptă hotărârea în opt zile, ceea ce este cu neputinţă. Radowitz a spus reprezentantuluĭ meŭ Liteanu, că marile Puterĭ stărue pe lângă Germania să se pronunţe asupra resolvireĭ chestieĭ evreeştĭ, şi de aceea Germania trebue să ne silească la încheierea convenţiuneĭ căilor ferate, căci numaĭ de aici atârnă ca Bismarck să-şĭ pună toată influenţa pentru grabnica noastră recunoaştere!.

„Din mai multe părţi ni se dă sfatul d'a cere mediaţiunea Austrieĭ.

„Eu sunt absolut contra acesteĭ părerĭ. Nu avem şi nu trebue să cerşim recunoaşterea noastră, după ce ne-am câştigat independenţa pe câmpul de bătălie şi o datorăm singureĭ noastre forţe...

„Fapte carĭ mi-aŭ produs bucurie în acest timp aŭ fost călătoria mea în Dobrogea şi fericita revedere cu Elisabeta. Ziua sosireĭ eĭ mi-a fost turburată prin neaşteptata demisiune a lui Brătianu, pe care mi-a dat-o în plin consiliŭ de miniştri şi într'un moment de descurajare. El a motivat pasul acesta prin faptul că comisiunea technică europeană a declarat cu putinţă construirea unuĭ pod peste Dunăre şi în jos de Silistra, de unde s'a grăbit să conchidă că Arab-Tabia e perdută, şi oare-ce perderea acestuĭ punct important îĭ va pricinuĭ căderea, preferă să se retragă înainte d'a se da hotărârea definitivă. S'aŭ produs oarecarĭ dicuţiunĭ neplăcute între dânsul şi colegiĭ săĭ şi eŭ i-am declarat că nu are dreptul a se retrage până nu se va lămuri întreaga situaţiune şi nu se va recunoaşte de către Europa independenţa Românieĭ; numai atunci îşĭ va fi îndeplinit complet misiunea.

„Deja suferind de câtva timp (poate din cauza accidentuluĭ de trăsură din vara trecută), dânsul a leşinat aproape în cursul şedinţeĭ şi nu maĭ ştia ce vorbeşte, aşa că eŭ, speriat câtva, a trebuit să ridic şedinţa şi să-ĭ daŭ un concediŭ de opt zile; a plecat declarând că nici o putere în lume nu-l va abate de la hotărârea ce luase.

„După două zile i-am trimis o scrisoare prin care am făcut apel la patriotismul săŭ şi la devotamentul săŭ pentru mine; apoĭ am însărcinat pe Rosetti, preşedintele Camereĭ, ca să-ĭ scrie de asemenea şi am trimis la el pe câţiva din amiciĭ săĭ politici: astfel am izbutit să-l opresc încă în funcţiune.

„În împrejurările actuale o criză ministerială ar putea să aibă cele mai grave urmărĭ; cabinetul Brătianu este bine văzut în toată Europa şi are mare putere în ţară.

„Într'o audienţă ce am acordat conteluĭ Hoyos, am declarat că perderea Arab-Tabieĭ ar atrage după sine căderea cabinetuluĭ, iar la Berlin am dat de ştire că o hotărâre contra noastră ar pune în chestiune convenţiunea căilor ferate.

„Din amândouă părţile am primit asigurărĭ favorabile.

„Alaltăerĭ am primit d'impreună cu Elisabeta comisiunea europeană de delimitare, care venise în complet, deşi delegatul rusesc a stat un moment la îndoială d'a însoţit pe colegiĭ săĭ.

„După ce preşedintele Lalanne, directorul general al corpului de ingineri, francez, ne ţinu un discurs la care am răspuns pe scurt, ne-am întreţinut mult cu aceştĭ domnĭ carĭ lăudaŭ mult România.

„Afară de delegatul rusesc, întreaga comisiune este de părere că Arab-Tabia trebue să ni se dea nouă, însă hotărârea definitivă şi-au rezervat-o cabinetele europene.

„Ruşiĭ declară: *Această e o chestiune de amor-propriŭ pentru împărat, dânsul nu poate să cedeze*. Iată ceva foarte grav. Ce atitudine vor lua celelalte Puterĭ în faţa acestei declaraţiĭ? Afacerea

www.dacoromanica.ro

e mult mai serioasă de cât şi ultimul cuvânt îl are Bismarck.

„Vezi dar ce chestiuni grele îşi aşteaptă rezolvarea; cu toate acestea nu pierd speranţa de a veni la Sigmaringen în primele zile ale luĭ Ianuarie, presupunând, bine înţeles, că până atunci, o să ne fie recunoscută independenţa de către marile Puteri, lucru de care nu mă îndoiesc. Ideea aceasta mă preocupă acum mereŭ, însă o ţin secretă pentru cazul când socoteala nu mi-ar eşi bine. Poate că atunci mă duc şi la Berlin pentru câteva zile.

„Moartea luĭ Strat e o grea perdere şi m'a atins foarte d'aproape, deşi în ultimiĭ anĭ nu maĭ văzusem aşa des pe acest bărbat..."

5 Noembrie. – Boerescu telegrafiază lui Liteanu că s'a plănuit un compromis şi Silistra, cu împrejurimile ei, va fi declarată neutrală.

9 Noembrie. – Liteanu răspunde că chestia Arab-Tabieĭ n'a fost discutată încă de cabinete. Ştirea despre neutralizare e o simplă invenţiune.

Calinderu a înlăturat la Berlin toate greutăţile juridice şi s'a întors în Bucureştĭ. Radowitz l'a asigurat că independenţa României va fi recunoscută imediat după votarea răscumpărăreĭ căilor ferate.

11 Noembrie. – Brătianu mărturiseşte prinţuluĭ că, studiind în fond convenţiunea căilor ferate, se vede novoit să se îndoiască foarte mult că ea corespunde în deajuns intereselor României; luĭ îĭ dă de gândit şi faptul că strămutarea sediului societăţeĭ la Bucureştĭ întâmpină aşa greutăţĭ.

Prinţul Carol primeşte azi în audienţă solemnă pe agentul bulgar Eulogie Giorgieff. Acesta e un bancher bogat stabilit de zecĭ de anĭ în România şi care, în timpul războiuluĭ, a făcut multe afaceri cu ruşiĭ.

Ştirile din Bulgaria sunt proaste. Prinţul Alexandru întâmpină marĭ greutăţĭ în adunarea naţională.

13 Noembrie. – Fleva, ca raport în chestia răscumpărăreĭ căilor ferate, recomandă admiterea convenţiuneĭ încheiată de Sturza, cu rezerva d'a i se putea face câteva modificări neînsemnate.

15 Noembrie. – Prinţul Carol Anton scrie din Stigmaringen fiuluĭ său, rugându'l să-ĭ procere fericirea vizităreĭ sale de Crăciun: „Nu uita că părinţiĭ tăĭ sunt bătrânĭ!... Să sperăm că până la Crăciun vor fi toate aplanate: recunoaşterea, chestia Arab-Tabieĭ şi aceea a căilor ferate. Ştiŭ că aceste trei chestiuni sunt strâns legate una de alta.

„Însă eŭ îţĭ vorbesc despre lucrurĭ pe carĭ tu le ştiĭ mai bine de cât mine. Încheiŭ spunându-ţi că, nu numaĭ că simt, dar că şi văd aurora noueĭ României.

„Brătianu s'a purtat într'un mod excelent! El, care fusese combătut până acum de toate cabinetele străine ca democrat şi republican, şi-a atras mulţumirea aceloraşĭ cabinete. Toţĭ aŭ recunoscut că el e un om înzestrat cu minte mare şi având un caracter nepătat.

„Sperăm cu cea mai mare dorinţă ca buna sănătate a scumpeĭ noastre Elisabeta să nu se altereze cu venirea neaşteptată a ierneĭ. Cine ştie dacă nu vă va fi dat să nutriţĭ speranţe frumoase; aceasta ar fi pentru voĭ cel mai frumos dar de anul noŭ.

„Fritz şi Luisa pleacă mâine, 24, la noua lor gospodărie din Berlin. Dânşiĭ trebue să fi locuind foarte bine, pentru că eŭ am aranjat mica lor locuinţă în modul cel maĭ confortabil.

„Trebue să te ducĭ neapărat la Berlin; împăratul doreşte tot aşa de mult de a primi ordinul tăŭ pe cât se bucură să-ţĭ dea *Vulturul Negru.*

„Dânsul m'a întrebat în August trecut, la Mainau, de unde am luat atâta putere ca să te apăr în chestia evreiască; iar maĭ târziŭ a zis către împărăteasa că niciodată nu m'a văzut aşa de tulburat şi iritat ca atunci.

„Prinţul de coroană se va întoarce în Ianuarie pentru afaceri personale, însă va pleca iar la Pegli şi va sta până la ziua naşteriĭ împăratuluĭ".

Camera îşi începe sesiunea ordinară prin citirea unuĭ discurs al tronuluĭ. Până acum Camera a fost în sesiune extra-ordinară.

În mesagiŭ se spune că ţara e în bună relaţiunĭ cu toate Puterile marĭ şi se anunţă organizarea administraţieĭ Dobrogeĭ.

De asemenea se anunţă organizarea administraţiei interne a României şi o serie de proiecte nouĭ şi de modificărĭ a legilor existente la departamentele războiuluĭ şi instrucţiuneĭ. Se maĭ

www.dacoromanica.ro

vorbeşte în mesagiŭ de necesitatea construireĭ de nouĭ căĭ ferate precum şi de formarea unuĭ corp maĭ mare technic.

17 Noembrie. – Liteanu telegrafiată că guvernul prusian devine nerăbdător din cauza tărăgănireĭ afaceriĭ căilor ferate.

Camera s'a constituit din noŭ şi Rosetti a fost ales iar preşedinte. Senatul a dat preşedinţia prinţuluiĭŭ D. Ghica.

19 Noembrie. – Perechea princiară se strămută în palatul din oraş, unde în cursul verei s'a mobilat din noŭ o serie de încăperĭ.

Colonelul Pencovicĭ, numit încă în luna Maiŭ delegat în comisiunea Dunăreană, raportează că comisiunea, de curând întrunită, are la ordinea zileĭ un proiect pentru regularea navigaţiuneĭ între Galaţĭ şi Porţile de Fer; Austro-Ungaria va propune ca pentru partea de fluviŭ, care nu atinge teritoriul săŭ, să se formeze o comisiune deosebită sub preşedinţia sa şi cu asistenţa a câte unuĭ delegat român, bulgar şi sârb.

21 Noembrie. – Boerescu comunică prinţului o depeşă a lui Liteanu, după care guvernul german e hotărât să declare chestiunea evreească ca nerezolvată în caz când convenţiunea căilor ferate nu se va vota curând.

Brătianu se teme că Adunarea legiuitoare nu va primi convenţiunea fără modificărĭ.

În Bulgaria prinţul Alexandru dă de aşa multe greutăţĭ, în cât şi-a perdut aproape tot curagiŭl.

Seara, girantul rus Iacobson se anunţă la prinţul spre a-ĭ aduce ştirea despre un atentat săvârşit contra împăratului Alexandru: În apropiere de Moscova, calea ferată a fost distrusă de o explozie, la jumătate de oră după trecerea trenului imperial. Prinţul Carol exprimă telegrafic împăratuluĭ bucuria sa că a scăpat.

Prinţul Alexandru al Bulgarieĭ a disolvat prin decret adunarea naţională şi a dispus să se facă alegerĭ nouĭ.

25 Noembrie. – Reprezentantul italian a înştiinţat pe ministrul de externe că guvernul săŭ a recunoscut independenţa Românieĭ şi a numit pe contele Tornielli ca trimis extra-ordinar şi ministru plenipotenţiar în Bucureştĭ. Boerescu comunică în Cameră această plăcută veste, care e primită cu mare entuziasm.

Agentuluĭ român din Roma i s'au dat instrucţiĭ telegrafice d'a exprima guvernuluĭ italian înalta satisfacţie a cabinetuluĭ român pentru această dovadă de simpatie a Italieĭ.

26 Noembrie. – Împăratul Rusieĭ răspunde la telegrama pe care prinţul i-a trimis-o cu ocazia sărbătoreĭ ordinului *Sf. George.*

„Vă mulţumesc pentru felicitările Voastre şi vă ofer pe ale mele cu ocazia serbăreĭ ordinului nostru militar.

„Sunt fericit că am putut să decorez cu acest ordin pe maĭ mulţĭ din aĭ voştri în timpul memorabil„ când vitezele Voastre trupe şi-aŭ vărsat sângele alături de ale noastre pentru aceiaşĭ cauză sfântă".

Prinţul scrie tatăluĭ săŭ:

„Azi nu mai pot întârzia de a-ţĭ trimite mulţumirea mea cea mai caldă pentru scumpa ta scrisoare la care voiam să răspund după votarea convenţiunei căilor ferate. Din nenorocire, această afacere se tărăgănează peste măsură şi chiar după adoptarea eĭ de către reprezentanţa ţăreĭ nu va fi încă definitiv încheiată.

„De maĭ mult de o săptămână se desbate în Cameră asupra acesteĭ transacţiunĭ foarte complicate şi zilnic se aduc nouĭ obiecţiunĭ, carĭ nu sunt cu totul neîntemeiate.

„Cine şi-a fript odată degetele, cum nu le-am fript noĭ cu concesiunea Strussberg, e fireşte îngrijit şi neîncrezător în cel maĭ înalt grad.

„Ţara doreşte răscumpărarea căilor ferate, însă cere ca ea să se facă în mod lămurit, fără acele clause şi gânduri ascunse cum pare a se prezenta în articolul relativ la strămutarea sediuluĭ societăţeĭ în Bucureştĭ. De repetate orĭ ne-am adresat cabinetuluĭ din Berlin pentru ca să dobândim o asigurare asupra acestuĭ punct; ni s'a răspuns că guvernul german va veghea pentru leala executare a convenţiuneĭ.

www.dacoromanica.ro

„Această declarație n'a potolit în destul grija: Camerele aŭ schimbat convențiunea, iar ministrul de finanțe, care a iscălit convențiunea d'împreună cu Bleichroeder, şi-a dat demisiunea. Când s'a comunicat aceasta la Berlin, Radovitz a promis să scoată de la bancheri obligația scrisă d'a face ca sediul societățeĭ să se strămute. Atuncĭ Sturdza şi-a retras demisiunea.

„După ce trecură alte zece zile fără ca afacerea să fi fost terminată, cabinetul german ne-a înştiințat că e nevoit să declare nesatisfăcătoare rezolvarea chestieĭ evreeştĭ, dacă nu se votează în timpul cel mai scurt convențiunea căilor ferate. În urma acestuĭ ultimat nu ne rămâne de cât să trecem convențiunea prin Cameră, însă înscriind în ea cu precisiune că sediul societățeĭ se va strămuta la Bucureştĭ.

„Dacă ceĭ din Berlin sunt sinceri, atuncĭ convențiuunea va fi primită cu această condițiune; dacă bancheriĭ vor face nouĭ greutățĭ, atuncĭ toată afacerea se va strica şi nicĭ odată nu se va găsi un minister şi o Cameră care să primească răscumpărarea fără ca sediul societățeĭ să fie în România. E o chestiune de demnitate şi ‚mĭ-e foarte neplăcut lucru ca funcționariĭ numiți de mine să aibă a depune jurământ la tribunalul comercial din Berlin după cum pretinde Codul comercial german! Oposiția exploatează cu mare iscusință acest punct.

„E neapărat necesar ca societatea acționarilor să fie silită a primi această condițiune care nu e contra legilor comerciale germane şi nu are cât o valoare curat morală, fără să-ĭ pricinuiască nici cea maĭ mică pagubă materială.

„Recunoaşterea noastră de către Italia a produs supărare la Berlin; curând Anglia va urma exemplul Italieĭ şi spărturile astea pe carĭ le-am făcut în atitudinea Puterilor de apus vor mai îmblânzi poate pe Bismarck în fața noastră."

Agentul român din Roma comunică expresia satisfacțiuneĭ guvernuluĭ italian pentru entusiasmul cu care s'a primit în România recunoaşterea din parte Italieĭ. Depretis e de părere că sensibilitatea unor oarecarĭ cabinete, atinsă prin acest act, se va potoli şi că aceste cabinete vor urma în curând exemplul Italieĭ.

27 Noembrie. – Camera discută până la 9 ore seara asupra convențiuneĭ căilor ferate şi introduce în ea un astfel de amendament, încât prințul se îndoeşte foarte mult că ceĭ din Berlin aŭ să primească convențiunea.

De aceea guvernul declară îndată că face rezerve în privința acestuĭ amendament prin care se cere strămutarea imediată a sediuluĭ societățeĭ la Bucureştĭ, de oare-ce această cerere se abate de la convențiunea iscălită deja.

Boerescu a răspuns colonelului Pencovicĭ că în privința propuneriĭ Austro-Ungarieĭ d'a institui o comisiune specială pentru supravegherea navigațieĭ între Porțile de Fer şi Galațĭ nu are a discuta comisiunea europeană Dunăreană, ci guvernele între elel.

28 Noembrie. – Aniversarea luăreĭ Plevneĭ. – Prințul asistă la un serviciŭ divin în mica biserică de pe dealul Spireĭ, primeşte defilarea detaşamentelor înşirate acolo, apoĭ se duce la cazarma Malmaison unde de asemenea defilează pe dinaintea Sa artileria, cavaleria, trupele de geniŭ şi eleviĭ şcoaleĭ militare.

După depeşile sosite din Berlin, ceĭ de acolo nu sunt dispuşĭ să primească amendamentul Camereĭ la convențiunea căilor ferate: aşa dar s'aŭ arătat justificate temerile prințului când a aflat despre desbaterile de erĭ ale Camereĭ.

Seara se dă la palat un prânz militar la care prințul ridică un toast pentru vitejiĭ în viață şi pentru ceĭ morțĭ, din ultimul războiŭ.

29 Noembrie. – Guvernul german este foarte iritat de votul de alaltă-erĭ al Camereĭ la convențiunea modificată.

Generalul prinț Ghica telegrafiază din Petesburg cu data de erĭ:

„Azĭ, ziua aniversăreĭ luăreĭ Plevneĭ, s'a dat la palatul de iarnă un prânz la care am fost invitat. Majestatea Sa, după ce a ridicat un toast pentru ceĭ doĭ şefĭ şi pentru cele două armate aliate carĭ aŭ luat parte la acest războiŭ, m'a însărcinat în deosebi să aduc acest toast la cunoştința A. V. Regale".

Împăratul Rusieĭ trimite perecheĭ princiare următoarea depeşă:

„Bine-voițĭ a primi sincerile mele mulțumiriĭ, pentru felicitările Voastre cu ocazia memorabileĭ aniversărĭ a luăreĭ Plevneĭ.

www.dacoromanica.ro

Prințul Ghica vă va fi adus la cunoștință că, bând în sănătatea armatei mele, am băut de asemenea în aceea a Voastră și a bravilor voastre trupe carî aŭ contribuit într'un mod așa de strălucit la biruința finală asupra luî Osman Paşa. Dumnezeŭ să vegheze asupra Voastră!"

În Petersburg domnește mare emoțiune din cauza amenințăreî nihiliștilor d'a arunca în aer pe împărat d'împreună cu palatul de iarnă, amenințărî pe care le-aŭ făcut prin proclamațiî tipărite.

1 Desembrie. – Seara vine la prinț ministrul Sturdza și-î spune că girantul consulatuluî general german, d de Rotenhan , a fost însărcinat de guvernul german să-î exprime nemulțumirea sa pentru modul în care a apărat în Cameră convențiunea încheiată de dânsul.

Sturdza crede că, în fața acestei învinovățirî, e dator să-și dea demisiunea.

Prințul i-o respinge.

2 Decembrie. – Prințul Carol scrie tatălui săŭ:

„În ajunul aniversăreî luăreî Plevneî s'a votat de Cameră convențiunea răscumpărăreî căilor ferate, cu modificarea cunoscută.

„Însă speranța că prin acest vot se încheie acea lungă perioadă de desamăgirî după gloriosul nostru războiŭ, a fost zadarnică, de oare-ce în mijlocul serbărilor date în onoarea armateî mele a sosit din Berlin știrea că legea modificată este neacceptabilă!

„Se declarase reprezentantului nostru, la cancelaria imperiuluî, că nu numai că România are de contat pe bună-voința Germanieî, dar că va avea de suferit consecințele procedăreî sale!

„Această amenințare a produs o impresie penibilă asupra miniștrilor meî, însă pe mine m'a atins foarte puțin, de oarece de data asta eram în dreptul nostru și n'am făcut altceva de cât să ne apărăm interesele.

„Dacă bancheriî din Berlin sunt nemulțumiți de schimbările făcute în convențiune, aceasta dovedește că noî am pus degetul pe rană și că temerile noastre în privința strămutăreî sediului societățeî nu eraŭ întru totul nefondate.

„Dacă am primit convențiunea așa cum era și s'ar fi produs în urmă o neînțelegere, aceasta ar fi avut urmărî grave pentru mine personal, de oarece era o a doua ediție a afacereî Strussberg.

„Avem opiniî scrise d'ale jurisconsulților germanî, între carî și aceea a consilieruluî de justiție Wilmowski, frate cu consilierul de cabinet al împăratuluî. Ele aŭ fost prezentate Camereî și rezultă din textul lor că strămutarea sediuluî societățeî la Bucureștî nu e contra coduluî comercial german.

„Însă bancheriî voesc să țină sediul în Berlin, pentru ca, în calitate de membri aî consiliuluî de supraveghere, să exercite și în viitor puternica lor influență asupra exploatăreî căilor ferate române.

„Din contra noî voim sediul în Bucureștî, pentru ca lichidarea societățiî să se poată face maî repede. Și astfel interesele noastre se potrivesc cu acelea ale guvernuluî german care dorește foarte mult ca întreaga istorie a căilor ferate să se termine pentru tot-d'a-una.

„Răscumpărarea căilor ferate, care e aici prea puțin populară, trece acum prin pericolul d'a cădea la Senat. Prin aceasta, relațiunile noastre cu Germania ar fi întru totul încordate.

„Dacă la Berlin s'ar face o presiune asupra bancherilor, dânșiî s'ar supune voinței cancelaruluî și acționariî i-ar urma.

„Cu lupte și cu greutățî sunt deprins: ceea ce mă mâhnește însă cu deosebire, pe lângă nouile complicațiî carî se arată la orizont, este disparițiunea speranțeî despre o apropiată revedere. Eŭ prevăd un conflict cu Germania, un conflic care va provoca o criză așa de gravă în urmările eî în cât vom fi cu totul paralizațî.

„Singura concesiune care s'ar face, ar fi ca bancheriî să se oblige a strămuta sediul la Bucureștî după câteva lunî.

„Mi se pare că a venit momentul când împăratul poate să rostească cuvântul săŭ puternic, și asupra luî Bleichröder acest cuvânt va avea efect.

„În tot cazul împăratul trebue să fi fost informat despre apropierea vijelieî care va tulbura relațiile reciproce dintre ambele țărî. Aici emoțiunea e deja foarte mare.

„Avem un ger uscat, fără zăpadă, ceea ce e răŭ pentru semănăturî.

„Cu ocasia ultimelor aniversări, a ordinuluî *Sf. George* și a luăreî Plevneî, s'a făcut un schimb de depeșî cordiale între mine și împăratul Alexandru și mariî ducî, precum și generaliî ruși".

3 Decembrie. – Depeșile din Berlin devin așa de amenințătoare, în cât miniștriî sunt

www.dacoromanica.ro

conternați. Guvernul german cere ca Senatul să respingă modificarea făcută convenţiuneĭ de către Cameră, aşa ca să se poată face posibil un noŭ vot al Camereĭ. Situaţia e foarte gravă.

4 Decembrie. – De dimineaţă prinţul prezidează un consiliu de miniştri. Toţĭ miniştriĭ sunt de părere că votul Camereĭ trebue să rămână neatins.

La orele 11 jum. Prinţul primeşte adresa Senatuluĭ. Ea e citită de d. Ghica, preşedintele Senatuluĭ.

Prinţul mulţumeşte Senatului pentru asigurarea devotamentului săŭ şi declară că România, încrezătoare în simţimântul de dreptate al Puterilor marĭ, aşteaptă grabnica recunoaştere a independenţeĭ sale. Atuncĭ va fi scăpat de ultimele greutăţĭ exterioare şi va putea să se consacre întru totul la îmbunătăţirea administraţieĭ interne şi a organizăreĭ Dobrogeĭ.

Reprezentantul german, d. De Rotenhaan, are seara o audienţă la prinţ; el are însărcinarea d'a comunica prinţuluĭ că bunăvoinţa împăratuluĭ Germanieĭ pentru România va înceta, dacă convenţiunea căilor ferate nu se restabileşte în forma de mai înainte.

Prinţul Carol răspunde că însuşĭ Rotenhan a trebuit să se convingă de uriaşa greutate a acesteĭ afaceriĭ; de altfel, s'ar ajunge curând la o soluţiune satisfăcătoare dacă guvernul german ar garanta pentru strămutarea sediului societăţeĭ la Bucureştĭ.

5 Decembrie. – Prinţul primeşte în audienţă privată pe ministrul plenipotenţiar al Italieĭ, contele Tornielli. În modul cel mai hotărât, dânsul dă sfatul de a se găsi mijlocul pentru restabilirea convenţiuneĭ amentate; astfel, situaţia Românieĭ ar deveni cu adevărat grea.

Prinţul Carol Anton scrie fiului săŭ:

„Nici un moment nu vreaŭ să întârziŭ de a-ţĭ trimite alăturata scrisoare a d-luĭ Bleichröder...

„Nu pot să tăgăduesc că am fost foarte mult speriat de amendamentul introdus în convenţiune şi m'am temut imediat că sunt acum perdute timpul şi munca întrebuinţate întru atingerea scopului final. Aşa dar naufragiŭ chiar la intrarea în portul salvator!

„Înţeleg foarte bine că în România chestiunea aceasta este considerată ca naţională, ca un punct de onoare în privinţa căruia nu se maĭ poate reveni asupra ultimuluĭ cuvânt rostit. Pe de altă parte însă ea este şi o chestiune de interes la care încetează sentimentalizmul.

„Te afli acum din noŭ la începutul tuturor greutăţilor şi a cine ştie ce greutăţĭ!

„Afacerea mergea aşa de bine şi a fost d'ajuns un simplu amendament, care nu e poate de cât un joc de intrigă al partiduluĭ advers, a fost d'ajuns ca să se strice tot aranjamentul, ca să nimicească dintr'o dată toată munca şi toate rezultatele dobândite!

„Eŭ cred că singura scăpare cu putinţă, dacă maĭ e timp pentru aceasta, este în respingerea amendamentuluĭ de către Senat.

„Prin aceasta nu s'ar aduce nicĭ o atingere vre'unei autorităţĭ superioare, ci s'ar înapoia integritatea unuĭ lucru, - cu alte cuvinte să se primească fără vorbă întregul contract, aşa cum l-a prezentat ministerul.

„Din nenorocire o să fie prea târziŭ pentru aceasta. Nu pot încă să-mi închipuesc cum veţĭ eşĭ din această dilemă fără să vă expuneţĭ la nouĭ, grele şi chiar umilitoare condiţiunĭ pentru asigurarea creditorilor. În ajunul deplineĭ neatârnărĭ, situaţia aceasta e dintre cele maĭ rele!...

În scrisoarea alăturată Bleichröder conjură pe prinţul Carol Anton să stăruiască pe lângă prinţul Carol, ca în interesul Românieĭ să facă astfel, în cât convenţiunea căilor ferate să fie menţinută de el d'împreună cu ministerul.

Ministerul promisese ca să susţină şi să treacă prin Cameră convenţiunea.

Se zice în scrisoare:

„Amendamentul primit la art. 28 răstoarnă bazele convenţiuneĭ, căcĭ pentru acest articol am lucrat eŭ atâtea luni cu d. Ministru Sturdza. Mi-e cu neputinţă să primesc acest articol schimbat, pentru că aş lua asupră-mĭ o răspundere juridică de 40 milioane mărcĭ de obligaţiunĭ de prioritate. Deosebit de asta, avocaţiĭ meĭ îmĭ daŭ asigurarea hotărâtă că judecătorul nostru comercial nu va primi nicĭ odată această strămutare de sediŭ fără o decisiune a uneĭ adunărĭ generale speciale.

„Acest amendament înseamnă dar căderea convenţiuneĭ. Am motiv să cred că după căderea convenţiuneĭ o să cadă guvernul, şi ce o să fie atunci? Ne vom afla în România în faţa unuĭ haos.

„Nu am nevoe să daŭ A. V. R. asigurarea că în această convenţiune n'am nici cel maĭ mic

www.dacoromanica.ro

titlu, de interes personal şi că rândurile astea îmĭ sunt dictate de singurul interes al Românieĭ şi al prinţuluĭ eĭ"...

6 Decembrie. – Contele Tornielli e primit în audienţă solemnă.

Seara soseşte o telegramă cifrată a prinţului Carol Anton: Împărăteasa Augusta l-a avertizat în scris de primejdiile prin carĭ ar trece România în caz de a nu se regula chestia căilor ferate.

Brătianu tot speră că ceĭ din Berlin aŭ să cedeze.

7 Decembrie. – Prinţul primeşte azĭ pe baronul Fava, în audienţă de concediŭ; baronul se duce ca ministru rezident la Buenos-Ayres.

Liteanu telegrafiază din Berlin că d. de Radowitz s'a pronunţat în modul următor asupra chestiuneĭ căilor ferate:

Recunoaşte că după desbaterile urmate în Bucureştĭ, în privinţa strămutăreĭ sediuluĭ, s'a putut crede că guvernul german va primi amendamentul; de aceea şi dânsul a căutat să înduplece pe bancherĭ ca să cedeze, însă i-a fost în zadar, iar o nouă presiune asupra lor n'ar avea nicĭ un efect.

Speră dar că guvernul va prezenta Senatuluĭ convenţiunea fără acel amendament. „Da, noĭ considerăm chestiunea ca internaţională şi ca atare trebue s'o prezinte de la tribună guvernul român.

„În rezumat, declar oficial: guvernul german nu permite nici odată ca această convenţiune să nu se execute în mod leal. Ştiŭ că e foarte greŭ a face Camerele să-şĭ ia de seamă, însă am speranţă în înţelepciunea şi iscusinţa guvernuluĭ."

Bălăceanu anunţă de asemenea din Viena că baronul Haymerle l-a poftit la sine şi i-a spus că guvernul german e hotărât să rupă relaţiile cu România dacă nu primeşte satisfacţie deplină într'o chestiune în care e angajată onoarea sa. Această situaţie ar putea să aibă aşa urmărĭ fatale pentru România, în cât el, baronul Haymerle, sfătueşte în chipul cel mai stăruitor pe ministrul preşedinte Brătianu să-şi întrebuinţeze toată influenţa asupra Corpurilor legiuitoare pentru ca România să se degajeze în faţa Germanieĭ.

10 Decembrie. – Prinţul Carol Anton trimite fiului săŭ scrisoarea pe care împărăteasa Germanieĭ i-a scris-o „în mod cu totul confidenţial".

Se zice în scrisoare: „E primejdie în privinţa Arab-Tabieĭ şi a recunoaştereĭ, în caz când Carol nu anulează votul Camereĭ prin care s'a făcut să cadă convenţiunea căilor ferate". Prinţul Carol Anton adaogă: „De oarece nu mă îndoiesc nicĭ un moment că însuşĭ împăratul a însărcinat pe împărăteasa să-mi trimită acest bilet, am crezut de datoria mea să-ţĭ trimit o telegramă cifrată.

„Am răspuns îndată împărăteseĭ exprimându-ĭ părerea mea de răŭ că Germania leagă chestiunea răscumpărăreĭ căilor ferate de importante chestiunĭ politice. Prin pierderea Arab-Tabiei ar păgubi Germania tot pe atâta cu privire la alianţa eĭ cu Austria, pe cât România ar fi adânc vătămată. Importanţa acesteĭ chestiunĭ este nemăsurată din punctul de vedere militar şi comercial.

„Dacă maĭ e însă cu putinţă să-şĭ schimbe Corpurile Legiuitoare părerea, cu atât maĭ bine. Atuncĭ vor fi înlăturate toate piedicele, carĭ se maĭ opun la desvoltarea Românieĭ.

„Păstrez încă bine speranţa revedereĭ".

Brătianu roagă pe prinţ să sondeze la Berlin dacă prinţul Bismarck poate să-l primească; el ar vedea atuncĭ întrucât de mare interesul luĭ Bismarck pentru dânsul şi pentru existenţa ministeruluĭ săŭ. Deşi prinţul Carol nu promite nimic în această privinţă, totuşĭ adresează tatăluĭ săŭ o telegramă cifrată.

12 Decembrie. – Răspunsul prinţuluĭ Bismarck la întrebarea de erĭ, comunicată prin prinţul Carol Anton, este astfel:

„Varzin, 14 Decembrie. – Orĭce aducător al uneĭ scrisorĭ cu care A. S. R. Prinţul Carol mă onorează, va fi primit de mine cu grăbire, deşi pentru moment trebue să mă abţin cu totul de la afaceri. Sper că de anul noŭ o să pot fi în Berlin şi rog pe A. V. R. să binevoiască a primi respectuoasele mele urărĭ pentru sărbătorĭ".

14 Decembrie. – Brătianu nu poate să ia nici o hotărâre în chestia căilor ferate, şi vorbeşte din noŭ despre retragerea sa. Prinţul caută să-l încurajeze şi-l asigură că o să stea la cârmă până o să vază fructele tuturor oboselelor şi sforţărilor sale.

La primirea adreseĭ Camereĭ, care îĭ este adusă azĭ, prinţul îşĭ exprimă bucuria că reprezentanţa poporuluĭ recunoaşte necesitatea de îmbunătăţirĭ economice şi valoarea ce are şi

www.dacoromanica.ro

pentru vechile provinciĭ o bună administrare a Dobrogeĭ.

Seara prinţul pezidează, la clubul militar, consiliul superior al armateĭ în care se discută despre nouĭ legĭ militare.

E vorba d'a se contopi regimentele de linie cu cele de dorobanţi, spre a se da celor din urmă o consistenţă maĭ mare şi cadre maĭ exercitate.

Prinţul e contra acesteĭ inovaţiĭ şi zice că maĭ bine e să se dea dorobanţilor aceeaşi organizare ca trupelor de linie, însă nu chiar îndată, ci maĭ târziŭ, de oarece lipsesc mijloacele necesare pentru această reorganizare.

17 Decembrie. – Aniversarea naştereĭ principeseĭ. Brătianu, în capul ministeruluĭ săŭ, aduce principeseĭ felicitările sale, şi o sărbătoreşte într'un discurs plin de vervă.

În secţiunile Senatuluĭ se încep desbaterile asupra convenţiuneĭ căilor ferate, conform cererilor din Berlin, adică fără amendamentul Camereĭ. E temere de o opoziţie puternică.

19 Decembrie. – Brătianu comunică prinţuluĭ că Senatul o să voteze convenţiunea aşa cum cere guvernul din Berlin. Însă n'o să fie timp să se prezinte din noŭ Camereĭ înainte de vacanţa Crăciunuluĭ.

Seara e dă un mare prânz de gală în onoarea contelui Tornielli. Din nenorocire, principesa e împedicată de o indispoziţie d'a lua parte la el.

www.dacoromanica.ro

Votarea convenției căilor ferate. Recunoașterea independenței României de către Europa

21 Decembrie. – Prințul Carol scrie tatălui său:

„Tot timpul nostru e absorbit de chestia căilor ferate, așa că s'a produs o părăsire completă a celorlalte afaceri.

„Avem din nou a trece prin momente grele și numai atingerea scopului poate fi răsplata sforțărilor uriașe ce s'au făcut. După lupte de patru zile, convențiunea a fost adoptată în secțiunile Senatului cu o slabă majoritate, și azi începe discuția generală care trebue zorită, de oarece sărbătorile sunt foarte apropiate. Opositiunea este foarte turburată și cu ultima energie caută să facă să cadă legea.

„În Cameră ea va fi asemenea primită. E însă temere că din cauza timpului scurt nu va putea fi prezentată înainte de vacanță.

„Cu Berlinul am avut negocieri continue; bancherii n'au voit să cedeze în nici un punct, deși guvernul german a intervenit în favoarea noastră. Eu m'am abținut la început de la orice amestec în această afacere neplăcută, lăsând pe miniștri să lucreze și insuflându-le curagiu și energie, căci Brătianu își pierduse din nou speranța și credea că, cu agitația care domnia în țară, n'o s'o scoată la capăt.

„În sfârșit a trebuit să intru eu însumi în învălmășală pentru ca să răpun câteva rezistențe îndărătnice. M'am folosit în scopul acesta de prânzuri parlamentare și am atras atenția senatorilor și deputaților asupra primejdiei care stă în nerecunoașterea independenței României, exprimându-mi în același timp părerea mea de rău că se leagă de așa chestiune situația viitoare a țării.

„Dar acum, destul despre această afacere care e de sperat că în curând va face parte din trecut și va fi dată uitării, înlesnindu-ne mult dorita revedere.

„Pentru moment putem face cu atât mai puțin planuri de călătorie, cu cât Elisabeta este din nou bolnavă și n'o să poată eși din casă așa curând.

„Răspunsul lui Bismarck este politicos și-ți sunt recunoscător că l'ai provocat. Lucru remarcabil este că dânsul a încunoștiințat îndată ministerul de externe din Berlin și a dispus să se vestească reprezentantul german de aici că se va duce la Berlin tocmai după anul nou.

„Sper și aștept că Germania va da recunoașterea îndată după votarea convențiunei căilor ferate, de oarece o întârziere mai mare ar zdruncina situația ministerului meu. Executarea, sau mai bine zis aplicarea convențiunei, va fi o lucrare tot așa de grea ca și dobândirea votului Camerelor; prin urmare e necesar ca actualul minister să ducă afacerea până la încheierea ei definitivă; puterea și încrederea de cari are nevoie la aceasta trebue să-i se dea și de din afară, după cum i se dă înăuntru...

„Vom petrece în tăcere sărbătorile Crăciunului cu gândurile pline de dor în mijlocul vostru. Deși în jurul nostru fulgeră mereu o furtună și par a se ridica primejdii de la Constantinopol și Sofia, totuși orizontul român se înseninează, promițându-ne pe curând un timp bun de călătorie!.

22 Decembrie. – Opozițiunea a combătut cu înverșunare convențiunea în Senat. Teodor Rosetti, care ani îndelungați a condus negocierile la Berlin în această chestiune a vorbit contra; de asemenea și P. Mavrogheni.

D. Sturdza a răspuns că singura deosebire între convențiunea de mai înainte susținută de opoziție și cea de acum este în dobânzi, cari în cea dintâiu erau de 7 și jumătate la sută pe când în cea din urmă sunt de 6 la sută; deosebirea este dar în favoarea convențiunei actuale.

La urmă proiectul a fost primit cu 38 de voturi contra 4. Senatul a făcut numai câteva modificări neînsemnate, însă amendamentul Camerei a fost lăsat afară.

Din cauza apropiatelor sărbători ale Crăciunului, ședințele Camerelor se amână. Brătianu, care vrea să petreacă sărbătorile la moșia sa, e de părere că chestiunea căilor ferate nu suferă nimic prin această amânare. Însă prințul Carol e neplăcut impresionat că recunoașterea trebue să întârzie din nou, pe când el ar fi voit s'o aibă înainte de anul nou stil vechiu.

23 Decembrie. – Prințul se învoește la încheerea contractului pentru clădirea castelului Peleș,

www.dacoromanica.ro

cu 800.000 de francĭ.

Ştirile din Bulgaria sunt rele; prinţul Alexandru se gândeşte să schimbe Constituţia bulgară şi Rusia îl va ajuta în aceasta.

Împărăteasa Rusieĭ se află bolnavă la Livadia.

E îndoială că dânsa se va întrema din noŭ.

Pentru recepţiunea de la palat de anul noŭ, va sosi la Bucureştĭ şi soţia ministruluĭ plenipotenţiar italian, contesa Tornielli, care e o nepoată a vestituluĭ apărător al Moscoveĭ, Rostopkin.

www.dacoromanica.ro

1880

1 Ianuarie. – Serbarea anului nou se face în mod obicinuit. După Te-Deumul de la Mitropolie urmează parada tuturor trupelor de garnizoană.

Prințul Carol le-a dat un ordin de zi în care recunoaşte că armata sa şi-a atras până acum mulțumirea şefilor ei şi a țării prin disciplina şi zelul de care a dat dovadă. Îndeamnă trupele să urmeze pe calea apucată şi le asigură de îngrijirea şi de recunoştința Patriei, care vede în ele puternicul său scut.

Seara se dă obicinuitul bal al Curței.

2 Ianuarie. – Ducele Friedrich de Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg a murit pe neaşteptate în castelul său Primkenau. El era în vârtsă de 52 de ani şi moartea sa prematură va redeştepta multele simpatii cari i se păstrau încă în ducate. Prințul Carol era de mult amic cu dânsul şi-şi aminteşte cu deosebire de ultima lor întâlnire la Hamburg, 1864, după terminarea războiului danez.

Atunci, ducele Friedrich avea încă speranță că o să se mai poată urca pe tronul ducatului de Schleswig-Holstein.

4 Ianuarie. – Prințul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

Bleichroeder se adresează mie şi regretă că chestiunea căilor ferate a fost din nou dată la o parte. Eu unul mi-am isprăvit argumentele şi pot cu atât mai puțin să vă dau un sfat cu cât îmi sunt mai mult sau mai puțin necunoscute peripețiile prin cari au trecut negocierile. Şi eu mă bucurasem aşa de mult de efectul votului Senatului şi vedeam aşa de apropiată recunoaşterea şi revederea! Acum însă mi se pare că toate sunt puse din nou în chestiune şi amânate la calendele greceşti.

„Înțeleg atâta însă că aliniatul de la art. IX nimiceşte dreptul de hipotecă a creditorilor declarând ca netangibil lucrul hipotecat. Se pare că atât într'o parte cât şi în alta mişcarea se face într'un cerc vicios din care nu se poate ieşi de cât cu concesiuni din amândouă părțile.

„Recunoaşterea de către Germania ar putea fi aşteptată cu răbdare, însă rezerva Franței şi Angliei, care decurge d'aici, strică cu timpul toate relațiile României.

„Cu situațiunea dominantă a Germaniei în politica exterioară, mai nu e de aşteptat ca aceste două State să se arate prevenitoare în această privință.

„Cea din urmă scrisoare a ta ne dăduse cele mai frumoase speranțe, cari însă acum au dispărut din nou..."

Bleichroeder se plânge, în scrisoarea alăturată la aceea a prințului Carol Anton, despre noui amendamente introduse în convențiune, cari fac întru totul iluzorii drepturile hipotecare ale posesorilor de obligațiuni. El e de părere că guvernul român ar fi putut prea bine să facă a nu se introduce aceste aliniate.

5 Ianuarie. – Prințul încheie azi negocierile pentru cumpărarea unei frumoase păduri în valea Prahovei; ea cuprinde munții numiți Gepii, mai sus de Sinaia, şi se mărgineşte cu pădurile cari se şi află în posesiunea prințului. Proprietarul de până acum al pădurei era N. Crețulescu.

6 Ianuarie. – Prințul Carol răspunde tatălui său:

„Scrisoarea lui Bleichroeder ne-a surprins în mod plăcut, însă nu suntem de loc îngrijorați de urmările ce ar putea să rezulte din aliniatele adăogate de Senat.

„După ce cu mari sforțări am făcut cu neputință imposibilul, prin restabilirea convențiunei în înțelesul de la început, căpătând felicitări din toate părțile pentru acest fericit rezultat, reclamațiunile nefondate ale bancherilor din Berlin nu mai fac asupra noastră nici o impresiune. Ele ne întăresc numai în convingerea ce am avut de la început că băncile nu doresc răscumpărarea, de oarece în împrejurările actuale au mai mare câştig de cât cum ar avea când căile ferate ar fi ale Statului. Numai presiunea guvernului german le-a silit să se învoiască la această afacere.

„Ceeace mă miră în scrisoarea lui Bleichroeder este faptul că el vorbeşte despre paragraful 28 al convențiunei, care a fost restabilit în forma de la început şi menționează paragrafele 6 şi 8 (iar nu

www.dacoromanica.ro

9) fără să releveze că astea sunt paragrafe cu care n'aŭ afăce nicĭ bancherii saŭ acționarii, nicĭ tribunalul comercial din Berlin. Convențiunea, declarată fiind de guvernul german drept un act internațional, este ca atare hotărâtoare şi obligatoare pentru amândouă părțile; ea a fost modificată în înțelegere cu bancherii şi numaĭ la paragraful 9, conform învoieleĭ că exploatarea căilor ferate nu se poate deranja în nicĭ un mod, s'a adăogat de către statul român aliniatul că un eventual sechestru se poate pune numaĭ pe venituri, iar nu pe material.

„Legea specială, în 8 articole, e un act interior care împuterniceşte guvernul la încheierea convențiuneĭ şi-ĭ arată cum trebue s'o execute.

„Art. 8 al acesteĭ legĭ speciale zice: „Guvernul e îndatorat, ca la o lună după intrarea în vigoare a convențieĭ de față, să ia măsurile necesare pentru strămutarea sediuluĭ Societățeĭ la Bucureştĭ", măsurĭ carĭ sunt prescrise în paragraful 28 al convențiuneĭ.

„Aceste explicațiunĭ te vor convinge că domniĭ de la Berlin caută un pretext spre a îngreuia aplicarea convențiuneĭ. Sper însă că guvernul german va interveni pentru cauza noastră cu aceeaşĭ energie cu care a intervenit până acum pentru aceea a societățeĭ acționarilor!

„Afacerea căilor ferate e azĭ o chestiune europeană şi cabinetul din Berlin s'a angajat către noĭ să privegheze pentru leala executare a convențiuneĭ; nu se poate dar permite ca să se creieze nouĭ greutățĭ. Noĭ ne aflăm azĭ pe un teren legal şi ne-am îndeplinit îndatoririle; e acum rândul guvernuluĭ german să ne apere de nouĭ reclamațiunĭ...

„Peste zece zile, Camera va vota convențiunea modificată de Senat şi apoĭ vom aştepta recunoaşterea, care nu ni se va putea reține maĭ mult. Imediat după recunoaştere Brătianu pleacă la Berlin.

„Rusia se arată acum prevenitoare cu noĭ şi împăratul Alexandru distinge într'un mod deosebit pe reprezintantul meŭ.

„Azĭ s'a făcut sfințirea apeĭ pe un ger de 12 gr. Ceremonia şi defilarea trupelor (fără manta) a durat o oră şi jumătate. Ne-am întors acasă cu totul înghețațĭ. În astă-seară daŭ un prânz militar de 80 tacâmurĭ, la care sunt invitațĭ toțĭ ofițeriĭ superiorĭ ai garnizoaneĭ. Balul de anul noŭ a fost strălucit; d'abia maĭ pot să încapă în palat toțĭ invitațiĭ. La cină aŭ luat parte maĭ mult de o mie de persoane.

„Mâine mă duc la vânătoare în împrejurimile Giurgiuluĭ, unde s'aŭ arătat o mulțime de lupĭ; frigul aspru i-a alungat de prin vizuinĭ. Dunărea se poate trece în sanie, ceeace înlesneşte foarte mult comunicația noastră cu Dobrogea, care în curs de 3 săptămânĭ a fost întreruptă din cauza sloiurilor de ghiață. Legea organică pentru această provincie va fi prezintată Camerelor îndată după întrunirea lor.

„Această lege e un capo d'operă a luĭ Cogălniceanu...

„La 18 ale acesteĭ lunĭ soseşte aici prințul Bulgarieĭ, care călătoreşte în Rusia..."

10 Ianuarie. – Prințul moştenitor de Hohenzollern, Leopold, care s'a dus pe câteva zile la Berlin pentru serbarea ordinelor, înştiințează de acolo pe fratele săŭ despre o convorbire lungă ce a avut-o cu Radovitz; guvernul prusian aşteaptă cu nerăbdare momentul în care să poată recunoaşte independența României.

Prințul de coroană german s'a rostit fireşte şi dânsul în chestiunea românească şi regretă că ministerul Brătianu s'a făcut vinovat de noua amânare a recunoaştereĭ, lăsând să se introducă un amendament în convențiunea căilor ferate.

Ca viitor ministru plenipotențiar german în Bucureştĭ e desemnat contele Wesdehlen.

În general, prințul moştenitor de Hohenzollern a căpătat impresiunea că ceĭ din Berlin aŭ marĭ simpatiĭ pentru România şi maĭ cu seamă pentru prințul Carol şi că numai în persoana acestuia dânşiĭ văd garanția pentru stabilitatea relațiilor cu România; în ministerul săŭ nu prea aŭ încredere.

Prințul Bismarck, care nu s'a întors încă la Berlin, ar fi cu adevărat bolnav.

15 Ianuarie. – Convențiunea văilor ferate, prezentată pentru a doua oară în Cameră, în forma eĭ de la început, a fost votată. Cu această ocazie, M. Ferichide, raportor, a zis în şedința plenară că comisiunea însărcinată cu examinarea convențiuneĭ a ajuns la acest rezultat: în fața refuzuluĭ societățeĭ căilor ferate de a-şĭ strămuta imediat sediul la Bucureştĭ, e în interesul Statuluĭ român să cedeze în acest punct, pentru ca această convențiune, care de altfel oferă foloase ce nu trebuesc

www.dacoromanica.ro

desconsiderate, să fie executată; în sprijinul acesteĭ ideĭ vine şi asigurarea dată cum că strămutarea sediuluĭ o să se facă într'un viitor apropiat.

Aŭ maĭ vorbit pentru proiect miniştriĭ Boerescu şi Sturdza, iar contra deputaţiĭ Mîrzescu, A. Lahovary şi Blaramberg. La urmă Camera a votat legea cu 72 de voturĭ contra 42. Aŭ fost 11 abţineriĭ. Prinţul Carol Anton, trimiţând o nouă scrisoare a luĭ Bleichroeder, scrie:

„Mulţumiriĭ cordiale pentru scrisoarea ta sosită ieriĭ şi conţinând lămuririĭ foarte importante. Eriĭ am primit scrisoarea alăturată de la Bleichroeder; dânsul şi-a coborât mult tonul şi cred că vedem în sfârşit uscat.

„Leopold trebue să-ţĭ fi comunicat din Berlin convorbirea sa cu Radovitz; avem acum numaĭ dorinţa ca chestiunea aceasta să fie repede terminată şi îngropată. Ceĭ din Berlin ard de dorinţa d'a recunoaşte România şi în 3-4 săptămâni totul va fi isprăvit, Atunciĭ revederea va fi vizibilă ca un frumos răsărit de soare. Ce bucurie, după grelele vijeliĭ înfruntate!

„Pentru Germania şi pentru celelalte Puteriĭ ar fi venit acum timpul d'a arăta Românieĭ oarecare prevenire, după ce aŭ hărţuit-o atâta timp, vătămându-i cele maĭ vitale interese. Fiecare lucru însă are partea sa ciudată: astfel în Prusia, partidul pastorilor evanghelicĭi pune în scenă, cu oarecare succes, o mişcare antisemită, iar partidul conservator sprijineşte această experienţă foarte primejdioasă, în vreme ce guvernul german a făcut şi face toate înlesnirile sforţărilor „Alianţeĭ israelite", - ca şi cum evreiĭ orientaliĭ ar fi maĭ buniĭ de cât ceĭ occidentaliĭ!...

„Dacă lucrurile merg astfel, o să asistăm la o nouă goană a evreilor şi astfel Puterile mariĭ, dacă voesc să fie credincioase tractatului de Berlin, vor scoate un nume răŭ Germanieĭ.

„Nu pe nedrept prinţul de coroană s'a declarat contra acesteĭ mişcăriĭ, căciĭ, dacă spiritele rele odată deslănţuite, nu maĭ pot fi alungate de cât prin sânge şi fer".

18 Ianuarie. – Austria a hotărât construirea uneĭ căĭ ferate prin munţiĭ Arlberg (de la Landeck la Bendenz); tunelul va fi unul dintre cele maĭ lungĭ din lume. Se zice că Ungaria nu va participa la cheltuielile acesteĭ construcţiĭ, în schimb însă va săvârşi ea singură regularea Porţilor de fer.

Poliţia din Petersburg a descoperit tipografiĭ secrete în cariĭ nihiliştiĭ îşĭ tipăreaŭ scrierile incendiare.

19 Ianuarie. – Olanda a numit pe consulul săŭ general de până acum, din Bucureştĭ, ca ministru rezident. Boerescu adresează guvernuluĭ din Haga o notă rugându-l să înfiinţeze la Bucureştĭ o legaţiune.

Ministrul de externe german stărue ca convenţiunea căilor ferate să fie interpretată în Cameră într'un mod lămurit, căciĭ schimbările făcute de Senat, la paragrafele 8 şi 9, pot pricinui neînţelegeriĭ.

Acum câteva zile, s'a promulgat o lege pentru înfiinţarea uneĭ case de economiĭ. Această casă va avea efectele cele mai favorabile şi corespunde uneĭ trebuinţĭ bine simţite.

21 Ianuarie. – Stătescu a făcut o interpelare în Cameră, dând astfel ocazia ministruluĭ de finanţe Sturdza de a da lămuririĭ în privinţa paragrafelor din convenţiunea comercială contra cărora a reclamat guvernul german. Dacă prin paragraful 9 se hotărăşte că exploatarea căilor ferate nu poate fi oprită saŭ împedicată prin sechestru, prin aceasta nu se fac iluzoriĭ drepturile hipotecare ale creditorilor asupra reţeleĭ căilor ferate.

25 Ianuarie. – Băncile din Berlin aŭ declarat în scris că primesc convenţiunea.

După amiazĭ, soseşte incognito prinţul Alexandru al Bulgarieĭ. Prinţul Carol îl primeşte la gara Filaret unde, cu tot incognitul prinţuluĭ, s'aŭ adunat mulţĭ membriĭ aĭ colonieĭ bulgare spre a ura bună-venire domnitorului lor.

26 Ianuarie. – Liteanu telegrafiază că prinţul Bismarck a anunţat cu treĭ zile pe guvernul englez şi pe cel francez că imperiul german e dispus să recunoască independenţa Românieĭ. Atât cabinetul din Londra cât şi cel din Paris ar fi răspuns că se învoesc de asemenea să acorde recunoaşterea, însă cu condiţie ca maĭ întâiŭ să dea un răspuns la nota circulară a guvernuluĭ român în privinţa art. 44 din tractatul de Berlin. Cu redigiarea acestuĭ răspuns a fost însărcinat ministrul de externe al Franţeĭ, Freycinet.

Ministrul Creţulescu şi-a dat demisiunea şi a fost numit ministru plenipotenţiar la Roma.

27 Ianuarie. – Boerescu telegrafiază reprezentanţilor românĭ din Viena şi Berlin, că guvernul romn nu poate primi actul recunoaştereĭ neatârnăreĭ Românieĭ cu vr'o clausă saŭ rezervă, ci aşteaptă

www.dacoromanica.ro

o recunoaştere fără nici o condiţiune.

28 Ianuarie. – Callimachi-Catargiu telegrafiază din Paris că, după informaţiunile sale sigure, nota prin care cele treĭ Puterĭ de apus recunosc independenţa Românieĭ nu coprinde nicĭ o clausă saŭ rezervă, ci exprimă numai regretul Puterilor că deocamdată reforma nu s'a putut întinde maĭ mult în România, precum şi speranţa că aceasta se va face treptat.

Prinţul Alexandru al Bulgarieĭ pleacă din Bucureştĭ, ducându-se la unchiul săŭ, împăratul Rusieĭ.

Împărăteasa Rusieĭ, cu toată starea eĭ de suferinţă, a fost transportată la Petersburg din sudul Ruşieĭ, unde se afla.

30 Ianuarie. – Liteanu anunţă de asemenea că, după cum l'a asigurat de Radwitz, nota de recunoaştere nu va conţine nicĭ o condiţiune.

D. Brătianu a prezentat Sultanuluĭ *„Steaua Românieĭ"* în briliante şi a fost primit de dânsul cu mare distincţiune.

Camera română discută legea pentru organizarea Dobrogeĭ.

Ierĭ a fost promulgată legea căilor ferate.

Consulul general olandez, Keun, şi-a prezentat hârtiile de acreditare ca ministru rezident.

Se zice că generalul Scobelev va lua comanda supremă asupra expediţiuneĭ ruseştĭ pentru supunerea Teke-turcomanilor.

Prinţul Carol scrie tatăluĭ săŭ:

„Azĭ se împlinesc 14 zile de la votarea legeĭ căilor ferate şi recunoaşterea independenţeĭ noastre tot n'a sosit, deşi la Berlin se promisese că ea avea să fie trimisă în cursul săptămâneĭ trecute!

„Acum cele treĭ Puterĭ s'aŭ învoit ca să introducă rezerve în actul recunoaştereĭ, însă suntem hotărâţĭ să le respingem, de oarece prin ele situaţia Românieĭ ar fi straşnic sdruncinată...

„Când chestia căilor ferate se afla într'o fasă primejdioasă şi era foarte mică speranţă despre o soluţiune favorabilă, la Berlin s'a declarat oficial că îndată după votarea convenţiuneĭ în forma dorită ni se va da recunoaşterea fără nicĭ o condiţiune. Aceasta s'a comunicat Camerilor şi azĭ ele acuză guvernul de nesinceritate...

„Fireşte, de la Berlin ni se daŭ asigurările cele maĭ amicale şi ni se promite a se insista la Paris pentru ca şi Franţa să ne recunoască fără condiţiune.

„Aici e temere că n'o să căpătăm Arab-Tabia, saŭ că o să trebuiască să dăm o compensaţie pentru ea.

„Perderea acestuĭ punct important ar atrage căderea guvernului şi prin aceasta ar fi primejduită executarea convenţiuneĭ căilor ferate.

„Aceasta se ştie la Berlin şi cred că e cauza tărăgănireĭ chestiuneĭ.

„Rusia ne-a făcut propunerĭ la carĭ n'am răspuns încă, de oarece aşteptăm maĭ întâiŭ decisiunea Europeĭ; dacă această decisiune se va amâna însă, atunci vom încerca să ne înţelegem cu vecinul nostru de la Nord.

„Prinţul Bulgarieĭ, care a stat treĭ zile la noĭ, mi-a spus că el se mulţumeşte cu orĭce soluţiune asupra Arab-Tabieĭ, care are pentru noĭ şi pentru Rusia maĭ mare importanţă de cât pentru Bulgaria, ce are numeroase relaţiunĭ cu noĭ; din marele număr de bulgarĭ născuţĭ în România îĭ dăm un mare contingent pentru toate ramurile administraţieĭ sale.

„Sandro e disperat din cauza agitaţiilor panslaviştilor, carĭ îĭ îngreuiază foarte mult guvernarea; numaĭ cu bulgariĭ ar scoate-o bine la capăt.

„El mi-a destăinuit tot ce avea pe inimă şi mi s'a plâns de suferinţa sa. Am căutat să-ĭ insuflu curagiŭ şi răbdare, însă trebue să mărturisesc că situaţia sa nu e lesnicioasă.

„E hotărât să vorbească sincer cu împăratul Alexandru, care îl iubeşte foarte mult, asupra agitaţiilor panslaviste şi nihiliste din Sofia. La sfârşitul luĭ Martie se va întoarce în capitala sa unde se va deschide noua Adunare naţională, care nu e mult maĭ bună de cât cea dinainte.

„Cât timp va trăi împăratul Alexanru, el va exercita personal o influenţă salutară în Bulgaria; după moartea luĭ, toate aŭ să se schimbe acolo.

„Am spus luĭ Sandro, care are mare încredere în mine:

www.dacoromanica.ro

„– Dacă aĭ puterea de a trece prin acest timp de suferință, veĭ fi răsplătit cu belșug pentru răbdarea și stăruința ta.

„Însă poate nu aŭ toțĭ răbdarea, care o am eŭ încă.

„Arderea palatuluĭ administrativ din Iașĭ e o perdere simțitoare. O aripă a palatuluĭ trebuia să fie pregătită și mobilată pentru noĭ. Incendiul a isbucnit în ziua când s'a votat legea căilor ferate. În acelașĭ timp a ars o cazarmă în Focșanĭ și aŭ fost treĭ incendiĭ în Bucureștĭ. Se presupune că focurile aŭ fost puse, însă e greŭ să se dovedească aceasta...

„Aici nu se regretă moartea luĭ Cremieux: el a răposat la moment potrivit spre a nu maĭ pune niscaĭ greutățĭ la recunoașterea noastră de către Franța".

31 Ianuarie. – Callimachi-Catargiu anunță că, cu toată silința ce și-a dat, n'a putut face să se scoată din nota de recunoaștere expresiunea de regret pentru neîndestulătoarea reformă în chestia evreească; ambasadoriĭ n'aŭ voit să înțeleagă reclamațiunile Românieĭ contra acestuĭ regret și aŭ declarat că Anglia, Franța și Germania, după atâtea lupte și stăruințĭ, nu pot trece acum sub tăcere această chestiune.

Anglia a propus reunirea uneĭ comisiunĭ technice internaționale pentru fixarea hotaruluĭ turco-grec.

1 Februarie. – După cum anunță generalul prinț Ghica, cabinetul rusesc a propus într-o lungă notă circulară, în privința lucrărilor comisiuneĭ de delimitare bulgaro-române, ca o nouă comisiune să fixeze o npuă linie în regiunea disputată.

2 Februarie. – Liteanu anunță din Berlin că guvernele imperiului german, al Franțeĭ și al Angliеĭ vor preda notele de recunoaștere prin reprezentanțiĭ lor din Bucureștĭ în ziua de 8 Februarie.

5 Februarie. – La palatul de iarnă din Petersburg s'a săvârșit un atentat rafinat, cu dinamită. Intențiunea era să se arunce în aer întregul palat cu familia imperială, însă nimenĭ din familia imperială n'a fost rănit; dar dintre servitorĭ aŭ pierit 6 inși și 40 aŭ fost răniți.

În toată Europa domnește o mare indignare contra acestui fapt criminal. Prințul Carol exprimă imediat Țaruluĭ, prin telegraf, simpatiile sale cele maĭ calde.

La 3 Februarie, N. Crețulescu, noul ministru plenipotențiar la Roma, a fost primit de regele Italiei cu mare căldură. În sfârșit, România vede împlinindu-i-se speranțele sale de atâta timp hrănite și ia în Europa posițiunea care i se cuvine.

Budgetul anual aș țăreĭ se prelungește prin lege; de aici înainte el nu va maĭ începe la anul noŭ, ci la 1 Aprilie.

Se speră că în modul acesta nu se va mai întârzia cu votarea budgetuluĭ general ca până acum, când trebuia să se conducă gospodăria țăreĭ prin budgete provizoriĭ.

7 Februarie. – Callimachi-Catargiu anunță că Franța va numi pe Ducos-Aubert ca ministru plenipotențiar la Bucureștĭ.

Pentru Belgia și Olanda, România a numit o singură legațiune cu sediul la Bruxelles.

În Rusia se răspândește o proclamațiune nihilistă în care se regretă nereușita atentatuluĭ pus în lucrare cu marĭ greutățĭ și se exprimă întristarea autorilor luĭ că aŭ pierit atâția soldațĭ, carĭ se aflaŭ în încăperile gardeĭ; însă lupta nu va înceta până ce nu se va da Rusieĭ o adunare națională constituantă.

Generalul Scobelev, cu tot refuzul săŭ de maĭ înainte, a luat în sfârșit comanda asupra noueĭ expedițiunĭ în Turkestan. Cererea sa d'a i se da un mare număr de trupe a trebuit să fie respinsă din cauza greutăților de hrană.

8 Februarie. – Nota identică prin care imperiul german, Anglia și Franța recunosc neatârnarea Românieĭ a fost predată azĭ ministruluĭ afacerilor străine de către reprezentanțiĭ acestor Puterĭ.

Ea are următorul cuprins:

„Sub-semnatul ... (girant al consulatuluĭ general al Germanieĭ – reprezentant al Angliеĭ – secretar de ambasadă, girant al agențieĭ și consulatuluĭ general al Franțeĭ) a primit ordinul de a adresa următoarea comunicare d-luĭ ministru al afacerilor străine al Românieĭ, în numele (Germanieĭ, Angliеĭ și Franțeĭ):

„Guvernul (imperial, al Majestățeĭ Sale Britanice al republiceĭ franceze) a fost informat prin îngrijirea agentuluĭ A. S. R. prințuluĭ Românieĭ (la Berlin, la Londra, la Paris) despre promulgarca

www.dacoromanica.ro

de la 25 Octombrie 1879 a uneĭ legĭ votată de Camerele de revizuire ale principatuluĭ şi destinată a pune în acord textul Constituţiuneĭ române cu prescripţiile art. 44 din tractatul de Berlin.

„Guvernul (imperial, al N. S. Regineĭ, al Republiceĭ) n'ar putea să considere întru totul corespunzătoare vederilor de carĭ s'aŭ călăuzit. Puterile semnatare ale traactatuluĭ de Berlin nouile dispoziţiunĭ constituţionale carĭ i s'aŭ adus la cunoştinţă şi maĭ cu seamă pe acelea din carĭ rezultă pentru persoanele de rit necreştin, domiciliate în România, necesitatea d'a se supune formalităţilor uneĭ naturalizărĭ individuale.

„Totuşĭ, încrezător în voinţa guvernuluĭ princiar da se apropia din ce în ce maĭ mult, în aplicarea acestor dispoziţiunĭ, de gândul liberal de care s'aŭ inspirat Puterile şi luând act de asigurările formale ce i s'aŭ transmis, guvernul (imperial, al M. S. Britanice, al Republiceĭ), în scop d'a da naţiuneĭ române o mărturie de sentimentele sale de amiciţie, a hotărât să recunoască fără nicĭ o altă întârziere principatul Românieĭ ca Stat independent.

„Prin urmare, guvernul (imperial, al M. S. Britanice, al Republiceĭ franceze) se declară gata să intre în relaţiunĭ diplomatice regulate cu guvernul princiar.

„Sub-semnatul, aducând la cunoştinţa d-luĭ ministru al afacerilor străine hotărârea luată de guvernul săŭ, are onoarea de a-ĭ reînoi asigurarea înalteĭ sale consideraţiunĭ",

Ministrul Boerescu exprimă într-o notă circulară mulţumirea guvernuluĭ român pentru recunoaşterea independenţeĭ de către Germania, Anglia şi Franţa.

Prinţul Carol trimite împăratuluĭ Alexandru o scrisoare de felicitărĭ cordiale pentru ziua de 19 Februarie, a 25-a aniversară a urcăreĭ sale pe tronul Rusieĭ:

„În cursul sfertului de secol care a trecut, a fost dat M. V. să săvârşească acte din carĭ unul singur ar fi fost d'ajuns spre a-ĭ glorifica domnia şi carĭ vor săpa pentru vecie augustul săŭ nume, nu numaĭ în istoria Rusieĭ, ci şi în aceea a lumeĭ!...

White prezintă prinţuluĭ, într'o audienţă solemnă, scrisorile sale de acreditare ca trimis extraordinar şi ministrul plenipotenţiar.

14 Februarie. – Boerescu trimite reprezentanţilor României în străinătate o notă circulară în care se recapitulează întreaga chestie a Arab-Tabieĭ, şi se roagă Puterile ca s'o rezolve maĭ curând.

Prinţul Carol dă azĭ prânzul oficial în onoarea trimisuluĭ englez.

Sesiunea Camereĭ care, după constituţie, trebue să se termine mâine, s'a prelungit cu o lună.

La Paris a fost arestat un tânăr rus numit Hartmaann, bănuit că e autorul atentatuluĭ neisbutit din anul trecut de la Moscova. Rusia a cerut extrădarea luĭ, însă opinia publică franceză se opune la aceasta în chipul cel maĭ energetic.

Împăratul Alexandru a numit o comisiune superioară executivă, ca să supravegheze şi să înăbuşe agitaţiile nihiliste. Contele Loris Melicow, numit preşedinte al acesteĭ nouĭ autorităţĭ, exercitează aproape un fel de dictatură asupra Rusieĭ.

15 Februarie. – Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„A fost una dintre cele mai grele „faceri" politice recunoaşterea desăvârşiteĭ independenţe a Românieĭ. Dar acum este şi ea un fapt împlinit şi poţi să-l adaogĭ la cele de maĭ înainte, carĭ ţi-aŭ adus pe cap cele maĭ marĭ grijĭ şi lupte. Cu adevărat, nicĭ una din chestiunile pe carĭ le-ai avut n'a mers lin, şi azĭ aĭ îndărătul tăŭ un întreg haos de grele încurcăturĭ a căror lămurire şi executare în formele normale a costat o răbdare şi încordare supra-omenească.

„Să dea Dumnezeŭ ca d'aici încolo să înceapă o pausă lungă de linişte pe care s'o consacri lucrărilor binefăcătoare interne. Trebue acum să îndrepţĭ totul şi să execuţĭ ceeace n'a fost cu putinţă în vălmăşagul patimilor şi al prejudecăţilor.

„Cu inimile svâcnind de emoţiune vedem apropiindu-se timpul când o să poţĭ venĭ la noĭ, căcĭ dacă nicĭ după succesele astea n'o să poţĭ nicĭ odată; sperăm cu tărie că la începutul primăvereĭ o să poţĭ veni pentru un scurt timp în casa părintească.

„Ţi-aş fi scris acum câteva zile dacă n'aş fi aşteptat să aflu textul noteĭ comune de recunoaştere a celor treĭ Puterĭ. Acum am textul înainte-mĭ, în ziarul „Augsburger Allgemeine Zeitung".

„Eŭ l'aş fi voit maĭ simplu şi maĭ obiectiv, pentru că ceea ce se maĭ spune înăuntru se

www.dacoromanica.ro

potriveşte tot aşa de bine cu alte State de carĭ se vorbeşte în tractatul de Berlin şi cărora totuşĭ li s'a arătat o consideraţie mult maĭ mare de cât mult-încercateĭ Romaniĭ.

„Însă, în timpul nostru lesne trecător, toate astea ţin deja de trecut şi sperăm că d'aici înainte nu vor maĭ veni de cât evenimente bune şi de folos.

„Atentatele din Rusia deschid o privelişte tristă asupra stăreĭ din uriaşul imperiŭ. Împăratul Alexandru este foarte de plâns şi viaţa luĭ e acum în primejdie cu atât maĭ mare cu cât, după credinţa mea, nihilismul găseşte mijloace şi instrumente până în cele maĭ înalte straturĭ ale societăţeĭ...

„Dacă toate vor merge după dorinţa noastră, Leopold şi Antoaneta se vor întoarce pe la mijlocul luĭ Martie din Italia spre a se afla în Berlin la aniversarea naşteriĭ împăratuluĭ. Leopold îşĭ va da apoĭ copiiĭ la gimnaziul din Düsseldorf. În modul acesta, casa noastră devine tot maĭ pustie. Acestea sunt părţĭ întunecoase d'ale vârsteĭ noastre crescânde. Copiiĭ se desvoltă foarte bine, sunt silitorĭ la învăţătură, sunt drăgălaşĭ şi cuminţĭ.

„Căpitanul de Schilgen, guvernatorul lor, e foarte bun pentru acest post de mare răspundere.

„Scrisoarea ta din urmă a fost pentru mine de mare bucurie şi de cel maĭ înalt interes. Foarte important lucru este pentru vecinul tău bulgar că găseşte la tine sprijin moral, chiar dacă pe cel politic nu poate să-l accentueze în nicĭ un mod.

„După gerul siberian din Decembrie şi Ianuarie, avem acum un timp blând şi soarele 'şi face deplina sa datorie. Îmĭ pare răŭ că n'am putut să văd şi eŭ lacul de Constanţa îngheţat. Aceasta se întâmplă cel mult de două orĭ într'un veac şi în anul 1829, când s'a putut vedea aşa ceva, eram la Universitatea din Goettingen..."

Sturdza îşĭ dă dimensiunea de ministru de finanţe spre a se putea duce la Berlin unde e numit, d'împreună cu Calinderu şi Dabija, în comisiunea pentru executarea convenţiuneĭ căilor ferate.

Adunarea generală a acţionarilor căilor ferate se ţine în Berlin la 3 Martie s.n.

18 Februarie. – Prinţul însărcinează pe Callimachi-Catargiu cu notificarea independenţeĭ Românieĭ la curţile din Bruxelles şi Haga; Plagino pleacă în acelaşi scop la Madrid şi Lisabona.

20 Februarie. Liteanu a primit de la secretarul de Stat de Radowitz asigurărĭ liniştitoare în privinţa Arab-Tabieĭ. Hotărârea definitivă nu s'a dat încă, de oarece Puerile mari nu s'aŭ putut înţelege încă.

21 Februarie. – Adunarea generală a posesorilor de obligaţii şi acţiunĭ ale căilor ferate române a primit convenţiunea. (Reprezentanţiĭ a 300.000 de acţiunĭ aŭ fost pentru primire, iar ceĭ a 17.000 de acţiunĭ contra).

Aŭ fost primiţĭ azĭ în audienţă Callimachi-Catargiu la Bruxelles de regele Belgieĭ, iar Esarcu, trimisul român la Atena, de către regele George al Greciеĭ.

Câmpineanu ia ministerul de finanţe în locul luĭ Sturdza. La Petersburg s'a încercat un atentat contra luĭ Loris Melicow, din fericire fără succes...

Cu toată starea oprimată a spiritelor, jubileul pentru 25 de anĭ de domnie a împăratului Alexandru s'a serv'bat cu cea maĭ mare strălucire.

24 Februarie. – MarchizulAubepine, ministrul plenipotenţiar al prinţuluĭ de Monaco, e primit în audienţă de prinţul Carol.

25 Februarie. – Împăratul Alexandru mulţumeşte prinţuluĭ în modul cel maĭ cordial pentru felicitările ce i-a trimis cu ocazia jubileuluĭ de 25 de anĭ de domnie, amintindu-şi cu bucurie de timpul ce aŭ petrecut împreună.

25 Februarie. – Prinţul Carol primeşte vestea că prinţul de coroană al Austro-Ungarieĭ s'a logodit cu princesa Ştefania a Belgieĭ.

Noul ministru plenipotenţiar al Germanieĭ, contele Wesdehlen, a sosit în Bucureştĭ şi a fost primit în audienţă privată de prinţ, căruia i-a înmânat următoarea scrisoare a împăratuluĭ Germanieĭ:

www.dacoromanica.ro

Berlin, 5 Martie 1880

„Bunul meŭ văr:

„În sfârşit am ajuns la scopul dorinţelor noastre îndelungate.

„A trebuit să trecem prin lupte grele şi supărătoare, pentru ca să te vedem independent în lume.

„Să dea Dumnezeŭ să se împlinească proverbul că lucrarea îndelungată e trainică.

„Nici odată n'am tăgăduit simpatiile ce am pentru Tine ca Hohenzollern şi în deosebĭ pentru persoana Ta. Însă, când mulţĭ voiesc să ajungă la acelaşĭ scop şi fiecare din eĭ are drumul său, trebue mult timp până să se afle toţĭ sub adăpost.

„De aceea şi eŭ am trebuit să am răbdare, pentru ca să te pot în sfârşit recunoaşte în faţa lumeĭ.

„Dumnezeŭ să bine-cuvinteze domnia Ta, neatârnată d'aici înainte, să te bine-cuvinteze pe Tine, pe soţia Ta, şi ţara ta!

„Al tău văr şi amic credincios.

Wilhelm

27 Februarie. – Contele Wesdehlen e primit în audienţă oficială; mâine va fi primit ministrul francez cu care prinţul a vorbit azĭ în audienţă privată.

Întregul minister român va fi primit de principes Elisabeta căreia îi va înmâna, cu aprobarea prinţuluĭ, *„Bene-merenti"* pentru lucrprile sale în literatura română.

Seara, perechea princiară vizitează marele bal care se dă în folosul societăţeĭ de bine-facere *„Elisabeta"* şi la care vin în costum naţional românesc nu numai damele din societate, ci şi soţiile reprezentanţilor străinĭ; aceasta ca o atenţie pentru principesă.

Dunărea este încă îngheţată la Galaţĭ, aşa că navigaţia nu se poate deschide.

Ziarele străine vorbesc de ridicarea Românieĭ la rangul de Regat, ca de o consecinţă naturală a situaţieĭ sale actuale, a întindereĭ teritoriuluĭ său, a număruluĭ populaţiuneĭ sale precum şi a însemnătăţeĭ armateĭ ce posedă.

Scrisoarea oficială, prin care împăratul Wilhelm acreditează ca ministru în România pe contele Wesdehlen şi care e contrasemnată de prinţul Bismarck, are următorul cuprins:

„Strălucite prinţ,

„Scumpe văr,

„Îndemnat de dorinţa d'a face să fie reprezentat imperiul german pe lângă Alteţa Voastră Regală, am numit pe contele Wesdhelen, fost până acum prim-secretar la ambasada mea din Paris şi consilier de legaţiune, ca trimis al meŭ extra-ordinar şi ministru plenipotenţiar pe lângă A. V. R.

„Scrisoarea prezentă e menită să-l acrediteze în această calitate pe lângă A. V. R.

„Zelul arătat în tot-d'auna de contele de Wesdehlen mă îndreptăţeşte în aşteptarea că dânsul o să-şi atragă în această însărcinare de onoare bună-voinţa şi încrederea Alteţeĭ Voastre Regale.

„Drept aceea rog pe Alteţa Voastră Regală să primească cu bunătate pe contele Wesdehlen, să-ĭ acorde intrare pe lângă persoana Voastră şi credinţă deplină în tot ce va avea de comunicat din însărcinarea guvernuluĭ meŭ.

„El are de asemenea instrucţiĭ să reînoiască la orĭce ocazie A. V. R. asigurarea înalteĭ mele stime şi a sincereĭ amiciţiĭ cu care rămân.

Al Alteţeĭ Voastre Regale văr şi amic
Wilhelm

de Bismarck

Berlin, 21 Februarie.

„Prinţuluĭ Românieĭ Alteţă Regală".

www.dacoromanica.ro

XVI

Notificări şi corespondenţe

29 Februarie. – Porturile Brăila, Galaţi, Tulcea şi Constanţa sunt declarate posturi-franco printr'o lege promulgată azi.

Brătianu pleacă la Berlin ca să ducă împăratului, prinţului de Coroană şi prinţului Bismarck ordinul *„Steaua României"*; el se va opri la Viena.

În scrisoarea prin care prinţul Carol roagă la 10 Maiu 1877 se zice:

„Nu se poate face *„Steleĭ României"* o distincţiune mai mare şi nu se poate procura prinţului o mai mare satisfacţie de cât ca împăratul, prea înaltul şef suprem al glorioaseĭ armate germane, să poarte acest ordin care a fost sfinţit întâia oară pe câmpul de bătălie şi care împodobeşte deja pepturile atâtor vitejĭ"!...

Prinţului de coroană german, prinţul Carol i-a adresat această scrisoare:

„În sfîrşit, după lupte îndelungate, ne-am atins scopul mult dorit şi independenţa ţăreĭ mele, dobândită pe câmpul de bătălie, a devenit un fapt îndeplinit prin recunoaşterea dată de toate Puterile marĭ.

„Am trecut prin timpuri foarte grele în urma unuĭ războiu glorios de care eraŭ legate atâtea speranţe şi aşteptărĭ.

„Ne-a trebuit mare răbdare şi multă încredere în noĭ înşine pentru ca să ne expunem la ceeace era neevitabil şi să îndeplinim toate condiţiunile ce s'aŭ pus pentru primirea României în familia Statelor Europene.

„Îmĭ pare foarte bine că încurcata chestie a căilor ferate, care ne-a pricinuit multe necazurĭ, e astfel regulată acum în cât acţionariĭ nu mai pot să ridice nicĭ o plângere.

„A fost o lucrare nespus de grea să fac Camerile să înţeleagă că răscumpărarea căilor noastre ferate e în interesul ţăreĭ; abia după multe vijeliĭ, îndoielĭ şi neîncrederĭ, convenţiunea a putu să fie votată.

„Să dea Dumnezeŭ ca acum să nu se maĭ ivească greutăţĭ în executarea convieţiuneĭ şi ca această neplăcută afacere, care de atâtea orĭ a influenţat asupra preţioaselor noastre relaţiunĭ de prietenie cu Germania, să dispară pentru tot-d'a-una.

„După ce împăratul a primit ordinul meŭ, îmĭ împlinesc azĭ nu numai o datorie, ci şi o dorinţă de mult simţită a inimei mele, trimiţîndu-ţi şi Ţie *„Steaua României"*.

„Preşedintele consiliuluĭ meŭ de miniştri va avea onoare, înaltul şi graţiosul meŭ văr, să-ţĭ prezinte insemnele, cu spade, ale acestuĭ ordin şi te rog să le primeşti ca un semn al credincioaseĭ mele prieteniĭ şi al devotamentuluĭ meŭ către tine.

„Nu mă îndoesc că o să primeştĭ pe d. Brătianu cu aceeaşĭ graţie ca pe timpul congresuluĭ de Berlin, acordându-ĭ o audienţă maĭ lugă. El are a-ţĭ comunica ceva interesant.

„Dânsul s'a arătat în aceştĭ din urmă anĭ, foarte greĭ, un sfătuitor credincios şi în timpul cel maĭ furtunos a condus afacerile Statuluĭ cu iscusinţă şi cu tact.

„Cu toate conflictele pe carĭ le-am avut cu Rusia, împăratul Alexandru îĭ păstrează o amintire amicală, bazată pe simpatia ce a prins de dânsul în timpul războiuluĭ.

„N'aş putea spune acelaşĭ lşucru despre ceĭ-l'alţĭ puternicĭ aĭ Rusieĭ carĭ doreaŭ să aibă aici un instrument supus întru a realiza planurile lor. Situaţia noastră între Rusia mare şi cea mică este grea adese-orĭ...

„Cu bulgariĭ şi cu prinţul lor stăm în amiciţie. Însă atât poporuş cât şi domnitorul se află din nenorocire prea mult sub tutela de la nord, sprte a lucra după pornirile şi dorinţele lor.

„Nicăierĭ nu se poate observa maĭ lesne ca în Bulgaria dubla politică a Rusieĭ, care paralizează cele maĭ bune intenţiunĭ ale împăratului Alexandru, lăsând comitetelor panslaviste să se pronunţe în chestiile cele maĭ importante.

www.dacoromanica.ro

„Să sperăm că toate aŭ să se întoarcă spre bine şi că o să avem o lungă durată de pace şi linişte, aşa că în sfârşit se va împlini dorinţa mea cea mai scumpă d'a vă putea vizita la Berlin.

„Cu acest gând frumos îţi strâng mâna din inimă şi doresc să fişi sănătoşi, Tu şi scumpa ta soţie.

1 Martie. – Prinţul Carol a dat luĭ Brătianu o scrisoare şi pentru Bismarck în următoarea cuprindere:

„Un şir de anĭ turburĭ aŭ trecut de când n'am maĭ trimis escelenţeĭ nici o scrisoare. În timpul acesta, însemnat pentru România, s'au petrecut o mulţime de evenimente marĭ carĭ mi-a fost dat să joc un rol important. Dacă am evitat ca în momentele cele maĭ grele să scriŭ direct E. V., motivul a fost că nu voiam să vă provoc un răspuns care v'ar fi fost poate neplăcut.

„Însă în ajunul războiuluĭ a fost o necesitate să cunosc părerea E. V., şi în tot-d'-una o să-mĭ aduc aminte cu recunoştinţă de sfaturile bune ce mi-aţĭ dat atunci.

„Tânăra mea armată şi-a făcut datoria pe deplin în această sângeroasă dramă şi ţara mea nu s'a ândoit că jertfele aŭ să-ĭ fie răsplătite cu prisos. Succesul a îndeplinit şi aşteptările vechĭ şi a eliberat România de legăturile umilitoare ale uneĭ suzeranităţĭ nominale însă tractatele de pace aŭ avut pentru ţară desamăgirĭ amare şi neatârnarea dobândită pe câmpiul de bătălie a fost legată de condiţiunĭ aspre, greŭ de împlinit.

„A trebuit mare răbdare şi încredere în noĭ înşine pentru ca să executăm aceste condiţiunĭ pe căĭ constituţionale şi fără sguduirĭ interne.

„În asta aŭ constat greutăţile marĭ ale ultimilor anĭ, bogaţĭ în lupte şi grijĭ de tot felul şi carĭ aŭ împedecat progresele ţăreĭ. Dar azĭ, când articolele din tractatul din Berlin aŭ fost executate şi când s'a regulat încurcata chestie a răscumpărăreĭ căilor ferate, care a aruncat adese-orĭ o umbră asupra bunelor noastre relaţiunĭ cu Germania, privim viitorul cu încredere.

„Prin situaţiunea sa geografică, România e chemată să joace şi în viitor un roş important în desvoltarea chestieĭ orientale şi, ca pătitoae a gurilor Dunăreĭ, acest mare fluviŭ german, e foarte apropiată de interesele germane.

„Avem dorinţa sinceră d'a ţine seamă de acesta interese, maĭ cu deosebire că ele sunt în armonie cu desvoltarea noastră economică.

„Va fi prin urmare silinţa guvernuluĭ meŭ să întreţină cu cea maĭ mare îngrijire preţioasele relaţiunĭ cu imperiul german ridicat de E. V. la rangul de primă Putere, şi am speranţa că ţara mea poate să se bizue în toate constelaţiunile viitoare pe bunăvoitoarea protecţiune a Germanieĭ.

„Preşedintele consiliuluĭ meŭ de miniştri, pe care 'l recomand cu căldură E, V. şi care în timpurile grele m'a ajutat cu sfatul şi cu fapta, va atinge în convorbire cu E. V. câteva chestiunĭ carĭ trebue să asigure propăşirea Românieĭ, devenită acum liberă.

„Maĭ mult ca oricând recuinos necesitatea d'a spori puterea de apărare a ţăreĭ mele spre a o ridica la situaţia ce i se cuvine în viitoarele încurcăturĭ orientale,

„D. Brătianu are încă însărcinarea d'a vă preda însemnele ordinuluĭ meŭ, pe care vă rog să le primiţĭ ca un semn al stimeĭ mele. Suntem mândri că de azĭ înainte putem număra pe E. V. Printre membri ordinului *Steaua României.*

„Cu sinceră dorinţă ca sănătatea E. V. să se întărească din noŭ, pentru ca să puteţĭ conduce mult timp încă destinele Germanieĭ şi ale Europeĭ, rămân al E. V. afecţionat.

Carol

3 Martie. – Brătianu a fost primit la Viena, atât de împărat cât şi de ministrul baron Haymerle.

Din Petersburg a sosit vestea că generalul Drenteln a fost scos din funcţiunea de şef al cunoscuteĭ secţiunĭ a treia, care va înceta d'a maĭ exista ca atare.

6 Martie. – Prinţul Carol mulţumeşte împăratuluĭ Germanieĭ pentru scrisoarea ce a primit de la el prin ministrul plenipotenţiar şi-ĭ trimite în acelaşĭ timp felicitările sale cele maĭ călduroase pentru 22 Martie., „ziua în care toată Germania îşi va înălţa spre cer rugăciunile ferbinţĭ pentru ca A-tot-puternicul să apere pe împăratul-eroŭ".

La urmă prinţul îşi exprimă satisfacţia pentru numirea colonelului de Wesdehlen ca ministru plenipotenţiar în Bucureştĭ; prin purtarea luĭ amabilă şi-a şi câştigat simpatiile generale.

www.dacoromanica.ro

Brătianu a fost primit azĭ la Berlin de prinţul de coroană şi de prinţul Bismarck, iar mâine va avea audienţă la împărat.

Prinţul scrie tatăluĭ săŭ:

„În ultimele săptămânĭ am avut atâta treabă, în cât mi-a fost cu neputinţă să-ţĭ scriŭ maĭ înainte. Sosirea unor miniştriĭ plenipotenţiarĭ, a unor misiunĭ, recepţiunile oficiale, prânzurile, balurile, toate astea s'aŭ ţinut lanţ. În acelaşĭ timp afacerile de Stat şi consiliile de miniştri, regularea chestiunilor importante trebuiaŭ să-şĭ urmeze cursul. Sunt vesel că a sosit o mică perioadă de linişte în care putem să răsuflăm...

„Acum sunt stabilite relaţiile noastre diplomatice cu toate Puterile şi putem să ne felicităm că ni s'aŭ trimis reprezentanţĭ distinşĭ.

„După cum am scris şi împăratuluĭ, contele Wesdehlen a făcut asupra mea o impresiune excelentă şi şi-a câştigat deja multe simpatiĭ. El mi-a adus o scrisoare cordială de la împărat. În răspunsul ce i-am trimis, am arătat cât de mult m'a atins atenţiunea sa delicată şi i-am spus că eram sigur de dinanie că o să fie satisfăcut văzându-mă acum într'o situaţie potrivită cu înaltul nume ce port şi pe care am căutat în tot-d'a-una să'l ţin la mare înălţime.

„Sunt convins că primul meŭ ministru o să fie bine primit atât de împărat cât şi de Bismarck şi sper că vizita luĭ acolo o să aibă influenţă de stîngerea bunelor relaţiunĭ pe carĭ vrem să le întreţinem în deosebĭ cu Germania.

„De la Berlin, Brătianu se va duce la Paris şi apoĭ îţĭ va face o vizită în Sigmaringen putând astuncĭ să-ţĭ vorbiască pe larg despre cele ce va fi văzut şi va fi auzit. Misiunea care 'l aduce la tine este îndoită: el trebue să-ţĭ prezinte marea cruce a ordinului *Steaua României*, pe care te rog s'o primeşti în amintirea proclamăreĭ independenţeĭ ţăreĭ mele (de la 10 Maĭ 1877) şi pentru că tu aĭ drept la posesiunea tuturor ordinelor româneştĭ; a doua afacere pe care Brătianu ar dori s'o discute cu tine este de natură maĭ delicată, anume e chestiunea succesiuneĭ despre care am vorbit cu el, înainte de plecare, şi în faţa Elisabeteĭ. Toată ţara doreşte în această privinţă o siguranţă pentru viitor.

„După multe încercărĭ aspre şi desamăgirĭ, precum şi după nenorocitul săŭ accident de trăsură din anul 1878, Brătianu a devenit nervos şi neîncrezător şi nu-ĭ aşa de lesne de înţeles cu dânsul.

„Astfel, în cursul acesteĭ iernĭ mi-a prezentat de maĭ multe ori dimensiunea sa, convins că a perdut încrederea.

„În relaţiile personale pe carĭ le întreţin mereŭ cu conservatoriĭ vedea un semn că aţ avea maĭ multă aplecare către aceştia.

„Spune-ĭ că sper a-l vedea mult timp încă consilier al meŭ, de oarece în această situaţie grea a adus ţăreĭ sale şi prinţuluĭ săŭ serviciĭ marĭ, recunoscute de toată Europa.

Cred că o să-ĭ conferĭ şi tu ordinul caseĭ de Hohenzollern şi vei putea, în acest caz, să menţionezĭ în diplomă că i-a daĭ pentru serrviciile credincioase ce a făcut fiuluĭ tăŭ în timpurĭ grele.

„La noĭ, după câteva zile călduroase, s'a întors din noŭ iarna, pe neaşteptate: viscole, vânturĭ foarte geroase şi un frig de 10 grade R. aŭ ţinut în loc, în curs de o săptămână, semnăturile şi toată vegetaţia, aducându-le vătămare. Toţĭ doresc o ploaie caldă, pentru că din cauza uscăciuneĭ semănăturile de toamnă n'aŭ răsărit încă.

„Sesiunea Camerelor va maĭ ţine a'o lună, de oarece sunt încă proiecte importante de votat. Paştele ortodox cade anul acesta în primele zile ale luĭ Maĭ s. N., şi prin aceasta sesiunea se prelungeşte foarte mult. Afacerea căilor ferate se desfăşoară încet şi nu fără pedicĭ..."

8 Martie. – Brătianu telegrafiază că e foarte mulţumit de impresiunile ce a căpătat la Berlin şi de primirea cu care a fost întâmpinată acolo misiunea sa.

15 Martie. – Prinţul Alexandru al Bulgarieĭ, întorcându-se din Petersburg, se află din noŭ în vizită la prinţ; el se află încă dub impresia faptelor din Petersburg şi a atentatuluĭ zădărnicit numaĭ printr'o întâmplare fericită: Tatăl săŭ, prinţul Alexandru de Hessa, se ducea la Petersburg tot în ziua

www.dacoromanica.ro

de 5 Februarie cu o întârziere oarecare de tren, şi această întârziere a fost cauza că împăratul a amânat ora prânzuluĭ, aşa că împăratul nu se afla încă în sala de mâncare când aceasta a fost distrusă de explozie. În momentul când s'a produs deturnarea, împăratul se afla cu cumnatul său, prinţul de Hessa, şi cu prinţul Alexandru în anticamera săleĭ de mâncare; împăratul şi-a păstrat liniştea deplină.

Starea împărăteseĭ e disperată; prinţul Alexandru pierde în ea o a doua mamă.

Atmosfera politică în Petersburg e grea, nihilismul a făcut progrese marĭ.

17 Martie. – Ministrul pienlpotenţiar belgian, Jooris, prezintă azĭ prinţuluĭ, în audienţă solemnă, scrisorile de acreditare.

De oarece Statul român ia asupră-şĭ de la 1 Aprilie administraţia şi exploatarea căilor ferate, s'a format o direcţie română a căilor ferate; ea se compune din Calinderu, Stătescu şi colonelul Fălcoianu. Funcţionarĭĭ subalternĭ rămân în funcţiile lor până la nouĭ dispoziţiunĭ.

18 Martie. – Prinţul primeşte pe Brătianu, care s'a întors de la Berlin prin Neuwied, Sigmaringen şi Viena şi care e încântat de primirea ce i s'a făcut pretutindenĭ.

La 33 Martie st. n. dânsul a fost invitat de prinţul Bismarck la un mare prânz dat cu ocazia aniversăreĭ naştereĭ împăratuluĭ tuturor ambasadorilor acreditaţĭ în Berlin.

Cancelarul imperiuluĭ i-a spus că România are dreptul d'a ridica la rangul de regat şi că el va susţine acest drept. Din contră, la Viena i s'a dat luĭ Brătianu sfatul d'a se maĭ aştepta cu aceasta, de oare-ce nu-ĭ acum momentul potrivit.

Bismarck şi-a maĭ exprimat apoĭ satisfacţia pentru înlăturarea tuturor greutăţilor şi a declarat că România va găsi la Germania o prietenieas caldă acum când mărul discordiei al chestiuneĭ căilor ferate nu maĭ există. În perioada de pace care începe d'acum înainte, România trebue să se consaccre organizăeĭ interioare şi desvoltăreĭ resurselor sale.

Împăratul şi prinţul de coroană aŭ vorbit cu marĭ laude luĭ Brătianu despre armata română care, prin botezul eĭ de sânge pe câmpiile bulgăreşti, s'a dovedit ca o demnă creaţiune a unuĭ principe de Hohenzollern.

Prinţuş Alexandru îşĭ urmează azĭ călătoroa spre Sofia: el e foarte îngrijat de viitor şi are prea puţină speranţă că greutăţile constituţionale aŭ să fie curând înlăturate.

19 Martie. – În Anglia aŭ început alegerile; se pare că ele aŭ să fie defavorabile guvernuluĭ şi aŭ să ajute la victoria luĭ Gladstone.

23 Martie. – Prinţul de Hohenzollern scrie din Sigmaringen:

„Maĭ întâiŭ îţĭ mulţumesc din toată inima pentru că mi-aĭ trimis ordinul tăŭ, care o să-mĭ rămână pentru totdeauna o amintire scumpă. Însemnele luĭ sunt extraordinar de frumoase şi aŭ deşteptat pretutindenĭ cel maĭ mare interes. Trebue să-mĭ procurĭ acum ocazia de a le purta, vizitându-ne cât maĭ curând. Aşteptăm cu nerăbdare anunţarea precisă a sosireĭ tale. Brătianu nu vede greutăţĭ aşa marĭ ca să te poată împiedica şi, chiar dacă intrigile vor maĭ dura câtva timp, garantează el că nu va rezulta din ele nici o primejdie. Drept aceea dânsul e întru totul de părere că nu trebue să-ţi impuĭ acum nicĭ o silnicie, când e vorba să facĭ o visită în străinătate şi în casa părinţilor tăĭ. Deosebit de asta, eŭ cred că o astfel de călătorie o să aducă foloase în oarecarĭ privinţĭ şi, în afară de întărirea sufletească şi de inimă ce o să aibă pentrtu tine, o consider absolut necesară din punctul de vedere politic...

„Am fost extraordinar interesat de convorbirea mea îndelungată cu Brătianu aspra trecutuluĭ. El are minte limpede şi, deşi cam ideal în direcţia gândurilor sale, totuşĭ judecă în mod practic şi vede lucrurile aşa cum sunt în realitate.

„El îţĭ este credincios şi devotat şi sperăm că o să-şĭ continue mult timp activitatea de om de Stat.

„După dorinţa sa, am scris luĭ Bismarck mulţumindu-ĭ pentru primirea ce i-a făcut şi recomandându-ĭ cu căldură îndeplinirea punctelor despre carĭ Brătianu a vorbit cu dânsul.

www.dacoromanica.ro

„Chestiunea coroaneĭ n'am atins-o prin cuvinte, dar am lăsat'o să se înțeleagă printre rândurĭ.

„Ceĭ din Berlin nu sunt contra regatuluĭ, ba încă se pare că-l doresc; numai în privința oportunităței momentuluĭ staŭ încă la îndoială.

„Din vara trecută sunt în corespondență cu Bleichroeder, și din comunicările lui înțeleg cât de adânc cunoaște dânsul politica înaltă. Se pare că-l măgulesc relațiile mele cu dânsul și, deși mie nu-mi plac așa relații, totuși trebue să mărturisesc că această corespondență mi se pare folositoare.

„Îți trimit aici copia ultimeĭ luĭ scrisorĭ către mine.

„Resolvirea chestieĭ Arab-Tabieĭ va fi piatra de încercare, dacă dânsul cunoaște precis intențiunile marilor Puterĭ...

„Alianța germano-austriacă a prins așa rădăcinĭ în popoarele de limba germană, în cât ea nu s'ar maĭ fi putut amâna. Ea este însă și una dintre cele maĭ marĭ fapte ale luĭ Bismarck".

În scrisoarea despre care e vorba, d. de Bleichroeder comunică prințuluĭ Carol Anton că Brătianu a avut o primire minunat de frumoasă î cercurile diriginte germane.

În chestia Arab-Tabieĭ, ceĭ de la Berlin sunt pentru România; de asemenea Francia și Anglia s'aŭ unit cu părerea guvernuluĭ german.

„În ceea-ce privește transformarea principatuluĭ în regat, mi se pare că, în urma cercetărilor ce am făcut, nu e acum momentul potrivit pentru așa ceva. Aici nu e nimenĭ contra regatuluĭ român, însă Francia și Austria fac momentan oarecarĭ greutățĭ, temându-se că Serbia și Bulgaria se vor ridica la marile Puterĭ cu aceleașĭ pretențiĭ. Tocmai aceasta se dorește a se evita".

Anul acesta însă se va reveni cu energie asupra acesteĭ chestiunĭ.

26 Martie. – Contele Wesdehlen prezintă prințuluĭ, în audiență solemnă, ordinul *Vulturuluĭ Negru* d'impreună cu următoarea scrisoare autografă a împăratuluĭ:

Berlin, 2 Aprilie 1880.

„Alteța voastră regală a avut marea bunătate să-mĭ confere, prin ministrul Săŭ Brătianu, ordinul *Steaua Românieĭ* cu spade. Această dovadă a nestrămutateĭ Voastre amiciții pentru mine îmĭ este nesfârșit de prețioasă și Vă exprim prin aceasta sincera mea mulțumire. Atenția ce 'mĭ atrageți că ațĭ adăogat spedale la ordin, este altă scumpă dovadă că Vă amintițĭ de timpurile marĭ când Dumnezeŭ a bine-cuvântat armele mele pentru ca să aducă prin ele evenimente marĭ.

„Mă gândesc apoĭ la glorioasele fapte ale armateĭ Voastre, carĭ mi-aŭ procurat bucuria d'a vă putea conferi atuncĭ ordinul meŭ militar.

„Acum mă folosesc de îmbucurătoarea ocazie a recunoașstereĭ independențeĭ Voastre ca prinț domnitor spre a Vă conferi înaltul meŭ ordin al *Vulturuluĭ Negru*, al treilea în a Voastră și a mea familie de Hohenzollern.

„Rugându-mă luĭ Dumnezeŭ ca să lase bine-cuvântarea Sa asupra Voastră, a principeseĭ și a înfloritoareĭ Voastre țărĭ,

„Rămâĭ al A. V. R.

„Devotat și credincios văr și amic.

WILHELM
Împărat și Rege.

D. de Rotenhan, care a girat în timpurile grele consulatul general german din Bucureștĭ, e primit azĭ în audiență de concediŭ. El și-a câștigat marĭ simpatiĭ la ceĭ marĭ și la ceĭ micĭ și prințul îĭ exprimă aceasta în timpul audienței.

Prințul Alexandru al Bulgarieĭ a numit pe Drăgan Zancow ca ministru președinte, cu portofoliul afacerilor externe, în locul episcopuluĭ Clement, demisionat.

Caravelov ia finanțele, iar generalul rus Ernroth departamentul războiuluĭ.

www.dacoromanica.ro

29 Martie. – Prințul Carol mulțumește împăratului Germaniei pentru că i-a conferit înaltul ordin al *Vulturului Negru* și adaogă:

„Bucuria mea a sporit nespus de mult citind scrisoarea cordială a M. V., scrisă de propria Voastră mână. Cuvintele de dragoste ce-mi adresează M. V. Îmi anunță din nou interesul cald și sentimentele amicale ce-mi păstrează M. V. Și pe cari le consider ca o comoară de mare preț pentru mine.

„M. V. Le-a dat o deosebită expresie prin grațioasa primire și distincțiune de care a avut parte primul meu ministru, precum și prin bine-voitoarea primire a ordinului meu..."

30 Martie. – Camera votează azi, aproape în ajunul anului nou budgetar, budgetul echilibrat pe anul 1880-1881: veniturile sunt prevăzute la 117.545.944, iar cherltuielile cu 300.000 de franci mai puțin, adică la 117 milioane 245.944. Între venituri figurează încă ultimele bilete hipotecare pentru suma de 7 milioane. Pentru ministerul de războiu sunt prevăzute aproape 25 de milioane; anuitățile datoriei publice se urcă la 47 de milioane.

Prințul Carol trimite conteluï W. De Redern, cancelar al ordinului *„Vulturul Negru"*, 50 de galbeni, cari, după o veche tradiție și conform statutelor ordinului, trebue să se dea casei de orfani din Koenigsberg.

De la prințul Carol Anton sosește următoarea scrisoare:

„Odată cu aceasta, îți trimit decorația pentru Brătianu, d'impreună cu o scrisoare autografă a mea. Vreau să-i arăt într'adins această preferință, fiind un devotat al tău și un merituos bbărbat de Stat.

„Se vorbește de câteva zile că Bismarck și-ar fi dat demisia. Motivele acestei demisiuni ar trebui să se caute în faptul că dânsul n'a isbutit să abată pe împărat de la vechile lui tradiții, pentru ca să se poată apoi rosti mai pronunțat pentru alianța austro-germană.

„Aceasta e numai părerea mea personală, bazată pe cunoașterea cercurilor din Berlin.

„Pentru România ar fi o nenorocire dacă Bismarck s'ar retrage azi. Este însă cu neputință ca împăratul să lase pe Bismarck să plece de la putere, și aceasta micșorează primejdiile momentului..."

31 Martie. – Prințul prelungește sesiunea Camerilor până la 10 Aprilie.

Prin decret princiar se dispune crearea a 14 regimente noui de dorobanți (pe lângă cele 16 existente) și a 4 regimente noui de călărași pe lângă cele 8 existente. Așa dar, de aici înainte fiecare din cele 30 de districte are câte un regiment de dorobanți.

Deosebit de asta se va înființa în Dobrogea o nouă diviziune.

În același timp prințul întărește un regulament pentru instituția corpului ofițerilor de rezervă. Din acest corp vor face parte ofițerii cari au eșit din armată precum și voluntarii de un an cari, după terminarea serviciului, au trecut examenul de oofițer în rezervă.

6 Aprilie. – Prințul primește la audiență pe Plagino și Bărcănescu, trimiși speciali la Curțile din Lisabona și Madrid, și cari au fost primiți acolo cu o distincțiune specială.

Regele Spaniei, în convorbirea ce a avut cu dânșii, a amintit de relațiunile dintre casa sa și prințul Carol, pe timpul domniei mamei sale, regina Isabela, și a declarat că e gata să trimeată la București un ministru plenipotențiar.

La Lisabona, trimișii români au fost primiți cu mare căldură, potrivit relațiilor de înrudire dintre curtea regală portugheză și familia de Hohenzollern.

Regele Portugaliei a amintit cu bucurie despre ziua ce a petrecut cu prințul Carol, în Lisabona, când cu nunta prințului moștenitor de Hohenzollern cu principesa Antoaneta, sora regelui.

Plagino și Bărcănescu au vizitat și monăstirea San-Vicente, unde au depus o coroană pe mormântul reginei Ștefania, reposată în 1859.

8 Aprilie. – Prințul se folosește de această zi, aniversarea nașterei sale, spre a face o excursiune la Sinaia dimpreună cu principesa și șu întreaga sa suită. Acum călătoresc întâia oară pe

www.dacoromanica.ro

întreaga linie care e terminată complet; cu deosebire între Cîmpina şi Sinaia călătoria e nespus de interesantă, atât din punctul de vedere al peisagiilor câtz şi din acela al lucrărilor de artă şi linie.

Prinţul găseşte în mare activitate lucrătorii carî construesc castelul Peleş. Zidurile încep să se ridice pe vechile temeliî lăsate în părăsire treî anî.

10 Aprilie. – Prinţul Carol scrie tatăluî săŭ:

„În afară de torentul de afacerî carî se grămădesc în totdauna aproape de închiderea sesiuneî Camerelor, am întârziat din zi în zi a-ţî scrie în speranţa ca să-ţî anunţ precis timpul revedereî noastre. Azî, în sfârşit, spre marea noastră bucurie, sunt în stare să-ţî comunic că pe la sfârşitul lui Maiŭ o să putem porni în călătorie către voî.

„Aveam intenţiune să viŭ la voî în prima jumătate a luneî viitoare; însă în consiliul de miniştri s'a exprimat dorinţa ca să fim în ţară de 10 Maiŭ, care e o zi însemnată pentru România, cu atât maî însemnată acum când întâia oară o s'o serbăm fără grijî. Mie nu-mî plac solemnităţile oficiale, discursurile şi pompele şi aş fi fost bucuros să evit serbarea. Poate că împăratul Germanieî n'o să plece aşa curând din Berlin; aş vrea să-l vizitez în Capitala Sa. Proiectele luî pentzru vară nu-mî sunt cunoscute. Ziarele vorbesc despre o vizită a regeluî Siamuluî în cursul luî Iunie...

„În politica internă avem multe supărărî şi greutăţî din causa agitaţiilor de partide conduse numaî din punct de vvedere personal.

„Peste două zile se închid Camerele; ele voiaŭ să dea un vot de neîncredere ministruluî de interne, dacă acesta nu şi-ar fi dat de maî înainte demisiunea. Brătianu caută acum să împace pe Cogălniceanu, căci nu e comod să-l aibă în opoziţie, când acesta se şi întăreşte din zi în zi.

„Moldova e mereŭ câmpul de încercare spre a se da o lovitură ministeruluî ca să fie apoî răsturnat.

„Din fericire, guvernul are o situaţie aşa de solidă şi se bucură de aşa consideraţie în străinătate, în cât numai cu învoirea mea ar putea fi silit să se retragă.

„Oposiţiunea ştie aceasta foarte bine ţi de aceea îşî îndreaptă atacurile contra mea, impunându-mî că m'am identificat prea mult cu guvernul, aşa că fac imposibilă schimbarea partidelor la cârmă. Conservatoriî uită acum că am susţinut cabinetul lor (L. Catargiu) cu aceeaşi energie şi lealitate, cu care susţin pe liberaliî de azî, şi că am declarat tuturor partidelor că nu voiŭ tolera nicî odată starea de lucruî din Grecia.

„Însuşî Brătianu ar fi bucuros să se retragă; însă are sitpaţia în mână şi trebue să rămână.

„Despre călătoria luî la Berlin şi la Viena nu am trebuinţă să-ţî spun ceva, de oare-ce el însuşî ţi-a comunicat tot.

Este însă ceva noŭ pentru tine, spunându-ţî cp pe malurile Spreeî se aşteaptă cu hotărâre proclamarea regatuluî nostru şi s'a spus lui Calinderu, care a venit pentru câteva zile aici, că Brătianu nu pare destul de monarhist, de oarece întârzie cu această afacere. Eŭ personal sunt pentru aşteptare, fiindcă vreaŭ să-mî daŭ eŭ însumî titlul, iar nu să mi-l dea alţiî.

„Brătianu era încântat de primirea ce i-aî făcut şi de bunele sfaturî pe carî i le-aî dat.

„Când i-am predat ordinul caseî de Hohenzollern şi scrisoarea ta, a zis, că acest ordin dimpreună cu *„Steaua Românieî"* îi fac o adevărată bucurie, iar că scrisoarea ta va rămâne cea maî preţioasă moştenire pentru copiiî săî.

„Îţî mulţumesc din inimă că aî făcut această distincţiune acestuî excelent om. De la Berlin i s'a trimis ordinul *Coroaneî.*

„Împăratul Wilhelm, conferindu-mî ordinul *Vulturul Negru*, mi-a trimis o scrisoare foarte cordială, care, cu toată forma eî oficială, era scrisă de mâna luî.

„De la prinşul de Coroană şi de la Bismarck n'am primit încă răspuns.

„Acum câteva zile am trimis lui Fritz ordinul meŭ şi erî am decorat pe contele Wesdehlen şi personalul legaţiuneî germane.

„Spre a evita recepţiunile şi ovaţiunile, am întreprins în ziua naşstereî mele o escursiune la

www.dacoromanica.ro

Sinaia, unde am ajuns în treĭ ore cu trenul. Timpul era spendid şi în munţĭ era tot aşa de cald ca şi pe câmp.

„Din nenorocire avem o secetă atât de mare în cât nu se mai vede pe câmpiĭ nicĭ un fir de iarbă verde. Toţĭ sunt îngrijaţĭ şi, dacă nu plouă cât de curând toată recolta e perdută.

„Seara ne-am întors şi am fost surprinşĭ de nişte ovaţiunĭ tot aşa de măreţe cât şi de călduroase. La gară se aflaŭ cleruzl înalt, miniştri, municipalitatea, un mare număr de senatorĭ şi deputaţĭ cu niurourile ambelor Camere, toţĭ ofiţeriĭ superiorĭ, toate celelalte autorităţĭ, etc... toţĭ îmbrăcaţĭ de mare gală şi veniţĭ să mă felicite. Stradele până la palat eraŭ pavoazate, casele eraŭ strălucit iluminate. Am fost însoţiţĭ de un mare cortegiŭ cu facle şi muzică şi din toate părţile eram aclamaţĭ.

„Aceste dovezĭ de dragoste şi recunoştinţă m'aŭ atins foarte mult. Întreaga ţară a luat parte la această manifestaţie: am primit 700 de depeşiŭ' de felicitare de la oraşe, de la comune şi de la particularĭ.

„Populaţia oraşuluĭ Iaşĭ a serbat ziua aceasta într'un mod deosebit de solemn, spre a-şĭ arăta sentimentele dinastice.

„În acest moment sunt foarte mult ocupat cu organizarea armat. Însemnata sporire a număruluĭ regimentelor şi înzestrarea lor cu material bun ne dă mult de lucru; sper însă că peste câţiva anĭ voiŭ avea o armată respectabilă de care va trebui să şină seamă oricine.

„Rezolvarea chestieĭ Arab-Tabieĭ se tărăgăneză prea mult. Avem însă speranţa că pe la începutul luĭ Maĭ ea se va hotărî la Constantinopol. Bulgariĭ ne fac tot felul de greutăţĭ la fruntaria Dobrogeĭ; am fost siliţĭ să trimitem o notăĭ energică la Sofia.

„Peste 8 saŭ 10 zile sosesc aici miniştriĭ plenipotenţiarĭ spaniol şi portughez cu răspunsul la notificarea mea despre independenţa ţăreĭ. Atât în Madrid cât şi în Lisabona, misiunea română a fost primită cu mare distincţiune şi cu dragoste. Amintirea despre scumpa şi neuitata noastră Ştefania trebue să fie foarte vie în Portugalia; trimişiĭ meĭ aŭ avut repetate dovezĭ despre aceasta".

14 Aprilie. – Prinţul promulgă o lege în privinţa fondării uneĭ băncĭ naţionale, cu un fond de 30 de milioane, împărţit în 60.000 de acţiunĭ a câte 500 de leĭ, din carĭ Statul ia a treia parte. Îndată ce se vor desface 24.000 de acţiunĭ, banca îşĭ va începe operaţiunile.

Printr'o lege relativă la organizarea Dobrogeĭ s'aŭ declarat de cetăţenĭ românĭ toţĭ foştiĭ supuşĭ otomanĭ, carĭ residează acolo de la Aprilie 1877: în Dobrogea libertatea de religiune şi moscheele din Tulcea, Constanţa, Babadag, Măcin, Medjidia vor fi întreţinute de Statul român.

În ceea ce priveşte administraţia, Dobrogea va fi împărţită în două districte: Constanţa şi Tulcea; cel d'întâiŭ va avea 5 plăşĭ, cel d'al douilea 4. Ce cea din urmă (Sulina) ţine şi insula Şerpilor.

În timp de 10 anĭ, Dobrogea va fi scutită de recrutare. Justiţia va fi organizatăă întocmaĭ ca în restul ţăreĭ.

15 Aprilie. – Corpurile legiuitoare sunt închise azĭ prim mesagiŭ princiar în care se relevă cu satisfacţie că marea arteră de comunicaţie a ţăreĭ, reţeaua căilor ferate, a trecut acum în stăpânirea Statuluĭŭ şi se menţionează, ca rezultat al expirăreĭ sesiuniĭ legislative, reorganizarea armateĭ şi legea organică pentru Dobrogea; se exprimă apoĭ în mesagiŭ mulţumirea pentru proiectata restaurare a bisericeĭ mitropolitane din Iaşĭ precum şi a vechiuluĭ palat princiar.

În momentul de faţă mitropolia din Iaşĭ e pe jumătate în ruină, din cauza unuĭ cutremur de pământ şi a unor greşelĭ de construcţie şi prinţul Carol promisese ieşenilor încă din primiĭŭ aniĭ aĭ domnieĭ sale restaurarea acesteĭ clădirĭ.

16 Aprilie. – Prinţul Carol Anton scrie diuluĭ săŭ:

„Îţi trimit şi în scris cele maĭ calde felicitărĭ pentru ziua naştereĭ! Vreaŭ apoĭ să-ţi comunic că mama ta a plecat erĭ la Münich, unde trebue să se întâlnească cu familia de Flandra, pentru ca apoĭ cu toţiĭ să călătorească la Veneţia.

„Va sta acolo cel mult zece zile şi la începutul luĭ Maĭ va fi din noŭ aici. Această scurtă escursiune va fi o mică distracţie, după o iarnă anormală, şi schimbarea aeruluĭ îĭ va întări nerviĭ.

17 Aprilie. – Cogălniceanu îşĭ dă demisia de ministru, spre a se duce la Paris ca ministru plenipotenţiar în locul luĭ Callimachi Catargiu care trece la Londra.

Perechia princiară se duce la Sinaia spre a sta acolo 14 zile.

21 Aprilie. – Prinţul de Coroană al Germanieĭ scrie cu data de 11 Aprilie s.n.:

„Înainte de toate îţĭ trimit mulţumirile mele din adâncul inimeĭ pentru scumpa, interesanta şi

www.dacoromanica.ro

mult cuprinzătoarea ta scrisoare, precum şi pentru trimiterea ordinuluĭ tău pe care o să-l port cu cea maĭ mare bucurie, înfiinţat fiind de vechiul şi bunul meŭ prieten.

„Ministrul tău Brătianu, care cu vorbirea sa deschisă şi fermă mi-a arătat o încredere ce mĭa satisfăcut mult, poate să-ţĭ spună cât de fericit sunt că atât tu cât şi România aţĭ căpătat în sfârşit recunoaşterea şi că s'a sfârşit cu nenorocita afacere care a oprit recunoaşterea până acum. Eŭ personal am suferit din cauza amânăreĭ aceluĭ pas, maĭ întâĭ pentru că era în joc persoana ta, al douilea pentru că o mulţime de neştiutorĭ fuseseră atraşĭ de Strussberg în încurcătură şi eĭ trebuiaŭ acum scăpaţĭ.

„Se poate zice aici cu proverbul că ce durează mult e bun. Răbdarea, stăruinţa şi devotamentul tău n'aŭ rămas zadarnice în această luptă pe care România, în urma succeselor eĭ războinice, a dus-o cu atâta tărie. Să dea Dumnezeŭ ca să vie acum un timp de pace în care buna înţelegere dintre Germania şi ţara ta să se desvolte maĭ mult şi să se întărească.

„Situaţiunea Românieĭ în faţa Rusieĭ o să fie extraordinar de grea; căci, pe ct de mult se poate cineva încrede în sentimentele de dreptate aşe ţaruluĭ, atât de puţin poate face aceasta cu guvernul său; judec aceasta după agitaţiile ce fac panslaviştiĭ carĭ de sigur nu vor putea să fie desaprobaţĭ de guvernul rusesc. Şi cu toate astea, Rusia e destul de mare şi are destul de lucru în interior pentru ca să lase în pace pe veciniĭ săĭ.

„Mie unuia Bulgaria mi se pare o provincie rusă, care nu aşteaptă de cât un semn spre a se lăsa să fie încorporată şi Battemberg chiar de ar avea încă pe atâta pricepere şi hotărâre, nu va fi în stare să vâsleze contra apelor ruseştĭ.

„În împrejurările astea, apropierea noastră de Austria, săvârşită toamna trecută, a fost de sigur un pas nimerit care dă de gândit în imperiul ţarilor. Dacă am isbutit numaĭ să oprim pe Franţa de la alianţa la care o îmbie Rusoa cu aşa stăruinţă, alianţă amânată pentru câtva timp din cauza luĭ Hartmann, - atuncĭ am putea să vedem pretutindenĭ bune garanţiĭ de pace.

„Nimeni nu doreşte războiŭ, pentru că fiecare are mult de lucru acasă la sine şi apoĭ are de mistuit urmările ultimelor lupte sângeroase.

„Înainte de toţĭ, noĭ germaniĭ nu vrem războiŭ, de oarece prin cel din urmă am dobândit maĭ mult de cât am fi îndrpznit vre'odată să sperăm şi nu maĭ avem nevoie de nicĭ o mărire de teeitoriŭ.

„Ceeace voia, şi ceeace avem nevoie este pacea. În cazul când vom fi atacaţĭ, ne vom apăra şi va fi răŭ de capul aceluia care va tulbura pacea.

„Permite-mi să vă anunţ, pe tine şi pe scumpa Elisabeta, că indiscreţiunea ziarelor despre logodna fiuluĭ meŭ mare, Wilhelm[2] cu Victoria de Schleswig-Holstein, fiica maĭ mare a reposatuluĭ Fritz de Schleswig-Holstein-Augustenburg, este un adevăr.

„O adâncă dragoste reciprocă i-a adus pe unul la altul şi astfel se împlineşte dorinţa mea sinceră şi a nevesteĭ mele d'a avea ca norĭ pe această principesă înzestrată cu toate darurile de spirit, de inimp şi de graţie. Să dea Dumnezeŭ ca această legătură de inimă să fie o bine-cuvântare pentru imperiŭ.

„Recomandăm cu căldură amiciţieĭ Voastre iubiroare pe tânăra pereche a căreĭ logodnă, din cauza doliuluĭ logodniceĭ, nu poate fi dată aşa curând în cunoştinţa publiculuĭ mare, ci numaĭ în aceea a familieĭ.

„Am prins mare simpatie de cumnată-ta Luisa; ea întruneşte o drăgălaşă siplitate cu o amabilitate foarte veselă, ceea ce place tuturor aici. Ambiĭ soţĭ sunt nespus de fericiţĭ.

„Salută din parte-mĭ pe Brătianu, cu care voiam să vorbesc a doua oară, îndată ce am aflat despre ceea ce trebuia să ducă de aici cu dânsul. În acel moment şi plecase. Să nu cumc'va să creadă că am fugit de dânsul.

„Acum vă îmbrăţişez, pe tine şi pe Elisabetha din toată inima, rămânând ca întotdeauna, scumpul meŭ Carol.

Al tău vechiŭ şi credincios amic
„Friedrich Wilhelm"

[2] Actualul împărat al Germanieĭ. – *n. tr.*

www.dacoromanica.ro

II
MEMORIILE REGELUI CAROL I AL ROMÂNIEI
(de un martor ocular)

Volumul XVII

1880

22 Aprilie. – Gladstone ia cu energie partea Greciei contra Porței, cerând ca hotărârile tractatului de Berlin, despre o nouă fruntarie turco-greacă, să fie aduse la îndeplinire.

Prințului Carol primește din Budapesta o scrisoare, a contelui Andrassy. Acesta mulțumește pentru grațioasa scrisoare pe care i-a trimis-o prințul când dânsul s'a retras în viața privată și urmează :

„A. V. R. binevoește să releveze în scrisoarea Sa că îndrumarea relațiunilor sincere și de prietenie existente azi între România și Austro-Ungaria este în parte meritul meŭ. Cred că nu sunt lipsit de modestie, dacă trebue să mă învoesc a recunoaște că am contribuit la aceasta după puterile mele.

„Am găsit relațiuni de neîncredere reciprocă și sunt fericit a constata că ele s'au transformat într'o deplină încredere dintr'o parte și din alta. Eram convins că aceasta era așa de important pentru ambele State, în cât n'am avut curagiul d'a mă retrage până nu s'a sfârșit schimbarea.

„Pe de altă parte însă, motivele de carî am fost îndemnat îmî răpesc tot meritul; mai întâi a fost convingerea că interesele marî ale celor două State sunt identice; după părerea mea, pe care nu pot s'o exprim de cât ca om privat. România are aceiași chemare, atât națională cât și de interes european, ca și Austro-Ungaria, anume să formeze o barieră eficace contra slavisăreî unei părți a Europeî și maî cu seamă a Orientului. E datoria comună a acestor două țărî să oprească unirea slavilor de la nord cu ceî de la sud. O abatere de la această direcțiune ar avea pentru Austria multe primejdiî, iar pentru România ar fi peirea.

„Așa dar, cel dintâi motiv al politiceî mele a fost convingerea despre această comunitate de interese a amânduror țărilor, iar al douilea, tot așa de hotărâtor, a fost încrederea mea personală și nestrămutată în înțelepciunea de bărbat de Stat și, dacă trebue să mă exprim astfel, în lealitatea germană a A. V. R.

„Nu numai că m'am condus eŭ însumi de aceste păreri personale, dar a trebuit să le daŭ ascultare, de oarece eraŭ împărtășite de M. S. Monarchul, - și succesorul meŭ, baronul Heymerle, le împărtășește de asemenea pe deplin.

„Dacă dar a fost cu putință ca, în contra opiniuneî publice din amândouă țările, să se formeze aceste relațiunî, așa cum sunt azî, nu mă pot îndoi că o să se poată ajunge la ceva maî mult, acum când opinia publică a primit această direcțiune, ba încă o ajută.

„Sunt convins că înțelegerea încheiată între noî și Germania, de când cu vizita la Viena a prințului Bismark, a atins în mod plăcut pe A. V. R., atât ca prinț al Românieî cât și ca Hohenzollern.

„Această alianță nu e ceva trecător, nu se întemeiază pe relațiunî personale, ci pe o politică reală și sănătoasă, pe care n'o poate sdruncina nicî o schimbare a ministerului englez

„Ea va fi durabilă și tare, pentru că n'a mers maî departe de cât cer interesele prezente și nu pretinde nicî uneia dintre cele două părțî jertfe carî să întreacă interesele sale.

„Alianța se mărginește la o apărare naturală contra unuî pericol natural. Ea se rezumă astfel, după cum de sigur A. V. R. cunoaște foarte bine, că, în caz când Rusia va ataca pe unul din cele două state, va găsi pe amândouă unite.

www.dacoromanica.ro

„În ceeace priveşte România, ea nu are de cât să voiască, după părerea mea modestă, pentru ca la un moment dat să fie a treia aliată.

„România nu are de cât să declare în mod precis că, în caz când va fi atacată, va căuta sprijinul său natural la cele două imperiĭ, o declaraţie prin care România n'ar face de cât ceeace aŭ făcut între ele Austria şi Germania.

„O aşa declaraţie, de şi exprimată numai în mod unilateral, ar lega moraliceşte pe cele două State, exceptându-se cazul când acestea ar respinge-o, ceeace însă n'ar face-o şi nu pot s'o facă, de vreme ce sunt garante ale păceĭ de Berelin.

„Dacă, contrar părereĭ mele, d. Brătianu ar fi căpătat la Berlin şi la Viena impresiunea că a fost întâmpinat cu prea mare rezervă, această impresiune n'ar fi adevărată.

„Când Germania şi Austria s'aŭ înţeles să nu ascundă cabinetuluĭ rus că un atac asupra unuia din aceste State le-ar găsi pe amândouă unite, era iminentă o primejdie; tocmaĭ în urma acesteĭ declaraţiunĭ se pare că această primejdie s'a depărtat. Atunci nu era nici o provocare în această concentrare pe hârtie şi în ducerea eĭ la cunoştinţa tutulor. Azĭ însă, când primejdia nu maĭ există, continuarea acesteĭ manevre prin atragerea în alianţă a unuĭ al treilea Stat ar putea fi considerată ca o ameninţare ofensivă la adresa Rusieĭ, ceeace e departe de intenţiunea celor două părţi.

„Din această cauză se cere oarecare rezervă.

„Când însă putinţa unuĭ aşa pericol se va apropia din noŭ, atuncĭ fireşte se va putea relua continuarea începutului.

„O convenţiune militară ar veni atuncĭ de la sine şi sunt convins că armata condusă cu glorie atât de nediscutabilă de A. V. R. se va alătura la aceea a prea-graţiosuluĭ meŭ împărat, pentru menţinerea păceĭ saŭ pentru dobândirea uneĭ victoriĭ decsive.

„A. V. R. a fost întotdeauna atât de bun cu mine încât sper că o să mă ierte că m'am folosit de ocazia aceasta, când trebuia să-I mulţumesc cu căldură pentru graţioasa-I scrisoare, spre a-I comunica vederile mele personale. Am voit numaĭ să arăt scopurile pe carĭ le aveam ca ministru şi la a căror realizare ţin de datorie să lucrez şi în cercul actualeĭ mele activităţĭ.

„Sper că A. V. R. va vedea în tot ce am spus numaĭ interesul real pentru tot ce priveşte pe A. V. R. şi România".

28 Aprilie. – Perechea princiară se întoarce azĭ de la Sinaia la Cotrocenĭ. Şederea în munţĭ i-a fost foarte plăcută prin multele vizite ce a primit, între carĭ şi aceea a prinţuluĭ Henric de Battenberg care călătoria la fratele său, prinţul Bulgarieĭ, şi care s'a oprit două zile la Sinaia.

Generalul Lecca îşĭ dă demisia de ministru de războiŭ şi colonelul Slăniceanu e numit în locul său.

30 Aprilie. – Ambasadorul spaniol la Berlin, contele Benamar, a sosit la Bucureştĭ cu răspunsul regeluĭ Alfonso la notificarea independenţeĭ, aducând în acelaşi timp prinţului Carol cordonul ordinuluĭ spaniol *Carol al III-a.* El e primit azĭ în audienţă oficială, şi mâine se va da un prânz în onoarea lui.

2 Maiŭ. – După amiazĭ soseşte de la Viena unchiul principeseĭ, ducele Adolf de Nassau. Prinţul Garol îĭ iese înainte la Chitila şi vine cu el la staţiunea Cotrocenĭ, unde principesa 'I aşteaptă cu nerăbdare. În suita duceluĭ se află şi contele Castell, adjutantul său.

Pencovicĭ anunţă de la Galaţĭ că comisiunea Dunăreană a elaborat şi discutat un proiect de 124 de articole în privinţa navigaţiuneĭ, conform art. 55 al tractatului de Berlin.

Articolele 3 şi 4 sunt astfel:

„Executarea prezentului reglement e pusă sub autoritatea uneĭ comisiunĭ zisă mixtă a Dunărei, având sediul la Rusciuc şi în care Austro-Ungaria, Bulgaria, România şi Serbia vor fi reprezentate prin câte un delegat.

„Ea va fi prezidată de delegatul Austro-Ungarieĭ. Hotărârile vor fi date cu majoritate de voturi; în caz de împărţeală a voturilor, acela al preşedinteluĭ va fi preponderant".

De oarece prin aceste dispoziţii se dă Austro-Ungarieĭŭ supremaţie peste o parte din Dunăre, care nicĭ nu atinge măcar teritoriul său, România protestează imediat.

4 Maiu. – Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„Sper că această scrisoare este ultima înainte de mult dorita revedere. Maĭ nu-mĭ vine să cred

www.dacoromanica.ro

că vr'un eveniment neaşteptat va amâna saŭ va opri venirea ta; chiar noua politică gladstoniană nu va putea să creeze în aşa scurt timp situaţiunĭ nouĭ.

„Deosebit de bucuria d'a revedea casa părintească şi patria, călătoria aceasta va fi pentru tine şi o întărire morală şi fizică, procurată de distracţia schimbăreĭ de persoane şi lucrurĭ.

„Pentru fiecare e o bine-facere să schimbe din când în când hainele, eu alte cuvinte să iasă din atmosfera pe care singur şi-a creiat-o şi să respire alt aer, pentru ca apoi să se întoarcă cu nouă poftă de muncă în cercul activităţeĭ sale.

„Dacă veniţi la sfârşitul luneĭ, ne vom împărţi şederea între Sigmaringen şi Krauchenwies.

„Scumpa ta mamă s'a întors sănătoasă alaltăerĭ de la Veneţia. Deşi a lipsit abia treĭ săptămânĭ, totuşi schimbarea aceasta de aer i-a făcut foarte bine, atât la moral cât şi la fizic. La aceasta a contribuit firește şi prezenţa Mărieĭ şi a lui Filip. Leopold şi Antoineta se află la Lugano şi nu cred să se întoarcă înainte de sfârşitul lunei.

„Îţi mulţumesc din inimă pentru scumpa şi mult cuprinzătoarea ta scrisoare de la 22 Aprilie (s. n.). Am trimis-o imediat mameĭ tale, căcĭ buna eĭ stare de spirit atârnă în cea maĭ mare parte de veştile ce primeşte despre tine".

5 Maiŭ. – Liteanu anunţă din Berlin starea actuală a chestiuneĭ Arab-Tabieĭ: cabinetele din Viena şi Petersburg s'aŭ încercat să găsească o aplanare a diferenţeĭ de părere dintre Rusia şi comisiunea europeană; în scopul acesta se va trage o nouă linie de fruntarie, astfel ca Arab-Tabia să rămână a Românieĭ, iar grădinăriile de la sudul acestui punct, ţinând de Silistra, să fie ale Bulgarieĭ, ţinându-se seamă, în chipul acesta, de interesele locuitorilor numituluĭ oraş.

Această rezolvare este numită *soluţiunea grădinăriilor,* Rusia a declarat-o acceptabilă, însă înainte d'a o primi definitiv vrea să întrebe guvernul prinţuluĭ Alexandru.

6 *Maiŭ.* – Prinţul răspunde imediat tatălui său:

„Din cauza chestiunei Arab-Tabieĭ, călătoria noastră în străinătate o să se amâne încă puţin. E neesplicabil pentru ce marile Puterĭ întârzie atât de mult d'a regula această afacere, care a ajuns în ultima eĭ fază. Spre a se ceda întru câtva Rusieĭ, se plănueşte a se acorda Bulgarieĭ o compensaţiune teritorială. În privinţa aceasta s'a făcut un schimb de note şi am dat instructiĭ miniştrilor noştri din străinătate să exprime speranţa că se va menţine linia de fruntarie hotărâtă de comisiunea internaţională. Maĭ la urmă însă tot România va fi aceea care *va plăti oalele sparte,* cu alte cuvinte ni se Ta da cu o mână ceea ce nĭ se va lua cu cealaltă.

„Această chestiune e mult maĭ gravă de cum pare în străinătate şi preocupă aci toate cercurile. Opoziţia speră că guvernul meŭ va suferi o înfrângere, care ar putea să-l silească la retragere. Orĭcât ,mi-e de greŭ ca să aştept a vedea ce întorsătură vor lua lucrurile, sunt silit la aceasta, când ar avea urmări rele o rezolvare nesatisfăcătoare care să mă surprindă în străinătate. Slavă Domnului însă, timpul revedereĭ noastre e aşa de apropiat în cât îş putem socoti numaĭ cu săptămânile carĭ cu răbdare, se vor preface în zile. Noĭ ne-am îndeplinit datoriile către marile Puterĭ şi maĭ cu seamă către Berlin; e acum rândul lor să-şĭ ţină promisiunile. Ca să primim Arab-Tabia în schimbul uneĭ compensaţiĭ, aceasta nu e îndeplinirea făgăduelilor.

„Răbdarea noastră e supusă la o aspră încercare şi ne trebue multă înţelepciune ca să n'o perdem cu totul.

„În ultimele săptămânĭ m'am obosit aşa de mult, în cât n'am putut să asist nicĭ la ceremoniile de la Paştĭ. Ne-am dus la Sinaia, unde în curs de 12 zile n'am atins condeiul şi hârtia. N'am putut să evităm însă numeroasele vizite ce ni s'aŭ făcut; ele ne-aŭ-adus de altfel o variaţie în şederea noastră la Sinaia, care a fost favorizată de un timp foarte frumos. De şease zile avem vizita duceluĭ de Nassau, care ne părăseşte săptămâna viitoare. Prin numeroasele legături ce are în Austria, aflu multe lucruri interesante şĭ de folos.

„Ziua de 10 Maĭ va fi serbată de astădată într'un mod extraordinar de solemn. Deputaţiunĭ din toate oraşele, districtele şi din întreaga armată vor veni să mă felicite şi vor fi reunite la un mare banchet pe care-l dă Capitala; n'o să fie lipsă de discursuri şi toaste.

Recolta, care şi era aproape pierdută, a fost scăpată de o ploaie îmbelşugată, care a căzut în toată ţara. Vegetaţiunea s'a îndreptat ca prin farmec şi eŭ am scăpat astfel de una dintre cele maĭ mari grijĭ. Acum e nevoie de căldură; ea n'o să vie însă aşa repede, de oarece în munţĭ şi nordul

www.dacoromanica.ro

Moldoveĭ a nins. La Cotrocenĭ a trebuit să facem foc.

„Erĭ am primit scrisoarea ta şi cu mâhnire îţĭ scriu pe aceasta care o să-ţĭ aducă de sigur o mică desiluzie. Îţi dau însă cuvântul meŭ de onoare că în cursul acesteĭ verĭ o să vin, chiar de ar trebui să plec incognito din ţară, adică să nu maĭ fac şi alte vizite".

10 Maiŭ. – Cerul pare a nu voi să favorizeze serbarea de azĭ, extraordinar de solemnă, a aniversăreĭ a 15-a de la urcarea pe tron. O ploaie straşnică face ca parada să fie contramandată.

Într'un ordin de zi către armată, prinţul Carol a relevat că ziua aceasta are pentru el o îndoită însemnătate, mai întâi pentru că ea este ziua urcăreĭ sale pe tron şi apoĭ pentru că este aceea în care România îşĭ serbează independenţa dobândită prin puterea armelor sale.

După Te-Deum, se primesc la palat delegaţiunile tuturor districtelor şi oraşelor ţăreĭ; cu deosebire în delegaţiunile ţărăneştĭ sunt nişte oamenĭ puternicĭ şi svelţĭ, îmbrăcaţi în costum naţional. Delegaţii din Dobrogea aŭ venit şi eĭ în costumele lor, uniĭ aŭ fesurĭ, semn că ţin de religia mahomedană, ceĭ maĭ mulţi tătari cu feţele de coloare închisă. Încă de erĭ, stradele Capitalei sunt însufleţite de toţĭ aceştĭ străini carĭ umblă în grupe oprindu-se la vitrinele prăvăliilor şi admirând minunile expuse acolo.

După ce miniştriĭ aŭ prezentat felicitările lor, se face primirea delegaţiunilor în sala tronului unde prinţul şi prinţesa şi-aŭ luat loc pe tronurile lor. Priveliştea ce se oferă azĭ aci perecheĭ princiare este extraordinar de atrăgătoare şi nu are nimic din uscăciunea obişnuitelor recepţiunĭ oficiale cu fracurile negre ale funcţionarilor şi diplomaţilor şi cu uniformele ofiţerilor. E o împestriţare de culori, formând un tabloŭ cu adevărat românesc.

Vice-preşedintele Senatuluĭ G. Lecca, ţine un discurs însufleţit şi prinţul răspunde printr'o cuvântare lungă şi frumoasă. El aminteşte cum cu treĭ anĭ înainte entusiasmul a suflat peste ţară întocmai ca o furtună şi din toate inimele i s'a strigat: „Scoate sabia strămoşilor noştri, reînvie timpurile de glorie, fă ţara din noŭ neatârnată!..."

În urmă sunt prezentaţi delegaţiĭ şi fiecăruia din eĭ prinţul şi prinţesa îĭ adresează câteva cuvinte amicale.

La ora unu se dă în sala teatruluĭ marele banchet al Capitaleĭ în onoarea armateĭ, la care prinţul a făgăduit să apară.

Deosebit de corpul ofiţeresc, de clerul înalt şi de demnitariĭ Statuluĭ, sunt invitaţi şi delegaţiĭ, aşa că trebue să se pună maĭ mult de 400 de tacâmurĭ.

Teatrul e decorat în chipul cel maĭ frumos; toate lojile sunt ocupate de spectatorĭ îmbrăcaţĭ de sărbătoare, iar în loja curţeĭ, apare principesa cu unchiul săŭ, ducele de Nassau, în scop d'a spori solemnitatea serbăreĭ.

Când prinţul intră în sală, răsună imnul naţional.

La începutul meseĭ dânsul ridică primul toast pentru România independentă: 10 Maĭ este o sărbătoare naţională şi se cuvine ca primul pahar să fie ridicat în onoarea ţăreĭ.

„Treĭ anĭ aŭ trecut de când, pe timpuri grele, România şi-a proclamat neatârnarea. Armata şi poporul aŭ biruit cu eroism toate greutăţile, oţelindu-se în lupte. Azĭ putem privi cu linişte viitorul şi putem striga cu încredere şi cu mândrie: Să trăiască scumpa noastră Patrie independentă!"

După terminarea meseĭ, prinţul, prinţesa şi ducele se întorc la Cotrocenĭ.

De oarece ploaia încetează către seară, oraşul se iluminează; însă focul de artificii, ca şi parada, se amână pe mâine.

11 Maiŭ. – Trupele sunt înşirate de la palat până la Bulevard. Aci, în faţa statueĭ luĭ Mihaĭ-Viteazul, prinţul şi ducele de Nassau se opresc călări şi primesc parada. Seara se dă foc de artificiĭ în Gişmigiŭ.

15 Maiŭ. – După propunerea Angliei, Puterile se învoesc ca fruntaria greco-turcă să fie încă odată discutată.

16 Maiŭ. – Perechea princiară s'a dus ierĭ la Sinaia cu ducele de Nassau. Acesta a plecat azĭ la Viena, iar prinţul şi prinţesa, carĭ l-aŭ însoţit până la Predeal, s'au întors direct la Cotrocenĭ. La Berlin trebue să fi produs supărare această vizită, cunoscându-se sentimentele anti-prusiane ale duceluĭ.

Contele Hoios comunică ministrului de externe că comisiunea celor treĭ marĭ Puterĭ (Italia,

www.dacoromanica.ro

Germania şi Austro-Ungaria) va trimite statelor riverane Bulgaria şi Serbia proiectul lucrat de comisiunea Dunăreană şi că România va putea să ridice obiecţiunile sale contra acestuĭ proiect. Aşa dar chestiunea nu se va rezolva nicĭ în sesiunea aceasta.

17 Maiŭ. – În Petersburg aŭ fost condamnaţĭ, ca maĭ înainte în Charkow, Odesa şi Moscova, o mulţime de nihilişti. Mulţĭ din aceştĭ criminalĭ politicĭ aŭ fost trimişĭ la muncă silnică pe viaţă, alţiĭ la moarte.

18 Maiŭ. – Prinţul Bismarck scrie din Berlin cu data de 20 Maiŭ s.n.:

„Ministrul preşedinte Brătianu mi-a predat scrisoarea prea graţioasă a A. V. R. de la 14 Martie şi mă simt onorat în cel mai înalt grad că A. V. R. a avut bunătatea să-mĭ scrie cu mâna sa.

„M'am bucurat foarte mult văzând din această scrisoare că, cu toate greutăţile ce aduc atât relaţiunile exterioare cât şi situaţia internă a României, totuşi A. V. R. priveşte cu încredere în viitor, ceea ce eu aprob pe deplin.

„Ultimul războiŭ trebue să fi adus ţăreĭ Voastre multe răni, dar a avut şi un efect preţios, punând la încercare mândria şi vrednicia armatei.

„Regret d'impreună cu A. V. R. că rezultatele dobândite prin încheerea păceĭ nu sunt potrivite cu vitejia armatei Alteţeĭ Voastre Regale. Însa, faţă de tăria Puterilor de carĭ România e înconjurată şi ţinând seamă de greutatea de a asigura între ele un *modus vivendi* care să ne garanteze pacea, n'am găsit nicĭ eŭ o eşire care să fi putut aduce României foloase maĭ mari.

„Greutatea situaţiuneĭ istorice este că dincolo de Dunăre lipsesc punctele de legătură naţională pentru întărirea României, iar în partea de dincoace sunt popoare înrudite carĭ fac parte din cele două imperiĭ cu carĭ România trebue să trăiască în pace pentru întărirea situaţiei sale. Pe unul din aceste imperiĭ trebue să-l aibă România ca aliat sigur.

„Aceasta trebue să-ĭ fie întotdeauna politica.

„În această situaţie istorică, luarea Dobrogeĭ de către România este un *pis-alter,* a cărui parte bună - posesiunea unei părţĭ din coasta măreĭ – va deveni tot maĭ preţioasă în desvoltarea viitoare a relaţiunilor.

„Convorbirea mea cu ministrul preşedinte al A. V. R. a fost de data aceasta de o deosebită valoare pentru mine, de oarece, judecând politica urmată de dânsul de la războiŭ încoace, am simţit dispărându-mĭ îndoiala în privinţa devotamentuluĭ său către A. V. R. Astfel am putut să mă exprim către dânsul cu încredere şi sinceritate.

„În tot cazul, A. V. R. are în el un consilier priceput şi capabil, la nevoie, de lucrare hotărâtă.

„Am vorbit cu dânsul fără rezervă despre interesele noastre de pace şi de apărare pe carĭ Austria le împărtăşeşte cu noĭ şi cred că m'a priceput şi a rămas mulţumit..."

La urmă prinţul Bismark mulţumeşte prinţuluĭ pentru că i-a conferit *„Steaua României"* şi pentru că se interesează de starea sănătăţeĭ luĭ, care lasă încă mult de dorit.

20 Maiŭ. – În consiliul de miniştri se discută despre greutăţile ce face Rusia întru a satisface pretenţiile de despăgubire ale supuşilor românĭ.

21 Maiŭ. – Împărăteasa Maria, a Rusieĭ, după îndelungate suferinţe grele, a murit în Petersburg. Ea era vara mamei prinţuluĭ şi acesta îşĭ aminteşte cu recunoştinţă de primirea amicală ce i-a făcut la Livadia.

Conflictul dintre România şi Bulgaria, pentru fruntarie, ia din ce în ce un caracter mai neplăcut.

26 Maiŭ. – Contele Kotzebue e scos din funcţiunea de guvernor al Poloniei. Generalul Drenteln e numit guvernator la Odesa, iar generalul Todleben la Wilna.

29 Maiŭ. – Prinţul a inspectat zilele astea trupele din garnizoana Bucureştĭ.

În astă-seară sosește unicul frate al principeseĭ, prinţul Wilnelm de Wied, spre a face o vizită perecheĭ princiare; el e însoţit de baronul de Dungern.

Prinţul Carol primeşte următoarea scrisoare de la tatăl său;

„Înţeleg foarte bine că împrejurările politice îţĭ îngreuiază luarea hotărîreĭ d'a pleca: pe de altă parte n'o să fie mult timp speranţă ca să vie o perioada durabilă de linişte în politica lumeĭ. Moartea împărătesei Rusieĭ poate să facă a se amâna din noŭ rezolvarea chestiuneĭ Arab-Tabieĭ de oarece nu va voi nimenĭ în acest moment, să nesocotească dorinţele împăratului Alexandru în privinţa

www.dacoromanica.ro

Silistreĭ.

„Şi fiindcă aceste consideraţii aŭ să rămână câtva timp decisive, mă îndoesc că o să se termine în curând cu această afacere atât de importantă pentru România.

„Intervenirea luĭ Gladstone a pierdut mult din tăria de la început; prin urmare, e de crezut că conferinţa din Berlin va acorda poate Greciеĭ o mărire de teritoriŭ saŭ o regulare de fruntarie, iar acolo lucrurile vor rămânea ca mai înainte.

„Misiunea luĭ Goeschen la Constantinopol, pusă în scenă cu frase răsunătoare, va cădea de asemenea în baltă. Noul minister englez va trebui să recunoască că e mai lesne să se facă opoziţie de cât să se apuce pe căĭ nouĭ, necunoscute, carĭ ar putea să ducă direct la incendiarea lumeĭ. În general, se pare că toţĭ aŭ recunoscut nevoia de pace; parlamentele cele maĭ turbulente aŭ început să se useze şi fiecar Stat are de lucru cu afacerile sale interne.

„Bleichroeder, care face parte dintre cei ce cunosc secretele politiceĭ, mi-a scris acum câteva zile că în Rusia a venit o perioadă de oboseală. Neapărat că elementele rele nu încetează d'a se mişca, însă se pare că deocamdată au încetat cu propaganda de fapt. Poate că aceasta e liniştea dinaintea furtuneĭ.

„Azĭ sărbătorim a 70-a aniversare a naştereĭ mătuşeĭ tale Carolina. Peste un an şi jumătate mă aşteaptă acelaşi lucru; fiecare nouă zi de viaţă este acum pentru mine un dar al cerului.

„Mâine se întorc de la Sud Leopold şi Antoneta...

„Îmĭ închipuesc că Sturdza, care a făcut asupra noastră cea maĭ bună impresiune, trebue să fie acum dia noŭ în Bucureşti şi să vă fi povestit despre noĭ.

„La 9 saŭ la 10 vrem să ne mutăm la Krauchenwies, de care 'mĭ-e totdeauna dor, de oarece pot să mă preumblu acolo în toată voia, prin grădini, în scaunul meŭ pe roate. Parcul a fost foarte mult lărgit în aniĭ din urmă şi cinci chilometri de drum se pot străbate în el. Atâta numaĭ că plantaţiile sunt încă în aniĭ tineri; însă nu trebue să se gândească cineva numai la sine, ci şi la urmaşii săĭ şi eu unul sunt recunoscător predecesorilor meĭ că aŭ făcut măreaţa alee Hedinger. Mă bucur de pe acum, că o să-ţĭ pot arăta tot ce am făcut noiĭ.

„În nordul Germanieĭ, prevederile de recoltă sunt triste; frigul târzielnic de la 20 Maĭ a făcut pagube marĭ. Dacă România va face cereale, o să aibă un export enorm, de şi America a luat un mare avânt cu trimiterea productelor în Europa. Din cauza acestui import din străinătate, gospodăria noastră dă îndărăt; şi eŭ simt aceasta foarte mult în veniturile mele, maĭ cu seamă că preţul produselor de pădure lasă de asemenea foarte mult de dorit"...

www.dacoromanica.ro

XVII

Rezolvarea chestie Arab-Tabieĭ – Călătorie în patrie

3 Iunie. – Bălăceanu trimite telegrafic din Viena textul hotărârilor luate de Puterĭ în privința fruntariei româno-bulgare. Contele Hoyos îl va comunica oficial guvernuluĭ român d'impreună cu o notă a baronuluĭ Haymerle.

Linia de fruntarie începe de la Dunăre, din punctul fixat prin tractatul de Berlin, însă de acolo apucă imediat spre răsărit, aşa că cele maĭ de aproape împrejurimĭ ale Silistreĭ rămân ale oraşuluĭ, pierzând România un teritorŭ de 4 saŭ 5 chilometri pătraţi; Arab-Tabia rămâne a Românieĭ.

Aceste propunerĭ aŭ fost comunicate de Austro-Ungaria, într-o notă circulară, tuturor Puterilor marĭ.

„La Kiew s'a judecat un noŭ proces mare contra nihiliştilor şi a nihilistelor.

4 Iunie. – Perechea princiară se mută la Sinaia. Prinţul de Wid, căruia prinţul Carol i-a arătat tot ce era vrednic de văzut în Bucureştĭ şi în împrejurimĭ, însoţeşte pe sora sa şi pe cumnatul săŭ la Sinaia.

5 Iunie. – În nota baronuluĭ Haymerle se zice că Austro-Ungaria recunoaşte toate greutăţile ce rezultă pentru România din nesiguranţa fruntarieĭ dintre Dobrogea şi Bulgaria; se enumeră motivele carĭ aŭ făcut să se hotărască această linie de fruntarie şi se relevă că obiecţiunile ridicate de locuitoriĭ Silistreĭ eraŭ prea fondate spre a nu se ţine seamă de ele.

Din harta alăturată la această notă se vede că – după cum anunţa deja Bălăceanu – România pierde aproape cinci chilometri pătraţĭ din ceea ce-ĭ dăduse la început comisiunea europeană.

12 Iunie. – În răspunsul la nota Austro-Ungarieĭ, comunicată prin contele Hoyos Boerescu exprimă mulţumirea guvernuluĭ român pentru interesul bine-voitor ce s'a arătat Românieĭ prin demersurile făcute de baronul Haymerle pe lângă toate cabinetele, pentru rezolvarea chestieĭ Arab Tabieĭ. Dacă România, care îşĭ are aici în joc cele maĭ vitale interese, n'a fost consultată, ci numaĭ i s'a comunicat hotărârea Puterilor, cauza este de sigur că regularea fruntariilor ţinând încă în aducerea la îndeplinire a tractatului de Berlin, nu poate fi executată de cât de semnatariĭ aceluĭ tractat.

În ceea ce priveşte noua linie, ea face cu neputinţă construirea unuĭ pod, ba încă a oricăreĭ legăturĭ între cele două malurĭ ale Dunăreĭ, - obiecţie pe care România a ridicat-o dela început şi pe care trebue s'o accentueze aici.

18 Iunie. – Cu toată instalarea primitivă, şederea perecheĭ princiare la Sinaia este foarte plăcută. Prinţul vizitează în fiecare zi lucrările castelului săŭ şi vede cu nerăbdare cât de încet înaintează ele. Principesa e fericită de prezenţa fratelui săŭ cu care face multă muzică. Talentatul muzician suedian, Hallström, compozitor, şi un amic al săŭ, le daŭ mereŭ nouĭ îndemnurĭ. Se joacă apoĭ teatru şi se fac dese escursiunĭ în sânul frumoaseĭ naturĭ.

Conferinţa din Berlin s'a închis; ea a dat grecilor maĭ mult de cât li se cuvenea după tractatul de Berlin, anume toată Tesalia şi o parte din Epir.

Chestiunea Arab-Tabieĭ este acum rezolvată. Liteanu telegrafiază că învoiala dintre Austro-Ungaria şi Rusia a fost aprobată de Germania. Dacă fruntaria nu corespunde întru totul la ceeace dorea România, totuşĭ e o fruntarie bună; ea dă Arab-Tabia Românieĭ şi-şĭ păstrează caracterul european, adică nu poate fi schimbată fără învoirea Puterilor.

Oraşul Dulcigno care, după propunerea marilor Puterĭ, trebue să se dea Muntenegruluĭ, d'impreună cu teritoriul săŭ până la gura râuluĭ Boiana, a fost ocupat de albanezĭ îndată după cunoaşterea acestuĭ proiect.

19 Iunie. Prinţul se duce în oraş pentru ca să primească pe ministrul portughez din Viena, vicontele de Valmor, care aduce răspunsul regeluĭ săŭ la scrisoarea de notificare şi mulţumire luĭ

www.dacoromanica.ro

pentru misiunea însărcinată cu prezentarea aceleĭ notificărĭ.

Discută cu Brătianu despre proiectul uneĭ linĭĭ ferate de la Craiova la Zimnicea care să stabilească legătura directă între Occident şi Orient, prin Bulgaria. O societate din Paris s'a declarat gata să ia asupră-şĭ consumarea şi exploatarea acesteĭ linĭĭ şi să dobândească şi în Bulgaria concesiunea necesară.

23 Iunie. – Prinţul s'a întors erĭ la Sinaia. Azĭ se dă aici, în încăperile mânăstireĭ, un prînz în onoarea trimisuluĭ portughez; soţia acestuia, venită cu dânsul e de asemenea primită de perechea princiară.

Regele Portugalieĭ accentuiază în deosebĭ, prin trimisul său, marea sa bucurie că pri aceste misiunĭ reciproce se reîmprospătează şi vechile relaţiunĭ de rudenie: el a păstrat prinţuluĭ cea maĭ caldă amiciţie.

1 Iulie. – Osman-paşa a lăsat portofoliul războiuluĭ luĭ Husein Hasni-paşa, iar el a fost numit mareşal al palatuluĭ.

2 Iulie. – Prinţul scrie tatăluĭ său:

„Epoca mult doriteĭ noastre întrevederĭ nu mai este acum depărtată. Motivul care ne-a împiedecat acum d'a întreprinde călătoria este îmbolnăvirea luĭ Brătianu, care a pricinuit amânarea călătorieĭ luĭ în Moldova, călătoria neapărat necesară, fiind în legătură cu modificarea miinisteruluĭ.

„Acum opt zile am fost la Bucureştĭ pentru ca să primesc pe trimisul portughez şi să discut cu primul meŭ ministru despre toate afacerile, pentru ca apoĭ a doua zi dânsul să poată pleca la Iaşĭ; însă o inflamaţie straşnică de gât, de care acum s'a vindecat, l'a ţinut în casă o săptămână întreagă. Peste câteva zile va întreprinde această călătorie, îmĭ va raporta despre ea şi apoĭ va întări ministeruluĭ prin elemente moldoveneştĭ. Boerescu vrea să iasă din cabinet; însă noĭ căutăm să-l convingem că trebue să aibă răbdare până la deschiderea Camerelor, de oarece o schimbare prea radicală nu este oportună acum. Toate plictiselele acestea mă ţin pe loc, însă sper că până la sfârşitul luneĭ totul va fi regulat şi atunci vom călători direct la voĭ.

„Cumnatul meŭ Wilhelm ne părăseşte cu mâhnire la sfârşitul săptămâneĭ viitoare, spre a se întoarce în Olanda şi apoĭ la Rin. Am petrecut un timp plăcut împreună şi Elisabeta, care în primăvara aceasta a fost foarte suferindă, e acum întru totul restabilită şi veselă, la ceeace nu mult a contribuit aerul curat de munţĭ.

„Căldura în Bucureştĭ e nesuferită; cele câteva zile ce am petrecut acolo m'aŭ adus la mare strâmtorare, de oarece n'am putut să închid ochiĭ în nici o noapte. Avem aici multe ploĭ cu furtunĭ carĭ împiedică lucrările de clădire ale castelului meŭ; însă aceste lucrărĭ trebue să fie conduse cu cea maĭ mare energie pentru ca întreaga clădire să fie acoperită până la sfârşitul luĭ Septembrie; trebue să căutăm a avea cât de curând o instalaţie cuviincioasă, căcĭ vizitele aŭ devenit aşa de numeroase în cât modestele încăperĭ ale monăstireĭ nu maĭ sunt suficiente.

„În acest moment, comunicaţia pe calea ferată a fost întreruptă de o surpare de munte. Pasageriĭ sunt siliţĭ să facă pe jos o distanţă ca de un chilometru şi această întrerupere poate să dureze câteva săptămâni, de oare ce va trebuĭ probabil să se facă şi o zidărie în acel loc. Împrejurarea aceasta e incomodă şi pentru noĭ în vederea călătorieĭ noastre în străinătate, de oarece toate vagoanele noastre se află de cealaltă parte a liniei şi trebue să călătorim prin Bucureştĭ.

„Adineaurĭ a plecat de la mine ministrul de finanţe care, dimpreună cu Calinderu, a dat raport despre afacerea căilor ferate care se desvoltă în mod favorabil. El mi-a comunicat că Brătianu a plecat azĭ dimineaţa în Moldova şi că la 15 va fi din noŭ în Bucureştĭ, căcĭ în această zi se constitue banca naţională; îndată după asta se va completa ministerul, iar apoĭ, după o scurtă şedere în Capitală, vom putea să plecăm.

„Mâine facem o escursiune la ocnele Telega, ceea ce e de un deosebit interes pentru cumnatul meŭ".

7 Iulie. – Săptămânile, în carĭ a stat la Sinaia prinţul de Wied şi carĭ s'au făcut o mulţime de petreceri de tot soiul, aŭ trecut foarte repede; azĭ prinţul de Wied pleacă din Sinaia spre marea mîhnire a suroreĭ sale. Perechea princiară îl însoţeşte până la fruntarie, în Predeal.

10 Iulie. – De oarece noua înarmare a infanterieĭ face necesară o modificare a reglementelor, prinţul Carol dăduse în această privinţă ordine şi instrucţiunĭ. Azĭ, ministerul de războiŭ îi prezintă

www.dacoromanica.ro

reglementele în noua lor formă.

Un ofițer rus, care e în serviciul Bulgarieĭ, a ucis pe mama generaluluĭ Scobelev spre a-ĭ fura o sumă mare de banĭ pe care bătrâna o ducea în Rumelia ca s'o întrebuințeze în scopurĭ de binefacere.

14 Iulie. – Baronul Calice, noul ambasador al Austro Ungariei la Constantinopol, vizitează perechea princiară la Sinaia. El e foarte îmbucurat că toate greutățile sunt acum înlăturate şi că România a ajuns în stăpânirea Arab-Tabieĭ. Aceasta e cel puțin un succes moral, cu toate că s'a refuzat Românieĭ linia de fruntarie pe care o dorea. El aduce în discuție şi chestia Dunăreĭ şi-şĭ exprimă speranța că vor fi garantate interesele tuturor Statelor riverane.

17 Iulie. – Ghica telegrafiază din Petersburg că toate Puterile aŭ anunțat cabinetul din Petersburg despre învoirea lor la linia de fruntarie româno-bulgară convenită între Austro-Ungaria şi Rusia. Prin urmare, ministrul de Giers va iscăli şi dânsul învoială şi astfel fruntaria va fi definitiv fixată.

Poate a refuzat cedarea praşuluĭ şi teritoriuluĭ Dulcigno Muntenegruluĭ.

20 Iulie. – Prințul a venit alaltăerĭ la Bucureştĭ spre a-şĭ face ultimele pregătirĭ pentru călătoria sa în străinătate. Pentru completarea ministeruluĭ, Brătianu a propus pe Teriakiu, Conta, Giani şi Dabija. Tariakiu a fost îndată numit şi azĭ a depus jurământul; ceĭlalțĭ treĭ îşĭ vor lua portofoliile ceva maĭ târziŭ.

Ministrul grecesc Dragumis va fi primit azĭ în audiență.

Prințul Carol află din Petersburg că împăratul Alexandru s'a cununat cu principesa Dolgoruki, în capela palatului de iarnă. De față eraŭ numaĭ generaliĭ Adlerberg, Loris Melikov şi Miljutin. Nicĭ unul din fiĭ împăratuluĭ nu s'a văzut la ceremonie. Principesa Dolgoruki va purta d'aici înainte numele de principesa Jurjev.

Puterile declară Porțeĭ, într'o notă colectivă, că cel mult în treĭ săptămânĭ trebue să se execute protocolul relativ la cedarea oraşuluĭ Dulcigno Muntenegruluĭ; în caz contrar, Puterile vor ajuta Muntenegrul să intre în stăpânirea numituluĭ oraş.

24 Iulie. Prințul Carol scrie tatăluĭ săŭ:

„Azĭ îțĭ scriu cu inima plină de bucurie, căcĭ pot să-ți anunț în sfârşit apropiata noastră plecare către voĭ. Erĭ m'am întors aici de la Bucureştĭ şi am rezolvat o mulțime de afaceri carĭ stăteaŭ în suspensiune, aşa că pe la începutul săptămâneĭ viitoare vom putea să plecăm.

„De Duminică în opt zile sper să sosesc la voĭ. Acum, când e aşa de apropiat momentul revedereĭ, el mi se pare şi maĭ depărtat, ceea ce dovedeşte marea nerăbdare de care sunt cuprins.

„Dacă nu se iveşte nicĭ o pedică neprevăzută, plecăm Marția viitoare, la 10 August st. n. şi sosim Miercurĭ după amiazĭ la Viena; Jouĭ avem de gând să vizităm pe arhiduciĭ Albrecht şi Rainer la Baden, iar Vinerĭ voiŭ sosi la Ischl unde sunt învitat de împăratul Austriei. Cred că după 24 de ore de oprire în această din urmă localitate, vom putea să ne continuăm călătoria. În München mă voiŭ despărți de Elisabeta, care se duce la mama sa şi sper ca Duminică să fiŭ la voĭ. Pentru ca să scăpăm de recepțiunĭ şi ceremoniĭ, călătorim incognito. Iaŭ cu mine numai un adjutant, pe colonelul Skina, care e pe lângă mine din anul 1867. Pentru afaceri, pe carĭ le-am redus la strictul necesar, voiŭ chema maĭ târziŭ un secretar de la una din legațiunile noastre.

În Bucureştĭ, unde am stat patru zile, m'aŭ oprimat de tot afacerile numeroase şi căldura groaznică. De la 7 ore dimineața până noaptea n'am nicĭ un moment liber, discutând despre toate cazurile prevăzute ca şi cum trebue să lipsesc o jumătate de an. În ajunul plecăreĭ noastre, vin aici toțĭ miniştriĭ pentru ca să am cu eĭ o ultimă discuțiune, căci eĭ sunt îngrijorați de viitorul cel maĭ apropiat; eŭ nu împărtăşesc îngrijirea lor. Nu vreaŭ să intru aici în amănunte, pe carĭ o să ți le spun mai bine verbal.

„N'aŭ să fie însă d'ajuns nicĭ săptămânĭ întregĭ spre a-țĭ povesti despre toate cele trecute şi cele prezentate şi a-țĭ comunica ceva interesant asupra viitoruluĭ.

„La începutul luĭ Octombrie trebue să fiŭ însă înapoĭ, din cauza marilor manevre pe carĭ vreaŭ să le conduc în persoană. Voiŭ concentra două diviziunĭ de războiŭ, una la Roman în Moldova şi alta la Ploeştĭ în Muntenia. Întreaga armată are acum puşca nouă care e excelentă. În Bucureştĭ am inspectat de curând şcoala de dare le semn care se compune dintr-un batalion de 700 de oamenĭ şi la care trimet detaşamente toate regimentele de infanterie şi cavalerie spre a se deprinde cu noua puşcă

www.dacoromanica.ro

şi cu noua carabină. Rezultatele sunt minunate.

„În ce priveşte vizita mea la împăratul Germanieĭ, am şi făcut demersurile începătoare; am de gând să mă duc să-l găsesc la Babelsberg...!

28 Iulie. – Stolojan a demisionat din minister. Cabinetul va fi completat acum prin Giani la justiţie, prin Teriakiu la interne şi prin Conta la culte.

Grecia îşi pune armata pe picior de războiŭ.

29 Iulie. – Perechea princiară pleacă în străinătate prin Predeal. Principesa este însoţită de doamna de onoare Mavrogheni şi de d-şoara de onoare Lucia Ghica. Până la fruntarie, perechia princiară e însoţită, afară de miniştri, de mulţĭ domnĭ şi de multe doamne din societate. La despărţire i se fac marĭ ovaţiunĭ.

30 Iulie. – La gara din Pesta, perechea princiară e aşteptată de Bălăceanu, care o însoţeşte până la Viena. Deşi prinţul Carol a declinat aici, cu mulţumirĭ, orĭce recepţie, totuşĭ vin imediat la otelul Munch arhiducele Rainer cu soţia sa şi arhiducesa Maria, pentru ca să-l salute pe El şi pe principesă. Seara prinţul pofteşte la masă pe membriĭ legaţiuneĭ române şi pe d. Sturdza.

31 Iulie. – După ce prinţul a vizitat d'impreună cu principesa expoziţia industrială, primeşte pe d. de Kallay, de la ministerul de externe, care-i un vechiŭ cunoscut şi care cunoaşte extraordinar de bine afacerile orientale; maĭ târziŭ vine la audienţă nunţiul Iacobini, care asigură pe prinţ că Popa urmăreşte cu mare interes desvoltarea Românieĭ.

Ambasadorul englez, sir H. Elliot, face de asemenea o vizită prinţuluĭ. Dânsul face asupra prinţuluĭ impresia că nu maĭ ţine cu Turciĭ ca în timpul când de atâtea orĭ a combătut la Constantinopol dorinţele Românieĭ. Prinţul recunoaşte cu bucurie în faţa luĭ că la orĭce ocazie Anglia arată acum Românieĭ o simpatie caldă.

La urmă vine şi ambasadorul turc, Edhem-Paşa; Prinţul Carol îĭ dă asigurarea că de acum înainte Turcia va avea în România o amică sinceră.

La patru ore, perechia princiară pleacă la Baden, pentru ca să facă o vizită arhiduceluĭ Rainer şi soşieĭ sale,, în vila lor de acolo. Cu toţiĭ fac apoĭ o preumblare la Weilburg, o imitaţie a castelului din Nassau cu acelaşĭ nume, ridicat de arhiducele Carol pentru soţia sa, principesa Henrieta de Nassau Weilburg spre a-ĭ înfăţişa patria în ţară străină.

1 August. – Pe o ploae torenţială, care ţinuse toată noaptea, perechia princiară pleacă la Ischl cu un tren imperial special, condus de consilierul de Curte de Claudy.

După program, călătoria trebuia să se facă prin Linz, Attnag şi Paunse; perechia princiară trebuia să sosească la Ischl la 2 ore după amiazĭ. Însă încă după eşirea din gara de vest se văzu pe rîul Viena, mic de ordinar, venind cu furie valuri colosale de apă şi la Amstetten trtebui să se schimbe itinerarul. Trenul apucă pe linia către Klein-Reifling şi înaintă pe lângă Enns în văjăitul apelor. Însă şi linia aceasta era ameninţată de apă şi de rupere de maluri. Într'adevăr, într'un loc căzură bolovanĭ de piatră pe coperişul vagoanelor şi consilierul de Curte Claudy era foarte îngrijat că n'o să poată conduce trenul până la Ischl.

Pe la ora 1 se telegrafiază împăratuluĭ de la Selzthal că sosirea e întârziată cu maĭ multe ore. Ploaia curgea fără potolire. În valea Koppen, unde trenul a intrat în Steimach, a trebuit să se treacă vagoanele câte unul din cauza unuĭ pod devenit nesigur. Se anunţă din noŭ la Ischl că întârzierea o să fie maĭ mare de cum se socotise la început. La Aussee oprirea e din noŭ lungă şi apoĭ trenul porni pe malul laculuĭ Hallstäder. În sfârşit, la 7 jumătate trenul soseşte la Ischl. Încă maĭ înainte se anunţase perecheĭ princiare că, din cauza oboseleĭ călătorilor, marele prânz la Curte n'avea să aibă loc în acea seară, astfel că dânşiĭ se duseră d'a dreptul la hotel spre a se odihni.

Împăratul primi la gară pe prinţ şi pe principesă şi le exprimă bucuria că poate să-ĭ salute în munţiĭ săĭ, precum şi părerea sa de răŭ pentru greutăţile călătorieĭ.

După asta împăratul porni în trăsură cu prinţul la otel, unde principesa cu damele sale se şi duseră înainte şi fură primite de marele maestru al Curţeĭ, prinţul Constantin de Hohenlohe, de generalul adjutant de Mondel şi de marele maestru al Curţeĭ împărăteseĭ, baronul Nopcia. Împăratul se retrase curând, pentru ca perechia princiară să cineze şi să se ducă la odihnă.

2 August. – Într-o preumblare pe care prinţul Carol o face de dimineaţă, dânsul constată marile pagube cauzate şi aici de venirea apelor marĭ.

www.dacoromanica.ro

Încă dela 10 ore împăratul veni la otel şi stătu mult timp în conversaţie interesantă cu prinţul. Dânsul menţionă cu mare căldură despre succesele tinereĭ armate române şi speră că România o să se desvolte în prosperitate, îngrijind de bunele sale relaţiunĭ cu Austro-Ungaria.

Prinţul Carol răspunde că aceasta e şi dorinţa sa cea maĭ mare şi mulţumeşte împăratuluĭ pentru prevenirea sa în chestia recunoaştereĭ şi pentru bunăvoinţa arătată de guvernul austo-ungar în diferitele greutăţĭ prin carĭ a trecut ţara.

Înainte d'a se întoarce la palatul său, împăratul comunică prinţuluĭ că îl numise colonel al regimentuluĭ 6 de infanterie (Pesta). Prinţul Carol e plăcut surprins de această atenţie.

Maĭ târziu se aduse prinţuluĭ de către generalul adjutant de Mondel o scrisoare a împăratuluĭ în următoarea cuprindere:

„Prea strălucite prinţ şi văr.

„Fiind dorinţa mea să daŭ A. V. R. o dovadă despre amiciţia şi înalta mea stimă, Vă numesc colonel proprietar al regimentuluĭ meŭ de infanterie No. 6.

„Cu distinsă stimă, rămân al A. V. R. văr binevoitor.

„Franz Iosef".

Ischl, 14 August 1880.

La 12 ore, perechia princiară făcu o vizită împărăteseĭ în vila sa rustică; împărăteasa i-o întoarse îndată.

Prinţul Carol se duse apoĭ la prinţul Serbieĭ care se află de asemenea în Ischl, unde face o cură şi care îi întoarce vizita îndată.

Ploaia n'a încetat încă şi munţiĭ dispar în norĭ şi aburĭ.

La 6 ore se dă un prânz la împărat, la care ia parte şi prinţul Serbieĭ. După masă, perechia princiară se duce la teatru cu împăratul.

Din toate părţile Austrieĭ sosesc veştĭ despre inundaţiĭ şi prinţul Carol e foarte îngrijat pentru continuarea călătorieĭ sale, a doua zi.

3 August. – De dimineaţă prinţul se duce la biserică, unde se face serviciul catolic, şi unde se află o mulţime de credincioşĭ. La 10 ore împăratul vine la otel şi însoţeşte perechea princiară la gară unde, după o despărţire cordială, se urcă în tren condus tot de consilierul de Curte de Claudy.

La Ebensee calea e întreruptă şi o bună distanţă trebue străbătută în trăsură. Sceneria e măreaţă. Dincolo de această distanţă, prinţul şi princesa se urcă din noŭ în tren şi călătoria se urmează d'a lungul frumosuluĭ lac Traun şi fără nicĭ un incident până la Salzburg, punctul terminal al linieĭ austriece unde consilierul de Curte de Claudy şi-a sfârşit misiunea.

Seara, la 6 jum. Ore, perechea princiară soseşte la München; aici principesa se desparte de soţul său spre a călători singură la Neuwied. Prinţul ajunge la aceeaşĭ seară la Ulm.

4 August. – Din cauza nerăbdăreĭ de a-şĭ revedea părinţiĭ, prinţul Carol nu doarme toată noaptea. Se scoală dis-de-dimineaţă şi face o preumblare prin interesantul oraş. Întorcându-se la otel, găseşte pe guvernatorul de Ulm, generalul conte Gneisenau, care îl însoţeşte la gară. La ora unu soseşte la Mengen, unde părăseşte linia ferată d'împreună cu iubita sa mamă, care e adânc emoţionată strângându-şĭ din noŭ fiul în braţe după o despărţire grea de şase ani. Restul drumului până la Krauchenwies se face în trăsură. Prinţul Carol Anton aşteaptă în scaunul său pe roate pe fiul său. Mult timp nu găsesc amândoĭ nicĭ un cuvânt spre a-şĭ exprima sentimentele. Prinţul Carol observă cu bucurie că tatăl său maĭ nu s'a schimbat; aniĭ aŭ trecut uşor peste dânsul.

La masă se reunesc toţĭ servitoriĭ credincioşĭ şi amiciĭ caseĭ: consilierul de cabinet de Werner, şeful cameriştilor Roth de Schrechenstein cu soţia, dama de curte d-şoara de Lindheim şi alţĭ domnĭ din consiliul de Curte din Sigmaringen.

9 August. – Arhiducele Albrecht telegrafiază prinţuluĭ: „Primeşte expresiunea bucurieĭ mele că armata imperială şi regală numără d'acum înainte în rândurile sale un prinţ viteaz şi un mare căpitan. Te rog să mă recomanzĭ în mod cordial veneratuluĭ tăŭ tată şi Elisabeteĭ precum şi prinţuluĭ moştenitor".

10 August. – Intrarea şi solemna primire a prinţuluĭ Carol în Sigmaringen. Oraşul natal, n'a voit să se lipsească de bucuria d'a aduce o caldă salutare de bună-venire prinţuluĭ său, care după

www.dacoromanica.ro

atâția anî se întorcea dintr'o țară depărtată pe care prin lupte și victoriî o condusese la independență.

De la Krauchenwies, prințul pleacă în trăsură cu mama sa către oraș, trecând prin măreața grădină de animale. Pe strade sunt înșirate societățile de războinicî.

Pe piața Carol, prințul e salutat prin cuvântărî calde, iar la poarta castelului, prințul Carol Anton în mare ținută și purtând întâia oară cordonul ordinului român, așteaptă pe fiul său care a adus în așa mare depărtare faima și gloria caseî sale, spre a-l saluta solemn ca prinț domnitor și a-l conduce în castelul părinților săi.

Prințul Carol, la această primire, pe care o face îndoit de emoționătoarea vedere tatăluî său ridicându-se în scaunul cu roate își perdu un moment cumpătul.

Principesa se retrăsese în apartamentele sale, iar prințul pășește alături de tatăl său în sala cavalerilor, din noŭ restaurată, unde îî sunt prezentați toți funcționariî caseî princiare, membri autorităților orașuluî și ale districtuluî.

12 August. – Puterile amenință Poarta cu o demonstrație navală, în caz de va stărui în refuzul său de a regula chestia orașuluî Dulcigno.

13 August. – Colonelul Cristianovicî, comandantul regimentuluî austriac No. 6, care poartă acum numele de *Carol, prințul României*, se prezintă prin scrisoare nouluî colonel-proprietar, aducându-î omagiî în numele corpuluî ofițeresc.

14 August. – Azî e, din nenorocire, ultima zi de ședere în Krauchenwies, care a fost atât de bogată în ore frumoase de intimitate în cercul familieî și în nesfîrșite conversațiî asupra anilor trecuți și asupra viitoruluî.

Prințul Carol a avut cu tatăl său o conferință asupra chestieî de succesiune, fiind chemat la consfătuire și consilierul de cabinet de Werner. Încă de mult prințul a dorit regularea acesteî chestiunî, după cum a scris tatăluî său, și bărbațiî de Stat aî țareî sale l'aŭ îndemnat la aceasta în unanimitate.

Prințul Carol Anton recunoaște că e neapărat necesară regularea chestiuneî și hotărăște ca să se fixeze în formă de scrisoare următoarea declarație:

„În caz când prințul Carol nu va avea moștenitorî direcți, fratele său mai mare saŭ fiiî acestuia vor avea drept de moștenire la tronul Românieî, conform Constituției. De oarece nu există însă nicî un act în această privință, prințul Carol Anton se declară gata, după rugămintea fiuluî său, să se pună în comunicare prin scrisorî, în privința acesteî chestiunî, cu șeful familieî, împăratul Germanieî și rege al Prusieî, precum și cu ministerul caseî sale, deși mai speră că învoelile ce vor rezulta din acest schimb de scrisorî nu vor ajunge la o aplicare practică".

Liniștea vieței de familie din Krauchenwies a fost întreruptă prin câteva vizite: astfel, regele de Würtemberg a avut atențiunea să trimită prințuluî Carol, printr'un adjutant, ordinul său cu o scrisoare foarte amabilă; apoi s'a prezentat d. de Varnbüler care, ca membru al Reichstaguluî și ca ministru wurtemburghez, a luptat pentru unitatea Germanieî. La 14 August a venit la Krauchenwies, pentru o jumătate de zi, prințul de coroană Friedrich Wilhelm care a rămas și la prânz și a stat până la miezulnopțeî într'o convorbire vioae cu prea bunul său amic, prințul Carol. În aceste scurte ore a trebuit să se vorbească despre toate evenimentele ce aŭ adus aniî din urmă. Prințul de coroană s'a plâns de nenorocirea ce a dat peste el cu moartea fiuluî său Waldemar, precum și de alte neajunsurî; în același timp însă voi să afle toate amănuntele despre războiŭ și despre desvoltarea Românieî, căreia i-a prezis un mare viitor. Din nenorocire, inspecțiunea trupelor îl chiamă imediat în Bavaria; altfel ar fi stat zile întregî în acel cerc familiar.

Prințul moștenitor de Monaco a petrecut de asemenea câteva zile la prinț.

Prințul Carol a făcut cu mama sa o escursiune la mânăstirea Beuron ca să viziteze pe principesa Caterina de Hohenzollern care trăește acolo. Cu această ocazie a putut să admire rezultatele școaleî de pictură de la Beuron precum și succesele pe carî le-aŭ dobândit călugării artiști în reînvierea vecheî muzicî bisericești.

15 August. – În călătoria sa către Frankfurt-pe-Main, prințul Carol vizitează azî, în Darmstadt, curtea mare-ducală care îi e amică. Marele duce Ludwig, vechiul prieten al prințuluî, și frațiî acestuia Henric și Wilhelm, îl primesc la gară. La castel, prințul Carol vede cu o bucurie melancolică pe răpitoriî copiî aî mareluî-duce; mama lor i-a părăsit așa de timpuriŭ și cea mai mică

www.dacoromanica.ro

dintre principese, Alice, e de opt ani!

După ce se dă un prânz în onoarea prinţului, acesta mai vizitează pe mama marelui-duce în palatul ei şi primeşte pe fostul său educator, dr. Schäfer.

Marele-duce conduce apoi pe oaspetele său la gară, pentru ca să-şi urmeze călătoria la Frankfurt. Prinţul Carol face această călătorie d'împreună cu trimisul prusian la Darmstadt, d. de Alvensleben, care îi e cunoscut de la Bucureşti. La Frankfurt îl aşteaptă cu nerăbdare principesa şi mama ei, cu care prinţul stă de vorbă până târziu noaptea.

16 August. – Pe când principesa-mamă de Wied se întoarce la Segenhaus, unde speră să aibă pe copiii ei pentru câteva zile, prinţul şi prinţesa pleacă prin Kassel la Potsdam ca să viziteze pe împăratul şi împărăteasa Germaniei. La Kassel, prinţul e salutat de Liteanu şi de generalul comandant de Schlotheim, care în anul 1860 comandă regimentul 2 de dragoni din gardă, în care servia prinţul Carol.

Seara, la opt, perechea princiară sosi la gara din Potsdam unde fu primită de nepotul împăratului, prinţul Wilhelm, şi de fratele prinţului, prinţul Frederic, cu tânăra sa soţie. Pentru serviciul de onoare al prinţului Carol sunt orânduiţi generalul de Zedlitz şi maiorul Iohn, ambii foşti camarazi de regiment ai prinţului Carol.

După ce fură călduros primiţi la gară, prinţul şi prinţesa se duseră la castel unde-i aşteptau împăratul, împărăteasa, principesa de coroană precum şi tânăra pereche moştenitoare de Meiningen.

Primirea pe care o face împăratul prinţului e mişcătoare şi intimă; mereu îl îmbrăţişează şi-şi exprimă bucuria că-l revede în sfârşit după un timp atât de mare şi de însemnat pentru dânsul şi pentru România.

Împărăteasa îşi arată sentimentele-i vechi ca şi de mamă, iar principesa de coroană, pe ale cărei trăsături se vede încă durerea pentru perderea timpurie a fiului său, vine înaintea principesei, isbită şi ea de aceeaşi soartă, cu un dublu sentiment de intimitate.

„ – Nouă amândouă ne-a fost dat ca să ne continuăm viaţa pe lângă morminte, zise dânsa, emoţionată, şi ca în bucuria revederei noastre să se amestece şi picături de amărăciune".

Perechea imperială păstrează aceleaşi obiceiuri de viaţă ca mai înainte; în acele încăperi, cari-i sunt atât de bine cunoscute, i se pare un vis prinţului că a fost atâta timp în depărtare spre a'şi câştiga un nou câmp de lucru, spre a'şi face patrie dintr'o ţară străină şi a o duce la mărire şi neatârnare, - de oarece dânsul regăseşte toate aşa cum le-a lăsat cu aproape 20 de ani înainte.

Damele de onoare ale împărăteseî, contesele Oriola şi Hacke, îi par puţin îmbătrânite, iar conţii Pueckler, Perponcher şi Lehndorff, servesc încă cu aceeaşi credinţă pe venerabilul lor stăpân. Acesta îşi poartă ca tânăr cei 83 de ani şi a rămas neschimbat în ţinută, în voce şi în voiciunea spiritului; e om în deplină stăpânire a forţelor sale, iar nu un bătrân.

După ce se luă ceaiul şi cina în încăperile aranjate pentru perechea princiară, perechea imperială se întoarse la Babelsberg, iar prinţul şi prinţesa se retraseră la odihnă.

17 August. – Prinţul Carol se duce de dimineaţă la biserica catolică, apoi pleacă cu principesa în trăsură la Babelsberg. În vreme ce principesa se află la împărăteasa, dânsul are o amănunţită convorbire politică, de o oră, cu împăratul.

Acesta îl întreabă de păţaniile din războiu, se interesează foarte mult de tot ce priveşte armata rusă şi se bucură că prinţul a avut sub comanda sa o mare parte din ea. Vine vorba şi despre Miljutin şi Scobelev, pe cari împăratul îi consideră ca hotărâţi antigermani.

Prinţul Carol îi contrazice din proprie experienţă această părere de oarece a avut ocazie să cunoască d'aproape pe aceşti doui generali ruşi, cari de repetate ori şi-au exprimat admiraţia pentru armata prusiană. Nihilismul insuflă mare grijă împăratului pentru viitorul familiei imperiale ruse şi pentru putinţa unui guvern cu bună rânduială. Menţionează cu părere de rău faptul că împăratul Alexandru s'a căsătorit de curând după moartea ţarinei, ceea ce pe el, împăratul Wilhelm, l'a atins cu atât mai d'aproape cu cât iubeşte în sinceritate pe nepotul său.

La urmă împăratul Wilhelm mai spune odată prinţului că a făcut onoare numelui său şi că speră că armata română se va desvolta pe calea apucată şi ca va fi în totd'auna credincioasă şi devotată tânărului ei şef.

La 4 ora şi jum., se dă un prânz de familie la Babelsberg; mai înainte, perechea princiară

www.dacoromanica.ro

vizitase pe membrii familiei regale, aflători în Potsdam şi prin împrejurări, între alţii şi pe ducele şi ducesa de Connaught, cari locuesc în castelul Glienicke; din nenorocire, socrul duceluĭ, prinţul Friedrich Carol, era dus într'o călătorie de inspecţie. Prinţul Carol se bucură însă regăsind pe soţia acestuia, principesa Maria Ana, cu care a danţat aşa de mult odinioară, tot tânără şi frumoasă.

Cu deosebire amabil şi îndatoritor este prinţul Wilhelm[1] pe care prinţul îl vede acum întâia oară ca adult. Purtarea luĭ firească şi simpatică şi devotamentul său de rudă, pe care şi-l arată din toată inima, câştigă întru totul inima prinţuluĭ şi a prinţesei.

Dânsul comandă acum o companie din primul regiment de gardă pedestră şi e un soldat zelos.

Prinţul Carol e întru totul încântat de tânăra principesă moştenitoare de Meiningen, pe care o consideră încă tot ca pe mica Şarlota de odinioară. Fiinţa eĭ e o reuniune de frumuseţe şi graţiĭ, cu o amabilitate foarte captivantă. Prinţul moştenitor, maior şi comandant de batalion în reg. 2 de gardă pedestră, e un tânăr foarte vioiŭ; el e lăudat nu numai ca soldat excelent, ci şi pentru cunoştinţele sale întinse, ba încă chiar pentru ştiinţa sa în diferite ramurĭ.

Prinţul Carol regretă îndoit că nu poate să vadă pe prinţul de coroană în cercul familieĭ sale; nicĭ dânsul nu s'a întors din călătoria sa de inspecţie.

După prânzul de la Babelsberg la care iaŭ parte: ministrul de casă, contele Schleinitz, ministrul de războiŭ de Kameke, generaliĭ prinţul Radzivil şi de Albedyl precum şi suitele, prinţul Carol stă la Potsdam şi prinţul Wilhelm pînă seara, când toţĭ se reunesc la Babelsberg, la perechia imperială, spre a face muzică şi a danţa. După asta prinţul petrece până după miezul-nopţeĭ afară la Potsdam, stând în vioae convorbire cu prinţul Wilhelm.

18 August. – De dimineaţă perechea princiară pleacă cu împărăteasa la Berlin.

Împărăteasa şi principesa vizitează în Berlin fondaţiunea Augusta, un institut pentru educarea fetelor în care se află şi mai multe romînce. În vremea asta prinţul se duce la prinţul Bismarck.

Când vrea să intre în strada Wilhelm, care, în mijlocul atâtor schimbărĭ, pare a fi rămas neatinsă, prinţuluĭ Bismarck în anul 1866, cu puţin timp înainte d'a pleca în noua sa ţară.

Cancelarul imperiuluĭ ăl primeşte cu o politeţă respectuoasă, aceeaşi cu care l-a primit când era numaĭ prim-ministru al Prusieĭ şi când prinţul Carol s'a dus să-ĭ ceară sfat.

Prinţul Bismarck a îmbătrânit foarte mult, însă şi vârsta luĭ e mare.

Începutul converaţieĭ e relativ la ceea ce s'a săvârşit în timpul luĭ, la ceea ce dânsul a creat. Curând apoĭ vorba trecu la noua patrie a prinţuluĭ. Se discută despre tot ce se petrecuse în România, despre toate evenimentele prin carĭ trecuse. Prinţul Bismarck, accentuând dragostea sa de pace, sfătueşte pe prinţ - ca totdeauna în forma fină a unuĭ bătrân şi experimentat bărbat de Stat – să nu ia o atitudine prea aspră către Rusia deşĭ – sau chiar tocmaĭ pentru asta – dânsul recunoaşte colosalele greutăţĭ carĭ rezultă din situaţia geografică a Românieĭ între puternicul imperiu rusesc şi Statul bulgar care se formează acum şi care e sub influenţa rusească.

Prinţul Carol răspunde că un adevărat pericol pentru România ar fi numaĭ atuncĭ când s'ar forma o Bulgarie mare.

Cancelarul imperiuluĭ regretă că România n'a putut dobândĭ din războiul ruso-turc toate foloasele la carĭ se aştepta; însă a trebuit să lucreze aşa cum a lucrat pentru păstrarea păceĭ europene, a aceleiaşĭ păcĭ care formează baza înţelegereĭ dintre Germania şi Austria.

După o convorbire de maĭ bine de o oră, prinţul Carol roagă pe prinţul Bismarck să-l conducă la principesa Bismarck cu care apoi dânsul vorbeşte de mărirea şi desvoltarea Berlinuluĭ în aceştĭ din urmă 14 anĭ de când n'a maĭ văzut oraşul, despre familia regală, despre frumoasa impresie ce i-a făcut vioiciunea de spirit a împăratuluĭ.

După ce prinţul Carol face apoĭ o scurtă vizită fratelui său maĭ mic şi cumnateĭ sale, vede că e timp să se întoarcă repede la Potsdam pentru ca să nu scape ora prânzuluĭ la castelul Babelsberg. Prinţul Wilhelm îl însoţeşte din noŭ.

E un prânz mare dat în onoarea perecheĭ princiare române.

După prânz, împăratul numeşte pe prinţul Carol şef al regimentuluĭ 9 de dragonĭ cu garnizoana în Metz. Îĭ dă acest regiment tocmaĭ din cauză că e format din regimentul 2 de grenadirĭ

[1] Actualul împărat.

www.dacoromanica.ro

aĭ gardeĭ, din care prinţul a făcut parte până la alegerea sa de domnitor al României.

Maĭ târziŭ s'a înmânat prinţuluĭ următorul ordin de cabinet:

„Strălucite prinţ, scumpul meŭ văr.

„Prezenţa îmbucurătoare a A. V. R. îmĭ oferă ocazia să reînoesc numirea Voastră în armata mea, rugându-Vă să bine-voiţĭ a primi locul de şef al primuluĭ regiment hanovrian No. 9 de dragonĭ.

„Am dat ordin ca, în conformitate cu reglementele, să Vi se prezinte raportul acestuĭ regiment şi lista ofiţerilor după rang şi pot să sper că e şi dorinţa A. V. R. să faceţĭ din noŭ parte dintr'o armată care numără între membriĭ eĭ pe A. S. R. părintele Vostru şi pe douĭ fraţĭ aĭ Voştri şi care păstrează înscris pe tabela de onoare numele unuĭ al treilea frate al Vostru care a găsit moartea de eroŭ în faţa duşmanuluĭ.

„Rămân pentru totdeauna cu deosebită stimă şi devotament.

„Al A. V. R. Văr binevoitor
WILHELM.

„Castelul Babelsberg, 30 August 1880".

La 7 seara, prinţul se află din noŭ la castelul Potsdam, unde-'ĭ este cartierul.

La orele 8 jum. se dă o seară în palatul cel noŭ, la principesa de coroană, la care iaŭ parte împăratul, împărăteasa şi toţĭ membri familieĭ regale; de asemenea şi suita, ministrul de interne contele Eulenburg, ministrul de justiţie dr. Friedberg, ministrul de lucrărĭ publice Maybach şi maĭ mulţĭ invitaţĭ din Berlin.

Împăratul Wilhelm prezintă prinţuluĭ Carol cu d. Maybach despre răscumpărarea căilor ferate române, răscumpărare pentru care ministrul prusian a pledat cu energie.

De asemenea prinţul are o lungă convorbire şi cu prinţul Clodvig de Hohenlohe-Schillingsfürst, ambasador german la Paris, iar în acest moment secretar de Stat ad-interim la afacerile străine. Petrecerea este foarte însufleţită, de oarece spirituala prinţesă de Coroană posedă un talent deosebit d'a întreţine conversaţia.

19 August. – Înainte de amiazĭ, prinţul Carol primeşte pe ambasadorul rus la curtea din Berlin, d. de Saburov, care a fost maĭ înainte ministru la Atena şi care îĭ povesteşte că el a împedicat în 1877 pe grecĭ de la un atac pripit asupra turcilor, în scop ca turcii să aibă a ţinea mereŭ un corp de observaţie la hotarul Greciei. În cas când s'ar fi dat lupta, grecii ar fi fost bătuţĭ şi atuncĭ turcii ar fi putut să întrebuinţeze acel corp contra ruşilor.

Ambasadorul englez, lordul Odo Eussell, vine de asemenea la audienţă.

La ora 1 prinţul Carol, în uniformă de dragonĭ, cu însemne de general de cavalerie, şi însoţit de principesă, se duse la Babelsberg, spre a se presenta împăratuluĭ şi în acelaşĭ timp a-şĭ lua ziua bună dela dânsul.

Împăratul tocmaĭ se afla afară din castel şi invită pe prinţ la o plimbare în parc.

Despărţirea e foarte cordială, însă cam melancolică; cu vârsta înaintată a împăratuluĭ, prinţul se teme că-l îmbrăţişează pentru ultima oară. Însă nu-şĭ dă pe faţă gândul acesta, ci vorbeşte numaĭ de ceasurile frumoase ce a petrecut lângă dânsul şi de adânca sa recunoştinţă.

La două ore, perechea princiară pleacă; se duce maĭ întâĭ la Berlin spre a petrece câteva ore cu prinţul Friedrich, fratele prinţuluĭ Carol, în frumoasa luĭ locuinţă de pe strada Wilhelm. La prânzul care se dă aici sunt invitaţĭ câţiva vechĭ camarazĭ de regiment aĭ prinţuluĭ. Tânăra principesă, care a prins mare simpatie de cumnatul său din ţară depărtată, pe care nu-l cunoştea de maĭ înainte, face onorurile cu graţia-ĭ obicĭnuită.

La 5 ore, perechea princiară pleacă spre Dresda. La gară se află toţĭ ofiţeriĭ regimentuluĭ 2 de dragonĭ din gardă, comandat de prinţul Friedrich, precum şi ofiţeriĭ orânduiţĭ pentru serviciul de onoare al prinţuluĭ generalul de Zedlitz şi maioruzl de John, carĭ îşĭ iau concediŭ abia aici.

Fraţiĭ se despart numaĭ pentru câteva zile, de oarece speră să se întâlnească în casa părintească, la Weinburg.

La opt ore, perechia princiară soseşte la Sedlitzul-de-Jos unde o aşteaptă regele şi regina Saxonieĭ spre a o conduce cu vaporul pe Elba la Pillnitz unde îşĭ aŭ reşedinţa de vară.

www.dacoromanica.ro

După prezentarea personagiilor curței, se ia ceaiul în cercul familiei.

20 August. – După dejun prințul și principesa României, însoțiți de regele și regina Saxoniei, se duc la castelul din Dresda, de care sunt legate frumoase amintiri de copilărie ale prințului Carol. La câte serbări copilărești a luat dânsul parte în acele încăperi! Răsare viu în mintea lui chipul răpitoarei principese Margareta și-și amintește de toată bunătatea pe care a avut-o pentru dânsul și pentru frații săi familia prințului Iohan, mai târziu rege, în tot timpul șederei lor la Dresda de aproape șeapte ani (1850-1856).

Castelul a fost reînoit în parte și locuri întinse nisipoase, pe cari prințul se juca în anii copilăriei, sunt acoperite acum de cartiere noui. Tot aici se află și cazarmele noui pe cari se duce să le vadă d'împreună cu regele după vizitarea castelului.

Dresda a devenit un oraș mare și numai frumoasele musee cu unicele lor tezaure de artă au rămas ceea ce au fost.

La 5 ore se dă la Pillnitz un prânz la care, pe lângă notabilii din Dresda, sunt invitați: ministrul-președinte și ministrul de războiu, baronul de Fabrice, precum și ministrul de Stat de Nostitz-Wallwitz. Mai târziu se ia ceaiul pe terasa din spre fluviul Elba, a castelului Pillnitz. E o seară caldă și sunt foarte frumoase împrejurimile luminate de soarele de apus.

21 August. – Înainte d'amiazi se face o preumblare în frumosul parc al castelului, bogat în plantații de conifere, sădite de regele Albert. La 12 ore, părechia princiară se duce în trăsură la Dresda și visitează museul Iohann unde se află o colecțiune istorică de arme și porțelane. De aici pornește la Strehlen unde e vila reginei Carola, cu mult gust aranjată și împodobită și care place reginei mai mult ca oricare din numeroasele ei castele.

Aici prințul Carol e primit de fostul său profesor militar, maiorul de Hogens, și simte mare bucurie revăzându-l. Firește, că și maiorul e fericit și mândru că elevul său a debutat într'un mod așa de strălucit în viață, dobândind lauri chiar în domeniul militarismului.

La 4 se ia prânzul în grădina de la Strehlen, plină de flori; curând apoi bate ora despărțirei care, după scurtul timp de ședere împreună; pare foarte aspră. Călătoria la Dusseldori se face în timpul nopței.

22 August. – La gara din Dusseldori, prințul de Wied așteaptă pe sora și cumnatul său, însoțit de baronul Märcken și de Werner cu soțiile lor. Se duc cu toții direct la Jägerhof, unde prințul Carol n'a mai fost din anul 1866.

Atunci dânsul plecase d'acolo călare, neobservat, îmbrăcat în uniforma sa da dragoni, spre a călători pe ascuns în noua sa țară; părinții lui se uitau îngrijați după dânsul, pe o fereastră. Câte speranțe dispărute d'atunci încoace!

La 10 ore perechea princiară se duce la expoziția de arte și industrie a provinciei renane și e primită de președintele de Hagenmeister de generalul de Witzendori. Vizitarea expoziției se face în suneetul muziceï și aclamările publicului. Comitetul expoziției roagă pe prinț și pe princesă să ia acolo dejunul. Precum se vede, locuitorii din Dusseldori au păstrat o vie simpatie perecheï princiare. Expoziția e foarte interesantă și dovedește puternicul avânt ce a luat industria renană; cu deosebire fabricațiunea de fer și de oțel cu tunurile ei uriașe și produsele de teracotă oferă un tablou îmbucurător. O secțiune specială cuprinde o bogată expoziție de lucrări de artă.

Către seară, un tren special duce pe înalții oaspeți la Neuwied. Aici fiecare se simte strâns legat de casa princiară și de aceea primirea perecheï princiare române este extraordinar de cordială.

De la Nenwied prințul și princesa se duc în trăsură la Segenhaus, la principesa mană, cu care trebue să petreacă zilele următoare în cerc restrâns de familie.

23 August. – După cum se anunță, e lucru hotărât demonstrațiunea navală în fața orașului Dulcigno.

27 August. – După ce prințul Carol a plecat aseară din Neuwied, a sosit azi la Weissburg, pentru aniversarea nașterei tatălui său. Încă la Rorschach, unde debarcă după ce călătorise pe lacul de Constanța, fu salutat de mama sa, de fratele său, prințul moștenitor și de unica sa soră Maria.

La Weinburg, afară de prințul moștenitor, de contele de Flandra, soția și copiii lor, se află și mitropolitul primat al României și d-nii Calinderu, Geffcken și Bamberg. Prințul Fritz și prințesa Luisa vor veni ceva mai târziu din causa manevrelor.

www.dacoromanica.ro

30 August. – Prinţul Carol răspunde la felicitarea ministruluĭ de războiŭ Slăniceanu, pentru aniversarea luăreĭ Griviţeĭ:

„De şi departe de ţară, sunt azĭ cu toate gândurile în mijlocul scumpeĭ mele armate, care, în această zi bogată în amintirĭ, a anunţat gloria Românieĭ. Însă nu uit nicĭ pe aceĭ morţĭ, carĭ au pus temelia neatârnăreĭ ţăreĭ".

Ministrul preşedinte trimite şi dânsul felicitările întreguluĭ minister. Prinţul răspunde că a mândru că se află în capul uneĭ naţiunĭ care a fost gata de orĭce jertfă pentru dobândirea independenţeĭ sale.

13 Septembrie. – Ministrul de războiŭ Slăniceanu, care s'a dus la Lemberg ca să salute în numele prinţuluĭ pe împăratul Austrieĭ, venit acolo la manevre, telegrafiază din acest oraş că împăratul i-a mulţumit în chipul cel maĭ graţios pentru această tenţiune.

18 Septembrie. – Ultimele săptămânĭ aŭ fost petrecute în chipul cel maĭ vesel în cercul familieĭ. Îndemnul şi varietatea aŭ fost procurate de escursiunĭ şi de o mulţime de vizite. Astfel aŭ venit la Weinburg marele duce şi marea ducesă de Baden cu fiica lor, principesa Victoria, spre a înapoia vizita pe care prinţul le-a făcut-o la Mainau; de asemenea aŭ venit ducele şi ducesa de Anhalt, o vară a prinţuluĭ, Regele Bavarieĭ a trimis pe adjutantul săŭ, generalul de Ioetze, spre a mulţumi prinţuluĭ pentru notificarea neatârnăreĭ Românieĭ şi a-ĭ preda ordinul bavarez *Hubertus*.

Colonelul de Bankensee, comandantul regimentuluĭ No. 9 de dragonĭ din Metz, s'a prezentat prinţuluĭ Carol, şeful regimentuluĭ săŭ.

În tot timpul lipseĭ sale din ţară, prinţul a primit numaĭ veştĭ bune de la Bucureştĭ. Ministrul preşedinte a trimis de curând un raport amănunţit în care dă seama despre mersul tuturor ramurilor administraţiuneĭ.

În lagărul de la Ţigăneştĭ, între Bucureştĭ şi Ploeştĭ, se află 10 batalioane de infanterie, 8 escadroane de cavalerie şi 8 bateriĭ de artilerie, carĭ se pregătesc acolo pentru manevre.

Contingentul de recruţĭ pentru 1880, al regimentelor de dorobanţĭ şi călăraşĭ, s'a adunat de la 20 August la diferite puncte ale districtelor şi va sta acolo până la 20 Octombrie. Sunt în total 19.000 de oamenĭ pentru dorobanţĭ şi 5400 pentru călăraşĭ.

La Constanţa, Babadag, Mangalia şi Ostrov s'a trimis câte o baterie, din fiecare regiment cîte una.

S'aŭ trimis în Franţa şi Austria câte un număr de ofiţerĭ pentru ca să asiste la manevrele de toamnă.

Din numărul de puştĭ comandate la fabricele de la Witten şi Steyr s'a şi primit 65.000; restul de 35.000 se aşteaptă pe curând. La fabrica luĭ Krupp aŭ fost comandate 144 de tunurĭ.

Ministerul de externe a aflat din Berlin, în chestia Dunăreĭ, că Germania doreşte o înţelegere între România şi Austria.

Prinţul se duce azĭ la Friedrichshafen unde se întâlneşte cu princesa. Aceasta a sosit acolo împreună cu prinţul şi princesa Wilhelm de Würtemberg, verişoara eĭ, pe carĭ i-a vizitat la Ludwigsburg. Perechea regală wurtembergeză, căreia prinţul şi princesa îĭ face vizită, îĭ primeşte cu mare amabilitate; regina Olga e lacomă de a afla amănunte despre războiul ruso-turc, căcĭ, ca rusoaică ce este, totul i se pare interesant şi toate numele cunoscute. Ea dă principeseĭ ordinul *Olga*, pentru meritele eĭ întru îngrijirea răniţilor, iar principesa o roagă să primească ordinul *Elisabeta* pentru bogatele daruri ce a trimis în România în timpul războiuluĭ.

Cât a ţinut războiul regina Olga a fost în continuă corespondenţă cu principesa de Hohenzollern pentru ca d'impreună cu dânsa să trimită ajutoare la teatrul războiuluĭ.

29 Septembrie. – În sfârşit, au zburat şi ultimele zile frumoase de petrecere în casa părintească. Perechea princiară, căreia despărţirea i-a fost groaznic de grea, a pornit să se întoarcă în ţară şi soseşte azĭ de dimineaţă în Viena.

Prinţul Carol Anton a făcut toate demersurile cerute de fiul săŭ în afacerea succesiuneĭ la tronul român. După cum i-a scris ministrul caseĭ imperiale, împăratul a luat cunoştinţă de proiectul actuluĭ de acceptare, însă s'a abţinut de la orĭce amestec.

Prinţul Bismarck a schimbat redacţiunea uneĭ fraze din text, însă şi-a exprimat dorinţa să se ţână secret faptul că i s'a cerut sfatul.

www.dacoromanica.ro

Îndată ce au sosit la Viena, prinţul şi prinţesa au primit vizita arhiduceluĭ Albrecht. După el au venit contele Wedell şi baronul Heymerle; cu această din urmă prinţul Carol vorbeşte despre chestia Dunăreĭ, adică despre regulamentul relativ la navigaţia pe Dunărea de jos, care a rămas un punct de dispută între Austro-Ungaria şi România.

După asta prinţul Carol se duce la ambasadorul german, prinţul Reuss, şi cu această ocaziune face cunoştinţă cu prinţesa (născută prinţesă de Saxa Weimar), întorcându-se la otel, găseşte pe împărat, care l'a aşteptat stând de vorbă cu principesa şi care 'l salută în modul cel maĭ cordial. Maĭ târziu se anunţă mareşalul locotenent Schoenfeld, şeful statuluĭ major imperial şi regal, spre a lua ordinele prinţuluĭ Carol în privinţa prezentăreĭ reg. 6 de infanterie, care se va face mâine la Pesta.

Prinţul mulţumeşte, însă refuză de a-ĭ se face primire la Pesta, unde va sosi abia mâine seară târziŭ; speră însă că o să poată saluta regimentul săŭ poimâine, înainte de amiazĭ.

Mareşalul Schoenfeld va trimite înainte la Pesta dispoziţiunile amănunţite ale acesteĭ serbărĭ militare; el lasă prinţuluĭ o copie depe aceste dispoziţiunĭ. În ele se fixează următoarele: regimentul, în uniformă de paradă, şi cu ranițele, se va afla în curtea noueĭ cazarmĭ; toţĭ ofiţeriĭ călăreţi vor fi pe jos. Oameniĭ vor fi înşiraţi în formaţie concentrată; după trecerea pe dinaintea frontuluĭ, se va face marşul de paradă; în urmă se va prezenta corpul ofiţeresc. „E cu putinţă ca după toate astea, A. S. R. să binevoiască a vizita cazarma. Eŭ am atras atenţia asupra situaţiuneĭ şi e datoria comandamentuluĭ să orânduiască înşirarea necesară în aşa caz".

30 Septembrie. – La 10 şi jumătate ore dimineaţa, prinţul Carol se prezintă împăratuluĭ în uniforma regimentuluĭ No. 6, în calitate de colonel-proprietar al acestuia şi se duce apoĭ la arhiducele Albrecht, care se bucură din adâncul inimeĭ, întocmaĭ ca şi împăratul, să-l salute în acea frumoasă uniformă care-ĭ uneşte printr'o nouă legătură.

După aceasta, prinţul Reuss e primit în audienţă, iar la dejun prinţul are pe coţiĭ Wedell şi pe Loehneysen, cu carĭ reîmprospătează amintirĭ din războiŭ, precum şi pe consilierul de Curte, de Claudy.

La orele 3, prinţul pleacă la Pesta; arhiducele Albrecht şi contele Hoyos se află la gară; principesa rămâne încă până mâine la Viena.

Prinţul e însoţit de ministrul Bălăceanu.

La Pesta e aşteptat de ministrul de comunicaţiĭ Ordody, care îl însoţeşte la hotelul „Ungaria".

1 Octombri. – De dimineaţă, prinţul face o preumblare prin oraş, până la Buda. Primeşte apoĭ pe generalul comandant de Edelsheim şi pe şeful statuluĭ major general, colonelul Drechsler. La orele 10 şi jumătate, se duce în trăsură la cazarma unde e înşirat regimentul No. 6; colonelul Cristianovicĭ îĭ prezintă raportul. Regimentul acesta a făcut campania daneză la 1864 şi prinţul poate schimba amintirĭ din acest războiŭ cu câteva dintre ofiţerĭ.

După amiazĭ, prinţul Carol primeşte ministerul unguresc şi apoĭ, însoţit de Bălăceanu, înapoiază vizita ministruluĭ preşedinte Tisza.

Cu această ocazie, conferă primuluĭ-ministru unguresc *„Steaua Romăneĭ"* şi-l vede stând la îndoială de a o primĭ, zicând că nicĭ dela regele săŭ n'a primit nicĭ un ordin. Prinţul îl roagă însă să păstreze *„Steaua Romăneĭ"* numai ca o amintire despre vizita sa la Pesta şi vorbeşte apoĭ despre relaţiile dintre Ungaria şi vecina sa România, zicând că este în interesul amânduror ţărilor ca aceste relaţiĭ să devie cât maĭ bune.

Seara, soseşte principesa dela Viena; prinţul se urcă în vagonul eĭ şi călătoresc înainte spre Bucureştĭ, prin Vărciorova.

Despărţirea, la gara din Pesta, a fost frumoasă şi solemnă. Ministrul de finance, contele Szapary, şi ministrul de comunicaţiunĭ Ordody, precum şi întregul corp ofiţeresc al regimentuluĭ aŭ venit la gară spre a aduce omagiĭ principeseĭ şi a-ĭ prezenta florĭ superbe.

2 Octombrie. – După o călătorie de toată noaptea, perechea princiară ajunge la Vîrciorova şi e primită cu entusiasm. În mijlocul florilor ce li se aruncă, în sunetul muziceĭ şi în zgomotul aclamărilor, prinţul şi prinţesa se urcă în trenul special care trebue să-ĭ aducă la Bucureştĭ. Pretutindenĭ, dar maĭ cu seamă în Craiova şi Piteştĭ, gările sunt pline de lume care salută în chipul cel maĭ călduros perechea princiară, iar în Capitală, la mica staţie Cotrocenĭ, se aflaŭ capiĭ autorităţilor civile şi militare precum şi un mare număr de doamne.

www.dacoromanica.ro

4 Octombrie. – Prințul scria tatăluĭ săŭ despre întoarcerea sa în țară:

„Ne-am întors cu bine şi scurta noastră şedere printre voĭ mi se pare azĭ ca un vis frumos. Vă mulțumim încă odată pentru dragostea voastră şi cu dor vă vizitează gândurile noastre în drăgălaşul cerc al familieĭ.

„Am făcut călătoria maĭ bine de cum ne aşteptam, deşi oboselile în Viena şi Pesta aŭ fost marĭ, îndată după sosirea noastră în Viena, a venit la noĭ arhiducele Albrecht spre a ne invita la prânzul de familie. Baronul Heymerle a stat maĭ bine de un ceas la mine şi am vorbit de toate chestiunile, între carĭ şi aceea a succesiuneĭ. Austria doreşte asigurarea dinastieĭ Hohenzollern la Dunărea-de-jos".

„Imediat am întrebat când să mă prezint împăratuluĭ şi a venit el însuşĭ la noĭ, la orele 12, ca să aducă răspunsul, şi a stat aproape o oră, conversând în modul cel maĭ amabil. El s'a informat cu cel maĭ mare interes de tine şi a arătat cea maĭ vie compătimire pentru suferințele tale. După amiazĭ aŭ venit arhiducĭĭ, precum şi Reuss cu nevasta, mareşalul Schoenfeld, baronul Hoffman, d-na de Heymerle şi alțiĭ, aşa că se apropia ora prânzuluĭ fără ca noĭ să putem eşi.

„A doua zi dimineață m'am prezentat împăratuluĭ în uniforma regimentuluĭ meŭ, şi am avut cu dânsul o lungă convorbire care m'a satisfăcut foarte mult; m'am dus apoĭ pe la arhiducĭ şi am vizitat pe Heymerle şi pe Reuss. La treĭ ore am plecat la Pesta, unde am inspectat Mercurĭ regimentul meŭ. În sunetul imnuluĭ național român, am trecut pe dinaintea frontuluĭ şi am primit apoĭ defilarea luĭ. După ce am ținut o mică cuvântare corpului ofițeresc, am vizitat cazarma. După amiazĭ aŭ venit la mine miniştriĭ ungurĭ, iar la 6 ore am dat generalilor şi ofițerilor regimentuluĭ meŭ un mare prânz. Primul toast a fost ridicat de mine către împărat, după care s'a intonat imnul austriac; apoĭ a băut colonelul în sănătatea mea, în sunetul imnuluĭ român; la urmă am rostit o urare pentru regimentul No. 6.

„La orele 10 am plecat la Bucureştĭ cu Elisabeta care venea dela Viena; corpul ofițeresc s'a despărțit de mine la gară. La orele 9 înainte de amiazĭ am sosit la Vârciorova unde am fost primiți de Brătiaunu, de ministrul de interne şi de toate autoritățile. Călătoria noastră prin țară a fost o intrare triumfală; gările eraŭ admirabil decorate şi de abia puteaŭ să încapă lumea venită de aproape şi de departe. Bucuria revedereĭ a fost cu adevărat din adâncul inimeĭ şi toate clasele societățeĭ aŭ luat parte la ea. Am găsit țara în starea cea maĭ bună. Erĭ am intrat în afaceri şi mâine plec să inspectez trupele din lagăr.

„Scuză-mă pentru scrierea grăbită şi proastă a acestor rânduri; însă am aşa de multe treburĭ, încât nu maĭ ştiŭ unde-mĭ stă capul. Ne gândim cu dor la frumosul Weinburg şi la locuitoriĭ luĭ".

Regularea succesiuneĭ

5 Octombrie. – Prințul primeşte pe colonelul Bibescu care a fost la Friederchshafen, la Münich şi la Meiningen pentru notificarea independenței. Primeşte apoĭ pe agentul diplomatic bulgar, Kiriac Zancov, rudă cu ministrul preşedinte bulgar şi pe care-l cunoaşte dela Vidin unde cu ocazia viziteĭ sale în acest oraş i-a ținut cuvântarea însuflețită. Scrisoarea sa de acreditare e datată dela 4 August, din Sofia, şi prințul Alexandru relevă cu deosebire „zelul de care dânsul a dat dovadă în serviciul meŭ" şi spune că Zancov ştie cât de mult prințul Alexandru ține la prințul Carol.

Prințul Carol telegrafiază prințuluĭ Bulgarieĭ la Rusciuc, unde are de gând să-l viziteze, că din cauza manevrelor nu poate sosi acolo înainte de 9 Octombrie.

Prințul Alexandru răspunde:

„Primiĭ acum scumpa ta telegramă. Mă bucur nespus de mult pentru apropiata noastră revedere, însă te conjur să staĭ aici până Joĭ la amiazĭ. Întreaga Bulgarie se bucură împreună cu mine să te primească în mod solemn. S'au făcut atâtea pregătirĭ şi cheltuieli pentru primirea ta, încât a absolut cu neputință să ne refuzĭ şi să nu rămâĭ aici şi peste noapte. Impresiunea ar fi *dezastroasă.* Te rog cu stăruință să ne acorzĭ 24 de ore. Dacă doreştĭ, îțĭ trimit pe Stoilov ca să-țĭ explice în amănunt că e imposibil să facĭ altfel decât să rămâĭ aici de la o amiazĭ până la cealaltă.

„Al tău credincios amic,

Alexandru".

www.dacoromanica.ro

6 Octombrie. – Prințul Carol răspunde imediat că va îndeplini această cerere amicală, deşi are foarte multă treabă cu manevrele.

Dis-de-dimineață, se duce azĭ, cu trenul, la trupele sale în lagărul de la Țăgăneştĭ, pe malul Ialomiței; sunt acolo 14 batalioane, 10 escadroane şi 9 baterii.

Prințul Carol, acum ajunge, ordonă să se dea trupelor alarma şi, după o inspecție amănunțită, le pune să manevreze contra unuĭ duşman închipuit. Mulțumit de ținuta şi de starea de sănătate a trupelor carĭ aŭ numaĭ 16 bolnavi, se întoarce seara târziŭ la Bucureştĭ.

Prințul Alexandru telegrafiază:

„Sunt foarte îmbucurat că o să rămâĭ aici şi peste noapte. Călătoria luĭ Stoilov a devenit inutilă. Ofițeriĭ, însărcinați cu serviciul de onoare pe lângă persoana ta, te vor aştepta în Giurgiŭ la orele 11. Salutărĭ cordiale".

7 Octombrie. – Prințul trimite nouă depeşă:

„Pe la 12 ore te voiŭ aştepta la staținea vapoarelor. Programul e modest, ca şi oraşul. Maĭ întâĭ recepțiunea deputaților, apoĭ dejunul, petrecerile populare, prânzul, artificiile. A doua zi exercițiile uneĭ drujine, ale unuĭ escadron şi ale uneĭ baterii. Dejun militar. Atâta tot. Puțin, însă din inimă. Salutărĭ".

O Octombrie. – Prințul Carol se duce cu trenul la Crivina spre a asista la exercițiile trupelor de acolo, carĭ şi-aŭ ocupat deja pozițiunile. E vorba de forțarea trecereĭ peste Ialomița, cu direcțiunea către Bucureştĭ, şi această temă este rezolvată spre mulțimea prințuluĭ.

Din nenorocire, căldura a fost aşa de mare încât aŭ căzut un număr considerabil de soldați. Seara, la 5 ore, prințul se întoarce la Cotrocenĭ.

Liteanu telegrafiază din noŭ din Berlin că Germania nu se gândeşte de loc să sacrifice interesele Românieĭ acelora ale Germanieĭ, în chestia Dunăreĭ.

La Colonia se inaugurează cu solemnitate noul domn în prezența perecheĭ imperiale.

9 Octombrie. – Prințul Carol Anton scrie fiuluĭ săŭ:

„Azĭ sunt opt zile de la dureroasa noastră despărțire care nu poate să aibă drept contra-greutate decât mângâietoarea idee a uneĭ nouĭ revederĭ. A fost un timp frumos acela al reunireĭ noastre şi a trecut uimitor de repede, dovadă de marele luĭ preț.

„Am urmărit cu încordare călătoria voastră; rapoartele ziaruluĭ „Neue Freie Presse" completaŭ telegramele tale; mă bucur nespus de mult că toate aŭ mers aşa bine şi că aĭ căpătat numaĭ impresiunĭ liniştitoare.

„De opt zile încoace se pare că situațiunea s'a schimbat foarte mult şi s'a limpezit. Concertul european este numaĭ o frază şi politica de interese intră din noŭ în vechile-ĭ drepturĭ. Lucru îmbucurător este că din ce în ce îşĭ face drum recunoaşterea că Franța nu joacă un rol fals în chestiunile marĭ ale prezentuluĭ.

„Dacă opinia publică franceză a făcut în sfârşit o silnicie mareluĭ Gambeta, acesta e un câştig enorm; numaĭ dacă ar fi durabil.

„Prințul Alexandru de Hessa a fost aici la 11 ale curenteĭ. El a vorbit numaĭ de afacerĭ comune şi şi-a exprimat părerea de răŭ că nu v'a găsit aici. Despre evenimentele din Orient maĭ n'a fost vorba.

„Timpul are pe-aici acelaşĭ caracter schimbăcios de maĭ înainte. Sper că în România el e maĭ bun şi favorabil pentru exercițiile trupelor.

„Se pare că la Pesta aŭ mers toate cât se poate de bine şi primirea ce ți s'a făcut în noua patrie, te răsplăteşte pentru despărțirea de cea veche.

„Leopold şi Friederich s'aŭ dus la Colonia pentru serbarea inaugurăreĭ domnuluĭ, serbare care a reuşit de minune, îĭ aşteptăm mâine seară.

„Se înțelege de la sine că simțim foarte greŭ golul lăsat de plecarea voastră. Mi se par ca o muzică din timpurĭ vechiĭ ceasurile vesele şi instructive petrecute cu tine; atâta numaĭ că acum eştĭ maĭ matur şi maĭ experimentat.

„Mama ta nu se poate de loc deprinde cu gândul despărțiriĭ..."

Prințul Carol călătoreşte cu un tren special până la Smîrda, pe malul Dunăreĭ, unde e adunat tot Giurgiul şi de aici trece la Rusciuc pe bordul *„Griviței"*.

www.dacoromanica.ro

Flotila bulgară a Dunăreĭ dă salutările obişnuite, iar pe celălalt mal prinţul e primit de prinţul Alexandru cu primul ministru şi cu ceilalţĭ miniştri, între carĭ şi cel de război, generalul rus Ernroth, - cu mitropolitul şi cu şefiĭ tuturor autorităţilor.

Oraşul Rusciuc, frumos situat pe coasta platouluĭ bulgar, împodobit cu un mare număr de steaguri române şi bulgare, cu covoare de toate colorile, însufleţit la malul Dunăreĭ de lumea îmbrăcată ca de sărbătoare, de numeroasele uniforme strălucitoare de aur, de copiiĭ dela şcoale înşiraţĭ pentru paradă, oferă, la razele strălucitoare ale soareluĭ, un tabloŭ nespus de atrăgător, iar mulţimea minaretelor şi a moscheelor, numeroşiĭ trecătorĭ îmbrăcaţĭ turceşte (jumătate din locuitoriĭ Rusciuculuĭ sunt mahometani) dădeau tablouluĭ un caracter oriental.

Entusiasmul cu care fu primit înaltul oaspete nu părea oficial, ci spontaneŭ şi popular; pretutindenĭ, pe lungul drum până la conac, ceĭ douĭ prinţĭ sunt însoţiţĭ de urale nesfârşite.

După amiazĭ, ambiĭ domnitorĭ se duc în trăsură afară din Rusciuc la serbările populare; seara se dă un prânz oficial, şi apoĭ un foc de artificiĭ minunat de bine reuşit.

10 Octombrie. – Un timp foarte frumos favorizează mica revistă, care se ţine azĭ pe platoul de deasupra Rusciuculuĭ; trupele fac o impresiune excelentă.

După dejun, prinţul român pleacă în mijlocul a nouĭ ovaţiunĭ entusiaste din partea întregeĭ populaţiunĭ a oraşuluĭ care n'a uitat că dânsul şi-a câştigat lauriĭ războiuluĭ pe câmpiile Bulgarieĭ.

Seara... după întoarcere, prinţul Carol prezidează un consiliŭ de miniştri la Cotrocenĭ.

11 Octombrie. – Scrisoarea oficială a prinţuluĭ Carol către tatăl săŭ, în privinţa chestiuneĭ succesiuneĭ, poartă data de azĭ şi are următorul cuprins:

„Monseniore şi prea scumpe tată,

După întoarcerea mea în România, consiliul meŭ de miniştri mi-a supus din noŭ necesitatea de a regula printr'un act formal chestiunea succesiuneĭ la tron. Această chestiune a fost viŭ agitată în ţară, în acest din urmă timp, şi Alteţa Voastră Regală cunoaşte importanţa ce pun bărbaţiĭ de Stat aĭ Românieĭ întru regularea eĭ pe care o consideră ca o garanţie puternică de stabilitate pentru viitor.

„Cunoscând bunele dispoziţiunĭ ale Alteţeĭ Voastre Regale şi viul şi sincerul interes ce are pentru ţara care mi-a încredinţat destinele sale, nu staŭ la îndoială a face apel la aceste sentimente, în numele meŭ şi al guvernuluĭ meŭ, şi a o ruga să dea deplina şi întreaga Sa adesiune la prescripţiile constituţionale carĭ regulează ordinea de succesiune la tronul Românieĭ în casa de Hohenzollern.

„Deşi articolele legeĭ noastre fundamentale sunt foarte precise în această privinţă, totuşi, pentru înlăturarea oricăreĭ nesiguranţe, A. V. R. va recunoaşte necesitatea de a face maĭ întâĭ o declaraţie formală iscălită de toţĭ membriĭ familieĭ noastre princiare, prin care să se constate că dânşiĭ primesc eventual succesiunea la tronul Românieĭ, cu toate prerogativele şi restricţiunile ataşate de ea. Camerele române vor fi chemate să ia act de această decisiune importantă. Sunt încredinţat că ele o vor primi cu o vie satisfacţie şi că vor vedea în ea îndeplinirea dorinţelor exprimate de maĭ multe orĭ de diferitele reprezentaţiunĭ legale ale ţăreĭ.

„În speranţă că A. V. R. împărtăşeşte pe deplin chipul nostru de a vedea şi în aşteptarea unuĭ răspuns favorabil, mă folosesc cu bucurie de această ocazie. Monseniore şi scumpul meŭ tată, de a vă reînoi expresia respectuluĭ filial şi al dragosteĭ cu carĭ nu voiŭ înceta de a fi.

„Al Alteţeĭ Voastre regale fiŭ devotat şi credincios.

Carol".

Prinţul Carol este călare până la Băneasas înaintea trupelor carĭ se întorc de la Ţăgăneştĭ şi primeşte defilarea lor. Principesa, care s'a aflat din întâmplare la şosea, asistă şi ea din trăsură la acest spectacol militar. Deşi trupele aŭ făcut un marş de 26 chilometri, sunt în bună stare şi prinţul rămâne mulţumit de defilarea lor.

12 Octombrie. – Prinţul Alexandru al Bulgarieĭ vine în vizită la Cotrocenĭ. Din nenorocire să se reîntoarcă înainte de a se face seară; totuşi a petrecut câteva ore plăcute în societatea perechei princiare.

13 Octpmbrie. – Prinţul Carol scrie tatăluĭ săŭ despre vizita sa la Rusciuc:

www.dacoromanica.ro

„Contra aşteptăreĭ, am azĭ o zi liberă de care mă folosesc imediat spre a-ţĭ scrie câteva rândurĭ. Plecarea noastră în Moldova era hotărâtă pentru azĭ, însă astă-noapte a început un viscol aşa violent încât miniştri m'aŭ rugat să schimb dispoziţiunile de călătorie.

„Sperăm să putem pleca mâine, căcĭ barometrul se urcă şi o să fie ger. Această neaşteptată schimbare a timpuluĭ este explicabilă: erĭ am dejunat cu prinţul Bulgarieĭ sub cerul liber şi ne plângeam de căldură, azĭ trebue să facem foc în casă.

„Ultima săptămână a fost bogată în trebĭ şi cu adevărat obositoare. Lunĭ m'am dus în lagărul de la Ţăgăneştĭ, am alarmat trupele, am inspectat batalioanele câte pe unul, precum şi bateriile şi escadroanele, şi am terminat cu o manevră de exerciţiĭ la carĭ aŭ luat parte 12 batalioane, 8 escadroane şi 8 baterĭĭ. Marţĭ am inspectat trupele de aici şi am avut consiliŭ de miniştri, Miercurĭ am asistat la manevrele din lagăr contra unui duşman marcant. În această zi călduroasă a fost aşa de mare, încât oamenĭĭ cădeaŭ ca muştele şi doĭ caĭ aŭ rămas morţĭ.

„Manevra a prezintat un tablou frumos de războiŭ şi a fost executată foarte bine. Joĭ şi Vinerĭ aŭ fost zile de marş de carĭ m'am folosit spre a face vizită la Risciuc, iar Sâmbătă am inspectat din noŭ trupele Bucureştĭ, dimpreună cu acelea ale garnizoaneĭ de aici şi am încheiat manevrele printr'o mare revistă la care a asistat şi Elisabeta.

„Erĭ toată ziua am avut vizita luĭ Sandro, care era fericit a petrece din noŭ câteva ore de bucurie cu noĭ.

„Primirea pe care e şi ţara luĭ mi-aŭ făcut-o în Rusciuc a fost nespus de frumoasă şi cordială.

„Tot oraşul şi deputaţiunĭ din ţară mă aşteptaŭ la punctul de debarcare până unde vasul meŭ de războiŭ *„Griviţa"* a fost condus de flotila bulgară a Dunăreĭ.

„Am fost primit de prinţ înconjurat de miniştri săĭ şi de deputaţiunile armateĭ sale, iar mitropolitul, însoţit de tot clerul, în vestimentele sacerdotale, mi-a ţinut un discurs în limba română, în care a arătat cu deosebire cât datorează Bulgaria Românieĭ pentru toate binefacerile şi pentru marea ospitalitate pe carĭ le-a acordat întotdeauna bulgarilor precum şi pentru însemnata parte ce a luat la liberarea Bulgarieĭ.

„Eŭ am răspuns tot în româneşte că e pentru mine o deosebită satisfacţie să primesc această asigurare chiar dela mitropolit, primul demnitar al Bulgarieĭ, şi că stă numaĭ în voia Bulgarieĭ să întreţină întotdeauna cu România cele maĭ bune relaţiunĭ, deoarece România nu doreşte ceva maĭ mult decât aceasta.

„În trecerea noastră către conac a domnit un adevărat entusiasm; toată lumea mă aclama pe româneşte, trupele eraŭ înşirate de o parte şi de alta, iar muzicele intonaŭ imnul român.

„Sandro mi-a zis:

„– Nu poţi să-ţĭ închipuĭ cât de popular eştĭ tu în Bulgaria şi maĭ cu seamă în armata mea. Pentru împăratul Alexandru nu s'ar putea face ceva maĭ mult.

„După amiazĭ a fost serbarea populară cu danţurĭ naţionale, iar seara, la 6 şi jumătate, prânz de gală cu toaste. La orele opt am făcut o preumblare prin oraş, care era frumos iluminat, şi am asistat la un strălucit foc de artificiĭ care s'a dat pe Dunpre; vre-o zece saŭ douăsprezece vase cu muzicĭ pe ele, iluminate de sus până jos, navigaŭ încoace şi încolo pe latul fluviuluĭ şi 800 de focurĭ ardeaŭ pe insulele din faţă.

„Marile pregătiri şi cheltuielĭ ce se făcuseră m'aŭ hotărât să rămân şi noaptea în Rusciuc; la început aveam de gând să fac o vizită numaĭ de câteva ore.

„A doua zi Sandro mi-a prezentat trupele sale; s'aŭ scos un batalion (drujină) de infanterie, o baterie de artilerie şi un escadron (sotnie) de cavalerie. M'am mirat de progresul făcut de trupe în timp atât de scurt.

„Exerciţiile se făceaŭ de minune, îmbrăcămintea şi înarmarea (puşca Berdan) eraŭ fără nicĭ un cusur. Ofiţeriĭ şi sub-ofiţeriĭ sunt numaĭ ruşĭ; sunt convins ă Rusia a trimis tot ce avea maĭ bun; tot ruseştĭ sunt şi comanda şi reglementul şi înarmarea. Presupun că mi s'a prezintat un corp de elită; dacă toate trupele sunt astfel instruite, Bulgaria va poseda în curând o armată bună.

„Între ofiţeriĭ ruşĭ am găsit numeroşĭ cunoscuţĭ, carĭ aŭ fost la Plevna sub comanda mea.

„După dejun, la ora 1, am plecat din Rusciuc şi am fost petrecut până la Giurgiŭ de prinţ, de miniştiĭ săĭ şi de toţĭ ofiţeriĭ carĭ mi-aŭ dăruit o prea frumoasă panoplie compusă din arme.

www.dacoromanica.ro

„De la patru până la şase am avut consiliŭ de miniştri la Cotrocenĭ. Impresiunea ce am dobândit în această vizită este întru totul bună: bulgariĭ aŭ cea maĭ mare dorinţă să trăiască bine cu noĭ şi, pentru moment cel puţin aŭ intenţiunĭ paşnice către Turcia ţinând foarte mult să se emancipeze de influenţa rusească. Pot să confirm aceste două fapte, şi anume – că actualul ministru de războiŭ ruso-bulgar e învinovăţit că prea cedează turcilor în multe chestiunĭ, iar al doilea că ministrul nu poate să sufere nimic din ceea ce este rusesc şi a scos din funcţiĭ pe aproape toţĭ amploiaţiĭ civilĭ ruşĭ. Dânsul posedă un pordin rusesc pe care nu-l poartă, - aceasta însă în calitatea sa de radical care nu primeşte semne exterioare de distincţie. Totuşĭ demonstraţiunea aceasta e demnă de observat.

„Am dispus să se facă a se şti la Viena că vizita mea în Bulgaria a fost o misiune de pace şi că am vorbit acolo şi în chestiunea fortăreţelor...

„Fostul prinţ al Moldoveĭ, Mihal Sturdz, mi-a trimis din Paris o scrisoare demonstrativă de felicitare în vederea proclamăreĭ mele ca rege:

„Am fost unul dintre ceĭ dintâĭ întru a felicita pe A. V. R. de urcarea Sa pe tronul Românieĭ; fie-mĭ permis a exprima aici sentimentul orĭcăruĭ bun şi adevărat Român în timpul solemn când trebue să se facă ridicarea Românieĭ la rangul de regat.

„Astfel, în zilele mele de bătrâneţe, visul meŭ de predilecţie ar fi pe deplin realizat, văzând patria mea guvernată de Suveranul eĭ legitim şi victorios".

„Erĭ ţi-am trimis scrisoarea mea oficială. În plin consiliŭ de miniştri Brătianu a luat cuvântul şi m'a rugat să regulez printr'un act formal chestiunea succesiuneĭ. Am declarat că voiŭ aduce oficial la cunoştinţa ta dorinţa ministeruluĭ meŭ şi, fără îndoială, voiŭ primi în curând un răspuns favorabil. La 15 Noembrie s.v. se deschid Camerele şi ar fi dorit ca până atuncĭ hârtiile să se afle în posesiunea noastră..."

14 Octombrie. – Prinţul Carol pleacă cu principesa în Moldova. Azĭ vor vizita numaĭ Brăila şi Galaţĭ şi amândouă oraşele aŭ făcut, ca de obiceiŭ în aşa cazurĭ, tot ce aŭ putut maĭ bine spre a se împodobi pentru primirea perecheĭ princiare.

În tot timpul călătorieĭ, socotită la 10 zile, prinţul va inspecta trupele.

16 Octombrie. – Prinţul inspectează azĭ la Roman diviziunea a 4-a care a făcut manevre în împrejurimĭ. Oraşul a făcut erĭ o primire măreaţă perecheĭ princiare şi locuitoriĭ nu încetează nicĭ azĭ de a-şĭ arăta bucuria pentru această vizită.

La marele prânz militar, dat azĭ de prinţ, dânsul ridică paharuş pentru diviziunea a 4-a, pentru a cărei vitejie sunt consacrate cele maĭ frumoase paginĭ din cartea de onoare a faptelor războinice ale românilor; îĭ urmează să-şĭ păstreze neştirbită această glorie!

17 Octombrie. – Diviziunea 4-a porneşte azĭ îndărăt, la Iaşĭ; prinţul îĭ primeşte defilarea şi apoĭ pleacă şi el cu prinţesa, tot la Iaşĭ. Călătoria este cu adevărat triumfală şi capitala Moldoveĭ primeşte pe prinţ şi prinţesă cu mare entusiasm.

19 Octombrie. – Prinţul Carol ese călare până la Podul-Iloaeĭ înaintea diviziuneĭ a 4-a, compusă din 12 batalioane de infanterie, 2 regimente de cavalerie şi un regiment de artilerie.

La Podul-Iloaeĭ, 30 de chilometri de Iaşĭ trupele ocupă poziţiunea ce li s'au indicat şi apoĭ încep să manevreze în direcţia Iaşilor; într'un amurg, divizia intră în bivuacurĭ, la 10 chilometri de Iaşĭ.

În aceeaşi seară se dă o reprezentaţie de gală la teatru. Prinţul nu are liberă nicĭ o oră din zi. Năvala la audienţe e foarte mare şi atât prinţul cât şi prinţesa sunt înconjuraţĭ de tot felul de atenţiunĭ; e o adevărată săptămână de sărbătoare pentru Moldova.

20 Octombrie. – Prinţul Carol primeşte parada diviziuneĭ a 4-a în prezenţa principeseĭ şi a uneĭ mulţimĭ imense: o parte din trupe aŭ intrat de astă seară în oraş şi aŭ luat cartier pe la cetăţenĭ.

Comisiunea Dunăreană îşi reîncepe şedinţele la Galaţĭ. Austro-Ungaria cere acum ca la desbaterile asupra proectuluĭ să ia parte şi un delegat al Serbieĭ şi unul aş Bulgarieĭ.

Se negociază acum în această privinţă între reprezentanţiĭ Puterilor.

24 Octombrie. – Azĭ de dimineaţă perechea princiară, foarte îmbucurată de impresiunile plăcute ce a căpătat la Iaşi, s'a întors în Capitală.

Înainte de plecare prinţul şi-a exprimat recunoştinţa într'un toast la masa de gală pe care a dat-

www.dacoromanica.ro

o capilor autorităţilor: A doua capitală a ţăreĭ a fost leagănul unireĭ, şi poate să fie mândră că prin aceasta a pus temelia măririreĭ Românieĭ; mulţumeşte eşenilor pentru patriotismul de care aŭ dat dovadă întotdeauna şi pentru dragostea ce aŭ pentru principesă şi pentru dânsul.

Prinţul a exprimat şi trupelor mulţumirea sa printr'un ordin de zi dat după parada cea mare de la 21 Octombrie iar primaruluĭ Iaşilor, ca răspuns la omagiile ce aŭ adus locuitorii luĭ şi principeseĭ, i-a trimis scrisoare şi o sumă de banĭ pentru săraciĭ oraşuluĭ.

25 Octombrie. – Prinţul Carol primeşte de la tatăl săŭ o scrisoare în care se zice:

„Vestea ce mi-ai trimis despre strălucita primire cu care ai fost întâmpinat la Rusciuc, m'a interesat foarte mult. Ziarele aŭ conchis din această întâlnire că aĭ făcut o înţelegere secretă cu Bulgaria în sensul rusesc. În general, presa europeană nu dă crezământ politiceĭ lămurite a Românieĭ; se presupune pretutindeniĭ gândurĭ ascunse şi intenţiunĭ lăturalnice, dacă nu chiar perfidiĭ.

„De ce n'am putut să fiŭ şi eŭ martor la tabloul minunat care s'a desfăşurat peste Dunăre în faţa ochilor tăi? Primirea ta la Iaşĭ a fost de asemenea o mare satisfacţie şi o dovadă pentru dreapts recunoaştere a situaţiuneĭ.

„Despre favoarea ceruluĭ, care te-a însoţit pretutindeniĭ în călătoriile tale, nu avem nicĭ o idee; în partea aceasta e un timp rece, aspru, la mare ca şi pe platouri".

1 Noembrie. – Prinţul deschide azĭ, printr'un discurs lung, prima expoziţie industrială română, pentru care s'a interesat foarte mult; dânsul arată foloasele dobândite în alte ţărĭ prin ajutorul expoziţiunilor şi speră că şi aceasta îşĭ va atinge scopul şi va contribui la independenţa Românieĭ şi pe terenul economic.

Comisiunea Dunăreană din Galaţĭ a invitat azĭ pe Bulgaria şi pe Serbia să-şĭ trimită reprezentanţĭ la discutarea regulamentuluĭ pentru navigaţia pe Dunăre dela Porţile-de-Fer până la Galaţĭ.

2 Noembrie. – Prinţul inaugurează azĭ lucrările canalizăreĭ Dâmboviţeĭ, ale căreĭ revărsărĭ aŭ pustiit de atâtea orĭ părţile de jos ale Capitaleĭ.

Prinţul zice în discursul său că răsplata acesteĭ lucrărĭ va fi buna sănătate a locuitorilor; 300 de oameni sunt întrebuinţaţĭ la această lucrare. Canalul proiectat are o lungime de aproape patru kilometri şi trebue să fie terminat în treĭ anĭ.

3 Noembrie. – La Koblenz a murit de curând generalul de Göben care era intim în casa imperială, ai căreĭ membri aŭ fost dureros atinşĭ de această moarte.

Prinţul Carol regretă de asemenea pierderea acestuĭ distins general pe care-l cunoştea de când cu campania dela 1864 şi pe care-l revăzuse de curând.

9 Noembrie. – Perechea princiară întreprinde o excursiune la Sinaia, de oarece prinţul e foarte nerăbdător să vadă învelit castelul săŭ, despre care a visat de atâtea orĭ.

El găseşte castelul după cum se aştepta; turnurile luĭ se ridică în mod pitoresc în mijlocul munţilor. Prinţul e cuprins de o mare dorinţă d'a se vedea maĭ curând în propria sa casă, în mijlocul acelor poziţiunĭ măreţe. Fireşte, aŭ să maĭ trebuiască doĭ aniĭ până atuncĭ, căcĭ lucrările interioare şi mobilarea după stil, cu ale căror planurĭ se ocupă acum, nu sunt treburĭ micĭ.

13 Noembrie. – Prin decret prinţiar, medalia de războiŭ *„Virtutea militară"* se transformă într'o cruce în mijlocul uneĭ cununĭ de laurĭ; medalionul dinăuntru păstrează imaginea şi inscripţia de maĭ înainte. Această cruce, în aur saŭ argint, se va putea conferi d'aici înainte şi în timp de pace pentru serviciĭ militare extraordinare, precum şi sub-ofiţerilor pentru 12 anĭ de serviciŭ exemplar.

14 Noembrie. – Ca răspuns la scrisoarea oficială a prinţuluĭ, în chestiunea succesiuneĭ la tron, sosesc următoarele două scrisorĭ şi un document, carĭ trebue să se tipărească şi să se distribue Camerelor:

„Monseniore şi scumpe fiŭ,

„Am primit scrisoarea prin care Alteţa Voastră Regală a binevoit să-mĭ exprime dorinţa sa şi aceea a consiliuluĭ săŭ de miniştri asupra necesităţeĭ de a se regula printr'un act formal chestiunea succesiuneĭ la tronul Românieĭ.

„Cu toate că pe noĭ nu ne-a părăsit nici un moment dulcea speranţă d'a vedea căsătoria Alteţeĭ Voastre Regale bine-cuvântată prin naşterea unuĭ moştenitor direct, totuşĭ nu ne putem sustrage dela

www.dacoromanica.ro

datoria d'a contribui la stabilirea viitoruluĭ uneĭ ţărĭ ale căreĭ interese ating de foarte aproape inima noastră şi d'a asculta de dorinţa foarte legitimă a Alteţeĭ Voastre Regale şi a poporuluĭ său.

„În sentimentele acestea, dăm deplina noastră adesiune la prescripţiile constituţionale carĭ regulează ordinea succesiuneĭ la tronul Românieĭ în casa princiară de Hohenzollern.

„Drept aceea, am dresat actul pe care-l remitem aici alăturat în mâonile A. V. R.

„Simţim o mare plăcere că putem arăta prin această adesiune dragostea ce avem pentru suveranul acesteĭ ţărĭ pentru a căreĭ fericire şi prosperitate facem urările cele maĭ călduroase. La expresiunea acestor urărĭ unesc pe aceea a sentimentelor părinteştĭ cele maĭ afectuoase cu carĭ nu voiŭ înceta a fi, Monseniore şi scumpe fiŭ, al Alteţeĭ Voastre Regale tată foarte afecţionat.

Carol Anton

„Sigmaringen, 22 Noembrie 1880".

„Minseniore şi prea scumpe frate,

„Am primit comunicarea scrisoareĭ pe care A. V. R. a adresat-o A. S. R. prea scumpuluĭ nostru tată în privinţa dorinţeĭ exprimată de diferitele reprezentaţiunĭ legale ale ţăreĭ precum şi personal de A. V. R. d'a se vedea regulate şi confirmate dispoziţiunile constituţionale la succesiunea la tronul Românieĭ, printr'o declaraţie formală a prinţilor majorĭ din casa noastră. Prin urmare e de datoria mea, ca cel maĭ mare dintre fraţiĭ A. V. R. să mă pronunţ în privinţa drepturilor eventuale la succesiune.

„Cu toate că nu putem părăsi încă dulcea speranţă care ne umple inimile şi se confundă cu dorinţa naţiuneĭ române d'a vedea născându-se moştenitorul direct atât de mult aşteptat, totuşĭ împlinim dorinţa A. V. R. d'a contribui la înlăturarea oriĭcăreĭ nesiguranţe în această chestiune atât de importantă pentru stabilirea şi siguranţa ţăreĭ în viitor.

„Fiind fratele mai mare al A. V. R., nu mă voiŭ afla de sigur – după prevederile omeneştĭ – în cazul d'a continua să port sarcina grea şi înconjurată de marĭ răspunderĭ pe care A. V. R. a dus-o cu un scop atât de strălucit. Nu e trebuinţă de alte motive spre a justifica renunţarea mea personală; cu toate aste, pentru cazul în care speranţa noastră comună ar rămâne zadarnică şi providenţa Divină va face ca să fie chemat unul din fiiĭ meĭ la această înaltă misiune, nu voiŭ neglija de a-ĭ pregăti de pe acum pentru această chemare, desvoltând şi hrănind în inimile lor dragostea pentru acea nobilă şi valoroasă naţiune care, după atâtea veacurĭ de lupte şi de suferinţĭ, a putut să-şĭ recucerească prin propriile sale forţe un loc onorabil în marea familie a Statelor suverane.

„Dacă va fi voinţa luĭ D-zeŭ, ca unul din fiiĭ meĭ să fie chemat a se urca pe tronul Românieĭ şi să devină un demn succesor al A. V. R., dorinţa mea cea maĭ scumpă şi care le cuprinde pe toate celelalte, ar fi ca dânsul să ştie să-şĭ câştige inimele românilor un loc tot aşa de mare ca acela pe care eŭ i-l păstrez în inima mea de tată.

„Sunt fericit că pot să reînoesc, cu această ocazie, A. V. R. expresiunea întregeĭ dragoste cu acare rămân, Monseniore şi prea scumpe frate.

„Al A. V. R.

„foarte devotat frate

Leopold

„Prinţ moştenitor de Hohenzollern

„Sigmaringen, 22 Noembrie 1880"

„Noĭ, Carol Anton, din graţia luĭ D-zeŭ prinţ de Hohenzollern, burgrav de Nueremberg, conte de Sigmaringen, Véringhen şi Bergh, etc., etc.

„În numele nostru şi, ca şef al familieĭ princiare de Hohentollern, în numele tuturor membrilor acesteĭ familiĭ.

„Dorind a înlesni realizarea dorinţeĭ exprimată de diferitele reprezentaţiunĭ legale ale

www.dacoromanica.ro

poporuluĭ român şi a înlătura orĭce nesiguranţă prin formula noastră adesiune la prescripţiile constituţionale carĭ regulează ordinea succesineĭ la tronul Românieĭ; făcând în acelaşĭ timp urări călduroase, pentru ca divina-Providenţă să acorde Prinţuluĭ şi Prinţeseĭ Românieĭ, copiiĭ noştri mult iubiţĭ, fiul moştenitor direct, atât de mult aşteptat de naţiune şi de familia noastră, precumm şi favoarea uneĭ vieţĭ îndelungate spre a conduce destinele poporuluĭ dela care aŭ câştigat dragoste şi încredere.

„Luând pe de altă parte în consideraţie scrisoarea pe care ne-a adresat-o A. S. R. Prinţul Românieĭ, cu data de 11 Octombrie din urmă, şi prin care ne comunică avizul consiliuluĭ săŭ de miniştri asupra necesităţeĭ d'a se regula printr'un act formal chestiunea succesiuneĭ la tron;

„Voind să dăm urmare dorinţeĭ ce ne-a fost exprimată de Suveranul Românieĭ şi să contribuim astfel la asigurarea uneĭ garanţiĭ stabilite pentru viitor;

„Răspunzând în acelaşĭ timp dorinţeĭ noastre celeĭ maĭ scumpe d'a vedea continându-se de un membru al familieĭ noastre marea şi glorioasa operă întreprinsă de scumpul nostru fiŭ, Prinţul Carol de Hohenzollern, şi dusă cu mare succes mulţumită sprijinuluĭ patriotic şi devotat al valoroaseĭ naţiunĭ care l-a ales pe Suveran;

„Declarăm şi facem cunoscut, atât în numele nostru cât şi în acela al membrilor familieĭ noastre princiare, că aderăm întru totul şi subscriem formal la articolul din Constituţia română care regulează ordinea succesiuneĭ la tron în lipsă de moştenitori direcţĭ, cu toate drepturile, datoriile, prerogativele şi restricţiunile prevăzute şi al căruĭ text ne-a fost comunicat după cum urmează:

„*Art. 83.* În lipsă de descendenţĭ de sex masculin în linie dreaptă aĭ A. S. R. Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, succesiunea la tron va reveni celuĭ maĭ în vârstă dintre fraţiĭ săĭ saŭ descendenţilor lor, după regulele stabilite în articolul precedent.

„Dacă nicĭ unul din fraţĭ saŭ descendenţiĭ lor n'ar fi în viaţă, saŭ dacă eĭ ar declara dinainte că nu primesc tronul, atuncĭ Prinţul va putea să numească de urmaş al săŭ pe unul din membriĭ dinastiilor suverane din Europa, cu învoirea Reprezentaţiuneĭ Naţionale, dată în forma prescrisă la art. 84.

„Dacă nicĭ una din aceste eventualităţĭ nu va avea loc, tronul va fi vacant".

„Drept care, noĭ şi membriĭ familieĭ noastre am dresat şi iscălit prezenta declaraţiune, investind'o cu sigiliul nostru princiar în dreptul iscăliturilor noastre.

„Făcut la Sigmaringen la 12 Noembrie 1880.

„Carol Anton, prinţ de Hohenzolern.
„Leopold, prinţ moştenitor de Hohenzollern.
„Frederic, prinţ de Hohenzollern".

15 Noiembrie. – Prinţul în persoană deschide azĭ Camerele. Discursul tronuluĭ, maĭ cu seamă pasagiul despre regularea chestiuneĭ moştenireĭ, este primit într'un mod foarte călduros. Prinţul confirmă că pretutindenĭ, în călătoria sa în străinătate, i s'a făcut o primire simpatică, ceea ce dovedeşte marea încredere ce are Europa în tânărul Stat independent. Relaţiunile cu toate Puterile streine sunt excelente. Chestiunea reglementăreĭ libereĭ navigaţiĭ pe Dunărea de jos va veni în curând în discuţiunea comisiuneĭ dunărene dela Galaţĭ.

Guvernul, pătruns de marele interes ce-l are România de Dunăre, nu-l va perde câtuşĭ de puţin din vedere şi va şti să-l apere, în concordanţă cu tractatele şi cu principiul libereĭ navigaţiunĭ. Sunt pregătite lucrările pentru încheerea maĭ multor convenţiunĭ şi tractate, de asemenea pentru introducerea de îmbunătăţirĭ în administraţia publică. Îngrijirea că recolta prea mijlocie a anuluĭ trecut va pricinui un deficit s'a dovedit din fericire ca neîntemeiată.

Mesagiul anunţă apoĭ o lege pentru îmbunătăţirea instrucţiuniĭ primare, alta pentru garantarea independenţeĭ judecătorilor, precum şi o mulţime de măsurĭ în interesul căilor ferate române. O deosebită îngrijire se dă armateĭ, ca întotdeauna: 14 batalioane de dorobanţĭ, 3 de călăraşĭ şi un batalion de geniŭ aŭ fost din noŭ creiate în ultimul an; 30.000 de recruţĭ aŭ fost încazarmaţĭ.

Chestiunea succesiuneĭ la tron, care a ocupat toată ţara în ultimiĭ anĭ, a fost rezolvată după prescripţiile Constituţiuneĭ şi actele dresate aŭ fost prezentate Camerelor.

www.dacoromanica.ro

18 Noembrie. – Muntenegrul a ocupat Dulcigno în înțelegere cu Turcia, după ce Derviș-pașa a blocat orașul silind astfel populațiunea fanatică să se predea.

19 Noembrie. – Consiliul de miniștri a prezentat azĭ perechei princiare o adresă prin care-ĭ exprimă mulțumiri adâncĭ pentru regularea chestiuneĭ moștenireĭ tronuluĭ.

Brătianu citește adresa cu un glas tremurător de emoțiune: Când prințul a plecat cu armata sa spre a acoperi steagurile românești de glorie și de onoare, a săvârșit o faptă eroică și patriotică. Apoĭ când principesa și-a pus în pericol sănătatea și viața spre a îngriji de răniții, a făptuit de asemenea o operă înaltă. Însă culmea eroismuluĭ și abnegațiuneĭ aŭ atins-o dându-șĭ acum, când, deși în floarea vârsteĭ și cu dorul fierbinte d'a avea moștenitorĭ direcți, dor împărtășit de întreaga țară, totuși n'aŭ stat la îndoială de a da acesteĭ țărĭ toate garanțiile de siguranță și stabilitate, rezolvând chestiunea succesiuneĭ la tron. Toată România speră dimpreună cu miniștriĭ că Dumnezeŭ va voi să nu lase nerăsplătită atâta virtute și va dărui perechei princiare un moștenitor, pentru fericirea unuĭ întreg popor.

Prințul răspunde că în chestiunea moștenireĭ aŭ putut să dea țăreĭ o nouă dovadă despre dragostea lor; deosebit de asta, prințul asigură că familia princiară de Hohenzollern, de când un membru al eĭ a venit în România, la 1866, împărtășește toate durerile și bucuriile țăreĭ și așa nicĭ acum n'a stat la îndoială să primească o rezolvare a chestiuneĭ de succesiune, atât de mult dorită de țară.

24 Noembrie. – Prințul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„Adaosul vine iscălit îndărăt!... Acel pasagiŭ din discursul tronuluĭ a fost foarte moderat și numaĭ telegraful a vorbit și a lățit maĭ mult decât se putea înțelege din acele puține cuvinte.

„Declarațiunea în privința convențiuneĭ Dunăreĭ m'a speriat întru câtva din cauza tonuluĭ eĭ aspru: nimic n'ar fi maĭ răŭ decât o răcire a relațiunilor cu Austro-Ungaria. Totuși sper și cred că acest pasagiŭ a fost rostit maĭ curând pentru parlamentul român care se înfierbântă foarte lesne, decât în vederea uneĭ aplicări reale a consecințelor lui extreme.

„În Germania, unde de altfel chestiunile acestea sunt judecate numaĭ după sentiment, procedarea Românieĭ n'a produs o impresie favorabilă; și ea ar fi și maĭ nefavorabilă dacă în această chestiune, România ar refuza oarecarĭ concesiunĭ Austro-Ungarieĭ.

„O întoarcere a Românieĭ dela Austria și aplecarea eĭ către Rusia, acum după ce a câștigat extra-ordinar de mult în opinia publică, i-ar face mult rău și ar pune toate din noŭ în joc.

„Eŭ judec maĭ liniștit aici, și, cunoscându-te bine, sunt sigur că nu veĭ da băgare de seamă vederilor extreme ale unora din miniștriĭ tăĭ.

„Firește, fiecare țară trebue să-și pună interesele sale în prima linie, însă ele se pot modifica de îndată ce stricta lor menținere poate să aducă conflicte a căror întindere ar întrece propria lor însemnătate. Criza orientală pare a se fi terminat cu afacerea Dulcigno; cred că anul 1881 nu va maĭ aduce nici o surprindere.

„Consider de bun augur că declarația noastră în privința succesiuneĭ a ajuns la timp potrivit: ea ne-a luat și nouă d'aici o grea povară de pe spirit și de pe inimă, și nu mă îndoesc că ea va face bună impresie și la Berlin, cu atât maĭ mult că prințul Bismarck a arătat un cald interes luând cunoștință de negocierĭ și dând sfaturi bune.

„Mă bucur că nouile clădirĭ dela Sinaia ți-aŭ făcut atâta plăcere. Ce abatere binefăcătoare dela grijile mari ale zileĭ de carĭ e nedespărțită chemarea ta!...

„Aici e un timp de toamnă pe care aș fi voit să-l avem la Weinburg: aerul e mereŭ blând și pot să ies din casă în fiecare zi. Suntem toțĭ bine, dar mama ta vă dorește mereŭ; și eŭ mă aflu în cazul acesta, dar sunt mulțumit de frumoasa și înviorătoarea noastră revedere și trăesc cu speranța că în curând o să se reînoiască".

28 Noiembie. – În vederea zileĭ memorabile de azĭ a luăreĭ Plevneĭ s'a făcut erĭ la palat țintuirea steagurilor pentru regimentele nouĭ (17 până la 30 de dorobanțĭ și regimentele 9, 10, 11 și 12 de călărașĭ.

Azĭ se face, înaintea statueĭ luĭ Mihaĭ Viteazul, ceremonia împărțireĭ steagurilor. Cu această ocazie, prințul a adresat un ordin de zi armateĭ, arătând însemnătatea acesteĭ zile pe care într'adins a ales-o spre a încredința nouilor trupe sfântul simbol al Patrieĭ. Să dea Dumnezeŭ ca și ele, întocmaĭ

www.dacoromanica.ro

ca şi regimentele vechĭ cu treĭ anĭ înainte, să-l ducă la glorie şi la biruinţă pe câmpul de bătălie, dacă Patria va cere aceasta.

După aceasta, se predă principeseĭ, în aula Academieĭ, un grup artistic de marmură, din partea soţiilor ofiţerilor, drept expresia recunoştinţeĭ pentru îngrijirile date răniţilor de principesă: Grupul, din marmură albă, reprezintă cu o asemănare perfectă pe principesa Elisabeta plecându-se asupra unuĭ soldat român rănit şi dându-ĭ să bea.

Soţia generaluluĭ Cernat, care a fost ministru de războĭ în timpul campanieĭ şi apoĭ a comandat armata în faţa Plevneĭ, predând principeseĭ acest dar din partea soţiilor ofiţerilor, îĭ exprimă, într'o cuvântare entusiastă, mulţumirea armateĭ.

Principesa răspunde că acest dar ingenios o emoţionează îndoit, mai întâi pentru că-i redeşteaptă în suflet amintirea tuturor suferinţelor simbolizate de acel grup. Grijile şi durerile acelor neuitate timpurĭ însemnate aŭ făcut adevărate surorĭ pe mamele. Soţiile şi surorile războinicilor, şi în gândul lor comun pentru ceĭ plecaţĭ s'aŭ simţit legate în aceeaşi pornire, în aceeaşi activitate. Astfel monumentul acesta nu este dedicat eĭ, ci tuturor femeilor române carĭ şi-aŭ îndeplinit datoria către ţară cu aceeaşĭ bravură ca şi eroiĭ pe câmpul de războiŭ. Generaţiile viitoare vor cunoaşte din această operă de marmură cât de mult aŭ iubit femeile române ţara lor şi pe principesa lor.

După asta urmează defilarea trupelor, în frunte cu nouile steaguri.

Pentru seară sunt invitaţi la perechea princiară maĭ mult de 300 de ofiţerĭ cu soţiile lor.

Prinţul a trimis împăratuluĭ Rusieĭ felicitărĭ pentru această zi memorabilă şi a primit următorul răspuns:

„Vă mulţumesc din inimă pentru bunele Voastre cuvinte în amintirea acesteĭ zile de glorie la care Voĭ şi vitejiĭ Voştri aţĭ luat o parte atât de activă. Mergem acum la Te-Deum şi apoĭ vom prânzi cu principaliĭ şefĭ carĭ se află aici".

Cu ocazia zileĭ de azĭ, prinţul a trimis împăratuluĭ Rusieĭ şi crucea *Merituluĭ militar*, în noua eĭ formă.

29 Noembrie. – Prinţul Alexandru al Bulgarieĭ telegrafiază: „Oraşul Plevna mă roagă să-ţi exprim din partea-ĭ, cu ocazia aniversăreĭ de erĭ, expresia sentimentelor sale de recunoştinţă. Din toată inima eŭ mă unesc cu oraşul Plevna".

Ministerul bulgar s'a modificat din noŭ: Karavelow a luat preşedinţia consiliuluĭ, Zancov internele, Stoicov externele, Slaveicov cultele.

2 Decembrie. – Azĭ pe când ministrul preşedinte Brătianu voia să se ducă acasă, un om necunoscut l'a atacat cu un cuţit şi l'a rănit la cap şi la braţ. Din fericire rănile nu sunt primejdioase; însă impresia morală a acestuĭ atentat este mare chiar asupra luĭ Brătianu care nu ştie să-şĭ fi atras prin ceva un aşa act de răzbunare; tot aşa de mare este impresia asupra partiduluĭ liberal şi maĭ cu seamă a publiculuĭ mare. Prinţul îĭ exprimă îndată părerea sa de răŭ pentru acest atentat şi-l roagă să nu se descurajeze.

3 Decembrie. – Starea luĭ Brătianu s'a îmbunătăţit: prinţul îl vizitează stând la el o jumătate de oră.

S'a dovedit că atentatul a fost o răzbunare de caracter privat.

Prinţul se duce la Chitila ca să vadă fabrica de zahăr înfiinţată de prinţul N. Bibescu şi dela care se aşteaptă să dea un noŭ avânt economieĭ naţionale.

4 Decembrie. – Senatul prezintă prinţuluĭ adresa de răspuns la mesagiu, în care îşi exprimă în cuvinte călduroase satisfacţia pentru îndeplinirea ultimeĭ dorinţĭ a Adunărilor de la 1857, stabilitatea tronuluĭ român.

Prinţul mulţumeşte pentru omagiile aduse luĭ şi principeseĭ şi declară că aceea ce face dânsul şi familia sa pentru România nu este o jertfă, o abnegaţie, ci împlinirea uneĭ datoriĭ către ţara cu care se simte unit pe vecie, a căreĭ soartă este şi a sa şi căreia i-a consacrat întreaga sa viaţă.

11 Decembrie. – Rănile luĭ Brătianu n'aŭ avut nici o urmare gravă; dânsul e ca şi vindecat şi trebue numaĭ să-şĭ poarte braţul în eşarpă câtva timp.

La 7 Decembrie s'a făcut investitura episcopuluĭ de Rîmnic de către prinţ. Azĭ se aduce prinţuluĭ adresa Camereĭ şi apoĭ prinţul şi prinţesa primesc împreună înalta Curte de Casaţie şi Justiţie care aduce felicitările sale pentru regularea chestiuneĭ succesiuneĭ. Prinţul răspunde printr-

www.dacoromanica.ro

un discurs lung acestor înalte corpurĭ. Legătura dintre tron şi ţară, pe care un trecut plin de evenimente a făcut-o indisolubilă, poate să devină şi maĭ strânsă în viitor; dânsul speră că acum România, după ce a înfruntat toate furtunile secolelor trecute, a intrat în sfârşit într'un port sigur şi se va putea consacra întru totul desvoltărei sale paşnice.

Către Curtea de Casaţie în deosebĭ prinţul zice că se bucură de unanimitatea cu care toate corpurile constituite ale Statuluĭ aŭ salutat regularea chestiuneĭ succesiuneĭ şi speră că această înaltă Curte va sta şi în viitor d'asupra patimelor luptelor zilnice şi va ţine întotdeauna cu imparţialitate cumpăna dreptăţeĭ.

19 Decembrie. – Comisunea Dunăreană tot n'a luat încă nici o hotărâre asupra regulamentuluĭ privitor la navigaţie.

Ridicarea României la regat

21 Decembrie. – Împăratul Germanieĭ răspunde la felicitările de anul noŭ ale perecheĭ princiare:

„Primeşte, tu şi principesa, mulţumirile mele din adâncul inimeĭ pentru scumpele urărĭ ce-mi faceţi de anul noŭ.

„Urările mele pentru Voĭ vin din inimă: să dea Dumnezeŭ să se împlinească".

23 Decembrie. – Prinţul Carol discută cu Brătianu asupra mijloacelor prin carĭ s'ar putea ajuta româniĭ din Macedonia şi de la Pind în lupta pentru existenţa lor naţională, pe care o duc în tovărăşie cu albaneziĭ. El propune să se înscrie sume mari de bani pentru înfiinţarea de şcoale româneştĭ în Peninsula Balcanică, de oarece românismul de sud a dat îndărăt maĭ cu seamă din cauza lipseĭ de instrucţie în limba maternă.

Contele Wesdehlen prezintă prinţuluĭ, în numele mareluĭ duce de Saxa-Weumar, marea cruce a „Vulturului Alb".

Calinderu soseşte de la Berlin; afacerea căilor ferate merge foarte bine; sediul societăţeĭ se va strămuta în curând la Bucureştĭ.

Luĭ Calinderu este a se mulţumi că această grea chestiune a fost regulată în favoarea Românieĭ. De altfel, toţĭ îĭ recunosc meritul.

În comisiunea dunăreană dela Galaţĭ aŭ loc desbaterĭ foarte însufleţite: Austro-Ungaria, deşi nu e Stat riveran la Dunărea de jos, cere pentru sine vot hotărâtor în comisiunea care trebue să exercite poliţia fluvială între Porţile de Fer şi Galaţĭ. România protestează contra acesteĭ pretenţiunĭ.

Zancov a demisionat din ministerul bulgăresc din cauză că a ţinut cu România în chestiunea dunăreană, deşi promisese consululuĭ general austro-ungar din Sofia să adereze la proiectul austriac.

26 Decembrie. – Prinţul scrie tatălui săŭ:

„Sărbătorile noastre îmĭ dau liniştea necesară spre a-ţĭ scrie amănunţit. Şedinţele Camerelor s'au amânat până la 12 Ianuarie, miniştriĭ sunt în concediŭ iar comisiunea Dunăreĭ şi-a închis sesiunea, aşa că vântul politic s'a potolit. Ultimele zile însă aŭ fost cu adevărat furtunoase: Opoziţia a întrebuinţat toate mijloacele ca să răstoarne guvernul şi a găsit un teren nespus de favorabil în două proiecte de legi nepopulare, unul pentru încasarea dărilor, altul pentru micşorarea cursuluĭ rubleĭ de argint. A trebuit toată energia luĭ Brătianu spre a scoate majoritatea Camereĭ din letargie, a rămânea stăpân pe situaţie şi a asigura adoptarea legeĭ. El era foarte slăbit din cauza pierdereĭ de sânge în urma infamuluĭ atentat şi rana nu i se vindecase bine; astfel adversariĭ lui credeau că a venit momentul ca să-l dea jos de la cîrmă; mare le-a fost desamăgirea când l'aŭ văzut intrând în luptă cu şi maĭ mare hotărâre şi transformând aşteptarea lor victorie într'o înfrângere.

„Mai cu seamă de când cu încercarea de omor comisă asupra sa, Brătianu a devenit aşa de popular în cât ar putea să rezolve acum cele maĭ grele chestiunĭ dacă sănătatea nu i-ar fi aşa slăbită, ceea ce-l sileşte să şeadă câtva timp şa ţară în odihnă absolută.

„Erĭ a plecat la moşia sa de lângă Piteştĭ şi o să stea acolo treĭ săptămânĭ. Dovezile de simpatie l'au atins foarte mult şi maĭ cu seamă a fost încântat de depeşa ta.

www.dacoromanica.ro

„Din nenorocire şi afacerea succesiuneĭ, care trebuia să ia o cale foarte bună, a fost oarecum oprită în loc; cu toate astea, în ultimul tinp am primit sute de adrese şi depeşĭ prin carĭ ni se exprimă, atât nouă cât şi vouă, bucuria şi mulţumirea ţăreĭ pentru asigurarea ordineĭ de succesiune la tron. Toate actele vor fi publicate în *Monitor* şi eŭ voiŭ dispune ca să fie adunate şi d'împreună cu desbaterile din Cameră, asupra acesteĭ chestiunĭ, ţi le voiŭ trimite pentru biblioteca din Sigmaringen: Veĭ vedea din ele că principiul în sine n'a fost de nimenĭ atacat, ci numaĭ neoportunitatea.

„Dintre Puterile marĭ, aceea care ne-a felicitat în modul cel maĭ călduros a fost Austro-Ungaria, apoi Turcia; Germania şi Italia aŭ luat act cu satisfacţie; celelalte Puterĭ n'au răspuns la comunicarea noastră.

„Consiliul de miniştri ţi-a trimis în numele ţăreĭ o adresă pe care trebue s'o fi primit.

„Deşi atentatul a aţâţat foarte mult spiritele, pretutindenĭ e linişte aici... Sunt departe d'a admite, că aŭ fost la mijloc agitaţiĭ panslaviste; instrumentele eraŭ nişte lepădăturĭ ale societăţeĭ, carĭ se pot tocmi de orĭcine şi pentru orĭce treabă.

„Partidul conservator s'a constituit acum pe baze maĭ solide şi a ales de şef al săĭ pe onorabilul Lascăr Catargiu, care, dela eşirea sa din minister, a trăit la ţară, retras din politică. Alegerea luĭ mi-a făcut mare plăcere şi m'aş bucura dacă conservatoriĭ ar deveni capabilĭ de guvernământ, căcĭ liberaliĭ nu pot sta mereŭ la cârmă...

„Comisiunea Dunăreĭ şi-a închis sesiunea fără să fi făcut nimic. Avem dorinţa sinceră să fim cât se poate maĭ prevenitorĭ cu Austro-Ungaria, însă nu putem să-ĭ dăm o influenţă esclusivă. E temere că comisiunea europeană din Galaţi, al căruĭ mandat expiră la 1883, va fi înlocuită de comisiunea Statelor riverane. Aici se doreşte însă ca Europa întreagă să aibă supraveghierea asupra Dunăreĭ.

Se pare că în Germania, chestiunea aceasta nu maĭ e luată în seamă. În urma rezistenţeĭŭ noastre, cabinetele s'aŭ văzut silite d'a nu lua o hotărâre, ci d'a studia afacerea. Comisiunea Statelor riverane a fost admisă în principiŭ şi noĭ nu suntem contra eĭ şi nicĭ contra preşedinţieĭ Austro-Ungarieĭ; maĭ mult însă nu putem să acordăm. Ungurii voiesc să monopolizeze Dunărea; cu Austria am putea să ne înţelegem lesne.

„Mâine primesc pe miniştriĭ plenipotenţiarĭ aĭ Rusieĭ şi Greciei, sosiţĭ şi-mi va putea spune d'acolo despre dispoziţiile războinice ale spiritelor... Românii din Tesalia şi Epir s'aŭ unit cu liga albaneză şi sunt hotărâţĭ să-şĭ apere teritoriul"...

29 Decembrie. – Prinţul Leon Urussov, ministrul plenipotenţiar al Rusieĭ, e primit azĭ la audienţă oficială. În scrisoarea sa de acreditare se relevă că împăratul Rusieĭ doreşte să vadă devenind tot maĭ intime legăturile de amiciţie cu România, iar ministrul vorbeşte în cuvântarea sa despre simpatiile păstrate din vechime între ruşĭ şi românĭ, simpatiĭ a căror origine stă în lupta comună şi seculară pentru liberarea creştinilor din orient.

„Aceste simpatiĭ, urmează ministruluĭ, aŭ fost cimentate pe câmpurile de bătălie, unde valoroasa armată română a luptat cu glorie alături de armata rusă. România a datorit acestor lupte emanciparea sa gradată, existenţa sa naţională, iar la urmă cucerirea independenţeĭ sale. Astfel de amintirĭ sunt nepieritoare. Ele crează între popoare legăturĭ nedisolubile pe carĭ fluctuaţiunile întâmplătoare ale politiceĭ nu pot să le sdruncine".

Prinţul răspunde:

„Sentimentele de afecţiune şi de simpatie pe carĭ mi le exprimaţĭ în numele împăratuluĭ, pentru care am adâncă veneraţiune şi dragoste sinceră, îmĭ sunt foarte scumpe şi nespus de măgulitoare pentru România. De aceea sunt fericit să vă pot asigura de marele preţ ce punem pe bunele raporturĭ cu puternicul imperiŭ vecin şi de dorinţa d'a strânge legăturile de amiciţie stabilite într'un mod atât de fericit între ţările noastre şi carĭ aŭ fost consacrate prin confraternitatea noastră de arme într'un războĭ victorios".

Maĭ târziu vine la prinţ, în audienţă de concediŭ, consulul general rus Iacobson.

Noul ministru rusesc e un om cult şi de lume; soţia luĭ este fiica luĭ Abasa, numit de curând ministru de finance al Rusieĭ.

Din Franţa s'a dat a înţelege Greciei într'o notă circulară, că chestiunea fruntarieĭ trebue să fie

www.dacoromanica.ro

supusă unuĭ tribunal de arbitri şi că congresul de Berlin n'a autorizat Grecia să înceapă războiŭ pentru noul săŭ hotar.

30 Decembrie. – Recepţiunea solemnă de azĭ a ministruluĭ Greciеĭ, Razis, nu s'a făcut întru totul conform programuluĭ.

După ce ministrul a fost adus într'o trăsură a curţeĭ şi după ce a fost primit la palat de casa militară şi civilă a prinţuluĭ, în momentul d'a intra în sala de audienţe spre a prezenta scrisorile sale de acreditare, a băgat de samă că uitase la otel aceste scrisorĭ: trebui să trimită înapoĭ pe secretarul săŭ ca să-ĭ le aducă

Prinţul aştepta în vremea asta în sala de audienţe foarte mirat de această mare întârziere, până ce ministrul de externe îĭ comunică despre nostima întâmplare.

www.dacoromanica.ro

1881

1 Ianuarie. – Într'un ordin de zi către armată prinţul relevă cu laude că în anul trecut a avut dovezi cât de adânc sunt înrădăcinate în trupele sale virtuţile militare; de aceea dânsul are încredere în anul care începe.

Seara se dă la palat obişnuitul bal de Anul nou.

Din Constantinopol se anunţă că Osman Paşa a fost din nou chiemat în capul ministeruluĭ de războiu.

4 Ianuarie. – Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„Primiĭ adineaurea scrisoarea ta şi nu vreau să întârziu nicĭ un moment d'a-ţĭ exprima mulţumirĭ călduroase pentru conţinutul eĭ interesant şi bine-făcător.

„Aşa dar am intrat în anul nou! Cel vechiu ne-a adus dorita revedere şi sperăm că ea se va repeta adese orĭ în urma consolidăreĭ păceĭ. Alaltăerĭ s'au împlinit treĭ luni de când aĭ fost aici şi timpul acesta a trecut foarte repede. Cu cât îmbătrâneşte omul maĭ mult cu atât i se pare timpul maĭ fugar şi de aceea bătrâniĭ se silesc întotdeauna să reţină zilele bune.

„Multe evenimente s'au petrecut în timpul acesta şi între ele hotărârea succesiuneĭ la tron este, atât pentru România cât şi pentru casa de Hohenzollern, un act de mare însemnătate. Dacă unele mari Puterĭ n'aŭ răspuns la notificare, este a se vedea în aceasta o recunoaştere tacită a faptuluĭ, de care vor trebui să ţină seamă în viitor. Această hotărâre a succesiuneĭ nu exclude însă speranţa pe care am avut-o întotdeauna că buna Providenţă o să vă dea un moştenitor direct.

„Sunt întru totul de părerea ta în privinţa menţinereĭ păceĭ lumeĭ. Fiecare din Statele marĭ are destul de lucru cu sine însuşĭ şi e o ironie a soarteĭ că tocmai Anglia care, prin schimbarea ministeruluĭ săŭ a pricinuit mare nelinişte în lume, se arată azĭ cu totul neputincioasă prin complicarea unor combinaţiunĭ zădărnicite şi prin simptome interne de răsturnare. Rusia pare a evita deocamdată orĭce acţiune, Germania nu poate lăsa să fie deranjată de la rezolvarea problemelor sale economice, prin încurcături exterioare; Austria are greutăţĭ cu naţionalităţile, iar Italia în sfârşit nu poate să manifeste nici o tărie din cauza agitaţiilor pătimaşe a partidelor sale. Toate împrejurările astea trebue să servească de minune Românieĭ pentru desvoltarea sa paşnică în interior.

„Atentatul asupra luĭ Brătianu, care din fericire n'a avut o urmare tragică a contribuit la limpezirea relaţiilor dintre partidele române.

„Corespondenţa din Viena către ziarul *„Allgemeine Zeitung"* dela 26 Decembrie, intitulată „De la Dunărea de jos", pare a fi ultima săgeată veninoasă a unuĭ partid biruit, şi orĭcât de perfid este articolul totuşĭ n'a putut, prin privirile-ĭ retrospective şi prin deducţiunile luĭ, să arunce o umbră asupra timpului guvernăreĭ tale. De aceea a şi dispărut fără zgomot şi n'a maĭ reapărut în presă.

„În numărul de Ianuarie a foaieĭ *Revista Germană* a apărut un articol cu adevărat bun al luĭ Maiorescu despre situaţia politică a Românieĭ. Ceea ce m'a interesat maĭ mult a fost mărturisirea luĭ cum că membriĭ conducătoriĭ aĭ partiduluĭ junimist nu sunt contra apropiereĭ Românieĭ de sfera de putere a Austrieĭ.

„Această mărturisire va fi o mare înlesnire d'a se aduce vr'odată la cârmă partidul conservator.

„Vederile acestea se potrivesc cu comunicările tale. Cu toate acestea, sper şi doresc ca Brătianu să stea mult timp încă în capul afacerilor. Consiliul de miniştri mi-a trimis de curând o prea frumoasă adresă de mulţumire la care o să răspund zilele astea.

„Îţĭ sunt foarte mulţumitor pentru promisiunea de a-mĭ trimite toate actele şi desbaterile tipărite, relative la succesiune. Le voiu încorpora în arhiva casei şi a familieĭ.

„Avem acum de musafir pe bătrânul general de Gneisenau; altfel casa noastră, în comparaţie cu Weinburgul, este foarte puţin vizitată.

„Am aflat cu un interes încordat despre sfinţirea steagurilor şi despre darul prezentat

www.dacoromanica.ro

Elisabeteĭ de către armată: cuvântarea eĭ de mulţumire a fost un capo-de-operă".

Liteanu raportează din Berlin: Maĭ mulţĭ ambasadorĭ i-aŭ spus că România poată să se proclame de regat oricând o voi.

6 Ianuarie. – După ceremonia sfinţireĭ apeĭ, care s'a făcut pe un ger straşnic, prinţul primeşte călare defilarea trupelor.

Erĭ în ajunul Bobotez, când Mitropolitul a venit la palat cu sfintele icoane, prinţul, folosindu-se de această ocazie, a discutat cu el îndelung despre despărţirea completă a bisericeĭ române de patriarchatul grecesc, după care apoĭ Sf. mir nu se va mai aduce din Constantinopol, ci va fi binecuvântat de Snodul român.

19 Ianuarie. – Împăratul rus scrie:

„Am primit scrisoarea pe care A. V. R. mi-a adresat-o, trimiţându-mĭ noua medalie modificată pe care a instituit-o pentru valoarea militară şi pe care mi-a conferit-o în faţa Plevneĭ. Am primit-o atuncĭ cu plăcere şi voĭ purta-o tot aşa în noua sa formă ca pe o amintire a glorioaseĭ noastre confraternităţĭ de arme. Toţĭ membriĭ familieĭ mele şi aĭ armateĭ mele, carĭ aŭ primit această distincţie militară, vor fi autorizaţĭ a-ĭ purta însemnele aşa după cum aŭ fost hotărâte de A. V. R.

„Mă folosesc de această ocaziune spre a-ĭ reînoi asigurarea sentimentelor mele de înaltă stimă şi de sinceră amiciţie.

Alexandru"

St. Petersburg, 3 Ianuarie 1881.

Generalul Scobeleff a luat Gök-Tepe, adăogând astfel o nouă foaie la lauriĭ săĭ, Prinţul Carol îĭ exprimă telegrafic bucuria sa pentru această victorie.

Ion Ghica raportează prinţuluĭ că albaneziĭ din Macedonia sunt gata să se unească cu Româniĭ şi să trimită la Constantinopol o deputaţiune care să protesteze contra anexăreĭ la Grecia a ţinuturilor locuite de auto-valahi.

Între Franţa şi Italia ameninţă a isbucni un conflict din cauza Tunisuluĭ. Francia a şi trimis la Tunis maĭ multe vase de războiŭ.

Bălăceanu anunţă din Viena că baronul Heimerle se teme de un conflict serios cu România în chestia Dunăreĭ, dacă vor rămânea zadarnice speranţele că România o să cedeze maĭ la urmă.

Anglia e întru totul ocupată de chestiunea irlandeză, pentru care Gladstone crede că a găsit cea mai bună soluţiune.

2 Februarie. – Contele Wesdehlen prezintă azi prinţuluĭ, în numele împăratuluĭ Germanieĭ, cordonul înaltuluĭ ordin al *Vulturuluĭ Negru.* Aceasta se face cu mare solemnitate: la sosirea ministruluĭ plenipotenţiar garda se află înşirată înaintea palatuluĭ şi muzica intonează imnul prusian: prinţul Carol, în uniforma regimentuluĭ săŭ de dragonĭ prusienĭ e înconjurat de toţĭ curteniĭ săĭ, primeşte pe conte în sala tronuluĭ. Scrisoarea împăratuluĭ, care se remite prinţuluĭ d'impreună cu cordonul, e datată din Berlin la 18 Ianuarie s. n., ziua serbăreĭ ordinuluĭ, şi împăratul zice că această conferire trebue să fie considerată ca o nouă dovadă despre sentimentele sale amicale.

4 Februarie. – Prinţul mulţumeşte împăratuluĭ Germanieĭ pentru distincţiunea ce i-a făcut în care vede şi ţara sa un semn despre încrederea împăratuluĭ în viitorul Românieĭ. Prinţul regretă că nu poate să asiste în persoană, ci numaĭ cu spiritul la nunta prinţuluĭ Wilhelm de Prusia şi exprimă cele maĭ sincere urărĭ.

5 Februarie. – La o vânătoare care se face aproape de Ploeştĭ şi la care aŭ fost invitate o mulţime de persoane, între carĭ şi membriĭ aĭ corpuluĭ diplomatic, prinţul şi ceilalţĭ iaŭ dejunul sub cerul liber pe un ger de 12 grade.

10 Februarie. – Prinţul Carol trimite la Berlin pe ministrul de războiŭ, generalul Slăniceanu, şi pe mareşalul curţeĭ Văcărescu cu scrisorĭ către împărat, către prinţul de coroană şi către prinţul Wilhelm şi în scop de a-l reprezenta la nunta prinţuluĭ Wilhelm.

Abia azĭ s'a întors colonelul Voinescu din Brasilia şi din Statеşe-Unite, unde a notificat independenţa Românieĭ.

Atât la Washington cât şi la Rio dânsul a fost primit în modul cel maĭ prevenitor. El raportează că maĭ cu seamă împăratul Brasilieĭ cunoaşte foarte bine afacerile româneştĭ. Relevează

www.dacoromanica.ro

ca ceva remarcabil la curtea imperială a Brasilieĭ nepăsarea împăratuluĭ pentru formele exterioare; din această cauză, demnitariĭ n'aŭ adese orĭ respectul cuvenit către împărat, de oarece împăratul nu pune nicĭ un preț pe așa ceva.

Împăratul a decorat pe colonel cu ordinul *Rosei* și a trimis prințuluĭ ordinul brazilian al *Steleĭŭ Suduluĭ.*

16 Februarie. – La Berlin s'a făcut azĭ căsătoria prințuluĭ Wilhelm cu principesa Augusta Victoria de Schleswing-Holstein.

Trimișiĭ prințuluĭ raportează telegrafic de strălucirea serbăreĭ și de primirea amicală ce li s'a făcut.

26 Februarie. – Consiliul de miniștri, sub președinția prințuluĭ, discută despre conversiunea obligațiilor domeniale și despre consolidarea datorieĭ flotante.

Contele Wesdehlem aduce prințuluĭ o scrisoare de notificare despre căsătoria prințuluĭ Wilhelm, nepotul împăratuluĭ. Cu această ocazie prințul vorbește cu contele despre marile pretenții ale Austro-Ungarieĭ și carĭ, după părerea prințuluĭ, nu se pot lesne menține.

Azĭ a murit în Bucureștĭ filologul Treb. Laurian, care a dat prințuluĭ prima învățătură în limba română. Laurian a luptat întotdeauna, în Academie pentru așa numita ortografie etimologică și contra noueĭ direcțiunĭ pentru latinizarea limbeĭ române.

28 Februarie. – Boerescu arată prințuluĭ motivele carĭ fac pe miniștri să dorească proclamarea regatuluĭ maĭ repede de timpul hotîrât maĭ înainte, adică la 8 Aprilie, aniversarea naștereĭ și a alegerei prințuluĭ. Prințul Carol declară că aceasta stă întru totul la voia miniștrilor.

Principesa Victoria de Baden s'a logodit cu prințul de coroană al Suedieĭ. Această veste face mare bucurie principeseĭ, care ține foarte mult la vărul său și care are cele maĭ frumoase amintiri despre tânăra logodnică.

1 Martie. – Pe când părechea princiară se afla la masă, primește dela generalul Ghica vestea oribilă că în Petersburg s'a comis un mare atentat contra împăratuluĭ și că acesta a fost greŭ rănit.

După un sfert de oră, altă depeșă anunță că împăratul Alexandru II nu maĭ există; el și-a dat sufletul în chinurĭ spăimântătoare. Atentatoriĭ aŭ aruncat bombe asupra trăsureĭ în care trecea împăratul.

Prințul Carol telegrafiază imediat nouluĭ împărat Alexandru III:

„Adânc turburați de groaznica veste, rugăm pe Dumnezeŭ să aibă pe M. V. În sfânta Sa pază și să vă dea forța necesară spre a duce greaua sarcină ce a pus pe umeriĭ voștri.

Carol, Elisabeta",

2 Martie. – Din Petersburg sosesc amănunte despre groaznicul eveniment: Împăratul se dusese la o paradă la manejul Mihail, fără să asculte de avertismentele persoanelor din jurul său, cari, în urma svonurilor de atentat carĭ circulaŭ, voiaŭ să-l oprească d'a eși din palat. Când se întorcea de la manej la palatul de iarnă, s'a aruncat o bombă asupra trăsureĭ sale; bucățile acesteĭ bombe aŭ ucis câțiva oameni de escortă și maĭ mulțĭ trecătorĭ; împăratul a ordonat atunci să se oprească trăsura ca să ia dispoziții pentru ajutorarea răniților; însă în momentul când se cobora din trăsură, se aruncă o a doua bombă care îĭ sdrobi picioarele și partea de jos a trunchiuluĭ.

Împăratul a căzut jos în nesimțire; a fost ridicat în trăsură și transportat încet la palat. Aici dânsul își dete sufletul în durerĭ cumplite.

Marele duce Mihail, care eșise și dânsul din manej îndată după împărat, a fost martor ocular la atentat; chiar când a doua bombă exploda cu un efect atât de năprasnic, ajungea și dânsul la locul crimeĭ.

La telegrama de condoleanțe a perecheĭ princiare, noul împărat Alexandru III a răspuns astfel:

„Sentimentele pe carĭ A. V. R. și principesa Elisabeta mi le exprimă, în adânca mea mâhnire, mă ating foarte mult. Înclinându-mă înaintea nepătrunselor secrete ale Domnuluĭ, îmi pun în El toată speranța. – *Alexandru*".

Prințul Bulgarieĭ se va duce la Petersburg ca să asiste la înmormântarea unchiuluĭ său.

3 Martie. – Împăratul Wilhelm mulțumește prin scrisoare de cabinet pentru felicitările prințuluĭ Carol cu ocazia căsătorieĭ prințuluĭ Wilhelm.

www.dacoromanica.ro

4 Marie. – Prinţul trimite la Petersburg pe generalul Cernat şi pe colonelul Candiano-Popescu, ambiĭ cavaleriĭ aĭ ordinuluĭ *Sf. George*, d'impreună cu treĭ subofiţeriĭ cariĭ posedă crucea de aur a ordinuluĭ *Sf. George*, ca să ia parte la solemnităţile înmormântăreĭ.

5 Martie. – Azĭ se face la Mitrolpolie un măreţ serviciŭ funerar pentru împăratul Alexandru II în faţa perecheĭ princiare. Cu această ocazie prinţul poartă cordonul ordinuluĭ *Sf. Andreĭ*, cu spade, pe care răposatul împărat i l'a dat în persoană la Poradim în Bulgaria.

6 Martie. – Prinţul inspectează două regimente de artilerie şi se bucură că poate să le exprime satisfacţia sa.

7 Martie. – Miniştriĭ stăruesc din noŭ pentru proclamarea regatuluĭ; pentru cazul când ea ar fi din noŭ amânată. Brătianu se teme de greutăţĭ din partea străinătăţeĭ.

9 Martie. – Perechia princiară adresează pentru ziua de mâine următoarea telegramă împărastuluĭ Germanieĭ la Berlin:

„Urările noastre cele maĭ călduroase sunt însoţite de astă-dată de adâncul doliŭ care întunecă această frumoasă şi dragă zi în urma groazniculuĭ eveniment. Îndureraţĭ din adâncul inimeĭ, ridicăm la Cer rugăciunĭ ferbinţĭ pentru Majestarea Voastră".

Carol. Elisabeta.

14 Martie, . Erĭ aŭ fost în Cameră desbateriĭ violente cariĭ s'aŭ terminat, ce e drept, prin trecerea la ordinea zileĭ, însă în urma cărora s'au hotărât atât guvernul cât şi majoritatea Corpurilor legiuitoare ca să proclame îndată regatul.

Partidul conservator, prin unul dintre ceĭ maĭ bunĭ oratoriĭ aĭ săi, T. Maiorescu, s'a încercat să probeze că guvernul liberal şi partizaniĭ săĭ nutresc în fundul inimeĭ idealurĭ republicane şi că niciĭ odată nu vor putea să fie un partid de ordine şi un sprijin al dinastieĭ; doar eĭ tolerează, ba încă apără în România pe nihilişti şi pe alţi purtători de idei revoluţionare.

În urma acestor desbateriĭ, emoţiunea e aşa de mare în cât azĭ, disdedimineaţă, toţiĭ miniştriĭ aŭ venit la prinţ şi l'aŭ rugat să le dea permisiunea să facă a se proclama chiar azĭ regatul, de către Camere; majoritatea e aşa revoltată de acuzările ce i s'aŭ adus eriĭ, în cât nu maĭ vrea să aştepte niciĭ o zi.

Prinţul răspunde că, după sentimentul săŭ, ar trebui să se aştepte măcar până după înmormântarea împăratuluĭ Rusieĭ; însă de oarece miniştriĭ stăruesc cu tărie în cererea lor, prinţul cedează şi-şĭ dă învoirea.

La Cameră, îndată după începerea şedinţeĭ, ia cuvântul generalul Lecca:

„Reprezentanţa poporuluĭ trebue să ia iniţiativa pentru proclamarea regatuluĭ spre a nimici astfel insinuările de eriĭ ale opoziţieĭ cum că dinastia e încă în România o plantă fragedă. Aceasta nu e adevărat! În inima fiecăruĭ român adevărat, dinastia a prins rădăciniĭ puternice şi la acuzaţiunile opoziţiuneĭ cum că sunt printre deputaţĭ adversariĭ aĭ monarhieĭ nu se poate răspunde maĭ bine de cât prin imediata proclamare a regatuluĭ! Îndată ce dinastia vine în chestiune, dispar toate deosebirtile de partid".

Lecca propune Camereĭ următoarea moţiune:

„Spre a corespunde uneĭ vechĭ dorinţe a Naţiuneĭ,

„Spre a întări în ţară stabilitatea şi ordinea şi a da o garanţie maĭ mult că dinastia trăeşte în România în aceleaşĭ condiţiunĭ ca şi în celelalte State ale Europeĭ şi că prin urmare ea inspiră aceeaşĭ încredere.

„Camera deputaţilor, în puterea dreptuluĭ de suveranitate a Naţiuneĭ,

„Proclamă de Rege al Românieĭ pe Alteţa Sa Regală Prinţul Carol I".

Propunerea a fost primită în unanimitate cu un entusiasm de nedescris şi imediat a fost discutată în secţiunĭ. Legea a fost formulată în cel maĭ scurt timp, şedinţa publică a fost redeschisă şi generalul Lecca, în calitate de raportor, a dat citire acestuĭ proiect de două articole:

Art. I. România este proclamată Regat. Prinţul Carol I primeşte pentru sine şi pentru urmaşiĭ săĭ titlul de Rege al Românieĭ.

Art. II. Moştenitorul Tronuluĭ va purta titlul de prinţ de coroană al Românieĭ.

C. A. Rosetti, biruit de emoţiune şi care a încărunţit în ideĭ republicane, ia cuvântul înaintea

www.dacoromanica.ro

tuturor:

El e la sfârşitul vieţeĭ şi nimenĭ nu se poate îndoĭ de sinceritatea sentimentelor sale. Deja cu părinţiĭ multora din ceĭ prezenţĭ a luptat şi a suferit mult pentru mărirea ţăreĭ sale şi dacă România a dobândit azĭ ceea ce alte popoare n'aŭ dobândit în sute de anĭ, aceasta se datorează numaĭ unireĭ strânse a poporuluĭ în toate chestiunile naţionale în faţa cărora aŭ dispărut toate deosebirile de vederĭ şi de sentimente. Un popor unit, fie cât de mic, nu poate peri nicĭ odată! Mulţumeşte Providenţeĭ că i-a permis să vadă încoronarea întregeĭ sale vieţĭ şi a sforţărilor sale.

După aceasta vorbeşte Labovari în numele minorităţeĭ: Deşi partidul conservator, care e devotat întru totul coroaneĭ, înseamnă puţin în această Cameră, totuşĭ umanitatea nu se poate obţine fără concursul săŭ, prin urmare aduce acest concurs ca un omagiŭ pentru coroană.

Maĭ vorbesc şi alţĭ oratorĭ dând expresie entusiasmuluĭ general; apoĭ Brătianu face u rezumat al tuturor cuvântărilor.

Dânsul aminteşte cum românii, încă din timpul divanurilor *ad-hoc*, ceruseră la Londra cât şi la Paris unirea Moldoveĭ cu Muntenia într'un regat; acum, în sfârşit, după zeci de anĭ, a fost atins acest înalt scop care n'a încetat nicĭ odată a forma obiectul dorinţeĭ tuturor patrioţilor.

În timpul acesta, ministrul Dabija a dus proiectul la palat pentru ca să fie iscălit de prinţ şi să poată fi astfel prezentat Senatuluĭ.

Senatul primise deja prin telegraf vestea îmbucurătoare şi entusiasmul fu la culme; după ce mitropolitul exprimă sentimentele înaltuluĭ Corp, acesta în nerăbdarea de care are cuprins, îşĭ ridică şedinţa pentru o oră până ce avea să se împlinească forma constituţională.

La patru ore se deschise din noŭ şedinţa; Dabija citeşte mesagiul princiar prin care se trimite Senatului această lege eşită din iniţiativa Camereĭ deputaţilor.

După asta ministrul preşedinte citeşte proiectul de lege pe care, conform dorinţeĭ generale, îl declară de urgent.

El a votat în secţiunĭ unite şi după un sfert de oră se redeschide şedinţa publică. Raportul, Ioan Ghica, relevează într'o scurtă cuvântare însemnătatea acesteĭ legĭ pe care o consfinţesc împrejurările în carĭ se află statul. În acelaşĭ sens vorbesc G. Cantacuzino, Lescăr Catargiu şi Vasile Alexandri.

După ce maĭ vorbeşte şi preşedintele Senatuluĭ, Dimitrie Ghica, foarte emoţionat, mulţumind luĭ Dumnezeŭ că i-a fost dat să ajungă acest moment, toţĭ senatoriĭ d'impreună cu toţĭ deputaţiĭ carĭ se aflaŭ în sala Senatuluĭ, pleacă la palat spre a prezenta omagiĭ nouluĭ rege.

Brătianu se şi dusese înainte cu trăsura şi comunicase prinţuluĭ că maĭ lipsia proiectuluĭ numaĭ semnătura sa spre a dobândi putere de lege şi că Senatul şi Camera, în cap cu preşedinţiĭ lor, doresc să i'l prezinte.

Prinţul şi prinşesa privesc pe fereastră mulţimea, care furnică pe stradele deja de câteva ore decorate. Marea veste s'a şi răspândit ca fulgerul în tot oraşul şi un fel de beţie a cuprins pe toţĭ locuitoriĭ.

Când senatoriĭ şi deputaţiĭ se apropie în şiruri lungĭ de palat, având în cap pe mitropoliţiĭ şi episcopiĭ şi zăresc la fereastră pe prinţ şi prinţesă, isbucnesc în urale puternice. Prinţul şi prinţesa salută emoţionaţĭ.

Reprezentanţiĭ poporuluĭ intră în sala tronuluĭ. Faptul că dânşiĭ se prezintă îmbrăcaţĭ în hainele de toate zilele dă solemnităţeĭ caracterul spontaneităţeĭ.

La şease ore intră prinţul şi prinţesa în sala tronuluĭ; prinţesa e îmbrăcată în haine negre pe carĭ le poartă dela moartea împăratuluĭ Rusieĭ şi pe carĭ n'a avut timp să le schimbe.

La aparĭţiunea prinţuluĭ şi prinţeseĭ, reprezentanţiĭ poporuluĭ isbucnesc în urale entusiaste carĭ par a nu se maĭ sfârşi.

Părechea princiară se urcă pe estrada tronuluĭ şi preşedintele Senatuluĭ, Dim. Ghica, ia cuvântul adresându-se prinţuluĭ:

„Sunt fericit şi mândru că soarta m'a ales să prezint Alteţeĭ Voastre Regale, în numele Senatuluĭ şi Camereĭ, legea votată azĭ de ambele Corpurĭ legiuitoare şi prin care se îndeplineşte dorinţa ţăreĭ întregĭ".

După aceasta dânsul citeşte şi toţi ceĭ prezenţĭ isbucnesc în strigăte furtunoase de: *Trăiască*

www.dacoromanica.ro

Regele! Trăiască Regina!

Prinţul adânc mişcat, de însemnătatea acestuĭ eveniment istoric, răspunde:

„Mare şi solemn este acest moment în care reprezentanţiĭ naţiuneĭ vin să-mĭ anunţe eĭ înşişĭ votul lor unanim. Prin acest vot se începe o nouă pagină în cartea vieţeĭ poporuluĭ nostru, prin el se termină un timp plin de lupte şi greutăţĭ însă şi de sforţărĭ bărbăteştĭ şi de fapte eroice. În acest moment vreaŭ să repet ceea ce am spus de atâtea orĭ: Întotdeauna, numaĭ dorinţa naţiuneĭ a dat lucrărilor mele direcţiune şi scop. De cincĭsprezece anĭ sunt domnitor al acesteĭ ţărĭ; de cincĭsprezece anĭ posed dragostea şi încrederea poporuluĭ; această dragoste şi această încredere miaŭ făcut şi maĭ bune zilele şi m'aŭ întărit în zilele cele rele. De aceea mândru am fost de demnitatea mea de domnitor, scump mi-a fost acest titlu în jurul căruia s'aŭ adunat în trecutul depărtat atâta glorie şi măreţie.

„Ţara însă este de părere că în situaţia pe care a dobândit-o acum şi în puterea eĭ naţională dovedită prin fapte, trebuie să se ridice la rangul de regat. Eŭ primesc dar titlul de rege, nu pentru mine, ci pentru mărimea României, sigur fiind că el nu va desface de loc legăturile strânse carĭ mă unesc cu poporul meŭ prin luptele şi greutăţile ce împreună am înfruntat. Să dea Dumnezeŭ ca primul rege al României să se bucure de aceiaşĭ dragoste, care a răsplătit pe ultimul prinţ de toate necazurile. Pentru mine preţuesc iubirea acestuĭ nobil brav popor, căruia i-am consacrat toată existenţa mea, maĭ mult de cât măreţia şi strălucirea uneĭ coroane".

Cuvântarea aceasta a prinţuluĭ, adese orĭ întreruptă de urale, a sporit încă emoţiunea; mulţĭ isbucnesc în lacrimi.

Când prinţul a terminat, uralele încep din noŭ, iar când coborî de pe ton şi iscăleşte legea în faţa tuturor, răsună din noŭ strigăte de: *Trăiască Regele! Trăiască Regina!*

Prin această iscălitură regală legea a fost sancţionată.

Faptul acesta istoric s'a petrecut în aceeaşĭ sală a tronuluĭ, unde dela 1866 încoace s'aŭ săvârşit atâtea acte în viaţa naţională a României.

Regele Carol se adresează apoĭ preşedinţilor celor două Camere, mitropoliţilor şi episcopilor şi le mulţumeşte în parte pentru felicitările ce i-aŭ adus; de asemenea vorbeşte cu mulţĭ dintre ceĭ prezenţĭ.

Mulţimea a sporit colosal înaintea palatuluĭ; urările şi aclamările devin aşa de stăruitoare şi de furtunoase în cât regele şi regina sunt siliţĭ să iasă în balcon ca să se arate poporuluĭ, fiind însoţiţĭ de preşedinţiĭ Senatuluĭ şi Camereĭ. Muzicele cântă pe strade şi în tot oraşul domneşte o nespusă bucurie.

Perechea regală se retrage în apartamentele sale. Într'amurg se luminează pretutindenĭ; palatul e în aşa chip asediat în cât ceĭ carĭ voesc să se înscrie d'abia pot să pătrundă până la vestibul. Mişcarea continuă până la miezul nopţeĭ.

15 Martie. – Din cauza înmormântăreĭ împăratuluĭ Alexandru II, care se face azĭ la Petersburg, se întrerup în Bucureştĭ toate manifestaţiile de bucurie; steagurile sunt lăsate în jos, ovaţiunile sunt interzise. Numaĭ telegraful lucrează în tăcere şi neîncetat aducând la palat vestea despre entusiasmul care domneşte pretutindenĭ în ţară.

Din sate depărtate, din munţĭ sosesc, în cuvinte mişcătoare, adese orĭ nedibace, expresiunĭ de adevărat devotament pentru dinastia străină, deja adânc înrădăcinată în inima poporuluĭ.

În mijlocul acesteĭ ploĭ de felicitărĭ se află şi o telegramă de doliŭ: Marchizul Pepoli a murit la Bologna. El era soţul uneĭ mătuşe a regeluĭ şi în calitatea sa de ambasador italian la Viena lucrase mult în favoarea României şi se entusiasma întotdeauna şi din toată inima pentru viitorul tânăruluĭ Stat dunprean de rasă latină.

17 Martie. – Primind delegaţiunea corpuluĭ ofiţeresc care îĭ aduce felicitărĭ în numele armateĭ, regele îĭ răspunse astfel:

„Armata cunoaşte dragostea mea pentru ea, ştie asemenea cât de fericit sunt întotdeauna când mă aflu în mijlocul soldaţilor meĭ; azĭ simt o deosebită satisfacţie văzând adunate în jurul meŭ delegaţiunĭ ale armateĭ: Înălţarea României la regat, proclamată de naţiune, a fost pregătită şi înlesnită de războiniciĭ meĭ şi din sângele nobil ce dânşiĭ aŭ vărsat a răsărit mărirea României, independenţa şi regatul.

www.dacoromanica.ro

„Să dea Dumnezeŭ tuturor ţărilor şi maĭ cu seamă nouă, anĭ mulţĭ de pace şi de linişte pentru desvoltarea şi progresul nostru. Dacă însă ţara noastră, mama noastră comună, va avea vr'odată nevoie de sângele şi de viețile noastre, sunt sigur că d-voastră veţĭ urma pe regele Românieĭ cu aceiaşĭ încredere şi abnegaţie pe carĭ le-aţĭ arătat până acum prinţuluĭ, căpitanul d-voastră, care nu s'a îndoit nicĭ odată de devotamentul şi se vitejia d-voastră moştenită.

„Ceeace vă spuseĭ azĭ din înălţimea tronuluĭ şi înaintea acestor steagurĭ, simbolul onoareĭ noastre militare, al glorieĭ noastre, o spun prin d-voastră tuturor camarazilor, întregeĭ armate care se va uni întotdeauna cu mine spre a striga: „Trăiască Regatul Românieĭ!"

Scrisorile de notificare către toţĭ suveraniĭ aŭ şi fost trimise.

22 Martie. – Manifestaţiile de sipatie nu se mai termină; toate breslele şi corporaţiunile – armata, clerul, magistratura, etc., precum şi coloniile străine voiesc să fie primite, să prezinte adrese şi să ţină discursurĭ; regele trebuie să răspundă tuturor.

Turcia a recunoscut imediat regatul. Recunoaşterile din partea Angliei şi Italieĭ aŭ fost azĭ.

La Petersburg a murit erĭ prea meritosul ministru plenipotenţiar român, generalul prinţ Ioan Ghica; el a fost secerat de o aprindere de plămânĭ provenită dintr'o răceală pe care şi-a atras-o la înmormântarea împăratuluĭ. Moartea luĭ e cu atâta maĭ dureroasă pentru prinţ cu cât, încă din anul 1866 când Ghica a fost primul său ministru de războiŭ, atât dânsul cât şi amabila sa soţie aŭ stat mereŭ în cele maĭ strânse relaţiunĭ cu perechea princiară.

Prinţul Carol Anton scrie:

„Pentru azĭ numaĭ câteva cuvinte: Maĭ întâĭ anunţ moartea unchiului Pepoli şi apoĭ îţĭ trimit copia unuĭ ordin de cabinet al împăratuluĭ, ordin care m'a surprins pe cât m'a emoţionat.

„Cât despre marile evenimente dela Petersburg, rămâne cineva mut în a-şĭ exprima părerea; e ceva adânc zguduitor şi incalculabil în urmărĭ, chiar dacă politica înaltă n'ar suferi nimic prin acesta. Aştept cu mare nerăbdare o scrisoare dela tine; circulă aşa de multe zvonurĭ în cât aş vrea să fiŭ lămurit asupra lor".

În ordinul de cabinet, a căruĭ copie este alăturată la această scrisoare, împăratul Wilhelm mulţumeşte prinţuluĭ Carol Anton pentru frumoasa sa activitate în armata prusiană unde împlineşte pe ziua de azĭ (17 Martie st.n.) 50 de anĭ, socotindu-se şi timpul din contingentul hohenzollerian. Îĭ arată apoĭ în cuvinte călduroase recunoştinţa sa pentru toate dovezile ce a dat în acest lung tip despre devotamentul său către patrie şi despre amiciţia către persoana şi speră ca va fi dat Prinţuluĭ Carol Anton să trăiască încă mulţĭ anĭ fericiţĭ.

De oarece pretenţiile Românieĭ în chestiunea Dunăreĭ n'aŭ găsit sprijinul marilor puterĭ, Boerescu propune acum, într'o notă, instituirea unei comisiunĭ mixte care să fie sub controlul comisiuneĭ europene a Dunăreĭ, ţinându-şĭ şedinţele în acelaşĭ timp cu ea; astfel Austro-Ungaria n'ar maĭ avea vot preponderent.

Camera de comerciu din Bucureştĭ dă azĭ un banchet primuluĭ ministru în sala Teatruluĭ Naţional.

Cu această ocazie, Regele Carol trimite lui Brătianu o scrisoare autografă în care-ĭ exprimă participarea sa şi a regineĭ la bucuria generală că Brătianu a scăpat de mâna ucigaşă; ţara-ĭ datorează gloria şi mărirea pe care le-a căpătat.

23 Martie. – Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„Îndelungatele tale ostenelĭ, lupte şi grijĭ ţi-aŭ pus în sfârşit coroana de rege pe cap" Primeşte cu această mare ocazie felicitările părinţilor tăĭ, carĭ vor valora maĭ mult decât cele multe convenţionale cu carĭ sunteţĭ grămădiţi din toate părţile.

„Unanimitatea cu care ţi-a fost adusă coroana regală este cel maĭ sigur fundament al noueĭ demnităţĭ, câştigată cu atâtea greutăţĭ.

„Recunosc fără rezervă înalta însemnătate a acestuĭ eveniment şi am fost numaĭ surprins de proclamarea luĭ prea timpurie, de oarece o aşteptam de 10 Maĭ.

„Toate ziarele o anunţaseră pentru acest termen, dimpreună cu toate amănuntele, şi când am primit scumpa ta telegramă n'am putut să-ĭ pricep înţelesul şi importanţa.

„În orăşelul tău natal, vestea aceasta a produs un entusiasm de nedescris; lumea voia să-mĭ aducă ovaţiunĭ de tot felul, însă eŭ le-am amânat până la sosirea ştireĭ oficiale care mi-a sosit azĭ

www.dacoromanica.ro

prin scrisoarea ta...

„Sunt foarte nerăbdător să aflu cum va fi primită notificarea la curțile străine. Cred că toți vor face mutră bună la un fapt îndeplinit și-și vor exprima pur și simplu felicitările lor.

„De trei zile am primit un număr de scrisori de felicitare; trebue să răspundem la cele mai multe din ele și de aceea trebue să-ți scriu azi ție mai puțin.

„Mai târziu îți voiu expune și vederile mele în chestia obligațiunilor de apărare internațională contra răsturnătorilor. Va trebui să se înceapă însă cu America și cu Anglia și aici se vor întâmpina greutăți.

„Îmbrățișări călduroase reginei; cu toată majestatea sa, ea rămâne tot fiica noastră prea iubită".

26 Martie. – Imperiuk german, Rusia și Austro-Ungaria au recunoscut eri regatul României și au exprimat felicitări prin miniștrii lor plenipotențiari; azi a adus și ministrul Statelor-Unite, E. Schuyler, felicitările guvernului său.

Tribul tunizian al krumirilor, dela hotarul Algeriei, a deschis ostilități contra trupelor franceze din această provincie.

Anglia a trebuit să încheie pace cu burii din Transvaal cu cari se află în războiu dela Decembrie anul trecut, recunoscând independența Transvaluluĭ.

Greutățile situațiunei în Irlanda nu scad de loc, deși Gladstone și-a luat de scop pacificarea insulei.

27 Marie. – Împăratul Germaniei telegrafiază:

„Odată cu această întârziată mulțumire pentru scumpele tale felicitări de 10 Martie, vă repet felicitările mele pentru marele eveniment care sper că va întări situațiunea ta pentru totd'auna.

„Wilhelm".

Regele Carol răspunde:

„Emoționați în modul cel mai adânc de prețiosul interes al M. V. R. și de urările cordial ce ne faceți, ne grăbim a Vă exprima mulțumirile noastre cele mai călduroase și imensa noastră bucurie. Însemnătatea acestui mare act a fost cu mult sporită prin repedea recunoaștere a marilor Puteri, ceeace pentru mine este și recunoașterea munceĭ de atâția ani.

„Cuprinși de sentimentele de nestrămutat devotament și de recunoștință către M. V. Și către împărătească, Vă rugăm să ne păstrați întotdeauna aceiași bună-voință cu care ne-ați deprins atât de mult.

„Carol"

30 Martie. – Prințul Carol Anton scrie din Sigmaringen cu data de 8 Aprile st. n.

„A fost un adevărat potop de scrisori, de telegrame și de cărți de felicitare ce a căzut asupra mea cu ocazia proclamăreĭ regatuluĭ; în acelaș timp însă, pe lângă această greutate, am simțit și o mare bucurie. Din toate părțile și din cele mai diferite sfere și direcțiuni primesc expresiunea celor mai calde sentimente pentru această transformare.

„Trebuie să mărturisesc că în îndelungata mea experiență n'am văzut încă din partea preseĭ o judecată mai unanimă și mai imparțială a unuĭ mare act politic, așa cum mi-a fost dat să văd acum, cu această ocazie. Mai cu seamă în Suabia satisfacția este generală.

„După cum aflu din ziare, toate guvernele, afară de al Spanieĭ și al Portugalieĭ, au recunoscut această transformare. Din Berlin mi se scrisese că cercurile conducătoare de acolo ar vedea cu mare simpatie ridicarea României la regat, însă că recunoașterea atârnă dela o înțelegere cu Austria în vederea uneĭ atitudini comune pentru cazul când Serbia ar vrea să facă acelaș lucru. Fasa aceasta a chestiuneĭ trebuie să fi trecut acum.

„La ziua naștereĭ tale o să serbez regalitatea ta printr'un mare prânz de 60 de tacâmuri.

„O să fie decorație generală cu steaguri; vom avea muzica regimentuluĭ dela Constanța, voiu trimite invitații la generali, etc."

Camera franceză a aprobat un credit de 5 și jum. milioane de franci pentru o expediție militară contra Krumirilor. În Italia e temere că Franța vrea să anexeze Tunisul și emoțiunea ce domnește din această cauză a silit cabinetul Cairoli să demisioneze.

www.dacoromanica.ro

31 Martie. – Budgetul Statului român, cu sume egale la venituri şi la cheltuieli, se promulgă azi. Din suma totală a veniturilor 26 milioane sunt destinate pentru armată, iar 48 de milioane şi jum. pentru datoria publică.

1 Aprilie. Regele inaugurează azi o casă de economii, care trebue să fie alipită pe lângă casa de depuneri care, cu toate că există de scurt tip, are deja depozite de 300 milioane.

Intru amintirea acestei serbări, regele Carol ia pe numele său un livret dela casa de economii şi arată în câteva cuvinte însemnătatea acestui institut pentru micii capitalişti.

2 Aprilie. – Ministrul plenipotenţiar francez aduce regelui medalia militară franceză dimpreună cu o scrisoare autografă a preşedintelui Jule Grévy.

Această scrisoare are următorul cuprins:

„Mare amice (grand ami),

„Aceste modeste însemne, rezervate soldaţilor noştri simpli, vor fi cu demnitate puse pe pieptul A. V. R. care le-a meritat în mod valoros în capul armatei Sale. Suntem încredinţaţi că le veţi primi ca o mărturie a sincerei noastre dorinţi d'a întări relaţiile de bună amiciţie, cari unesc deja Republica franceză cu principatul României".

Diploma alăturată la scrisoare e iscălită de generalul Faidherbe.

Regele se bucură de această conferire cu atât mai mult cu cât medalia aceasta se dă numai generalilor cari au câştigat o bătălie, sau soldaţilor cari s'au distins în mod deosebit.

Neîntrerupt sosesc telegrame de felicitare din toate ţările Europei şi ale Americei. Generalul Ernroth aduce o scrisoare a prinţului Bulgariei.

Printr-o dispoziţie a împăratului Austriei, regimentul 6 de infanterie, care până acum purta numele de *„Prinţul Carol al României"* se va numi de aici înainte *„Regele Carol al României"*.

Regele Umbert al Italiei exprimă în cuvinte călduroase simpatia ca către regele României.

În ţară se fac multe propuneri ca serbarea încoronărei să se facă la 10 Maiu, într+un mod strălucit.

Guvernul este de părere ca coroanele să fie foarte scumpe; regele se declară cu hotărâre contra acestei idei, de oarece insemne scumpe regale nu corespund tradiţiilor ţărei şi se potrivesc numai acolo unde ele au o valoare istorică, fiindcă rămase ca moştenire a secolelor trecute.

Regele rămâne nestrămutat în această părere chiar după obiecţiunea miniştrilor cum că în fiecare Stat trebue să se facă odată începutul cu coroana regală şi că pentru coroana română secolii nu sunt în trecut, ci în viitor.

Dânsul propune la urmă ca pentru sine să se facă la arsenal o coroană de oţel, din unul din tunurile cucerite dela Plevana, iar pentru regina să se facă o coroană simplă de aur, dacă se poate, de unul din giuvaergiii din Bucureşti.

Această propunere e primită cu entusiasm şi ministrul de războiu dispune imediat ca să se facă desemnele.

3 Aprilie. – Generalul Surov, care a sosit eri dela Petersburg ca să notifice regelui urcarea pe tron a împărtului Alexandru III, e primit azi în audienţă solenă. El prezintă scrisoarea imperială prin care se exprimă felicitări pentru ridicarea României la regat.

Seara, regele dă în onoarea generalului un prânz la care, pe lângă prinţul Urussov şi personalul legaţiunei ruse, iau parte şi generalul Cernat şi colonelul Candino Popescu cari s'au întors dela Petersburg. Dânşii au fost primiţi acolo în audienţă şi de prinţul de coroană al Germaniei, care le-a exprimat bucuria sa pentru proclamarea regatului şi le-a spus că recunoaşte în sinceritate faptele mari ale armatei române în ultimul războiu.

Marele duce Nicolae a primit de asemenea în mod foarte amical pe ofiţerii români şi i-a însărcinat cu multe salutăriu pentru regele Carol.

5 Aprilie. – Din Iaşi au fost expulzaţi câţiva nihilişti, cari erau bănuiţi că stau în relaţiuni cu nihiliştii ruşi.

Regele Carol primeşte bucuros această propunere, foarte cordială dela împăratul Frantz Iosef.

Spre marea uimire a regelui, Brătianu îşi dă demisiunea, motivând'o în mod aşa de stăruitor cu trebuinţa sa de odihnă în cât regele nu poate să i-o refuze. I Brătianu propune ca urmaşul său pe fratele său D. Brătianu, ministru la Constantinopol.

www.dacoromanica.ro

Regele Carol primeşte bucuros această propunere, însă spune lui Brătianu că consideră pe fratele său numaĭ ca înlocuitor şi că îşĭ rezervă dreptul de a-l rechema în curând în capul afacerilor,. De oarece e încă departe de a-şĭ fi împlinit misiunea: E adevărat că contururile exterioare ale regatuluĭ sunt trase, însă opera internă nu e completă şi Brătianu are încă mult de lucru pentru desvoltarea sănătoasă a patrieĭ sale.

În asistenţa uneĭ marĭ mulţimĭ din toate clasele societăţeĭ, se face azĭ în Bucureştĭ, pe cheltuiala Statuluĭ, înmormântarea generaluluĭ prinţ I. G. Ghica. După terminarea ceremonieĭ religioase, ministrul de externe ţine lângă sicriu o caldă cuvântare de laudă asupra activităţeĭ răposatuluĭ care din tinereţe încă şi-a servit ţara cu credinţă.

Din Anglia soseşte vestea despre moartea lorduluĭ Beaconsfield.

Procesul contra ucigaşilor împăratuluĭ Rusieĭ a fost terminat; vinovaţiĭ aŭ fost spânzuraţĭ.

Grecia pare încă a nu voi să renunţe la planurile sale războinice. Acum câteva zile, întregul corp diplomatic din Atena a făcut reprezentaţiunĭ guvernuluĭ de acolo sfătuindu-l să lase chestiunea graniţelor greceştĭ la bună-voinţa marilor Puterĭ.

6 Aprilie. – Înainte ca I. Brătianu să demisioneze şi după stăruinţele cabinetuluĭ, Camerele aŭ votat o nouă lege în privinţa poliţieĭ asupra străinilor. După această lege, guvernul va avea drept să interneze în anumite locurĭ pe străiniĭ carĭ ar pricinui neajunsurĭ saŭ ar conspira contra siguranţeĭ interne saŭ externe a Statuluĭ. Se prevăd apoĭ pedepse contra străinilor că expulzaţĭ fiind s'ar întoarce în România, iar în ultimul articol se hotărăşte ca atentatele contra suveranilor străinĭ saŭ a vre-unui membru din familiile lor să fie considerate, nu drept crime politice, ci drept crime ordinare.

Mitropolitul primat stărue pe lângă rege să se învoiască a fi uns şi încoronat în biserica Mitropolieĭ; regele Carol se declară cu energie contra acesteĭ ideĭ.

Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„Miĭ de mulţumirĭ pentru telegrama ta; suntem liniştiţĭ ştiind că sunteţĭ sănătoşĭ. Că eştĭ oprimat de afacerĭ şi de îndatoririĭ, pot să-mĭ închipuiesc foarte bine.

„Tunisul şi Grecia sunt pentru moment punctele negre; cred însă că nu se va produce nicĭ o încurcătură, de oarece nicĭ o Putere nu vrea războiŭ... Te felicit pentru legea contra străinilor, care a fost votată cu o repeziciune în adevăr surprinzătoare. Această măsură conservatoare va fi aprobată de celelalte Puterĭ".

7 Aprilie. – Regele sancţionează o lege prin care guvernul e împuternicit să facă un împrumut de 152 de milioane.

Regele Italieĭ n'a primit demisiunea ministeruluĭ Cairoli.

10 Aprilie. – Acum două zile, chiar în ziua naştereĭ regeluĭ (care nu s'a serbat din cauza săptămâneĭ marĭ), Dumitru Brătianu a sosit dela Constantinopol şi s'a declarat gata să formeze un noŭ minister, rezervându-şĭ pentru sine portofoliul afacerilor externe. Ministrul de războiŭ, generalul Slăniceanu, şi ministrul de lucrărĭ publice, colonelul Dabija, îşi păstrează locurile, iar celelalte ministere sunt luate de E. Stătescu, D. Sturdza, M. Ferechidi şi V. A. Urechilă; toţĭ depun azĭ jurământul.

Reprezentanţiĭ din Constantinopol aĭ marilor Puterĭ aŭ făcut Porţeĭ reprezentaţiunĭ în favoarea retificăreĭ de hotar pretinsă de Grecia.

Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen cu data de 19 Aprilie:

„Câteva cuvinte în cea maĭ mare grabă: Mîine e ziua naştereĭ tale, o sărbătoare de mare însemnătate. Vom serba-o cât se poate maĭ strălucit.

„Mă învoiesc ca Leopold să vie la Bucureştĭ de 10 Maiŭ, d'împreună cu ceĭ doĭ fiĭ aĭ săĭ maĭ micĭ; aceasta e o ocaziune istorică şi unică.

„Îţĭ trimit aici alăturat un mic memoriŭ în chestia încoronăreĭ.

„Discuţiile presei asupra posibilităţeĭ uneĭ încoronărĭ aŭ produs în cercurile competente o vie desaprobare

„Toţĭ ar regreta dacă regatul român, curat democratic şi eşit din unanimitatea voinţeĭ naţionale, ar vrea să se întoarcă la tradiţiunĭ şi uzanţe învechite, carĭ nu-şĭ găsesc justificarea de cât în principiul legitimităţeĭ şi al moştenireĭ.

În creaţiunile nouĭ de State nu se fac încoronărĭ simbolice; Grecia şi Belgia sunt un exemplu

www.dacoromanica.ro

pentru aceasta; acolo lipsesc insemnele coroaneĭ, de oarece coroana, sceptrul şi sabia trebue să fie moştenite şi să aibă vechime spre a poseda consacrarea istorică.

„Ceremonia uneĭ încoronărĭ este un act istoric întemeiat pe ideea medievală că puterea lumească isvorăşte dela cea bisericească. Dacă în cursul timpurilor aceste vederĭ s'aŭ schimbat simţitor, totuşĭ şi azĭ fiecare act de încoronare cuprinde recunoaşterea tacită a acestuĭ principiŭ şi e greŭ de înţeles cum ceĭ din România pot să pună în scenă astfel de imitaţie care e în contradicţie cu existenţa intimă a nouluĭ regat.

„Însemnele necesare ar trebui să fie comandate saŭ cumpărate gata şi n'ar avea nicĭ o altă însemnătate decât aceea a valoareĭ lor materiale.

„Înălţarea la demnitatea de rege, care e acum nedisputată după drepturile ginţilor, e recunoscută pretutindenĭ ca o condiţiune de independenţă şi statornicie. Regatul este un fapt desăvârşit, care prin ceremonia încoronăreĭ n'ar produce de sigur o întărire a ecouluĭ persistent pe care l-a avut simpla şi demna proclamare.

„Monarhiile vechĭ n'ar vedea în ceremonia încoronăreĭ decât o imitaţie ambiţioasă şi formaţiile moderne de Stat, cu un rege în frunte n'ar face o companie neplăcută între origina lor şi aceea a regatuluĭ român.

„Părerea că regalitatea română n'ar avea nimic de câştigat prin faptul încoronăreĭ, ci din contră ar avea ceva de pierdut, e împărtăşită de toţĭ carĭ s'aŭ bucurat la proclamarea eĭ.

„Altfel ar fi dacă consacrarea regalităţeĭ s'ar manifesta într'o altă formă, de exemplu printr'un omagiu general adus de reprezentanţĭ aĭ ţăreĭ aleşĭ într'adins printr-un act religios solemn, prin primirea tuturor corporaţiunilor marĭ ale Statuluĭ, şi aşa maĭ departe. Aşa înscenare, nu numaĭ că s'ar părea orĭ cuĭ naturală, dar încă şi absolut necesară.

„Nu pot să nu recunosc însă că tu aĭ ţinut seamă şi de alţĭ facto; o pompă care se isbească privirile ar măguli mândria naţională care vede, fireşte, în persoana ta propria sa operă.

„Însă tot cu aşa mare dreptate se poate răspunde acelora carĭ stăruesc pentru ceremonia încoronăreĭ, că temelia de drept a regatuluĭ stă în popor şi că un act exterior ar pune iar la îndoială această temelie saŭ ar slăbi-o".

Regele Carol se bucură cu atât maĭ mult de acest sfat al tatăluĭ săŭ cu cât hotărârile luate de el însuşĭ sunt în acelaşĭ sens.

16 Aprilie. – După ce s'a stabilit programul pentru serbările încoronăreĭ, perechia regală se duce la Sinaia spre a se odihni puţin după atâtea recepţiunĭ şi ovaţiunĭ. La mânăstirea din Sinaia are loc de asemenea o mare recepţiune. După terminare merg direct la castel, unde duşumele sunt gata; toată iarna s'a lucrat la aranjarea internă. Seara, castelul se iluminează cu foc bengal şi în adânca tăcere a munţilor priveliştea luĭ face impresia unuĭ castel din poveştĭ.

Pinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„Mult-coprinzătoarea ta scrisoare mi-a sosit chiar în ziua de 20 (8) Aprilie, la marea serbare a familieĭ, iar urmarea a doua zi.

„Îţĭ mulţumesc foarte mult.

„Serbarea de aici a fost minunată; a domnit un adevărat entusiasm. Aranjamentul în sala Cavalerilor, de două rânduri paralele de mese, decât 40 tacâmuri fiecare rând, a fost foarte izbutită; trebue să fi citit o scurtă notiţă în „Allgemeine Zeitunmg".

„Ceeace pentru moment mă emoţionează maĭ mult, e schimbarea ministerială din Bucureştĭ. Poate pe nedrept însă, după cât cunosc pe Dumitru Brătianu, el nu face impresia că ar semăna cu fratele săŭ în spirit şi consecuenţă. E deplorabil lucru că Ioan Brărianu a obosit atât de mult, încât nu maĭ poate să conducă afacerile".

În Rusia sporeşte îngrijitor goana în contra evreilor. Grecia, în urma atitudineĭ energice a Turcieĭ, a renunţat în sfârşit la pretenţiile de a lua lanina.

1 Maiŭ. – Perechea regală se simte foarte bine de traiul liniştit dela Sinaia. Regele Carol petrece multe ore în castel luând ultimele hotărârĭ pentru aranjarea internă. Casa de vânătoare va fi gata la 1 Iunie. Chiar adeseori perechea regală ia acolo ceaiul de după amiazĭ şi regina şi-a aranjat acolo atelierul şi camera de scris. Terenul din jurul castelului se nivelează pentru parc.

Veştile din Bulgaria sunt neliniştitoare: Prinţul Alexandru, care s-a întors de 14 zile la Sofia,

www.dacoromanica.ro

ameninţă cu abdicarea. Dânsul a cerut demisiunea ministeruluĭ de până acum şi a însărcinat pe generalul rus Ernroth cu formarea cabinetului.

Într'o proclamaţiune pe care a dat-o zice că încrederea ce şi-a pus în naţiune a fost amăgită: Bulgaria e discretitată în afară şi dezorganizată înăuntru; va atârna dela Adunarea Naţională pe care a chemat-o dacătrebue să-şĭ depună coroana.

„Ar abdica cu mare părere de răŭ, însă în acelaşi timp şi cu conştiinţa împăcată că şi-a făcut datoria până la capăt".

Un corp de armată franceză, sub comanda generaluluĭ Forgemol, a trecut la sfârşitul luĭ Aprilie fruntaria algero-tunisiană, spre a pedepsi pe krumiri pentru încălcarea hotaruluĭ. Generalul este cunoscut regeluĭ Carol, din timpul călătorieĭ sale în Algeria, ca un om foarte instruit, cuminte şi priceput: atunci Foegemol era comandant, al oazeĭ Biskra şi prin amabilitatea sa personală a făcut foarte plăcută şederea prinţuluĭ Carol în acea oază.

La 10 Maiŭ a avut loc la Viena, cu mare solemnitate şi cu pompă strălucită, căsătoria prinţuluĭ de coroană Rudolf cu tânăra principesă Ştefania, a Belgieĭ. Participarea populaţiuneĭ la această serbare a fost extraordinar de mare dând astfel o nouă dovadă despre dragostea poporuluĭ austro-ungar pentru casa sa domnitoare.

5 Maĭ. – Nişte ploĭ violente aŭ întrerupt în 15 locurĭ calea ferată dintre Ploeştĭ şi Sinaia. Din cauza aceasta perechea regală şi-a amânat întoarcerea în Capitală. Azĭ însă, întoarcerea a devenit absolut indispensabilă şi din fericire linia a fost într'atâta reparată în cât să se poată face călătoria direct, după ce la început fusese proiectată prin Braşov, restul Transilvanieĭ şi Ungaria.

O distanţă de câţiva chilometri e străbătută cu dresina şi cu trăsura; în maĭ multe locurĭ aŭ fost luate de apă şi stăvilarele drumuluĭ. În sfârşit, tocmaĭ la Câmpina se poate urca perechea regală în trenul regal.

Ploile aŭ pricinuit marĭ pagube şi în Moldova; cu deosebire Siretul a rupt multe podurĭ şi eşind din matca luĭ a inundat câmpiile până în marĭ depărtărĭ.

Seara, la 6 ore, perechea regală soseşte cu bine la Cotrocenĭ. Regele găseşte în cabinetul săŭ de scris, pe o pernă de catifea, coroana de oţel lucrată la arsenal. Ea se compune dintr'un cerc asupra căruia se ridică opt emisfere carĭ susţin globul regal cu Crucea Dunăreĭ; forma eĭ este aceea a coroanelor regale moderne; înăuntru este îmbrăcată cu catifea roşie de pe care ese foarte bine în relief strălucitorul oţel.

Regele se bucură de lucrarea îngrijită a coroaneĭ.

Aceea a regineĭ este de asemenea gata: ea e mult maĭ mică de cât cea de oţel şi e făcută din aur simplu fără nicĭ o podoabă de giuvaerurĭ. Marginea d'afară a cerculuĭ are şirurĭ de perle imitate în aur ca şi acela carĭ ornează coroana de oţel.

La Sofia s'aŭ făcut manifestaţiĭ măreţe; prinţul Alexandru e conjurat din toate părţile ca să-şĭ continue înalta misiune.

Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen cu data de 11 Maiŭ st. n.:

„Cu cât se apropie maĭ mult momentul serbăreĭ încoronăreĭ, cu atât simt maĭ dureros neputinţa mea d'a fi martor la acest act. Însă am spus destul în privinţa aceasta: trebue să ştie omul să se supună lucruluĭ neevitabil! Leopold este reprezentantul nostru al tuturor; îĭ daŭ ca însoţitor pe Werner care a asistat la începuturile grele ale activităţeĭ tale şi care trebue să vadă şi încoronarea eĭ.

„De sigur că aĭ primit deja pe Sturdza şi aĭ vorbit cu el. Vizita sa aici ne-a fost maĭ mult decât bine-venită, căci am putut să schimbăm cu el câteva întrebări şi anume în privinţa luĭ Carol. El trebuie să-ţi fi adus la cunoştinţă aprecierile bine chibzuite. Noĭ considerăm această prezenţă drept o necesitate politică, în acelaşi timp însă şi drept o pagubă pedagogică: cea dintâi ca urmare a recenteĭ regulărĭ a moştenireĭ, a doua din cauza caracteruluĭ nedesvoltat al nepoţilor tăĭ cărora impresiile ce ar dobândĭ în mijlocul acelor pompe măreţe ar putea să le fie vătămătoare din punctul de vedere al educaţieĭ.

„De aceea vă rugăm stăruitor, pe tine şi pe Elisabeta, ca în nicĭ un chip să nu reţineţi copiiĭ maĭ mult de cât e absolut necesar.

„Dânşiĭ trebue să vă aducă omagiile lor, să se prezinte poporuluĭ român şi apoĭ, după câteva zile să se întoarcă acasă. Şederea lor maĭ îndelungată acolo n'ar aduce roade politice, dar s'ar putea

www.dacoromanica.ro

să fie stricătoare desvoltării lor sufleteşti. De asemenea cred că ne veţi înţelege rugăciunea pe care v'o facem de asemenea în mod stăruitor d'a nu permite pentru copiii mai' mult de cât ceea ce este absolut neevitabil. Dânşii nu trebue să îşi închipue că unul din ei are s'ajungă acolo vr'odată moştenitor al tronului; singurul lucru ce vreau să ştie este că au venit numai ca reprezentanţi ai tinerei generaţiuni spre a aduce omagii unchiului lor.

„Veţi face aşa în cât copiii să capete numai impresiuni binefăcătoare şi instructive.

„Leopold şi Antoaneta au de gând să sosească aici la 14 ale lunei. Din nenorocire, de câteva zile, timpul aici e foarte rău. Bate mereu vântul de la Nord sau de la Răsărit, însă până acum n'au dar îngheţuri.

„Leopold va pleca spre Bucureşti la 16 ale lunei şi va lua copiii de la Munchen.

„Programul serbărei încoronărei mi se pare foarte corespunzător cu scopul. Ideia unei coroane din metalul tunurilor cucerite se bazează pe dreapta recunoaştere că originea ei este o victorie glorioasă, o victorie atât a armatelor cât şi a simţului naţional şi că temelia ei este o democraţie istorică... Coroane de aur pentru Elisabeta este un omagiu simbolic adus reginei, prin urmare întru totul la locul ei.

„Proclamaţia prinţului Bulgariei face senzaţie. Dânsul a făcut foarte bine că a rostit în sfârşit un cuvânt energic. Dar ce o să se întâmple dacă acest apel nu va fi ascultat?... Un alt prinţ străin n'ar mai vrea să sară în golul ce s'ar produce şi pentru ca să se unească Bulgaria cu Serbia ar trebui altă dinastie la Belgrad".

Împăratul Rusiei a declarat într'o proclamaţie că va menţine puterea autocrată pe care i-a dat-o Dumnezeu. Un unchiu al reginei Elisabeta, prinţul Petre de Oldemburg, a murit la Petersburg.

5 Mai. – Spania a răspuns la scrisoarea de notificare a regelui printr'un împuternicit special din Pedro Juan de Aladro. Acum toate Puterile au recunoscut regatul României.

Don Pedro aduce, afară de scrisoarea regelui Alfonso XII, o scrisoare a mamei sale regina Isabela, care în vechea prietenie ce are pentru regele Carol, îşi exprimă deosebita sa bucurie pentru succesul lui.

6 Mai. – Ministrul Cairoli a trebuit să se retragă din cauza expediţiunei franceze contra Tunisului. În Rusia s'a făcut de asemenea schimbări ministeriale: contele Loris Melicov a demisionat şi contele Ignatiev a devenit ministru de interne, iar Abasa a dat ministerului de finanţe lui Bunge.

7 Mai. – Regele ese până la Titu înaintea fratelui său, prinţul moştenitor de Hohenzollern. Acesta vine cu ei doui fii ai săi mai mici, Ferdinand şi Carol, şi se bucură foarte mult că revede pe iubitul său frate. Dânsul aduce cele mai calde felicitări şi scrisori de la prinţul Carol Anton şi de la mama regelui.

Prinţul moştenitor e însoţit de consilierul de cabinet de Werner, de şambelanul de Arnim şi de guvernorii tinerilor prinţi, căpitanul de Schigen şi consilierul de curte Gröbbes.

Regina primeşte pe mosafiri la Cotroceni, la gară li s'a făcut o mare primire, care a fost începutul serbărilor, acestea au să urmeze acum zilnic.

Prinţul Carol Anton scrie din Sigmaringen:

„Îţi trimit urări de fericire şi o binecuvântare pentru cel mai important moment al vieţei tale. Simţesc îndoit neputinţa d'a nu mă putea uni cu aceia cari vor fi martori la marele act, care-ţi va consfinţi situaţiunea şi o va face durabilă.

„Dragostea şi încrederea poporului sunt temelia cea mai sigură pentru şeful unui Stat, mult mai tare de cât toate legile scrise.

„În ziua cea mare eu voiu fi unit în gând cu tine şi cu Elisabeta şi Dunărea vă va aduce urările noastre cele mai călduroase".

9 Mai. – La Cameră se hotărăşte azi înfiinţarea unui nou ordin şi care, în amintirea încoronărei primului rege român, se va numi ordinul *Coroanei.*

Serbările pentru ziua de mâine încep de azi. Regele (în uniforma regimentului său austriac), primeşte pe locotenentul mareşal Bauer, comandantul suprem al armatelor din Transilvania, care d'impreună cu şeful statului său major general, colonelul Pfeiffer de Ehrenstein şi cu alţi doui ofiţeri, au sosit dela Braşov, fiind trimişi de împăratul Frauz Iosef, ca să asiste la serbările

www.dacoromanica.ro

încoronăreĭ. Locotenentul-mareşal prezintă o scrisoare de felicitare a împăratuluĭ său.

Seara, la 6 ore, cele două coroane regale aŭ fost transportate dela minister, unde fuseseră duse cu câteva zile înainte, la mitropolie: transportarea s'a făcut în trăsura de gală a curţeĭ de către toţĭ miniştriĭ şi sub escortă de jandarmĭ şi roşiorĭ. Plecarea cortegiului a fost anunţată prin 21 focurĭ de tun.

În prima trăsură aŭ luat loc ministrul preşedinte şi ministrul de finanţe, carĭ ţineaŭ coroanele pe perini de catifea: în a doua miniştriĭ de războiŭ, de interne, de justiţie şi de lucrări publice; ministrul de culte aştepta cortegiul înaintea bisericeĭ, iar mitropolitul stând la uşă, înconjurat de înaltul cler, luă coroanele în primire şe le duse în locul sfânt. Aici aştepta o gardă de onoare din elevĭ aĭ şcoalelor militare, cu patru steaguri de onoare cu „*Steaua României*", şi anume ale regimentelor 3 şi 6 de infanterie şi 9 şi 13 de dorobanţĭ.

Mitropolitul săvârşeşte slujba sfinţireĭ coroanelor şi în toate bisericile din ţară se fac aceleaşĭ rugăciunĭ, la acelaşi moment.

Stradele Capitaleĭ sunt înţesate de lume, pentru ca să vadă cortegiul trecând.

La 8 jum. ore seara sunt aduse la palat, în sunet de muzicĭ, toate steagurile armateĭ; se face apoĭ o mare retragere cu torţe. Toţĭ ofiţeriĭ superiorĭ precum şi miniştriĭ şi de asemenea şi locotenentul-mareşal Bauer cu suita sa sunt invitaţĭ la palat pentru ca să asiste d'aici la frumosul spectacol militar.

Perechea regală şi prinţul moşteniror de Hohenzollern cu fiiĭ săĭ ies foarte des în balcon şi sunt salutaţĭ cu urale şi aclamărĭ de către mulţime.

10 Maĭ. – Dis de dimineaţă soseşte, felicitarea împăratuluĭ Germanieĭ:

„Primiţĭ, Majestatea Voastră acum şi Majestatea Sa Regina, cele maĭ cordiale urărĭ pentru serbarea de azĭ, care promite urcăreĭ pe tron a Majestăţilor Voastre, sub ocrotirea celui Atotputernic, o nouă întărire pentru binele durabil al ţăreĭ Voastre.

Wilhelm Imperator Rex.

Asemenea felicitări sosesc de la toţĭ ceilalţĭ suverani ai Europeĭŭ', cu deosebire cordială este aceea a regeluĭ Ludovic al II-lea al Bavarieĭ.

Zorii zileĭ de 10 Maĭ sunt anunţaţĭ Capitaleĭ prin 24 focurĭ de tun.

Timpul nu e aşa de frumos şi senin ca de obiceiŭ în acest anotimp. Norĭ negri zboară pe deasupra oraşuluĭ frumos împodobit şi privirile bucureştenilor se ridică cu grijă spre cerul ameninţător.

La 10 ore şi un sfert, Regele, Regina şi înalţiĭ lor oaspeţĭ plecară de la Cotrocenĭ, linia de centură, la gara de Nord de unde trebue să înceapă cortegiul încoronăreĭ. La sosirea lor aici şi pe când toţĭ funcţionariĭ îĭ primesc cu solemnitate, dă o mică pliae; curând în urmă cerul începe să se limpezească şi numaĭ vântul maĭ pricinueşte oare-carĭ neajunsurĭ.

Funcţionariĭ căilor ferate aduc perecheĭ domnitoare o adresă cu vignete artistic executate şi reprezentând punctele importante ale reţeleĭ căilor ferate; adresa e într'un vagon în miniatură care se mişcă pe şine şi de jur împrejur sunt imitaţiĭ de semnale optice.

Direcţiunea generală a căeĭ ferate Lmberg-Cernăuţĭ-Iaşĭ prezintă de asemenea felicitările sale într'o adresă.

După aceasta se formează cortegiul încoronăreĭ.

Regele încalecă pe calul său, regina se urcă într'o trăsură cu opt caĭ, având deasupra o coroană; trăsura e un adevărat capo-de-operă de gust şi de împodobire.

Lângă regină ia loc prinţul moştenitor de Hohenzolern, iar în faţa lor ceĭ douĭ prinţĭ.

Cortegiul se pune în mişcare în ordinea următoare:

Un pluton de jandarmĭ.

Prefectul de poliţie.

Un al douilea pluton de jandarmĭ.

Un escadron de roşiorĭ.

Douĭ furierĭ de curte.

Mareşalul curţeĭ cu douĭ adjutanţĭ regalĭ.

www.dacoromanica.ro

62 de steaguri ale armatei cu muzica roşiorilor.

Majestatea Sa Regele.

Marele Stat-major şi casa militară a regelui.

Trăsura de gală a reginei cu opt cai şi cu doui picheri călărind înainte; la dreapta şi la stânga merg pe jos servitorii Curţei în livrele de mare gală.

Tot la dreapta şi la stânga trăsurei reginei călăresc generalul comandant al diviziunei teritoriale şi generalul inspector al gardei naţionale.

Un mare grup de ofiţeri de cavalerie.

Cortegiul e încheiat de un escadron de roşiori.

Garnizoana e înşirată de o parte şi de alta a stradelor până la mitropolie, şi dă onorurile militare. În tot lungul acestei *Via triumphalis*, impozantul cortegiu e salutat cu entusiasm de o imensă mulţime de lume.

Stradele, numeroasele tribune, balcoanele şi ferestrele caselor bogat decorate cu flori, cu ghirlande, cu covoare şi cu steaguri, sunt înţesate de lume şi o adevărată ploae de buchete şi cununi cade asupra perechei regale şi a înalţilor oaspeţi.

La 12 ore cortegiul ajunge la poalele dealului Mitropoliei. Aici Majestăţile lor sunt salutate de Mitropolitul Primat, de Mitropolitul Moldovei, de toţi episcopii, de clerul înalt, precum şi de miniştrii şi de preşedinţii ambelor Camere.

Cuţile Majestăţilor Lor şi ceea a prinţului moştenitor de Hohenzollern iaŭ loc în cortegiŭ la poalele dealului Mitropoliei; apoi cortegiul, în sunetul clopotelor şi în cântecele corurilor, se pune în mişcare pe jos la deal având înainte clerul, iar în urmă steagurile armatei.

Pe coasta dealului Mitropoliei, de ambele părţi ale drumului, sunt înşirate delegaţiunile districtelor şi comunelor din întreaga ţară (6000 de persoane), cari salută cu urale nesfârşite pe Majestăţile Lor.

Regele şi Regina, prinţul moştenitor Leopold şi fiii săi, însoţiţi de amândoi mitropoliţii, intră în biserică şi se închină la sfintele icoane, în faţa cărora sunt depuse coroanele. După asta ies din catedrală, tot pe uşa cea mare şi se duc pe tribuna regală, frumos împodobită, înaintea căreia, sub cerul liber, se celebrează serviciul divin. Pe o altă tribună, la dreapta, a luat loc corpul diplomatic, în cap cu locotenentul mareşal Bauer, trimisul extraordinar al împăratului Austriei. La stânga sunt curtea de Casaţie şi toate autorităţile înalte ale statului.

În jurul tribunei regale sunt înşiraţi miniştrii şi persoanele cari formează curţile, iar îndărătul perechei regale şi a înalţilor oaspeţi se află doamnele demnitarilor Statului şi acelea cari formează societatea de binefacere, „Regina Elisabeta".

Pentru generali, însoţiţi de purtătorii steagurilor regimentelor 4 şi 6 de infanterie şi 9 şi 12 de dorobanţi, aduc coroanele înaintea Majestăţilor Lor. Amândoui mitropoliţii, asistaţi de episcopi şi de înaltul cler, daŭ coroanelor binecuvântarea solemnă; 101 focuri de tun anunţă acest eveniment.

Ministrul-preşedinte prezintă perechei prinţiare spre iscălire un pergament pe care, întru amintire pentru timpuri viitoare, sunt înscrise datele următoare: a alegerei prinţului Carol de Hohenzollern prin plebiscit ca prinţ al principatelor Unite, a intrărei sale în Capitală, a jurământului săŭ pe Constituţie, ale victoriilor sale şi a trupelor sale în Bulgaria şi în sfârşit a proclamărei sale ca rege de către poporul român. Acest document, ilustrat cu o mulţime de figuri corespunzătoare textului, e iscălit de rege, de regină, de prinţul moştenitor de Hohenzollern, de mitropoliţi, de miniştri, de preşedinţii Corpurilor leguitoare şi de primul preşedinte al Curţei de Casaţie; se aplică apoi pe el marele sigiliu al Statului şi fu dat în urmă ministrului de culte ca să-l păstreze în arhivele Statului.

După terminarea sfinţirei coroanelor, solemnul cortegiu coborî dealul Mitropoliei şi porni spre palat în aceeaşi ordine în care venise.

Pe drum, regele, regina şi oaspeţii lor sunt din noŭ întâmpinaţi cu urale entusiaste de mulţimea care a crescut colosal în timpul acesta.

La două ore, cortegiul ajunsese la palat. Majestăţile lor primiră în prezenţa prinţului moştenitor de Hohenzollern felicitările miniştrilor cu soţiile lor, ale şefilor reprezentanţelor române în străinătate, ale membrilor corpului diplomatic cu soţiile lor, ale delegaţilor societăţei *Elisabeta* şi

www.dacoromanica.ro

ale soțiilor demnitarilor Statuluĭ, precum şi ale comisiuneĭ dunărene.

În timpul acesta, coroanele fuseseră şi ele aduse de la mitropolie la palat de către un cortegiu astfel compus;

Câte un pluton din toate armele cu muzica militară.

Veteraniĭ de la 1848.

Răniţiĭ din ultimul războiŭ.

Membriĭ carĭ se maĭ află în viaţă aĭ divanuluĭ *ad hoc*.

Mitropoliţiĭ în trăsură de gală, regală.

Senatul cu preşedintele săŭ.

Coroanele purtate de generalĭ cu asistenţa colonelilor şi înconjuraţĭ de cele patru steagurĭ decorate cu *Steaua României*.

Camera cu preşedintele săŭ.

Curţile de casaţie şi de conturĭ.

Consiliul comunal al Capitaleĭ cu delegaţiunile consiliilor comunale din Iaşĭ şi Craiova.

Membriĭ Academieĭ, rectoriĭ şi decaniĭ Universităţilor din Bucureştĭ şi Iaşĭ.

Autorităţile superioare, curţile de apel, delegaţiunile districtelor şi comunelor cu mărcile lor.

Directoriĭ şcoalelor secundare şi primare, şi delegaţiunea tinerimeĭ universitare cu steagurile şi cocardele eĭ.

Breslele din Capitală cu steagurile lor.

Un detaşament de dorobanţĭ încheie acest cortegiŭ, a căruĭ frunte a şi ajuns la palat pe când coada n'a plecat încă depe dealul Mitropolieĭ.

La palat, generaliĭ depun coroanele înaintea trunuluĭ, iar stegariĭ celor patru regimente se aşază în jurul coroanelor.

Majestăţile Lor, prinţul de Hohenzollern cu copiiĭ săĭ, toţĭ cu suitele şi încpnjuraţĭ de denitariĭ Statuluĭ vin în sala tronuluĭ.

Regele şi Regina se aşază pe tron, iar pe treptele lui, de partea refineĭ ia loc prinţul de Hohenzollern şi de partea regeluĭ prinţiĭ Ferdinand şi Carol.

Preşedinţiĭ Senatuluĭ şi Camereĭ predaŭ coroanele perecheĭ regale; apoĭ cel dintâi şine un discurs însufleţit la care regele răspunde luând coroanele:

„Prin serbarea de azĭ se încheie în mod strălucit o perioadă de 15 anĭ, bogată în lupte grele şi fapte marĭ.

„Sub ocrotirea Constituţiuneĭ şi legilor sale, România a făcut progrese marĭ; munca neîncetată a bărbaţilor săĭ de Stat, vitejia armateĭ sale şi ferma mea încredere în puterile poporuluĭ aŭ adus la împlinire dorinţa fierbinte a tuturor. Regatul, care e o garanţie sigură pentru viitor, e azĭ înfiinţat.

„Cu mândrie primesc dar această coroană, care a fost făcută din metalul unuĭ tun stropit cu sângele eroilor noştri şi care a fost sfinţită de biserică.

„O primesc ca un simbol al independenţeĭ şi putereĭ României. Ea va fi o mărturie despre timpurile grele şi glorioase prin carĭ împreună am trecut şi va aminti generaţiunilor viitoare despre eroismul părinţilor lor şi despre unirea ce a domnit între prinţ şi popor.

„Însă cea maĭ frumoasă coroană pentru regină şi pentru mine este şi va fi dragostea şi încrederea poporuluĭ, căruia i-am consacrat toate gândirile şi sentimentele noastre.

„Înaintea acestor steagurĭ care aŭ fălfăit pe câmpurile de bătălie, înaintea acestor coroane, emblema regalităţeĭ, ţi în jurul cărora poporul trebue să se adune ca şi războinicĭĭ în jurul acestor steagurĭ, şi înaintea acestor omagiĭ măreţe la carĭ s'a grăbit să ia parte tot poporul, să ne unim cu toţĭĭ în strigătul scump inimeĭ noastre şi care va găsi şi azĭ un ecoŭ puternic în această sală sfinţită deja prin atâtea evenimente istorice ale vieţeĭ mele: „Trăiască scumpa noastră România încoronată azĭ prin propriile sale merite!"

Regele, foarte emoţionat, a dat cuvintelor sale un accent care a sguduit inimile. După ce a terminat, a urmat un moment de tăcere adâncă. Apoĭ isbucniră deodată urale nesfârşite, carĭ duraŭ încă după ce delegaţiunile ţăreĭ începuseră defilarea de omagiu pe dinaintea perecheĭ regale: era un tabloŭ de o frumuseţe ciudată. Fiecare delegaţiune poartă marca districtuluĭ săŭ pe un stindard şi în trecere depune flori pe treptele tronuluĭ.

www.dacoromanica.ro

ÎNCHEIERE

Cu ziua serbăreĭ de încoronare se termină *Notele din viața regelui Carol*. Martorul ocular, care a însoțit 15 anĭ această viață de domnitor, depune condeiul şi lasă pentru mai târziu descrierea anilor agitațĭ carĭ urmează, a continuăreĭ opereĭ începută cu aşa marĭ greutățĭ şi lupte şi care, în momentul când regele Carol şi-a pus coroana pe cap, şi-a serbat primul triumf, recunoscut de toată lumea.

Viața unuĭ domnitor, într'o țară nouă, nu e lesnicioasă; astfel nu putea fi nicĭ o îndoială că după urările, strălucirea şi bucuria din ziua încoronăreĭ, un şir de anĭ de muncă grea aştepta încă pe regele Carol şi că dânsul nu se putea deda la lene pe tânărul său tron.

Această zi a fost pentru el numaĭ o scurtă oprire pe cărarea-i plină de greutățĭ; răsuflând, şi-a aruncat încă odată privirea îndărăt şi a pornit iar înainte cu ochiĭ ațintițĭ spre scopul său depărtat: desvoltarea şi prosperitatea țăreĭ sale, educațiunea poporuluĭ său.

Cu ziua de 10 Maiŭ nu se termină serbarea încoronăreĭ; ele ținură treĭ zile păstrându-şĭ caracterul popular.

Partea cea maĭ însemnată a zileĭ a doua a fost un minunat cortegiu al tuturor breslelor, iar în a treia zi s'a făcut o strălucită revistă a trupelor. Fiecare meserie îşĭ avea carul eĭ simbolic şi toate trecură pe diaintea Domnitoruluĭ care vedea în ele maĭ mult ceeace lipsia decât ceeace se realizase, cu alte cuvinte se gândia la ceiace avea dânsul de făcut în viitor.

După zece anĭ, regele Carol şi-a serbat jubileul de 25 anĭ de domnie, ceeace a fost o nouă însemnare în viața sa; ziua de 10 Maĭ 1891 a fost, ca şi aceea a încoronăreĭ, o zi de bucurie națională pentru popor.

Acest interval de 10 anĭ nu maĭ fusese consacrat la desfacerea legăturilor carĭ țineaŭ țara încătuşată, ci în desvoltarea eĭ internă. În aceasta 'şi aplică regele toată energia.

Cu o stăruință răbdătoare, dânsul lucră pentru regenerarea administrațiuneĭ, pentru propăşirea armateĭ şi a învățământuluĭ, a comerciuluĭ şi a industrieĭ.

Ce contrast între progresul liniştit şi neîntrerupt făcut de România, mulțumită înțeleptuluĭ său rege, şi starea de sguduire în care s'aŭ aflat şi se află țările balcanice dela sud!

În Bulgaria, cavalerescul prinț Alexandru de Battemberg a fost silit într'un mod nedemn, ca să abdice, la scurt timp după glorioasa sa campanie contra Serbieĭ; în Serbia, după lungĭ certe de familie regele Milan a abdicat în favoarea fiuluĭ său minor.

E adânc săpat în inima poporuluĭ român cui datorează România că a fost cruțată de astfel de încurcăturĭ.

Într'o scrisoare pe care împăratul Wilhelm II a trimis-o regeluĭ Carol felicitându-l de 10 Maiŭ 1891, Suveranul german se exprimă astfel:

„Prea strălucite şi puternice prinț.

„Iubitul meŭ văr şi frate,

„Douăzeci şi cinci de anĭ aŭ trecut de când Majestatea Voastră aţĭ fost chemat în capul Statuluĭ român şi la 10 Maĭ acest an se împlinesc zece anĭ din ziua momorabilă, când a fost dat Majestățeĭ Voastre, după o domnie binecuvântată în timp de pace şi de războiŭ şi după dorința unanimă a națiuneĭ române, să primițĭ coroana regală pentru România şi pentru strălucita Voastră Casă.

Domnia Majestățeĭ Voastre, înțeleaptă şi activă, asupra unuĭ popor vrednic şi înzestrat cu mari calităţĭ, a făcut ca România să devie, după lupte grele, un membru cu vază în sfatul popoarelor şi ca orice român de sub sceptrul M. V. Să fie mândru că face parte dintr'un stat care, ca purtător al uneĭ culturĭ străvechĭ, se bucură de simpatiile binevoitoare ale tuturor națiunilor civilisate.

„Cu relațiile de rudenie dintre casele noastre, e pentru mine o necesitate a inimeĭ să Vă exprim la această serbare călduroasele mele felicitărĭ şi în acelaşĭ timp speranța că relațiile politice ale Românieĭ către imperiul german vor fi menținute în viitor ca şi până acum şi ca şi relațiile personale de amiciție dintre noĭ.

www.dacoromanica.ro

„Majestatea Voastră mă va îndatora foarte mult depunând din parte-mĭ felicitările mele sincere la picioarele Maj. Sale Reginei, care şi-a câştigat merite neperitoare în cultivarea artelor şi a idealurilor şi în cultura poporuluĭ român.

„În acelaşi timp mă folosesc de această ocazie spre a reînoi Maj. Voastre asigurarea desăvârşită şi înalteĭ mele stime şi a adevărateĭ mele prieteniĭ cu care rămân.

„Al Majestăţeĭ Voastre
„Amic, văr şi frate
Wilhelm I. R.

„Schlitz, 10 Maĭ 1891".

Marele istoric Treitschke a zis: „Gloria postumă durabilă nu se cuvine aceluia, care nu e maĭ mare decât opera sa". Noĭ suntem siguriĭ că regele Carol al Românieĭ va avea o glorie durabilă.

www.dacoromanica.ro

III
JURNAL

ANUL 1883

www.dacoromanica.ro

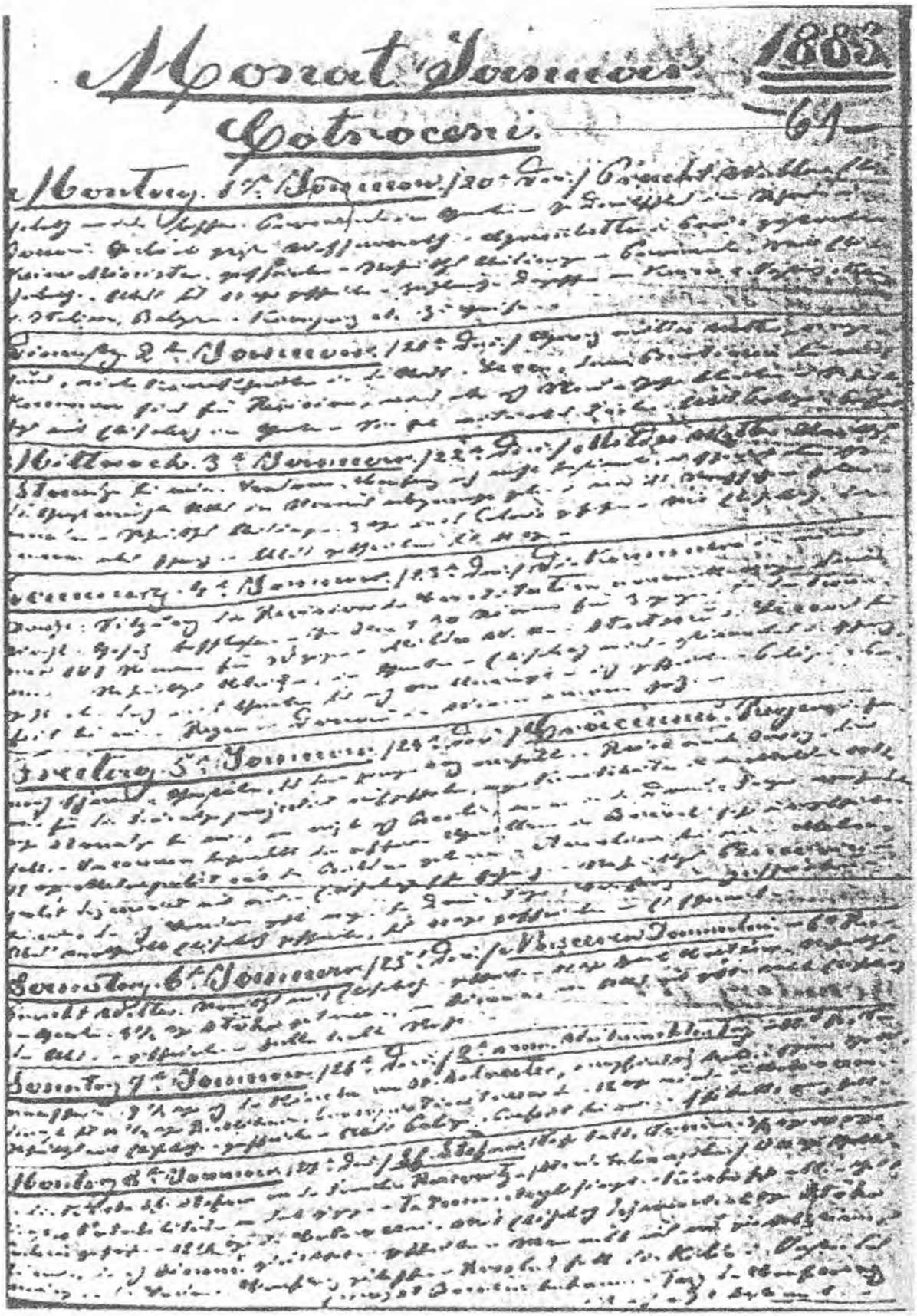

www.daco romanica.ro

Cotroceni

Luni, 1 ianuarie/20 decembrie

Vreme minunată. Elisabeta e din nou bine. Promenadă în grădină. În Germania, în zona Rinului și în cea a Dunării, mari distrugeri provocate de ape. Gambetta a murit în Paris. Nici un ministru, scris. După-amiaza audiențe. Promenadă. Cu Elisabeta. Seara scris până la ora 11. Primit depeșe de la împăratul Austriei, regele Italiei, al Belgiei, de la prințul de coroană etc., de acasă.

Marți, 2 ianuarie/21 decembrie

Vreme foarte blândă, nesănătoasă, multe boli în oraș. Lecca, apoi Brătianu la mine. Camerele sunt pentru revizuire, însă va mai dura. După-amiaza cu Elisabeta în grădină. Are din nou puțină febră. Seara prefectul Poliției.

Miercuri, 3 ianuarie/22 decembrie

Vreme blândă. Înainte de amiază Sturdza la mine. Conferința de la Londra nu a fost stabilită încă, se pare însă că marile puteri s-au înțeles în prealabil în toate problemele și că noi nu ne vom alege cu nimic. După-amiaza audiențe. Ora 3 plecat cu trăsura la Palat. Cu Elisabeta, care e puțin slăbită. Seara scris până la ora 11.

Joi, 4 ianuarie/23 decembrie

Camerele au hotărât, într-o ședință de noapte, revizuirea Constituției, și anume în privința Legii electorale. La Senat 30 de voturi pentru, 3 împotrivă. La Cameră 101 voturi pentru, 30 împotrivă. Vreme blândă. Stătescu și Lecca la mine. După-amiază Chițu, în grădină, Elisabeta își pierde iarăși vocea și e slăbită, dar merge totuși la teatru, până spre miezul nopții. Eu am scris. Prefectul Poliției la mine. Dunărea enorm de mare la Viena.

www.dacoromanica.ro

Vineri, 5 ianuarie/24 decembrie. Crăciunul

Ploaie, apoi viscol cu zăpadă, care ține toată ziua. Contramandat, din cauza epidemiilor din Moldova, călătoria pe care urma să o facem la Iași, de sărbători. Ora 10½ Sturdza la mine, pleacă la Berlin, unde urmează să trateze în problema Dunării. Văcărescu tratează foarte neîndemânatic la Bruxelles chestiunea Guillaume. Ora 12 venit mitropolitul cu icoanele. Aurelian la mine. Mitropolitul ia dejunul cu noi. Elisabeta foarte slăbită. După-amiaza Pencovici la mine, merge la Londra pentru conferința în problema Dunării. Scris. Seara Elisabeta împarte cadouri, scris până la ora 11. Ninge.

Sâmbătă, 6 ianuarie/25 decembrie. Nașterea Domnului

–6 °R, vreme minunată. Înainte de amiază cu Elisabeta, scris. Ora 12 generalul Crețeanu. După-amiaza în grădină. Ora 4½ venit Stöhr de la Sinaia, unde totul merge bine. Seara cu Elisabeta. Scris. Noapte senină și rece.

Duminică, 7 ianuarie/26 decembrie.
A doua zi a Crăciunului românesc

–11 °R, soare. Ora 9½ la Biserica Sf. Silvestru, destul de frig, slujbă frumoasă până la ora 11¼, acolo R. Mihai, Procopiu, Dimitrescu. Ora 12 înapoi la Cotroceni. După-amiaza cu Elisabeta, scris. Seara prefectul Poliției la mine. Foarte frig, senin.

Luni, 8 ianuarie/27 decembrie. Sf. Ștefan

Foarte frig, soare. Ora 9¾ plecat la Biserica Sf. Ștefan a familiei Racoviță (Strada Călărașilor), slujbă până la ora 11, de față notabilitățile, Te Deum, biserica foarte plină. Plecat cu trăsura la Palat. Ora 12½ la Cotroceni. Dejunat cu Elisabeta. Ora 2 Stöhr la mine, se întoarce la Sinaia. Scris. Se dorește să fim primiți la conferința de la Londra doar cu drept de vot consultativ. Rusia ar urma să primească brațul Chilia, iar Austria proiectul Barrère. Ziua conferinței nu e încă stabilită[240].

Marți, 9 ianuarie/28 decembrie

Vreme minunată, mai puțin frig. Înainte de amiază nici un ministru, cei mai mulți în concediu. Cu Elisabeta. În grădină, frumos. După-amiaza plecat cu trăsura la Palat. Ora 4 înapoi, scris. Seara ales cadouri cu Elisabeta. Ora 10½ în pat.

Miercuri, 10 ianuarie/29 decembrie

Vreme minunată, frig. Înainte de amiază Stătescu, la Viena se schimbă iarăși direcția în problema Dunării. Venit Brătianu, care a

www.dacoromanica.ro

fost plecat două zile la țară, conversat despre Constituantă, problema Dunării etc. Scrisoare de la Maria, care mă roagă să-l accept pe Guillaume ca însărcinat cu afaceri. După-amiaza cu Elisabeta. Seara ales cadouri de sărbători.

Joi, 11 ianuarie/30 decembrie

Vânt rece din nord. Înainte de amiază Lecca la mine. În grădină. După-amiază cu Elisabeta, care îl primește apoi pe Kalinderu, pentru desele ei accese de febră. Seara cu Elisabeta. Pus în ordine cadourile de sărbători, scris.

Vineri, 12 ianuarie/31 decembrie

Vreme frumoasă, destul de frig. Înainte de amiază Stătescu la mine. Sturdza a ajuns în Berlin. Carp urmează să trateze din nou în problema Dunării. Conferința nu se va întruni la sfârșitul lunii ianuarie. Guillaume, care așteaptă încă la Pesta, vrea să renunțe la căsătoria cu E. Grădișteanu, dacă nu e acceptat ca însărcinat cu afaceri (?). După-amiaza în grădină. Seara cu Elisabeta, pregătit și trimis toate cadourile.

Sâmbătă, 1/13 ianuarie. Anul Nou

Vreme mohorâtă, –5 °R, mai târziu doar –1 °R. Ora 9 dejunat cu Elisabeta. Primit pe Knechtel, Herfürth etc., care primesc ordine și cadouri. Ora 9¾ plecat cu trăsura la Palat, acolo schimbat. Ora 10¼ la Mitropolie în ținută de gală, liturghie până la ora 11. La mitropolit, discursuri etc., eu răspund. Acolo până la ora 12, cântece. La Palat, primit pe prefectul Poliției. Ora 12¾ plecat înapoi la Cotroceni. Primit pe ruși, care aduc pâine și sare. După-amiaza cu Elisabeta, scris, citit. Seara cu Elisabeta, care are puțină febră. Primit multe depeșe.

Duminică, 2/14 ianuarie

Viscol cu zăpadă, vânt rece din est. Înainte de amiază Stătescu, pe care l-am chemat din cauza lui Guillaume, căci Carp a scris că acesta va trebui să cedeze, pentru a putea veni în România. I se va permite să vină. După-amiaza audiențe. Generalul Cernat, pentru uniforme. Boerescu îndelung la mine. Seara cu Elisabeta. Viscol puternic și foarte frig.

Luni, 3/15 ianuarie

Vânt rece ca gheața din nord-est, foarte frig. Înainte de amiază nici un ministru, scris. Scrisoare de la Leopold, care îmi transmite că Antoinette e într-adevăr suferindă. Toată ziua acasă. După-amiaza

www.dacoromanica.ro

cu Elisabeta, scris. Seara prima încercare cu lumina electrică la Cotroceni, întreaga curte e foarte clar iluminată. Furtună puternică, destul de frig. La Paris a fost anulat mandatul de primar al lui Napoleon, din cauză că acesta a lansat o proclamație Situația din Franța destul de tulbure. Sturdza se află în Berlin pentru a interveni în mod oficial în problema Dunării.

Marți, 4/16 ianuarie

Destul de frig, vânt din nord-est, puțină zăpadă. Înainte de amiază Brătianu la mine, a venit pentru o zi de la țară. După-amiaza audiențe. Ora 6½ cina, prințul și prințesa Uruzov, contele și contesa Grenville, colonelul Fălcoianu, domnul și doamna Moscu[241], Cariagdi etc., conversat până la ora 9. Lumina electrică arde în curte. Frig de –7 °R.

Miercuri, 5/17 ianuarie

Mai puțin frig. Elisabeta puțin obosită. Ora 10 Aurelian la mine, apoi Theodori. Ora 11½ colonelul Bibescu. Ora 12 venit mitropolitul cu icoanele, reținut pe el și pe colonelul Bibescu la dejun, până la ora 1½. Îndelung în grădină, aer plăcut. Seara iluminat electric. Cu Elisabeta. Scris și citit până la ora 10½.

Joi, 6/18 ianuarie. Epifania, Botezul Domnului

Vreme mohorâtă, –7 °R, vânt rece. Ora 10¼ plecat cu trăsura la Palat. Ora 10¾ în pavilionul de la Dâmbovița pentru sfințirea apei, trupele reprezentate prin delegați, aproape nici o autoritate de față, durat un sfert de oră. Defilare prin fața pavilionului, vânt rece. Ora 11½ din nou la Palat. Ora 12 la Cotroceni. Cu Elisabeta. Audiențe. În grădină. Seara prefectul Poliției. Iluminat electric. Elisabeta obosită.

Vineri, 7/19 ianuarie. Sf. Ioan

Vreme frumoasă și rece. Înainte de amiază nici un ministru. Căpitanul Șoimănescu merge la Pitești pentru a-l felicita pe Brătianu, căruia i-am și telegrafiat. După-amiaza audiențe, în grădină. Seara cu Elisabeta. Ora 8 plecat cu Candiano la teatru. Prima operă românească, *Haiducul*, în trei acte, nu e rea, muzica plăcută, foarte plin și multe aplauze. Lecca, ministrul de Finanțe, la mine în pauză. Ora 11, se termină. Ora 11½ la Cotroceni, care e iluminat electric.

Sâmbătă, 8/20 ianuarie

–9 °R, chiciură. Înainte de amiază în grădină cu Elisabeta. Lecca la mine, vorbit despre casa de pensii. După-amiaza în grădină, cu Elisabeta, care încă se mai simte slăbită. A murit la Mainz soțul baroanei Witzleben. După-amiaza în grădină. Ora 8½ plecat cu trăsura

www.dacoromanica.ro

la Palat, foarte frig. Acolo până la ora 10½. La teatru. Balul Societății Elisabeta, toți în costume populare românești, inclusiv doamnele corpului diplomatic. Tombolă, rămas acolo până la ora 2. Cu trăsura la Cotroceni, unde arde încă lumina electrică.

Duminică, 9/21 ianuarie

Vreme minunată, –6 °R. Înainte de amiază în grădină, apoi plimbat puțin prin grădină cu Elisabeta. Audiențe. Cu Elisabeta. Seara citit și scris. Noapte minunată cu lună. Murit prințul Karl de Prusia.

Luni, 10/22 ianuarie

Vreme blândă. Elisabeta enorm de slăbită. Înainte de amiază în grădină. La Berlin au fost contramandate toate serbările pentru nunta de argint a prințului de coroană. Prințul Karl a avut o agonie grea. Ora 11 Brătianu la mine. Camerele au ședință. Sturdza, care a fost primit de Bismarck la Berlin și de Kalnoky la Viena. Vorbim despre o uniune personală cu Bulgaria. După-amiaza vizitat Spitalul Xenocrat, dr. Kiriazi[242], Strada Văcărești lor. De față Cariagdi, dr. Kiriazi și Ștefănescu. Vânt rece. La Palat, primit pe prefectul Poliției. Ora 4½ la Cotroceni, cu Elisabeta. Seara scris. Guillaume, care a fost numit secretar 1 la Madrid, sosește astăzi aici, pentru a se căsători totuși cu E. Grădișteanu. Acceptarea sa ca însărcinat cu afaceri rămâne deschisă. Doamna Mavrogheni a încercat toate mijloacele spre a aduce la îndeplinire căsătoria, care, desigur, poate încă să dea greș. Încă se mai vorbește de răspândirea supărătoare a zvonurilor de tot felul privind-o pe Grădișteanu.

Marți, 11/23 ianuarie

Vreme frumoasă, deloc frig. Înainte de amiază promenadă în grădină. Dabija la mine. Camerele înaintează încet cu revizuirea. După-amiaza audiențe, scris. În grădină. Cu Elisabeta. Guillaume a sosit aici, pentru ca totuși să se însoare cu Efrosina. Seara prefectul Poliției la mine. Scris până la ora 11.

Miercuri, 12/24 ianuarie

Vreme bună, vânt puternic. Înainte de amiază Chițu la mine. Orele 1-3 Sturdza, care se întoarce de la Berlin și Viena; i-a văzut pe Bismarck și Kalnoky, toți ambasadorii. Bismarck l-a reținut trei sferturi de oră și i-a vorbit foarte binevoitor despre România. A devenit nemulțumit de Rusia, iar în problema Dunării, chiar dacă avem dreptate, ar trebui să ne înțelegem cu Austria. Sturdza e foarte satisfăcut de discuția avută. La Viena a fost primit cu foarte multă amabilitate, însă cei de acolo nu au cedat în problema Dunării.

www.dacoromanica.ro

Problema va ajunge acum în fața conferinței. unde nu se va hotărî niciodată nimic prin unanimitate de voturi. Călătoria lui Sturdza a fost de mare importanță, căci acum avem un sprijin în marea politică, cu Germania împotriva Rusiei. În grădină, cu Elisabeta. Ora 8 seara mers cu trăsura la Club, unde căpitanul Gherghel ține o conferință despre justiția militară, acolo până la ora 10½. Frig și foarte vântos. Candiano de serviciu.

Joi, 13/25 ianuarie

Furtună, vânt rece din nord-est, complet uscat. Ora 10½ Brătianu la mine, este foarte mulțumit de călătoria lui Sturdza. Revizuirea merge încet înainte. Ionescu a ținut un discurs nefericit. Lecca va fi înlocuit odată cu noua Lege a pensiilor. Foarte frig în toate încăperile. După-amiaza singur. Cu Elisabeta. Seara scris. Furtuna încetează. Nunta de argint a prințului de coroană, paradă în Berlin.

Vineri, 14/26 ianuarie

Furtună puternică toată noaptea, doar –3 °R, însă frigul se simte. Furtună puternică de zăpadă în Valahia Mică, așa încât calea ferată a fost înzăpezită, iar poșta nu a sosit. Nici un ministru. Camera începe a doua citire a articolelor modificate ale Constituției, discuții aprinse. După-amiaza Davila la mine, se plânge de poziția de inspector sanitar pe care i-a creat-o Brătianu. Generalul Anghelescu la mine. Viscolul e din ce în ce mai puternic. Comunicația peste Dunăre întreruptă. Saurma, care vine de la Constantinopol, e blocat la Rusciuc. După-amiaza și seara cu Elisabeta, care e ceva mai bine, se simte mai puțin slăbită. Seara scris. Furtuna încetează, ninsoarea slăbește. Prințul de coroană ne telegrafiază și ne mulțumește pentru felicitările pe care i le-am trimis cu ocazia nunții de argint. Giers e la Viena, unde va conferi cu Kalnoky despre problema Dunării, respectiv despre brațul Chilia. Conferința se va întruni la Londra, pe 5 februarie stil nou, pentru a reglementa această chestiune. Va rămâne însă fără rezultat, căci noi ne menținem punctul de vedere.

București

Sâmbătă, 15/27 ianuarie. Mutarea la Palatul din oraș

Furtuna și ninsoarea au încetat, nu e frig. Poșta din străinătate nu sosește. Înainte de amiază nici un ministru. Ora 12½ dejunat cu Elisabeta. Ora 1½ ea pleacă cu N. Romalo în oraș. Ora două cu sania la Palat, peste Dealul Spirii. Elisabeta alege camera goblenurilor ca dormitor pentru noi, foarte strâmt. În toate camerele e foarte frig.

www.dacoromanica.ro

Orele 4½-6½ Sturdza la mine, îmi citește instrucțiunile pentru I. Ghica la Londra, pentru conferința. Seara salonul alb, camera roșie și sala tronului iluminate electric, foarte frumos și luminos. De față Slade, Wilson, Polizu și prefectul. Ora 10 în pat, frig.

Duminică, 16/28 ianuarie

Vreme frumoasă, multă zăpadă. Încă nimic prin poștă, calea ferată spre Vârciorova este încă înzăpezită. Înainte de amiază cu Elisabeta, făcut ordine. Orele 1-3½ audiențe. Plimbare cu sania, cu Elisabeta. Wilhelm Wied[243] are o fiică, pe care o cheamă Elisabeta. Orele 5-6 vine la mine prințul Gr. Sturdza, pe care nu l-am mai văzut de patru ani, a fost foarte plăcut. Seara cu Elisabeta, scris. –10 °R, ceață.

Luni, 17/29 ianuarie

Vreme frumoasă, –10 °R, mai târziu cald. Încă nimic prin poștă, care va sosi abia mâine. Înainte de amiază Lecca la mine, discutat despre Legea pensiilor. Camerele discută încă revizuirea. După-amiaza de la 2 la 3½ plimbare cu sania, cu Elisabeta, nu e frig. Ora 5 Manu și Lahovary la mine, pentru înregistrarea fonografică. Ora 5½ Sturdza, pentru instrucțiunile în problema Dunării. Seara lumină electrică. Cu Elisabeta, scris.

Marți, 18/30 ianuarie

Vreme minunată, –10 °R, mai târziu cald la soare. Înainte de amiază nici un ministru. Camerele iau 6 zile de concediu din cauza alegerilor comunale. După-amiaza plimbare cu sania prin oraș, cu Elisabeta. Orele 5-6½ primit pe baronul Saurma, noul ministru plenipotențiar german, care vine de la Cairo. Este foarte plăcut. Ora 6½ domnul și doamna Brătianu la masă, conversat până la ora 8½. Văzut lumina electrică, ce arde strălucitor. Elisabeta e obosită seara. Prințul Napoleon e încă închis. Criză de guvern în Franța.

Miercuri, 19/31 ianuarie

Vreme frumoasă, mai întâi ceață deasă, apoi moină. Înainte de amiază Lecca, Sturdza, Stătescu și Aurelian la mine. După-amiaza rămas acasă, dureri mari de cap, pe care le simt puternic și seara. Ora 10 în pat. În toată țara se desfășoară alegeri municipale după noua lege. Opoziția își păstrează toate forțele pentru Senat, atunci când se va alege Constituanta. Roșii în toată țara. Brătianu e la Pitești. Scrisoare de la Bamberg, care scrie despre șederea la băile din Therme, unde ar trebui să meargă și Elisabeta. Sosit poșta din toate părțile. Linia ferată e curățată, trenurile pot circula regulat. În Valahia nu mai e zăpadă, nici în Moldova, și e destul de frig, ceea ce poate dăuna recoltei. Perspectivele nu sunt încă prea rele în țară.

www.dacoromanica.ro

Joi, 1 februarie/20 ianuarie

Vreme mohorâtă. Toată ziua m-am simțit foarte rău. dureri de spate și la toate membrele. Sturdza la mine. Ora 1½ generalul Racoviță. Prefectul Poliției. Nu am cinat. Ora 8½ făcut o baie caldă, apoi masaj. În pat. Dureri puternice de cap. Noapte rea.

Vineri, 2 februarie/21 ianuarie

Toată ziua în pat, dureri foarte puternice, neputincios. Doctorul de trei ori aici. Nevralgie musculară, dar fără febră. Elisabeta mă îngrijește.

Sâmbătă, 3 februarie/22 ianuarie

Toată ziua la pat. Noaptea deloc bine. Dureri în tot corpul, slăbit. Vreme mohorâtă.

Duminică, 4 februarie/23 ianuarie

Toată ziua în pat, durerile mai mici. Noaptea, însă, foarte rău. Doctorul a fost de trei ori aici. Dureri de cap. Elisabeta îmi citește. Vremea mai senină și mai blândă.

Luni, 5 februarie/24 ianuarie

Noapte proastă, dureri, dar mai puțin înțepenit. Alegerile municipale au fost câștigate de guvernamentali în toată țara. Ceva zăpadă. Camerele lucrează din nou. Toată ziua în pat. Theodori aici. Elisabeta îmi citește.

Marți, 6 februarie/25 ianuarie

Noapte rea. Durerile mai mici. Ora 11 Brătianu pentru o clipă la mine, mă găsește lipsit de puteri și slab. Rămas toată ziua în pat. Elisabeta îmi citește. Seara dureri violente de cap, ce durează până noaptea. N-am dormit.

Miercuri, 7 februarie/26 ianuarie

Noapte foarte proastă. Elisabeta îl primește deja la ora 8 pe Brătianu, căruia îi spune că e nevoie de o schimbare de aer. El este cu totul de acord. La ora 2 mă scol pentru două ceasuri, foarte slăbit. Seara din nou dureri de cap, iau somnifere pentru a dormi. Toată noaptea ninsoare.

Joi, 8 februarie/27 ianuarie

Noaptea mai bine, însă extenuat. Ora 10½ sculat, foarte slăbit, încă ceva dureri. Toată ziua cu Elisabeta, umblat puțin. Ora 5 din nou în pat. Conferința de la Londra încă nici o decizie. –4 °R.

www.dacoromanica.ro

Vineri, 9 februarie/28 ianuarie

Noaptea bine. Ora 10 sculat, rămas pe picioare până la ora 7½. Cu Elisabeta, care are ceva febră. Citit și scris.

Sâmbătă, 10 februarie/29 ianuarie

Noapte destul de bună. Ora 10 sculat, cu Elisabeta, care are încă o stare febrilă. Ora 12½ dejunat. După-amiaza citit. Simțitor de rece. Sosit Stöhr de la Sinaia, îndelung la mine. Lucrările înaintează acolo, doar că întâmpină multe dificultăți. Conferința de la Londra a decis că România va fi admisă cu vot consultativ, noi refuzăm să participăm la Conferință și avem astfel un pretext de a considera că toate hotărârile sunt fără valabilitate în ce ne privește, atâta vreme cât nu suntem consultați.

Duminică, 11 februarie/30 ianuarie

–7 °R. Puțin întunecat. Ora 9 sculat, mai bine. Ora 11 primit pe Sturdza, Camerele vor fi înștiințate că noi nu participăm la Conferință. După-amiaza R. Mihai la mine. Seara încă Sturdza. Camerele sunt foarte mulțumite de rezoluția noastră, iar Ionescu ține un discurs aprobator. Seara încă Stöhr la mine.

Luni, 12 februarie/31 ianuarie

–4 °R. Ora 8½ sculat. Ora 10 Theodori, apoi Lecca și I. Brătianu de la 12 la 1. N-am discutat nimic despre călătorie. După-amiaza singur, citit. Ora 6 Sturdza la mine. Camerele votează bugetul și se apropie de sfârșit.

Marți, 1/13 februarie

–1 °R. Ora 9½ primit pe D. Ghica; acesta a venit încontinuu spre a afla vești despre mine. Ora 10¼ Dabija, apoi Sturdza. Serbia intră totuși cu vot consultativ la Conferință. După-amiaza singur, citit și scris. Ora 5 prefectul Poliției la mine. Camera a declarat sesiune permanentă, până când Conferința asupra Dunării își va lua hotărârile.

Miercuri, 2/14 februarie

–6 °R, vreme senină. Înainte de amiază Sturdza la mine. La Berlin nu sunt chiar nemulțumiți de poziția noastră față de Conferință. Aurelian la mine. Camerele au votat Ministerul Domeniilor. Peste zi am citit, cu Elisabeta.

Joi, 3/15 februarie

–9 °R, mohorât. Înainte de amiază venit la mine Sturdza și Carp, care a sosit de la Viena. Conferința se va încheia săptămâna viitoare. Proiectul Barrère a fost acceptat de Conferință. [illegible] este

www.dacoromanica.ro

indiferent. După-amiaza singur, citit. Ora 6 prefectul Poliției. Camerele nu lucrează.

Vineri, 4/16 februarie

–4 °R. Înainte de amiază Sturdza. Conferința, care a aprobat toate propunerile, e preocupată acum să mandateze Austria să le pună în aplicare. Treaba se arată a fi cu atât mai de durată cu cât părea să poată fi rezolvată în 14 zile. Elisabeta are febră continuă. Ora 12 Chițu. După-amiaza citit. Apoi audiențe. Seara cu Elisabeta. Citit până la ora 11. Frig. Camerele discută Legea finanțelor.

Sâmbătă, 5/17 februarie

–6 °R, mohorât. Elisabeta din nou febră, stă în camera galbenă, deoarece în cea albastră e un miros prea rău. Înainte de amiază Brătianu; el crede că ne putem sustrage liniștiți hotărârilor în problema Dunării. Îi vorbesc despre călătoria noastră, probabil în 14 zile. Sturdza la mine. Conferința va avea din nou ședință abia marți. Totul a fost hotărât în unanimitate. După-amiaza citit. Generalul Crețeanu la mine, pentru primirea lui Saurma. Cu Elisabeta. Camerele se ocupă doar cu interpelări și intrigi personale. Dunărea, care e complet înghețată la Sulina, crește la Galați și Tulcea, așa încât există temeri de inundații. Frig uscat. Barometrul foarte ridicat.

Duminică, 6/18 februarie

–4 °R, mai târziu mai cald, ceva soare. Elisabeta febră. Ora 10 Theodori. Ora 11½ Sturdza. Ora 12 primit pe baronul Saurma în audiență oficială, pentru înmânarea scrisorilor de acreditare ca ministru plenipotențiar german. Discurs. După aceea e primit de Elisabeta. Doamnele la dejun. După-amiaza Cernat la mine, scris, citit. Seara cu Elisabeta.

Luni, 7/19 februarie

–5 °R, mohorât, frig. Elisabeta la fotograf. Ora 11 Lecca la mine. După-amiaza audiențe, scris. Cu Elisabeta. Seara citit. Camerele lucrează pe secțiuni.

Marți, 8/20 februarie

–5 °R, mohorât, fără zăpadă, frig. Înainte de amiază scris. Ora 11½ Sturdza la mine. Conferința nu a hotărât nimic deosebit. Următoarea ședință abia sâmbătă. După-amiaza câteva audiențe. Seara scris cu Elisabeta.

Miercuri, 9/21 februarie

–10 °R, vreme neprietenoasă. Elisabeta iarăși febrilă. Înainte de amiază Sturdza, Lecca și Aurelian la mine. După-amiază audiențe:

www.dacoromanica.ro

Marghiloman, care mă invită la bal, refuzat, deoarece nu mă simt încă îndeajuns de bine. Scris. Seara Sturdza la mine, îmi prezintă protocolul conform căruia contele Münster a propus excluderea noastră de la Conferință. Sturdza e de părere ca eu să-i exprim baronului Saurma mâhnirea mea. Seara cu Elisabeta.

Joi, 10/22 februarie

–11 °R, enorm de uscat, frig. Înainte de amiază Brătianu, apoi Sturdza. Îmi spune că Germania e hotărâtă să ne accepte totuși la Conferință. Germania este împotriva problemei brațului Chilia, căci pretențiile rușilor merg prea departe. Nu s-au mai putut înțelege în nici o problemă, Conferința poate dura 14 zile. După-amiaza audiențe, cu Elisabeta, care are puțină febră. Seara scris. Camerele se ocupă toată săptămâna cu problema gradelor profesorilor, pentru salarii. Seara vreme mohorâtă, mai puțin frig.

Vineri, 11/23 februarie

Vreme schimbătoare, ninsoare și ploaie. Înainte de amiază Dabija, apoi Sturdza. După-amiază Carp, care se întoarce la Viena. Discutat concesiile pe care le putem face Austriei în problema Dunării. Carp va încerca să-l vadă pe împărat, pentru ca acesta să-l îndrepte către ministrul său. După-amiaza cu Elisabeta, care are dureri de cap. Seara citit și scris. Ceață groasă și foarte umed. În încăperile construcției noi e umezeală. Camerele discută încă Legea profesorilor.

Sâmbătă, 12/24 februarie

Dezgheț, mai târziu soare. Înainte de amiază Sturdza. Conferința trebuie să aibă astăzi o ședință la Londra. După-amiaza Young până la ora 3. Cu Elisabeta, scris. Seara citit.

Duminică, 13/25 februarie

Vreme minunată. Înainte de amiază Young. După-amiaza audiențe de la 1 la 4. Ora 5 Mitilineu, care vine de la Belgrad, unde este tratat foarte puțin amabil, de către regină chiar nepoliticos. Seara cu Elisabeta. Mohorât, +1 °R.

Luni, 14/26 februarie

Ceva zăpadă, soare. Înainte de amiază Sturdza la mine, Conferința a hotărât să dea satisfacție Rusiei în problema brațului Chilia. Acceptarea noastră la Conferință, pe care trebuia să o propună Germania, nu s-a produs, cu atât mai mult cu cât la prima ședință contele Münster a vorbit neprietenos despre noi. Inexplicabil cum de ne-a fost promis acest lucru la Berlin. Probabil a avut vreo influență infama adresă către Clemenceau a studenților români din Paris, în

www.dacoromanica.ro

care se amintește de revolta studenților în București împotriva germanilor, pe care i-au insultat în martie 1871. Rosetti, care se află în Paris, a aprobat în orice caz adresa, care e jignitoare pentru Germania. După-amiaza cu Elisabeta. Audiențe. Venit Kuhlrich, care ne modelează pentru medalie. Seara scris mamei.

Marți, 15/27 februarie

Vreme minunată, vânt rece. Ora 10 mitropolitul Moldovei, care vorbește despre intrigi nihiliste la Iași. Ora 11 Stătescu, 11½ Chițu, care e și el indignat din cauza adresei studenților. După-amiaza Young, care crede că va trebui să-mi fie extras un dinte. Pozat pentru Kuhlrich. Seara D. Brătianu la mine. Elisabeta la teatru. Prefectul Poliției până la ora 10½ la mine, discutat despre situație. Dureri de dinți.

Miercuri, 16/28 februarie

Vreme instabilă, viscol slab. Ora 10½ Brătianu la mine, este și el indignat din cauza adresei pe care studenții din Paris i-au trimis-o lui Clemenceau, va lua măsuri împotriva lor, iar în *Românul* va apărea un articol. Venit Sturdza. Conferința nu ține astăzi nici o ședință. Problemele sunt delicate, iar marile puteri sunt pe poziții împărțite. După-amiaza Young la mine, hotărăște că trebuie să-mi fie extras dintele. Pozat pentru Kuhlrich. Ora 6½ dineu de gală în onoarea ministrului plenipotențiar grec Dragoumis, care trebuia să-și prezinte acreditivele încă de acum șase luni. Sala tronului și salonul unde are loc dineul sunt iluminate electric. Priveliște frumoasă și oarecum luminoasă, de față persoane oficiale, miniștrii cu soțiile etc. Făcut îndelung cerc, plecat abia la ora 9½. Camerele discută încă legea gradațiilor profesorilor. Conferința se pare că va fi suspendată pentru 14 zile, pentru a ne lăsa timp să cedăm. Duminică va mai avea loc o ședință. Serbia se identifică total cu Austria.

Joi, 1 martie/17 februarie

Vreme frumoasă, vânt rece. Înainte de amiază Sturdza și Lecca, nici o știre de la Londra. Theodori, pe care îl trimit la Young, pentru operația dentară și cloroform. Operația este hotărâtă pentru mâine. După-amiaza cu Elisabeta, pozat pentru Kuhlrich. Seara primarul Cariagdi la mine. Scris. –1 °R.

Vineri, 2 martie/18 februarie

Vreme instabilă, destul de frig. Ora 11 venit Young cu Theodori și Kremnitz pentru operația dentară. Am fost cloroformizat, senzație de sufocare, dar a trecut. Apoi a durat patru minute până când a fost extras un dinte mare. Nu am simțit nimic în timpul operației, însă

www.dacoromanica.ro

am avut o mare greață, care nu voia să înceteze. M-am băgat în pat, căci m-am simțit foarte slăbit și fără putere. Totul a durat până la ora 11½. După-amiaza m-am sculat din nou. Elisabeta cu mine în tot acest timp. Ora 4 luat ceaiul. Nu am primit pe nimeni. Seara devreme în pat. Dureri la toți dinții și în gât.

Sâmbătă, 3 martie/19 februarie

Noapte proastă. Vânt puternic și rece, care durează toată ziua. Dureri. Ora 10½ Chițu, 11½ Sturdza, Conferința Dunării i se pare că merge bine. După-amiaza singur, nu m-am simțit prea bine, dureri. Cu Elisabeta. Seara devreme în pat.

Duminică, 4 martie/20 februarie

Toată noaptea și toată ziua furtună rece dinspre nord-est. Înainte de amiază cu Elisabeta. Ora 11½ Sturdza, Conferința Dunării pare să se încheie săptămâna aceasta. După-amiaza Elisabeta pozat pentru Kuhlrich. Citit și scris. Seara cu Elisabeta.

Luni, 5 martie/21 februarie

Toată ziua dureri, care se intensifică enorm la prânz. Vreme rece. Înainte de amiază Sturdza, nici o veste de la Conferință. Chițu la mine. După-amiaza citit. Orele 5-6 Wight la mine, care crede de asemenea că am nevoie de o schimbare de aer.

Marți, 6 martie/22 februarie

Toată ziua dureri de dinți. Dabija la mine, eu mă simt rău, senzații de durere. După-amiaza cu Elisabeta, scris. Prefectul Poliției la mine. Camera a votat 15 milioane pentru fortificații etc. Discutat cu Kremnitz, care mă îndeamnă și el să fac o călătorie. Seara îmi citește Elisabeta. Dureri. Noaptea nu mă simt bine.

Miercuri, 7 martie/23 februarie

Vreme de primăvară, caldă. Toată ziua dureri puternice, umflat. Ora 10½ Brătianu la mine. E foarte emoționat să mă vadă atât de slăbit și crede că în 10 zile putem pleca în călătorie, Camerele se vor închide săptămâna viitoare. Conferința de la Londra se amână perpetuu. Ora 11½ Sturdza, nici o veste din străinătate. Aurelian la mine. După-amiaza Young, apoi pozat pentru Kuhlrich. Vreme minunată și cald. Din nou dureri toată după-amiaza și seara. Scris și citit. Cu Elisabeta. Noaptea furtună foarte puternică. Vremea din nou foarte rece.

Joi, 8 martie/24 februarie

Vreme mohorâtă, umedă și rece. Vânt din nord-est, –1 °R. Noapte foarte proastă și dureri puternice de dinți. Înainte de amiază Lecca.

www.dacoromanica.ro

După-amiază scris și citit. Viscol. La ora 4 deja întuneric. Ziua dureri mai mici. Ora 5¼ prefectul Poliției. Ora 6½ dineu, 50 persoane, birourile Senatului și Camerei. Sala tronului iluminată electric. Mă simt obosit, dar totuși mai bine. Cercul a decurs bine, până la ora 8½.

Vineri, 9 martie/25 februarie

Vreme rece. Înainte de amiază Sturdza la mine, Conferința se apropie de sfârșit. După-amiaza audiențe. Pozat pentru Kuhlrich. Seara cu Elisabeta.

Sâmbătă, 10 martie/26 februarie

–4 °R. Ora 10½ Brătianu la mine, crede că în 8 zile putem pleca în călătorie, vrea să iau cu mine și un al doilea medic, eu sunt împotrivă. După-amiaza primit pe directorul electricității. Venit Stöhr de la Sinaia. Seara scris lui Bamberg până la ora 11.

Duminică, 11 martie/27 februarie

Vreme de primăvară. Înainte de amiază Young la mine, scris. După-amiaza Cernat. Camerele nu vor să înceapă încă cea de-a treia lectură. Stöhr îndelung la mine, pleacă iarăși la Sinaia. Seara cu Elisabeta.

Luni, 12 martie/28 februarie

Vreme de primăvară. Înainte de amiază Sturdza. După-amiaza audiențe. Pozat pentru Kuhlrich. Seara scris. Ploaie.

Marți, 1/13 martie

Vreme ploioasă. Înainte de amiază Dabija și Lecca. Camerele vor termina la sfârșitul săptămânii. Conferința se încheie și ea. După-amiaza pozat pentru Kuhlrich. Seara scris.

Miercuri, 2/14 martie

Zăpadă adâncă, toată ziua viscol cu zăpadă. Înainte de amiază Stătescu, Aurelian, Brătianu, Sturdza. Opoziția, L. Catargi, Florescu, Kogălniceanu și Vernescu îmi solicită împreună o audiență, fără a spune de ce. După-amiaza audiențe. Scandal la Cameră, interpelare făcută de Kogălniceanu în problema Dunării. Seara ședință a Camerei, pentru revizuire, rezolvare simplă. Seara scris, cu Elisabeta, care e puțin răcită.

Joi, 3/15 martie

–10 °R, vreme senină, mai târziu se dezgheață. Înainte de amiază Brătianu, Sturdza. Refuz audiența colectivă. La Cameră și Senat

www.dacoromanica.ro

interpelări în problema plecării mele în călatorie. Opoziția demisionează din Cameră. Scandal. Manu interpelează în problema Dunării. Ora 6½ dineu în onoarea lui Saurma, 40 persoane, cerc până la ora 9½.

Vineri, 4/16 martie

–6 °R, mai târziu soare, dezgheț. Zăpadă în toată Europa. Ora 10½ Chițu, Leccă, Brătianu, Sturdza. La Senat, opoziția a demisionat, deoarece nu am primit-o. La fel, generalul Manu. După-amiaza scris, pus în ordine. Camerele și-au încheiat lucrările. Ora 6½ prefectul Poliției la mine. Opoziția e foarte neliniștită din cauza călătoriei mele.

Sâmbătă, 5/17 martie

Vreme minunată, cald. Înainte de amiază Lecca şi Sturdza. Ora 12½ plecat cu trăsura, *en gala*, la Cameră. Străzile împodobite cu steaguri, enorm de multă lume. Birourile și miniștrii mă întâmpină. Sunt puțin amețit din cauza primului drum pe afară. Discurs al Tronului frumos, Camera a ovaționat. Pronunțat încheierea legislaturii de 4 ani. Ora 1 înapoi. Mitropolitul la dejun. Primit pe Tankov, care a devenit ministru bulgar. Brătianu la mine. Numit 10 noi generali, care formează Corpul 4 de Armată. Manu se întoarce la Roman, din cauza demonstrațiilor sale politice. Chițu la mine. Alegeri pe 20 aprilie. Sturdza și Lecca, iar seara prefectul Poliției la mine. Opoziția se comportă antidinastic. Ora 10½ în pat.

Călătoria în nordul Italiei

Duminică, 6/18 martie. Duminica Floriilor.
Plecarea din Bucureşti

Sculat la ora 7. Vreme mohorâtă. Ora 8½ la gară, acolo enorm de multă lume. Doamne cu buchete, toată elita, mitropoliții, generali, Wight în numele corpului diplomatic, senatori, deputați, comerțul etc., pe puțin 300 persoane. Ora 9 plecarea, călduroase urări de bine din toate părțile. Brătianu, Chițu, Sturdza, mitropolitul și câțiva senatori și deputați pleacă împreună cu noi. Ora 11½ Pitești, întâmpinare. Ora 1½ Slatina, întâmpinare. Ora 3 Craiova, mare întâmpinare. La Filiași de asemenea. Ora 5 în Turnu-Severin, întâmpinare. Ora 6 Vârciorova, de unde toți cei care ne-au însoțit se întorc, Bibescu, în calitate de fost vicepreședinte al Senatului, ține o frumoasă cuvântare. Ora 6½ plecare cu trenul de Pesta. Ora 7 în Orșova, văzut încă pe Kuhlrich. Călătorit toată noaptea.

www.dacoromanica.ro

Luni, 7/19 martie

Ora 7½ sosirea în Pesta. Vreme mohorâtă. Aici Carp, Davila și Fanu. Cu trăsura spre Buda. Ora 8¼ plecarea de acolo cu trenul special până la Stuhlweissenburg, unde luat celălalt tren, bagajul urmează să vină mai târziu. Ora 2½ în Kaniz, înainte de aceasta de-a lungul lacului Balaton, care e încântător, dejunat la Kaniz. Ora 6 în Pragerhof, stat o oră și jumătate. Ora 8 în Marburg. Hotel destul de rău, am asanat. Carp și Fălcoianu pleacă înapoi la Viena și Pesta. Ora 10 în pat.

Marți, 8/20 martie. Marburg-Veneția

Ploaie. Ora 7½ dejunat cu Elisabeta. Ora 9¼ la gară, unde se află primarul și funcționari ai căilor ferate, multă lume. Plecare prin Valea Dravei, care e minunată, multe pășuni. Ora 1½ sosirea în Klagenfurt, dejunat în vagon. După aceea s-a prezentat prezidentul landului Kraina. Ora 4 în Villach, ora 6 în Pontebor, călătorit prin munți, multă zăpadă. Granița italiană, se face noapte. Construcții feroviare prin care putem totuși trece, lucrări cu nenumărate tuneluri și poduri etc. Ora 8 în Udine, acolo mă întâmpină un general adjutant al regelui Italiei. Ora 10 în Treviso, ora 11½ în Veneția. Întâmpinare de către autorități. Prefectul, generali etc. Găsit pe Leopold și mers împreună, cu gondola, la Hotel Danieli. Supat și conversat cu el până la ora 1½.

Miercuri, 9/21 martie. Veneția

Ora 8½ dejunat *à trois*. Ora 10 cu Leopold la anticar, Richetti, Gugenheim etc. Lucruri excepționale. Promenadă pe străzile înguste. Piața San Marco, unde o întâlnim pe Elisabeta, dejunat *à trois*. Ora 2½ cu gondola pe Canale Grande, din nou la patru anticari și la Salviati. Vreme blândă. Seara cu Leopold la Biserica San Marco. Ora 7 dineu, generalul Caroni, adjutantul regelui, prefectul Mecia, generali și viceamirali, președintele și procurorul Curții de Apel, 14 persoane, cerc până la ora 10, destul de obosit. Cu Leopold până la ora 11½.

Joia Verde, 10/22 martie. Veneția

Ploaie cu ninsoare, furtună, destul de rece. Ora 10½ la Biserica San Marco, cu Elisabeta, Leopold etc. Serviciu religios la Patriarhie, până la ora 12. Vizitat Palatul Dogilor, conduși de Constantin Barozzi[244]. Ora 1 Don Carlos[245] la dejun. Elisabeta se duce la bibliotecă. Cu Leopold la anticari, cumpărat multe lucruri. Apoi, până la ora 3, pe străzi și prin prăvălii. Cinat împreună. Ora 10½ în pat.

Vinerea Mare, 11/23 martie. Veneția

Ploaie, mai târziu ceva mai senin, însă frig. +3 °R. Înainte de amiază, ora 10½, cu Leopold la Biserica San Marco. Patriarhul a oficiat până

www.dacoromanica.ro

la ora 12. Elisabeta la muzeu. Ora 12½ dejunat *à trois*. Ora 1½ cu Elisabeta și Leopold la Guggenheim, apoi la palatul Papadopoli, care e destul de frumos. Din nou la Guggenheim, apoi la anticari, cumpărat mult. Pe jos pe străzile înguste spre Piața San Marco, acolo cripta bisericii. Ora 7 cinat. Elisabeta a vizitat Muzeul Civic. Seara cu Leopold până la ora 11.

Sâmbăta Mare, 12/24 martie. Veneția-Milano

Frig, dar frumos. Ora 7½ dejunat *à trois*. Ora 8½ plecare cu gondola deschisă. Ora 9 la gară, acolo prefectul și primarul cu buchete. Plecat la ora 9 și 5 minute, prin Sestria, Padova, Vicenza, Verona, acolo despărțire de Leopold, care pleacă spre Meran. Frig și cețos. Peschiera, Brescia. Ora 3½ sosirea în Milano, Hotel de Ville. Promenadă pe străzi și prin prăvălii. Ora 7 cinat. Elisabeta la Scala. Eu și Candiano plimbat prin Galeria Victor Emmanuel. Ora 10½ în pat.

Duminica Paștilor, 13/25 martie. Milano

Foarte frig. Ora 9 dejunat cu Elisabeta. Ora 11 la Dom, liturghie solemnă cu muzică frumoasă. Sus pe Dom. Ora 1 dejunat, invitați prefectul și Tornielli, care a venit de la Roma. Cu el la Breva și la muzeul Poldi Perroti, care e deosebit de frumos. De asemenea la Biblioteca Ambrosiană și la Galeria de pictură. Foarte frig. Promenadă în Pasajul Victor Emmanuel. Tornielli insistă să merg la Roma. La cină Tornielli, sindicul din Milano, generalul comandant al Corpului 2 de Armată, foarte multă lume, conversat până la ora 10. Noapte proastă, din cauza zgomotului prea mare.

Lunea Paștilor, 14/26 martie. Milano-Genova

Ora 6 sculat, ploaie torențială. Ora 7½ dejunat. Depeșă din București, de aniversarea proclamării regatului. Ora 8¾ plecarea, la gară Tornielli, prefectul cu buchet, sindicul. Tornielli mă roagă insistent să merg la Roma. Plecare pe ploaie torențială, via Pavia, Novi, pe calea abruptă de munte, spre San Pier d'Arena, suburbie a Genovei. Ora 12½ sosirea acolo. Ploaie. La gară Bamberg cu soția, marchizul Durazzo-Pallavicino, Rodonaky cu familia, consulul României, buchete. Mers cu trăsura închisă până la Villa Spinola din Sestri, 20 de minute, Bamberg în față. Poziție minunată, casă spațioasă, grădină frumoasă, pădure de portocali și camelii. Vremea ceva mai bună, priveliște frumoasă spre mare. După-amiaza cu Bamberg, care mă însoțește și la cină. Încă nu este totul amenajat. Vila costă 6.000 de franci, bucătăria este angajată separat. Sala de masă mare și luminoasă. Ora 7 cinat. Ora 11½ în pat. Elisabeta nu prea bine.

www.dacoromanica.ro

Ședерea la Sestri

Marți, 15/27 martie. Villa Spinola

Vremea mai bună. Elisabeta nu prea bine. Ora 8½ dejunat, ora 9 promenadă în grădină, apoi pe terasele acoperite cu portocali și camelii, poteci frumoase în stil baroc. Ora 11 primit pe prefectul din Genova, apoi pe primarul din Sestria și o delegație a locuitorilor din provincie. Venit Bamberg, l-am invitat la dejun. După-amiaza plecăm noi doi împreună cu Bamberg spre Voltri, prin Pegli, încontinuu de-a lungul mării. Drum minunat. Ora 4½ înapoi. Ora 6½ cinat, invitat pe Bamberg. Conversat până seara la ora 10.

Miercuri, 16/28 martie

Furtună puternică. Vreme rece și senină. În România zăpadă groasă de un picior, –6 °R. Înainte de amiază scris. Ora 12 venit Bamberg cu marchizul Durazzo-Pallavicino, invitat la dejun. După-amiaza vizitat cu ei minunata Villa Pallavicino și apoi Parcul Magic, două ore. Apoi făcut o vizită prințesei Solms la Villa Doria. Acolo Elisabeta și Albrecht Solms. Bătrâna mamă complet oarbă. Acolo o oră. Ora 5½ înapoi. La cină doamna Türr. Seara scris încă.

Joi, 17/29 martie

Vreme frumoasă și senină, vânt. Înainte de amiază cu Elisabeta în grădină, scris. La dejun prefectul și sindicul baron Podestá. Ora 2 plecat la Genova. Bamberg ne așteaptă la Palazzo Doria, unde sunt plafoane splendide. Palatul însă nu e prea îngrijit. În Palazzo Balbi-Senomeya galerie frumoasă, Van Dyck etc. Călătorie prin partea dinspre munte a orașului. Vedere minunată asupra întregului oraș și a portului. Băut ceai la Bamberg. Întors cu el la Villa Spinola. Ora 7 acolo, cinat. Seara cu el.

Vineri, 18/30 martie

Vremea destul de frumoasă, aer călduț. Înainte de amiază scris. Ora 11½ plecat la Genova. Dejun la Bamberg pentru noi și suită, văzut lucrări de artă foarte bune și elegante. Muzică, acolo până la ora 3½, foarte confortabil, doamna Bamberg foarte plăcută. La Durazzo-Pallavicini, primiți de el, de soția [illegible] și de simpatica noră. Văzut palatul, parchet și tablouri, proaspăt amenajat. Ora 5 băut ceai, conversație însuflețită. Rămas până la ora 6. Ora 7 la Sestri, cinat. Seara singuri. Doamna Mavrogheni a rămas în Genova, pentru a o vedea pe regina Serbiei, care călătorește la Nisa.

www.dacoromanica.ro

Sâmbătă, 19/31 martie

Ploaie torențială, cald. În România a nins din nou, la Sinaia zăpada e de doi metri, mare calamitate din cauza inundațiilor, care deja amenință. Înainte de amiază scris lui *papa*. Rămas toată după-amiaza acasă, din cauza ploii torențiale. Elisabeta plecat la familia Solms. Ora 5 venit Bamberg, pe care îl reținem la masă și seara. Știri din România, unde e zăpadă adâncă, –4 °R. La Sinaia zăpada e de doi metri, așa încât comunicațiile sunt întrerupte. Sunt de așteptat inundații. În problema Dunării nu am dat încă nici un răspuns, la Viena se crede că unii vor interveni energic. Opoziția în țară se agită foarte mult.

Duminică, 1 aprilie/20 martie

Vreme blândă, fără ploaie. Ora 10 pe jos la biserica din Sestri, predică, liturghie. Ora 11 înapoi. Primit pe chestorul și prefectul Poliției din Genova. Ora 12½ marchizul Durazzo cu soția și nora la dejun, până la ora 2. Plecat cu Elisabeta la Genova, însoțiți doar de Bamberg. Mers pe Riviera de Levante, spre Nervi. Peisaj minunat. Băut ceai la Bamberg. Ora 7 înapoi la Sestri. Invitat pe Rodonaki, consulul român, și pe fratele său, cu soțiile. Seara cu Bamberg până la ora 11.

Luni, 2 aprilie/21 martie

Aer umed. Ora 9 promenadă cu Elisabeta. Venit E. Solms. Înainte de amiază scris. Vânt. Nimeni la dejun. Elisabeta nu se simte bine. Ora 1½ plecat cu Theodori și Candiano la Genova. Albergo di Poveri, întregul institut, primiți de Durazzo și de Eforie. Văzut toate încăperile, care sunt mari. Cu Durazzo la spital, pe care l-a construit ducesa de Galliera. A costat 9 milioane și e enorm. La Bamberg, unde se bea ceai, apoi în oraș și prin prăvălii, până la ora 6½. Ora 7½ la Villa Spinola cu Bamberg, care rămâne la masă. În România multă zăpadă.

Marți, 3 aprilie/22 martie

Vreme minunată. Înainte de amiază scris. Semnat decretul prin care Câmpineanu e numit ministru al Domeniilor. Ora 11 audiențe. Promenadă cu Elisabeta în grădină. La masă invitat chestorul din Genova etc. Ora 1½ plecat cu Bamberg la Genova. Vizitat bisericile St. Anunziata, Lorenzo (domul) și Ambrogio. Vizitat Palazzo Rosso, cu galerie, al marchizei Brignolo-Salo. I-am scris ducesei Galliera în oraș. În grădina publică. Băut ceai la Bamberg, apoi cu el la Villa Spinola, acolo la ora 7, cinat.

www.dacoromanica.ro

Miercuri, 4 aprilie/23 martie

Vreme minunată. Elisabeta încă nu se simte prea bine. În grădină. Înainte de amiază scris. Ora 2 sosit Bălăceanu cu fiica sa. Ora 2½ plecat la Voltri. Durazzo acolo. Vizitat parcul încântător al ducesei Galliera și mănăstirea capucinilor de pe munte, acolo până la ora 6. Luat ceaiul la vilă și vizitat orfelinatul. Călătorit înapoi cu Durazzo. Seara Bălăceanu la masă. La Roma sunt nemulțumiți că nu facem o vizită acolo.

Joi, 5 aprilie/24 martie

Vreme minunată. Înainte de amiază cu Elisabeta în grădină, apoi scris. La dejun câțiva invitați. După-amiaza plecat la Genova, acolo pe jos pe străzile înguste, la anticari. Vizitat biserica cu mormântul lui Andreas Doria. Ora 4½ la Bamberg cu Candiano, băut ceai. Prin prăvălii. Ora 6 plecat înapoi la Sestri. Bamberg și Bălăceanu la cină. Seara conversat cu Bălăceanu.

Vineri, 6 aprilie/25 martie

Vreme minunată. Înainte de amiază în grădină. Nimeni la masă. Ora 1½ plecat toți la Genova cu tramvaiul. În port, unde ne vizitează căpitanul portului, într-un mic vas torpilor cu aburi aparținând de Société Pontique. Ne conduce pe un vas cu opt punți, șampanie, ceai. *La jeunesse dorée* a fost interzis de către Societate. Pe mare, care e puțin agitată. Ora 4½ la Bamberg, unde toți bem ceai. Ora 5½ înapoi la Sestri, tot cu tramvaiul. Aici îl găsim pe I. Ghica, care vine de la Londra. Rămâne la masă, iar seara discutat îndelung cu el și cu Bălăceanu despre problema Dunării. Nu este ușor să se ajungă la un compromis cu Austria. I. Ghica este împotriva intrării pe mai departe a Austriei în Comisie.

Sâmbătă, 7 aprilie/26 martie

Vreme furtunoasă, destul de rece. Înainte de amiază scris. Ora 12½ dejun, 12 persoane. Marchizul Pasqua, Brignollo etc., efori la Albergo da Poveri, I. Ghica, Bălăceanu, Bamberg. După masă I. Ghica trebuie să plece la București. Bamberg la mine, Elisabeta la familia Solms. Prințul Friedrich Karl a sosit incognito în Genova, mâine pleacă mai departe. Bamberg se duce la el. Seara rămânem singuri. Mai târziu vine Bălăceanu.

Duminică, 8 aprilie/27 martie

Furtună puternică, apoi vreme senină, foarte rece. Ora 11 pe jos la biserica parohială din Sestri, liturghie tăcută. Doamna Mavrogheni pleacă pentru câteva zile la Nisa. Ora 12½ dejunat singuri. După-amiaza

www.dacoromanica.ro

plecat la Genova, la ducesa Galliero, marchiza Deferrari născută Brignolo-Salo, acolo băut ceai. Rămas până la ora 6. Acolo marchizul Durazzo și Bamberg. Seara, la masă, Bamberg cu soția și fiica lui Ruscalla-Vegezzi cu soțul ei, inspector al căilor ferate la Alla Italia. Împreună până la ora 11. Vreme rece.

Luni, 9 aprilie/28 martie

Furtună puternică, de-a dreptul frig. Înainte de amiază singuri. Ora 12½ dejunat, invitat pe prefectul din Genova și pe arhitectul Spitalului Galliano. După-amiaza plecat la Genova. Pe jos prin oraș, la anticari. cumpărat 4 scaune vechi, țesături frumoase. pe care nu le-am luat încă. Savona-Vasco, un mic scrin vechi. La Isell cumpărat obiecte de majolică. Plecăm la ora 6½, după ce am băut ceai la Bamberg. Seara Bamberg și Bălăceanu la masă. Furtună.

Marți, 10 aprilie/29 martie

Vreme frumoasă, vânt mai slab. Întreaga dimineață așteptat sosirea lui Leopold. La dejun Bamberg etc. Ora 2 primit pe adjutantul regelui Italiei, colonelul Cesati, care îmi aduce răspunsul la scrisoarea pe care i-am trimis-o din București regelui. După-amiaza plecat cu Bamberg la Genova, vizitat Biserica Carignano. La anticari, ceai la Bamberg. Ora 7 Sestri. Seara colonelul Cesati și Bamberg la masă. Leopold ajunge noaptea la Genova, unde rămâne la hotel. Frig și vântos.

Miercuri, 11 aprilie/30 martie

Furtună și frig. Ora 9 venit Leopold. Înainte de amiază cu el. Venit Elisabeta și Albrecht Solms. După dejun plecat cu Leopold la Genova. Pe jos pe la anticari. La Isell. Ora 6½ la Bamberg, unde ne îmbrăcăm. Ora 7 la marchizul Durazzo la dineu. Elisabeta deja acolo. De față și marchiza Durazzo-Pallavicini, mama. Rămas până la ora 10. Ora 11½ înapoi în Sestri. Seară frumoasă și senină cu lună, aer blând.

Joi, 12 aprilie/31 martie

Vreme minunată, cald. Înainte de amiază cu Elisabeta și Leopold. Ora 11 pe jos la Pegli, Villa Doria a prințesei Solms. Bamberg nu se simte bine. Acolo până la ora 11½. Ora 1 dejunat, invitați marchizul Spinola cu soția și cu sora lui, marchiza Pallavicini, cu fiica mai mare, marchiza Rova. După-amiaza plecat cu Leopold la Genova. Promenadă în oraș. Ora 6 plecat înapoi cu Bamberg. Seara conversat cu Bamberg. Ora 11½ în pat.

Vineri, 1/13 aprilie

Vreme minunată. Înainte de amiază plimbat cu Elisabeta și Leopold în grădină. Ora 11½ plecat cu Leopold și Candiano la Genova. Dejunat

www.dacoromanica.ro

la Bamberg. Invitați Durazzo și renumitul sculptor Santi-Vardi. Ora 2 vizitat cu ei atelierul și muzeul lui Santi-Vardi. Este și nepoata lui acolo. Plecat spre Nervi, pe Riviera di Levante, prin Bisagno, Sturla etc. Călătorie frumoasă de-a lungul mării. În Nervi băut toți ceai în grădina marchizului Rapallo, la mare. Aici doctorul Schädlich cu soția. Ora 5 plecat înapoi, prin Genova, la Sestri, unde ajungem seara la ora 7¼. Seară rece. Bamberg seara cu noi. Ora 11 în pat. Peste tot este iarăși frig. În România e zăpadă și frig, așa încât agricultura rămâne în urmă. Rău pentru porumb.

Sâmbătă, 2/14 aprilie

Vreme rece. Înainte de amiază cu Leopold. La masă Durazzo cu soția, fiul și nora, profesorul Isola. Lui Durazzo îi dau o fotografie și îi promit Cordonul Ordinului Coroanei. Ora 2½ cu Leopold la Genova. Vizită la Campo-Santo, aici Villa și Santi-Vardi. Întâlnit pe Brockhaus. Acolo până la ora 4½. Băut ceai la Bamberg. Ora 6 plecat înapoi la Sestri, foarte frig. La masă prefectul din Genova cu soția, Bamberg cu soția, dr. Schädlich cu soția. Ora 8½ la restaurantul grădinii din Sestri, care e iluminat, fanfară, se cântă imnul național. Seara concert, multă lume. Acolo până la ora 10. Festivitate de despărțire organizată de municipalitate pentru noi.

Plecarea din nordul Italiei

Duminică, 3/15 aprilie. Plecarea din Sestri și Genova

Vreme mohorâtă, mai târziu ploaie. Elisabeta la ora 8½ la familia Solms. Ora 9 dejunat cu Leopold. Ora 10 cu el la biserică, binecuvântare festivă, până la ora 11½. Bamberg și familia Solms au venit să-și ia rămas-bun. La dejun Santi-Vardi și Villa, un elev al primului. Ora 2 plecat la San Pier d'Arena, acolo enorm de multă lume, Durazzo, Spinola, Pallavicini, Rocca, prefectul cu soția, comandantul portului etc., toți cu buchete și coroane de flori, rămas-bun călduros. Ora 2¾ plecarea spre Milano, prin Novi, Tontona, Voghera, Pavia. Ora 7 sosirea acolo. Petazzi, director la Alla Italia, cu soția la gară. Cinat. Ora 7¾ mai departe, prin Como, Lugano, văzut ambele lacuri în lumina lunii. Ora 10¾ sosit în Bellinzona, Hotel Post. Ceai. Ora 12 în pat.

Luni, 4/16 aprilie. Bellinzona-Luzern

Vreme minunată, foarte cald. Ora 8½ dejunat *à trois*. Apoi promenadă spre vechiul castel, vedere în depărtare, foarte cald. Ora 10 plecarea din Bellinzona, avem ultimul vagon, cu vedere afară. Calea ferată Gotthard, pădure, romantic, măreț. Tunele, poduri etc. Tunelul

www.dacoromanica.ro

Gotthard, 21 minute de mers cu trenul. Aer foarte bun. Intrarea la Airota, ieșirea la Goschena. Ora 1½ acolo Masa de prânz. vreme minunată, cald. E nespus de frumos drumul pe lânga apă, cu tunele și poduri. La Flader am See, cețos. Munții cu zăpadă. Spre Luzern prin Brunnen, Schwyz, Goltau și Rothenkreuz. Ora 5 sosirea, Hotel Schweizerhof. Promenadă *à trois*, prin prăvălii. Ora 7 cinat. Seara cu Leopold. A murit marele duce de Mecklenburg.

Sigmaringen

Marți, 4/17 aprilie. Luzern-Sigmaringen

Vreme blândă. Ora 8¾ dejunat *à trois*, apoi împreună promenadă la Ghețarul Leilor, prăvălii, anticari, unde eu cumpăr căni. Ora 11½ plecare, foarte cald. Ora 1½ în Zürich, dejunat. Ora 2½ Winterthur, 30 minute oprire în oraș. Ora 4 Schaffhausen. Ora 5½ Rudolfszoll. Lacul Konstanz. Se face răcoare. Stockach. Ora 7¾ Krauchenwies. Mama și Marie, sosit astăzi de la Bruxelles, vin să ne întâmpine. Ora 9 Sigmaringen, primire la gară. Mers cu mama și cu Leopold, cu trăsura, la castel. Salutat pe *papa*. Aici și Albert de Saxonia[246], care a sosit astăzi de la München. *Papa* puțin răcit, dar vioi. Supat. Ora 10½ în pat. Camera regelui.

Miercuri, 6/8 aprilie. Sigmaringen

Vreme minunată, cald. Ora 8½ dejunat cu mama, Leopold și Albert de Saxonia. Înainte de amiază la *papa*. Ora 12 dejunat *en famille*. După-amiaza plecat la Inzighofen cu mama, Elisabeta, Marie și Leopold. Foarte cald. Acolo promenadă. Înapoi prin Apelnheim. Ora 4½ la *papa*, unde suntem toți împreună. Ora 6 cina, văzut pe generalul Carlowitz, generalul Bernath etc. Seara la *papa*. Ora 9 ceai la cafeneaua Cabinet. *Papa* nu vine, deoarece el se culcă întotdeauna la ora 9. În mare, se simte foarte bine și e vioi. Abia la ora 11½ în pat. Elisabeta e puțin obosită și fără putere.

Joi, 7/19 aprilie

Vreme minunată, foarte cald. Ora 8½ dejunat *en famille*. Înainte de amiază cu Albert etc., la părinți. Ora 12 dejun în familie. Ora 1½ sosit de la Berlin Fritz cu Louise. După-amiaza vizitat Villa Teufel, apoi luat ceaiul. Ora 6 seara cina, ora 9 ceai, împreună până la ora 11. Jucat biliard.

Vineri, 8/20 aprilie. Ziua mea de naștere

Vreme minunată. Ora 8½ dejunat la *papa en famille*. Primit cadouri. Ora 9½ liturghie în capela castelului. Mai târziu primit felicitări din

www.dacoromanica.ro

partea suitei în salonul roșu. Primit sute de depeșe. Promenadă cu frații spre Hedingen. În clădirea prinților. Ora 3 dineu de gală în sala cavalerilor. Orchestra din Konstanz. *Papa* îmi urează sănătate. Cerc. După terminarea mesei, pe terasă. Muzică, vânt foarte rece, după căldura mare de ieri. Seara la părinți. Ceai în cabinetul gravurilor. Albert de Saxonia pleacă la Meran. Abia la ora 11 în pat. Frig.

Sâmbătă, 9/21 aprilie

Vreme rece. De ziua mea au venit Sturdza de la București, Carp de la Viena și Liteanu de la Berlin, cu secretarul Kogălniceanu. Ora 8½ dejunat *en famille*. doar noi frații. La părinți. Ora 12 dejunat *en famille*.·După-amiaza Sturdza la *papa*, decid ca Ferdinand și Carlo[247] să vină cu mine la București. Ora 6 cina. Ora 8½ conferință în problema Dunării, cu Sturdza, Carp și Liteanu. Ora 9 ceai.

Duminică, 10/22 aprilie

Vreme rece, vânt. Ora 8½ dejunat *en famille*. Ora 9 liturghie în capela castelului. La *papa*. Ora 12 dejunat *en famille*. După-amiaza promenadă cu frații. Ora 6 cinat. Ora 9 ceai.

Luni, 11/23 aprilie

Vreme rece, vânt, uscat. Ora 8½ dejunat cu frații. Carp pleacă la Viena. Ora 12 dejunat. După-amiaza vizitat clădirea prinților. Promenadă. Seara la ora 6 cinat. La *papa*. Ora 9 ceai.

Marți, 12/24 aprilie. Sf. Fidelis

Vremea ceva mai prietenoasă. Ora 8½ dejunat cu frații. La *papa*. Orele 10½-11½ slujbă religioasă în biserica mare, apoi primit personalul curții. După-amiaza promenadă cu frații, Mühlberg etc. Elisabeta călătorește cu *papa*. La *papa*. Ora 6 cinat. Seara la *papa*. Ora 9 ceai. Jucat whist. Ploaie.

Miercuri, 13/25 aprilie

Vreme rece. Înainte de amiază la părinți. Ora 11½ primit guvernul. După-amiază promenadă, foarte frig, vânt. Ora 4 ceai la Leopold, în clădirea prinților. Vizitat camera de artă. Ploaie și ninsoare. Ora 6 cinat. Seara la *papa*, ceai. Ora 11½ în pat. Noaptea chiciură.

Joi, 14/26 aprilie

Vreme minunată, cald. Înainte de amiază cu *papa*, toți frații. După-amiază la clădiri. Uși cu zăbrele. La Inzighofen pe un încântător drum de pădure. Vizitat grădinile de legume și fructe. Ora 4 înapoi. Promenadă cu Leopold și Fritz. Ora 6 cinat. *Tante* Caroline aici.

www.dacoromanica.ro

Seara la *papa*, care e puțin obosit și slăbit. Ora 9 ceai Abia la ora 11½ în pat. Vânt rece și foarte uscat.

Vineri, 15/27 aprilie

Vreme caldă, vântoasă. Ora 8½ dejunat împreună cu frații, apoi la *papa*, aici Lehnert. După-amiaza cu *papa*, plimbare cu trăsura la Hettingen. Ora 4 înapoi. Până la ora 6 promenadă cu Leopold până la cei șapte cireși, vedere minunată spre Alpi. Ora 6 cinat. Seara la *papa*. Ceai, culcat abia la ora 11½. Primăvara nu vrea încă să vină.

Sâmbătă, 16/28 aprilie

Vreme caldă, vânt. Ora 8½ dejunat. Ora 9 în sala armelor. La *papa*. Ora 12 dejunat. După-amiaza plecat cu trăsura pe Dealul Principilor, nici o perspectivă spre Alpi, vânt. Leopold la Beuron, suita la Hohenzollern. Sturdza înapoi de la München. Promenadă cu Fritz la Mühlberg. Ora 6 cinat. Seara la *papa*. Ceai.

Duminică, 17/29 aprilie. Paştile româneşti

Ploios și întunecat. Ora 8½ dejunat pentru ultima oară toți împreună. Ora 9 liturghie la capela castelului. La părinți. Câteva audiențe. Ora 12 dejunat *en famille*. Ploaie. Generalul Fălcoianu sosit de la Bucureşti cu vagonul meu din România, l-am primit în sala de artă. La *papa*. Ora 5½ cinat. Ora 6½ plecarea Elisabetei spre Neu-Wied și a Mariei spre Bruxelles. Sturdza o însoțește până la Neu-Wied, doamna Mavrogheni și doamna Romalo. Generalul Burnelle și contesa d'If cu Maria, care merge cu Elisabeta până la Koburg. Noi mergem cu toții la gară, acolo multă lume, rămas-bun. Seara la *papa*. Ora 9 ceai, jucat whist cu mama, Leopold și Fritz. Ferdinand și Carlo au plecat astăzi din Düsseldorf, mâine ajung la Viena.

Luni, 18/30 aprilie. Plecarea din Sigmaringen

Ploios. Ora 8½ dejunat cu Leopold, Fritz și Louise. Primit pe primarul Geyer, care mulțumește pentru cele 300 mărci pe care le-am dat pentru săraci. În casă dau 1.000 mărci, ordine, medalii și cadouri. Ora 10 la *papa*, aici Lehnert. Cu părinții, Leopold și Fritz până la ora 12. Dejunat toți împreună la *papa*. Depeșă de la Elisabeta, care a sosit noaptea în Neu-Wied, unde i s-a pregătit o mare întâmpinare. Ora 1½ ne însoțesc toți la gară. Eu merg cu *papa* în trăsură, despărțire dureroasă. Mama, Fritz și Louise călătoresc împreună cu mine până la Scheer, în vagonul meu din București. Leopold mă însoțește până la München. Ploaie. Ora 4 cu trenul special în Ulm, garnizoana cetății, generalul von Massow, generalul von Karowsky și generalul-comandant din Neu-Ulm prezenți la întâmpinarea mea.

www.dacoromanica.ro

Venit din Stuttgart contele Wesdehlen. Ora 6½ în Augsburg, ora 7½ în München, acolo cinat în gară, cu Leopold, generalul Fălcoianu și colonelul Candiano, care a primit Ordinul Hohenzollern cu spade. Despărțit de Leopold, care pleacă spre Meran. Ora 8 plecare, pe o ploaie torențială, prin Rogenheim, Salzburg etc., spre Viena. Noaptea rămân singur, dormit puțin. Destul de frig până în apropiere de Viena, unde vremea se mai încălzește.

Marți, 1 mai/19 aprilie

Dimineața la ora 6 sosirea în Viena. Dejunat în gară (gara Elisabeta). Venit Ferdinand și Carlo, împreună cu domnii Schilgen și Gröbbels. Au sosit ieri de la Düsseldorf la Viena. Ora 7 plecat din Viena cu un tren special. Ora 11 în Neuhäusch, unde se dejunează. Ora 1 și 40 minute în Pesta, mers în jurul orașului. Vreme frumoasă și caldă, prin Ungaria peisajul monoton. Copiii cu mine în vagon. Ora 5½ în Seghedin, cinat, de-a dreptul prost. Acolo o jumătate de oră. Ora 7½ în Timișoara, se întunecă. Ora 10 în Lugoj. Călătorit toată noaptea, până...

Miercuri, 2 mai/20 aprilie

Ora 1½ în Vârciorova. Ora 5½ în Craiova. Ora 7¼ în Slatina, întâmpinare, băut cafea. Vreme minunată, foarte cald. Acolo Chițu și generalul Crețeanu. Ora 9 în Pitești, mare întâmpinare, acolo Brătianu. Rămas 10 minute. Brătianu călătorește cu mine. Astăzi începutul alegerilor în toată țara. Ora 11½ sosirea în București. Întâmpinare la gara Târgoviște, de față Ghica, Rosetti, Cariagdi, ofițeri, Stătescu, Câmpineanu etc. Mitropolitul. Cerc. Apoi plecat cu Ferdinand și Carlo la Cotroceni. Încă destul de puțină verdeață. Dejunat pe verandă, aer foarte umed. Plimbat prin grădină. Furtună puternică, cu ploaie, mai târziu iarăși frumos. Ora 6½ cinat, invitat pe domnii Schilgen, Gröbbels și pe prefectul Poliției. Seara lumină electrică în curte. Alegerile par favorabile la colegiul I. Ora 9½ în pat.

Cotroceni

Joi, 3 mai/21 aprilie

Vreme minunată, ceva vânt. Ora 8½ dejunat *à trois* cu copiii. Promenadă prin grădină, unde începe să înverzească. Înainte de amiază Stătescu la mine. Ora 12½ cu copiii în grădină, apoi ei învață. Audiențe. Ora 4 plecat cu ei la Palat, unde lucrările sunt rămase mult în urmă. Vizitat totul. Plimbare cu trăsura. Ora 6½ cinat. Partidul Liberal a câștigat aproape toate locurile la colegiul I. Liniște peste tot. Seara copiii la mine. Scris.

www.dacoromanica.ro

Vineri, 4 mai/22 aprilie

Vreme frumoasă. Ora 9 inspectat caii. Ora 10 Câmpineanu ministrul Domeniilor. Scris. Orele 1½-4 audiențe. Plimbare cu trasura, cu copiii. Ora 6½ cinat, invitat Davila. Seara prefectul Poliției Copii la mine până la ora 10½.

Sâmbătă, 5 mai/23 aprilie. Sf. Gheorghe

Vreme minunată, foarte cald, vânt puternic. Ora 9½ plecat cu trăsura, cu Ferdinand și Carlo, la Biserica Sf. Gheorghe, foarte plin și cald, ținut până la ora 11. Călătorie prin oraș, spre Cotroceni. Alegerile la colegiul I au fost câștigate aproape în întregime de partidul de guvernământ. Orele 2-3 audiențe, scris. Ora 4 mers cu copiii la mitropolit, o oră acolo. Ora 5½ înapoi. În casă. Cerul foarte acoperit. Seara cu copiii. Domnul V. Schilgen la Constantinopol. În Neu-Wied botezul unei fiice a lui Wilhelm, Elisabeta e nașă. Mare serbare.

Duminică, 6 mai/24 aprilie. Sf. Elisabeta

Enorm de cald. Ora 8 dejunat. Ora 9 la biserica Azilului, liturghia a durat până la ora 10½. Cântece, apoi în clasele Azilului. Cântat imnul. Ora 11 înapoi. Stöhr aici, care a venit de la Sinaia. Primit pe Văcărescu, care s-a întors de la Bruxelles. Ora 12½ miniștrii, care vin să prezinte felicitări de ziua Elisabetei. După-amiaza audiențe. Rosetti îndelung la mine. Orele 5-6 Stöhr. Ora 6½ cinat cu Ferdinand și Carlo. Seara ei sunt la mine. Furtună și fulgere.

Luni, 7 mai/25 aprilie

Vreme frumoasă, vânt. Ora 8½ dejunat cu copiii. Ora 10 plecat la Spitalul Militar. Inspectat totul *en détail*, acolo până la ora 11½. După-amiaza audiențe, scris. Orele 4-5½ promenadă la Dâmbovița. Stöhr la mine, care pleacă înapoi la Sinaia. Seara cu copiii, scris până la ora 11.

Marți, 8 mai/26 aprilie

Vreme rece. Ora 9 plimbat călare cu copiii, până la ora 10½, apoi scris și citit. Început alegerile pentru colegiul IV. La colegiul III guvernul a reușit din nou o victorie hotărâtoare. Ora 1½ Wight la mine. Ora 2½ Grădișteanu de la Curtea de Conturi; îmi mulțumește pentru căsătoria fiicei lui cu Guillaume. Ora 4 la Palat cu copiii, până la ora 5. Seara prefectul Poliției la mine. Ora 11 în pat. Vești bune de la Elisabeta.

Miercuri, 9 mai/27 aprilie

Vreme minunată, foarte cald. În grădină. Orele 10-11 Brătianu la mine, discutat despre situație. Alegerile pentru Cameră au reușit

www.dacoromanica.ro

excelent, Doar că Rosetti încă mai face propagandă pentru idei prea novatoare. Ora 11 venit Aurelian. După-amiaza venit D. Sturdza, care a fost la Neu-Wied, unde a participat la botez. Pencovici la mine. Orele 4-6 la Școala Normală, discursuri de mulțumire, cântece etc. Aurelian de față. Seara cu copiii.

Joi, 10 mai/28 aprilie

Vreme minunată, enorm de cald. Orele 9-10½ călărit împreună cu Ferdinand și Carlo. Cazarma Malmaison și la Șosea, apoi scris. Au început alegerile pentru Senat. 6 persoane din partea opoziției. După-amiaza scris. Orele 4-6 inspectat Pirotehnia și stabilimentul de confecții pentru săraci. Seara cu Ferdinand și Carlo. Ora 11½ în pat.

Vineri, 11 mai/29 aprilie

Enorm de cald. Ora 8½ dejunat cu copiii. Promenadă în grădină. Înainte de amiază nici un ministru, căci toți sunt la alegerile pentru Senat. Colegiul I va trimite 8 din partea opoziției. Carp și Liteanu la mine. Discutat problema Dunării. Amândoi se întorc la Viena și Berlin. După-amiaza scris. Orele 4-6 cu copiii la palatul din oraș. Cinat. Seara văzut lumina electrică din grădină și din curte. Enorm de cald.

Sâmbătă, 12 mai/30 aprilie

Enorm de umed. Ora 9 plecat cu copiii, călare, la Cazarma Cuza. Acolo alarmat Batalionul 4 Vânători, văzut exercițiile, vizitat cazarma. Ora 10½ înapoi. Scris. După-amiaza audiențe. Ora 4 la Arsenal, acolo inspectat totul *en détail*. Început o ploaie torențială. Ora 5½ înapoi. Toată seara și noaptea ploaie puternică, destul de frig. Început alegerile la colegiul II pentru Senat, foarte favorabile pentru partidul de guvernământ, în așa fel încât acesta a obținut și la Senat o majoritate de 2/3.

Duminică, 1/13 mai. Rusaliile catolice

Ploaie torențială. Ora 9½ plecat cu copiii la mica mănăstire. Liturghie și predică, până la ora 11. La Palat, primit pe Aladro, ca ministru rezident al Spaniei, în audiență oficială. Încheiat la ora 12, de față Sturdza. Ora 12¾ dejunat la Cotroceni. După-amiaza audiențe. Cu copiii în grădină. Seara ceai. Schilgen întors de la Constantinopol. Prefectul Poliției la mine până la ora 10. Plouă întreaga noapte.

Luni, 2/14 mai

Ploaie, apoi vremea ceva mai bună. Copiii merg la biserică. Ora 10½ Lecca la mine, a venit din Moldova. Alegerile pentru Senat au adus guvernului 2/3. După-amiaza audiențe. La mine D. Brătianu, care

www.dacoromanica.ro

demisionează din funcția de senator, deoarece consideră că guvernul a influențat alegerile. Orele 4-6 la Fabrica de tutun, acolo Lecca. Seara Schilgen și Gröbbels la masă. Seara scris, copiii la mine, au citit poezii penibile de Freiligrath, pe jumătate blazate și complet lipsite de gust[248].

Marți, 3/15 mai

Vreme minunată, foarte cald. Orele 9-10½ plimbare călare cu copiii. Orele 11-12 Brătianu la mine, discutat despre alegerile pentru Cameră. Acum va fi aleasă doar o comisie, care va face revizia în septembrie, asfel încât Camera să poată fi închisă în iunie. La amiază primit pe Arion și Cazimir, care merg la Moscova pentru încoronare. Scris lui Bamberg. Ora 4 furtună puternică, încetat la 4½. La palat, până la ora 6. La masă Davila, Schilgen, Gröbbels. Seara cu copiii, lumină electrică până la ora 10.

Miercuri, 4/16 mai

Vreme frumoasă, foarte umed. În grădină cu copiii până la ora 10. Miniștrii, scris. După-amiaza scris Elisabetei, care a fost în Köln la festivalul muzical. Ora 4 plecat cu copiii la monetărie. Acolo Lecca, Chițu și Aurelian. Pilidis a explicat totul. Ora 6 întors. Furtună. Ora 6½ cinat. Seara scris. Cu copiii.

Sinaia

Joi, 5/17 mai. București-Sinaia

Noaptea ploaie torențială. Dimineața frumos. Ora 6 sculat, ora 6½ dejunat. Ora 7¼ plecarea, toți miniștrii etc. la gară. Copiii sunt încântați. Ora 9½ la Ploiești, acolo 20 minute, fără întâmpinare. Ora 12 în Sinaia, călătorie minunată, Prahova foarte mare. Ora 12½ dejunat la mănăstire, copiii, Schilgen, Gröbbels, Basset, col. Greceanu. Ora 2 la castel, acolo Stöhr, Kott etc. Vizitat totul *en détail*, mari progrese, treabă frumoasă făcută de Stöhr. Toate picturile gata. Început marmura în vestibul. După aceea la pavilionul de vânătoare, acolo Knechtel. La castel până la ora 6. Ora 7 cinat. Seara cu copiii. Ceva ploaie, apoi senin și deloc rece.

Vineri, 6/18 mai

Vreme frumoasă, cald. Ora 8¼ dejunat. Ora 9 promenadă, apoi la castel, unde am decis diferite lucruri cu Stöhr, Kott etc. Totul merge acum înainte. Băile vor fi mutate la parter, căci sunt periculoase pentru construcție. Venit Knechtel, pentru instalația căminului. Ora 12½

www.dacoromanica.ro

la mănăstire. Nori peste toți munții. Ora 1½ plecat spre Bușteni, Schilgen și Gröbbels cu noi, acolo vizitat Poiana Țapului, foarte cald. Vedere minunată spre munți. La Poiana Țapului mers cu trăsura, apoi pe jos până la marea cascadă. Ploaie, ne-a udat complet, întors cu trăsura. Ora 6¼ în Sinaia. Cinat la ora 7. Seara cu copiii. Ora 10 în pat.

Sâmbătă, 7/19 mai

Vremea puțin închisă. Ora 8½ dejunat cu copiii. Orele 9½-12½ la castel, la pavilionul de vânătoare etc. Cu Stöhr. Băile vor fi demontate și instalate jos. După-amiaza la ora 3 plecat cu trenul special la Azuga. Vizitarea fabricii, acolo până la ora 5. Vizitat casa lui Kretzulescu. Ora 5½ din nou în Sinaia. Mers încă la castel, până la ora 7. Cinat. Seara conversat cu domnii. Ora 10½ în pat. De mult nici o veste de la Elisabeta.

Duminică, 8/20 mai. Sinaia-Bucureşti

Vreme rece și mohorâtă. Ora 8½ dejunat. Ora 9¼ plecat cu copiii și cu căpitanul von Schilgen la Pogana, prin Valea Peleșului. La ultima cascadă ploaie, încă multă zăpadă acolo. Ora 11½ pe Pogana, apoi înapoi pe drumul cel scurt, peste Clopotnița. Ora 12½ la mănăstire. La dejun generalul Crețeanu. Vizitat mănăstirea. Orele 2½-4½ la castel, acolo Stöhr, Kott, Guillod. Ora 5 înapoi. Ploaie. Ora 5½ cinat. Ora 6½ plecarea din Sinaia, pe o ploaie torențială. Prahova e mare. Ora 7 Comarnic, ora 8¾ în Ploiești, 25 minute. Ora 10¼ în București, toți miniștrii la gară. Ora 10¾ în Cotroceni. Ceai. Ora 11½ în pat. Ploaie torențială întreaga noapte.

Cotroceni

Luni, 9/21 mai

Ploaie torențială, foarte întunecat, frig. Scrisoare de la Elisabeta, care nu e bine. Ora 10 Câmpineanu. Ora 11 Sturdza, Stătescu, apoi Brătianu, discutat discursul Tronului și stabilit pasajele privind problema Dunării. Berlinul nu dorește să intervină asupra Vienei spre a recomanda propunerea noastră privind participarea Austriei la Comisia statelor riverane. Astfel, Conferința de la Londra rămâne pentru noi literă moartă. La amiază audiențe. Copiii o vizitează pe doamna Brătianu, apoi muzeul, de unde se întorc la ora 6. Rupere de nori, apoi ploaia încetează. Ora 6 Chițu la mine. Se vorbește despre mișcări împotriva mea, care ar porni de la Iași (?). Seara la teatru cu copiii, acolo delegați, reprezentație populară, rămas până

www.dacoromanica.ro

la ora 10½, nu foarte plin. Procesiunea a trebuit amân[illegible] ploii. Ora 11 în pat. Enorm de umed.

Marți, 10/22 mai. Sărbătoare națională

Vremea destul de bună, ceva nori. Ora 8½ dejunat cu copiii. Ora 9½ plecat la palatul din oraș, schimbat. Ora 10¼ plecat la Mitropolie, în ținută de gală. Toate casele și străzile decorate, trupele postate. În holul Mitropoliei delegații. Ora 10½ Te Deum, toți deputații, senatorii, autoritățile etc. Ora 11 la mitropolit, felicitările clerului, apoi pe jos, cu copiii, la Cameră, primire entuziastă. Citit discursul, copiii au stat în fața mea, pe tron. Deschis Camerele. Aplauze numeroase, mai ales în problema Dunării. Atins și problema revizuirii. Corpul diplomatic de față. Din nou la mitropolit. Ora 11¾ încălecat, pornit călare pe Bulevard, cu întregul stat-major, toți generalii. Copiii vin în urmă. Mă opresc în Pavilion, cu miniștrii, corpul diplomatic etc. Defilare a delegaților, răniților, școlilor și armatei, până la ora 1. La Palat, primit corpul diplomatic, dejunat. Ora 2½ Camerele și delegații în sala tronului, discursuri, eu răspund. Ora 4 la banchet, la Șosea, venit o ploaie torențială, m-a udat complet. Ora 6½ cinat cu copiii. Seara ploaie, ovații, plimbare cu trăsura prin orașul iluminat etc., până la Șosea. Ora 10 în Cotroceni. Frig umed.

Miercuri, 11/23 mai

Vremea mai bună. Ora 8½ dejunat cu copiii, în grădină până la ora 10. Miniștrii până la ora 12. Ora 2 baronul von Saurma, care îmi aduce o scrisoare din partea regelui Belgiei. Ora 3 contele Tornielli cu o scrisoare din partea regelui Umberto. Ora 4½ vizitat stabilimentul Socec împreună cu copiii, acolo până la ora 6. Seară rece. Ora 8 plecat la Palat. Ora 8½ mare procesiune cu facle etc. De față generali și șefi de corpuri, până la ora 9½. Ora 10 la Cotroceni. Cu copiii până la ora 10½. Frig.

Joi, 12/24 mai

Vreme rece. Ora 7½ dejunat. Ora 8½ plecarea cu trenul special de la Cotroceni, de față toți miniștrii, generali, D. și I. Ghica etc. Copiii își iau rămas-bun. Dabija, Fălcoianu și Candiano merg cu ei, direct la Predeal, prin Sinaia. La podul de la Bobulin coborât și traversat pe jos. Prahova enormă, vuiește și face spumă în defileu. Cascade în toate văile. Ora 12½ Sinaia, ora 1 Predeal. Dejunat în vagon. Despărțire dureroasă, Carlo a fost complet nefericit și a plâns. Copiii sunt mâine la Viena, unde vor rămâne peste noapte. Ora 2½ în Sinaia, pe jos la castel, unde lucrările înaintează. Băile au fost deja evacuate. Pe jos, pe la mănăstire, spre gară. Ora 4 plecarea, ora 7 înapoi în Cotroceni,

www.dacoromanica.ro

mers foarte bine prin defileu. Seara cinat singur. Nu plouă, dar e umed și frig. Camerele se constituie. Senatul a încheiat verificările.

Vineri, 13/25 mai

Vreme frumoasă, nu prea cald. Înainte de amiază în grădină, ora 10 Stătescu, ora 11 Lecca la mine. Opoziția a părăsit Camera, printr-un manifest. Slab și fără importanță, chiar dacă mă face responsabil pentru toate. Senatul l-a ales ca președinte pe D. Ghica. După-amiaza audiențe, Știrbey la mine. La cină I. Ghica, care se întoarce la Londra, și D. Sturdza, până la ora 10. Scris încă Elisabetei până la ora 11.

Sâmbătă, 14/26 mai

Vreme frumoasă, cald. În grădină. Înainte de amiază nici un ministru. Brătianu la țară. Scris. După-amiază audiențe, de asemenea doamna Polizu, care e foarte supărată din cauza transferării soțului ei la Iași. Ora 4 la Palat, unde lucrările nu înaintează deloc. Nu ne vom putea muta în noiembrie. Aici prefectul Poliției. Ora 6 în Cotroceni. Seara scris până la ora 11. Rece.

Duminică, 15/27 mai

Vreme minunată, răcoare. În grădină. Ora 9½ plecat la capela episcopală. Ora 10½ înapoi. Mitropolitul Moldovei la mine până la ora 12¼. Ora 1 Cernat. Ora 1½ plecat la curse, m-au primit Manu, Știrbey etc. Gr. Cantacuzino a câștigat un premiu de 4.000 franci. Durat până la ora 5. Vorbit cu multe doamne. Seara Kalinderu la masă, până la ora 11½. Copiii au ajuns în Düsseldorf.

Luni, 16/28 mai

Vreme minunată, cald. Înainte de amiază Câmpineanu, Sturdza și Chițu. După-amiază audiențe. Plimbare cu trăsura între orele 5 și 6½, vizitat lucrările de la Dâmbovița. Mers pe jos. Cinat singur. Seara scris.

Marți, 17/29 mai

Vreme frumoasă, foarte cald. Orele 9-10 plimbare călare singur, întâlnit pe Panduru, călărit împreună. Nici un ministru. Camera nu găsește președinte, căci Rosetti și Lecca refuză. După-amiaza primit pe contele Breda, francez. Scris. Seara, la masă, Alecsandri, care merge la Neu-Wied, până la ora 10.

Miercuri, 18/30 mai

Vreme mohorâtă, aer greu, vânt. În grădină. Ora 10 Stătescu, care vrea să se retragă. Ora 10½ Lecca; e puțin nemulțumit, căci e atacat

www.dacoromanica.ro

de intrigi. Ora 11 Brătianu, discutat despre situație, el e liniștit. Ora 11½ Chițu, pentru programul la Iași. Camerele sunt constituite complet. După-amiaza singur, scris. Lecomte la mine, vine de la Sinaia, unde sunt necesare încă multe reparații. Seara singur, puțin prin grădină, scris până la ora 10½. Vești bune de la Elisabeta.

Joi, 19/31 mai

Vreme întunecată, vânt. Înainte de amiază promenadă în grădină. Ora 10 Sturdza la mine, se teme că vom fi excluși din noua comisie. Nu are nici o știre din Berlin și din Viena. Aurelian la mine. După-amiaza nici o audiență, scris. Prefectul Poliției la mine, spune că opoziția vrea să-și închidă ziarele. Ora 5 plecat cu trăsura la Palat, unde lucrările nu înaintează deloc, sera nici măcar nu a fost comandată. Ora 6½ înapoi. Seara citit și scris până la ora 11. Încoronarea de la Moscova a decurs foarte bine, fără incidente.

Vineri, 1 iunie/20 mai

Vreme întunecată, puțin frig. Înainte de amiază cu Knechtel în grădină. Theodori la mine, e numit, împreună cu Lecomte, Duca, Berindei etc., în comisia construcției Palatului, eu am făcut scandal, din cauză că lucrările nu înaintează. Ora 10½ generalul Dabija, apoi Chițu la mine. Toată ziua acasă, scris. La Sinaia o nouă rupere de nori, care a stricat linia Comarnic-Sinaia, multe inundații, de-a dreptul fatal. Seara singur în grădină, scris. Vântos. Vești bune de la Elisabeta.

Sâmbătă, 2 iunie/21 mai. Sf. Constantin şi Elena

Înainte de amiază în grădină, umed. Ora 10¼ plecat la Mitropolie. Oficiază mitropolitul, prezenți toți membrii Sinodului și Aurelian. Ora 11¾, se încheie. La mitropolit, unde se află și mitropolitul Moldovei, episcopii de Roman, Buzău, Râmnic și Huși etc., trei sferturi de oră. Rupere de nori și ploaie. Ora 12¾ în Cotroceni, pe toate străzile curge apa. După-amiaza singur, în grădină. Seara ploaie torențială. Prefectul Poliției la mine. Brătianu bolnav. Ora 11 în pat, obosit.

Duminică, 3 iunie/22 mai

Ploaie și întuneric. Ora 10 la capela episcopală, apoi la Palat. Ora 12 în Cotroceni. Audiențe. După-amiaza și seara complet singur. Vremea ceva mai bună, dar foarte umedă. Ferdinand și Carlo la Elisabeta în Segenhaus.

Luni, 4 iunie/23 mai

Vreme frumoasă, foarte umed. Înainte de amiază Câmpineanu la mine, promite că lucrările de construcție la Palat vor merge înainte.

www.dacoromanica.ro

Stătescu Brătianu e bolnav la Florica. După-amiaza audiențe. Ora 4 la Palat. Ora 6 înapoi. Seara în grădină, scris.

Marți, 5 iunie/24 mai

Vreme frumoasă. Ora 10 Dabija. Ora 11 Sturdza. În problema Dunării nimic nou. Furtună. După-amiaza audiențe. Ora 4 furtună puternică și ploaie torențială. Ora 5½ Chițu la mine, împreună cu prefectul Pruncu și cu primarul Negruzzi din Iași[249], în problema programului pentru monumentul lui Ștefan cel Mare. Seara singur, scris.

Miercuri, 6 iunie/25 mai

Vreme frumoasă. Înainte de amiază cu Knechtel în grădină. Ora 10 colonelul Berindei, ora 11 Sturdza. Ora 11½ Aurelian. Senatul a votat adresa. După-amiaza audiențe, generalul Manu pentru planurile orașului. Ora 4 în Cișmigiu, Sărbătoarea Furnicii, plimbat pe apă. Ora 5½ înapoi. Seara scris, până la ora 10½.

Joi, 7 iunie/26 mai

Barometrul coboară, aer de furtună și vânt. Ora 10 plecat la Palat, acolo cu Theodori, în problema construcției. Ora 11½ primit adresa Senatului, care vine *in corpore*, de asemenea Gr. Sturdza. Ora 12 Chițu și Sturdza la mine. După-amiaza audiențe între orele 1½ și 6. Barozzi, Blaremberg, Hagiadi, Rizo. Prințul Brâncoveanu, care îmi vorbește despre Piscul Câinelui. Ora 6½ generalul Brialemont la masă, a avut dificultăți în a veni aici, deoarece ultimul guvern a fost prea temător, conversat până la ora 8½. În Cișmigiu la Sărbătoarea Furnicii. Ora 9½ în Cotroceni, citit și scris până la ora 10½. Foarte vântos, insuportabil.

Vineri, 8 iunie/27 mai

Enorm de umed. Ora 9½ generalul Fălcoianu la mine, ora 10½ Sturdza, Sinodul e foarte neliniștit din cauza numirii lui Paoli ca arhiepiscop. Intrigi ale lui Kogălniceanu și ale Rusiei. Ora 11½ Lecca. Ora 2 audiențe. Ora 3 trecut trenul fulger prin Cotroceni, acum merge de două ori pe săptămână la Paris. Ora 4 venit generalul Brialemont, mers cu el pe Șoseaua Giurgiului și spre Văcărești, pentru fortificații. Mică furtună, ceva ploaie. Ora 6 înapoi. Seara singur, scris și citit. Brătianu pare să se simtă mai bine.

Sâmbătă, 9 iunie/28 mai

Vreme frumoasă, cald. Înainte de amiază Chițu, Sturdza, Lecca. După-amiaza primit pe arhiepiscopul catolic Paoli, a observat și el dificultățile și intrigile făcute de Kogălniceanu. Cara Theodori-Efendi la mine. După-amiaza și seara singur, scris.

www.dacoromanica.ro

Duminică, 10 iunie/29 mai

Vreme frumoasă, foarte cald. Ora 10½ la Palat, ora 11 [illegible] primit adresa Camerei, a citit-o Rosetti. Apoi Sturdza, Lecca, Chițu Câmpineanu. Stătescu la mine. 12¾ în Cotroceni. Orele 1½-4 audiențe. Furtună. Ora 5 Văcărescu, care se întoarce la Bruxelles. Orele 6¼-9½ generalul Brialemont la masă, conversat cu el.

Sinaia

Luni, 11 iunie/30 mai. Călătorie la Sinaia

Sculat la ora 6, foarte cald. Ora 8 plecarea spre Sinaia, miniștrii la gară. Dejunat în vagon, pe la Comarnic. În defileu ploaie. Ora 12 Sinaia, Basset și Stöhr la gară, cu ei la castel. Furtună. Două ore de ploaie. Vizitat tot, lucrările înaintează. Stegemann și Bembé au trimis foarte multe. La pavilionul de vânătoare. Ora 6 din nou plecare. Cinat în vagon. Ora 8 în Ploiești, ora 9 și 50 minute în București. Mers cu trăsura la Cotroceni. Aer rău, foarte umed. Ora 11 în pat. Vești bune de la Elisabeta.

Cotroceni

Marți, 12 iunie/31 mai

Foarte cald. Înainte de amiază Stătescu, Rosetti președinte, numit pe Predescu membru al Curții de Casație. Sturdza, se vrea aducerea în discuție a Domeniilor Coroanei. Brătianu ar fi foarte suferind. După-amiaza generalul Brialemont la mine. Văzut planurile pentru fortificații. Ora 5 inspectat Batalionul 2 Vânători, slab, tabăra trupei. Ora 6½ înapoi. Seara scris, foarte umed. Ora 1 în pat.

Miercuri, 1/13 iunie

Enorm de cald. Înainte de amiază Rosetti, pe care îl invit să vină la Iași, Câmpineanu, Lecca, Aurelian. Brătianu, care e foarte slăbit și suferind. După-amiaza baronul Saurma și L. Catargi de la Belgrad. Comisia de revizuire a Camerei lucrează normal. Ora 5 la Palat. Seara prefectul Poliției. Apăsător de cald.

Joi, 2/14 iunie

Enorm de umed. Obosit. Ora 10½ Chițu, ora 11½ Sturdza la mine. După-amiaza audiențe, prințul Uruzov, A. Ghica, care mă roagă

www.dacoromanica.ro

pentru postul de la Belgrad, deoarece crede că Mitilineu nu va mai merge acolo. Camerele au ultima ședință. Brătianu nu e bine deloc, trebuie să plece în străinătate la o cură. După-amiaza scris Elisabetei. Scrisoare de la ea cu vești satisfăcătoare. Ora 6½ generalul Brialemont la masă, conversat cu el până la ora 9, discutat fortificațiile din București. Ora 10 în pat.

Iași

Vineri, 3/15 iunie. Bucureşti-Iaşi

Sculat la ora 5. Ora 6¼ plecarea din Cotroceni, nu foarte cald. Cu mine Sturdza, Stătescu, Chițu, Lecca, R. Mihai, generalul Creţeanu etc. Brătianu e suferind. Ora 7½ Ploiești, ora 9½ Buzău, ora 10½ Râmnic, ora 11¾ Focșani, peste tot întâmpinări. Dejunat în vagon. Adjud, Bacău, Roman la ora 3¼, peste tot mari întâmpinări. Ora 4½ în Paşcani, 20 minute, arşiţă mare. Ora 6 Târgu Frumos, întâmpinare, Podu Iloaiei, întâmpinare. Ora 7 sosirea în Iaşi, mare întâmpinare la gară, intrare solemnă în oraş. La Mitropolie, Te Deum, abia la ora 8 la casa lui Alcazi, unde sunt toate autorităţile. Ne-am așezat la masă către ora 9. Retras la ora 10½. Noaptea căldură enormă.

Sâmbătă, 4/16 iunie

Vreme minunată, enorm de cald. Ora 8 dejunat. Ora 9 primarul Negruzzi la mine. Ora 10 maiorul Cazimir, care vine de la Moscova. Ora 11 plecat cu trăsura la mitropolit. Întrunit tot clerul. Vizitat Mitropolia, care a fost complet restaurată. Urcat până sus, în turnuri, acolo așezat o piatră de încheiere a construcției. Ora 12½ înapoi. La dejun mai multe persoane. Ora 2 plecat la concursul de tir, arșiță enormă. Toți ofițerii acolo. Tras şi eu la țintă. Ora 4 iarăși înapoi. Ora 5 primit corpul consular. Ora 6½ dineu, mitropolitul, Gr. Sturdza etc. După masă în grădina Copou, acolo doamnele societății pentru acordarea premiilor, mad. Moruzi, N. Suțu etc. Eu am mers cu Gr. Sturdza, cu trăsura, încolo şi înapoi. Ora 9½ retragere cu torțe, cu toate fanfarele. Ora 11 în pat.

Duminică, 5/17 iunie. Rusaliile românești

Căldură tropicală, vânt. Ora 8 dejunat. Ora 10 plecat cu trăsura la Mitropolie, slujbă religioasă până la ora 11½, căldură toropitoare, de față toate autoritățile. Ora 12 dejunat. Carp a venit de la Viena. Ora 1 vizitat încă Biserica Sf. Nicolae a lui Ștefan, acolo

www.dacoromanica.ro

Te Deum și procesiune pe jos, cu tot clerul, la statuie, unde se află 20.000 de oameni în tribune etc., toată lumea oficială a României, Camera. Senatul, Curtea de Casație etc., delegați. Cor și fanfara militară. Eu țin primul discurs, care electrizează, bătrâni și tineri plâng. Statuia e dezvelită. Cântă toate fanfarele. Gane, Negruzzi, C. Rosetti, Ionescu, care vorbește liber, foarte frumos, D. Sturdza și Hasdeu. Sunt depuse toate coroanele. Elisabeta a telegrafiat și a trimis o coroană. Căldură enormă. Defilare a școlilor, delegaților, armatei. La ora 4 se încheie. Ora 6½ dineu, Rosetti, Ionescu, Crețescu, Grădișteanu etc., 30 de persoane. Seara orașul foarte frumos iluminat. Mare entuziasm, la statuia lui Ștefan, apoi în Copou, unde e foc de artificii, soare electric, până la ora 10½. Ceva mai răcoare.

Luni, 6/18 iunie. Rusaliile

Ora 7½ dejunat, căldură tropicală. Ora 9 în Copou, revistă a garnizoanei din Iași și acordare a premiilor pentru cei mai buni trăgători. Defilarea trupelor. Vizitarea cazarmei. Ora 10½ înapoi. Chițu, Stătescu, apoi Sturdza la mine. Ora 12½ dejun, membrii Camerei și Senatului. Furtună. Orele 3-6 vizite la mad. A. Moruzi, mad. Aglaia Sturdza, mad. Mavrocordat, mad. Rosnovanu. Vizitat Biserica Trei Ierarhi, de față Lecomte. Va fi reconstruită. Ora 7 banchet la Teatru, baie turcească de aburi, 400 persoane. Eu țin primul toast. Chițu vorbește foarte bine, Voinov, primarii din București și Iași, Cernat, C. Grădișteanu etc. S-a încheiat la ora 8. Seara ovații și horă, dansez și eu, în fața casei mele. Negruzzi, Gane, Gusti etc., *en tête* întreaga elită din Iași, entuziasm enorm. Ora 10½ în pat. Foarte cald.

Marți, 7/19 iunie

Căldură enormă. Ora 9 la Școala Militară, examen. Vizitat totul, toți profesorii de față. Ora 10 inspectat Sf. Spiridon. Ora 11 Palatul administrativ, complet nou construit, Primăria. Ora 12½ dejun. Audiențe. Ora 4 vizitat școli. Ora 6½ cina, Carp, care se întoarce la Viena. Seara Sturdza la mine. Ora 10 în pat.

Miercuri, 8/20 iunie

Sufocant de cald. Sculat la ora 7. Ora 9 plecat cu trăsura la Universitate. Toți profesorii acolo, de asemenea Mârzescu, Ionescu etc. Găsit localul într-o stare infamă. Ora 10 la Spitalul Pașcanu-Institutele Unite. Ora 11½ înapoi. Dejun, 20 persoane. După masă Lecomte la mine. Orele 4-6 vizitat Școala de fete, Liceul etc. La cină mitropolitul, generalul Racoviță etc., 20 persoane. Seara R. Mihai la mine. Ceva mai răcoare.

www.dacoromanica.ro

Joi, 9/21 iunie. Iași-Fălticeni

Vreme închisă, mai târziu senin. Ora 8½ la biserica catolică, Te Deum oficiat de episcop. Apoi Școala Comercială. Ora 10 la Institutul Sacré-Cœur, care e foarte bine dotat, acolo episcopul. Cântece, poezii, ora 11 înapoi. Ora 12 plecarea, multă lume la gară, mitropolitul, Gr. Sturdza etc. Prefectul, Chițu etc. merg cu mine până la Târgu Frumos. Dejunat în vagon. Ora 2 în Pașcani, întâmpinare. Ora 2 și 40 minute în Dolhasca, acolo toate trăsurile pregătite, 12. Prefectul Morțun[250]. Eu călătoresc cu Lecca. Cu noi mai merg Theodori, Greceanu, Negel[251], Brândză[252] și Poni. 2 ore până în Fălticeni. Mult praf, vânt rece. Mare întâmpinare, biserica. Descins în casa domnului Morțun. Defilare a trupelor. Vizitare a spitalului închisorii și a câtorva școli. Ora 8 cinat. Toasturi. Seara promenadă pe jos prin oraș. Enorm de multă lume, iluminație frumoasă. Ora 10½ în pat. Depeșă de la Elisabeta, care mă roagă să o aștept în Broșteni. Îi răspund că miercuri trebuie să fiu în București. Sturdza de asemenea în Fălticeni, unde a ajuns cu o zi înainte. Vreme foarte rece.

Broșteni

Vineri, 10/22 iunie. Fălticeni-Broșteni

Ora 5 sculat. Ora 6 plecarea, vânt rece, cu Sturdza prin Cornu Luncii, peste Moldova, spre Mălini, 2 ore. Acolo la ora 8. În valea râului Suha Mică, unde coborâm abrupt, pe un drum destul de bine construit, însă prost întreținut, spre Stânișoara, multe serpentine. Vedere frumoasă asupra munților, până spre Bucovina. Vânt foarte rece. Dejunat sub un umbrar la ora 12, rămas acolo o oră și jumătate. Pe jos în Valea Sabasa, apoi cu trăsura spre Borca de pe Bistrița, ora 3½. Peste pod, multe plute etc. Ora 5 sosirea în Broșteni. Ne-a întâmpinat Ion Catingaș, de asemenea administratorii Bolomey și Montandon. Vreme rece, neplăcută. Promenadă la ferăstrăul cel nou, la biserica din sat. Ora 6½ cinat, foarte frugal. După-masă promenadă cu Poni și Brândză la Bistrița, foarte rece.

Sâmbătă, 11/23 iunie. Broșteni

Sculat la ora 7. Ora 8 dejunat, vreme frumoasă. Ora 9 plecat călare pe valea râului Neagra, două ore, până la vărsarea Negrișoarei. De aici la căsărie și acolo unde sunt turmele, foarte abrupt. Ora 12½ sus, văzut diferitele turme. Un dejun foarte frugal. Două ore. Ora 3 din nou jos, la locurile de iernat. Ora 5 înapoi în Broșteni, foarte obosit. Ora 6½ cinat. Seara citit. Ora 10 în pat.

Duminică, 12/24 iunie. Broșteni-Rarău

Ceva ploaie. Ora 8¼ plecat călare, prin Holdița-Holda, de-a lungul Bistriței, pe lângă Bârnaru, apoi spre Crucea, ora 12¼ acolo, poziție

www.dacoromanica.ro

frumoasă, sat mare, drăguță casa în care se află administrația. Dejun și horă, acolo până la ora 3½. Mai departe pe jos și călare, prin Lunca, Cojoci și Chiril, unde părăsim Valea Bistriței. Ora 6 acolo. Ora 7 la Schitul Rarău, foarte abrupt, în mijlocul pădurii, biserică de lemn, casă bună, pe care eu am pus să o construiască. Cinat. Poni, Brândză acolo. Conversat până la ora 9. Ora 9½ în pat. Foarte frig.

Luni, 13/25 iunie. Rarău-Broșteni

Sculat la ora 7. Ceva ploaie. Ora 8 pe jos la stâna din Chiril. Ora 9½ urcat pe plută și pe la ora 12 ajuns la Barnar, călătorie minunată, la Toance foarte repede, din cauza pantei. Dejunat în Barnar, unde am o instalație grozavă, apoi vizitat canalul lung de 7 kilometri, cu un pod de 400 metri, o oră călărit și o oră întors. Bolomey, Montandon și Chevalier explicat totul. Ora 5 plecat din Barnar, ora 6½ ajuns cu pluta în Broșteni. Lalo a fixat plutele în cuie. Ora 7 cinat. Corespondență. Elisabeta e bine, vrea să plece pe data de 6 înapoi. A fost sâmbătă în Ems la împăratul german.

Marți, 14/26 iunie. Broșteni-Hangu

Vreme frumoasă. Sculat la ora 7. Scrisoare de la Elisabeta și de la regele Belgiei, care nu-i poate prelungi concediul generalului Brialemont. Dejunat în grădină, apoi făcut diferite fotografii, pe plută, la pod etc. Decorat pe administratorii mei, Bolomey, Steaua României clasa a II-a, Montandon, Ordinul Coroanei clasa a II-a, medalii etc. Ora 12 dejunat, ora 1 plecarea din Broșteni cu pluta, Lalo călătorește cu noi. O oră și jumătate la Borca. În Fărcașa ne părăsește prefectul Morțun. Golu, care e foarte scăzut. Vărsatul, Largu. Piatra Teiului. Bistricioara. Ora 6½ în Hangu, ploaie torențială. Zărit un moment Ceahlăul. Întâmpinare în Hangu, prefectul de Neamț Adamescu, autorități etc., 5 minute cu trăsura. Tras la casa lui [...][253], acolo prezentare. Ora 8 cină lungă. Ora 10 în pat.

Miercuri, 15/27 iunie. Hangu-Piatra

Ploaie torențială. Ora 7 sculat. Ora 9 cu trăsura, 5 minute, la Bistrița, ploaia se potolește. Plută frumos împodobită, arc de triumf pe deasupra plutei. Pe Bistrița, prin Buhalnița, Izvoru Alb. La Tarcău, Bicaz trecut peste praguri. Dejunat pe plută. Trecut prin Pângărați, Bisericani, Bistrița. Ora 3½ sosirea în Piatra, vreme minunată, primire frumoasă la mal. Mers cu trăsura la biserica lui Ștefan cel Mare. Primire în casa unui dr. Cantemir[254], unde rămân, vizitarea școlilor, stabilimentelor etc., până la ora 6½. Dineu. Seara retragere cu torțe și promenadă prin orașul iluminat. Frig. Ora 10½ în pat.

www.dacoromanica.ro

Joi, 16/28 iunie. Piatra-Cotroceni

Ora 5½ sculat. Ora 7 plecarea cu poștalionul. Toți mă însoțesc până la barieră. Întâmpinare în toate comunele. Roznov etc. Însoțit de călăreți. Ora 9½ în Buhuși, mare întâmpinare. Dejunat în casa lui Cantemir. Acolo o oră. Plecare mai departe. Ora 12 în Bacău, mers cu trăsura prin orașul bogat împodobit, școlari, trupe postate. Ora 12¾ plecarea cu trenul special, întâmpinare în gara centrală. Ora 8¼ sosirea în Cotroceni, prezenți Brătianu, miniștrii, Ghica, Rosetti etc., episcopul catolic. Ora 9 cinat singur. Ora 10 în pat.

Cotroceni

Vineri, 17/29 iunie

Nu prea cald. Înainte de amiază nici un ministru, scris. Murit Stroppel în Sigmaringen. Ora 2 generalul Brialemont la mine, care e puțin îngrijorat din cauza dificultăților făcute de guvernul său. Ora 4 plecat la Palat. Ora 5 la Brătianu, care e greu suferind, discutat despre discursul lui Grădișteanu, e necesară o dezmințire[255]. Mayer a reclamat în numele lui Kalnoky. Seara scris până la ora 11. Vântos.

Sâmbătă, 18/30 iunie

Rece. Ora 10 prezidat Comisia de Apărare, de față generalul Brialemont. Discutat două ore despre fortificarea Bucureștiului, eu vorbesc îndelung, pentru a atrage atenția asupra importanței acesteia. Arion, Dabija, Fălcoianu, Berindei etc. Luat rămas-bun de la Brialemont, care trebuie să se întoarcă la Bruxelles. După-amiaza Wight, care pleacă în Anglia, apoi Sturdza, pentru comunicatul din *Monitor* în privința toastului. Brătianu e foarte suferind. Prefectul Poliției îndelung la mine. Elisabeta pleacă pe 7 iulie. Seara singur, scris.

Duminică, 1 iulie/19 iunie

Cald. Înainte de amiază scris. Elisabeta a fost la Ems, unde a fost primită foarte călduros de împăratul german. Comunicat în *Monitor* în privința toastului lui Grădișteanu. Ora 11½ mitropolitul la mine, discutat cu el serios despre instigările împotriva Bisericii Catolice. Orele 1-6 audiențe, Brâncoveanu etc. Seara singur, scris.

Luni, 2 iulie/20 iunie

Nu prea cald. Ora 10 Câmpineanu, ora 11 prefectul Poliției. După-amiaza audiențe, De Lanoley, profesor la Universitatea din Lüttich, recomandat călduros de regele Belgiei. Furtună, frig. Orele 4½-6 la Palat, unde lucrările de construcție merg foarte încet. Seara Sturdza

www.dacoromanica.ro

la mine, îmi spune că ministrul Kalnoky nu e mulțumit de comunicat, că afacerea toastului ia proporții serioase. La mine până la ora 10. Ploaie.

Marți, 3 iulie/21 iunie

Ora 6½ sculat. Ora 8 la inspecția cazărmilor celor două regimente de dorobanți, până la ora 10, foarte bine. Brătianu, care e ceva mai bine, la mine. Găsește comunicatul îndestulător, iar dacă Austria ar cere mai mult, atunci ar trebui refuzată. Ar trebui însă luate măsuri împotriva tuturor intrigilor. Ora 11 Dabija. După-amiază Tornielli. Scris. Prefectul Poliției. Seara singur. Cam umed. Elisabeta trebuie să plece sâmbătă.

Miercuri, 4 iulie/22 iunie

Umed. Înainte de amiază Chițu, Aurelian etc. Miniștrii trebuie să se întrunească în Consiliu, pentru o notă către Austria în privința incidentului de la Iași. După-amiaza audiențe, scris. Ora 4 plecat la Palat, acolo până la ora 6 cu Câmpineanu, Theodori, Gottereau pentru lucrările de construcție, care merg enorm de încet. Seara depeșă de la Elisabeta, care a mers la Koblenz cu cumnata ei; au fost la dejun la împărăteasa germană, un trăsnet a lovit grajdurile, unde se află fântâna, trăsuri acoperite și cai, nu s-a întâmplat nimic; eu am telegrafiat îndată, căci eram îngrijorat din cauza sperieturii. Abia la ora 11 în pat. Enorm de umed.

Joi, 5 iulie/23 iunie

Ziua de naștere a Mariei Wied. Vreme caldă. Înainte de amiază Sturdza, care a făcut nota, însă ea a fost trimisă mai întâi lui Kalnoky, spre a vedea dacă incidentul se va stinge definitiv. Brătianu la mine, se simte mult mai bine, merge la țară. Lecca, Stătescu. După-amiaza audiențe. Orele 4-6 participat la examen la Școala Militară. Nici o depeșă de la Elisabeta, îngrijorat. Sturdza îmi telegrafiază că în Viena totul s-a rezolvat. Prefectul Poliției la mine. Scris. Ceva mai răcoare.

Vineri, 6 iulie/24 iunie

Enorm de umed. Stöhr a venit încă de la ora 8½, în Sinaia se înaintează încet. Ora 10 Dabija, apoi Sturdza, i-a trimis nota lui Kalnoky. Carp, care pleacă la Monrepos, telegrafiază că în Viena totul este rezolvat. Ora 11 Basset, care vine de asemenea de la Sinaia. După-amiaza Th. Rosetti, vicepreședinte la Curtea de Casație. Ora 4 plecat cu trăsura la Palat, acolo Stöhr. Ora 6 înapoi. Întreaga zi nici o depeșă de la Elisabeta, din această cauză îngrijorat.

www.dacoromanica.ro

Seara la ora 8 primesc o depeșă, prin care mă anunță că va pleca abia sâmbătă. Miercuri va ajunge în Sinaia, prin Nürnberg și Viena, unde va înopta Seara scris.

Sinaia

Sâmbătă, 7 iulie/25 iunie. Cotroceni-Sinaia

Enorm de umed. Sculat la ora 7. Ora 9 Sturdza la mine. Ora 9 și 40 min. plecarea din Cotroceni, cu trenul special, miniștrii etc. la gară. Ora 1 sosirea în Sinaia, foarte cald. Mers la mănăstire cu Greceanu. Trecut în revistă Batalionul 4 Vânători, maior Petrescu. La castel cu Stöhr, până la ora 6. Toate camerele sunt tapetate, în rest se merge încet. Se fac pereții la șemineu. Cinat abia la ora 7, invitat pe Sinaitul și câțiva ofițeri de la Batalionul de Vânători. Pe verandă, aer minunat. Seara scris, telegrafiat soacrei mele, cu ocazia plecării Elisabetei.

Duminică, 8 iulie/26 iunie

Vreme minunată, foarte cald. Ora 9 la biserică. Ora 10½ la castel. Ora 12½ ministrul plenipotențiar german Saurman, căpitanii von Auer și von Witzleben, fiul doamnei Witzleben, la masă. După-amiaza scris corespondență. Elisabeta a plecat la ora 1 de la Neu-Wied, despărțire dureroasă. Noaptea în Nürnberg. Ora 4 la pavilionul de vânătoare, unde se despachetează. Seara cinat singur.

Luni, 9 iulie/27 iunie

Vânt, însă umed. Înainte de amiază la castel, Stöhr deprimat. Dejunat singur. După-amiaza scris. Elisabeta îmi telegrafiază din Nürnberg că este obosită și că vrea să se odihnească în Viena, așa încât va ajunge abia joi. La pavilionul de vânătoare și la castel. Ora 6½ Saurman, von Auer, von Witzleben și contele Hohenthal la masă, vorbit până la ora 8½. Seara scris.

Marți, 10 iulie/28 iunie

Vreme minunată. Scris până la ora 10½, la castel. După-amiaza audiențe, scris. Apoi cu Knechtel la castel, hotărât terasele. Primit abia la ora 6 o depeșă de la Elisabeta, din Viena, pe care am așteptat-o toată ziua; pleacă abia mâine din Viena și ajunge aici abia joi. Contramandat totul. Cinat singur. Seara scris. Ziarele fac speculații în legătură cu înlăturarea lui Galli de la *Indépendance*. Ziarele din Viena publică nota lui Sturdza către Mayer legată de afacerea de la Iași și sunt mulțumite cu forma ei.

www.dacoromanica.ro

Miercuri, 11 iulie/29 iunie. Sf. Petru și Pavel

Vreme minunată, cald. Înainte de amiază la castel cu Stohr și Knechtel. Depeșă de la Elisabeta, care pornește astăzi din Viena. După-amiaza Theodori. La castel. Ploaie. Seara invitat la masă toți ofițerii de la Batalionul 4 Vânători. Seara cu Davila pe verandă până la ora 9. Aer plăcut.

Joi, 12 iulie/30 iunie

Vreme frumoasă, foarte umed. Ora 9½ la pavilionul de vânătoare, apoi la castel cu Stöhr, Knechtel etc. Ora 12½ dejunat, invitați baronul Meyer, Davila, Fălcoianu etc. Conversat până la ora 3. Sosit miniștrii Lecca, Câmpineanu, Dabija, prefectul Poliției etc. Ora 4½ cu trenul special la Predeal, ora 5 acolo, miniștrii și Kalinderu etc. cu mine. Elisabeta sosește la ora 5¼, ședere de 10 min. Mavrogheni i-a dat Elisabetei demisia, ea merge direct la București. Ora 6 Sinaia. D. Ghica cu familia la gară. La mănăstire, biserică etc. Ora 7 dineu, miniștrii, Kalinderu, Basset, prefectul Poliției. Seara cu Elisabeta, care se simte foarte bine. Carp a însoțit-o până aici. Pe verandă, plimbat. Seară minunată, răcoroasă.

Vineri, 1/13 iulie

Vreme minunată, foarte cald. Deja la ora 9 cu Elisabeta la castel, vizitat totul *en détail*. Elisabeta e încântată. Carp vine la castel, pleacă la ora 12 înapoi la Viena. Dejunat la mănăstire. După-amiaza cu Elisabeta în pavilionul de vânătoare, iar mai târziu iarăși la castel. Theodori pleacă la București. Seara nimeni la masă. Pe verandă până la ora 9½. Cald.

Sâmbătă, 2/14 iulie

Vreme minunată, enorm de cald. Elisabeta la pavilionul de vânătoare, eu mai târziu la castel, până la ora 12½. Dejunat în pavilionul de vânătoare, invitați Aladro (ministrul plenipotențiar al Spaniei) și beizadea Ghica. După-amiaza scris și citit acolo. Cu Elisabeta la castel. Seara nimeni la masă. Puțină lume în Sinaia. Bamberg la Sigmaringen.

Duminică, 3/15 iulie

Vreme minunată, enorm de cald. Ora 9 biserică. Cu Elisabeta la castel. Întâlnit pe Behr și pe Heymann, vizităm împreună castelul, acolo până la ora 12. Invitat pe D. Ghica cu familia, pe contele Breda și pe contele Hohenthal. Acestora le-am arătat apoi castelul, enorm de cald. Ora 4 ceai în pavilionul de vânătoare cu Elisabeta. Seara Cariagdi la masă, conversat până la ora 9.

www.dacoromanica.ro

Luni, 4/16 iulie

Vreme minunată, arşiţă enormă. Orele 10-12 la D. Ghica, pe jos la pavilionul de vânătoare, dejunat. După-amiaza cu Elisabeta. Apoi la castel, Behr, Heymann, Stöhr. Ora 7 cinat. Seara cu Elisabeta, scris. Arşiţă apăsătoare.

Marţi, 5/17 iulie

Ploaie torenţială, vânt rece. Ora 9½ cu Elisabeta la castel, acolo până la ora 12. La dejun mitropolitul Calinic, generalul Creţeanu, Basset. După-amiaza cu Elisabeta, arătat mitropolitului castelul. Seara, la masă, mitropolitul, generalul Davila, Basset, conversat până la ora 8½. Vânt dinspre nord şi foarte frig, +7 °R.

Miercuri, 6/18 iulie

Foarte frig, +6 °R, vânt dinspre nord, care a suflat toată noaptea ca o furtună. Ora 8½ primit încă o dată pe mitropolit, care pleacă la ora 9 înapoi la Bucureşti. Cu Elisabeta la castel, unde e foarte cald, vreme foarte frumoasă. Ora 12½ dejunat în pavilionul de vânătoare, invitaţi marchizul Bisio, ataşat pe lângă legaţia italiană, împreună cu tânăra sa soţie şi Davila. După-amiaza scris. Orele 4½-6½ la castel, sufrageria aproape gata. Seara Basset la mine până la ora 11. Brătianu pare să fie încă foarte suferind.

Joi, 7/19 iulie

Vreme frumoasă, însă foarte rece. Ora 9 cu Elisabeta la castel, rămas întreaga dimineaţă acolo. Basset, Stöhr. Ora 12½ dejunat în pavilionul de vânătoare, invitaţi prefectul şi consiliul comunal din Ploieşti. Lăutarii au cântat până la ora 3. Mai târziu cu Elisabeta la castel, unde toate lucrările se apropie de sfârşit. Primit depeşă de la Brătianu, prin care mă anunţă că starea sa suferindă nu-i permite să vină la Sinaia şi că va pleca foarte curând la Aix-les-Bains. Seara vorbit cu Basset în problema plăţilor de la castel, de data aceasta sunt sume mai mari de plătit. Lună plină minunată, noaptea destul de rece. Scrisoare de la *papa*, cu o copie a unei scrisori de la împăratul german, în problema relaţiilor noastre cu Austria.

Vineri, 8/20 iulie

Vreme minunată. Înainte de amiază cu Elisabeta la castel, apoi la pavilionul de vânătoare. La dejun baronul Remy, generalul Manu cu soţia etc. După-amiaza iarăşi la castel. Seara cu Elisabeta. Lună plină. Scris lui Leopold.

www.dacoromanica.ro

Sâmbătă, 9/21 iulie

Vreme minunată. Ora 9½ cu Elisabeta la castel, sosit vagonul din Mainz. La dejun Tornielli. După-amiaza îndelung la castel. La masă Rosetti, discutat îndelung cu el despre situație, până la ora 10. Este rațional.

Duminică, 10/22 iulie

Vreme minunată, foarte cald. Ora 9 la biserică. Ora 10½ la castel. La dejun Rosetti, Stolojan cu soția, Isvolski și contele Monk. Ora 5 cu Elisabeta la prima cascadă. Seara furtună, ploaie. Ora 10 în pat.

Luni, 11/23 iulie

Vreme minunată, cald. Dimineața cu Elisabeta, apoi la castel. La dejun monseniorul Paoli, domnul și doamna Herz. În țară este atacată puternic episcopia de București, opoziția și clerul fac agitație. După-amiaza la castel. Seara Davila la cină, vorbește și el despre propaganda catolică, ce este de temut. Generalul Brialemont a fost pus în stare de non-activitate la ordin, în urma unui raport motivat al lui *frère* Orban, care e foarte jignitor și plin de tertipuri. Prima măsură care e foarte neplăcută pentru noi. Brătianu, încă suferind, a plecat în străinătate. Aix-les-Bains.

Marți, 12/24 iulie

Vreme frumoasă. Înainte de amiază la castel. La dejun Dragoumis cu soția, D. Sturdza, care s-a întors din străinătate, Kretzulescu de la Petersburg, generalul Fotino[256]. După-amiaza cu Sturdza, care l-a văzut pe Kalnoky; cei de la Viena sunt încă puțin iritați. În problema Dunării nu se va ceda. Cu Elisabeta la castel. Seara Davila.

Miercuri, 13/25 iulie

Vreme minunată. Înainte de amiază la castel. La dejun Kretzulescu împreună cu familia. După-amiază cu Elisabeta la castel. Seara furtună. Davila la masă. Holeră foarte puternică în Egipt.

Joi, 14/26 iulie

Vreme minunată, răcoare. Înainte de amiază la castel. La dejun Saurman, Boerescu etc. După-amiază la castel. Sosit Lecomte. Seara el și Davila la masă. Vânt foarte rece.

Vineri, 15/27 iulie

Vreme minunată, din păcate secetă în toată țara, din care cauză porumbul e în pericol. Depeșă de la Brătianu, care a ajuns cu bine la Aix-les-Bains, pare să se simtă mai bine. Înainte de amiază cu

www.dacoromanica.ro

Elisabeta la castel. Camerele ei sunt amenajate de Behr. Discutat cu Lecomte câteva modificări, vestibulul va trebui refăcut, deoarece pietrele stau prost. va fi făcută acum o terasă. Ora 12½ la pavilionul de vânătoare, invitat pe D. Ghica și sotia, le-am arătat castelul, până la ora 4 acolo. Slade pune cablurile electrice. Sosit Lecca, ministrul de Finanțe, cu soția, i-am invitat seara la masă. Discutat îndelung cu Lecca. Seară destul de rece. Davila aici, trebuie să plece la București.

Sâmbătă, 16/28 iulie

Vreme minunată, foarte cald. Înainte de amiază cu Elisabeta la castel. Lucrările înaintează încet, probabil vom putea totuși să ne mutăm la 1 septembrie. La dejun Lecca și soția, generalul Cernat, Petrescu de la Curtea de Casație. După-amiază scrisoare de la Maria, care și-a ieșit din fire din cauza demersurilor lui *frère* Orban împotriva generalului Brialemont, care este tratat ca un trădător de țară. Austria a reclamat la Bruxelles împotriva călătoriei lui Brialemont. Regele Belgiei a fost foarte slab. Noi îi vom acorda probabil naturalizarea. Opoziția din țară răspândește toate acestea, folosindu-le împotriva guvernului. Presa europeană este foarte dușmănoasă față de noi și îl atacă și pe Brialemont. Licitațiile pentru construirea fortificațiilor sunt amânate. După-amiaza cu Elisabeta la castel până la ora 7. Budoarul ei este gata. Seara nimeni la masă. Scris.

Duminică, 17/29 iulie

Vreme minunată. Ora 9 la biserică, apoi D. Ghica la mine; episcopul catolic solicită un loc aici pentru o capelă catolică, noi suntem împotrivă, căci aceasta ar provoca mult scandal. La castel cu Elisabeta, foarte cald. Trenurile de plăcere au adus multă lume. La dejun prințul Schönberg și locotenentul von Gossler de la Regimentul Husarilor de gardă, 16 persoane. După-amiaza i-am invitat pe aceștia la ceai în pavilionul de vânătoare. Arătat castelul. Seara nimeni, foarte rece, scris.

Luni, 18/30 iulie

Vreme minunată. Înainte de amiază cu Elisabeta la castel. Sufrageria este complet terminată, marele salon aproape gata, la fel și biblioteca mea. La dejun, în pavilionul de vânătoare, Mavrogheni, care merge după aceea cu Elisabeta la castel. Scris. Ora 4½ la castel. Seara la masă Mavrogheni, care îmi relatează îndelung despre Constantinopol. El locuiește la mănăstire. Ora 10½ în pat. Elisabeta nu se simte prea bine.

Marți, 19/31 iulie

Vreme minunată, cald. Ora 9½ primit pe baronul Saurman, îmi aduce o scrisoare de la împărat, notificarea nașterii celui de-al doilea fiu al lui Wilhelm de Prusia. Ora 10½ la castel, unde Elisabeta s-a

www.dacoromanica.ro

instalat în budoarul ei. La dejun D. Ghica, Mavrogheni Sturdza, Chițu și Radu Mihai. După aceea discutat cu ei despre terenul lui Stavropolus, unde urmează să se ridice palatul Dacia Ora 4 cu toții la castel, care e vizitat *en détail*. Mavrogheni, Chițu și R. Mihai se întorc la București. Seara Sturdza la masă, discutat cu el până la ora 10½. Tratatul privind Dunărea urmează să fie ratificat, fără a se lua în considerare obiecțiile noastre. Brătianu pare să se simtă mult mai bine, iar durerile par să fi încetat.

Miercuri, 1 august/20 iulie. Sf. Ilie

Vreme minunată, enorm de cald. Înainte de amiază scris generalului Brialemont. Ora 12 la pavilionul de vânătoare. Invitați Gr. Ghica și soția (soră a reginei Serbiei), contele Granville cu soția sa etc., le-am arătat apoi castelul. Ora 4 furtună puternică. Seara din nou frumos, vânt dinspre nord. Invitat pe generalii Dabija și Arion. Seara discutat cu ei despre manevre.

Joi, 2 august/21 iulie

Vreme minunată, rece. Înainte de amiază cu Elisabeta. Sturdza la mine. La castel. La dejun doamna Brătianu cu fiica ei Sabina. La castel. Seara ele și Sturdza la masă. Seara lucrat cu Sturdza.

Vineri, 3 august/22 iulie

Vreme minunată, vânt rece. Scris. Ora 10½ la castel. Dejunat în pavilionul de vânătoare, Cantacuzino, Bellu, Emil Ghica și soția de la Sofia și Crisoveloni cu soția, cu toții la castel, acolo până la ora 6. Seara scris. Foarte frig, enorm de uscat.

Sâmbătă, 4 august/23 iulie

Vreme minunată. Înainte de amiază scris. La castel. Behr pleacă. După-amiaza în pavilionul de vânătoare. Candiano iese și maiorul Negel intră în serviciu. Seara cu Elisabeta. Cutremur în Peschiera (Italia).

Duminică, 5 august/24 iulie

Vreme minunată, nori. Ora 9 cu Elisabeta la biserică. Episcopul catolic citește o liturghie în casa lui Keresteny. La castel cu Stöhr. La dejun Câmpineanu, profesorul Dora din Neapole, Creţeanu și Manu etc. După-amiaza băut ceai la castel. Câmpineanu pleacă. Profesorul Dora face o promenadă cu noi și rămâne seara la masă. Persoană plăcută.

Luni, 6 august/25 iulie

Vreme minunată, foarte uscat. Ora 9 profesorul Dora, care pleacă la Pesta. La castel, unde lucrurile merg încet. Dejunat în pavilionul de

www.dacoromanica.ro

vânătoare, fără invitați. Elisabeta suferindă. Seara Davila la masă. Ceva ploaie, vânt dinspre nord.

Marți, 7 august/26 iulie

Ploios. La castel. Dejunat la mănăstire, invitat pe contele Almasy (Ungaria). Invitat pe primarul Brașovului. După-amiază la castel, acolo băut ceai. Seara Davila. Elisabeta foarte obosită.

Miercuri, 8 august/27 iulie

Vreme frumoasă, umed. La castel. Nimeni la dejun, în pavilionul de vânătoare. După-amiază cu Elisabeta, care nu se simte bine. La castel. Ploaie de furtună. Seara din nou senin. Davila la masă.

Joi, 9 august/28 iulie

Vreme minunată, aer foarte bun. În toată țara porumbul e în pericol. La castel. La dejun generalii Dabija și Arion, după aceea discutat cu ei manevrele și concentrarea, nu se poate face prea mult, deoarece nici o divizie nu este organizată. Corpul 2 de Armată va face 6 zile de manevre la Ploiești. Ora 4½ la castel cu Elisabeta. Seara Davila la masă. Destul de frig. Scris. Brătianu pare să se simtă din nou bine, mai lipsește încă trei săptămâni. Majoritatea miniștrilor în concediu.

Vineri, 10 august/29 iulie

Vreme minunată, cer fără nori. Înainte de amiază scris. Scrisoare de la Wilhelm de Prusia, care mă invită să fiu naș al celui de-al doilea fiu al său. Gând de a pleca la Berlin, cer părerea lui Brătianu prin intermediul lui Sturdza. În castel la Elisabeta. Dejunat în pavilionul de vânătoare. Ora 4½ la castel, Elisabeta nu s-a simțit bine, seara are menstruație, din nou nu este nimic, în ciuda tuturor simptomelor. Davila la masă. Seara scris până la ora 10½.

Sâmbătă, 11 august/30 iulie

Vreme frumoasă și vânt. Scris. Telegrafiat lui Wilhelm de Prusia că accept să fiu naș. Ora 11 la castel, au fost amenajate [...][257]. La dejun Sturdza și Radu Mihai. După-amiaza discutat despre eventuala călătorie la Berlin. Ora 4 la castel. La cină Cernat cu soția, generalul Budișteanu, Sturdza etc. Seara vânt rece dinspre nord.

Duminică, 12 august/31 iulie

Ploaie, furtună și frig. Ora 9 la biserică. Toată dimineața cu Sturdza. Sosit depeșă de la Brătianu, care este în mod absolut pentru călătoria la Berlin și pentru o vizită oficială la Viena. Vrea să vină și el.

www.dacoromanica.ro

Discutat totul cu Sturdza și despre călătoria prin Ungaria și Breslau. La masă Sturdza și Radu Mihai. După-amiaza la castel, aici Sturdza, care i-a comunicat lui Monts despre călătoria mea la Berlin. Pleacă la București. Seara cu Elisabeta și scris. Furtună dinspre nord.

Luni, 1/13 august

Vreme minunată, frig. Înainte de amiază scris. Telegrafiat lui Wilhelm de Prusia că vin la Berlin pentru botez. La castel. La dejun invitat pe contele Monts. După-amiaza la castel. Seara Davila. Negel a plecat la București, Petrescu a intrat în serviciu.

Marți, 2/14 august

Vreme minunată. Enorm de secetos în toată țara. Înainte de amiază la castel. La dejun Costinescu, Cornescu etc. La castel. Seara venit Sturdza. Brătianu scrie că ar veni la Breslau, însă nu la Berlin. În problema Dunării nu se va ceda nimic. Din această cauză, călătoria fără mari foloase. Frig.

Miercuri, 3/15 august

Vreme minunată, cald. Înainte de amiază Sturdza. Ora 10 la castel. La dejun baronul Salzberg, care îmi spune că în Viena sunt foarte satisfăcuți. Împăratul mă va primi cu bucurie. Sturdza, Lecca și Liteanu încă aici. De la Berlin absolut nici un răspuns, nici măcar de la Wilhelm de Prusia. Cu domnii la castel. Până la ora 6½ cu Stöhr, Heymann, Knechtel. Ora 7 cinat, Sturdza, Lecca, Liteanu. Seara discutat îndelung cu Sturdza și Liteanu. Nici un răspuns de la Berlin; Liteanu consideră că nu ar trebui să merg, cu atât mai mult cu cât în problema Dunării nu se va ceda nimic. Situație foarte neplăcută. Brătianu nu telegrafiază nici el. Conferința de la Londra, care trebuia să se întrunească astăzi pentru ratificare, a fost amânată pentru data de 21 luna aceasta. Abia la ora 11½ în pat.

Călătoria la Berlin

Joi, 4/16 august. Plecarea din Sinaia

Vreme minunată, cald. Ora 9 cu Elisabeta la castel. Ora 10½ înapoi. Sturdza la mine. Nici un răspuns de la Berlin. Lecca, Aurelian. Ora 11¾ dejunat, miniștrii, D. Ghica, Carp, Liteanu etc. Plecat cu Elisabeta la gară. Multă lume. Ora 12¾ plecarea cu trenul special către Predeal. Miniștri, Salzberg, Monts etc. merg cu noi. Despărțire de Elisabeta, care se întoarce imediat la Sinaia. Ora 2 la Brașov. Carp, Liteanu, generalii Fălcoianu și Budișteanu, colonelul Candiano

www.dacoromanica.ro

și maiorul Negel călătoresc cu mine. Căldură enormă. Discutat cu Carp și cu Liteanu problema Dunării, primul este împotrivă, cel de-al doilea este pentru a ceda. Ora 7 Törös, cinat în vagon. mers toată noaptea, se face frig. Ploaie.

Vineri, 5/17 august

În Szolnok o luăm la dreapta, despărțindu-ne de linia de Pesta. Ora 8 în Hatvan, vreme mohorâtă. Depeșă de la Sturdza, prin care mă anunță că Beldiman și Hatzfeld (?) ar fi plecat spre Breslau. Ora 10 Füleck, împrejurimile nu sunt interesante. Ora 11½ plecarea. De aici și până la Rattkov, împrejurimi minunate, Kremnitz foarte frumos așezat. Ora 2 Rattkov. Ora 4½ Teschen, deja în Silezia austriacă. Suntem cu toții puțin surprinși că Hatzfeld vine la Breslau, unde îl aștept și pe Brătianu. Ora 5½ Odenberg. Generalul von der Burg de la Divizia din Breslau și maiorul von John, care mi-au fost puși în serviciu comandat. Cinat ușor. 40 min. La granița sileziană mă așteaptă președintele provinciei Silezia, baronul von Seidewitz. În toate gările sunt autorități, populație. Ratibor, Brieg etc. Ora 10 sosirea în Breslau, mare întâmpinare la gară, comandantul general lt. von Oppen, elita, clerul, primarul. Prezentare. Plecat cu trăsura spre castel, străzile sunt pline. În fața castelului toți ofițerii, gardă de onoare de la Regimentul 10. Defilare. *Soupé*. Ora 11½ în pat.

Sâmbătă, 6/18 august. Breslau-Potsdam

Sculat la ora 7. Ora 8 generalul von Oppen, comandantul Breslaului, la mine. Fanfară a Regimentului 10 Infanterie. Ora 9 Brătianu la mine. Vine de la Aix și merge la Sinaia, discutat îndelung cu el, este de părere să nu cedăm în problema Dunării. Ora 10½ plecarea din Breslau. La gară președintele superior von Seidewitz, care mă însoțește. Burg, John. Peste tot întâmpinări. Dejunat la ora 12½ în Kohlfurt. Ora 3 Frankfurt a.d. Oder, întâmpinare. Ora 5½ Berlin, Stadtbahnhof, unde mă așteaptă Fritz. Comandantul Berlinului. O jumătate de oră prin Charlottenburg spre Potsdam, ora 6½. Prințul de coroană și Wilhelm de Prusia, plecat direct la Orangerie, unde locuiesc. Acolo prinții regali, gardă de onoare, Compania de Gardă cu Wilhelm Hohenzollern pe flancul stâng. Toți ofițerii Garnizoanei Potsdam. Salut și defilare. Cină, vine împăratul, rămâne la masă. Ora 8½ la ceai la împărătească, aici familia Albany, Helene[258], care e foarte drăguță. Toată familia până la ora 10.

Duminică, 7/19 august. Potsdam

Ora 7 sculat. Ora 8 la palatul cel nou, pentru dejunul *en famille* al prințesei de coroană, foarte plăcut, Edinburgh[259], Albany etc. Plecat la

www.dacoromanica.ro

ora 9. Ora 10 cu Burg la biserica catolică. Vizită la familia Bertheim. Dejunat la Wilhelm până la ora 11. La prințul Friedrich Karl[60] la Glienicke, Wilhelm de Prusia, palatul de marmură. ora 12½ înapoi. Fritz și Wilhelm la mine. Ora 1 plecat la botez, *en gala*. Castel. Ora 2 începe botezul. Eu o conduc pe ducesa de Albany. Copilul primește numele Friedrich Wilhelm Eitel Fritz Carl. Dineu de gală. După masă îmi sunt prezentați miniștrii. Ora 3½, se încheie. Înapoi la Orangerie, cu Fritz. Ora 6 venit prințul de coroană. Despărțire, pleacă în Hessen. Ora 8½ ceai la palatul nou, acolo până la ora 10. Am putut vorbi doar cu puțină lume.

Luni, 8/20 august

Ora 6 sculat. Ora 7 plecat călare la exerciții. Reținut încă pe Wilhelm de Prusia. Regimentul 1 Gardă, Husarii de Gardă, Ulanii 1. Vine și împăratul. Paradă, defilare. Ora 10½ înapoi. Enorm de cald. Răcit. Făcut vizite. Ora 4 dineu în familie la castel. Înainte de aceasta la împărăteasă și la Pauline, unde o găsesc pe principesa Waldeck[261]. Marele duce Mihail[262] e aici, vine seara la mine. Ora 9 ceai la împărăteasă, în castelul din oraș. Ora 10½ gata. Foarte răcit.

Marți, 9/21 august

Enorm de cald. Ora 8 plecat la Berlin. La Charlottenburg, vizitat Fundația Augusta. La Marco Flora. Cu trăsura la Berlin. Expoziție de igienă, comisia mă însoțește. Panoramat de St. Print. Ora 12 la Fritz. John mă însoțește. Dejunat. După-amiaza cu Fritz și Louise, plimbat cu trăsura, mers prin prăvălii și la muzeul meseriilor etc. Ora 6 înapoi. Cinat *à quatre*, Wilhelm Hohenzollern. Seara promenadă pe jos, pe Unter den Linden. Enorm de umed. Ora 9½ plecare din gara orașului, cu John și Wilhelm, spre Potsdam. Ora 10½ acolo. Noaptea nu prea bine, tare răcit. Bamberg la mine.

Miercuri, 10/22 august

Enorm de cald. Ora 9 la palatul nou, pentru dejun la prințesa de coroană. Georg și Happi de Albany de asemenea acolo. Fiicele prințesei de coroană. Acolo până la ora 11. Primit vizite. Bleichröder la mine. Acordat ordine. Wilhelm de Hohenzollern primește Steaua României. După-amiaza singur, tare răcit. Liteanu la mine. Ora 4 Perponcher, căruia îi dau o broșă pentru soția sa. Pückler primește o cutiuță în diamante cu portretul meu. Venit Fritz și Louise. Ora 5 dineu în familie la palatul de marmură. După masă i-am acordat prințului Friedrich Karl ordinul meu. Familia Albany își ia rămas-bun. Plecat cu împăratul la Orangerie. El rămâne o jumătate de oră și îmi vorbește despre scrisoarea sa, despre Austria, Kalnoky, problema

www.dacoromanica.ro

Dunării[263]. Ora 6½ ceai cu suita la castelul din oraș. După aceea rămas-bun de la Majestățile Lor, care îmi dau portretele lor. Rămas-bun de la Fritz și Louise. Ora 10 în pat. Răcit foarte rău.

Joi, 11/23 august. Potsdam-Dresda

Ora 7 sculat. Ora 8 cu Pückler și Perponcher la gara Potsdam, ceva lume, John și Burg călătoresc cu mine. Wilhelm merge cu noi la Dresda. Ora 9 la gara Berlin-Anhalt, acolo Liteanu, Ghica-Comănești cu familia. Ora 8¼ plecarea spre Dresda, prin Jütenbock, Rödenau. Ajuns la ora 12 în Dresda, comandantul și prezidentul Poliției, gardă de onoare. Pillnitz, la gară Carola și Albert. Plecat împreună la castel. Căldură enormă, eu tare răcit. Ora 2 luat masa, doar suita și principele Clary. Promenadă în grădină. Vizită la Georg, nu e acasă, regele Ferdinand al Portugaliei e în Dresda[264]. Ora 5½ plecat cu Carola și Albert la Ponsberg, pe jos la ruine, unde ajungem la ora 7½. Acolo băut ceai, pe un frumos aer de furtună. Ora 9 pe jos la Pillnitz. Stat afară cu Carola și Albert până la ora 10½. Enorm de umed.

Vineri, 12/24 august. Pillnitz-Viena

Ora 6 sculat, vreme mohorâtă. Venit Wilhelm Hohenzollern. Ora 7¼ plecat cu Carola și Albert și cu suita la Pirna. Acolo luat trenul de Viena la ora 7¾. Despărțire călduroasă. În Bodenbach mică întâmpinare. Ora 11½ sosirea în Praga, gardă de onoare, imnul național românesc. *Feldzugmeister*-ul Philipovici, general-lt. Krause, guvernatorul etc., alți generali. Acolo un sfert de oră. Garda a defilat. Plecat mai departe, prin Pardobitz, ora 4 în Brünn, din nou gardă de onoare, generali etc. Carp aici. 10 minute, defilare. Ora 7 și 10 minute sosirea în Viena. Împăratul la gară, gardă de onoare, notabilități, generalul Bauer. Primire călduroasă, prezentări. Împăratul mă conduce în burg, Belvedere, rămâne 10 minute. *Soupé* cu suita. Generalul Cornaro și contele Wolkenstein, adjutant, mi-au fost puși la dispoziție. Ora 10½ în pat. Apartament mare.

Sâmbătă, 13/25 august. Viena

Ora 8 micul dejun, singur. Ora 9 ½ venit împăratul la mine. Explicație loială. Vorbit despre problema Dunării. Împăratul a reclamat agitațiile. Contele Kalnoky la mine. Reuss[265], care e pentru cedare în problema Dunării. Generalul Bauer. Ora 1 plecat la Schönbrunn la împărătească, care e foarte prietenoasă. Jumătate de oră la ea. Tur de vizite cu feldmareșal-lt. Cornaro. Ora 3 înapoi. Promenadă în oraș, singur. Prăvălii. Orele 4-4¾ la Kalnoky, lungă conversație, atins toate punctele. În problema Dunării nu am dat nici o declarație. Ora 5

www.dacoromanica.ro

mare dineu în onoarea mea, împăratul vine să mă ia La masă în apropierea împăratului, lângă mine Kalnoky, Carp lângă împărat. După masă împăratul îmi prezintă toti demnitarii și miniștrii, Taffe, Falkenheym, Konrad etc. Principele Taxis, Kinsky, Wilcek etc. Jumătate de oră cerc. Ora 8 plecat la expoziția electrică. Sunt întâmpinat de contele Wilcek și de întregul comitet, acolo până la ora 10, extrem de interesant. Frig la întoarcere. Cornaro mă însoțește.

Duminică, 14/26 august. Viena

Ora 8 la liturghie în capela burgului. Ora 9½ la Belvedere, vizitat colecția de pictură până la ora 10½. La gara de sud, acolo consilierul aulic von Claudy. Plecat cu el, Cornaro și Wolkenstein la Bader, enorm de cald. Acolo, la gară, arhiducii Albrecht și Wilhelm, care mă duc la Weilburg. Ora 12 acolo. Dejun. Arhiducesele Elisabeta, Maria. Arhiducele Rainer încă la mine. După dejun promenadă în grădină cu arhiducesa Elisabeta. Ora 2 întâlnit cu arhiducele și arhiducesa Rainer în casa lor. Acolo o jumătate de oră. Apoi cu Rainer la gară. Ora 3 plecat cu el și cu arhiducele Albrecht înapoi la Viena. Conversație plăcută. Ora 4 primit în burg corpul diplomatic, *en gala*, sunt prezentați de Carp. Eu în uniformă românească. Ora 5 dineu în burg, împăratul vine să mă ia. Prezenți toți arhiducii cu suitele. Eu stau între împărat și arhiducele Ludwig Victor. După masă vorbit cu toți, arhiducele Johann Salvator, arhiducele Eugen etc., ei îmi prezintă suitele. Orele 6½-7½ arhiducele Albrecht la mine, discutat despre probleme militare[266]. Rusia. Pentru o oră la operă, Robert der Teufel, enorm de cald. Cu arhiducele Ludwig Victor, care e foarte drăguț. Ora 10 înapoi. Umed.

Luni, 15/27 august. Plecarea din Viena

Ora 7 sculat. Ora 8 împărțit ordine. Vizitat cu Cornaro biserica votivă, Primăria, unde mă conduce înăuntru arhitectul Schmidt, ambrazuri din bronz, fabrica de bronzuri. Ora 11½ înapoi. Venit Kalnoky, rămâne trei sferturi de oră, îi dau Steaua României. Contele Kinsky la mine. Maestrul bucătar primește de asemenea Steaua. Dejunat. Plecat la arhiducele Carl Ludwig, care e foarte *charmant*. Ora 3 înapoi. Împăratul e aici, mă însoțește la gară. Ora 3½ plecarea. Mi-am luat călduros rămas-bun de la împărat, care rămâne pe peron până la plecarea trenului. Baronul Mayer aici, în serviciu de onoare. Enorm de cald. Carp vine cu mine până la Marchegg. Ora 9½ seara sosirea în Pesta. Generali cu Edelsheim în frunte, generalul Schemmel, corpul de ofițeri al regimentului meu austriac, care merge în Bosnia Conversat o jumătate de oră, îmi sunt prezentați toți domnii. Ora 10¼ plecat mai departe, mers toată noaptea, foarte cald, praf.

www.dacoromanica.ro

Sinaia

Marți, 16/28 august

Ora 7 în Cluj. Dejunat în vagon. îmbrăcat. Ora 3 sosirea în Brașov, căldură enormă. Primit pe primar și pe *obergespann* în vagon. Românii au vrut să facă o demonstrație, eu nu mă arăt. Ora 4¼ sosirea în Predeal, unde sunt Elisabeta, miniștrii, Brătianu, Sturdza, Lecca, Aurelian, D. Ghica etc. Contele Monts. Plecat mai departe cu trenul special. Vreme minunată. Ora 5 în Sinaia, lume multă la gară. Cu Elisabeta la mănăstire. Cinat la ora 6. Seara între orele 8 și 11 Brătianu și Sturdza la mine, eu le împărtășesc conversațiile și impresiile mele. Brătianu e foarte satisfăcut. Bismarck dorește să îl întâlnească, îi programează un *rendez-vous* la Salzburg sau Gastein. Eu insist să meargă la Viena, pentru a-l întâlni pe Kalnoky.

Miercuri, 17/29 august

Ora 7½ sculat, dejunat cu Elisabeta. Căldură enormă. În întreaga țară e o asemenea secetă, încât tot porumbul este pierdut. Mare calamitate. În Ungaria tulburări împotriva evreilor. În Croația dezordini. Orele 10-12 Brătianu și Sturdza la mine, discutat diferite probleme. Brătianu trebuie să plece, căci invitația lui Bismarck e destul de urgentă. Lumea se așteaptă la un război și vrea să-și asigure aliațele. Brătianu și Sturdza se întorc la București pentru a face pregătirile de plecare. Bismarck s-a întâlnit cu Kalnoky la Salzburg. Abia la ora 12 la castel, unde s-au făcut progrese. Văzut pe Stöhr. Ora 1 dejunat în pavilionul de vânătoare. Ora 2 din nou la castel, unde îl întâlnesc pe Vernescu, îi arăt castelul, el e destul de jenat. Cinat abia la ora 7. Seara cu Candiano, dictat raportul călătoriei pentru *Monitor*.

Joi, 18/30 august

Vreme minunată, enorm de cald. Secetă. Înainte de amiază scris. Ora 11 la castel. Ora 12½ dejunat în pavilionul de vânătoare, invitați Kretzulescu cu soția și Arion de la Curtea de Conturi. Le-am arătat castelul. După-amiaza cu Heymann, cumpărat vase de apă pentru 10.000 franci. Până la ora 7 la castel. Cinat cu Elisabeta la mănăstire. Seara scris.

Vineri, 19/31 august

Vreme minunată, din nou foarte cald. În București trebuie să fie insuportabil. Ziarele de opoziție se ocupă de vizita mea la Berlin și Viena. Brătianu pleacă marți, pentru a discuta cu Bismarck și Kalnoky. Cei doi au avut un *rendez-vous* în Salzburg. Au izbucnit

www.dacoromanica.ro

Sanderson și Green. Primit pe E. Ghica, care pleacă la Sofia. Castel. Seara scris. Enorm de umed, răcoare de furtună.

Joi, 6 septembrie/25 august

Căldură, umed. Înainte de amiază scris. La castel. La dejun Marghiloman. După-amiază cu Elisabeta la castel. Seara scris. Brătianu l-a întâlnit pe Bismarck la Gastein, el și Kalnoky lucrează pentru pace[267]

Vineri, 7 septembrie/26 august

Cald, uscat. Ora 11 la castel, în 14 zile ne putem muta. După-amiază R. Mihai, cu el la castel. Scris. Seara furtună, enorm de umed.

Sâmbătă, 8 septembrie/27 august

Vreme mohorâtă. Începe ploaia, care devine foarte puternică până la ora 12. În București a plouat tare, dar scurt. Rămas acasă, scris. După-amiază la castel. Ploaia a încetat. Frig și umed. Seara scris.

Duminică, 9 septembrie/28 august

Vreme frumoasă. Ora 9 la biserică. Audiențe. La castel. La masă Sturdza etc., el rămâne și seara, lucrat cu el. Răcoare. Orele 5-6 promenadă singur prin pădure, până la pavilionul de vânătoare. Castel. Seara cu Sturdza până la ora 10. Vânt.

Luni, 10 septembrie/29 august

Vreme frumoasă, vânt rece dinspre nord. Înainte de amiază audiențe. La castel. Dejunat în pavilionul de vânătoare. Ora 4 ceai la castel, Gr. Ghica împreună cu soția etc., Davila. Ploaie torențială. Ora 6 pe jos la mănăstire. Seara scris.

Marți, 11 septembrie/30 august. Ziua Griviței

Vreme mohorâtă, răcoare. Ora 9½ liturghie și Te Deum la biserică, trei sferturi de oră. Trecut în revistă Batalionul 4 Vânători. Înainte de amiază scris. Ceva ploaie, nori foarte amenințători. Ora 12¼ pe platoul cantonamentului Batalionului de Vânători, frumos amenajat. 50 persoane la banchet, soldați sub umbrarul nostru. Toasturi, eu îl țin pe primul, generalul Budișteanu în cinstea Elisabetei, maiorul Petrescu în cinstea mea. Elisabeta mulțumește mamelor care și-au dat fiii pentru patrie. La sfârșit mai vorbește Theodori, apoi horă până la ora 3, când începe o ploaie puternică, ce ține până seara. La castel până la ora 6. Seara retragere cu torțe, răcoare. La Grivița a fost sfințit monumentul. Ipătescu, Candiano, Herlit. O delegație acolo.

www.dacoromanica.ro

tulburări serioase și persecuții împotriva evreilor în Ungaria. În Croația o răscoală, din cauza supremației Ungariei. Ora 10½ la castel, care e aproape terminat. Gresia colorată a fost montată aproape în întregime, lucrările de construcție sunt gata, camera mea e terminată și amenajată, la fel și salonul de muzică. Dejunat în pavilionul de vânătoare. După-amiaza la castel cu Stöhr. Seara scris. Murit contele de Chambord, ne-a anunțat contele de Paris printr-o depeșă. Lipsa de porumb, care anul acesta a fost distrus aproape complet, se face tot mai mult simțită, foarte grav. Comisia pentru revizuirea Constituției își începe din nou lucrările, până acum nu a făcut de fapt nimic. Cu excepția lui Rosetti, foarte puțini se interesează de revizuire. Opoziția este destul de neputincioasă, chiar dacă administrația e slabă și proastă. În Moldova uneltesc rușii. În Bulgaria lucrurile stau foarte prost, Sandro e neputincios.

Sâmbătă, 1 septembrie/20 august

Vreme minunată, ceva vânt, foarte umed. Ora 8½ dejunat cu Elisabeta. Înainte de amiază la castel. La dejun Gr. Ghica împreună cu soția și D. Ghica cu soția, baronul Bigeleben, agent austriac la Sofia. După-amiaza la castel. Cu Elisabeta. Seara scris. Venit Theodori de la București.

Duminică, 2 septembrie/21 august

Nori, vânt, rece. Ora 9 biserică. Orele 10-12 la castel; aranjat camera mea. La dejun Vorontov, Sturdza etc. După-amiaza discutat cu ultimul. Brătianu a fost invitat urgent de către Bismarck la o întrevedere. Sturdza pleacă seara. D. Ghica la masă.

Luni, 3 septembrie/22 august

Căldură enormă, secetă. La castel. Dejunat în pavilionul de vânătoare, invitat pe Suțu. Ion Bengescu. După-amiaza la castel, Heymann și Stöhr. Seara ceva ploaie, care însă încetează imediat. Brătianu pleacă.

Marți, 4 septembrie/23 august

Vreme minunată, cald. Ora 9½ primit pe episcopul catolic, i-am spus că, din cauza opiniei publice, care e enervată de publicațiile trimise aici de la Roma, problema arhiepiscopului trebuie lăsată la o parte. Scris. La dejun Lecca, am conversat cu el. La castel. Seara scris.

Miercuri, 5 septembrie/24 august

Arșiță, secetă îngrozitoare. Știrile din Bulgaria sună foarte grav, Sandro a vrut să abdice, acum acceptă din nou Constituția. Situație dificilă, căci generalii ruși sunt cei care guvernează. Castel. La dejun

www.dacoromanica.ro

Miercuri, 12 septembrie/31 august

Ploaie torențială, nu prea rece, în toată țara. Înainte de amiază scris La castel. La dejun Sturdza, generalul Radovici cu soția. După-amiază cu Sturdza. Brătianu a fost primit excelent de Bismarck la Gastein. Ora 6 la gară. Sosit Willy de Nassau. Cină, domnul și doamna Gr. Suțu și domnul Petzhold cu soția sa foarte drăguță, născută Suțu. Seara furtună. Ora 10 în pat.

Joi, 1/13 septembrie

Vreme minunată. Ora 8½ dejunat *à trois*, apoi vizitat castelul. La dejun Th. Rosetti cu soția și doamna Kremnitz. După-amiază din nou la castel, ceai și muzică. Willy de Nassau trebuie să plece seara la ora 9, eu îl însoțesc la gară. Noapte frumoasă, cu lună.

Vineri, 2/14 septembrie

A plouat în toată țara, prea târziu pentru porumb, însă pentru arat e un noroc. Brătianu la Aix-les-Bains. Vreme minunată. Înainte de amiază și după la castel. Dejunat în Foișor. Seara scris. Răcit.

Sâmbătă, 3/15 septembrie

Vreme minunată. Înainte de amiază scris. La castel, care e acum aproape pregătit să ne mutăm. La dejun doamna I. Ghica, doamna Catargi cu fiica ei Vidrașcu, domnul Slade cu soția. Generalul Crețeanu. După-amiaza ceai la castel. Seara generalul Ipătescu[268] și soția sa la masă.

Duminică, 4/16 septembrie

Vreme frumoasă, cald. Ora 9 biserică. Ora 10 la castel. La dejun, în mănăstire, Olănescu[269] împreună cu inginerul de poduri Winkler din Berlin, care și-a spus părerea despre podul peste Dunăre. După-amiaza scris până la ora 4½. Promenadă la pavilionul de vânătoare și la castel cu Elisabeta. Seara generalul Anghelescu la masă. Scris. Răcit destul de tare, dureri de șale. Noapte rece.

Luni, 5/17 septembrie

Vreme minunată. Înainte de amiază și după la castel, aranjat. Sosit domnul Zettler de la München, examinat cu el toate ferestrele. Seara scris și citit. Răcit. Venit Theodori.

Marți, 6/18 septembrie

Vreme minunată, vânt rece. Înainte de amiază la castel. La dejun, în pavilionul de vânătoare, baronul Saurman cu fratele său, Sturdza

www.dacoromanica.ro

și Carp. După-amiază conversat cu aceștia, iar seara invitat la masă. Carp merge la Viena.

Miercuri, 7/19 septembrie

Vreme minunată. Înainte de amiază la castel cu Zettler și Stöhr. Dejunat în pavilionul de vânătoare. Până seara la castel. Scris. Scrisoare de la *papa* din Weinburg.

Joi, 8/20 septembrie. Sf. Maria

Ora 9 biserică. Vreme frumoasă. La castel. Dejunat în pavilionul de vânătoare. După-amiază castel. Promenadă. Seara, la masă, domnul Grogandopulo din Berlin (de la legația Greciei). Scris până la ora 11. Ceva ploaie.

Vineri, 9/21 septembrie

Vreme minunată. Scris. Ora 11 la castel. La dejun D. Ghica, pleacă la București. Cu el la castel. Promenadă cu Elisabeta, aer cald.

Sâmbătă, 10/22 septembrie

Vreme frumoasă. Înainte de amiază scris. Castel. Pavilionul de vânătoare. Colonelul Maican Dimitrescu la masă. Ploaie. După-amiază la castel, aranjat. Seara scris.

Duminică, 11/23 septembrie

Vreme minunată, foarte cald. Ora 9 biserică. Ora 10 la castel. La dejun Câmpineanu, Aurelian, Cariagdi etc. Sosit de la Atena și Constantinopol prințesa Theresa de Bavaria[270], însoțită de contesa Türkheim și baronul von Massenbach. Eu merg la ora 2 la hotel, unde au descins. Elisabeta o ia apoi cu trăsura la castel, unde se bea ceai. La pavilionul de vânătoare. Seara dineu, ea rămâne până la ora 9, apoi pleacă la hotel. Ploaie. Miniștrii se întorc la București.

Luni, 12/24 septembrie

Vreme mohorâtă, rece. La ora 8 vine prințesa Theresa la micul dejun. Promenadă cu ea, apoi la gară, la ora 9. La ora 9¼ pleacă la București. Toată ziua la castel. Seara citit și scris. Destul de frig.

Marți, 13/25 septembrie

Vreme minunată, însă frig, doar 2 °R dimineața. Ora 9 cu Elisabeta la castel. Dejunat în pavilionul de vânătoare, invitați Lecca și Kalinderu. După-amiază cu ei la castel. Ceai. Seara amândoi la masă. Kalinderu îmi vorbește iarăși despre domenii. Se pare însă că se va amâna din nou. Brătianu a ajuns la Viena. A fost primit de Kalnoky și de împăratul Franz Josef.

www.dacoromanica.ro

Miercuri, 14/26 septembrie

Vreme minunată, destul de frig. La castel totul merge din ce în ce mai încet, sosit ultimele transporturi de la Munchen. Ora 9 - aici cu Elisabeta. Scris la castel până la ora 12½. Dejunat în pavilionul de vânătoare, aici Davila împreună cu copiii săi. După-amiaza scris în castel. Seara promenadă cu Elisabeta.

Joi, 15/27 septembrie

Vreme minunată. Ora 9 cu Elisabeta la castel, aranjat. Noaptea a fost chiciură. Ora 12½ dejunat în pavilionul de vânătoare După--amiază din nou la castel. Seara promenadă cu Elisabeta.

Vineri, 16/28 septembrie

Vreme minunată, frig. Ora 9½ cu Elisabeta la castel, aer foarte plăcut. Ora 11 primit pe Mavrogheni. Ora 12 sosit Sturdza cu trenul. Dejunat în pavilionul de vânătoare, invitat pe contele Bethlen, *obergespan* în Brașov. Ora 2 la castel, văzut totul. Ora 4 ceai. Cu Sturdza, promenadă prin pădure și până la prima cascadă. Ora 5½ înapoi. Sturdza merge la gară pentru a-l lua pe Brătianu, care sosește de la Viena. La cină Brătianu, Sturdza, Mavrogheni cu soția. După masă discutat cu cei doi miniștri. Brătianu e foarte bine și vioi și e mulțumit de rezultatul călătoriei sale. A fost primit de împăratul Franz Josef, a discutat în mod repetat cu Kalnoky, Tisza, Kallay, Reuss. Întrevederea sa cu Bismarck la Gastein foarte mulțumitoare. Îmi prezintă un tratat de alianță cu Austria, pe care îl discutăm. În spatele lui se află însă Germania, așa crede el, ea va semna ultima. Se va telegrafia în acest sens la Viena și Berlin. Buna înțelegere cu Austria a fost complet restabilită. Problema Dunării va fi rezolvată mai târziu. Discutat până la ora 11. Seară rece.

Sâmbătă, 17/29 septembrie

Vreme minunată. Ora 9 cu Elisabeta la castel. Ora 9½ primit pe Brătianu și Sturdza, discutat până la ora 12 despre problemele externe și interne. Dejunat în pavilionul de vânătoare, domnul și doamna Mavrogheni încă aici. Promenadă și la castel. Ora 4 toți împreună ceai acolo. Ora 6 toți pleacă. Doamna Mavrogheni o lasă pe Elisabeta și merge cu soțul ei la Constantinopol, îi pare rău că a demisionat. Seara singuri la masă. Scris.

Duminică, 18/30 septembrie

Vreme mohorâtă. Ora 9 cu Elisabeta la biserică, la castel, destul de umed. La dejun, la mănăstire, doamna Florescu, soția secretarului meu decedat, generalul Crețeanu. După-amiaza ceva ploaie. Primit

www.dacoromanica.ro

în audiență pe colonelul Cozadini, care îmi face reclamație în privința procesului său. Ora 4 la castel, acolo ceai. Încă la mine generalul Crețeanu, care se întoarce deseară. I-am spus să-l avizeze pe mitropolit că duminică are loc instalarea în castel. Ora 6 cu Stöhr la mănăstire. Depeșă de la Sturdza, care spune că la Viena sunt de acord cu tratatul nostru de alianță *à trois*. Liteanu îmi telegrafiază că el nu crede că Germania va semna, căci se află prea departe de noi, dar în orice caz va aproba printr-un îndemn de a merge înainte. Seara scris până la ora 11.

Luni, 1 octombrie/19 septembrie

Aer blând, vreme frumoasă. Ora 9½ cu Elisabeta la castel. Cu Stöhr. Vestibulul terminat. La dejun Maria Cantacuzino și G. Ghica, care se întoarce la Atena, domnișoara Charlotte Levin. De la pavilionul de vânătoare la castel, vizitat totul. Ceai. Seara pe jos înapoi cu Elisabeta. Foarte umed, atmosferă de furtună. Seara scris.

Marți, 2 octombrie/20 septembrie

Vreme minunată. Ora 9 cu Elisabeta la castel. Ora 12½ la pavilionul de vânătoare, foarte cald. După-amiază promenadă. La castel până la ora 6. Promenadă cu Elisabeta și Stöhr. Ceva ploaie.

Miercuri, 3 octombrie/21 septembrie

Vreme mohorâtă, mai târziu foarte frumos. Orele 10-12 inspectat Batalionul 4 Vânători, apoi manevre, foarte bine. Maiorul Petrescu. Ora 12½ la dejun în pavilionul de vânătoare Suleiman Bey cu Hobs-Pașa (ofițer prusian în serviciul Turciei) și cu drăguța lui soție. Ei rămân și la ceai, la castel, până la ora 5. Muzică. Ora 6 promenadă cu Elisabeta și Stöhr.

Joi, 4 octombrie/22 septembrie

Ploaie torențială. Mai târziu vreme frumoasă. Ora 10 singur la castel, unde peste tot se încheie lucrările. La dejun, la mănăstire, D. Sturdza cu soția etc. După-amiază lucrat cu Sturdza. La ceai în castel. Seara pleacă înapoi. Scris. Regele Alfonso la Paris, unde a fost insultat.

Vineri, 5 octombrie/23 septembrie

Vreme caldă și frumoasă. Înainte de amiază la castel. Ploaie torențială. Dejunat la mănăstire. După-amiază la castel. Seara pe jos la mănăstire cu Elisabeta.

Sâmbătă, 6 octombrie/24 septembrie

Foarte umed. Ora 10 ploaie torențială. La castel. Dejunat la mănăstire. După-amiază vreme minunată, cald. Venit generalul Crețeanu.

www.dacoromanica.ro

Orele 4-6 ceai la castel. Seara la ora 9 venit mitropolitul primat. Ora 10½ în pat.

Duminică, 7 octombrie/25 septembrie.
Mutarea în Castelul Peleş

Vânt dinspre nord, frig, senin. Ora 9 liturghie oficiată de vicar, cu cor, participă mitropolitul. Ora 11, gata. Vremea se întunecă, la ora 10 începe să plouă. Sturdza şi Lecca la mine, ultimul îmi aduce lista civilă. Toate monedele de aur au fost bătute în monetăria noastră. Ora 10½ singur pe jos la castel, unde totul e pregătit pentru sfinţire. Venit Basset de la Weinberg. Ploaia încetează. Ora 12½ sfinţirea armelor în curtea castelului de către mitropolit. Cler, cor. Gardă de onoare cu muzică. D. Ghica, Rosetti, toţi miniştrii în afară de Brătianu, Creţescu, preşedinte al Curţii de Casaţie, Grădişteanu, preşedinte al Curţii de Conturi, prefectul Poliţiei, efori, prefectul de Prahova, preşedintele Consiliului general, generalii Cernat, Budişteanu, Fălcoianu etc. Ridicarea steagului este salutată cu salve. Stöhr îmi înmânează cheia de la poarta centrală, pe care eu o descui. Citesc documentul de inaugurare şi îl semnez. Mitropolitul sfinţeşte întreaga clădire, aproape toate încăperile. Ora 2 dineu în sufrageria mare, 50 de persoane, de asemenea Gr. Sturdza, care a venit din Moldova. La dejun ţin primul toast, în cinstea ţării. D. Ghica în cinstea noastră. Apoi vorbesc Alecsandri, Rosetti, care e foarte călduros, mitropolitul şi Cernat. După masă cafea în primul salon. Stöhr a fost şi el la masă, primeşte Crucea de ofiţer al ordinului Steaua României. Ora 3½ vin ingineri şi publicişti din toată Europa, care au sosit de la Paris cu trenul Orient-Expres. Abort, von Blanitz, ministrul bulgar al lucrărilor publice etc., 30 de persoane. Li se arată castelul, iar noi îi invităm la ceai. Rămas până la ora 6. Toţi se întorc la Bucureşti. Seara, la ceai, Alecsandri, Sturdza şi dr. Felix, care a venit de la Berlin. Orele 8-10 pregătit manevrele cu Cernat şi Budişteanu. Ploaie.

Luni, 8 octombrie/26 septembrie

Ora 7½ sculat. Vremea mai bună, însă foarte frig, zăpadă pe munţi. Ora 8 venit mitropolitul, dejunat. Ora 9 pleacă la Bucureşti. Stöhr la noi. Prin tot castelul. Discutat cu Basset. La dejun Alecsandri, pe care l-am invitat. După-amiaza singur, promenadă la mănăstire. Creţeanu la mine, pleacă la Bruxelles. Seara cinat în sufragerie. Jucat biliard până la ora 10.

Marţi, 9 octombrie/27 septembrie

Vreme rece, mohorâtă. Sculat la ora 8. Ora 9½ promenadă cu Elisabeta până la prima cascadă. Destul de frig. La Stöhr. Ora 12½

www.dacoromanica.ro

dejunat. După-amiază singur. Posadă, șosea, mănăstire, pavilionul de vânătoare. Orele 5-6½ scris. Alecsandri la masă. Biliard.

Miercuri, 10 octombrie/28 septembrie

Vreme frumoasă, cald. Înainte de amiază promenadă cu Alecsandri. La dejun Wight și prințul Știrbey, care rămân până la ora 4½, ceai. Conversat îndelung cu Wight. Ora 6½ cinat. Seara biliard, cu Alecsandri. Orele 5-6 promenadă.

Joi, 11 octombrie/29 septembrie

Vreme bună, mai închisă. Ora 10 la pavilionul de vânătoare, scris. La dejun câteva persoane. După-amiază promenadă la gară. Ora 6½ cina, invitat pe toți ofițerii Batalionului 4 Vânători, decorat câțiva. După masă muzică. Generalul Dankov aici. Seara biliard cu Alecsandri și Candiano.

Vineri, 12 octombrie/30 septembrie

Vreme minunată. Ora 9½ la Sinaia, unde este instalat Batalionul 4. Trecut în revistă și văzut defilând. Pleacă în marș spre Câmpina, la manevre. O companie rămâne aici. Promenadă cu Alecsandri. La dejun nici un invitat. Promenadă cu Elisabeta. Seara invitat pe Slade cu soția. Biliard.

Sâmbătă, 1/13 octombrie

Vreme mohorâtă, nu e frig. Înainte de amiază cu Elisabeta la pavilionul de vânătoare. La dejun Kretzulescu, Mănescu, Hartley; rămân la ceai. Ora 4½ plimbare. Seara nimeni la masă. Biliard.

Duminică, 2/14 octombrie

Vreme nehotărâtă. Ora 8¾ la mănăstire. Ora 9 biserică. Înainte de amiază cu Elisabeta. La dejun D. Sturdza și Brătianu. După-amiază lucrat cu ei. Promenadă la prima cascadă, ploaie. Seara lucrat cu Sturdza. Stătescu a demisionat. Chițu ad-interim la Ministerul Justiției. Abia la ora 11 în pat. Dureri de dinți.

Luni, 3/15 octombrie

Vreme rece. Înainte de amiază cu Elisabeta. La pavilionul de vânătoare. Nimeni la dejun. Mai târziu Alecsandri. După-amiază promenadă cu Candiano, vânt foarte rece. Seara biliard.

Marți, 4/16 octombrie

Frig și mohorât. La pavilionul de vânătoare. Nimeni la dejun. După masă venit Cernat și Budișteanu, discutat manevrele. Basset și Stöhr venit de la București. Seara doamna Ventura la ceai.

www.dacoromanica.ro

Miercuri, 5/17 octombrie

Vreme minunată. Promenadă cu Elisabeta. Ora 12 venit Sturdza lucrat cu el, discutat tratatul. Pleacă la Baden, îl vede pe Kalnoky la Viena și merge la Weinberg. Seara biliard. Venit generalul Crețeanu. Noapte senină cu lună.

Joi, 6/18 octombrie

Vreme minunată. Sculat la ora 7. Ora 8¾ la gară cu Elisabeta, generalul Crețeanu și Alecsandri. Ora 9½ plecat la Campina. Ora 10¼ acolo. La Podu Vadului încălecat. Acolo Cernat, Budișteanu Davila etc. Manevre ale Diviziei 4, Corpul 2 de Armată. Batalionul 4 Vânători este inamicul. Manevrat până la ora 2, foarte bine. Ora 2½ cu trenul special înapoi la Sinaia. Ora 4 acolo. Ceai. Cu Elisabeta. Seara biliard, scris. Aer minunat. Prințul de coroană al Prusiei la Weinberg.

Vineri, 7/19 octombrie

Noaptea ploaie. Înainte de amiază s-a făcut din nou frumos. Discutat cu Knechtel amenajarea grădinii. Ora 12½ dejunat. După-amiază căutat cu Knechtel și Stöhr un loc pentru clădirea Economatului. Seara biliard cu Elisabeta, doamnele, Alecsandri etc.

Sâmbătă, 8/20 octombrie. Manevre la Băicoi

Vreme minunată. Ora 8¾ la gară, pe jos, cu Elisabeta, Alecsandri etc. Ora 9¼ plecarea. Ora 10½ în Băicoi, acolo Cernat, Radovici, încălecat. Vizitat pozițiile, la redute, apoi la Băicoi, unde se află colonelul Călinescu, observat întreaga manevră. Vânt rece. Durat până la ora 3. Bateria de munte de asemenea pe poziții. Ora 4 plecat din gara Băicoi spre Sinaia. Ora 5½ aici. Pe jos la castel. Seara biliard. Diviziile 3 și 4 au manevrat una împotriva celeilalte. Noapte senină cu lună.

Duminică, 9/21 octombrie. Sinaia-Ploiești

Vreme minunată. Ora 8¾ pe jos cu Elisabeta și Alecsandri la gară. Ora 9¼ plecarea, cald. Ora 11 sosirea în Ploiești, mare întâmpinare la gară. Chițu acolo. Prin oraș spre biserică, liturghie și Te Deum, apoi la primarul Streinu, unde locuiesc. Acolo fiica sa Theodora. Rămas acasă până la ora 3, apoi plecat cu Chițu. Vizitat spitalul, baia orășenească etc. La bariera Câmpinei, văzut defilarea Diviziei 3 a generalului Budișteanu, care vine de la Băicoi. Ora 6 dineu, 40 persoane, apoi plimbare prin oraș cu trăsura mea. Enorm de multă lume pe străzi. La primărie retragere cu torțe în fața Corpului 2 de Armată. Foarte bine. Ora 10 acasă. Multă lume pe străzi, destul de iluminat. Cer senin cu stele și deloc frig.

www.dacoromanica.ro

Luni, 10/22 octombrie. Ploieşti-Sinaia

Vreme minunată, cald. Sculat la ora 7½. Acasă până la ora 10, primit câteva persoane. La bariera Câmpinei. Ora 11 soseşte Elisabeta. Mare întâmpinare la gară. Ne ducem la barieră, unde sunt trupele Corpului 2. Defilare. Durat o oră şi jumătate, 10.000 de oameni. Apoi adunat ofiţerii, critica manevrelor. Enorm de multă lume. Întors călare în oraş. Ora 1½ dejun, 50 persoane, toasturi. Ora 4 plecarea. Ora 6 la Sinaia. Mers cu Elisabeta la castel. Alecsandri a plecat.

Marţi, 11/23 octombrie

Vreme minunată, foarte cald. Înainte de amiază la pavilionul de vânătoare, cu Stöhr. Ora 12½ venit Mukhtar-Paşa, care în '77 a comandat în Asia. Îl însoţesc Suleiman Bey şi doi secretari. Primit în camera mea, apoi dejunat şi după aceea vizitat castelul, discutat îndelung cu Mukhtar despre bunele relaţii cu Turcia. Ora 4 ceai în pavilionul de vânătoare. Ora 5 concediat domnii. Seara biliard cu Candiano. Scris.

Miercuri, 12/24 octombrie

Vreme minunată, foarte cald. Stöhr la mine. Promenadă. La dejun E. Ghica de la Sofia; îmi spune că lucrurile merg rău în Bulgaria. După-amiaza cu el, ceai. Seara ploaie. Candiano la Bucureşti, venit Greceanu.

Joi, 13/25 octombrie

Vreme schimbătoare, munţii acoperiţi. La pavilionul de vânătoare. Ora 12 venit Brătianu. Pherekyde şi prinţesa Bibescu, născută Epureanu, împreună cu sora ei Esarcu. Dejunat. După-amiaza lucrat cu Brătianu. Se teme de o ruptură cu Rosetti, care este condus de fiul său nebun şi este prea radical în problema Dunării. Camerele se vor întruni în 15/27 luna aceasta, însă vor lucra mai întâi pe secţiuni şi la buget. Sturdza l-a văzut pe Kalnoky la Viena şi este încântat de primirea sa. Ora 4 ceai. Vorbit cu Pherekyde. Ora 5½ pleacă amândoi. Ploaie, mică promenadă. Seara, la masă, prinţesa Bibescu şi mad. Esarcu, care locuiesc aici.

Vineri, 14/26 octombrie

Vreme ploioasă, întunecată. Înainte de amiază depeşă de la Liteanu din Berlin, conform căreia *le traité à trois* a fost acceptat, aşa cum am sperat. Reuss a primit *plein pouvoir* pentru a-l semna la Viena. Din Bulgaria ştirile cele mai grave. Sandro a concediat toţi ruşii din anturajul său, din cauză că Palsikov, adjutantul său cel mai drag, a fost rechemat de împăratul Alexandru al III-lea. Foarte mare încordare

www.dacoromanica.ro

între Petersburg şi Sofia. Ora 12 contele Tornielli cu contele şi contesa Bizio şi cu mama ei, marchiza Gattarino, doamnă de curte a ducesei de Genova, Mitilineu, toţi la dejun, după-amiaza le-am arătat castelul. Muzică, ceai. La ora 5½ pleacă toţi înapoi la Bucureşti. Seara biliard cu Greceanu, scris. Liteanu îmi telegrafiază pentru a mă anunţa că trebuie schimbate câteva cuvinte în tratat, ca acesta să fie *à trois*.

Sâmbătă, 15/27 octombrie

Vreme minunată, cald. Înainte de amiază promenadă cu Elisabeta. La dejun Bibescu, Cesianu şi L. Duca-Gallera, arhitect francez. După-amiază venit Brâncoveanu; mi-a spus că cedează Piscul Câinelui către stat pentru 400.000 franci, crede însă că trebuie să lase din preţ 100.000 franci, astfel încât să mai aibă de plătit 200.000 franci. După-amiaza cu toţii la pavilionul de vânătoare. Seara biliard cu Greceanu.

Duminică, 16/28 octombrie

Vreme minunată. Ora 9 cu toţii pe jos la biserică, promenadă cu Elisabeta. Ora 11½ Câmpineanu la mine. Lecca a demisionat, din cauza lui Rosetti, care l-a atacat în ziarul lui. La dejun Câmpineanu şi Filipescu, care acum a divorţat definitiv de soţia sa. Îi arăt întregul castel, el e încântat. După-amiază soseşte Lecca, eu îl rog să-şi retragă demisia, ceea ce şi face pentru moment. Venit Brâncoveanu, din nou despre Piscul Câinelui, care este licitat de stat pentru numai 200.000 franci. Eu îi promit, în prezenţa lui Câmpineanu şi Lecca, că se vor oferi 400.000 franci, poate chiar 450.000 franci. Venit generalul Pilat. Singur la ceai. Seara rămâne numai Filipescu la masă.

Luni, 17/29 octombrie

Vreme mohorâtă, frig. Înainte de amiază promenadă. În Bucureşti, Rosetti şi-a dat demisia ca preşedinte, Camera nu vrea să o accepte. Criză, din cauza căreia trebuie să merg la Bucureşti. Brătianu este puţin descurajat. Sturdza a fost la Weinburg. După-amiaza promenadă, scris. Seara biliard cu Greceanu.

Marţi, 18/30 octombrie

Vreme minunată. Înainte de amiază la pavilionul de vânătoare. Ora 12½ venit Văcărescu împreună cu soţia sa şi generalul Fălcoianu, care a devenit şef al Marelui Stat-Major. Rămân întreaga după-amiază. Vorbit despre Brialemont. Ora 4 ceai. Ora 5½ pleacă. Seara biliard cu Greceanu şi Basset.

www.dacoromanica.ro

Miercuri, 19/31 octombrie

Vreme minunată, –2 °R. Promenadă cu Elisabeta, destul de frig, la soare plăcut La Stöhr. După-amiaza cu Elisabeta. Ora 4 ceai. Seara își iau rămas-bun Bibescu și Esarcu, care au stat 6 zile la noi. Rosetti a demisionat definitiv din funcția de președinte al Camerei. Generalul Lecca ales în locul său. În Bulgaria lucrurile merg ceva mai bine, dar Sandro a rupt-o definitiv cu Rusia. Sturdza la Viena, a definitivat totul cu Kalnoky și Reuss.

Cotroceni

Joi, 1 noiembrie/20 octombrie. Sinaia-București

Vreme minunată, –3 °R. Ora 8 luat micul dejun cu Elisabeta. Ora 8¾ cu Elisabeta, Stöhr etc. pe jos la gară. Ora 9¼ plecat singur spre București. Ora 11 în Ploiești, acolo Dabija. Ora 12½ sosirea în București. Aici toți miniștrii, D. Ghica, D. Lecca, președinte al Camerei, Bibescu, Voinov etc. Mers direct la Cotroceni. Prefectul Poliției la mine. Ora 3 prin oraș, Dâmbovița, la Palat, unde s-a făcut mult, însă nu se poate locui mai devreme de 6 săptămâni. Ora 5 înapoi. Brătianu la mine până la ora 6½, atins toate problemele. Cinat singur. Seara citit și scris.

Vineri, 2 noiembrie/21 octombrie

Vreme minunată, frig, enorm de uscat, praf. Înainte de amiază generalul Lecca, președinte al Camerei, la mine. Ora 10½ Sturdza și Carp la mine, au venit direct de la Viena. Tratatul perfect, semnat *à trois*. Ministrul de Finanțe, Lecca la mine. După-amiază audiențe. Plecat la Palat. Stătescu la mine, demisionează ca ministru de Finanțe. Orele 5-6 baronul Mayer, foarte mulțumit de rezolvarea favorabilă. Seara singur, scris și citit.

Sâmbătă, 3 noiembrie/22 octombrie

Vreme minunată, frig, praf. Călărit prin grădină. Orele 10-11½ Consiliu de miniștri, tratat problemele Camerei și administrației. După-amiaza la ora 2 la expoziția Cooperativei. Acolo două ore, Butculescu mă conduce înăuntru. Ora 4 la Concursul Agricol. Ora 5 înapoi, foarte cald. Orele 5-7 audiențe, Văcărescu etc. Seara singur, citit etc.

Duminică, 4 noiembrie/23 octombrie. Ziua lui Carlo

Vreme minunată. Ora 10 înainte de amiază primit pe profesorul Păun, profesor gimnazial, care urmează să plece la Düsseldorf pentru educația românească, bărbat serios, cu aspect plăcut[271]. Ora 11½ mitropolitul Moldovei. Ora 2 la împărțirea premiilor la Școala de

www.dacoromanica.ro

agricultură, prezenți D. Ghica, Manu, Aurelian, Campineanu. Acolo până la ora 4. Horă. Ora 4½ primit pe mitropolitul primat, ora 5 pe Drăgoumis. Seara scris lui Leopold în privința profesorului român Pauli.

Luni, 5 noiembrie/24 octombrie

Vreme minunată, mai puțin rece. În grădină. Ora 10 venit Campineanu, ora 11 Chițu. Ora 1½ la Palat, văzut în amănunt toate încaperile, care vor fi foarte drăguțe, dar sunt mult rămase în urmă. Acolo până la ora 4½. Ora 5 în Cotroceni. Kallicovici, treburile în Serbia merg foarte rău, se formează o opoziție dinastică. Primit pe Keun. Orele 6-7 Sturdza, semnat tratatele pentru Viena și Berlin. Carp le ia cu el la Viena. Seara citit, scris. Basset la mine, discutat dotațiunea, care încă nu este hotărâtă. Scrisoare de la Leopold în privința profesorului român. Antoinette este din nou suferindă în Meran și stă la pat.

Sinaia

Marți, 6 noiembrie/25 octombrie. București-Sinaia

Sculat la ora 6½. Vreme minunată, puțin rece. Ora 8 plecarea, la gară miniștrii etc. Sturdza merge cu mine până la Băicoi. Ora 12¼ în Sinaia, Elisabeta la gară, are febră. Mers la castel. Foarte cald, înnorat. Aici Lecomte. Dejunat. După-amiaza la pavilionul de vânătoare. Seara jucat biliard cu Lecomte și Greceanu.

Miercuri, 7 noiembrie/26 octombrie. Sf. Dimitrie

Vreme minunată, foarte cald. Promenadă. Lecomte. După-amiază scris. Depeșe către D. Ghica, Sturdza, Lecca, Brătianu și Cariagdi. Seara biliard.

Joi, 8 noiembrie/27 octombrie

Vreme minunată, foarte cald. Înainte de amiază discutat cu Lecomte și Stöhr despre noua casă pentru personalul castelului. După-amiază promenadă. Seara biliard. Tulburări în Serbia.

Vineri, 9 noiembrie/28 octombrie

Vreme minunată, foarte cald. Înainte de amiază cu Elisabeta la prima cascadă. Discutat cu Stöhr construcția. C. Manu aici. După-amiază scris. Seara biliard cu colonelul Greceanu.

Sâmbătă, 10 noiembrie/29 octombrie

Vreme ploioasă. Înainte de amiază cu Stöhr. Promenadă. Scris. La masă Theodori, venit de la București, și Djuvara. După-amiază promenadă. Ploaie. Seara senin. Jucat biliard.

www.dacoromanica.ro

Duminică, 11 noiembrie/30 octombrie

Vreme minunată, foarte cald. Orele 11-12 promenadă. Marcovici și Kalinderu la dejun, le-am arătat castelul. Ceai. Seara scris. Biliard. Noapte rece și senină, cu lună.

Luni, 12 noiembrie/31 octombrie

Viscol cu zăpadă și ploaie. Ora 10 vreme minunată. Promenadă și cu Knechtel despre lucrări. La *lunch* Saurma și fratele său. După-amiază cu Knechtel. Seara foarte frig, complet senin, îngheață. Biliard.

Marți, 1/13 noiembrie

–5 °R. Vreme minunată. Înainte de amiază cu Knechtel, în problema anexelor. La dejun Sturdza cu I. Ghica, acesta se duce ca secretar la Berlin. După-amiaza lucrat cu Sturdza. Se va produce o criză în guvern, din cauza lui Chițu. Ora 6 ei pleacă împreună cu colonelul Greceanu. Seara cu Elisabeta. Citit. Vreme mai blândă.

Miercuri, 2/14 noiembrie

Vreme frumoasă, blândă. Înainte de amiază cu Stöhr, apoi cu Knechtel, pentru anexe și platoul din fața castelului. La dejun Wight, care pleacă în concediu. Discutat întreaga după-amiază cu el. Ora 4 ceai. În Serbia lucrurile merg foarte rău, revolte pretutindeni. Milan, care se comportă ca un despot, este în pericol. În Bulgaria treburile revin provizoriu la ordine, însă și acolo e pericol. Călătoria kronprințului în Spania îi irită pe francezi. Seara cu Elisabeta, care nu se simte bine. Biliard, apoi citit și scris până la ora 10.

Joi, 3/15 noiembrie. Aniversarea căsătoriei noastre, 14 ani

Vreme minunată. Elisabeta dureri puternice de dinți. Înainte de amiază promenadă cu Elisabeta. Knechtel a amenajat platoul. La dejun contele Craville, care a fost mutat la Stuttgart. Rămâne până la ceai. Promenadă. Depeșe de la Consiliul de miniștri, generalul Lecca în numele Camerei. Seara scris.

Vineri, 4/16 noiembrie

Vreme minunată. Cu Knechtel pentru terasă. Pavilionul de vânătoare. Cazimir pleacă în Moldova, a murit soacra sa Liteanu. După-amiază cu Elisabeta, scris. Seara biliard cu Greceanu și Young, care a venit pentru Elisabeta.

Sâmbătă, 5/17 noiembrie

Ceață deasă, umed. Young la noi. Nimeni la dejun. După-amiază promenadă. Seara biliard cu Young, Greceanu și Șoimănescu.

www.dacoromanica.ro

Duminică, 6/18 noiembrie

Ceață deasă, ploaie. Înainte de amiază Young. Cu Knechtel, terminat lucrările pentru platou. Ceața se ridică. La dejun Sturdza C stescu--Comăneanu, profesorul Păun cu soția, care merg la Dusseldorf Basset și generalul Crețeanu. Venit Theodori. După-amiaza lucrat cu Sturdza. Ceai, discutat cu Păun, care pleacă peste 8 zile Seara cu Sturdza, care rămâne aici. Scris.

Luni, 7/19 noiembrie

Ploaie, ceață, umed și întunecat. Înainte de amiază căutat ornamente cu Elisabeta. Banu la mine, pentru proiectul de contract privind lumina electrică. La *lunch* Sturdza, Dabija, Hartley cu planurile pentru portul din Giurgiu. Ora 4 ceai. Seara pleacă toți. Biliard cu maiorul Șoimănescu.

Marți, 8/20 noiembrie. Sf. Mihail

Vremea mai bună, blândă. Înainte de amiază scris. La dejun și cină Ioan Cantacuzino, domnul și doamna Maiorescu împreună cu fiica, ~~doamna Kremnitz~~. Elisabeta le citește. După-amiază promenadă. Seara biliard. Ploaie.

Miercuri, 9/21 noiembrie

Vreme rece, mohorâtă, ploaie întreaga zi. La *lunch* Maiorescu, Cantacuzino etc. După-amiază pleacă. Seara venit Willy de Nassau, a fost mutat în Boemia. Șoimănescu îl ia de la gară. Cinat. Seara toți împreună, jucat biliard.

Joi, 10/22 noiembrie

Vreme minunată, zăpadă pe munți. Dejunat *à trois*, apoi arătat lui Willy castelul. Ora 12 el pleacă înapoi spre Brașov, eu îl conduc la gară. Vânt rece. După-amiaza promenadă singur. Ora 4 Basset la mine, pleacă împreună cu Stöhr la București pentru diferitele ateliere de foiță de aur. Seara biliard cu Șoimănescu. Kronprințul a sosit în Valencia, unde a fost primit călduros. Francezii sunt supărați din cauza călătoriei sale, presa franceză instigă îngrozitor împotriva Germaniei, provoacă la război. În Serbia guvernare despotică cu represalii.

Vineri, 11/23 noiembrie

Vreme minunată. Dimineața –5 °R. Înainte de amiază cu Elisabeta, scris. Promenadă. Venit generalul Crețeanu. După-amiază promenadă cu Elisabeta și cu doamnele, orele 2-4. Aer minunat, munții sunt acoperiți cu zăpadă. Scris. Seara biliard.

www.dacoromanica.ro

Sâmbătă, 12/24 noiembrie

Vreme minunată, –6 °R. Înainte de amiază cu Elisabeta. Promenadă singur. Ora 12½ primirea marchizului de l'Aubespine în audiență oficială, ca ministru rezident al principatului Monaco. Sturdza de față. Dejun, la care vine și Aurelian. După-amiaza lucrat cu amândoi miniștrii. Ora 4 ceai. Venit generalul G. Anghelescu și Davila. Ora 5½ pleacă marchizul de l'Aubespine, Aurelian etc. La masă Sturdza și Davila. Seara cu Sturdza.

Duminică, 13/25 noiembrie

Vreme minunată, înghețat. Ora 9 la biserică, liturghie în biserica mică. Înainte de amiază Davila la mine, e foarte suferind, boală de inimă. Ora 12½ venit doamna Mavrocordat și Theodori. După-amiază lucrat cu Sturdza. Voinov chemat la Ministerul Justiției. Seara pleacă Sturdza și Davila. Biliard.

Luni, 14/26 noiembrie

Vreme minunată, chiciură. Înainte de amiază cu Elisabeta. Promenadă singur. Domnul Păun pleacă la Düsseldorf ca profesor român pentru Ferdinand și Carlo. La dejun doamnele Kretzulescu și Lahovary. După-amiază Stöhr. Seara biliard. Noapte rece.

Marți, 15/27 noiembrie

–6 °R, vreme minunată. Promenadă cu Elisabeta. Ora 12 venit Lecca și Voinov, care depune jurământul. Dejun. Promenadă cu amândoi miniștrii. Ceai. Ora 5 pleacă. Salos, care e bolnav, merge la București. Seara scris. Biliard până la ora 10½.

Miercuri, 16/28 noiembrie

Vreme minunată. Înainte de amiază discutat diferite lucruri cu Stöhr. Promenadă lungă, foarte cald, munții minunați. După-amiază citit și scris. Promenadă. Seara biliard până la ora 10½.

Joi, 17/29 noiembrie

Vreme minunată, deloc frig. Înainte de amiază promenadă în pădure. La dejun venit Maiorescu, care își aduce fiica, spre a rămâne o vreme la Elisabeta. Generalul Vlădescu. La ceai generalul Slăniceanu cu soția. Ei rămân și seara la masă. Jucat biliard cu Slăniceanu și Șoimănescu până la ora 10. Generalul Slăniceanu este foarte suferind, se teme că are diabet, la fel ca Boerescu, care e pierdut.

Vineri, 18/30 noiembrie

Vreme minunată, deloc frig. Înainte de amiază mare promenadă singur. La dejun generalul Slăniceanu cu soția. După-amiază jucat

www.dacoromanica.ro

biliard. După ceai se întorc amândoi la București. Scris. Seara biliard Camerele din București lucrează puțin. La 16 28 noiembrie a fost alese din nou toate birourile. Gheorghian[27] în locul lui Voin v. Problema Dunării nu a fost adusă până acum în discuție, mii istrii ezita să o facă. Construcțiile la Palat sunt foarte întârziate, nu ne vom putea muta mai devreme de 14 zile.

Sâmbătă, 1 decembrie/19 noiembrie

Vreme minunată, foarte cald. Înainte de amiază cu Stöhr. Promenadă la cascadă, cald. La dejun doamna Artol cu soțul ei Padilla, Theodori etc. După-amiaza se face muzică, Artol și Padilla dansează, Lubicz și încă un pianist acompaniază. Ora 4 ceai. Seara pleacă. Apus minunat, pădurile și vârfurile munților complet roșii. Seara scris.

Duminică, 2 decembrie/20 noiembrie

Vreme minunată, înghețat, frig. Ora 9 la biserică, apoi inventariat cu Stöhr tot ce mai trebuie făcut în castel. La dejun Sturdza, noul secretar belgian contele Lalaing, foarte serios. Generalul Crețeanu. După-amiaza cu Sturdza. Primit o delegație din Tulcea. Colonelul Gorjan. Ora 4 ceai. Seara cu Sturdza. Elisabeta nu se simte bine. Ceață, vânt rece.

Luni, 3 decembrie/21 noiembrie

Vreme minunată. Înainte de amiază promenadă cu Sturdza. După masă din nou promenadă și văzut casa lui Costinescu. Ora 4 ceai. Seara Sturdza și Crețeanu pierd trenul, vor pleca dimineață la ora 6. Seara biliard. Elisabeta suferindă. B. Boerescu a murit la Paris.

Marți, 4 decembrie/22 noiembrie

Vreme minunată, noaptea –4 °R, la soare cald. Înainte de amiază cu Elisabeta, scris. Promenadă. După-amiază promenadă cu Elisabeta, vremea devine mohorâtă. Seara scris.

Miercuri, 5 decembrie/23 noiembrie

Ninsoare puternică. Ninge aproape toată ziua. Promenadă, foarte ud. După-amiază Stöhr. Scris. Seara jucat biliard și scris până la ora 11.

Joi, 6 decembrie/24 noiembrie

Vreme frumoasă, înghețat. După-amiaza ninge iarăși puternic. Audiențe din Dobrogea. Seara scris. Biliard. Scris lui *papa*.

Vineri, 7 decembrie/25 noiembrie

Vreme frumoasă, zăpadă adâncă, –6 °R. La pavilionul de vânătoare prin zăpada adâncă. Ora 12 venit doctorul Theodori. Camerele nu fac

www.dacoromanica.ro

nimic, Panu[illegible] a încetat, Brătianu foarte mulțumit. După-amiază scris. Seara biliard. Noapte senină cu lună, foarte frig.

Sâmbătă, 8 decembrie/26 noiembrie

–12 °R. Frig. Soare, vreme senină. Sărbătoarea Ordinului Sf. Gheorghe. Telegrafiat împăratului Alexandru și marilor duci Nicolae și Mihail. Promenadă cu Elisabeta. Ora 12¾ venit ministrul Lecca împreună cu Racoviță și Neg, care depun jurământul ca membri ai Curții de Conturi. Domnii rămân la dejun și la ceai. Discutat cu Lecca despre situație. Câmpineanu a demisionat fără motiv, Camerele nu înaintează. Rosetti îmbufnat, creaturile sale s-au potolit. Ora 3 venit Brâncoveanu, se plânge că guvernul nu face nimic în problema Piscului Câinelui. Este o consecință a Camerei, care rămâne în secțiuni. Ora 5 pleacă toți. Seara jucat biliard cu Elisabeta și cu doamnele. Noapte senină cu lună, rece. Kronprințul Germaniei merge de la Madrid la Roma, pentru a-l vedea pe regele Umberto.

Duminică, 9 decembrie/27 noiembrie

Vreme minunată. Înainte de amiază promenadă cu Elisabeta, totul nins, frig. Ora 12½ dejun, venit Sturdza cu soția, Isvolski etc. Liteanu, care îmi relatează multe din Berlin. După-amiază cu Sturdza și Liteanu. Gane, prefectul de Iași. Ora 4 toți împreună ceai. Familia Sturdza rămâne peste noapte la castel. Seara biliard, conversat până la ora 11. Noapte rece.

Luni, 10 decembrie/28 noiembrie. Ziua Plevnei

Vreme minunată. Înainte de amiază multe depeșe. Ora 10¼ toți împreună pe jos la biserică, Te Deum, Compania de Vânători defilat în curte. Ora 11 înapoi la castel. Cu Stöhr. După-amiază promenadă cu Sturdza, frumos, însă vânt rece. Ceai. Ora 6 domnul și doamna Sturdza pleacă înapoi. Seara biliard.

Marți, 11 decembrie/29 noiembrie

Moină, cald. Înainte de amiază promenadă. Venit Greceanu, Cazimir pleacă înapoi. După-amiază biliard. Seara biliard cu Elisabeta și Greceanu.

Miercuri, 12 decembrie/30 noiembrie

Vreme blândă, soare. Promenadă, destul de ud. Venit doamna Kretzulescu împreună cu fiul ei și Theodori. Palatul nu va fi gata înainte de 14 zile. După-amiază biliard, scris. Seara biliard cu Elisabeta și Greceanu.

www.dacoromanica.ro

Joi, 1/13 decembrie

Ceva viscol cu zăpadă, blând. Înainte de amiază cu Stohr. La dejun Rosetti-Solescu de la Viena. După-amiază scris. Seara biliard. Noapte minunată cu lună, blând.

Vineri, 2/14 decembrie

Vreme minunată, ceva îngheț. Mai târziu foarte cald. Promenadă Elisabeta patinează. Venit Basset. După-amiază discutat cu Basset Biliard. Seara la fel, cu Elisabeta. Noapte senină cu lună.

Sâmbătă, 3/15 decembrie

Vreme minunată, aer foarte bun. Promenadă. Hotărât în privința iluminatului electric împreună cu Slade, Basset și Stöhr. Ora 12 venit I. Brătianu cu soția, D. Ghica-Comănești cu soția și Theodori. După-amiază discutat cu Brătianu, totul merge bine, revizuirea Constituției a ajuns pe o cale mai bună. Toți împreună ceai. Ora 5½ Brătianu și Ghica pleacă înapoi. Seara biliard.

Duminică, 4/16 decembrie

Vreme minunată. Înainte de amiază cu Elisabeta, ea patinează. Promenadă. Ora 12 venit Sturdza cu episcopul Melchisedec. După-amiază discutat cu ei în problema Bisericii, reforma Sinodului, opoziția lui Orleanu, fratele lui Barbu Constantinescu. Ora 6 pleacă amândoi și Theodori la București. Înmormântarea lui B. Boerescu cu o participare enormă și cu multe cuvântări. Seara senin cu lună. Biliard. Kronprințul Germaniei a ajuns din Spania la Genova și merge la Roma.

Luni, 5/17 decembrie

Vreme minunată, foarte blândă. Înainte de amiază promenadă cu Elisabeta. Se dezgheață foarte tare. După-amiază cu Basset pentru contractul la lumina electrică. Venit generalul Crețeanu. Seara biliard.

Marți, 6/18 decembrie. Sf. Nicolae

Vreme blândă. Înainte de amiază promenadă. Venit Câmpineanu și Racoviță de la Iași. După-amiază lucrat cu Câmpineanu etc. Ora 4 ceai. Seara biliard.

Miercuri, 7/19 decembrie

Viscol cu zăpadă, însă vreme blândă. Înainte de amiază hotărât repartizarea lămpilor electrice cu Slade, Gordon și Stöhr. După-amiaza dezgheț. Seara biliard.

www.dacoromanica.ro

Joi, 8/20 decembrie

Zăpadă adanca Promenadă, greu de mers. După-amiază scris, citit. Seara biliard.

Vineri, 9/21 decembrie

Vreme frumoasă, înghețat. Mers cu patinele, cu Elisabeta, spre Bușteni. Munții minunați. După-amiază biliard, scris. Seara biliard.

Sambătă, 10/22 decembrie

Vreme blândă. Înainte de amiază cu Stöhr și Kott. Promenadă. După-amiază scris. Ora 4 ceai. Seara biliard.

Duminică, 11/23 decembrie

Vreme blândă. Înainte de amiază promenadă cu Elisabeta. Ora 12 venit Sturdza. După-amiază promenadă cu Elisabeta și cu el. Atmosferă blândă, multă zăpadă. Seara biliard. Sturdza rămâne.

Luni, 12/24 decembrie

Vreme întunecată. Trimis cadouri părinților. Orele 11-12 promenadă cu Sturdza, viscol cu zăpadă, vânt. După-amiază scris, cu Sturdza, care pleacă la ora 6. Seara biliard.

Marți, 13/25 decembrie

Vreme frumoasă, ceva ninsoare. Promenadă, foarte alunecos. Venit Candiano. Biliard. După-amiază cu Elisabeta. Scris. Seara pleacă Greceanu. Promenadă. Biliard cu Candiano.

Miercuri, 14/26 decembrie

Vreme rece. Promenadă. După-amiază prefectul Poliției Radu Mihai, cu el până la ora 6. În București totul merge bine. Seara biliard. Crăciunul catolic.

Joi, 15/27 decembrie

Vreme închisă, –2 °R. Promenadă, la pavilionul de vânătoare cu Elisabeta etc. După-amiază scris. Seara biliard. În București Camerele nu lucrează aproape deloc.

Vineri, 16/28 decembrie

Vreme frumoasă, nu e frig. Înainte de amiază Heymann și Stöhr. Promenadă. Venit domnul și doamna Maria Suțu, născută Romalo, și generalul Crețeanu. După-amiază biliard. Ora 4 ceai. Seara biliard cu Candiano și Suțu. Noaptea Elisabeta s-a rănit destul de tare la ochi, din fericire nu e periculos. În Cameră s-a format o opoziție,

www.dacoromanica.ro

unde este indirect mâna lui Rosetti. El nu vrea să o rupă [illegible] cu Brătianu.

Sâmbătă, 17/29 decembrie. Ziua Elisabetei, 40 de [illegible]

Vreme instabilă, puțină ceață. Ora 9 dejunat. Cadou. Felicitari din partea personalului Casei. Ora 10½ la mănăstire, Te Deum. Ora 11 împărțirea darurilor pentru elevii școlii din Sinaia. Ora 12 venit miniștrii Sturdza, Lecca, Aurelian, Dabija, Voinov, doamna Sturdza și R. Mihai. Felicitări. Dejun pentru 24 persoane. După-amiaza cu Sturdza, apoi cu ceilalți miniștri. Ora 4 ceai. Ora 6 pleacă toți. Seara biliard.

Duminică, 18/30 decembrie

Vreme instabilă. Înainte de amiază scris. Heymann aici. Promenadă. Ora 12½ dejunat. După-amiază scris. Stöhr la mine, luat rămas-bun, pleacă la București, apoi la Viena, Veneția, Florența, Milano, München etc., 6 săptămâni. Seara biliard.

Luni, 19/31 decembrie

Vreme plăcută, nu e frig. Înainte de amiază depeșe. Promenadă cu Candiano. După-amiaza și seara depeșe, 33 bucăți. Biliard până la ora 10. Sturdza telegrafiază că nu ne putem muta încă în palat. Noi am vrut să plecăm joi la București.

Stabilirea textului, traducere din limba germană, de Vasile Docea

www.dacoromanica.ro

DOCUMENTE MEDICO-LEGALE PRIVIND BOLILE MINTALE, TEXTE, ACTE, ICONOGRAFIE ETC. (1883-)

G. ALEXIANU, Al. SUTZU, P. PETRINI (5 iunie 1878)

„RAPPORT MEDICO-LEGAL"

Asupra stării mintale a lui Ştefan Logotetopulo
Acusat de omor
Elaborat de
D-rii: G. Alexianu, A. Sutzu şi Petrini Paul
Numiți esperți în această afacere de primul preşedinte al Curței cu jurați din Ilfov

Sub-semnații, doctori în medicină, G. Alexianu, profesor la facultatea de medicină, medic al spitalelor, medic legist al Capitalei; A. Sutzu, medic primar al spitalelor civile, şi Petrini P, medic al spitalelor civile, invitați de D. Preşedinte al Curței cu Juraţi Ilfov, sesiunea din Martiu 1878, cu adressa No... spre a esamina starea facultăților mintale ale lui Ştefan Logotetopulo, acusat de omoru, după ce am luat cunoscință de cele conținute în dosarul sus-zisului, am mers în trei rânduri la penitenciarul Văcăresci unde el se află, şi am procedat la cercetarea directă a facultăților selle mintale. Resultatul investigațiunilor nostre, l-am consemnat în aceste 5 capitole privitore: 1, faptelor petrecute; 2, commemorativelor procurate de martori; 3, cercetării noastre directe; 4, discuțiuni medico-legale, şi 5, conclusiunilor acestui raportu.

§1. Faptele

Ştefan Logotetopulo, domiciliat în strada, Lucaci 61, aceeaşi casă cu concubina sa, Veta Ştefănească şi muma sa Maria Logotetopulo, după ce în seara de 20 Ianuariu 1878, s-a certat mai mult de uă oră cu muma sa, a intrat a doua zi, pe la 8 ore dimineța, în camera sa şi după uă întârziere de uă jumetate de oră, a eşit palid, turburat, spunând către concubina lui că a sugrumat pe muma sa. A doua zi după acesta el a redus cadavrul mamei salle în zece bucăți, iar în a treia a aruncat intestinele şi capul într-un puțu, trunchiul însă mânile şi piciorele le a pus într' uă ladă. Această ladă, a încredințat-o unui om de la țearră spre a o duce la Ştefănesci şi a o preda unui frate presupus ale său. Aceste fapte resultă atât din interogatorul luat de d. jude instructor, cât şi din propriile lui spuse precum şi din zisele femeei Veta Ştefănescu către subsemnații. Ele sunt prin urmare autentice şi necontestabile.

§ 2. Comemorativele

Din depunerile martorilor chemați de justiție resultă că Ştefan Logotetopulo, născut în Tessalia, a venit sunt deja mai mulți ani în România, adus de fratele lui reposatul Hristache Logotetopulo, care se găsea de mai nainte în țerră şi care, occupatt cu comerțul grânelor, avea pe lângă densul ca îngrijitor pe accusatul Ştefan. Martorii: Safta văduva, Teodora Niculeasca, Anica Alexoaia şi Dima Polimeridi, vecini şi cunoscuți cu susnumiții, au depusu, că bătrâna Maria Logotetopulo se plângea de multe ori în contra fiului său Ştefan, zicând că ea i-ar fi dat bani pentru a face comerț; că el i-ar fi cheltuit; că Ştefan trăia în posadnicie de mai mulți ani cu Veta, fără a voi a se căsători cu densa, sau a o lăsa spre a se căsători cu alta pe care ea 'i-o găsise. Toți mărturisesc că Ştefan era un om posac, tăcut, umbla prin cafenele, venea acasă la ore neregulate, nevoind adessea a se pune la masă cu mumă sa şi tot d' auna, certându-se cu aceasta în cestiuni de bani, căci

www.dacoromanica.ro

bătrâna Maria încredinţase lui Ştefan de câtu-va timp uă sumă de 200 galbeni pe care el 'i-a perdutu. Aceste certuri erau zilnice în aceste după urmă zille, după cum mărturisesce şi femeia Veta Stefănească concubina lui, certuri care au împins pe accusat să-şi exprime cugetarea sa: el a zis către Veta de mai multe ori, «Cum o să ne scăpăm de dânsa?»

Violenţa caracterului şi răutatea simţimântelor şi a moravurilor lui reesse într-un mod evident din purtarea sa către mama sa Maria, din viaţa nelegitimă cu Veta, din risipirea banilor ce-i s-a încredinţat de muma lui, din certurile necontenite ce avea cu dânsa. din abusurile de încredere ce le-a comis către fratele său Hristache când acesta l-avea îngrijitor la moşie.

Nu voim să dăm acestui rapport forma unui recuisitor care ar avea tendinţa de a agrava situaţiunea inculpatului. Trebue să se scie însă că elementele ce procură instrucţiunea, sunt adessea acelleaşi pentru a pune pe experţi în stare să confirme appreciaţiunile lor sciinţifice. Găsim în viaţa lui Ştefan Logotetopulo probe suficiente de uă viaţă desordonată şi necuviincioasă, plină de fapte immorale şi reprehensibile, aci înşelând pe fratele sau care l-a îmbrăţişat, aci extorcând bani de la mama sa subt pretext de a face comerţ de porumb, certându-se mereu cu aceasta de câte-ori nu voia să-i mai dea bani, vagabondând şi petrecând viaţa prin cafenele şi lenevie, trăind în ciuda şi subt ochii bătrânei selle mame cu uă femee puţin stimabilă şi de condiţiune socială inferioară cu a sa, aşteptând cu nerăbdare moartea mumei salle, care, cu toate acestea, după depositiunea tutulor martorilor avea un caracter blând şi bun; mumă, zicem, de care inculpatul cerea să scape, după cum s-a pronunţat către posatnica sa. Această purtare nu arată oare că inculpatul trăia şi a trăit o viaţă de viciuri şi că crima era uă consecinţă naturală a unei assemenea existenţe? Cercetarea directă la care l-am supus confirmă pe deplinu această apreciaţiune.

§ 3. Cercetarea directă a inculpatului

Ştefan Logotetopulo, de ani 48, de constituţie forte, de temperament nervos, de talie subt cea de mijloc, se presintă noă în cabinetul penitenciarului Văcăresci având un esterior umil. Figura lui esprimă preocupaţiunea, căutătura este mobilă, defientă, îndreptându-se adessea către interlocutorele său într-un mod furiş. El se esprimă cu înlesnire, răspunsurile lui sunt intelligente, calculate, denotând uă perfectă memorie. El povestesce în toate amănuntele ei viaţa sea trecută, fapta ce a commis, căutându une-ori a se contrazice pe el însuşi, pare că ar voi să denatureze faptele deja mărturisite de dânsul şi să deruteze pe acel care îl întreabă. Într-un cuvânt ne găsim în faţa unui om intelliginte, deştept şi chiar viclean.

Este de remarcat aci că în differitele interogatorii luate de către d. jude de Instrucţiune, cuvintele lui au fost logice, denotând uă perfectă memorie. El n-a negat că se certa adessea cu mumă-sa, ca de mai multe ori a fost supărat pe dânsa, când ea îi spunea că o să-i mănânce plăcintă din erburi culese pe mormântul lui: nu neagă că îi împrumutase bani în mai multe rânduri pre care nu' i-a înapoiat. Motivele, zicem, ce a alegat în faţa d-lui jude de Instrucţiune sunt: aci că a comis fapta fără a voi: el a strâns-o puţin de gât şi ea a murit; sau că a ucis-o pentru că ea 'i-ar fi spus că are să mănânce plăcintă de erburi de pe mormântul său. În faţa noastră însă el a mai adăogat un al treilea motiv: el ne-a spus că era «zăpăcit, nebun» când a comis fapta.

Pentru a demonstra Justiţiei cât de slabă şi de deşeartă este această alegaţiune, punem aci câteva, întrebări ce le-am adresat inculpatului împreună cu răspunsurile ce ne-a dat.

- În. Ai fost de multe ori zăpăcit şi nebun ca atunci când ai comis omorul?
- R. Am fost de mai multe ori şi la Giurgiu şi aci.
- În. Ţii minte ce făceai când te găseai în această stare?
- R. Nu ţiu minte. Mi se spunea numai pe urmă, că nu sciam ce făceam, că strângeam lucrurile, că vorbeam multe, că voiam să trimit pe Veta a-casă; că eram neliniştit.
- În. Când erai în această stare erai închis în cassă sau eşiai din cassă.
- R. Eşiam, mă duceam la cafenea, mă întorceam a-cassă singur, dară eram zăpăcit.
- În. Câtă vreme ţinea această stare?
- R. Trei-patru zille.

www.dacoromanica.ro

- În. În timpul acestei stări țineai minte de faptele şi de mişcările talle?

- Nu.

- În. Dară cum ai arătat singur d-lui Judecător unde ai pus capul şi mațele mumei talle?

Aci accusatul tace şi nu mai încearcă să mai răspundă.

- În. După ce ai ucis pe muma ta, de ce n-ai arătat autorităților că muma ta este moartă?

- R. De teamă ca să nu se descopere moartea prin violență.

- În. A doua zi de ce ai făcut-o în bucăți şi i-ai ascuns mațele şi capul?

- R. Ca să poată cu înlesnire să se transporte la țearră şi să nu fie recunoscută.

- În. Nu 'ți-a fost teamă că, chiar fără, cap să se descopere crima?

- R. Nu; pentru că am crezut că destupând lada ce se încredințase țăranului şi văzând un cadavru fără cap şi hainele pusse d-asupra bucăților, țăranul se va mulțumi cu hainele, şi va îngropa corpul fără să denunțe autorităților.

- În. Cine este acell Christache Grecu către care ai trimis lada cu cadavrul?

- R. Am spus acest nume pentru că aveam un frate aşa numit care este mort.

Pentru a nu lăsa să existe cea mai mică bănueală în spiritul nostru de vre-uă maladie capabilă să altereze liberul arbitru al accusatului, am împins investigațiunile noastre în sensul acesta şi mai departe. L-am întrebat dacă el a sufferit vre-uă data de boale nervoase: el ne-a răspuns că a sufferit, căci în penitenciarul Văcăresci el ar fi avut într-uă noapte un fel de amețeală, ar fi avut epilepsie.

- În. Ce fel de amețeală a fost aceasta şi cum s-a întâmplat?

- R. Într-uă noapte pe la 12 ore, am leşinat în pat şi am căzut jos; după două ore m-am deşteptat şi arestanții mi-au spus că am vorbit singur şi am făcut spumă la gură.

- În. Ți s-a întâmplat altă dată această boală când erai a-cassă?

- R. Nu țin minte.

- În. Cine te-a văzut, căci nici păzitorul, nici vreunul din personalul direcțiunei penitenciarului n-au nici uă scire, ci numai arestanții?

La această întrebare rămâne uimit, spuindu-ne ca nu scie, şi să ne referim arestanților. Vom vedea în urmă că amețeala, dacă a existat, a fost în totul simulată.

Atât memoria cât şi percepțiunea şi ideațiunea şi raționamentul şi associațiunea ideilor sunt dară în perfectă stare normală, nepermitându-ne a cugeta la vre-uă malatie care i-a putut turbura ideațiunea şi volițiunea, şi prin urmare produce impulsiuni rău-făcătoare.

Cercetarea organelor physice nu denotă, nici uă diformitate sau neregularitate a craniului care să ne facă să bănuim uă malatie hereditară sau acuistă. În sensibilitatea şi în motilitatea generală sau locală nu constatăm nici uă perturbațiune care să denote uă malatie nervoasă acuistă sau accidentală.

Pentru a complecta această cercetare, am întrebat pe Veta Stefăneasca cu care el a trăit şase ani aproape, dacă a observat la accusat vre-uă malatie nervoasă. Ea ne-a răspuns într-un mod negativ: el n-avea obiceiul de a bea, el n-avea nici epilepsie, nici vre-uă boală de asemenea natură. «A fost numai de două sau de trei ori, de când îl cunosc, ca zăpăcit; îi venea să strângă lucrurile, să se mute la altă cassă, devenea posac; dară nu bătea pe nimeni, nu făcea neorândueli, îşi vedea de treabă».

- În. În starea aceasta era când a comis omorul assupra mumei salle?

- R. Nu.

Din cei trei martori arestanți aduşi în fața noastră de dânsul, spre a mărturisi că el ar fi avut într-uă noapte epilepsie, duoi au spus că n-au văzut nimic, iară al treilea, Israelit, a respuns, că l-a văzut.

- În. Cum era figura lui în momentul boalei lui, avea spasme, se strâmba?

- R. N-am văzut, că era întunerec.

- În. Cum ai simțit că el a avut boala?

- R. L-am văzut jos din pat, dând din picioare, el vorbea fără să-l înțeleg şi avea spumă la gură.

- În. Cât a ținut aceasta?

- R. Aceasta a ținut ca uă jumătate de oră.

(Acestu individ dormea în al şeselea pat după acel ocupat de inculpat).

- În. L-ai văzut în realitate că făcea spume, tu care erai aşa departe de dânsul care era jos şi fără să te scoli?

www.dacoromanica.ro

- R. Nu l-am văzut făcând spume, dară pentru că scuipa am crezut că făcea spume.
- În. Dară cum ai văzut că scuipa?
- R. Aceasta mi s-a spus de chiar Ştefan Logotetopulo; căci în adevăr n-am văzut nimic.

În cursul visitelor făcute de noi la penitenciar inculpatul pretindea în răspunsurile sele că ar fi supus «zăpacelei, nebuniei», etc. Însă mai în urmă, după întrebările noastre el părea convins că susţinerile lui sunt deşerte, şi termina cu frasa «nu am ce să mai zic, şi degeaba umblu, căci faptul este făcut».

§ 4. Discuţiunea medico-legală

După studiul condiţiunilor în care fapta s-a săvârşit, după cercetarea commemorativelor, şi după analisa directă a facultăţilor mintale ale lui Ştefan Logotetopulo, ne râmâne a resolva următoarele cestiuni.

a) Ştefan Logotetopulo fost-a în vre-uă epocă a existenţei sele atins de alienaţiune mintală?

b). Fost-a el alienat în momentul săvârşirei crimei, sau cel puţin isbit de vr-uă stare mintală analogă?

Discuţiunea acestor două puncte ne va pune pe cale să vedem dacă a existat la Ştefan Logotetopulo uă lipsă în funcţionamentul cerebral, dacă la un moment dat a fost isbit într-un mod oare-care arbitrul şi libertatea sa morală, base necesarii ale responsabilităţii.

Trebuie să se scie că alienaţiunea mintală, ca toate malatiile în genere, îşi are istoricul ei, adică uă serie de caractere essenţiale, nedispensabile, bine definite, care ne permit să constatăm existenţa sa într-un mod sciinţific şi consciinţios. Ori cât ne-am sili să căutăm în trecutul acestui om acele semne sau unele din ele, nu le putem găsi. În toată existenţa sa până la anul 1878, existenţă ce el povestesce, atât în interogatoriul instrucţiunei cât şi subsemnaţilor cu uă forţă de memorie şi cu uă luciditate de spirit ce nu lasă nimic de dorit, nu găsim nici uă faptă care s-ar putea atribui vre-unei affecţiuni mintale.

Venit în România de mai mulţi ani împreună cu mumă-sa, adusă de răposatul fratele lui mai mare, el a fost de ei adăpostit şi îngrijit. Dară relele lui instincte l-au depărtat din calea onestă în care familia sa se găsea. El era leneş, nesupus mumei şi fratelui său, abusa de încrederea lor, pentru care a şi fost condus, după cererea fratelui său, în fiare de la Ploiesci la Giurgiu; trăia cu uă femeie pe care muma lui o credea nedemnă de dânsul. Apoi, după moartea fratelui său, devenind possesor al unei sume de bani, parte a risipit-o şi parte a îngagiatt-o în speculaţiuni ce n-au reuşit. De acea el cerea bani mumei lui, care i-a dat, îi mai cerea, dară ne mai putând obţine, se certa cu dânsa, simţea deja uă ură către ea, ură şi aviditate care l-au condus la crima ce a comis. Nici uă lacună dară în viaţa inculpatului din punctul de vedere intellectual, nici un accident anormal; nici uă lipsă a eului; uă deplină, consciinţă şi libertate, mişcate de mobile naturale, dară viciose, de lenevie, de aviditate, de dorinţa de a posseda într-un mod neonest. Unde există dară alienaţiunea mintală; ce fapt, cât de mic ar fi, care să denote înăbuşirea liberului lui arbitru? Iată pentru trecut.

În Ianuariu 1878, ura ce simţia către muma-sea crescând mereu şi certurile devenind zilnice, se hotărăsce în ziua de 21 Ianuariu, în urma unei certe şi mai grave petrecute de cu seară, se hotărăsce, zicem, să aducă uă lovitură ca să-şi asigure cu uă oră mai nainte averea mumei sale. El se scoală de dimineţă, după ce a dormit puţin, şi pe când încă concubina sa era în pat, intră în camera mumei sale, o omoară prin sugrumare şi se duce la ladă unde ea îşi ţinea banii. După aceasta, simţind încă uă remuşcare a faptei sale, spune femeei Veta care insista în întrebarea sa, cu vocea tremurândă şi cu figura palidă, că a comis crima. La exclamaţiunea acesteia, el o ameninţă că dacă nu tace o va omorî şi pe dânsa. Dară această turburare se potolesce peste puţin: el se pune a cugeta cum are să ascundă cadavrul; esse afară din casă, după ce încuia odaia, în care se afla cadavrul mumei sale, caută a se distra, revine şi în fine îşi face planul şi se culcă; dară, impacient, doarme pucin. A doua zi el intră în camera mumei sale şi începe a executa oribila mutilare a corpului ei. O face în bucăţi, scoate intestinele pe care, împreună cu capul, le aruncă într-un puţ, ca să nu fie recunoscută persoana omorâtă; iară trunchiul şi extremităţile le aşcază într-uă ladă. În a treia zi el

www.dacoromanica.ro

găsesce uă saniă de birjă, încarcă lada şi merge cu dânsa la ţăranul Sandu Drăgoiu, la hanul Florea, se învoiesce cu dânsul ca s-o ducă la Stefănesci a o preda unui presupus Hristache, recomandându-i ca în cas de nu-l va găsi, să păstreze lada până la sosirea lui.

În aceste diferite fapte, săvârşite în mijlocul celei mai depline sănătăţi mintale, calculate într-un mod logic şi inteligent combinate, în deşert căutăm să găsim un semn de turburare mintală, uă lesiune a ideaţiunei, «uă zăpăceală, uă nebunie», după cum zicea el, uă pierdere a liberului arbitru, ori uă slăbire a voliţiunei. Consciinţă faptei el a avut-o neatinsă, integritatea raţionamentului absolută. Toate fasele faptei, începând de la mobilul principal până la disimularea ei, au fost legate între ele într-un mod natural, era inteliginte, era logice.

Să pressupunem cu toate acestea că ar fi existat uă alienaţiune mintală; să admitem un moment alegaţiunea de zăpăceală făcută nouă de inculpat şi de femeia Veta Stefănescu.

Dară atunci vom avea sa ne întrebăm de ce natură a fost acea smintire şi sub ce formă s-a presentat.

Hereditatea care joacă, după cum se scie, un rol însemnat în studiul căuşelor smintirei, nu poate fi invocată în favoarea inculpatului. Nici părintele, nici muma; nici fratele său n-au presintat vre-un semn de alienaţiune mintală. Smintirea dară, dacă există, nu este hereditară.

Alcoolismul, una din cele mai frecuente cause de alienaţiune mintală care conduce la fapte criminale, nu există la inculpat. În cursul vieţii sale, ca şi în momentul crimei, nu găsim după depoşiţiunile martorilor, nici uă împrejurare care să denote abusuri alcoolice sau vre-un acces acut de alcoolism. Cercetarea directă asemenea nu arată urme de un alcoolism cronic. Fapta dară n-a fost efectul acestei nevrose, nici chiar al unei beţii accidentale.

În cursul cercetărilor noastre asupra inculpatului s-a invocat de către dânsul trei stări apparţinând alienaţiunei mintale în genere. 1, perderea memoriei, 2, epilepsia şi 3, zăpăceala. Să ne fie permis a analisa aci într-un mod repede una câte una aceste stări, doară vom găsi explicaţiunea faptei.

1. Perderea memoriei, este un simptom al mai multor marbe mintale. Dară care este caracterul acestei alteraţiuni şi în ce forme se observă? Perderea memoriei, sau amnesia, se observă în duoă moduri şi în două classe de malatii. Ea este sau permanentă, sau transitorie. Într-un mod permanent, o găsim în toate acelle morbe mintale care constă în alteraţiunea organică a substanţei chiar a creerilor, precum este mania paralitică, demenţa, ramoliţiunea cerebrului, hydrocefalia.

Transitorie, ea se presintă în morbele caracterisate printr-un ictus apoplectic, precum sunt, maniile congestive, apoplexia, epilepsia, somnambulismul, malatii şi stări în cursul cărora individul îşi perde cu desăvârşire memoria faptelor. Într-uă congestiune cerebrală, spre exemplu, amnesia are uă durată de câteva ore numai, egală cu durata congestiunei, însoţită mai tot-d-auna sau de delir acut, sau de coma în epilepsie amnesia este assemenea transitorie, şi cât ţine atacul epileptic. Inculpatul avut-a ore uă amnesie permanentă? Nu, de sigur; căci el a povestit d-lui Jude instructor şi subsemnaţilor toate phasele vieţei salle, tote peripeţiile oribilei fapte ce a comis. – Avut-a uă amnesie transitorie? Assemenea nu, căci el scie când a intrat în camera mumei salle, şi cât a stat; el şi aduce aminte ce a făcut până a doua ai, cum s-a încuiat cu cadavrul mumei salle şi l-a mutilat; unde a pus capul şi intestinele; cum a treia zi a mers la Sandu Drăgoiu şi ce i-a, spus. Nu: inculpatul n-a perdut memoria faptelor salle; el n-a fost şi nu este dement; el n-a fost nici somnambul, nici isbit de vertigiu epileptic, cându a comis fapta; el n-a fost mente captus.

2. Atacul epileptic ce ne spune că ar fi avut într-uă noapte la Văcăresci, fost-a un atac adevărat de epilepsie? Am văzut din cercetarea directă că atacul a fost simulat, dară şi aşa fiind, epilepsia simplă nu exclude responsabilitatea, căci nu lezează funcţionamentul intellectual. Epilepsia se transformă însă uneori, devine larvată, devine manie transitorie: dară atunci mania epileptică are caractere speciale, presintându-se la toţi indivizii sub uă formă cu totul identică. Perderea eului este complectă, illusiunile şi hallucinaţiunile sunt automatice şi primejdioase; delirul cuvintelor şi a faptelor desordonat, incoerent, acut. Acest aparat simptomatic presintatu-s-a la inculpatul vre uă dată în cursul vieţei salle, sau în momentul săvârşirei crimei? El n-a fost epileptic în viaţa sa, n-a fost zăpăcit în urma epilepsiei, după cum s-a invocat; el eşea din cassă; nimeni, nici vecinii, nici cunoscuţii lui nu-l simţea; se ducea la cafenea, mânca şi dormea ca tot-d-una. Zăpăceala, ne spune

www.dacoromanica.ro

el şi Veta Stefănească, îi venea la 3-4 luni uă dată şi dura 2-3 zille. Cum, fără delir, fără impulsiuni automatice, fără perderea consciinței faptelor lui? Nu ast-fel se presintă mania epileptică, sau mania periodică.

3. Există uă formă de smintire caracterisată, nu de delir de cuvinte, ci de delir de fapte, formă cunoscută sub numele se manie morală, manie lucidă, manie raționantă. Când vorbim cu individul atinsu de această formă mintală, nu constatăm uă turburare în funcțiunile intellectuale propriu zis. El raționează ut caeteri mentis sanae omines rationuntur, după judiciosa observațiune a lui Paul Zacchias, medic legist Italian din al XVII secol. Dară faptele salle denotă uă perturbațiune în facultățile lor morale, uă perversiune malativă, a simpțimintelor affective. Această formă mintală a fost invocată de mai multe ori, în aceşti de pe urmă ani în faţa tribunalelor din străinătate, de apărătorii criminalilor. Acum însă ea a fost părăsită, de când, mai cu seamă, alieniştii moderni au ajuns să demonstre că mania raționantă nu este uă malarie, nu este uă entitate morbidă, ci că ea constitue numai un grup de simptome apaținând unor alte malatii bine definite şi cunoscute.

Dară, mai nainte de a arăta în ce malatii mintale se observă formă zisă raționantă, trebue să declarăm că noi nu admittem alterațiunea isolată a facultăților umane, ci alterațiunea lor totală; cu alte cuvinte, nu poate exista, după noi, lesiune în unele facultăți numai, celle-l-alte fiind absolut sănătoase. Integritatea tutulor facultăților concură la formarea simpțului moral a cărui slăbire atrage supă sine turburarea întregului sistem cerebral şi prin urmare şi neresponsabilitatea. Mania raționantă nu consistă în alterațiunea unui simțimânt isolat, în săvârşirea unui act unic, care appare de uă dată, în mijlocul unei inteligințі sănătoase din toate celle-l-alte puncturi de vedere şi la un individ ale căruia funcțiuni organice se execută cu toată regularitatea cerută; mania raționantă se compune de uă serie de fenomene anormale şi patologice pe care medicul-legist scie să le descopere. Ei bine, aceste fenomene apparțin mai multor malatii nervoase pe care să ne fie permis a le enumera aci în câte-va cuvinte.

a. În perioada prodromică a paralisiei generale, omul, deşi în apparență se bucură de facultățile lui intellectuale, deşi nu presintă în cuvintele lui un delir oarecare, el însă committe fapte immorale şi delictuoase. El devine incendiar, violator, furt, omucid; el despreţuesce toate convenințele sociale, se isbesce de toate legile; el esse la fie-care pass din simpțul commun.

Dară, fără de considerațiunea că această perioadă prodromică dureză câte-va săptămâni şi luni, malatia ajungând repede la demență, uă cercetare directă arată şi alte simptome de mare însemnătate. Memoria individului se slăbesce, voluntatea devine incapabilă de a se oppune impulsiunilor malative; el devine apatic, neconsciinte, fără ruşine, fără remuşcare a faptelor salle. Aceste iară suntu successive, variate, mobile: căci un paralitic general, în perioada raționantă a malatiei salle, nu se opresce la un singur fapt, la un singur delict; astăzi comite un delict, mâine un altul, fără consciință, fără reflexiune. Lăsăm la uă parte coexistența unor fenomene corporale ce medicul constată în aceste caşuri, în sistemele de simpțibilitate şi de motilitate, ori care ar fi perioada şi phasa malatiei. Am văzut în cercetarea directă la care am supus pe accusat, că reflexiunea există, că memoria este intactă, că simțimântul remuşcării nu este distrus, că phenomenele physice lipsesc cu desăvârşire.

b. Mania raționantă se presintă, adessea, fără phenomene phisice în mania cronică caracterisată prin perioade de excitațiune şi prin perioade de depressiune melancolică. În casul acesta, individul, deşi sănătos de minte, este condus a comite fapte immorale şi delictuoase. Această formă este cunoscută sub numele de manie circulară, sau manie în formă îndoită. Trebue însă să se scie că ceea ce caracterisă această formă, hereditară mai tot-d-auna, este successiunea, regulată a perioadelor de excitațiune şi de depressiune, este cyclul regulat ce percură malatia în timp de mai mulți ani; successiune şi cyclu pe care în deşert am căutat să le descoperim în existența accusatului Ştefan Logotetopulo.

c. Mania raționantă se observă în nisce deliruri parțiale, precum este delirul religios şi delirul de persecuțiune. Indivizii isbiți de aceste deliruri, foarte grelle de descoperit în unele caşuri, presintă uă percepțiune, uă inteligență, un raționament remarcabile; ei nu delirează. În mijlocul lumei, în mijlocul amicilor lor, ei trăesc fără a da semne de vre uă sufferință interioară; la un moment dat ei comit uă faptă, un omor de obicei, care aruncă terroarea, şi spaima în sânul familiei lor. Însă, trebue

www.dacoromanica.ro

să se scie, crima commisă ei nu caută a o ascunde, ei nu cer a se sustrage, ei nu iau nici o precauțiune pentru a face să dispară corpul delictului: ei se duc în fața justiției, se denunță singuri, fără a manifesta nici uă remuşcare. Pe de altă parte, medicul, studiând individul, ideile sale actuale şi trecute, recunoasce aci un fapt patologic, uă idee fixă, uă monomanie după cum se zicea altă dată, un delir într-un cuvânt de religiune sau de persecuțiune. Cine poate vedea uă idee fixă în cugetul inculpatului, în trecutul vieței salle, în mobilul care l-a condus la omucidere? Cum ar putea cine-va să identifice modul cum a procedat acusatul Ştefan în crima sa cu modul ce întrebuințează deliranții de persecuțiune?

În sciința medicală, nu pe faptul unic al delictului sau al crimei, ori-cât de stranie şi de oribile ar fi elle, putem basa existența smintirei, ci pe uă serie de fenomene clinice culese în viața trecută şi actuală a individului ce suntem chemați a judeca; pe uă observațiune patologică complectă. Ast-fel numai, adică printr-un apreciațiune sciințifică a tutulor elementelor ce ne procură faptele, commemorativele şi analisa directă, putem descoperi punctele fundamentale prin care differă rațiunea sănătoasă de alienațiunea mintală.

Este de prisos de a mai menționa cele-l-alte malatii mintale: Mania acută, demența, imbecilitatea, idiotismul caracterisate prin simptome proprie sunt de sine escluse în casul de față.

§ 5. Conclusiuni

Studiul ce am făcut în dosarul acusatului, unde am căutat a cunoasce faptul şi modul cum el a procedat la săvârşirea crimei, precum şi diferitele fase ale existenței salle, cercetarea directă la care l-am supus în mai multe rânduri, cercetare ce avea de scop analisa differitelor facultăți intellectuale şi affective alle suszisului individ, în fine discuțiunea medico-legală asupra stărei stărei salle mintale, ne conduce a formula următoarele conclusiuni:

1. Cosiderând fapta prin sineşi şi modul cum s-a săvârşit crima, putem afirma existența unei puteri intelectuale remarcabilă din partea făptuitorului. Plin de hotărâre el committe fapta în deplina consciința a eului, a sigur de mai nainte că nu va fi denunțat de singura persoană ce mai exista în cassă, de concubina sa Veta Stefăneasca, către care comunică îndată fapta recomandând absolută tăcere. El se găsea, zicem, în deplina consciința a faptei salle, căci plănuesce modul cum să depărteze cadavrul din casă, spre a nu fi doscoperit, trece prin differite cugetări şi se opresce la una pe care o realizează cu uă acuitate de spirit şi uă forță de voluntate din celle mai mari.

2. Având în vedere commemorativele, ele ne arată, că în nici uă epocă a vieței salle inculpatul n-a dat semne de alienațiune mintală. În nici un interogatoriu luat de d. Jude instructore de la inculpat ca şi de la Veta Stefăneasca, în nici uă depositiune a vre unuia din martorii chemați nu se vorbesce de vre uă alienațiune mintală, de vre uă stare care să denote uă perdere fie momentană a raționamentului său. Din contra, ele ne arată că a fost leneş, cheltuitor, a abusat de încrederea fratelui său, trăia în concubinagiu cu uă femee, se certa necontenit ca muma lui în cestiuni de bani; cu alte cuvinte uă viață în care viciul şi dorința se a poseda într-un mod neonest formau fondul principal al existenței salle; el a abusat de încrederea fratelui său furându[-]i bani; a cerut bani de la mumă-sa pentru a face comerț, bani pe care i-a risipit; el se certa cu ea pentru a-i mai lua, în fine o sugrumă spre a avea şi fără voea ei. Mobilul este determinat, consecințele naturale şi logice.

3. Având în vedere cercetarea directă la care am supus pe accusat, vedem un om care se bucură de integritatea facultăților mintale. Memoria lui este perfectă, deşi alegă aici lipsa de memorie, sau voesce să se contrazică. Percepțiunea este intactă, căci el percepe cu mare facilitate cestiunile ce-i posăm şi răspunde îndată, ideațiunea normală, raționamentul perfect, fără a se observa vre uă lacună în associațiunea ideilor lui sau un delir în cuvintele lui. El are consciința mişcărilor sale, consciința crimei commise, căci caută a o explica, a o justifica adessa, a o regreta de mai multe ori. Zăpăceala chiar ce o alegă în fața noastră e cu totul hipotetică, şi cum am văzut deja, nesutenabilă în fața cestiunelor noastre. Atacul de epilepsie invocat este cu totul simulat şi chiar într-un mod puțin dibace. Din partea organelor physice, aceeaşi constatare nu ne-a dovedit nici uă lesiune a cranului sau a vre unei părți a corpului, nici un semn de vre uă malatie nervoasă, de

www.dacoromanica.ro

alcoolism, de meningoencefalită cronică etc. Atât dară sub raportul intelectual cât şi subt cell physic, inculpatul se bucură de uă perfectă sănătate mintală.

4. Luând în vedere discuţiunea medico-legală, am putut demonstra că inculpatul, nici în vre uă epocă a vieţei salle, nici în momentul săvârşirei faptei, nu era isbit de uă alienaţiune mintală, alegată de dânsul în faţa noastră, sau de vre uă morbă care să-i fi alterat partea intellectuală a eului. Memoria amănuntelor faptei salle este perfectă, căci nu este attins de demenţă, nici de manie paralitică, nici de somnambulism, malatii care isbesc facultatea memoriei. Zăpăceala invocată pentru a-şi esplica fapta, este uă pură alegaţiune fără valoare. Ori care ar fi natura şi gradul vertigiului epileptic şi al smintirei, el exclude consciinţa faptelor, integritatea mişcărilor. De şi în zăpăceală, ne spune, el eşea, se ducea la cafenea, lucra, durmea ca tot-d-auna. El nu este nici chiar un maniac lucid, sau raţionant, după cum s-ar putea crede; căci am văzut că această formă apparţine unor malatii bine definite, malatii ale căror simptome patologice lipsesc cu desăvârşire la accusatul Logotetopulo.

În resumat

1. Ştefan Logotetopulo n-a presintat în nici uă epocă a vieţei salle semne de smintire.
2. El n-a fost atins de smintire sau de vre uă stare mintală care distruge liberul arbitru în momentul când a commis crima.
3. El este responsabil de fapta sa.

Dr. Alexianu; Dr. Sutzu; Dr. Petrini Paul
Bucuresci, 5 Iuniu 1878"

În broşura în care a fost publicat, textului de mai sus îi este adăugată precizarea:
„P.S. On. Curte cu juraţi, în ziua de 6 Iuniu 1878, a condamnat pe Ştefan Logotetopulo la muncă silnică pe viaţă".

Notă: Reamintim cum sună penibilul document medical pe baza căruia s-a produs prima sechestrare a lui Eminescu, în ospiciul privat al lui Şuţu:
„Subsemnatul doctor în medicină attest prin aceasta că dl. Eminescu adus în căutarea Institutului «Caritatea» din Bucureşti la 28 Iunie 1883 de către Onor Prefectura Capitalei este atins de alienaţie mintală în forma «manie acută», stare care reclamă o căutare serioasă în un stabiliment special".
Nici un cuvânt în plus! Această fiţuică ilegal eliberată de doctorul Şuţu la 5 iulie 1883 şi aşa-numită *„certificat medical"* reprezintă numai 1,04 (unu) la sută din Raportul medico-legal mai sus prezentat, care este astfel de peste 96 de ori mai amplu şi - cum era firesc şi legal - porneşte de la o acuzaţie foarte precisă şi de la un dosar întocmit de autorităţi.

I. SLAVICI (25 iunie 1883)

„Mai înainte de a pleca cred că trebuie să vă spun ce treabă s-a făcut ieri la societatea «Carpaţi».

Precum veţi fi ştiind, eu am intrat abia sunt acum câteva săptămâni în această societate şi nu prea am relaţiuni cu membri ei, care sunt oameni mai tineri decât mine. Am cerut, ce-i drept, de multe ori să fiu primit în societate, însă, precum se vede, cu intenţie s-a amânat răspunsul la cererea mea. Ceea ce m-a hotărât să intru în societate a fost tocmai hotărârea de a combate tendinţele manifestate într-însa şi mai înainte de a fi cerut să fiu primit între membri ei, am luat înţelegere cu amicii mei mai aşezaţi ca: Făgărăşanu, Eminescu, Densuşeanu, Babeş şi ceilalţi, care şi-au făcut

www.dacoromanica.ro

studiile la Viena şi care toţi dezaprobă manifestaţiile societăţii «Carpaţi». Intrând dar în societate, am dat expresie acestei desaprobări şi-am ţinut conferinţa din duminica trecută, anume pentru a produce un curent în sensul ideilor noastre. Cu părere de bine am aflat apoi, că acesta e curentul predominator în societate şi numai tinerii conduşi de Laurian, care sunt puţini, combat ideile noastre. Sigur dar de reuşită, am făcut să se convoace comitetul, care a hotărât cu 5 voturi contre unuia singur, că balul nu se va ţine şi nu se va spune motivul pentru care se amână. În cursul discuţiilor am aflat că nu avea a face numai cu Laurianu, ci cu redacţia Românului, care stăruieşte cu tot dinadinsul să se facă o manifestaţie iredentistă cu poliţia capitalei, care lucrează la ordinele lui Rusetache. Secăşeanu, preşedintele, a fost chemat ia redacţia Românului, poliţia ar fi oprit balul, şi dacă acesta nu se va ţine, preşedintele va protesta prin ziare. Afară de aceasta s-a făcut presiune asupra membrilor comitetului, ca să vie la şedinţă, pentru ca ori şi ce hotărâre să fie peste putinţă, ba după ce, cu toate aceste, veniseră, membrii în număr, Ocăşeanu, unul dintre oamenii de încredere ai poliţiei şi totodată şi ai lui Laurianu, a făcut ca un membru a plecat înainte de votare. Astfel ieri nu s-a putut lua nici o hotărâre.

S-a hotărât să se convoace pe astăzi o şedinţă; eu, Domnule Maiorescu, nu mai pot rămâne şi de prisos să mai rămân. Oamenii nu vor să se ţie balul şi vor hotărî în acest sens: unsprezece dintre 14 membrii sunt de această părere; doi sunt nehotărâţi şi numai doi inspiraţi de redacţia Românului. Dar dacă domnii Sturza şi Aurelianu pot face ca poliţia să nu facă presiune asupra comercianţilor care fac parte din comitet, hotărârea se va lua astăzi în sensul nostru. Şi atunci însă Românul va face tapaj. Voi face şi eu emigrantul, o declaraţiune, dacă se va crede de cuviinţă, şi desigur oamenii de valoare se vor uni cu mine.

Vă rog, dar, stăruiţi, dacă veţi fi crezând de cuviinţă, pe lângă Laurianu să fie sincer şi pe lângă domnul Sturdza să facă ce poate ca poliţia să le dea pace oamenilor acelora. Altfel se face scandal.

Eu sunt rău, domnule Maiorescu, şi nu mă lasă firea să mai stau. Am răcit zilele acestea şi m-a apucat boala cu atâta vehemenţă încât ieri dimineaţă, sculându-mă, m-am trezit cu un dinte ieşit, şi mă tem că, perzând timpul, pe aici, înainte de toate o să rămâi fără de dinţi, căci dinţii de trei zile mi se plimbă prin gură.

Apoi - eu n-o să-l scap pe dl. Sturdza de amicii săi politici".

(Scrisoare către T. Maiorescu).

C. SIMŢION (12 iulie 1883)

„Bucureşti 1883 Iulie 12/24

Stimate Domn

Starea jalnică a D-lui Eminescu şi bunăvoinţa Domniei-Voastre îmi vor scuza, poate, îndrăzneala d'a vă informa în privirea Lui şi d'a Vă supune aprecierii D-niei Voastre gândirile câtorva din amicii săi.

Asară l-am văzut - şi după afirmările Doctorului şi după toate câte am putut observa noi, boala înaintează agravându-se. Se află - aproape neîntrerupt - foarte agitat. Pronunţă puţine idei şi foarte multe vorbe, care nu aparţin nici unei limbi şi pe care le forţiază a se rima în penta şi hecsametru. Din mai mulţi câţi l-am văzut pe nici unul nu pare a ne fi cunoscut. Am reuşit însă prin mângâieri a-l linişti puţin şi, întrebându-l dacă e supărat pe amicii săi, ne-a răspuns că: «Nu». Arătându-i că în curând se va însănătoşi, ne-a zis c-un accent plin de durere: «Boala asta nu-mi mai trece niciodată». În urmă ne-a zis: «Vedeţi, nu mai ştiu nici o limbă» şi de-aci înainte au început iarăşi în pentametru privindu-ne cu asprime şi nesuferind a-l privi mult timp în ochi.

Cam aceasta e starea lui de până azi şi pe care Doctoru ne-a declarat-o - cu ocazia achitării locuinţei - ci n-ar privi-o chiar ca grea dacă n-ar esista complicaţia bolii în familie. Cu toate acestea

www.dacoromanica.ro

ne-a lăsat încă bună speranță și în unii dintre amicii lui s-a stabilit convingerea: că trebuie să se întrebuințeze toate mijloacele recomandate de știință spre a-l scăpa.

Cheltuielile necesare să se acopere din cotizații lunare de la membri unui grup, ce se va constitui numai din bărbați și amici, care s-ar simți dureros atinși, când s-ar vedea excluși de la o asemenea întreprindere. După aprecierile noastre numai în București și Iași se poate conta pe 40-50 de amici, ceea ce ajunge.

Odată grupul constituit, cel mai urgent lucru ar fi să vedem dacă «aicea» sau «aiurea» i se poate asigura o îngrijire deplină și mai minuțioasă, observându-se maladia pas cu pas și înfățișând-o - după cum cred că se poate - printr-un tablou grafic. În legătură cu proiectata căutare poate că facem bine a Vă mărturisi de pe acuma că afară de București noi nu cunoaștem specialiști distinși în această ramură.

Mi-am permis, pentru ceea ce Vă rog să binevoiți a mă scuza, a supune aceasta la aprecierea D-voastre în speranța că poate dimpreună cu Domnul Teodor Rosetti (actualmente la moșia D-sale) veți aproba aceste gânduri și veți binevoi a lua conducerea intelectuală în încercarea d'a se scăpa un om ca Eminescu.

Primiți, Vă rog, stimate Domn, încredințarea de stimă și respect ce Vă port.

Const. Simțion,

str. Sfinții nr. 14".

(Scrisoare către T. Maiorescu)

PERIOADA 27 OCTOMBRIE - 19 DECEMBRIE 1886

- spicuiri din presa vremii -

27 octombrie - *România liberă,* prima pagină. Un anonim face constatarea:

„Țara noastră e o țară plină de pasiuni. De la cel mai mare până la cel mai mic, rezultanta tuturor acțiunilor zilnice e patima, - patima gloriei, a vanității, patima intereselor personale.

Și sunt așa de strâmte aceste patimi încât interesul general pare o utopie, o acțiune cu totul zadarnică, un vis vecinie nerealizabil.

E firesc ca într-o astfel de situație să fie ignorate, sau cel puțin luate în râs, orice tendințe mai emancipate, și să troneze perversiunea.

Într-o societate bine echilibrată aparențele sunt scărmănate, adevărul scos la iveală și minciuna disprețuită; la noi din contră: lumea se conduce după aparențe și minciuna formează crezul tuturor oamenilor noștri și pretinși politici și nepolitici.

Așa este educația noastră socială, de multă vreme, - și tot așa înaintăm.

E fals acest progres - dacă progres poate fi - și încărcat de nenorociri.

Că în genere nu există adevărul convingerii la... (cuvinte lipsă -n.ns.), că întreg modul nostru (cuvinte lipsă - n.ns.)... ca e falsificat, dovezi găsești în tot momentul și în ori-ce direcție ai vrea să-ți îndreptezi investigațiile".

29 octombrie - *Românul,* prima pagină (sublinierile ne aparțin):

„Transilvania sau Basarabia?

Organul d-lui Tisza, Nemzet, într-unul din numerele sale, se ocupă pe larg cu aspirațiunile politice ale Daco și Pan-Românilor, care ar dori să anexeze la regatul român sau Transilvania sau Basarabia, așteptând ivirea unei asemenea eventualități de la isbucnirea unui resbel între Austro-Ungaria și Rusia. Ziarul pestan zice că această părere nu este numai falșă și comică, ci că accentuarea ei în presa română jignește foarte mult interesele române, deoarece în timp de pace împedică prietenia sinceră între România și Ungaria. Nemzet încheie articolul în modul următor:

www.dacoromanica.ro

Orice patriot român care iubeşte în adevăr patria sa, trebuie să lupte din toate puterile contra unui asemenea şovinism dezastruos. Câtă vreme poporul român ascunde - fie chiar şi în cel mai ferit colţişor al inimei sale - pofta asupra Transilvaniei, nu poate să esiste între noi nici o prietenie; şi câtă vreme aceasta nu esistă, soarta României este nesigură. Existenţa Transilvaniei şi împreunarea ei cu Ungaria este o necesitate europeană. Aceasta o spunem pentru caşul imposibil când monarhia noastră, silită de Rusia să facă răsbel, ar fi bătută. Noi nu ne putem închipui nici o înfrângere atât de grozavă, încât să ne facă să renunţăm la Transilvania şi apoi convingerea noastră este că d'uă cam dată nici nu poate fi vorba resbel, cu atât mai puţin de o înfrângere a uneia sau altei părţi.

Dar noi am admis caşul cel mai rău, spre a arăta absurditatea ilusiunilor române. Daca poporul român pricepe adevăratele sale interese, dacă opiniunea public română ştie să se ridice la maturitate politică, atunci va suprima partea întâia din alternativa ei politică şi, în faţa încurcăturilor orientale, se va alia în mod sincer cu monarhia noastră. În cas contrar, va trebui să esperimenteze încă în timp de pace şi cu atât mai mult în timp de resbel, că celor slabi le merge rău când cad pe mâinile celor mari şi tari, dacă n-au tact, modestie şi înţelegerea dreaptă a împregiurărilor".

31 octombrie - Notă apărută în *Epoca:*

„«Poliţia în România»

Sub acest titlu citim în ziarul francez L'echos de Paris, publicat la Paris, următoarele apreciaţiuni asupra celor ce se petrece la noi. Eacă cum judecă străinii poliţia d-lui Brătianu:

Poliţia Română continuă isprăvile sale. În noaptea de Sâmbătă spre Duminică, ea a devastat casa d-lui Staicovici, partisan al opoziţiei. Trebuie să se terorizeze acei români care au marea îndrăsneală de a nu aproba cu desăvârşire actele d-lui Ion Brătianu. La 14 ale Iunei (s.n.) vor avea loc alegerile comunale în toată România.

Opoziţia a hotărât să ia parte la vot; aceasta e un pericol pentru d. Ion Brătianu.

Edificiul puterei sale care, de departe pare aşa de solid, arc rezista cu greu la cea mai mică înfrângere; şi pentru a întreţine raportul în supunerea ce a arătat până acum, d. Brătianu dă drumul zelului poliţiei sale.

Vor fi 2 luni la 16 Noembre (s.n.) de când s-a tras asupra d-lui I. Brătianu o lovitură de revolver în urma căreia a doua zi, bandele plătite de poliţie devastară biurourile ziarelor independente".

Pe prima pagină a aceluiaşi număr citim:

„Lista de subscripţie pentru despăgubirea d. Al. Staicovici (comerciant) pentru daunele cauzate de agenţii poliţiei.

Între prime subscrieri:

Red. Epoca 100 lei, Alex Lahovary şi Alex. Catargiu (50 lei), un anonim (5 lei), T. Maiorescu (20 lei)".

1 noiembrie - *Epoca,* pagina I:

„Telegrama M. S. Regelui

Primi din Râmnicu Vâlcei următoarea depeşă:

Următoarea telegramă am adresat-o Majestăţei Sale Regelui

Cei cinci arestaţi politici, Bonciu, Apostolescu, Zugrăvescu, Davidescu şi Stoenescu sunt torturaţi într-un mod din ce în ce mai neomenos de către Administraţie. Sunt ţinuţi în beci plin cu apă. Zile întregi nu li se dă de mâncare, adesea ori îi pun în fiare, nu li se permite să comunice cu nimeni, nici cu părinţii lor, deşi secretul e ridicat şi judele instructor permite comunicarea.

Toate reclamaţiile adresate autorităţei judecătoreşti nu au nici un efect, fiind că nu se ţin în seamă de administraţie.

www.dacoromanica.ro

Vă rugăm respectos să faceţi a înceta aceste violenţe ale prefectului acestui judeţ care e interesat direct în această afacere".

(Semnează Constantin Herăscu, Sc. Călinescu, Georghe Fărcăşanu, Ioan Bucşenescu, Matache Temelie, Ioan N. Iancovescu, C. N. Vlădescu, N. Iepure, I. Sinescu.)

Ziarul se întreabă, cu majuscule:

„Mai funcţionează justiţia în ţara românească?

Şi dacă mai funcţionează:

Când se vor judeca acuzaţii din Râmnicul-Vâlcii pe care guvernul caută să-i omoare prin relele tratamente în închisoare?

Când se va termina instrucţiunea deputatului Oroveanu şi a celor alţi implicaţi în atentatul de la 4 septembrie? Când se va lua măsuri pentru a se pedepsi vandalismul esercitat contra ziarelor România, L'Indépendance Roumaine şi Epoca? Nu cum-va este porunca ca aceste afaceri să stea atârnate până după alegerile comunale?"

Din rubrica *„informaţiuni":*

♦ „Aflăm că M. S. Regele, care era hotărât să vie în Bucureşti în timpul alegerilor, precum chiar declarase unui personagiu politic, a renunţat la acest proect şi nu va veni în capitală decât după alegerile comunale".

♦ „Aflăm că d. Moruzi, prefectul Poliţiei, a convocat azi pe toţi comisarii pentru a le da ordine severe contra celor ce vor împărţi listele opoziţiunii".

♦ „Guvernul desperând d'a reuşi la alegerile comunale de la Iaşi, a hotărât să pornească pe d. Radu Mihai în capitala Moldovei, ca să organizeze lupta, aplicând şi la Iaşi metoda pe care d-sa a experimentat-o în Bucureşti".

Universul. Pe pagina întâi, este anunţată o *„Manifestaţie socialistă la Londra"*, unde *„mai multe sute de lucrători s-au adunat... în jurul statuei lui Nelson pe Trafalgar-Square"*.

Rubrica *Ştiri: „D. I. C. Brătianu şi toţi cei-l-alţi miniştri au plecat ieri la Sinaia"*.

2 noiembrie - *Universul,* la *Ştiri:*

„Ieri pe la orele 4, d. N. Filipescu, proprietarul ziarului «Epoca» a fost insultat şi lovit de un individ necunoscut" Publicaţia mai anunţă şi că *„D. I. C. Brătianu a plecat ieri la Florica"*, unde îşi avea moşia. Informarea privind plecarea şi revenirea săptămânală a lui I. C. Brătianu de la Florica s-a făcut cu o remarcabilă constanţă (cel puţin în această perioadă).

4 noiembrie - Maiorescu către sora lui:

„Broşura asta o vinde Poliţia pe la gară cu 10 bani. C'est rouge! Dar vezi, ce teamă trebue să aibă Guvernul de mine pentru a mă combate cu atâta stăruinţă. Eu am şi scris răspunsul. Va apărea Joi la 2 ore în «România Liberă». Ţi-l aduc la Iaşi" (Vezi 8 noiembrie).

În *Epoca,* la rubrica *Alegerile de ieri* [Din districte] citim:

„Iaşi - Din Iaşi primim dupe 12 ore, următoarea depeşă:

«Colectiviştii cu bătăuşii în cap instigaţi de Prefectul Poliţiei şi de alţi membri comunali la 10 ore presimţind se vede că nu pot avea majoritatea, s-au repezit în sală cu furie ca să pună mâna pe urnă, desordinea la culme. Preşedintele a cerut forţa armată în acest moment armata a şi intrat în sală. Nu putem prevede ce se poate întâmpla apărându-ne sacrul nostru drept. Ne repezim la moment în sala de alegere»" (urmează numele mai multor semnatari).

5 noiembrie - Pe prima pagină a ziarului *Epoca,* titlu mare: *„Terorismul la Botoşani"*. În colţul din dreapta, jos, informaţii despre *„Manifestul botoşenenilor"*:

www.dacoromanica.ro

„Următorul manifest a fost redactat de membrii opoziţiunii din Botoşani. El n-a putut însă să apară, căci nu s-a putut tipări nicăeri.

Cetăţeni

Guvernul v-a chemat la vot. Aţi venit şi vi s-a răspuns cu înşelăciune şi v-au primit cu gloanţe. // Astă-zi încă ulițele sunt ocupate milităreşte. // Iată cum oamenii zilei, iată cum părinţii comunei, plătiţi din munca şi sudoarea noastră înţeleg libertăţile electorale! // Cetăţeni, sunteţi oameni de ordine, sunteţi cu femei şi copii, cu forţa brutală nu puteţi şi nu vroiţi a vă pune, în mijlocul baionetelor nu puteţi vota.

Cetăţeni staţi acasă! Feriţi-vă de o urnă udată cu sângele vostru! Am apelat la Rege şi aşteptăm dreptate. // Nu am cerut milă Regelui; am cerut dreptate pentru voi, o dreptate care trebue să v-o dea, căci coroana care o poartă voi aţi luat-o pentru El în şanţurile Plevnei!

Cetăţeni, s-avem credinţă în Dumnezeul părinţilor noştrii; mai bine de cât oamenii El cunoaşte duferinţele, dreptăţile noastre şi nu ne va părăsi. // Cetăţeni, staţi acasă. Ne vom întâlni însă îndată dupe alegere şi cu toţii împreună, în linişte şi ordine, vom chibzui de presentul nostru, de viitorul copiilor noştrii".

În paralel, în sânul Bisericii Ortodoxe Române tensiunile sporesc, dar încă rămân nevăzute. Esenţa răului pare să fi constat în dependenţa absolută a Bisericii faţă de clasa politică. Drept pildă, ajunge să amintim că Maiorescu a fost în repetate rânduri ministru al Cultelor, deşi era ateu. Chiar slujbaş onest şi conştiincios să fie, cel care neagă existenţa lui Dumnezeu însuşi nu va putea sluji interesele Bisericii Acestuia, între altele, şi pentru că nu le va înţelege niciodată.

7 noiembrie - *România liberă* informează asupra evoluţiei scandalului de la Botoşani:

„Judele instructor Mănescu, trimis ad-hoc la Botoşani, a făcut până acum 70 de arestări, între care este şi d-nii Bobeica şi Henţescu".

Universul. Ştiri: *„Ieri sa inaugurat linia ferată Bucureşti-Călăraşi".*

8 noiembrie - *Epoca* reproduce un articol apărut în *România liberă* şi scris de Maiorescu sub pseudonimul *Un craiovean:*

„La alegerile din Botoşani s-a vărsat sânge. Cine este de vină pentru vărsarea de sânge? Este de vină «vandalismul» opoziţiei, cum zice Voinţa Naţională? Este de vină «terorismul» poliţiei, cum zice Epoca? în fierberea unor lupte politice aşa de încordate, cu greu se poate stabili adevărul în toată precisiunea lui. Un lucru ne pare însă stabilit: ori a cui ar fi fost vina, este regretabil pentru guvernul «liberal» al d-lui Brătianu că s-a vărsat sânge. Sângele este un suc foarte curios, după limba sinistră a lui Mefistofeles. Sub lucirea lui roşie şi cele petrecute mai nainte primesc o faţă deosebită. A doua zi după atentatul în contra d-lui Brătianu, o ceată de oameni înarmaţi cu bate au năvălit asupra redacţiilor a trei ziare din capitală, au bătut câţiva jurnalişti şi au devastat câteva odăi. A cui a fost vina? A ziarelor? a bătăuşilor? a Poliţiei? Ori a cui va fi fost vina, este regretabil pentru guvernul «liberal» al d-lui Brătianu, că au fost bătuţi jurnalişti în asemenea împrejurări. (...) În momentul acestor agitări electorale, Ministerul Justiţiei a făcut schimbări surprinzătoare în magistratură: la Bucureşti, la Iaşi, la Buzău, la Râmnicul Vâlcea, la Botoşani, la Tribunale, la Curţi şi chiar la Curtea de Casaţie. A fost ministrul în dreptul său formal de a le face? Incontestabil. Dar nu rămâne mai puţin regretabil pentru guvernul «liberal» al d-lui Brătianu, că s-au făcut asemenea schimbări în magistratură în momentul alegerilor. Schimbări în magistratură, devastarea casei unui alegător, bate în contra jurnaliştilor, sânge vărsat la Botoşani, atentat în contra ministrului president, omor la Râmnicul Vâlcea... presiunea atmosferică creşte.

Un Craiovean".

11 noiembrie - *România liberă,* mereu atentă la tulburările intestinale ale guvernanţilor, trage semnal de alarmă: *„Aflăm cu regret că d. Petre Mavrogheni, ministrul României la Viena, este destul de greu indispus de câteva zile".*

www.dacoromanica.ro

14 noiembrie - Aflat în Capitală, Creangă îi scrie lui Slavici, scuzând întârzierea cu care-i răspunde prin faptul că în Iaşi, *„Sâmbăta şi Dumineca trecută mari agitări politice"* şi, pe de altă parte, n-a vrut să apeleze la *„un mijloc de comunicare aşa de indiscret precum este Telegraful în România şi în Ungaria"*.

În pagina a doua, *Universul tratează, „Afacerea atentatului de la 4 Septembrie"*, comis împotriva lui I. C. Brătianu, iar la *Ştiri* informează: *„Sâmbătă se întruneşte Sinodul. Se crede că primat va fi ales mitropolitul Moldovei"*.

19 noiembrie - *Universul. Ştiri: „Studenţii care au ţinut conferinţa la Bârlad au fost daţi în judecata consiliului universitar pentru că ar fi susţinut idei socialiste. Se zice că tinerimea universitară din Iaşi are de gând să se pună în grevă"*.

22 noiembrie (sâmbătă) - *Epoca* rezervă aproape întreaga pagină întâi problemei alegerii noului Mitropolit primat al Ţării. Este o mostră de gazetărie care - între altele - arată că nimic din ceea ce trăieşte astăzi Biserica Neamului nu este nou.

www.dacoromanica.ro

„ÎNTRUNIREA SECRETĂ DE LA SENAT

Eri-seară s-au întrunit senatorii şi deputaţii din majoritate, pentru a se consfătui asupra alegerii Mitropolitului primat.

Nici unul din Episcopi nu erea present afară de R S. S. Episcopul Melchissedec, care aflând că va fi atacat, venise la această şedinţă.

Mai întâiu d. Urechie s-a suit la tribună şi a spus, desemnând pe Episcopul Melchissedec, că acela trebue ales care are mai multe merite. D-sa a spus că nu este destul ca Mitropolitul se fie un om cuvios, ci trebue un om care se fie şi instruit şi capabil d 'a ridica nivelul clerului nostru.

După d. Urechie a luat cuvântul d. Dim. Sturdza, care a susţinut că înainte de toate trebue ales un Mitropolit patriot şi care să nu aibă legături afară din ţară. Ministrul instrucţiunii publice a făcut direct alusiune la P. S. S. Melchissedec.

D. Boldur Lăţescu a spus că nu e bine se se învenineze lucrurile, punându-se în joc numele persoanelor.

D-sa crede că ar fi bine să se urmeze hierarhia, aducându-se ca Primat al României, Mitropolitul Moldovei.

D. Nicolae Ionescu într-un lung şi elocinte discurs a zis că trebue înainte de toate un Mitropolit învăţat şi care se nu-şi ia inspiraţiile de la Roma. D-sa a susţinut candidatura P. S. S. Melchissedec.

P. S. S. Melchissedec Episcopul de Roman, a respins insinuările calomnioase ale d-lui Sturdza spuind că [este] născut şi crescut în România, de şi a petrecut câţi-va ani la Universitatea din Kiev, el însă n-a cunoscut nici o dată altă patrie de cât ţara părinţilor săi. Că de altminteri ar privi ca o grea sarcină dacă ar fi numit Mitropolit Primat şi că nu doreşte alt-ceva de cât să-şi păstreze Episcopatul de la Roman.

D. Agarici, a spus că va vota pentru P. S. S. Episcopul Melchissedec.

D. Mihail Cornea, a pus înainte canidatura susţinută de guvern, a P .S. S. Episcopul Dunării de jos.

Această candidatură a fost primită cu aplause de deputaţii şi senatorii presenţi".

„EPISCOPATUL ROMÂNIEI

Cum vedem din schiţele biografice a le vieţei Mitropolitutui Filaret al Ungro-Valahiel, date de curând la lumină, de Prea sfinţitu Melhisedek al Romanului, Episcopatul nostru atinse se culmea strălucirei în biserica răsăritului în veacul al XVIII-a.

Farul luminator al românizmului în secolul trecut a fost Marele Grigorie Mitropolitul, care a întemeiat în jurul său o pepinieră de Episcopi, creând literatura limbei române, prin traducerea tutulor cărţilor bisericeşti pe româneşte, la a căror tipărire şi a consacrat viaţa, împreună cu ucenicii săi, Episcopii Cozma al Buzăului, Kesarie al Râmnicului şi Filaret, devenit în cele din urmă Mitropolit şi căruia i-a dedicat a 1787 întâia gramatică română, Marele Vistiernic al ţerei şi Dikeofilax al bisericei ecumenice, Enake Văcărescul.

Patriotismul şi înţelepciunea Mitropolitului Grigorie şi al Episcopatului crescut de sfânta suflare a duhului său, lăţise strălucirea bisericei române peste întreg răsăritul. În cât la 1776, marea biserică ecumenică crezând, că titlul de prea onorabil şi exarh al laturilor şi rangul de precădere al Mitropoliei Ungro-Vlahiel între Ierarhii bisericei resăritulul, nu mai era îndestulător, ridică prin actul patriarhului Sofronie, Mitropolia Ţărei Româneşti la Kesaria Kapadokiei, care are pasul

www.dacoromanica.ro

imediat dupe Patriarhul ecumenic şi al cărui titular cum am văzut deună-zi cu prilejul abdicărei Patriarhului, este de drept chiemat a[-]i ţine locul.

Cu fericiţii Mitropoliţi Veniamin Costache al Moldovei, Grigorie al IV-a şi Neofit al Ungro-Valahiei, către sfârşitul întâiei jumătăţi a secolului nostru, strălucirea Bisericei române, a mers apunând şi a ajuns în jalnica lângezire, în care o vedem zăcând azi. În cât, de la alegerea de azi, a Capului Bisericei noastre atârnă foarte mult ridicarea acestei divine instituţii.

Ne fiindu-ne dat a indica pe Ierarhul ce urmează să fie chiemat a lua nomolita succesiune a răposatului mitropolit primat, credem a ne îndeplini o sfântă datorie, schiţând pe cât ne e cu putinţă de esact, dar cu totul imparţial, starea Episcopatului nostru actual.

*
* *

Episcopatul României constă, pre cum se ştie, în două Mitropolii şi şase Episcopii. Dupe tradiţia ab-antiquo şi de la unirea ţărilor surori diocezele bisericei noastre s'au clasificat în următoarele ranguri:

În primul rând Mitropolia Ungro-Vlahiei, Mitropolia Moldovei şi Sucevei.

Apoi: Episcopia Râmnicului-Noul Severin, a Romanului, a Buzăului, a Huşilor, a Argeşului şi la sfârşit a Dunărei-de-jos. În această rânduială şi iau locurile chiriarhii respectivi la toate actele bisericeşti şi politice. Ba adese ori s-a ţinut socoteală de această clasificare şi la promoţiunile de la un scaun la cel-alt.

În această ordine vom procede dar în aşternerea schiţelor actualilor chiriarhii, precum urmează:

I. P. S. Iosif Mitropolitul Moldovei şi Sucevei

Fiu de preot născut în Basarabia, unde are şi azi un frate preot, rămâind orfan din cea mai fragedă copilărie, fu luat de unchiul său, care era călugăr în monastirea Frumoasă, situată în apropiere de satul natal.

Pe la 1835 fiind în vârstă de 12 ani a părăsit urmând pe unchiul său zisa monastire şi au trecut în Moldova, unde a petrecut câţi-va ani la Mitropolia din Iaşi, la sf. Spiridon şi pe la monastirea Neamţu.

Apoi trecu la Buzău, unde unchiul său fu numit de Episcopul Kessarie, ecliziarh al Episcopiei; iar băiatul atrase asupră-i atenţia Episcopului, care-l călugări la vârsta de 15 ani, 'l hirotonisi Diacon ataşându-l la persoana sa.

Fiind cu Episcopul său în Bucureşti când acesta era reţinut în Capitală de îndatoririle sale politice, tânărul Diacon cercetă cât-va timp şcoala de la sf. Sava. Dupe încetarea din viaţă a protectorului său Episcopul Kessarie, părăsind eparhia Buzăului, fu numit Egumen la un mic schit Brâncovenesc; iar mai târziu fu mutat în aceiaşi calitate la monastirea Găiseni, tot a Brâncovenilor, unde a lăcuit până la anul 1864, când s-au secularizat monastirile.

D-aci se aşează în Bucureşti devenind d-o camdată profesor la Seminar, apoi profesor de religie la Liceul Matheiu Basarab.

Mitropolilul Nifon îl dete rangul de Arhimandrit. Cuviosia şi blândeţa cu care se conducea, îl ridicară în afecţiunea mitropolitului, care-l hirotonisi în curând Arhiereu.

La 1873 fu ales Episcop de Argeş, unde stătu puţin spre a trece în 1874 la Mitropolia Moldovei, la care fu ales, după trecerea Mitropolitului Calinic ca primat al României.

Ca operă literară n-a dat la lumină, decât discursul ce a pronunţat la 1879 în Senat, în cauza unei înmormântări civile de la Curtea de Argeş; discurs, devenit celebru prin vehemenţa cu care a atacat pe primul ministru Brătianu.

I. P. S. atinge vârsta de 65 ani, şi în timpul din urmă sănătatea i-a fost zdruncinată de o paralizie a vederei, care din norocire n-a avut urmări funeste.

Episcopul Iosif al Râmnicului Noul-Severin

Este fiul unul Diacon din satul Adâncată, judeţul Botoşani. A absolvit cursurile seminarului de Socola din Iaşi între anii 1836-42. Apoi fu orânduit profesor la şcoala catihetică din Botoşani tot-odată şi

www.dacoromanica.ro

preot, dupe ce se căsători cu o nepoată a Arhiereului Filaret Scriban. Devenind văduv, trecu ca preot de regiment, mai în urmă călugărindu-se deveni profesor la seminar. Iar la 1860 fu înălțat la treapta de Arhiereu, în care calitate petrecu în Iași până la 1879, când fu ales Episcop al Râmnicului.

O dată cu suirea sa pe scaunul Episcopiei, P. S. S. a făcut o însemnată danie spitalului Sf. Spiridon și a destinat toate economiele sale pentru binefaceri. Din nenorocire, Episcopul suferă de câtva timp de o paralizie, ce-l împiedică a părăsi camera, pentru cea mai mare întristare a Eparhiei sale.

*
* *

Episcopul Melhisedek al Romanului, membru al Academiei române

E fiu de preot din satul Gârcina, județul Neamțu. Între anii 1835-41 își făcu studiele la seminarul Socola, în biserica căreia fii tuns în monahizm la anul 1844 și numit profesor la același seminar, unde funcționa până la 1848, când fu trimis de Mihail Vodă Sturdza în înțelegere cu Mitropolitul Meletie la Kiev spre a-și desâvârși la academia de acolo, studiele sale teologice și filosofice. Întorcându-se în țară cu gradul de magistru în filosofie și teologie fu numit profesor definitiv la Seminarul de Socola. În anul 1856 Gr. Vodă Ghica îl strămută ca director al seminarului de Huși de curând înființat pe care-l organisă.

Fiind ales deputat în Divanul Ad-hoc din 1857 se alipi pe lângă grupul tinerilor conservatori, cu cari conlucra la realisarea celor mai scumpe dorințe ale națiunei. Activitatea și zelul ce-l desfășură îl desemnară printre corifeii Unirei și la 1859, de și simplu Arhimandrit, fu numit Ministru al școalelor și al cultelor în cabinetul presidat de d. Mih. Cogălniceanu.

La începutul anului 1861 fu numit locot. de Episcop la Huși și către sfârșitul aceluiaș an primi consacrarea de arhiereu.

La 1864 fu transferat la Episcopia Dunărei de Jos și la 1865 fu numit definitiv Episcop al acelei Eparhii, pe care o cârmui până la 1879 când fu ales Episcop la Roman.

Dupe vechimea promoțiunei la treapta Episcopală, părintele Melhisedek este decanul Episcopatului român. P .S. S. a pășit peste al 60-lea an al vârstei sale și se bucură de o sănătate înfloritoare, cu toată nepregetata osteneală ce depune, mai în toate ramurile activității naționale.

Credem că e de prisos să înșirăm aci numeroasele lucrări literare ale eruditului prelat, care-și consacră o mare parte din viață în cercetări istrorice asupra neamului și bisericei române.

Iar adâncele sale cunoștințe teologice și filosofice l-a făcut nu numai o autoritate în țară, dar chiar și peste hotare în învățătura dogmelor și canoanelor bisericii creștine ortodoxe.

Guvernul actual a avut ocasiunea a se folosi de patriotismul luminat al Episcopului Melhisedec, într-o grea împrejurare diplomatică, misiune de care se achită pentru cel mai mare bine al țărei și pentru care Regele-i acordă Marile Cruci ale amânduror ordine naționale. În cât, nu ne putem esplica intrig ele mârșave și calomniele odioase cu care este urmărit eminentul prelat de câtăva vreme.

*
* *

Episcopul Inocentie Buzeu

Fiu de preot din București. A urmat cursurile Seminarului d-aci și fu trimis de Mitropolitul Neofit cu alți tineri seminariști la Pesta, unde a stat câțiva ani într-un gimnaziu spre a învăța latinește și nemțește. Întors în țară fu numit Egumen la Monastirea Dealul. Dupe secularizare trecu director și profesor la Seminaru din București și înălțat la treapta de Arhiereu de Mitropolitul Nifon. Îndeplini câtva timp postul de locotenent Episcop al Râmnicului; iar la 1873 fu ales Episcop de Buzău, unde 'și a făcut un renume pentru indiferența rece ce are pentru Eparhia sa cum și de toate afacerile bisericești. P. S. S. țiind foarte mult la casele ce le are în București, petrece cea mai mare parte a anului în capitală. Literatura profană ca și cea bisericească nu-l cunoaște de loc.

*
* *

www.dacoromanica.ro

Episcopul Calinik al Huşilor

Fiu de preot din satul Vutcanii judeţul Fălciu, fu ataşat din copilărie ca băiat în casă de Mitropolitul Calinik, pe lângă care şi-a făcut creşterea fără a fi cercetat vr-o scoală. Esteriorul său atletic şi talentul de cântare, au fost calităţile sale distinctive, pe temeiul cărora a trecut treptele erarhiei bisericeşti până la 1873, când dupe stăruinţa îndărătnică a Mitropolitului Calinik în Sinod fu înălţat la treapta de Arhiereu; iar la 1879 mulţumită aceleiaşi favori fu ales Episcop dc Huşi. Cum-şi înţelege sacra sa misiune în guvernarea Eparhiei renunţăm a o spune aci, din respect către Biserică.

*

* *

Episcopul Ghenadie Argesiu

Este fiul unul cafav din Bucureşti. De tânăr s-a dus la Mănăstirea Cernica, unde se călugări şi-şi primi creşterea, fără să fi cercetat vr-o şcoală. Având o înfăţişare plăcută atrase asupra-i atenţiunea Mitropolitului Nifon, care-l luă în casă ca pagiu (băiat de serviciu), 'l hirotonisi Diacon trecându-l repede prin treptele ierarhiei inferioare.

Mai înainte de a-şi da obştescul sfârşit, Nifon Mitropolitul ţinea să ridice la treapta de Arhiereu pe protejatul său şi la 1873 înduioşa cu lacrimi Sf. Sinod care-i acordă sufragiele. Slăbiciune de care s-a folosit Mitropolitul Moldovei spre a face să treacă şi pe favoritul său.

Părintele Ghenadie de şi lipsit de instrucţiune, e foarte iscusit, ambiţios şi mlădios; aşa că, reuşi a-şi câştiga după moartea Mitropolitului Nifon, protecţia palatului şi la 1874 fu ales Episcop de Argeşiu. Dela protectorul şi părintele său sufletesc a învăţat magnificenţa slujbelor divine şi se înfăţişează în biserică cu o adevărată strălucire.

Păcat, că n-a adoptat în aceiaşi măsură, tactul şi demnitatea ţinutei publice a protectorelui său.

*

* *

Episcopul Iosif al Dunării-de-Jos

Copilăria sa a fost foarte zvânturată; fiind nevoit a părăsi casa părintească de fragedă vârstă, se făcu băiat de casă pe lângă mai mulţi Arhierei, cu ajutorul cărora a urmat câteva clase la liceul din Iaşi. Apoi a trăit câtăva vreme la schitul Gurovei unde se călugări. Devenind bun cântăreţ şi bisericaş a fost luat de Episcopul de Huşi, Melatie Istrati şi făcut Archidiacon. De acolo trecu în aceiaşi cualitate la Mitropolia din Iaşi. Dar, din oare-cari împrejurări, făcându-se imposibil pe lângă Mitropolit Sofronie, pe care 'l nemulţumi foarte, fu silit a se întoarce la Huşi unde petrecu până la 1858, când murind Episcopul său, se duse la Paris, după chiemarea Archimandritului Iosafat care-l ataşă ca Diacon la capela de acolo. După câţiva ani ivindu-se mari neînţelegeri între Diacon şi Superiorul său, fu silit a se întoarce în ţară la 1860. Petrecu câtva la Monastirea Neamţu, de unde trecu superior la schitul Păpăuţi din jud. Botoşani şi la 1865 fu numit Episcop de Huşi; iar la 1879 fu ales la Dunărea de Jos.

Foarte iubitor de lectură, în lipsa unei culturi înalte, se îndeletnici cu traducerea din limba franţeză a următoarelor opere:

1. Jidovul rătăcitor editura librăriei Ioanid. 2. Catehismul paralel despre dogmele ortodoxe-papiste şi lutherane şi al 3. Papalitatea schismatică, a învăţatului Arhim. VI. Guetée.

Suferinţele fizice ale Episcopului Dunărei de Jos, 'l arată mai bătrân de cât nu e. Starea sănătăţei P. S. S. e atât de precară în cât adesea 'l pune în neputinţa de a oficia chiar sfânta liturghie. Cea ce a dat naştere zvonului, că a hotărât a se retrage la Monastire.

Cum oricine poate vedea din această credincioasă expunere, alegerea Mitropolitului Primat, ar fi foarte uşoară, întru cât ce-i chemaţi a-şi da votu ar fi însufleţiţi de dorul măririi bisericei şi a demnităţei naţionale.

Noi ne am îndeplinit datoria oferind celor chiemaţi la alegere această călăuză şi naţiunei, mijlocul d' a judeca despre râvna reprezentanţilor ei legali, după rezultatul alegerei.

www.dacoromanica.ro

Baba-Novak".

22 noiembrie - *Universul, Ştiri: „Mâne, la 12 ore amiazi, se va alege în localul camerei, de adunarea deputaţilor de Senat şi Sinod, întrunite într-un singur colegiu, un nou mitropolit primat în locul răposatului părinte Calinic".*

23 noiembrie - *Universul, Ştiri:*

♦ „Ieri, după liturghia ţinută la Mitropolie, s-a deschis sesiunea de toamnă a Sinodului Bisericei române, de către d. ministru al cultelor. Nefiind decât 11 membri, şedinţa n-a putut urma. Dacă numărul legiuit de 12 arhierei nu se va complecta, azi poate să nu se facă alegerea de mitropolit"

♦ „Episcopul care are mai mulţi sorţi de a fi ales mitropolit primat pare a fi episcopul Dunării de jos. Candidatura sa propusă de deputatul C. Dumitrescu la o întrunire de la Senat, a fost primită cu aplause" (subl. ns.).

24 noiembrie - *Universul.* Pe pagina I se află fotografia I.P.S.S. Mitropolitul Primat.

♦ Rubrica *Ştiri: „Se zice că în urma alegerei Episcopului Dunării de Jos ca Primat, Mitropolitul Moldovei ar avea de gând să demisioneze".*

26 noiembrie - *Universul.* Pe pagina 1, portretul Mitropolitului Moldovei, despre care se afirmă: *„P.S.S. s-a făcut cunoscut, la 1879, printr-un vehement discurs, cu ocazia înmormântării civile a unui socialist român, dr. Zubcu Codreanu, la Curtea de Argeş".*

2 decembrie - *Ştiri* din *Epoca:*

♦ „Ceremonia instituirei noului Mitropolit Primat săvârşită eri a fost foarte palidă. Aceasta se explică de unii prin faptul că chiar PSS Mitropolitul ar fi cerut ca această ceremonie să se facă în modul cel mai simplu. IPSS Mitropolitul Iosif al Moldovei n-a luat parte la ceremonia investiturei noului Mitropolit Primat.

În ultimul moment, M.S. Regele ordonă să se mai aştepte Mitropolitul Moldovei dar după o jumătate de oră de aşteptare zadarnică, ceremonia se săvârşi cu vădita nemulţumire a suveranului".

♦ „Aflăm că dl. Cogălniceanu a regretat foarte mult că din cauza sănătăţei n-a putut lua parte la alegerea Mitropolitului Primat. D-sa a adăogat că de-ar şti că se va duce în cârje, şi tot va căuta să fie faţă la alegerea ce se va face pentru episcopi şi că, cu această ocaziune, va da pe faţă toate netrebniciele [făcute?] în numele Bisericii şi religii".

3 decembrie - *Epoca,* ştire *(Ultime informaţii):*

„M. S. Regele a lucrat azi cu d.. D. Sturza, Ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice. D. Sturza a prezentat semnăturii M. S. trei proecte de lege privitoare la acordarea unor pensiuni viagere pentru P. S. Episcopul de Huşi, P. S. Episcopul de Vâlcea şi Arhiereul Botoşăneanu, care se retrag la mănăstiri".

Notă. Modul în care s-au încheiat cele petrecute în 1886 nu reprezintă ceva neobişnuit decât pentru cel învăţat cu logica Dreptăţii. În primul tom al lucrării *Fragmente din istoria românilor* (tradus de Eminescu), Eudoxiu Cavaler de Hurmuzaki povesteşte fapte petrecute în Imperiul Bizantin, cu mai bine de o jumătate de mileniu în urmă:

„Ivirea lui Mihail Paleolog împărat.

În acelaşi grad în care creştea însemnătatea, mărimea şi succesul temeinic al împărăţiei romeice, centralizate la Niceea, şi cu cât ea se apropia de scaunul ei de odinioară de lângă Bosfor, cu atâta grăbea în aceeaşi vreme spre cădere puterea româno-bulgară şi cea latină din împărăţia romană a Răsăritului. Împăratul Teodor Laskaris II murind (august 1259 - n.ns.), *lăsase moştenitor al tronului şi urmaş pe fiul său, de nouă ani numai, Ioan, dar magnaţii împărăţiei nu puseră*

www.dacoromanica.ro

epitropi şi purtători trebilor împărăţiei pe cei doi bărbaţi, George Muzalos şi Arsenie patriarhul, pe care-i însemnase împăratul cu limbă de moarte prin testament, ci rânduiră în locul acestora numai pe Mihail Paleolog, care covârşea pe ceilalţi prin înalta sa nobilitate şi prin simţul său de orn de stat. Acest bărbat ambiţios trecu cu vederea după patru luni deja pe epitropisitul său, singur în drept de-a moşteni, şi puse oştirea să-l proclame împărat şi să-l ridice în scaun cu tot protestul energic al patriarhului Arsenie, carele cu toate acestea fu în curând silit să cedeze şi încercă numai să mântuie viaţa prinţului Ioan printr-o nouă prestare de jurământ din partea lui Mihail şi să asigure venirea la domnie a legitimului moştenitor al tronului, după ce va fi ajuns maioren. Când după doi ani împăratul Mihail merse atât de departe încât puse să scoată ochii detronatului prinţ Ioan şi-l ţinu închis într-o cetate, virtuosul patriarh Arsenie fu cuprins de o indignaţie turbată şi deznădăjduită şi aruncă afurisania asupra neomenosului împărat. În zădar aşteptă Mihail cel escomunicat cu răbdare cucernică trei ani după dezlegarea pedepsei bisericeşti rostită asupră-i; în zădar ameninţa că va apela la papa; în sfârşit convocă un sinod spre a-l judeca pe patriarh şi, fiindcă acesta nu voi să se prezinte înaintea sinodului ca acuzat, fu osândit pentru absenţa sa, dezbrăcat de demnitate şi exilat la Priconesos".

Asta era pe la 1260-1261. Peste un deceniu şi ceva, lucrurile se vor repeta:

„Sumisiunea clerului, mai cu sila, mai cu vorba, avu de urmare că împăratul (Mihail Paleologu - n.ns.) *trimise la anul 1274 solii săi la al doilea conciliu din Lyon, ţinut de papa Grigorie al X[-lea], şi anume pe marele logofăt George Aer op oliţa în numele împăratului şi pe lectorul Ioan în numele întregului cler grecesc, cari întăriră prin jurământ solemn primirea credinţei bisericei romane. Numai patriarhul Iosif al Constantinopolului stărui ne-mpăcat să respingă uniunea făcu jurământ în scris contra păcii bisericeşti, căzu în dizgraţia împăratului şi fu scos din scaun sub pretexte nule prin hotărârea unui sinod patriarhicesc. Urmaşul său, învăţatul Ioan Bekkus, ridicat din chartophylax patriarh, s-acomodă mlădios cu voinţa şi părerea împăratului şi astfel se făcu că în anul 1274, în ziua Obezilor Sf. Petru, s-au serbat serviciu solemn în biserica Sf[intei] Sofii, de faţă fiind împăratul şi solii întorşi de la Lyon, s-au citit Evanghelia greceşte şi latineşte, după care s-au pomenit papa Grigorie X ca arhipăstor suprem al bisericii apostolice şi papă ecumenic".* (Texte preluate din volumul IV al lucrării *Eminescu. Opere — „coordonatorul ediţiei: acad. Mihai Cimpoi"*).

Toate au însă un sfârşit. Împăratul *„se săvârşi din viaţă, la capătul anului 1282",* când *„nu i se acordă nici înmormântarea bisericească, pentru că fusese părtinitorul de căpetenie al uniunii".*

4 decembrie - La Bucureşti este semnat Tratatul de comerţ româno-rus.

5 decembrie - *Epoca,* rubrica *Ultime informaţii:*

„Aflam că studentul Lateş de la Universitatea din Iaşi, dupe ce a fost eliminat de la facultatea de ştiinţe, a fost primit la facultatea de medicină. D. Lateş este unul dintre cei trei cari au căzut sub furia d-lui Sturza. Eliminarea D-sale a provenit din aceea că d. Cosmovici, profesor la Iaşi, ar fi afirmat că soarele dă căldură la toţi copii, iar d. Lateş îi ar fi zis că nu e adevărat. Bine merg treburile la Universitatea de Iaşi".

9 decembrie - *Epoca,* ştire: „Aflăm că dl. Leon Negruzzi, va demisiona din consiliul comunal din Iaşi. D-sa a declarat încă înainte de alegeri, că dacă nu va fi ales primar, se va retrage din consiliul comunal. Se pare că d-sa va stărui în această hotărâre".

19 decembrie - *Epoca, Ultime informaţii:* „Aflăm că spiritele sunt atât de surecitate la Botoşani încât d. senator Arapu a declarat d-lui Brătianu că situaţia sa a devenit imposibilă, că nimeni în Botoşani nu mai vrea să-i atingă mâna, şi că a fost scuipat la gară de o damă din societatea botoşăneană".

www.dacoromanica.ro

Al. VLAHUȚĂ (4 ianuarie 1887)

„SCRISOARE CĂTRE CITITORI

Duminică, 4 Ianuarie 1887.

Iubiți cititori,

Adesea ori mă iau de vorbă cu prietinii mei despre starea şi soarta literaturei noastre. Sunt lungi şi amărâte discuțiile acestea. Ne plângem de multe neajunsuri şi în totd'a-una e o vădită sfială şi mâhnire în încurajările pe cari ni le facem unul altuia. Ce păcat că nu mai avem între noi pe cel mai puternic şi mai luminat talent, ce ne-a fost dat s-avem, pe fratele Eminescu, al cărui desgust de om superior nedreptățit - l-a făcut să se retragă din mijlocul nostru (subl. ns.), tocmai atunci când ne era mai scump şi mai necesar! - Puțini sunt oamenii luminați şi drepți, de cari să ne fie dor când nu i-ai văzut o săptămână, a căror vorbă bună, cinstită şi înțeleaptă să-ți răcorească inima şi să-ți însenineze gândurile, a căror prietenie să-ți potolească necazurile şi să te întărească în dureroasa luptă a vieței. Când ți-ai pierdut toate iluziile cu cari ai eşit din şcoală, când tot restul vieței tale se încheie într-o biată muncă de condei, strâmtorată şi anevoioasă, când te simți aşa de mic, aşa de slab şi de prăpădit în fața acestei colosale nepăsări de mort, care te înspăimântă, şi împotriva căreia tot risipindu-ți puterile şi răsvrătindu-te mereu, fără nici o isbândă, ajungi să te întrebi singur uneori dacă nu cum-va ai înebunit, - când toate, toate, de câte încerci să te reazimi, să rup, şi începi a şovăi, obosit, trist şi fără noroc, singura mângâere ce te mai leagă de vieață, singurul sprijin ce te mai ține în picioare, sunt câți-va prietini, cari-ți ascultă păsul şi ți-l cred, - câți-va oameni buni, sinceri şi inteligenți, care-ți ştiu suferința, şi-ți dau răsplata morală şi încurajarea pe care indiferența celor-l-alți ți-o refuză.

Nu lauda ieftină şi banală a fluturaşilor uşurei şi cu pretenții de cunoscători, nu strângerea precipitată de mână şi zâmbetul afectat al celebrităților patentate, ce vor să treacă fără multă osteneală de patroni şi de proteguitori ai literaturii acestui veac, nici aprecierile în doi peri ale criticaştrilor, cari fac pe şireții şi pe grozavii, - nu ast-fel de fleacuri vor putea vr-o dată să ție de cald unui semănător cinstit şi serios în țarina uscată a literaturii noastre.

Acestea sunt parigorii* şi încântări copilăreşti, după cari tremură lăutăraşii perpeliți şi ahtiați, cari-şi închipuesc că gloria e o milostivă de trotuar, ce se dă-n capcană, pe te-miri-ce, şi se lasă-n cucerirea ori-cărui neghiob.

Unii dintr-înşii rămân vecinie netulburați în desmerdătoarea lor amăgire şi mor împăcați şi siguri că operile lor trec la posteritate, mari şi neperitoare.

E rău de cei cari-s pătrunşi de adânca evlavie şi pricepere a artei, de cei chinuiți de setea vecinică a unei perfecțiuni pe care o caută şi n-o pot atinge, o simt, parcă, în ei, şi n-o pot scoate şi întrupa în afară de ei. Aceştia sunt osândiții cari sapă necurmat în ocna fără fund a gândurilor şi se sbuciumă nopți întregi pentru ca să pue în viață o idee şi s-o îmbrace într-o formă mai deosebită, pentru ca să scoată din ei ființa unei simțiri, fără s-o omoare, fără s-o mutileze, fără să lase pe ea urmele forcepsului, clară, întreagă şi frumoasă, aşa cum a trăit atâta vreme, şi a purtat-o cu sfințenie, şi a simțit-o de atâtea ori tresărind în sânul cald al minții lui înfiorate ca fecioara Maria de pruncul sfânt pe cere-l purta în ea. Şi apoi, în lehuzie, palizi, obosiți, bolnavi, mistuiți de amarnica lor trudă, întrebându-se, c-o frică de mamă înebunită de dureri, dacă nu cum-va e mort, dacă nu cum-va e schilod, dacă nu cum-va a eşit un monstru după atâtea svârcoliri...

Hei, domnilor, cari-mi turnați, pe porunceală, a la Lope de Vega, câte o sută de versuri pe seară, şi cari vă încântați de perfecta disciplină a silabelor, cum să nu fiți veseli, cum să nu vă sticlească ochii de mulțumire şi cum să nu vă îngrăşați în piealea voastră de triumfători, când vedeți că faceți sgomot, şi să găsesc oameni cari să vă laude şi Miniştrii cari să vă dea slujbe pentru înaltele voastre merite literare!...

Nu vă grăbiți, iubiți cititori, a face reflecții răutăcioase asupră-mi. Ați fi nedrepți dacă ați crede că vorbeşte în mine necazul, pica, invidia îngustă de paraponisit**. Fireşte că nu sunt multumit

---

* Parigorie, *„mângâiere (luat mai mult ironic)"* - L. Şăineanu.

www.dacoromanica.ro

de ce să petrece, şi dacă mi-ar sta în mână, pe câţi nu-i aşi pedepsi ca pe copii, ca să nu mai scrie, i să nu mai batjocorească cea limbă de-a surda! - Dar - atâta tot.

Eu sunt bine. Şi bine vă doresc la toţi (anul e încă nou), că de bine să satură omul, dar nici odată nu se plânge".

(*Lupta,* 4 ianuarie 1887)

C. MILLE (15 ianuarie 1887)

„EMINESCU

E frică condeiului pare-că să atingă acest nume. Pe cerul întunecos al literaturei române luci de odată puternicul talent al lui Eminescu, care făcu să piară prin lumina lui, strălucirea nefirească a gloriilor fabricate de prostia omenească. Şi această slavă a scriitorului, această lumină vie care a întunecat totul, a făcut ca lumea să uite pe om. Ca şi când în dosul scrisului nu ar fi fiinţa omenească care sufere şi care dă publicului, cristalizate în forme gingaşe, tocmai suferinţele ce-i sfărâmă trupul, ce-i istoveşte puterile poetului. Şi când mă scobor din sfera senină a scriitorului, în noroiul zilnic al vieţei omeneşti, oh! pare-că mi-e frică să ating cu condeiul numele acestui om, întocmai cum ţi-e teamă o rană deschisă să o atingi. În lunga serie a martirilor literari, nu e nici o viaţă mai jalnică ca aceea a lui Eminescu.

Pe scriitor cu toţii îl cunoaşteţi, pe om însă puţini, foarte puţini.

Voi ridica astă-zi, pe cât mi stă cu putinţă colţurile vălului acestui trai, sondând durerea care i-a sfărâmat minţile.

Şi dacă am curagiul să vorbesc de om este că, dacă nu moartea şi-a întins umbra peste dânsul, ceva mai jalnic ca moartea, îl acopere. Omul cugetător, scriitorul care a ştiut să întrupeze în forme aşa de gingaşe vorba românească, nu mai există. Tot ce a rămas din Eminescu, e animalul care-şi îndeplineşte funcţiunile, maşina omenească, pe care nu o mai însufleţete suflul cugetării. Sunt oameni care a iubit prea mult şi puterea de a iubi a perdut-o în aceste sforţări supreme. Cugetarea prea adâncă i-a luat lui puterea de a cugeta...

Când mă gândesc la soarta acestui om mă înfior. Iată o fiinţă superioară, individualitate pe care omenirea o dă la lumină numai la intervale foarte rari, rezultantă poate a unui veac de sforţări şi încercări, iată un om care este suprema sforţare a veacului, eflorescentă tot aşa de rară ca şi aceea a plantei cactus. Şi această personalitate, această fiinţă excepţională, cât a dus viaţa vie a trăit necunoscut de toţi, dezgustat şi amărât şi astă-zi, dupe ce slava i s-a recunoscut, duce greul jug al vieţei moarte într-o casă de nebuni...

Şi chiar această nebunie este o tortură pentru dânsul. Nebuniea nu i-a pus cu desăvârşire vălul inconştientului între el şi lume. Ea stă în aceia că în capul lui s-au sfărâmat rezorturile minţei care te fac să ai şi oare-care conveni[e]nţe sociale, care stăpânesc înclinările fireşti. Î[n]chipuiţi-vă că vedeţi o femee frumoasă, cu forme bogate, o femee care deşteaptă în tine pofta firească de-a o poseda. Închipuiţi-vă că această femee este amanta sau nevasta ta, de sigur nu te-ai opri nici un minut să a (?) atingi sânul, să o ciupeşti chiar. Pe această femee nu o cunoşti însă, o găseşti pe stradă sau într-un local. De sigur că convenienţele sociale te opreşte să-ţi dai curs liber dorinţelor năutrice. De îndată ce acest rezort care te ţine pe loc e rupt, omul în această privinţă e nebun, de şi în toate cele alte relaţiuni cu seminii săi, poate să fie cât de sănătos.

Tocmai acest rezort al convenienţelor sociale e rupt la Eminescu. El nu mai poate opri cursul înclinărilor fireşti. De sigur că această nebunie, e o nebunie lucidă, o nebunie care te face să ştii că eşti nebun, care te face să-ţi anihilezi şi mai mult cugetarea, primblându-te printre nebunii şi călugării de la monastirea Neamţului... Căci acolo a ajuns bietul Eminescu.

** Paraponisit, *„nemulţumit, care se plânge de neluare în seamă"* (L.Ş.)

www.dacoromanica.ro

Cine cunoaşte ce fel de ospiciuri pentru bolnavii minţei, sunt monastirile, pot apreţui în ce iad a fost aruncat cel mai gingaş dintre poeţii noştri. Şi mişei şi nepăsători ce suntem, drept răsplată a vieţii sale necăjite şi jalnice, drept recompensă a volumului, unic, fireşte, dar care preţueşte mai mult ca o bibliotecă întreagă, noi nici nu ne-am interesat ca să facem cel puţin din rămăşiţele vasfrângerei (răsfrângerei?) acestei vieţi, o liniştită scurgere de zile, în care dacă nu mintea, cel puţin trupul să trăiască omeneşte, ca o îngrijire umană să îndulcească tristul apus al acestei triste vieţi!...

Neam şi curcitură bizantină ce suntem!...

Când din nou Eminescu fu luat de vârtejul nebuniei, ziarele de abea anunţară faptul, fiindu-le chiar ruşine să spună că Eminescu e nebun. Nebunia pentru unele ziare, să traduce prin perifrază: o crudă boală.

Şi ca ultim ecou, Monitorul Oficial publică numirea d-lui X, în locul d-lui M. Eminescu, în postul de sub-bibliotecar al Universităţei din Iaşi!... Un post în care Eminescu murea de foame cu o sută cinci zeci de lei pe lună!...

Şi după această nimic, nimic. Alte lucruri interesa opiniunea publică.

Iar de atunci, înmormântat de viu între zidurile monastirei Neamţului, nimeni nu am mai auzit de Eminescu. Peste cât-va timp, târziu poate, vom auzi că Eminescu a murit de-atâtea luni de zile, uitat de toată lumea, aruncat în groapa obştească şi nici o floare, nici o lacrimă de prieten sau de drăguţă nu va încălzi ţărâna rece a mormântului în care zace gloria veacului nostru!...

Editorii vor face stare cu volumul lui, iar asupra vieţii sale biografii vor alcătui prefeţe legendare, în care vor spune întocmai cum el bine a prezis:

Ne-putând să te ajungă, crezi c-ar vrea să te admire?...
Ei vor aplauda de sigur biografia subţire
Carc s-a 'ncerca s-arate că n-ai fost un lucru mare
Cai fost om cum sunt şi dânşăii... Măgulit e fie-care
Că n-ai fost mai mult ca dânsul. Şi prostaticele nări
Şi le umflă fie-care în savante adunări
Când dă bine (sic!) să vorbeşte, l-a (sic!) 'nţeles de mai nainte,
C-o ironică grimază să te laude 'n cuvinte.
Ast-fel încăput pe mâna ori-căruia te va drege,
Rele-or zice că sunt toate, câte nu vor înţelege.
Dar afară de acestea, vor căta vieţei tale,
Să-i găsească pete multe, răutăţi şi mici scandale:
Astea toate te apropie de dânşii... Nu lumina
Ce în lume a-i revărsat-o, ci păcatele şi vina
Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt
Într-un mod fatal legate de o mană de pământ,
Toate micele mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult ii va atrage de cât tot ce ai gândit.

Eminescu aducând în literatura română şi un fond şi o formă nouă, e firesc lucru să fi avut o lungă şi grea perioadă de gestaţiune, de formaţiune. Când eşti banal, şi în cugetare şi în forma în care îmbraci cugetarea ce mai lucru uşor e să cânţi:

Frunză verde trei sarmale
Şi pe dealuri şi pe vale
Urmăresc ochii matale.

Şi în general poezia şcoalei lui Alexandri şi Bolintineanu nu stă de cât în acerastă caracteristică banalitate de formă şi de fond.

Când însă ai pretenţiunea să aduci o nouă cugetare, când vreo ca această cugetare să fie întrupată în o formă nouă şi originală, e firesc lucru să cauţi mult şi îndelung, să pipăeşti mult terenul, să dibueşti mult, până când poţi găsi adevărata cale.

www.dacoromanica.ro

Începuturile greoaie ale lui Eminescu, mai ales forma, a speriat lumea învățată cu alifiele literare dinainte. Asperitățile lui Eminescu nu putea să împace urechile şi creerii cititorilor.

Însă cu încetul forma a început să se desăvârşească, să se personifice [şi] să se degajeze de toate asperitățile de la început. Lumea însă pe care o îndepărtase primele poezii ale lui Eminescu, pe care o îndepărtase criticele neghioabe ale criticilor Bucureşteni de la Revista Contemporană, întârzia să vie la dânsul mai ales, că strâmtul cerc de publicitate şi activitate al Junimei şi al Convorbirilor Literare nu era făcut pentru a face cunoscut numele lui Eminescu.

Şi cum în asemenea împrejurări curentul nu putea să se alcătuiască, cum turma necuvântătoare a oilor omeneşti, nu avea după ce să se ea, fireşte că Eminescu, nu putea fi trecut printre poeții de frunte ai României.

Pentru public, Eminescu nu reeşia de loc dintre palidele hume ale lui S. Bodnarescu, Vasile Pogor, St. Vârcolici şi a celor-alte umpluturi din societatea Junimea.

Pentru un cerc restrâns de oameni, Eminescu deveni, cu drept cuvânt, poetul cel mai talentat al României contimporane. Şi ast-fel şi-a trăit poetul traiul mai bine de zece ani din viața sa, anii bărbăției lui literare, aproape necunoscut de nimeni, nepublicat de cât în cele 5-600 de exemplare ale Convorbirilor, negat de aproape toată lumea cu pretenții literare şi ne ştiut de vulgul necuvântător şi necugetător.

Şi de sigur i-au fost aceste timpuri jalnice. A fi întâiul om care te-ai înălțat prin talentul literar, a-ți cunoaşte superioritatea şi totuşi a fi silit să trăeşti în obscuritate, negat de toată lumea pentru că ea nu e capabilă să te priceapă şi privind pe toți nevoiaşii gândirei, pe toți banalii şi deci, pe toate stârpiturile literare cum să tolănesc în uşoara slavă a zilei, tămâiați, onorați, cântărindu-li-se cu aur talentul lor de contrabandă. - Desigur că toate acestea nu erau de natură să înveselească spiritul atât de simțitor şi impresionabil al poetului.

Iar ca ocupațiune zilnică, zdrobitoarea muncă a ziaristicei!

Ca în toate cele ce eşeau din pana lui, Eminescu punea în articolele sale politice, tot aceiaşi patimă care o punea în versuri. În fie-care din revistele sale, punea câte ceva din puternicul său eu, consumându-se pe dânsul.

Sunt memorabile articolele *Timpului* de pe acele vremuri ca bucăți literare, Eu unul, care am fost de câte-va ori batjocorit prin aceste reviste, nu pot decât să le recunosc talentul. Eminescu judeca cu simțirea, nu cu mintea şi de aceea nu punea în polemica sa de cât pasiunea care-l insufla. În ura-i pasionată a oamenilor care ne guvernează şi care îi insuflase tot dezgustul, mai ales că puneau d-asupra faptelor lor firma liberalismului, Eminescu trecu în partea opusă, deveni reacționar. Neputându-şi pune idealul înainte, el a trebuit să şi-l pună în urmă, declarând de nebunii şi invențiuni demagogice, în deobşte toate sforțările cinstite de-a merge înainte.

*
* *

A trebuit ca Eminescu să înnebunească, a trebuit ca Macedonschi să-şi comită infamia, pentru ca opiniunea publică să se întoarcă înspre el. Şi o-dată curentul alcătuit, ediținea poeziilor sale se vându toate, lumea zăpăcită nu ştiea de unde a răsărit acest talent original de care nu mai auzise vorbindu-se. Eminescu numai după moartea lui intelectuală fu în sfârşit recunoscut, gustat, proclamat şi sacrat în public cu dinadinsul de poet...

Acum însă era prea târziu. Poetul nu mai trăea cu mintea pentru aşi (sic!) vedea fructul ostenelelor sale. Însănătoşarea nu i-a fost nici o-dată desăvârşită. Nebuniea, pentru tot-d'a-una stinsese cu sufletul ei rece, facla geniului poetic... Ultimii ani din viață nu au fost de cât o vegetare trupească, o îndrumare din nou spre neantul îngrozitor al nebuniei!... Cea mai tristă priveleşte pentru mine este a vedea natura omenească înjosorită, târâtă în noroi. Şi ce e alta nebunia decât cea mai grozavă înjosorire?

Şi acum când în toate gurele e numele său, când nimeni nu-şi mai ridică glasul spre a-i nesocoti talentul, când slava îi e mai temeinică decât ori şi când, fie-care din noi am uitat omul care să zbuciumă în ghiarele nebuniei, sub loviturile păzitorilor, sub privegherea călugărilor, omul care

www.dacoromanica.ro

îşi cunoaşte starea jalnică în care zace şi care înainte ca şi înapoi, la dreapta ca şi la stânga, nu vede de cât nepăsarea, deşertul, care-l desparte de lumea exterioară!

Toţi oamenii de inimă, toţi aceia care ţin cu vrednicie o pană în mână, toţi şi toate cărora Eminescu le-a dat şi le dă minute plăcute, ar trebui să se gândească la nebunul din Mănăstirea Neamţului...

Întind talgerul, căci aceasta este soarta tuturor scriitorilor, întind talgerul publicului, tuturor acelora care cred că poetului Eminescu i se cuvine ca răsplată naţională cel puţin o moarte liniştită...

Întind talgerul!...

Const. Mille".

(Lupta, Săptămâna literară. VI. Eminescu, 15 ian. 1887, p. 2-3).

Al. VLAHUŢĂ (25 ianuarie 1887)

„SCRISOARE CĂTRE CITITORI

Duminică, 25 ianuarie 1887.

Iubiţi cititori,

Acum cinci ani, amicii şi admiratorii D-lui Ioan Brătianu au deschis, în toată ţara, liste de subscripţii, şi i-au adunat un milion. Mă abţin de la orice reflecţie. Câtă nevoie avea primul nostru ministru de acest ajutor, e un lucru de discutat... Şi regele a avut mai deunăzi nevoe de vr-o două spre-zece moşii mari, şi ţara i le-a dat la moment.

Noi, românii, suntem de-o generositate fără seamăn. Aceasta se ştie.

Trăeşte în ţara asta un om într-adevăr superior şi într-adevăr sărac. Omul acesta nu e nici rege, nici prim-ministru. El n-a făcut războiu. El n-a luat Plevna, din porunca lui şi pentru glorificarea lui n-au murit nici măcar o mie de dorobanţi.

Şi cu toate acestea e un om mare, da - un om mare, în toată puterea cuvântului. Numele lui va trece în istorie. Copiii în şcoală îi vor învăţa biografia, şi peste câte-va sute de ani va fi o chestie foarte secundară, şi mai de nimeni cercetată, cine-a domnit şi cine-a fost prim-ministru în ţara asta către apusul veacului al nouă-spre-zecilea, - dar nu se va găsi om cu puţină cultură care să nu ştie cine-a fost cel mai mare poet, cine a fost singurul poet de-o adevărată valoare în zilele noastre.

Aţi simţit de cine e vorba.....Da, e vorba de Eminescu!

Cugetător profund, observator distins, înzestrat cu o minunată putere de sensibilisare, el şi-a dobândit, printr-o muncă inteligentă şi neîntreruptă, pe lângă cunoştinţa perfectă a limbii, o cultură serioasă şi vastă, pe care puţini, foarte puţini oameni or fi având-o în ţara românească.

Într-o ţară civilizată, Eminescu incontestabil, ar fi fost fericit, sărbătorit, acoperit de onoruri şi de toate mulţumirile cuvenite unui ast-fel de om.

La noi aşa lucruri sunt foarte eftine pentr-un om de nimic, şi foarte scumpe, de multe ori refuzate cu desăvârşire, adevăratelor merite.

Eminescu n-are avere de la părinţi şi nici nu e din stofa oamenilor cari ştiu să facă avere.

Eminescu e artist - şi arta, la noi, se ştie că nu e profesie.

Munca, sbuciumul, arderea neîntreruptă a unei inteligenţe cinstite, roadele preţioase şi neperitoare culese anevoe din mistuirea atâtor nopţi triste de veghere,... toate acestea sunt bune şi frumoase, dar n-aduc parale.

Simpatiile şi admiraţia, din ce în ce crescândă, a celor cari-l citesc, - gloria, aşa platonică, nu prea ţin de cald - ba nu ţin de loc - unui talent fără mijloace.

Eminescu e sărac. Aceasta nu e o ruşine, pentru el, dar e o mare nenorocire şi pentru el şi pentru noi.

www.dacoromanica.ro

Ne-a scris că-i sănătos. Un cunoscut al lui ne spune că se ocupă, şi c-a făcut câte-va poesii.

Le vom citi şi pe acestea, le vom admira de sigur, şi nici de astă dată nu ne vom interesa să aflăm ce rost are autorul, unde şi cu ce trăeşte. Sunt beţivi cari, în mijlocul orgiei, aruncă paharul şi-l sfarmă, după ce l-a golit. Aşa facem şi noi. Ce ne importă vasul. Îi bem cuprinsul, îl stoarcem de sfânta lui licoare, şi-l azvârlim uitării.

E ruşine şi neomenie.

Iubiţi cititori, dacă mai e vr-un simţământ frumos în ţara asta, fac apel la d-voastră.

Pentru marele nostru poet deschid, fără ştirea lui şi fără voia lui o listă de subscripţie. De se va supăra pe mine, 'mi va fi greu să suport aceasta, - dar vă mărturisesc că-mi e mai greu şi mai dureros să-l ştiu sărac şi fără nici un ajutor. - Să ne ridicăm deci - să nu dăm cel mai trist exemplu de nepăsare şi de ingratitudine!...

E rău că această propunere, cade tocmai în nişte momente zăpăcite, când mai toată inteligenţa ţării este aţâţată şi târâtă în vârtejul luptelor politice, când atmosfera e grea, furtunoasă, azurzitor de gălăgioasă, şi când atenţia tu[tu]rora, tresare la tot ceasul sub biciul scandalelor de sensaţie.

În această smăcinare şi fierbere generală, în mijlocul acestui tumult îngrozitor de patimi şi de ţipete, cine mai are chip să-mi asculte rugămintea mea! Şi cu toate astea nu pot să cred că nu se va găsi inimi bune şi drepte, cari să simtă că rugăciunea mea nu e cerşire, şi darul lor nu e pomană.

El sufere, şi nouă să nu ne pese?...

Ce? Nu ne mai mişcă nimic? Nu tresare nimic în noi la ideea că cel mai frumos talent, splendoarea literaturii noastre, se mistue sub greutăţile şi cumplita discurajare a sărăciei?

Ţara aceasta, aşa de milostivă şi darnică cu toţi străinii nu găseşte un strop din legendara generozitate, pentru cel mai ales şi mai fără sprijin copil al ei, pentru muncitorul nobil şi dezinteresat, de la care moşteneşte cea mai frumoasă bogăţie artistică, ce-a putut agonisi un cap genial, în săracul imperiu al literaturii noastre?

Ridic, cu încredere, glasul şi vă rog pe toţi, cari mai păstraţi o urmă din strămoşeasca îndurare şi omenie, pe toţi cari mai puteţi avea un moment de linişte în aceste zile de 'n vălmăşag şi de vijelie, - pe voi, studenţi încălziţi de idei mari şi frumoase, pe voi, tineri generoşi şi entusiaşti, pe voi, doamne nobile, cari iubiţi arta şi aveţi milă de cei cari sufăr, pe toţi şi pe toate cărora vi-i viaţa tihnită şi casa îndestulată şi nima bună, vă rog să vă gândiţi la lipsa de ori-ce sprijin a marelui nostru poet.

Faceţi colecte, deschideţi liste de subscripţii, organizaţi baluri şi representaţii, contribuiţi cu ce puteţi, pentru a face o viaţă mai senină acestui geniu nenorocit.

În alte părţi asemenea fapte se chiamă datorii sfinte. Guvernul şi palatul îşi dispută onoarea de a le plăti mai în grabă şi mai cu dărnicie.

La noi guvernul hărăzeşte moşii bogaţilor, risipeşte milioane ca să întreţină spioni şi bătăuşi, ca să facă luminaţii şi ca să îngraşe miile de trântori ce-i ţin hangul şi-i laudă isprăvile.

Noi avem un rege lacom de bani şi cumplit de avar, care tremură de milogeala unui sărac, ca de cuţitul unui conspirator, un palat ale cărui uşi sunt vecinie zăvorâte când e vorba de milă şi pe al cărui prag zadarnic ar îngenunchia, ş-ar plânge un nenorocit!

La D-voastră, iubiţi cititori, e toată nădejdea, iar lista de subscripţie e la administraţia ziarului Lupta".

(*Lupta,* 25 ianuarie 1887)

www.dacoromanica.ro

G. PANU (1 aprilie 1887)

„OMUL PERICULOS

Ieri seară o nelegiuire şi o trădare a intereselor ţării s-a comis de guvern şi de Cameră în condiţiile cele mai nedemne. S-a votat autorizarea ca guvernul să poată încheia convenţia provizorie cu Austro-Ungaria.

Instigatorul acestei manoperi, omul care a impus voinţa sa străină ministerului şi Camerei este acea fiinţă care de ani este la noi instrumentul străin, este acel personagiu egoist şi neiubitor de ţară care se numeşte *rege* şi care în realitate nu este decât când o cătană nemţească, când un ulan prusian.

De îndată ce am văzut că acest instrument străin pe teritoriul nostru pleacă din ţară am şi spus că el se duce ca să prepare ceva rău pentru tară.

În adevăr, regele a fost la Viena pe când erau delegaţii noştri acolo, el a avut o întrevedere cu Kalnoky *şi în acea întrevedere a făgăduit că va da convenţia comercială, că va vinde interesele economice ale ţării.*

Pe când delegaţii români se întorceau fără rezultat, el acordase nemţilor tot ce ceruse, el făgăduise convenţia comercială.

Întors în ţară regele a impus ministerului său această trădare, iar servilii de la guvern au impus aceasta celorlalţi servili din Cameră.

Iată cum să explică repeziciunea cu care, prin surprindere şi în mod brutal, Camera a votat ieri provizoratul.

Astăzi, mai mult decât oricând, este constatat că izvorul tuturor relelor, omul care comite abuzuri şi permite guvernului să facă totul este regele. El este samsarul tuturor trădărilor intereselor naţionale, el este sufletul blestemat al regimului ce ne guvernează.

Călătoriile acestui om sinistru sunt totdeauna fatale ţării, totdeauna el vine aducând în poalele mantiei sale de ulan, umilinţa şi înjosirea.

Fiecare îşi aduce aminte că acum patru ani regele a îngenunchiat ţara Austriei; după serbarea inaugurării statuii lui Ştefan cel Mare el s-a dus la Viena şi acolo ne-a umilit; venind în ţară, imediat s-a inaugurat acea politică economică care durează şi până astăzi.

Culpabilul cel mai mare este el; el trebuie lovit fără cruţare, el trebuie arătat cu degetul.

Pericolul cel mare este acest om, trebuie pus deci la rezon. Trebuie ca ţara în picioare să-i zică cuvintele care s-ar părea că pentru dânsul au fost inventate: *Il faut se soumettre ou se démettre.* A mai tolera în condiţiile actuale influenţa sa nefastă este a voi să vedem ţara subjugată şi politiceşte şi economiceşte.

Trebuie deci ca opoziţia să agiteze şi să lumineze ţara asupra provizoratului cu Austria, trebuie să înfierăm procedeurile infame ale colectiviştilor şi să arătăm pe rege cine este şi ce voieşte.

Dacă opoziţia nu are curagiul să facă aceasta îi vom zice că este nedemnă de sarcina ce şi-a luat".

(*Lupta,* an IV, nr. 218, 1 aprilie 1887, p. 1.).

EMINESCU (4 decembrie 1888)

„FÂNTÂNA BLANDUZIEI

În sânul naţiunilor civilizate există foarte mulţi cari cred că organizaţia socială şi cea politică nu e conformă cu preceptele unei raţiuni normale, nici cu rezultatele date de ştiinţele experimentale, fizice şi naturale, şi că o asemenea situaţiune nu poate fi continuată în mod stăruitor şi consecvent în direcţiunea apucată. Cu toate că învăţătura şi civilizaţiunea se răspândesc aproape în toate ţările

www.dacoromanica.ro

europene şi transatlantice, că descoperiri nouă pe terenul industrial sporesc condiţiunile bunului trai, omenirea e mai nemulţumită decât orişicând.

Dacă ne vom uita în Germania, stat de o importanţă politică ridicată în linia întâia, vom observa că nici legile excepţionale, nici puterea discreţionară a organelor poliţieneşti, nici chiar starea de asediu, nu pot suprima cu desăvârşire acea mişcare care roade din temelie stâlpii edificiului social. Afară de aceea un rău ascuns, care nu se poate explica cu toată lămurirea cerută, împinge mii şi iar mii de indivizi să-şi părăsească patria şi să treacă valurile mării, un fel de hemoragie a corpului naţional ce se împotriveşte oricărei încercări de vindecare.

În Rusia administraţia a pierdut sentimentul solidarităţii publice, funcţionarii nu gândesc nici la interesele ţării, nici la ale poporului, ci numai la ale lor proprii; toate mijloacele sunt bune pentru ei: chiar venalitatea şi traficarea dreptăţii. Oamenii învăţaţi caută o armă desperată în nihilism. Oamenii de stat recurg la leacuri stranii: unul vede binele în introducerea regimului parlamentar, altul, neavând nădejde decât în asiatism, reclamă întărirea despotismului ereditar; un altul crede cu stăruinţă în eficacitatea unui tratament derivativ şi propagă războiul în contra Germaniei, Austriei, Turciei, în contra tuturor daca trebuie, şi, pe când se discută asemenea remedii, militarismul şi mizeria cresc.

În Franţa oratori populari cer împărţirea bunurilor. Clasa a patra se pregăteşte a pune mâna pe puterea statului şi a alunga din funcţii şi sinecure burghezia, care, de la 1789, singură deţine puterea. Vechile partizi vor să reziste, dar fără speranţă şi fără unitate, prin comploturi clericale, monarhice şi militare.

În Italia mizeria agrară e mare, salahorii lanurilor de orez din Lombardia şi din singurătăţile mlăştinoase ale Romagnei, decimaţi de friguri şi de pelagră, emigrează în stoluri, iar, daca rămân în ţara lor, vând pentru cincizeci de bani pe zi munca lor.

În Anglia s-ar părea la întâia vedere că soliditatea e mai mare. Dar, privită mai de aproape, se va vedea că singuranţa edificiului social e din ce în ce mai compromisă. E adevărat că biserica, aristocraţia de naştere şi plutocraţia sunt organizate în mod puternic şi au o idee exactă de interesele lor.

Burghezia se pleacă sub legile scrise şi nescrise; se preface cu făţărnicie c-ar fi evlavioasă şi se-nchină la titluri, jură că nu e convenabil decât ceea ce satisface pe cei zece mii de aristocraţi şi afirmă că e vulgar de a contraria privilegiile lor. Dar muncitorul şi fermierul rămân în afară de această conjuraţie ipocrită; aceştia înfiinţează societăţi de liberi-cugetători şi de republicani, arată pumnii regalităţii şi aristocraţiei şi, cine ştie a citi în ochii proletarului englez, vede că furtuna va fi ameninţătoare. Cât despre Irlanda, mişcările sângeroase întâmplate acolo sunt cunoscute.

În Austria sau Austro-Ungaria zeci de naţionalităţi se luptă unele cu altele şi caută a-şi face reciproc răul cel mai mare posibil, în fiece provincie, adesea în fiece sat, majorităţile chiar relative caută a nimici minorităţile; acestea, neputând rezista, se prefac a se supune, dar cu turbarea în inimă şi dorind chiar destrucţiunea Imperiului ca mijloc unic pentru a ieşi dintr-o situaţiune nesuferită.

În sfârşit, toate ţările, puternice sau slabe, au câte-o plagă nevindecată şi cred a afla, dacă nu scăparea, cel puţin uşurare, sacrificând miliarde în fiece an militarismului, cu o spaimă ş-o anxietate care creşte din ce în ce.

Lupta între guverne şi popoare, mânia partidelor politice una în contra alteia, frământarea diferitelor clase sociale e fără îndoială forma unei boale generale a epocii. Ea se află în toate ţările, deşi în fiecare are un alt nume.

Dar o formă şi mai gravă a acestei boale e cea sufletească, e nemulţumirea adâncă şi melancolia, independente de legături naţionale sau de altele, neprivind graniţele politice şi situaţiunea socială, şi cari umplu cu toate astea sufletul oricărui om care e la nivelul civilizaţiei contemporane. Fiecine simte un fel de iritare, pe care o atribuie la mii de cauze accidentale, mai totdauna eronate dacă nu caută justificarea ei cu ajutorul analizei. El e împins a critica cu asprime dacă nu condamnă toate manifestaţiile vieţii sociale. Unii numesc acest rău nervozitate, alţii pesimism, alţii scepticism. Dar, oricât numirile şi designaţiunea ar varia, ele acopăr totuşi unul şi acelaşi rău.

Din nefericire neajunsurile politice şi economice ale statelor europene n-au rămas fără o înrâurire determinantă asupra artelor şi literaturei. Astfel, ca un fel de adăpost împotriva realităţii s-

www.dacoromanica.ro

a născut în Germania romantismul, care descria veacul de mijloc cu colori atât de strălucite precum desigur în realitate nu le-a putut avea, şi tot pentru a scăpa de un prezent insuficient, cu ideea ca orice altă stare de lucruri trebuie să fie mai bună decât cea existentă, s-a născut şcoala romantică în Franţa, fiică a şcoalei romantice germane şi a dispreţului byronian pentru lume.

În timpul din urmă apoi francezii, în literatură şi în arte, au admis un sistem, numit naturalist, care circumscrie terenul artelor în prezent şi la realitate, respinge întoarcerea trecutului şi orice aspiraţie spre viitor, spre un ideal mai bun.

Dar şi naturalismul reprezintă poate tablouri de fericire şi părţile frumoase ale vieţii? Nu. C-un exclusivism care i se impută, el se leagă numai de părţile cele mai urâte şi mai lipsite de mângâiere ale civilizaţiei, se sileşte a arăta pretutindenea corupţia, suferinţa, lipsa consistenţei morale omul murind într-o societate în agonie. Cât despre arta modernă, chiar daca nu se poate opri de-a recunoaşte frumuseţa ş-a o copia, caută a o mânji, amestecând ideea că forma nobilă şi pură, servă pentru scopuri puţin înalte şi cari o profanează. Corul e batjocurit în maiestatea frumuseţei prin trăsături de senzualitate şi de libertinaj, cari nu lipsesc în mai niciunul din tablourile contimporane.

Cât despre filozofie, pesimismul e la modă: Schopenhauer e Dumnezeu, Hartmann profetul său. Pozitivismul lui Auguste Comte nu face nici un progres; filozofii francezi nu mai studiază decât psihofiziologie, filozofia engleză nu mai merită numele de metafizică şi se ocupă de chestii practice de ordine secundară, nu de soluţiunea unor probleme universale. Numai Germania are o metafizică vie, dar şi aceea e întunecoasă şi desperată.

Nu noi vom contesta meritele extraordinare ale marelui filozof german. În adevăr, el a risipit prin criticile lui energice dominaţiunea acelui filozofem compus din o goală şi stearpă frazeologie pe care Hegel o introdusese şi care a stăpânit spiritele în curs de un sfert de secol. Dar afară de acest merit au înlăturat prin critica lui şi alte sisteme, ce exercitau o dominaţiune mai restrânsă la unele universităţi, precum acelea ale lui Schelling, Fichte, Schleiermacher etc. Era necesar să se purifice atmosfera ştiinţifică de miasmele unei frazeologii în care cuvinte abstracte lipsite de cuprins şi neînsemnând aproape nimic pretindeau a rezolva problemele universului. Însă tocmai această critică meritoasă a frazeologiei deşerte a descoperit şi contradicţiunea constantă între ideile noastre şi formele civilizaţiei, ne-au descoperit necesitatea de a trăi în mijlocul unor instituţiuni ce ni se par mincinoase şi ne-a făcut pesimişti. În acest conflict pierdem adeseori bucuria de a trăi şi dorinţa de a lupta; acesta e izvorul relei dispoziţii care munceşte pe oamenii culţi din mai toate ţările.

Arta antică însă, precum şi cea latină din veacul de mijloc erau lipsite de amărăciune şi de dezgust, erau un refugiu în contra grijelor şi durerilor. Literatura şi artele sunt chemate dar să sanifice inteligenţele de această boală psicologică a scepticismului, şi de aceea, în amintirea acelei arte, care putea face asemenea minuni, am pus acestei foi numele «Fântâna Blanduziei», numele izvorului ce răsărea de sub un stejar în vecinătatea oraşului Tibur, izvor care întinerea şi inspira şi despre care Horaţiu spune (în piesa d-lui Alecsandri):

Fântâna Blanduziei! vei deveni tu încă
Celebră 'ntre izvoare când voi cânta stejarul
Ce 'nfige rădăcina-i adânc în alba stâncă,
Din care ieşi vioaie şi vie ca nectarul.

Dacă în autorii anticităţii, plini de adevăr, de eleganţă, de idei nemerite şi cari vor rămâne pururea tineri, găsim un remediu în contra regresului intelectual, nu vom uita că şi în timpurile noastre există un asemenea izvor pururea reîntineritor, poezia populară, atât cea de la noi cât aceea a popoarelor ce ne încunjură. De aceea am dat şi acestei literaturi un loc larg în coloanele noastre.

Pentru ca foaia să intereseze pe toţi cititorii, i-am dat varietatea necesară şi sperăm că concursul unui public binevoitor nu ne va lipsi.

E".

(*Fântâna Blanduziei,* 4 decembrie 1888
- text preluat din *Mihai Eminescu. OPERE,* vol. XIII).

www.dacoromanica.ro

FLOARE-ALBASTRĂ (15 iunie 1899)

(Număr omagial, intitulat *Mihail Eminescu*)

♦ Nota comemorativă a redacției:

„LUI MIHAIL EMINESCU

(† 15 iunie 1889)

Zece ani se împlinesc astăzi de când te-ai dus dintre noi, dulce poete! Sufletul tău întunecat era de mult de zăbranicul fioros. Lumea cu visurile şi cu toate ale ei deşertăciuni se închisese înaintea ta. Pământul de trei coți ți-a adus isbăvire de toate nevoile lumeşti şi împlinirea dorurilor tale.

Şi zece ani noi te-am slăvit şi ca robi şi ca copii sufleteşti ai tăi, ție ne-am închinat. Căci din glasul tău deslegat-ai dulcele graiu românesc, dat-ai simțire generațiunilor, desemnat-ai mărețe idealuri, şi mărire între străini adus-ai neamului nostru.

După zece ani venim şi cucernici ne plecăm genunchii înaintea numelui tău, aducând acest mic prinos amintirei tale, pe care din inimi curate o bine-cuvântăm.

În veci iubi-te-vom, căci mare eşti şi sfânt, Mihail Eminescu.

15 iunie 1899 «Floare-Albastră»"

♦ Text nesemnat

„LA CINE SUNT MANUSCRISELE LUI EMINESCU?

Doamna L., domiciliată în strada Ştirbei-Vodă din Bucureşti, la care Eminescu stătuse în locuință înainte de a cădea pentru a doua oară bolnav, are cunoştință positivă, că poetul a lăsat în urma sa mai multe manuscrise, proză şi versuri. Aceste manuscrise numita doamnă le-a adunat în teancuri şi le-a pachetat într-un geamantan. După moartea lui Eminescu, neştiind ea cui să se adreseze, fiind-că nu cunoştea rudele lui, doamna L., a ținut la sine încă vre-o trei luni mica avere a poetului, până ce într-o zi au venit trei domni şi dându-se drept prietini ai răposatului, au cerut să li se predea cărțile şi manuscrisele lui. Doamna L. le-a predat tot, fără a-şi reține nici o slovă şi fără a mai cerceta, dacă buna-credință acest... (câteva cuvinte lipsă) de numele «prietinilor», n-a mai... (câteva cuvinte lipsă).

Chestiunea e foarte misterioasă.

După câte ştim, până acum nu se cunosc acei prietini, posesori ai manuscriselor lui Eminescu. Încă nimeni n-a spus în public, unde se găsesc lucrările inedite ale lui Eminescu, - despre cari doamna L. cu siguranță ştie că există. În public a transpirat numai atât, că un fruntaş literat şi bun cunoscător al lui Eminescu, posedă vre-o 15 poesii inedite de-ale poetului, pe cari are de gând a le scoate la iveală mai târziu.

În fața acestor stări de lucruri ne credem în drept a întreba:

1. Cine sunt acei «prietini», acei fericiți şi egoişti posesori ai unor hârtii de valoare atât de mare pentru literatură?

2. Este oare vorba de un egoism rău-înțeles, de vanitatea de a avea în arhivul privat scrieri inedite de-ale genialului nostru poet, sau misterioşii prietini rețin acele hârtii în scopul meschin de a le utiliza şi preface în bani, îndată ce intră prescripția dreptului de autor.

Somăm pe cei ce ştiu da, în privința aceasta, lămuririle necesare, să o facă fără nici o reservă şi considerație la persoane, căci vor aduce ast-fel un mare serviciu literaturei şi memoriei aceluia, pe care astăzi cu slavă îl amintim".

[Foarte probabil ca acest text să-i aparțină lui Ilarie Chendi, care, după ce s-a stins Eminescu, a stat în gazdă la aceeaşi „*doamnă L.*".].

www.dacoromanica.ro

♦ Ultima dintre *„Note"*:

„Avem cunoştinţă că la un fost amic şi povăţuitor al lui Eminescu se găsesc fragmente din Filosofia lui Kant, traduse de Eminescu din limba nemţească. Întrebăm pentru ce nu se dau publicităţii acele preţioase traduceri?"

EPOCA. 18 iunie 1899
♦ Pagina I:

„MIHAIL EMINESCU

Alaltăeri, Marţi, 15 Iunie, s-au împlinit 10 ani de la moartea celui mai mare poet al nostru, de la moartea «neuitatului» Eminescu.

În alte ţări, un asemenea eveniment este întâmpinat cu cele mai mari festivităţi. La noi, această data a fost aproape trecută cu vederea.

Alecsandri, Creangă, Eminescu sunt uitaţi aproape cu desăvârşire: pe mormintele lor doar câte un bust mai reaminteşte vre-unui vizitator străin că au existat odată în ţara românească aceşti mari scriitori. Încolo - nici un monument, nici o festivitate în amintirea lor, nici o urmă care să reîmprospăteze date şi amănunte din viaţa lor.

Să sperăm însă indolenţă e numai un simptom trecător al procesului de transformare prin care trece societatea noastră".

Notă: Tot pe prima pagină a ziarului, sub titlul *O datorie pioasă,* mai citim:

„D. Gr. Tocilescu, raportorul comitetului delegaţilor Senatului în cercetarea căruia a venit eri proiectul, din iniţiativă parlamentară, pentru aşezarea, în incinta maturului Corp, a busturilor marilor patrioţi Lascăr Catargi şi Alex. Lahovari (primul, decedat chiar în 1899, celălalt, cu doi ani înainte - n.ns.), *proiect admis în unanimitate, a citit în şedinţa de Miercuri a Senatului, următorul raport..."*

Urmează o sumă de fraze gonflabile, seci de idei şi sărace în formă.

♦ Pagina I:

„NOTE ZILNICE EMINESCU

Fii bun şi mare ori pătat de crime:
Acelaşi praf, aceeaşi adâncime!
Iar moştenirea ta ş-a tot: uitarea
Eminescu

Ziua de astăzi, 17 Iunie, e o data memorabilă pentru noi.

Azi se împlinesc zece ani de când maestrul poeziei române a fost dus de prietinii săi la ultimu-i locaş în cimitirul Bellu. Alaltă-eri, la 15 s-a împlinit prima decenie de la moartea lui. Cine s-a mai gândit însă la nefericitul poet? În ce ziar s-a văzut măcar în treacăt remarcarea acestei date atât de însemnată pentru ţara noastră? Nicăiri şi nimic. Politica absoarbe totul în mocirla meschinăriilor ei. La ordinea zilei sunt lucruri mai «importante»: prinderea lui Pipă..., manifestul «intelectualilor», personalitatea d-lui Bogdan-Piteşti...

În mijlocul atâtor «importante» cestiuni, care ziarist şi-ar fi adus aminte de nefericitul poet stins în casa din strada Plantelor! Nici chiar foştii lui amici; meschinăriile vieţei noastre le-au împăienjenit amintirea...

www.dacoromanica.ro

Şi cu toate acestea Mihail Eminescu e numele cel mai iubit în ţara noastră, cel mai regretat şi cel mai pomenit! Librarii fac averi cu operile lui; actorii câştigă lauri declamându-i măestritele-i versuri; criticii se fac celebri analizându-l operile.., Eminescu e un piedestal pentru gloria «mititeilor», Eminescu e în gura tuturor şi totuşi câţi îşi mai aduc aminte că astăzi e aniversarea veşnicei lui dispariţii din lumea muritorilor!

Câţi-va tineri de inimă şi-au adus însă aminte şi ca prinos de adoraţie maestrului nemuritor, au scos un ziar: *«Mihail Eminescu»,* şi fapta lor merită laudele cele mai calde.

Prin acel ziar anonimii iniţiatori au izbutit să trezească, socotim, amintirea publicului lesne uitător şi - tot de-odată - au făcut şi o bună afacere, de sigur.

De mii de ori s-a zis: Românul e bun; Românul uită lesne răul ce i se face! Aşa este! Dar această înseamnă tot de-odată şi altceva: anume că impresiunile pe cari el le primeşte sunt prea slabe spre a lăsa urme adânci, şi aceasta nu e bine. Românul uită repede răul, dar tot de repede uită şi pe oamenii cari i-au făcut bine, cari au făcut gloria neamului său. Aşa s-a întâmplat şi cu Eminescu.

Dacă astăzi adolescentul cu plete declamă: «a fi, nebunie şi tristă şi goală»; dacă toate domnişoarele palide, de prin pensioane, rostesc în dormitor:

«În veci îl voi iubi, şi-n veci
«Va rămânea departe...

într-un cuvânt: dacă poetul Eminescu e în gura tuturor; omul însă, care a suferit mizeria, care a plâns, a gemut şi a înnebunit, e uitat, mai uitat de cât un ostaş glorios mort «la o mie patru sute».

E trist, e afară din cale trist, dar asta e!

Admiratori entuziaşti ai celui mai artist şi mai gânditor dintre poeţii noştri, ne grăbim să-i aducem modestul nostru prinos de adoraţie în această zi de dureroasă memorie!

Nu putem sfârşi aceste câte-va rânduri, fără a nu atrage atenţia asupra unor întrebări pe care ziarul ocazional «Mihail Eminescu» le pune: ce s-a făcut cu manuscriptele inedite rămase după moartea marelui poet? Cine le posedă? De ce nu se publică?

Cel care le are şi nu le-a dat la lumină pană acum comite o adevărată crimă atât faţă de memoria iubitului maestru, cât şi faţă de ţara aceasta în care trăeşte şi care devoră ori-ce cuvânt nou rămas de la gloriosul ei fiu.

Cine poate să răspunză la aceste întrebări, rău face tăcând!

Lys"

EPOCA. 21 iunie 1899

„MANUSCRIPTELE LUI EMINESCU

Ca răspuns la un articolaş apărut Joia trecută în Epoca şi intitulat «Eminescu», primim următoarea scrisoare de la un anonim căruia am dori cu tot dinadinsul să-i facem cunoştinţa, în dorinţa de a se face lumină asupra cestiunei manuscriptelor rămase de la Eminescu, dăm loc acesteio scrisori, cu toată aceea ce cuprinde ea e destul de vag.

Iată scrisoarea:

Domnule Redactor,

Am citit în onor. D-v ziar un articol titulat Eminescu; cu o zi mai înnainte citisem iarăşi «Mihail Eminescu», foaia apărută cui ocazia aniversarei a zecea a morţei marelui poet.

Şi colo şi colo, am ghicit aceeaşi întrebare: «unde sunt manuscriptele rămase de la Eminescu? Cine le posedă şi de ce nu le dă publicităţei?» Drepte întrebări! E o «adevărată crimă» cum aţi zis, fapta acelui om neînţeles care posedă asemenea tezaure şi le ţine ascunse.

Ei bine, d-le Redactor, eu ştiu unde sunt acele manuscripte nepreţuite. Am auzit chiar citindu-se câte-va dintre ele. Aşa, de pildă, e o prea frumoasă poesie titulată, mi se pare, Rândunelele, scrisă în versuri pe un ritm legănător, onomatopeic, care-ţi dă impresia sborului acestor păsărele gingaşe.

www.dacoromanica.ro

Mai sunt acolo poesii de amor, câte-va cu subiect antic, şi o poemă cam de mărimea poesiei «înger şi Demon».

Posesorul acestor comori e o personalitate literară cu foarte mare trecere, care după cât ştiu aşteaptă să mai treacă puţin timp până ce se va prescrie «dreptul de autor», drept pe care acum l-ar avea fratele poetului, d. Căpitan Eminescu. Nu pot însă să numesc pe acel înnalt personagiu dintr-un motiv pe care, o mărturisesc, mi-e teamă să-l spun, pentru că vroi să trăesc liniştit restul zilelor pe care le mai am.

Dacă păstrarea lor se datoreşte unui îndemn nobil, să o declare posesorul. Eu unul însă nu văz această nobleţe şi aceasta m-a îndemnat să vă scriu aceste rânduri, cari dacă nu spun nimic limpede, pot după părerea mea să indice mult.

Acestea am avut de spus. Poate altă dată să mai reviu.

Primiţi, etc.

Un Eminescian".

EPOCA. 28 iunie 1899

Ştire fără titlu, deosebită doar prin faptul că este scrisă cu litere italice:

„Un corespondent anonim ne scrie că manuscrisele rămase de la Eminescu, manuscrise cari se perduseră un moment, s-au găsit, sunt în păstrarea unei persoane «foarte cum se cade» şi că vor fi date în curând la iveală.

Aceste manuscrise conţin după scrisoarea anonimului:

Amintiri despre Schilles (sic);

Ce este o iubire?;

Ce este Dumnezeu?

Ce este o femee?

Jonvil şi Didina (?)

Închipuirea şi Nebunia.

Facerea lumei.

Mombehada şi gelozia.

48 de poezii istorice şi filosofice.

P. ZOSIN (iulie 1902)

„IV. RAPORTUL PSIHIATRIC

Expertiza psihiatrică are loc numai după anumite formalităţi legale. În afară de judecători, nimeni nu-i legaliminte în drept să decidă expertizarea. Aşa că medicii experţi, sub punctul de vedere judiciar, nu stau pe acelaş plan cu judecătorii, ci vin numai ca nişte elemente auxiliare în exerciţiul justiţiei. Precum am văzut, părerea experţilor este numai un element de informaţie, numai o circumstanţă nouă mai mult cunoscută; nimic alta. Judecătorii nu sunt întru nimic ţinuţi, după spiritul legilor noastre, a se supune concluziunilor medicale.

Neîndoios că această stare de lucruri este cât se poate de neavenită. Pe de o parte expertul este chemat tocmai în vederea unui punct, unde judecătorul este cu totul nepriceput, unde opiniunea expertului ar trebui să fie o adevărată hotărâre de instanţă; pe de altă parte această opiniune se priveşte ca un element secundar, peste care judecătorul, cu toată a sa nepricepere, poate trece nestingherit. Ca atare expertiza psihiatrică nu poate avea urmările binefăcătoare dorite şi toată strădania medicală nu-i menită deseori de cât să prelungească zadarnic desbaterile judiciare.

www.dacoromanica.ro

Câtă vreme jurisprudenței i se dau drepturi şi prerogative pe cari natura ei nu le comportă de loc, câtă vreme expertizei psihiatrice i se prescriu numai îndatoririle şi nu şi drepturile unei instanțe, care se poate vedea cât de sine stătătoare-i şi cât de specială; câtă vreme expertul psihiatru, păstrând proporțiile referitoare la natura cerințelor judiciare, nu-i mai mult de cât un martur; câtă vreme hotărârea psihiatrică are a se lovi de arbitraritatea judecătorească, câtă vreme nu se recunoaşte legalminte un raport ca de la instanță la instanță, psihiatria nu poate avea o înrâurire efectivă şi ştiința dreptului e menită să stea încă învăluită în ceața metafizicei.

Această stare de lucruri nu trebue însă să lipească expertizei psihiatrice nimic din ceea ce, pentru cine îşi dă samă, trebue să-i constituească valoarea. Nevoea ei, chiar aşa fără nici-o regulă şi în special fără nici-o urmare scrioasă reclamată, încă dovedeşte că ce era mult s-a împlinit şi că ce-a rămas, cu toate că la prima vedere apare aşa de greu de îndeplinit, e puțin şi mai uşor se va împlini. Am văzut că în multe teri codicele recente şi chiar şi codicele mai vechi sunt în alt spirit concepute şi că, prin urmare, influența binefăcătoare a ideilor moderne psihologice trebueşte să-şi facă drum şi la noi. De aceea, experții psihiatri trebue să se poarte ca şi cum acel drum s'ar fi făcut şi să lucreze în consecință. Indiferent de chipul cum vor fi privite de judecători încheerile lor, experții psihiatri se vor considera ca o instanță recunoscută şi vor lucra ca atare, întru nimic influențabili de circumstanțele ce n-au raport cu meseria şi misiunea lor. Expertiza psihiatrică se va face totdeauna din punct de vedere strict ştiințific cu puținele concesiuni ce le-am acordat numai terminologiei juridice, şi înțelesul despre care am vorbit deja. (...)

Rezultatea expertizei psihiatrice constituesc materialul, din care se încheagă raportul psihiatric, care poate fi mai rare ori oral şi mai dese ori scris. În general, acest din urmă fel de raport se cere şi e de preferat, pentru că în el datele şi ideila sunt mai limpede reprezentate şi formulale, raportul oral nu rare ori este influențat de starea momentană a expertului, de eventualele date ce se pot ivi sau numai se par că au loc, pe când raportul scris, făcut pe îndelete, cu atenție, exprimă mult mai bine starea de fapt şi de aceea este preferabil. Obişnuit însă raportul psihiatric este mixt, şi scris şi oral, judecătorii dorind diverse explicațiuni asupra unor puncte, ceea ce n rare ori nevoeşte pe expert şi la un raport detailat verbal, în vederea căruia el cată să fie bine pregătit. Pentru expert nu-i de loc cazul ca pentru advocat, de a face retorică; ci de a expune cu limpoziciune, fără sfială, datele şi încheerile sale, întru cât raportul oral e nemerit să urmeze aceeaşi alcătuire ca şi raportul scris, ce vom spune despre aceasta se va referi la orice raport psihiatric în general; aşa că ar fi de prisos a ne repeta.

Înainte de toate trebue să vedem pe ce căi expertul îşi capătă materialul raportului psihiatric căci datoria lui cată să fie de a nu neglija nici un element ce-ar putea veni în sprijinul părerilor sale sau care mai ales ar putea să-l contrazică. Natural că perspicacitatea expertului joacă rolul de frunte şi că practica este mai indicată ca orice formulare pentru întocmirea unui raport psihiatric Cu toate aste credem nimerit a indica punctele capitale ce trebueşte să le aibă în vedere expertul în culegerea materialului său; cât pentru punctele secundare ce în anumite cazuri pot avea rol de frunte, rămâne să le pună în evidență studiul şi practica.

În primul loc se pot considera actele referitoare la acuzat, cari pot da expertului indicii asupra stării mintale. Nu rare ori din însăşi descrierea faptelor incriminate reesă pentru expert ferma convingere de alienația acuzatului. Lipsa de precugetare este deja un element de bănuială. Modul cum a purces la fapt, cum l-a săvârşit, cum s-a purtat după consumarea faptului, etc. e de multe ori aşa de caracteristic în raport cu anumite stări morbide, că expertul poate fi aproape sigur de boala acuzatului şi chiar de natura ei. (...)

În cercetarea actelor, expertul va fi nu mai puțin atent asupra depoziției marturilor, în care poate găsi importante elemente. În special din acte se degajază starea psihică în care se găsea acuzatul în momentul făptuirei, mai ales dacă era în stare de pierderea uzului rațiunei, tocmai punctul capital asupra căruia expertul este chemat să decidă. Negreşit că expertul nu trebue să se mulțămească niciodată numai cu încheerile ce le-ar putea trage din acte, ori câtă siguranță s-ar degaja din ele; dar nu mai puțin actele sunt un element important, sunt o bună parte de material, care înlesneşte dobândirea şi apreciarea celorlalte părți de material. Deseori numai prin studiarea actelor expertul capătă indicii în ce senz urmează să-şi îndrepte mai cu deosebire cercetările sale, bine înțeles, ferindu-se a-şi formula o convingere înainte să fi sleit toate elementele.

www.dacoromanica.ro

Calea însă pe care expertul își încheagă convingerea este fără îndoială examinarea acusatului, care, atât somaticeşte cât şi psihiceşte, trebue să se facă în modul cel mai complect. Cu toată convingerea ce se va fi degajat chiar de la citirea actelor, de la vederea acuzatului, de la primele cercetări, pentru o anumită boală, expertul este dator să nu se mărginească a examina numai în sensul acelei boale, ci şi celelalte laturi ale vieței organice şi psihice, în care poate descoperi alte metehne sau alte elemente, cari să schimbe sau să modifice interpretarea cazului. Se va căuta a se evita cu desăvârşite examinarea superficială ce poate avea loc când un judecător puțin experimentat şi grăbit chiamă spre expertiză într-un loc strâmtorat, la închisoare sau la instrucție, pe un medic nu mai puțin neexperimentat şi grăbit. Cum în destul de multe cazuri s-ar putea întâmpla ca nici din acte şi nici din examinare să nu se poată decide cu siguranță asupra stărei psihice în momentul săvârşirei faptului, raportul psihiatric poate conchide, în vederea unei observări mai îndelungi, la trimiterea cazului într-un azil, de unde urmează să emane raportul psihiatric decisiv.

Din prezența la instrucție cu punere de întrebări expertul poate încă scoate elemente pentru raportul psihiatric, în genere sunt cu totul streine domeniile şi scopurile de cercetare: judecătorul îşi îndreaptă atențiunea mai mult într-o anumită direcție, de unde rareori reese morbiditatea acuzatului; de aceea expertul trebue, pe lângă să-şi noteze punctele ce i se reliefează din instrucția judecătorească, însuşi să pue întrebări marturilor, rudelor, ca şi acuzatului, spre a-şi culege informațiunile sale proprii, cari pot prea bine să nu aibă nimic de comun cu cele ale judecătorului. Conlucrarea aceasta medico-judiciară are încă bunul de a obişnui atât pe judecător cât şi pe medic a avea în de ei o înaltă considerație şi a-şi înlesni reciproc înțelegerea cazului, aşa că sentința judecătorească să nu aibă, cum prea des se întâmplă, mai mult aerul de a fi consfințit una din potrivnicele lor tendinți, ci să fie cât în mai riguros raport cu ființa acuzatului.

Datele culese din acte, din examinarea acuzatului, din cercetările marturilor, rudelor, etc. constituesc materialul brut, din care urmează să se alcătuiască raportul psihiatric. Compunerea acestuia este o treabă foarte serioasă şi destul de ostenitoare. Raportul psihiatric trebue să fie cât se poate de complect, de o logică strânsă, fără nici o urmă pe confusiune sau de dublu înțeles. Neapărat că dimensiunea lui urmează să varieze cu cantitatea materialului cules; dar nu mai puțin se vor evita descrierile de prisos, umpluturile, care n-ar face adeasea de cât să dilueze esențialul şi prin aceasta să-l scoboare în umbră şi concluzia să se pară puțin motivată. Considerând că judecătorul nu-i ținut să decidă conform expertizei, expertul nu poate spera a-l influența, a-i vădi dreptatea sa de cât printr-un raport bine alcătuit, în care nici un rând să nu fie de prisos şi în care încheerea să decurgă aşa de lesne, că cetitorul să şi-o fi scos singur înainte de-a ajunge s-o fi citit.

Modul întocmirei unui raport psihiatric poate varia, după natura cazului, după ideea călăuză ce se degajă pentru expert din culegerea materialului, după felul întrebărilor puse de judecător, etc. în general însă, cu referire mai ales la raporturile psihiatrice menite a răspunde la art. 57*, cel mai des în chestie, se poate stabili o normă, care să permită închegarea raportului, aşa ca nici un element să nu rămâe înafară, Spre acest scop ni s-a părut nimerit împărțirea raportului psihiatric în trei părți: introducerea; documentarea, care să cuprindă anamneză (antecedentele ereditare, personale şi referitoare la faptul incriminat), starea presentă a acuzatului, katamnesa (mersul stărei acuzatului în observare: delir, accese, impulsiuni, etc.), chestiunea simulației şi disimulației, diagnoza; şi încheerea.

Partea introductivă se referă în primul loc la cererea de expertiză şi la întrebarea pusă asupra cazului. Se indică apoi pe scurt faptul incriminat, asupra căruia trebue să vizeze raportul şi în special cu oare-care amănunțime circumstanțele anumite ce au dat de bănuit asupra stărei mintale a acuzatului. Se pomeneşte de asemenea locul unde expertul este chemat a cerceta pe acuzat: închisoare, judecătorie, domiciliu, etc. făcându-se observațiunile reclamate de împrejurări, mai ales dacă expertul a avut să întâmpine greutăți. În urmă se indică şi căile pe care s-a cules materialul raportului: acte, marturi, rude, etc. iarăşi cu observațiunile ce circumstanțele le pot comporta.

În partea documentativă, care formează aşa zicând substanța sau miezul raportului psihiatric, se aranjază datele pe cât posibil în ordine cronologică, afară de cazul când o altă aranjare o altă

* Este vorba de un articol din codicele penal, pe care, într-un alt capitol, Zosin îl citează astfel: *„Nu se socoteşte nici crimă nici delict faptul săvârşit în stare de smintire şi în ori-care altă stare de pierderea uzului raţiunei sale prin cauze independente de voinţa sa"*.

www.dacoromanica.ro

aranjare a materialului s-ar putea să corespundă mai bine scopului final al raportutui. Ca normă generală se poate recomanda, prin urmare, în primul loc descrierea antecedentelor ereditare, după cari să vie în ordine succesivă, antecedentele colaterate, antecedentele personale, descrierea amănunțită a săvârşirei faptului incriminat (toate aceste puncte menționate până aici constituind anamnesa), apoi rezultatul examinărei acuzatului (status praesens), starea şi simptomele ce se pot ivi în timpul aflărei acuzatului în observare (katamnesa), chestiunea simulației şi disimulației şi în sfârşit diagnoza.

În antecedentele ereditare se vor cuprinde toate metehnele trupeşti sau sufleteşti ale părinților mai ales. Mai departe, în linie ascendentă, se vor menționa indicii morbide de-ale membrilor familiei numai în cazul unei cel puțin probabile legături de cauzalitate, cum ar fi d. ex. a se întâlni la un membru, cu toate că întru câtva depărtat, aceeaşi afecțiune de care sufere acuzutul. De alt-fel, indiciile ereditare nu pot constitui o dovadă peremtorie, după cum nici lipsa lor nu implică imposibilitatea morbidității cazului ce se cercetează. Fără îndoială că, în general vorbind, ereditatea este un factor de necontestat în genesa celor mai multe dintre boalele psihice şi nervoase, dar în specie pot avea loc numeroase abateri; părinți afectați trupeşte şi sufleteşte pot avea cel puțin unii din copii sănătoşi, precum se poate de asemine ca părinții sănătoşi să aibă aproape de nu chiar toți copiii bolnavi. Calea operațiunilor intime ale eredității este prea puțin cunoscută, ca să poată fi vorba a ne bizui pe ereditate cu aceeaşi siguranță, cu care ne-am bizui pe un agent ale cărui taine le cunoaştem. Acelaş lucru trebue să-l spunem şi despre antecedentele colaterale, cari se tălmăcesc tot prin ereditate: morbiditatea unui copil nu implică de fel, în specie mai cu samă, şi morbiditatea celorlalți. Ca să poată fi vorba de-a conchide către o probabilă înrâurire ereditară sau de-a considera cel puțin ereditatea ca un element mai mult în sprijin, trebueşte încă să se vadă dacă acuzatul prezintă anumite semne (stigmate ereditare sau de degenerescentă), cari sunt aşa zicând o confirmare a morbidității ereditare, ce încă nu poate fi luată ca probă peremtorie, dacă nu se vede o legătură cauzală între faptul comis şi meteahna ereditară.

În ori-ce caz, seninele de degenerare, fără să poată câtuşi de puțin îmbrăca un caracter patognomonic, sunt un element mai mult în interpretarea antecedentelor erditare şi ca atare indicarea lor în raportul psihiatric se impune. Ele sunt de două feluri: corporale sau somatice şi psihice. Cu referire la stigmatele corporale, expertul trebuie să indice: talia (pitic, uriaş, constituție feminină la bărbat, constituție masculină la femee etc.); fața (asimetrie, prognatism, nas deviat, etc.); craniul (microcefal, macrocefal, în formă de turn, ovoid, etc.); ochii (câmpul vederei, asimetria deschiderei pleoapelor, asimetria colorării irisului, pupile ovale, excentrile, neegale, etc.); urechile (microtie, macrotie, lobul lipit, etc.); gura (neregularitatea dinților, lipsa congeniotală a unora, creşterea lor în părți neindicate, buză de epure, adâncimea vălului palatin, despicarea luetei, etc.); extremitățile (sindactiile, polidactiile, picior lat, etc.); pielea (polimastie, barbă la femei, lipsa ei la bărbați, încărunțirea de timpuriu, etc.); organele genitale (epispadias, ipospadias, kriptorchidie, vagin dublu, hermafrodism, etc.). Cu referire la stigmatele nervoase şi psihice, expertul trebue să indice: enuresis nocturna, migrena, gângăvirea, diversele viciuri, mințirea, halucinarea, impulsivitatea, etc.

În antecedentele personale se cuprind întâmplările şi toate boalele suferite de acuzat de la naştere, bine înțeles arătate cu toate detaliile acele mai cu samă cari ar putea avea vre-o legătură, ca etiologie, sau ca simptomatologie, cu starea actuată a acuzatutui. De altfel, şi în privința acestui punct expertul se va conduce ca şi în cazul eredității: morbiditatea trecută, ori câtă influență ar avea în general, în specie poate rămâne fără nici-o urmare, şi dacă nu sunt anumite simptome în starea prozentă a acuzatului, cari să fie reversibile asupra unei boale suferite mai de mult (sifilis, traumatism, alcoolism etc.) existența numai, într-un timp oare-care, a unei boale, vădită chiar cu semne manifeste, dar prin sine inofensive, nu motivează întru nimic morbiditatea prezentă. De un interes mai deosebit şi de o valoare mai mare este însă descrierea vieței psihice a acuzatului. Pentru asta servesc informațiunile culese de la părinți, de la învățători, de la camarazi de şcoală şi de lucru, de la nevastă, de la autoritățile cu cari eventual acuzatul s-ar fi putut găsi în conflict, de la serviciul militar, de la penitenciarele în cari va fi fost închis, de la azilurile în cari eventual ar fi fost îngrijit etc. Bine înțeles toate aceste date trebuesc amănunțit controlate. Expertul să albă totdeauna în vedere şi calea pe care-i vin informațiunile ca să poată şti ce temei să pună pe ele în raport cu gradul

www.dacoromanica.ro

de cultură şi de pricepere, cu vrâsta şi experienţa, cu prejudecăţile şi credinţele, cu interesul, indiferenţa sau ura persoanelor ce-l informează. Aşa că în raport să se zugrăvească cât mai deplin şi cât mai adevărat personalitatea acuzatului, atât trupeşte cât şi sufleteşte, până în ajun de-a purcede la faptul ce necesitează expertiza psihiatrică.

În descrierea faptului incriminat se vor indica cu deosebire părţile cari vădesc morbiditatea cazului. De oare-ce expertul este ţinut să răspundă asupra stării psihice, în care se găsea acuzutul în timpul săvârşirei faptului, şi nu asupra stării în care eventual în momentul examinării s-ar putea găsi, toate indiciile şi circumstanţele trebuesc revăzute şi specială atenţiune dată acelora cari ar putea fi în legătură cu o stare psihică morbidă din timpul faptului. În general în cazurile cu «stare de smintire» greutatea nu-i aşa de mare, căci totul nu se reduce de cât la constatarea duratei boalei şi, prin urmare, dacă faptul incriminat se cuprinde în acea durată, pe când în cazurile cu «stare de pierderea uzului raţiunei», unde în momentul examinărei acuzatul poate fi, dacă nu chiar sănătos, dar adese ori într-o stare psihică care să nu comporte aplicarea articolului 57, greutatea determinărei stărei psihice din momentul făptuirei este incomparabil cu mult mai mare. Pierderea conştiinţei sau tulburarea ei evidentă merg obişnuit paralel cu nechibzuirea faptului, cu nepăsarea pentru împrejurările în cari se săvârşeşte, cu neprevederea primejdiilor manifeste în cari are loc, cu propia vătămare a făptaşului, etc., indicii cari vădesc tulburarea psihică din timpul săvârşirei faptului. Dar nu rare ori în pierderea sau tulburarea conştiinţei au loc şi acte complicate, părând să fie rezultatul chibzuinţei şi calculului; în care caz trebueşte a se avea în vedere şi alte indicii din timpul săvârşirei faptului, culese din acte şi din mărturii, cum sunt: expresia feţei, expresia privirei, paliditate sau roşaţă, tremurarea membrelor, caracterul maşinal al mişcărilor, etc. În afară de asta, modul comportărei făptaşului după consumarea faptului, poate fi un important indiciu pentru apreciarea stărei de conştiinţă; aşa d. ex. căderea făptaşului într-un somn adânc după un grav fapt criminal, cum ar fi omor sau viol, surprinderea petrifiantă sau nepăsarea glacială pentru cea ce s-a petrecut sunt un indiciu de lipsă sau de tulburare gravă de conştiinţă în timpul faptului.

Examinarea memoriei, cu privire mai ales la faptul incriminat, furnizază importante indicii. Neamintirea desăvârşită a faptului (amnesie absolută) sau amintirea fragmentară numai (amnesie relativă), aşa fel cum obişnuit la un om sănătos nu poate avea loc (căci nu trebue să scăpăm din vedere că şi la oamenii sănătoşi capacitatea memoriei variază după circumstanţe, după interese, după moment, etc.) dovedesc deplin tulburarea conştiinţei în momentul faptului. (...)

În examenul acuzatului (status praesens) se vor cuprinde toate semnele şi metehnele păşite, exceptându-se stigmatele de degenerescentă, dacă se vor fi indicat la antecedentele ereditare. În primul loc expert va indica impresia ce i-a făcut-o acuzatul; apoi va trece la descrierea tulburărilor corporale, cu specială insistenţă asupra acelora ce-ar putea avea vre-un răsunet asupra vieţei psihice sau ar putea sta în oare-care raport (greutatea corporală, tremor, reflexe pupilare, reflexe patelare, sensibilitate, traume, semne sifilitice, simptome pelagroase, alcoolice, infecţioase, etc.). Cu deosebire anomaliile sistemului nervos se vor indica cât mai amănunţit. Apoi se va indica starea psihică sub toate punctele de vedere, arătându-se cât mai complect posibil facultăţile psihice alterate, pe cari expertul urmează să se întemeeze în concluzia raportului său. Spre acest scop se vor da dovezi de sine vorbitoare, cum ar fi răspunsurile la anumite întrebări, fragmente de scrisori, etc.

În ce priveşte examenul special al stărei psihice se va indica în primul loc starea senzoriala, specificându-se pe cât posibil natura iluziunilor şi halucinaţiunilor ce le-ar avea acuzatul, precum şi funcţia senzorică, în domeniul căreia se cantonează (vedere, auz, simţ general, tact, miros, gust, etc). Cu privire la starea motorică se vor indica poziţiunile şi mişcările (manierate, spastice, paretice, atactice, cataleptice, etc.); apoi tulburările voinţei (apatie, impulsivitate, furie, etc.). Cu privire la starea afectivă se va indica gradul depresiunei şi natura ei (tristeţă adâncă, tristeţă superficială); indiferenţa în raport cu diferite domenii (familie, societate, mediu actual, propiul său eu, etc.); gradul expansiunei şi natura ei (euforie, veselie mare, veselie superficială), indicându-se până la ce grad starea afectivă se îndepărtează de la ceea ce-ar putea fi în normal raport cu împrejurările. Cu privire la starea intelectuală se vor indica percepţia, modul asociaţiei ideilor (după ritm sau asonantă, goană de idei, inhibiţie, etc.), atenţiunea, memoria, în legătură cu carc urmează a se distinge pierderea desăvârşită a amintirilor pentru un timp dat (amnezie totală) sau numai în parte

www.dacoromanica.ro

(amnezie parțială), de asemine falsificarea amintirilor, fabulizarea, etc.; judecata, care trebue să nu se confunde cu memoria..."

Câteva rânduri mai jos, Zosin precizează:

„Din acest punct de vedere cu privire la starea psihică complexă, se vor indica: aspectul psihic general (delirant, stuporos, normal); ocupațiunea (serioasă, neserioasă, nulă); somnul (liniştit, îndelung, puțin tulburat etc.); vorbirea: conținutul, forma (clară, monotonă, sgomotoasă, înceată, tulburată, impuls de vorbă, stereotipie, verbigerație, paralogie etc.); scrierea: conținutul, forma (ataxie, tremurare, paragrafie etc.); calcularea; cantitatea şi natura cunoştințelor; orientarea, după timp şi după loc; ideile (de mărire, de persecuție, de nimicnicie, de gelozie, de reformă; fobii, obsesiuni, sisteme etc.); şi în sfârşit starea conştiinței în raport cu lumea din afară şi cu propriul său eu somatic şi psihic. (...)

În diagnosă se va face o recapitulare a simptomelor capitale, fără nici-un detaliu secundar, reluiefându-se bine înțeles semnele patognomonice, şi apoi se va numi pur şi simplu boala ce ele o încheagă. Pentru mai multă întărire se va face diagnosticul diferențial, dar fără a se da raportului o extindere de prisos, pomenindu-se numai de boalele ce s-ar putea presupune în raport cu simptomele întâlnite. Enunțarea diagnosticului va fi totdeauna absolută, d. ex. numitul (cutare) sufere de (sau are) boala (cutare), evitându-se cu desăvârşire expresiile dubioase: probabil, cu probabilitate, foarte probabil, etc. Când nu s-ar putea conchide în mod absolut la un diagnostic, deşi în mod absolut alienație poate exista, expertul va arăta limpede lucrul acesta, zicând d. ex. deşi din semnele constatate asupra numitului (cutare) o diagnosă nu se poate stabili; totuşi aceste semne dovedesc o stare de smintire. (...)

În ce se atinge de raportul psihiatric verbal, trebue încă să recomandăm a se evita obiceiul întocmirei în scris a unui raport şi apoi cetirea sau rostirea lui. De obicei expertul răspunde verbal asupra feluritelor chestiuni ce incidental intervin şi pe cari el nu le poate prevedea Dacă el este numai papagaliceşte pregătit să răspundă, va face o tristă figură când circumstanțele i-ar cere să răspundă raționaliceşte şi în special să elucideze elementele noi ce s-ar ivi".

(*Expertiza psihiatrică,* lucrare datată de autor: *„Heidelberg, Mai-Iunie-Iulie, 1902*)

P. ZOSIN, mai 1903

„NEBUNIA LUI EMINESCU

de Dr. ZOSIN

La 'nceput pe când ființă nu era, nici neființă,
Pe când totul era lipsă de viață şi voință,
Când nu s-ascundea nimica, deşi tot era ascuns,
Când pătruns de sine însuşi odihnea cel nepătruns,
Fu prăpastie? genună? Fu noian intins de apă?
N-a fost lume pricepută şi nici minte s-o priccapă,
Căci era un întunerec ca o mare făr-o rază;
Dar nici de văzut nu fuse şi nici ochiu, care s-o vază,
Umbra celor nefăcute nu 'ncepuse a se deface,
Şi în sine împăcată stăpânia eterna pace!

Acel ce-a scris aceste versuri a fost negreşit croit dintr-o stofă, ce nu se întâlneşte pe toate cărările: aşa că faptul de-a fi înnebunit, de-a se fi scoborât sub măsura mintală, care îngădue încă cuiva a se menține în mijlocul lumei, a trezit interesul şi curiozitatea tuturora, dar mai ales ale celor cari l-au cunoscut ori măcar l-au cetit. Totuş această parte a vieței marelui poet şi gânditor este puțin cunoscută. Puținele indicii ce s-au prezentat pe ici pe acolo au contribuit mai mult să acrediteze

www.dacoromanica.ro

părerea că geniul este nedeslipit de nebunie, şi că înălţarea excepţională a cugetului n-ar putea avea loc de cât cu preţul uneia dintre cele mai dureroase căderi.

Pe lângă scrisorile surorei lui Eminescu pe cari le-am utilizat în teza mea de doctorat (Substratul patologic în Pesimismul Contimporan) vorbind pe fondul morbid al lui Eminescu, împrejurarea de-a fi numit medic al ospiciului de alienaţi dela Mănăstirea Neamţului, unde poetul a fost internat un timp, mi-a permis de-a găsi încă câteva documente noi, aşa că pot mai în deplină cunoaştere a adevărului să aduc puţină lumină în partea cea mai tristă a vieţei marelui om. Neapărat că indicaţiuni mai amănunţite ar fi fost şi mai de preţ, dar, considerând starea noastră înnapoiată sub raportul psihiatric, cată să ne mulţumim cu ceea ce avem.

Că Eminescu era o întruchipare particulară care cel puţin pe trei sferturi se înfăţişa cu un caracter bizar şi excepţional, chiar patologic în sensul strict utilitarist al cuvântului, nu mai încape îndoială. «O figură clasică, zice Caragiale, încadrată de nişte plete mari negre; o frunte înaltă şi senină; nişte ochi mari; la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cine-va este înăuntru; un zâmbet blând şi adânc melancolic. Avea aerul unui sfânt tânăr coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerei, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare... Aşa l-am cunoscut atuncea, aşa a rămas până în cele din urmă momente bune: vesel şi trist, comunicativ şi ursuz, blând şi aspru, mulţumindu-se cu nimica şi nemulţumit totdeauna de toate, aci de o abstinenţă de pusnic, aci apoi lacom de plăcerile vieţei, fugind de oameni şi căutându-i, nepăsător ca un bătrân stoic şi iritat ca o fată nervoasă. Ciudată amestecătură! fericită pentru artist, nefericită pentru om!»

Biografiile sale indică primele simptome de nebunie în anul 1871, adică pe la 20-21 de ani, considerând anul său de naştere 1850. Cari să fi fost caracterele acelei nebunii, nu putem şti cu siguranţă. Se pare că fondul său originar de bizarerie se manifesta mai cu putere, relevând ceea ce alieniştii franceji numesc *degenerescentă,* adică o stare de desechilibru congenitală ori ereditară. «Atmosfera locuinţei lui Eminescu, relatează un coleg al său, era infernală, căci lui îi plăcea prea mult cafeaua neagră şi când lucra maşina funcţiona fără întrerupere. Mirosul cafelei, al spirtului dela maşină, împreună cu fumul tutunului care umplea casa cu o ceaţă de nu puteai vedea obiectele cele mai aproape din casă, îl alunga pe fiecare curând dela Eminescu». Ceea ce coroborează perfect cu ceea ce zice şi d. Maiorescu: «Viaţa lui era neregulată, adesea se hrănea numai cu narcotice şi excitante, abuz de tutun şi de cafea, nopţi petrecute în citire şi scriere, zile întregi petrecute fără mâncare şi apoi deodată la vreme neobişnuită, după miezul nopţii, mâncare şi băutură fără alegere şi fără măsură».

Cum se vede Eminescu prezenta stigmatele psihice ale degenerescentei, şi de sigur că ceea ce se notează în viaţa lui ca simptome de nebunie, până pe la vârsta de 30 ani, nu erau de cât accese episodice ale acelei stări morbide constituţionale, cu toate aceste Eminescu nu era implicit condamnat să devie ce-a devenit către sfârşitul zilelor sale. El putea fi prea bine socotit ca un degenerat superior, după înţelesul şcoalei psihiatrice franceze şi totuşi să viţuiască mult şi binc, mărind numărul operelor ce l-au imortalizat. Starea lui de degenerescentă nu Tar fi putut scoate din mijlocul societăţei, dacă nu se alăturau alţi doi capitali factori morbizi: *alcoolismul* şi *sifilisul.* Dacă cum-va Eminescu ar fi scăpat acestor din urmă două influenţe vitruitoare, poate şi astăzi s-ar afla printre noi, aşa distins şi bizar precum era.

Că Eminescu făcea abuz de băuturi spirtoase şi că devenise sililitic reese din numeroase documente. [«] În 1886, zice D-na Cornelia Emilian, găsindu-se în Iaşi, ocupa un loc la biblioteca Universităţei*, dar n-a ţinut mult timp; avea nişte răni, pe cari medicul le închisese (?) şi boala mintală i-a revenit a doua oară. În nebunia sa nu făcea alt rău de cât, cum întâlnea vre-o tânără, o apuca de turnură, iar când a stricat două felinare de la uliţă, autoritatea îndată l-a închis şi l-a trimis la Neamţu în casa de alienaţi».

Într-adevăr iată adresa Epitropiei generale a casei Sf. Spiridon către Epitropii ospiciului de alienaţi de lângă Monastirea Neamţ:

Iassy, 1886 Noembre 6

---

* *„În 1886, Eminescu se afla ca sub-bibliotecar la biblioteca centrală din Iaşi, precum reese dintr-o adresă din 5 Decembrie 1886, pe care D-l Caragiani, bibliotecarul de atunci, o face către directorul ospiciului de la Neamţ, unde se afla internat Eminescu, trimiţându-i statul, ca să subscrie de primirea lefei"* (n.a.).

www.dacoromanica.ro

Domnilor Epitropi,

În urma adresei parchetului de Iaşi şi în baza alăturatului Certificat medical, prin care se atestă că pacientele Mihail Eminescu sufere de alienaţiune mintală, avem onoare a vă face cunoscut că Epitropia generală a admis internarea citatului pacient în acel ospiciu şi deci la prezentarea lui să bine-voiţi a-l interna. Primiţi, etc.

Epitropi, N. Gane *Director,* (x) *şef,* (x)

Iată şi actul medical:

Constatare medicală

Subsemnaţti doctori în medicină de la facultatea din Paris, etc., în urma requisiţiunei D-lui Prim Procuror din 5 Noembre 1886 de a constata starea mintală a lui Mihail Eminescu, mergând la arestul comisiei desp. I unde se află pacientul, din interogatorul şi conversaţia avută cu Eminescu, am putut constata că el sufere de o alienaţiune mentală cu accese acute, produse probabil de gome syphilitice la creer şi exacerbate prin alcoholism; starea lui este periculoasă atât pentru societate cât şi pentru el însuşi şi este neapărată nevoie a fi internat în o casă specială spre căutare şi observare pe un timp limitat, după socotinţa medicului curant.

Dr. Iuliono, Dr. Bogdan Iassy 1886, Noembre 6

Eminescu fu adus la ospiciu în ziua de 9 Noembre 1886. În registrul din acel timp nu sunt trecute alte indicaţiuni de cât cele următoare:

34 ani (?), ortodox; român; profesiunea liberă; din urbea Iaşi; boala: Manie furibundă, care diagnosă e ştearsă şi pus alături: Delirium tremens; eşit vindecat în ziua de 10 Aprilie 1887.

Un gardian de pe acele vremi, care este şi astăzi (30 Mai 1903 - n.ns.) în serviciu şi care l-a îngrijit de aproape, ne relatează că Eminescu avea perioade de mare agitaţie, se lovea de pereţi şi de balcoane, îşi cauza răni, nu dormea, une-ori mânca foarte puţin, se murdărea, făcea figuri şi murdărea pereţii cu escremente, etc. Aproape toată iarna a fost aşa; către primăvara anului 1887 se făcuse bine, după care timp a şi plecat la data arătată.

Nimic mai mult nu se ştie asupra vieţei poetului în ospiciu. Pe cât se vede starea de care ne pomeneşte gardianul în simplitatea lui psihiatrică, coroborează cu diagnozele trecute în registru: manie furibundă şi mai apoi (subl. ns.) delirium tremens. Această din urmă diagnoză indică clar natura agentului vătămător: alcoolul, care reesă şi dintr-o scrisoare a D-lui Maiorescu către sora lui Eminescu din 10 Februar 1888, prin care întreabă: «dacă s-a lăsat de băut»...

Cât se atinge de sililis, scrisorile surorei lui Eminescu sunt dovezi neîndoioase. Vindecarea, ce a motivat eliberarea lui din ospiciu, nu era de cât aparentă. Nu mai târziu de cât după vre-o două săptămâni de la plecarea din ospiciu, Eminescu s-a îmbolnăvit foarte greu la Botoşani, prezentând simptome sililitice. Iată extrase din scrisorile Henrietei Eminescu către D-na Cornelia Emilian:

«3 Mai 1887 (datare greşită; de fapt, este 3 iunie - n.ns.). Doctorii susţin că este la cap o rană ca la picioare, din a cărei cauză nu poate articula nici-un cuvânt...»

«12 Mai 1887. Ordonanţa este de 3 ori pe zi iod şi extern unsori în bae fiartă cu romaniţă (muşeţel). Azi sunt 6 zile de când este în cură; progresul este până în momentul de faţă foarte mic».

«19 Mai 1887. Sunt pline de răni picioarele».

«27 Mai 1887. Bietul Mihai a ajuns în starea cea mai teribilă care poate să fie: numai pe mine mă cunoaşte; eri a avut furie îngrozitoare... S-a ţinut consiliu de doctori şi rezultatul a fost ca pierderea lui mintală este din boală fizică, adică totala stricare de sânge».

«1 Iunie 1887. De astă noapte lui Mihai îi este mai binişor sub o cură foarte serioasă, fricţiuni cu mercur într-o cantitate enormă, iod de 6 ori pe zi. Doctorii mă asigură că în 15 zile ni-l va da cum a fost venit de la Neamţ».

www.dacoromanica.ro

Pe cât se pare cura antisifilitică a avut un efect mulţumitor, căci în 20 Noembre 1887, el putu singur scrie D-nei Emilian: «să nu credeţi că vârsta D-voastră m-a împedicat de a vă scrie până astăzi, ci îndelungata mea boală m-a făcut să fiu foarte descurajat...»

În anul următor el se simţi destul de bine ca să poată să plece la Bucureşti. Dar sănătatea nu-i fu de lungă durată; nu trecu un an la mijloc şi trebui să fie internat în institutul D-lui Prof. Şutu, unde, cât se crede, prezenta simptomele de paralizie generală şi unde se şi stinse în 15 Iunie 1889.

Această scurtă expunere documentată a vieţei morbide a lui Eminescu ne arată că avem a face la el cu două elemente patologice bine definite: unul constituţional, congenital sau ereditar, această din urmă presupunere fiind cea mai plausibilă, căci doi fraţi ai săi s-au sinucis şi sora care l-a îngrijit era paraplegică de picioare din copilărie, şi altul dobândit prin alcoolism şi sifilis. Aşa că opiniunea D-lui Maiorescu, că: «dacă a înebunit Eminescu, causa este esclusiv internă» trebueşte modificată.

În ceea ce depindea de ereditate, Eminescu s-ar fi putut menţine prea bine: întreaga lui viaţă ar fi fost un bizar, dar nu mai puţin un geniu continuu productiv. Ceea ce a dat caracterul grav şi vulgar boalei sale au fost alcoolismul şi sifilisul. Ca psihopat ereditar el ar fi petrecut încă nopţi albe, ar fi făcut orgii, ar fi mistuit narcotice şi escitante; dar inteligenţa sa s-ar fi menţinut la stadiul în care a produs versurile citate la început. Ca psihopat alcoolic şi sifilitic el a ajuns să aibă perioade de furie, de inconştientă, de prozaică întunecare a activităţii psihice până la gradul de a utiliza excrementele, etc.

Numai cine l-ar fi văzut în aşa hal pe sărmanul poet şi ar fi înţeles fondul intim al unor atari manifestaţiuni, numai cine nu crede că nebunia în sensul strict al cuvântului este însuşirea implicită a geniului, numai cine îşi dă socoteală că nebunia, orice formă ar îmbrăca, comportă în strict înţeles pe lângă o abatere şi o scoborâre mintală, numai acela poate înţelege şi, prin documentele ce le invocăm în susţinerea tezei noastre, se poate convinge că ceva dobândit putea anihila mintea ce se înălţase până acolo că

Umbra celor nefăcute nu 'ncepuse-a se desface
Şi în sine împăcată stăpânea eterna pace!

Monastirea Neamţ, 30 Mai 1903".

ANALELE Societăţii Academice Române, 1904

Pagina 18:

„ŞEDINŢA DELA 28 MAIU 1904

Preşedinta d-lui I. Kalinderu.

D-l T. Maiorescu prezentă în dar 25 volume manuscripte şi 72 volume broşuri tipărite, rămase din biblioteca părintelui d-sale, Ioan Maiorescu, zicând că ele nu pot avea un loc mai bun şi o mai bună întrebuinţare decât în biblioteca Academiei.

Agenţia diplomatică a ţării la Sofia trimite în dar volumul XIX din publicaţiunea bulgară: Culegere de folklore, de ştiinţă şi de literatură, Sofia, 1903".

Pagina 19-20 (continuare):

www.dacoromanica.ro

„LISTA MANUSCRIPTELOR DĂRUITE ACADEMIEI ROMÂNE DE D-L T. MAIORESCU

1. Colecțiune de poezii populare și lirice, între cari: «Istoria a unue vetiaz anume Doncilă» - «Cântecul lui Ștefan Vodă cu a lui Costantin Vodă când l-au tăiat împăratul împreună cu cinci beizadele a lui. S-au sfârșit la 1809 Mai 24». - «Gromovnic a împăratului Iraclie ce au fost cetitor de stele...». - La sfârșitul volumului se află câteva poezii grecești. - Sec. XIX, in - 8°, pag. 206.

2. Psaltichie românească - Sec. XIX, in - 4°.

3. «Ritorică» - Sec. XIX, in - 4°, pag. 145.

4. «Mărturie pentru Sf[â]ntul Calist, al lui Meletie al Athiniloru din Bisericesca istorie». Scris la 1796 de Theofan monahul. - Sec. XVIII, in - 4°.

5. «Proimion a lui Neofit Peloponisanul ierodiaconul și marele dascălu alu Bucureștiloru». - Sec. XIX, in - 4°, foi 78.

6. «Theatron politicon». Tomul al treile. - Sec. XIX, in - 4°, pag. 215.

7. «Elisaveta sau cei surguniți în Săberiia. S-au prescris în orașul Nicolaev în anul 1830 de Alexandru Roșculescu». - Sec. XIX, in - 4°.

8. «Cuvânt pentru viitoare giudecată și pentru sfârșitul lumii. 1815». - Sec. XIX, in - 4°.

9. «Tretaj pentru tihnologhiia etimologhii. Theofan, 1810». - «Bunele năravuri. 1812, Theofan Ioanu». «Învățătură în scurt pentru creștinătate». - Sec. XIX, in - 4°.

10. Psaltichie românească și grecească. - Sec. XIX, in - 4".

11. «Istoria lui Gil Blas de Santilana. Carte a șepte. Am sfârșit tălmăcire, 1843 Mart. 25. Socola». - Sec. XIX, in - 4°, pag. 338+296.

12. «Pravoslavnică învățătură adecă Bogoslovie creștinescă». - Sec. XIX, in - 4°, foi 146.

13. «Carte ce să numește Zăbava fandasiei. S-au scris acum... tomul 1 în anii... 1802» - Sec. XIX, in - 4°, foi 118.

14. Colecțiune de poezii, cântece rumânești. - Sec. XIX, in - 4°, foi 177.

15. «Bisericesca istorie». Tomul 1. 1838. Scrisă de Medelniceriul Gheorghie Vrabie când învăța în Seminaria Socolei. - Sec. XIX, in - 4°.

16. Istoria evului vechiu, «se numește Istorie de obștie a lumii. Scrisă în Seminariul Socola, la 1823, de Ioan Nanu» - Sec. XIX, in - 4°.

17. «Viața pre cuviosului părintelui nostru Vasilie cel nou, scrisă de Grigorie ucenicul lui...» Scrisă cu cheltuiala Arhimandritului Chirii Nemțanul, egumenul m-rii Rașca, la anul 1799» - «A sfântului pre cuviosului părintelui nostru Theodor ce au fostu și Episcopu Edesului capete a faptelor celor bune» - Sec. XVIII, in - folio.

18. «Tomul al doile a lui Iliodor. S-au scris de Grigori Hudici pisam ot Episcopia Romanului la velet 1784» - Sec. XVIII, in-fol., foi 97.

19. «Cărticică sfătuitoare pentru păzire celor cinci simțiri și a nălucirei și a minții și a inimii... s-au tălmăcit la 1819» - Sec. XIX, in-folio, pag. 491.

20. «Pentru pustietate sau sângurătate, din cartea ce să numește «Oczentie. S-au scris la 1779 de Gheorgache vel Clucer» - Sec. XVIII, in-fol., pag. 228.

21. «Geografie a tuturor stăpânirilor după alfavita. Scrisă în anul 1834 de Ioan proin eclisiarh» - «Jurnalul mergerii boerilor deputați în Țarigrad la anul 1822» - Sec. XIX, in-fol. pag. 227.

22. «Theatron politicon, adică priveliște politiciască. S-au scris de Ianachi Rugi(nă) la let 1787» - Sec. XVIII, in-fol., pag. 152.

23. «Enhirid adecă mânelnic al dreptslăvitoriului hristian. Scris grecește de Alexandru Sturza, typărit în Petrupoli, și hărăzit sfintei sobornicești și apostolești beserici a lu Hs.: 1828» - Sec. XIX, in-fol., pag. 242.

24. «Hronograful sfântului Dimitrie Rostovschi» - «A lui Iliodoru Istorie ethiopenescă. Carte 6. Scris de Grigorie Cumpănă cântărețul la anii 1811 în Sf. Episcopie Hușului» - «Istoriia Aretusii și a împăratului Iraclie tatăl său» - «Viața și petrecere a celoru dentru sfinți cuvioși părinții noștri

www.dacoromanica.ro

Varlaam şi Iosaf Indiianilor. Au scris-o Grigorie, fiul răposatului Ierimie Cumpănă den sat Pocreca, ţinutul Vasluiului, la anii 1814» - Sec. XIX, in-folio.

25. «Întâmplările lui Tilimah, fiiul lui Odiseu. Carte 6» - Sec. XVIII, in-folio".

(BAR P I, II 10734)

R. ŞUŢU, 29 iunie 1904

„EMINESCU LA M-REA NEAMŢ

Prin 1883 bietul Eminescu fusese lovit de o crudă boală ce nu l-a lăsat în odihnă până la sfârşitul vieţei. De la 1883, Eminescu trăia numai prin case de sănătate. A stat destulă vreme şi la M-rea Neamţ, unde, nu e vorbă, era tratat mai omeneşte, de cât ceilalţi bolnavi.

Se povestesc multe pe socoteala lui Eminescu, cât timp a stat la Neamţ. Aşa, în privinţa chipului cum îşi petrecea zilele, se dau amănunte, ce până acuma nu şi-au luat încă chip de adevăr. La 5 dimineaţa era treaz. Se îmbrăca aşa pe tăcute, umbla atât de încet, parcă i era necaz de a trezi pe ceilalţi bolnavi, aşa era de bun în nebunia lui. Nu putea suferi odaia. Îi plăcea aer, lumină, natură. Ieşea în cerdac şi se plimba de-a lungul lui, ceasuri întregi, recitând versuri, ori poate versuri, pe care nici nu le-a publicat.

Această plimbare, dimineaţa, ţinea neîntrerupt vre-o 5 ceasuri, fără nici o clipă de odihnă, până ce în cele din urmă, de oboseală trebuea să se supue clopoţelului, care chema pe bolnavi la dejun. Vara li se servea, ca şi azi, prânzul în grădină.

O masă lungă de lemn, era aşezată în mijlocul gradinei, iar peste dânsa se puneau câte o lingură de lemn şi o cană pentru apă, care reprezentau tacâmul fie-cărui bolnav.

La dejunul acesta, nu era zi, ca bolnavii să nu se sfădească, ba mai mult, să nu se apuce la bătae, din pricina vre-unei bucăţi de pâne, ori din pricină că un vecin ar fi căpătat o porţie mai mare de mâncare.

Eminescu mânca foarte puţin. Fire blândă şi împăciuitoare, dânsul da de multe ori din mizerabila lui porţie, acelor bolnavi lacomi, să nu audă glasuri de protestare, ori sfezi şi pe deasupra, răcnetele sălbatece al[e] sălbatecilor gardieni.

Peste zi, dacă-i era foame, se pitula pe din dosul spitalului, sărea gardul, apuca peste câmp, trecând Nemţişorul şi fuga fuga se abătea la crâşmă de-şi lua o jumătate de pâne şi un pahar de vin. Mai mult îi tihnea acestea, aşa pe negândite, decât dejunul din grădină.

După aşa zisul dejun, se culca până la 4, când se trezea şi-şi începea iarăşi plimbarea prin cerdac. Singurul său prieten, singura sa mângâere în acest pustiu, era acest cerdac. Pe la acest ceas, cerdacul era al său, căci ceilalţi deţinuţi (subl. ns.) dormeau. Şi, pe când dimineaţa străbătea de-a lungul cerdacului, ceasuri întregi, şoptind mereu, după amează, se aşeza pe un scaun, cu picioarele întinse peste coloanele cerdacului, cu mânile încrucişate şi privirea rătăcită în văzduh. Dar oare cine ar putea, ori prin câte cuvinte, spune ce însemnau priviri de ale lui Eminescu? (sic!)

Clopoţelul de masă apuca pe Eminescu în acelaşi loc, cu aceeaşi privire, îndreptată spre aceiaş parte.

Se povesteşte că, într-una din zile pe când sta Eminescu ast-fel, un bolnav, dar rău bolnav, scăpase din fiare şi stăpân pe libertate cum se credea, o luase la sănătoasa. Îşi plănuise ca să treacă cerdacul şi apoi de aci sărind în curte să poată ajunge în câmpie.

Nebunul eşind dete peste Eminescu, trânti scaunul, trânti şi pe Eminescu şi o şterse înainte.

Lui Eminescu nici nu-i păsa. El rămase aşa cum a vrut nebunul. Doar dacă s-ar fi gândit să se întrebe de această schimbare, nici încă nu s-ar fi ostenit să o dreagă, stricându-şi firul gândurilor lui sublime (sic!).

Suna ceasul 6, când mizerabila masă, cum o poreclise genialul poet, aduna iarăşi pe toţi nebunii în ceată, ca să sbieretele a mai marilor nebuni (sic!).

www.dacoromanica.ro

Eminescu să făcea că mestecă din gură, însă bietul nu mânca nimica. Era sătul el de viață, d-apoi de mâncare? Ce-i mai trebuea, ce-i mai folosea? De la 8 seara înainte începe timpul când Eminescu se simțea în culmea fericirii.

Bolnavii se culcau de vreme. Eminescu însă, liniştit şi tăcut cum era, se ducea în cerdac, şi, în puterea nopței, se lăsa legănat de cele mai dulci visuri şi iluzii. Cerul şi stelele erau parcă numai ale lui. Acum însă era neliniştit, îş întorcea privirea mereu în altă parte; nu-i ajungeau stelele, îi lipsea ceva mai puternic, ceva pentru care a închinat destul în sublimele lui versuri. Căta luna, care însă, la munte răsărea ceva mai târziu, ceia ce şi făcea pe Eminescu, să plângă une ori, să-şi plângă durerea, necazurile, suferințele acestei deşarte vieți.

Şi, după ce îş mulțumea sufletul cu ceia ce dorea acest suflet, după ce dânsul vorbise şi sențelesese cu natura, ce-i mai trebuea, ce mai aştepta? Prinsese însă un obicei, ca, înainte de culcare, să poată auzi sunetul buciumului, venit din deal şi să nu adoarmă decât în armonia acestui plâns şi tânguitor ecou:

Tânguiosul bucium sună,
L-ascultam cu atâta drag,
Pe când iese dulcea lună
Dintr-o rarişte de fag.....

De abea pe la 2 după miezul nopței, îl fura somnul pe Eminescu. Pană s-adoarmă însă, cerca versuri. Nu-i vorbă, câte gândiri eterne n-au rămas din acele «fugitive» ale bolnavului de la M-rea Neamț.

R. Şuțu".

(*Evenimentul,* 29 iunie 1904)

Notă. În variante ulterioare, textul a mai fost cizelat, fiind întărite nuanțele care să reamintească cititorului că Eminescu ar fi fost alienat şi internat în balamuc.

Ilarie CHENDI, 1905

„DESPRE «NEVROZA LUI EMINESCU» DE DR. SUNDA

Vorbisem, în una din informațiile trecute, despre ținuta până la care biograful şi criticul pot să intre în amănuntele vieții unui scriitor pentru a-i explica valoarea creațiilor. Am citit, cu acea ocazie pe Eminescu, arătând principiul lui potrivnic scrutărilor amănunțite. O broşură, apărută zilele aceste, trăind despre *Nevroza lui Eminescu,* mă face să reiau tema, pentru ca să arăt că în adevăr se fac greşeli destule în râvna de a şti totul despre viața unui autor.

E al doilea caz când doctorii se pronunță asupra boalei lui Eminescu în legătură cu activitatea lui poetică. Cel dintâi, d-l. dr. Panait Zosin, păstrează tonul demn al cercetărilor ştiințifice şi fără nici o vânătoare după idei originale, constată caracterul organic al pesimismului lui Eminescu. Pe lângă răul ereditar Zosin găseşte cu drept cuvânt şi boalele dobândite, pe cum şi mizeriile sociale, ca izvor al pesimismului marelui nostru poet. Cel de-al doilea, d-l dr. Sunda, în numita sa broşură - despre care permitem afirmarea că e scrisă fără nici un sistem şi în absolută necunoştință a studiilor analoage germane - vrea să stabilească o nevroză specială «pe terenul degenerescenței psihice constituționale» a lui Eminescu.

Amândoi aceşti doctori (şi auzim că un al treilea, renumitul neurolog şi acum academician dr. Marinescu prepară un studiu complet) îşi razimă cercetările lor pe des citatele afirmațiuni ale d-lor Caragiale şi Maiorescu despre viața dezordonată a poetului şi pe crâmpeie din poeziile cunoscute. Dar, pe când unul ajunge la rezultate fireşti, al doilea inventează ca din senin o boală despre care nici un prieten a lui Eminescu nu are vreo cunoştință: cică autorul *Luceafărului* ar fi fost... epileptic.

Ascultați puțină argumentare doftoricească. Ar fi avut boala asta cumplită pentru că şi Creangă a avut-o, iar el era prieten cu Creangă! Ar fi suferit de ea şi pentru că amorul lui nu era

www.dacoromanica.ro

normal, ci anormal, platonic. (Nu e dovedit deloc a fi fost platonic pe toată linia!) Ar fi fost epileptic pentru că avea visuri multe şi grele, iar ziua îl chinuia o gelozie fără seamăn. Şi, în sfârşit, pentru că era excentric şi hoinar.

Ştiinţa e foarte frumoasă şi adevărul nu trebuie să supere pe nimeni. Accese de epilepsie a avut şi Napoleon I, încât Eminescu s-ar găsi în bună tovărăşie. Dar nu înţelegem uşurinţa asta în argumentare. După teoriile d-lui Sunda, orice poet, care mai şi platonizează din când în când, mai visează la lună şi pribegie prin crânguri în căutarea unei ruine, este, trebuie să fie epileptic! N-are haz!

Bolnav a fost el, nenorocitul nostru Eminescu. Ştiu şi eu de la o veche gazda a mea, la care poetul locuise înainte de a intra pentru a doua oară în casa de sănătate, că avea nopţi neliniştite. Târziu, după miezul nopţii, îşi lua un cearşaf sau o plapomă în spate şi se plimba prin curte, pe sub tufele dese de liliac înflorit. Dar nimeni din familia la care stătuse nu-şi aminteşte de o cădere în «boala copiilor», cum zice poporul epilepsiei.

Nu zic că Eminescu şi opera sa n-ar putea fi obiectul unui studiu de patologie şi că doctorii n-ar avea o foarte frumoasă ocazie de a se distinge. Pentru asta le trebuie mai multe calităţi, dacă e să avem un studiu serios. Să fie mai întâi neurologi specialişti; şi din acest punct de vedere avem destui savanţi care s-ar putea angaja. Să cunoască bine opera şi viaţa poetului şi să nu se mărginească la cele câteva date incerte sau la câteva crâmpeie de versuri, să nu exagereze în a reduce totul la manifestări patologice, ştiut fiind că artistul nu redă totdeauna adevărata sa stare sufletească, ci exagerează şi el la rândul său, de dragul formei, a efectului sau a capriciului momentan. Dar mai presus de toate, trebuie să fie un conducător cinstit şi obiectiv.

O învinuire generală putem să aducem acestor domni doctori, autori de studii prea uşoare Sunt acum doi ani de zile de când manuscrisele inedite ale lui Eminescu stau la dispoziţia oricui Se cuprind acolo poezii întregi sau strofe izolate, notiţe aruncate în treacăt şi alte urme, pe cari nu le poţi da în vileag, dar cari, toate împreună, pot servi ca material de preţ pentru studiul sufletului lui Eminescu.

Cu deosebire viaţa erotică poate fi urmărită aici mai cu dinadinsul. Am văzut într-un loc un *Gazel* foarte limpede, scris la 20 dec. 1873 şi cu următorul sfârşit:

Un corp am fost îngemănat
Trăind o viaţă obscură,
Demonic dulce, amoros,
Bolnavă şi febrilă.
Şi sufletele noastre-atunci
Pe buze atârnate
S-au contopit în sărutări,
În dezmierdări, în milă.
Parcă-am trecut noi amândoi
În noaptea nefiinţei:
Ne-am sugrumat în sărutări,
Ne-am omorât, copilă!

Şi câte alte preţioase documente n-ar mai găsi în manuscrise, dacă ar avea răbdarea conştienţioşilor scrutători şi obiectivitatea adevăraţilor oameni de ştiinţă".

(Text scris în 1905, preluat din volumul *Eminescu şi vremea sa,* îngrijit de R. Voncu -1999.)

www.dacoromanica.ro

I. N. ROMAN, 8 martie 1931

„O PAGINĂ INEDITĂ DIN VIAȚA LUI EMINESCU,

- AMINTIRILE POETULUI I. N. ROMAN -

Oricât s-ar părea că s-a scris suficient despre Eminescu şi epoca lui, încă nu sa spus cuvântul definitiv nici despre geniala lui operă, nici despre trista şi dureroasa-i viață.

Din punctul de vedere al istoriografiei, nu se cunoaşte mai nimic despre copilăria şi adolescența sa. Materialul biografic despre Eminescu se rezumă la «Amintirile» lui Th.V.Stefanelli, la cele ale lui I. Slavici şi la biografia scrisă de magistratul Corneliu Botez în volumul «Omagiu lui Eminescu». Această biografie, bogată în date şi amănunte, este consacrată, pe larg, copilăriei, întregul material biografic a fost utilizat în monografia lui N. Zaharia: «Viața şi opera lui Mihail Eminescu».

Este interesant de observat că nu sa scris aproape nimic despre timpul pe care Eminescu l-a petrecut în laşi, în anii cei mai fecunzi ai geniului său, deşi a trăit în mijlocul cărturarilor şi scriitorilor dela «Junimea», «Convorbiri Literare» şi «Contemporanul».

Cu singura excepție a «Amintirilor» lui Gh. Panu - care vorbeşte mai mult în spirit critic decât ca biograf, puține sunt amintirile despre această parte din viața poetului. Şi totuşi Eminescu s-a bucurat de prietenia multor ieşeni, din toate straturile sociale. Sunt şi astăzi câteva persoane - puține de tot - care l-au cunoscut pe marele poet şi filosof şi care păstrează prețioase amintiri despre dânsul.

Printre aceştia e şi poetul şi scriitorul Ion N. Roman dela Constanța - care a stat în anii tineri în fost capitală a Moldovei - şi căruia i-am solicitat, prin sumare întrebări, câteva amintiri despre viața lui Eminescu.

Transcriem evocările d-lui I. N. Roman, care alcătuiesc o tristă şi dureroasă pagină din viața lui Eminescu".

După această prezentare, semnată de un anume C. Săteanu, urmează dialogul propriu-zis:

„Alecsandri şi Eminescu

- Când l-ați cunoscut pe Eminescu opera lui era răspândită în lumea cetitoare? Geniul său era apreciat?

- Printre intelectuali, da; populară însă, nu era! Căci *Alecsandri* mai trona ca «rege» necontestat al poeziei. Orice producțiune a bardului dela Mirceşti era un eveniment literar. Poemele şi pastelurile lui se reproduceau în toate publicațiunile vremii, se tipăreau în cărțile dida tioce, se învățau pe dinafară şi se declamau pretutindeni, pe scenă, prin şcoli, la serate şi în toate ocaziunile solemne. În afară de cercul «Junimii», Eminescu era mult mai puțin cunoscut decât *Alexandrescu* şi *Bolintineanu* şi chiar decât *Cârlova, Depărățeanu* şi *Mihai Zamfirescu.*

E drept că în criticele sale, *Maiorescu* îl citase îndată după *Alexandrescu* (eroare: e vorba de Alecsandri - n.ns.), dar cu câtă sfială şi el! Nici chiar după 1881, adică după-ce apăruseră în *«Convorbiri Literare»* cele patru *«Scrisori»* şi când opera sa poetică putea fi socotită ca definitiv închegată, în straturi prea-adânci *Eminescu* n-a izbutit să străbată - poate şi unde *«Convorbirile Literare»* se adresau elitei intelectuale şi prin urmare nu erau destul de răspândite. Numai după prima criză a bolii sale, a izbucnit dintr-o dată marea popularitate a poetului. La ea a contribuit chiar nenorocirea ce-l lovise şi care-i atrăgea compătimirea şi simpatia; a contribuit mult şi *«Contemporanul»* dela Iaşi care i-a relevat marele talent, cu toate rezervele ce făcea în privința filosofiei şi idealurilor sale; a contribuit până şi cunoscuta epigramă sau mai corect pamfletul lui *Macedonski* din *«Literatorul»:*

www.dacoromanica.ro

Un X, pretins poet, acum
S-a dus pe cel mai jalnic drum, etc...

cu tot valul de indignare ce stârnise şi care a făcut atâta rău... autorului! Ceva mai târziu, când *Maiorescu* a tipărit «Poeziile» lui *Eminescu* în editura «Socec» volumul se vindea ca pânea caldă. Cred că pân-atunci n-a fost carte să fi avut un mai mare, sau măcar egal succes de librărie.

Steaua bardului dela Mircești începuse a păli, şi tot mai des şi mai stăruitor se punca întrebarea: Cine e mai mare poet: *Alecsandri* sau *Eminescu.* Firește, preferințele celor mai în vârstă rămâneau pentru *Alecsandri,* dar admirația noastră, a celor mai tineri, mergea întreagă spre *Eminescu.* În el vedeam noi simțirea adâncită şi forma renovată. În jurul numelui şi operei sale formaserăm un adevărat cult.

Versul eminescian

În ce mă privește, s-a mai întâmplat ca prin 1883-84 să cetesc un ciclu de vre-o şapte poezii lirice ale lui *Eminescu* în *«Familia»* la care începusem şi eu să colaborez, şi să-i cunosc astfel din timp opera mai complectă. Şi-n legătură cu această împrejurare pot spune că poezia *«în noaptea vecinicei uitări»* care nu figura în prima ediție «Socec» a lui *Maiorescu* a fost semnalată şi comunicată de mine lui V.G. Morțun pentru ediția populară «Şaraga». Şi nu ştiu, - pentrucă n-am la îndemână colecția *«Familiei»* ca să pot controla - dar mie mi se pare că versul a patrulea din prima strofă a poeziei *«Şi dacă ramuri bat în geam»* era:

Să-mi paie căte-apropii.

egal cu moldovenismul *«să-mi pară»,* ceeace e, de sigur, mai în nota poeziei decât forma în general admisă:

Şi'ncet să te apropii,

(cu umplutura *«încet»).* Tot aşa ultimul vers din strofa [a] doua, în loc de:

La tine-având-mi gândul -

(cum se vede în cele mai multe ediții), era:

Înseninându-mi gândul

(cum văd în ediția *Ibrăileanu)* - ceeace e şi mai frumos şi mai eminescian. În fine, din sonetul *«Ori câte stele»* primele două versuri mi se pare că sunau:

Ori-câte stele *ies* din înălțime
Oricâte unde *scoate*'n față marea

ceea-ce nu e nici mai frumos, nici mai eminescian decât forma curent adoptată:

Ori-câte stele *ard* în înălțime,
Ori-câte *unde-aruncă* 'n față marea

dar care totuşi, cu verbele schimbate - dacă se verifică - ar trebui menționată măcar într-o notă, ca o formă mai liniştită a aceleiaşi imagini.

Dar această chestiune va fi, probabil, pusă la punct de editorii lui *Eminescu* care au interesul de a-l reda în toate nuanțele cugetării şi ale mijloacelor sale de exprimare. Ceeace deocamdată poate interesa, este că poetul a vândut lui *Iosif Vulcan* ciclul celor şapte poezii cu 35 lei - *adică 5 lei bucata* - fapt autentic ce mi-a fost confirmat în redacția *«Adevărului»,* prin 1902, de chiar *Iosif Vulcan,* venit la București ca să participe la şedințele Academiei Române. De unde urmează că pe atunci poezia era mult gustată şi apreciată, dar... nimeni nu dădea doi bani pe ea!

Figura Poetului

- Nu păstrați nici o amintire personală despre Eminescu?

- Aproape nimic! în perioada de efervescență a geniului său, eu eram încă prin clasele primare. Despre *acel Eminescu* - desigur cel mai interesant - şi despre chipul cum muncea, cum îşi alcătuia şi cizela capodoperele, în odaia lui săracă, deobicei cu cafeaua dinainte «stând la masa lui [de] brad» în cea mai desăvârşită izolare şi sărăcie - au scris alții, *Slavici* mai cu seamă, după cum despre copilăria şi adolescența lui au scris cei care l-au cunoscut pe atunci, colegii săi de şcoală, şi,

www.dacoromanica.ro

după-cum în fine, despre impresia pe care *Eminescu* o făcea asupra oamenilor «normali» au scris prietenii lui de mai târziu şi mai ales *Gh. Panu* în prea interesantele sale *«Amintiri dela <Junimea>»*.

Eu l-am cunoscut pe *Eminescu* la ultimul banchet al «Junimei» de la Iaşi, după un an de la strămutarea *«Convorbirilor Literare»* la Bucureşti. Poetul era după prima criză a bolii sale. Asta nu înseamnă că nu-l mai văzusem pân' atunci. Îl mai văzusem ca toată lumea, pe străzile Iaşilor; şi-l mai văzusem la biblioteca Universităţii vechi (devenită, între timp, Facultatea de Medicină - n.ns.), citind tot timpul la biroul lui din fund, în faţa intrării, după-ce servea celor 4-5 vizitatori cărţile dorite. Şi mi-a făcut impresia unui om absolut normal şi-a unui funcţionar conştiincios, care-şi făcea slujba aproape cu plăcere. Bibliotecarul titular, profesorul de greaca *Gârcineanu,* dădea foarte rar pela bibliotecă.

Odată, într-o zi de primăvară, pe la amiază, l-am întâlnit pe stradela Universităţii, coborând spre strada Alecsandri, îmbrăcat în haine de doc, albe şi curate - *şi cu mustăţile rase* - singura dată când şi-a ras mustăţile. Cu trăsăturile regulate ale feţei sale cezariene complet degajate, cu părul negru, bogat, strălucitor, dat pe spate, încadrându-i fruntea lată, cu zâmbetu-i imperceptibil încremenit pe buze şi cu privirea încadrată de nu ştiu ce tainică melancolie... Niciodată nu mi s-a părut mai frumos decât atunci... şi acuma, de câte ori văd fotografiile rămase de la el - sau desemnurile caricaturale ale celor care îi mercantilizează chipul -, de atâtea ori *Eminescu* din stradela vechii Universităţi dela Iaşi îmi apare în minte, şi regret că nimănui nu i-a dat prin gând să-l fotografieze atunci, deoarece am credinţa că fotografia aceea ar fi rămas fotografia consacrată care ar fi păstrat, în cele mai armonioase trăsături, figura genialului autor al *«Luceafărului»*.

Boala poetului

- Cunoaşteţi vre-o întâmplare caracteristică din viaţa poetului?

- Mai nimic care să merite a fi relevat. Sănătatea lui *Eminescu* părea bună. Mulţi îl creeau chiar cu desăvârşire vindecat şi destoinic pentr-o nouă activitate literară. Boala însă îl submina continu[u], pe nesimţite. Manifestările ei se accentuau zilnic. Pentru el şi pentru sănătatea sa Eminescu era de o indiferenţă de necrezut. El îşi trăia, în cea mai pregnantă realitate, filosofia inertă din *«Glossa»:* nu spera nimic, n-avea teamă de nimic şi rămânea la toate rece! Mânca, dacă avea ce; bea, dacă i se oferea - şi dacă i se oferea mult, bea fără măsură... Dormea unde apuca...

Îngrijirile unei mame iubitoare, ale unei surori sau ale unei soţii devotate - de care ar fi avut atâta nevoe - i-au lipsit. Şi ceiace e revoltător, aşi putea zice criminal, e că nimeni nu i-a venit, atunci, în ajutor: nici Statul, nici prietenii politici şi literari - nimeni!

Am avut întotdeauna, am şi astăzi convingerea nestrămutată că poetul care a luptat cu mizeria şi cu foamea ca «să toarne 'n formă nouă limba veche şi 'nţeleaptă» şi să dea simţirilor celor mai înalte şi cugetărilor celor mai adânci atâta gingăşie, avânt şi conciziune, a murit cu zile...

Eminescu avea nevoe de un tratament serios şi de lungă durată. Cum se vindecase după primul tratament, s-ar fi vindecat de bună seamă şi acum, în urmă, dacă ar fi fost luat în pripă. Diagnozele postume ale incurabilităţii sale seamănă mai mult a scuze tardive şi slabe pentru o nepăsare condamnabilă. Adevărul e că îngrijirile şi tratamentul medical de care poetul avea nevoe cereau oarecare sacrificii pe care nu s-a găsit nimeni dispus să le facă...

Înlocuit din postul de sub-bibliotecar, *Eminescu* rămăsese literalmente fără mijloace de existenţă. E drept că vreo câţiva prieteni căutau să-i vie în ajutor, întrebuinţând tot felul de «trucuri» pentru a nu-i jigni susceptibilitatea... Şi fiindcă e interesant a cunoaşte câte ceva din viaţa lui *Eminescu* din această perioadă, amintesc unul din aceste «trucuri» spre a dovedi că poetul le înţelegea şi că numai sărăcia şi nevoia, în definitiv, îl siliră să accepte...

www.dacoromanica.ro

Un «maus» la Bolta-Rece

Într-o după amiază *Miron Pompiliu* veni la mine şi-mi spuse:

- Hai să vedem unde-i Mihai; am auzit c-ar fi la Bolta-Rece şi mă tem să nu se-ncurce. Ne-am dus şi l-am găsit într-adevăr la Bolta-Rece jucând maus la un păhărel de vin cu profesorul de liceu *G. Vârgolici,* cu *Ştefan Cerchez,* profesor la gimnaziul «Ştefan cel Mare» şi nu-mi mai amintesc cu care alţii...

Am luat şi noi loc, la msă, făcând pe *Kibiţii.* Dar jocul n-a mai durat decât puţin. *G. Vârgolici* s-a ridicat, zicând:

«Eu am stat! Altul mai tare!... Cu norocul tău, Mihai, cine se poate pune?!...[»] *Eminescu* zâmbea. Fără să spună un cuvânt, strânse cei 40-50 lei ce-i avea dinainte, îi strecură în buzunar şi mă întrebă:

- Cunoşti mausul?

I-am răspuns că nu; şi atunci el îmi dădu povaţa:

- Să cauţi să-l înveţi, *pentrucă la jocul ăsta nu se pierde niciodată.*

Mi s-a explicat în urmă că cei trei «parteneri» ai lui *Eminescu* simulau că joacă cu el, ca să-i poată da, pe această cale, doi-trei poli, ca bani *câştigaţi;* şi înţelegerea lor era ca ori de câte ori *deschidea* dânsul, ei să se retragă cu orice carte, pretextând că n-au cu ce *ajuta* şi să' lase să ridice *potul.*

Se pare însă că *Eminescu* li-a înţeles «jocul» şi-l acceptase tacit şi în resemnare... Aşa, încât avea toată dreptatea să-mi spună, melancolic-ironic, că «la jocul ăsta nu se pierde niciodată».

Dar nu toţi prietenii aveau aceeaşi grijă de el. Unii îl antrenau chiar la petreceri vătămătoare sănătăţii. Într-un rând unul dintre aceştia - dacă prieteni li se poate spune - îl luaseră cu ei la un cules de vii, la Socola, unde au hoinărit toată ziua şi au dormit peste noapte, împreună cu el, într-o clae de fân. A doua zi *Miron Pompiliu* s-a dus şi l-a adus cu o birjă în oraş...

Şi aşa, fără nici o îngrijire şi fără nici un tratament, boala poetului se agrava mereu...

Eminescu în arest

O dată l-am văzut la vechiul teatru de la Copou, la o reprezentaţie. Era abătut, nepăsător de ce era în jurul său, îngrijindu-şi rănile dela picioare, nepăsător faţă de privirile spectatorilor.

Uneori - poate din instinct erotic, sau poate fiindcă moda i se părea ridicolă, - apuca femeile de «turnură» pe stradă...

În cele din urmă *G. Morţun,* prefectul poliţiei, - om cult, mai târziu secretar la Interne sub *Anastase Stolojan* - se văzu nevoit să dispue arestarea poetului. *Eminescu,* bolnav, cu mintea rătăcită, fu reţinut într-o cameră mică la comisariatul Despărţirii I. Acolo i se dădea de mâncare şi dormea pe o canapea veche cu droturile ieşite din rostul lor...

După vre-o trei zile m-am dus să-l văd. L-am găsit stând liniştit pe canapea. M-a recunoscut imediat şi părea mulţumit că m- am gândit la el şi că mai avea cu cine vorbi. L-am întrebat cum o mai duce şi mi-a răspuns:

- Nu se poate mai bine! Dacă aşi avea jurnale şi cafea, aş fi omul cel mai fericit din lume!

Am rugat pe comisarul *Dioghenide,* să-l lase să dejuneze cu mine la o «locantă» din apropiere, peste drum de «Tufli». Am obţinut învoirea, cu obligaţia să-l aduc înapoi îndată după dejun, «ca să nu-şi găsească beleaua cu prefectul».

Eminescu m-a urmat bun, bucuros.

La «locantă» s-a întâmplat să fim singuri, într-o cameră de subsol. O friptură, suculentă, de muşchiu, puţină brânză, câteva fructe, un pahar de vin şi o cafea l-au înviorat numaidecât.

Contrar obiceiului său, el începu să-mi vorbiască despre el, spunându-mi să nu-l cred «ignorant» şi că cunoaşte mai multe limbi iar în cele din urmă începu să fredoneze «Cucuruz cu frunza-n sus», cântec pe care - zicea el - l-a învăţat în Bucovina...

Vedeam bine că poetul începea să divagheze.

Mi-a mai cerut vin. I-am răspuns că nu mai am parale şi că nu-l cunosc pe cârciumar ca să-i cer pe datorie... S-a recules îndată şi, parcă ruşinat, mi-a spus:

- Păcat, măi frate Roman, că oameni ca noi n-au avere!...

www.dacoromanica.ro

Apoi după o pauză:

- De ce nu-i scrii Nababului? Eu socot că ţi-ar trimite imediat câteva mii de lei... Acela n-auzi? are atâtea bogăţii c-ar putea să pardosească tot oraşul c-un strat de aur!...

Nu mult după aceea Eminescu a fost dus la Botoşani, unde soră-sa, *Henrietta,* bolnavă şi ea paralitică, l-a îngrijit...

Tragedia finală

O ultimă întrebare, căci ochii d-lui Roman erau înlăcrămati: «L-aţi vizitat şi la Botoşani?»

- Nu. La Botoşani n-am fost să-l văd. Dar ştiu că şi acolo, în oraşul său natal, a întâmpinat aceeaşi nepăsare generală. Soră-sa, *Henrietta,* - pe care am cunoscut-o şi eu în casele doamnei *Emilian,* ne istorisise toată mizeria în care au trăit, ea şi fratele ei...

Atunci un cerc de admiratori ai poetului ne-am adunat în casele d-nei Emilian din strada Vovideniei şi ne-am constituit în comitet, în scopul de a aduna mijloace spre a-i veni în ajutor. Făceau parte din acel comitet, pe cât îmi amintesc: doamna *Cornelia Emilian,* o bătrână inimoasă peste puterile ei şi care nu ştiu de ce n-a putea suferi pe *Veronica Micle;* domnişoara *Cornelia Emilian,* fiica ei; domnişoara *Izabela Andrei,* studentă, sclipitoare de inteligenţă, (acum d-na Izabela Sadoveanu), inginerul *Anton Sc. Savul,* (Toni) eu care mă însărcinasem ca gazetar, cu lansarea subscripţiei şi *Arhir,* casierul general al judeţului Iaşi (administratorul financiar) însărcinat să păstreze şi eventual să fructifice sumele ce aveau să se adune.

Şi luasem hotărârea ca subscripţiile să fie uniforme - *10 bani de fiecare subscriitor* - cu libertatea pentru oricine de a subscrie pe mai multe liste, sau chiar pe aceiaşi listă mai multe numere - pentru ca toată lumea să poată subscrie şi să-şi dea obolul pentru ajutorarea nefericitului poet.

Am strâns astfel vre-o şase-şapte mii de lei (vezi raportul din *Liberalul-n.* ns.) şi i-am trimis la Botoşani, iar *Eminescu* ne-a mulţumit într-o scurtă scrisoare, caligrafic scrisă, adresată *D-nei Emilian.*

La un moment dat auzisem chiar că starea sănătăţii i s-ar fi ameliorat. că a început să lucreze din nou, că a scris «Vezi rândunelele se duc»... Veşti bune, dar din nenorocire urmate de altele rele şi nu mult după aceea am aflat de ridicarea poetului de către *Veronica Micle,* de transportarea lui la Bucureşti şi în cele din urmă despre internarea şi moartea lui la ospiciul dela Mărcuţa

I. N. ROMAN"

(*Adevărul literar şi artistic,* numărul 535, 8 martie 1931.)

G. CĂLINESCU, 27 octombrie 1944

„MAREŞALUL STALIN

O fizionomie hotărâtă - în ipostazul de acum câţiva ani - cu profil uşor oriental, fin şi blând, acesta este mareşalul Stalin, aşa de regretabil de puţin cunoscut până deunăzi la noi. S-au petrecut în vecinătatea noastră prefaceri sociale istorice, au apărut personalităţi de valoare milenară şi noi ne-am menţinut într-o primejdioasă ignoranţă. Izbitoare la mareşalul Stalin este seninătatea zâmbitoare care-i dă un humor venerabil ca unul indian de rasă, cum era Tagore. Acest calm superior al ochilor este semnul bărbatului de stat clasic.

Eroarea noastră stă în a presupune că Rusia continuă revoluţia. În realitate revoluţia a luat sfârşit, cristalizându-se, şi acum Uniunea Sovietică se află în stadiul construcţiei. Părăsind orice ideologie şi făcând analogii cu momente capitale din istoria omenirii, Uniunea Sovietică înfăţişează azi un adevărat imperiu roman, cu structură republicană, intra în faza solemnă a ordin ci consolidate. Dacă Lenin a fost un Cesar al revoluţiei, mareşalul Stalin este un Octavian August. Cu imagini mai recente, el este un Richelieu care zideşte statul sovietic, înlăturând din cale orice

www.dacoromanica.ro

piedică, şi este fără îndoială, dincolo de orice accepţie ideologică, un nou Petru cel Mare, o voinţă de construcţie statală uriaşă.

Aceste observaţii sunt aşa de serioase şi de adevărate, încât căpetenia statului. Aceasta convenţionalism*. Măreţia mareşalului Stalin e făcută din linişte, dintr-o aureolă imensă de iubire. Poporul rus trece azi prin acea fază ideală de libertate în care cetăţeanul îşi dă seama că toate imperativele elementare ale patriei eterne sunt exprimate de căpetenia statului. Acesta conduce nu prin forţă, ci prin prestigiu, într-o înţelegere deplină cu poporul. Chiar un posibil rus cu sentimentele vechii aristocraţii recunoaşte că eliberând teritoriul naţional de cotropitorul inamic, mareşalul Stalin a binemeritat de la Rusia veşnici Lenin era un mare bărbat al revoluţiei, mareşalul Stalin este un mare om de stat al Rusiei.

Măreţia e mensurabilă şi prin incomensurabilitatea spaţiului supravegheat patern. Ce este această Rusie sovietică? O fabuloasă întindere de pământ pe două continente, de la Dunăre până la Marea Japoniei, de la Oceanul Artic până la Munţii Altai. Ape catastrofale străbat aceste imensităţi: Donul, Volga, Obi, Ienisel, Lena. Solul e presărat cu mări interioare şi lacuri cât nişte mari: Onega, Azovul, Caspica, Marea Aral, lacul Baikal. Spre glacialul Septentrion se îngrămădesc codrii negri, nestrăbătuţi de pini şi brazi, jos înspre Persia se mişcă la vânt foaia lată a smochinului. Sus pe gheţurile din apropierea aurorei boreale samovedul şi iakutul aleargă traşi în sănii de renii cu coame crengoase, în Turkestan îşi clatină cocoaşele cămila. La un capăt, în Europa, moldoveanu merge potolit în cojocul lui de oaie, la celălalt capăt, lângă Amur, manciurianul calcă pe tălpi de pâslă cu mâinile ascunse în largi mâneci. La Omsk laptele împietreşte de ger, la Samarkand, izvorul se face fum de secetă.

Acest imens spaţiu cu geologia lui misterioasă şi adesea inexplorabilă a dat sufletului rus de totdeauna un freamăt de infinitate. Derjavin nu visa decât o glorie naţională, care însă prin natura geografică devenea colosală:

Gloria mea se va răspândi de la Marea Albă până la Marea Neagră,
Pe tărâmurile străbătute de Volga, Don, Neva şi Uralul care se
rostogoleşte de pe Munţii Rifei:
Nenumăratele popoare nu vor uita niciodată
Că eu, cel dintâi, am îndrăznit a cânta virtuţile Caterinei

Şi Puşchin se vede proiectat pe cele două continente:

Gloria mea va dura atât cât va exista pe pământ
Un poet, fie şi singur pe lume.
Faima numelui meu se va răspândi peste tot
De-a lungul imensei Rusii.
Fiece popor îmi va spune numele :
Mândrul urmaş al slavului, finlandezul,
Tunguzul, rămas încă sălbatec,
Şi Kalmukul, prieten al stepelor.

Şeful unui stat aşa de întins nu poate să nu fie străbătut de fiorul sublimităţii răspunderii lui, intercontinentale. Papii, părinţi spirituali ai globului, au avut şi au mereu această expresie blajină de înduioşare paternă (mă tem că pentru români, cetăţeni ai unei ţări mici, noţiunea e încă inaccesibilă). Fapt este că ultimele imagini ale mareşalului Stalin în uniformă ne aduc o fizionomie din ce în ce mai părintească, cu o privire timidă şi pură. Ecranele ni l-au arătat cu astfel de gesturi de suavă timiditate primind sabia de onoare din partea d-lor Churchill şi Eden. Sfiala e notă fundamentală, surprinzând adesea, a personalităţilor imense, suverane, copleşite de iubire şi de răspundere.

* Fraze neinteligibile, conform cu textul din ziarul după care s-a reprodus.

www.dacoromanica.ro

Noi românii datorăm mareşalului Stalin, acestui mare om al ultimelor veacuri, nu numai ruseşti dar şi europene, gratitudine pentru generozitatea cu care ne-a absolvit de trecutele erori. Viteaza armată rusească a dezrobit Transilvania noastră. Bunătatea ce licăre în ochii genialului Mareşal care veghează peste destinele unei ţări întinzându-se de la Prut până la Marea Ohotsk va înţelege micile nădejdi ale unui popor de ţară strâmtă şi ne va ajuta să păstrăm toată Transilvania".

(*«Tribuna poporului»*, I, nr. 1, 27 octombrie 1944, p. 1 - text preluat din antologia lui C. Schifirneţ, *G. Călinescu. Cultură şi naţiune*, 2002)

L. ONICESCU

PRIMA SCRISOARE „AVATARURI

(Titlul original declarat: *„Eminescu la M-rea Neamţului"* - n.ns.)

[A.Z.N-Pop:]

Suplimentar şi esenţial peste ceea ce se cunoaşte asupra pacienţii lui Eminescu între 1886-1887 comunica memoriul autograf al fostului casier al bolniţei de la Neamţ? Leon Onicescu, redactat la un an după moartea poetului şi ajuns înaintea primului război mondial în revista «Flacăra», în mâinile lui N. Locusteanu, care nu l-a publicat, rămânând inedit până la publicarea de faţă. Provenit de la un martor de fiece zi al stagiului poetului la Mănăstirea Neamţ, el concordă şi amplifică amănuntele de viaţă a poetului în nefericita lui agonie morală.

[L. Onicescu:]

«Era în toamna anului 1886, şi mă aflam ca Casieri Administrator ospiciului de alienaţi din Mănăstirea Neamţ, când într-una din zile, un gardian din Iaşi a adus şi internat în ospiciu pe Eminescu, trimis pe cale administrativă cu formalităţile obişnuite. Eu eram la Iaşi aşa c-a fost internat în lipsa mea. Personalul inferior al ospiciului nu cunoştea cine-i Eminescu şi l-a internat într-o cameră cu mai mulţi alienaţi şi fără nici o excepţiune de tratament.

Cum am ajuns din Iaşi la Mănăstire, m-am dus să văd pe Eminescu. L-am găsit culcat, îmbrăcat cu haine de spital cu boneta pe cap. I-am dat bună ziua şi l-am întrebat cum se află şi dacă este mulţumit de tratament. Eu îl cunoşteam din copilărie de la Botoşani. El nu mă cunoştea.

Eminescu s-a arătat foarte mulţumit şi vesel. Observ însă din convorbirea cu el că nu-şi dădea socoteala unde se afla şi nici nu era în stare să spuie voiajul din Iaşi la Monastire. Pe lângă aceste comisese şi mai multe necuviinţi şi mă conving că raţiunea-i lipseşte. Din simplul răspuns al lui Eminescu, că era mulţumit de tratament, se vedea că aiureşte. Căci, cum poate fi mulţumit cineva, păzit de gardieni la un loc cu alţi unsprezece, din care unii furibunzi, şi cari comit tot felul de necuviinţi.

Am regulat să-i deie o cameră deosebită şi o îngrijire specială. La câteva zile a venit medicul ospiciului, dl. dr. Ursulescu şi i-a prescris cuvenitul tratament. Pe lângă boala mentală, Eminescu avea o rană la un picior.

După câteva zile de tratament Eminescu se simţea mai bine, începuse a-şi reveni în cunoştinţă. Atunci a văzut unde se afla şi a fugit din ospiciu îmbrăcat în hainele spitalului. A fost până la un sat din apropiere şi, fiind recunoscut după haine, a fost adus la ospiciu.

De atunci începuse a deveni trist, melancolic. Arăta mirare pentru ce-a fost adus la Mănăstire şi cerea să i se permită sa îmbrace hainele lui. Nu i se putea însă da hainele de teamă să nu fugă. Eminescu a fost adus la Mănăstire într-o complectă lipsă. Cu cât era pe el. Într-o aşa mizerie de nedescris.

www.dacoromanica.ro

CITAȚIUNE.

Membrii tuturor triburilor Societății *„Junimea“*: fundatori, liproveni, caracudă și cei nouă, sunt citați ca in ziua de 26 Octomvrie curent să se afle la scaunul societății in Iași, unde se va da cu mult chef și cu puține parale, in Otelul Binder oarele 6 sara, al *22-le praznic tradițional.* — Mâncarea va fi fudulie, ear băutura temelie.

Iași, 1885 Octomvrie 15.

Noul secretar tot perpetuu
N. Gane.

Carte dăruită de Eminescu prietenului său Creangă.

www.dacoromanica.ro

Grație tratamentului medical şi îngrijirilor particulare Eminescu din zi în zi mergea mai bine şi devenea rationabil, aşa că-şi putea da socoteala de starea lui. Medicul îi interzisese băuturile alcoolice, cafea şi tutun, - îi limitase numărul ţigărilor, treptat însă, i se permise tot mai mult, dându-i şi chiar câte puţin vin. Mâncare îi dădeam din masa mea şi mai totdeauna îl luam la mine la masa. Când era dispus, cânta, recita versuri, spunea anecdote, nu te mai urai cu dânsul.

Cea mai mare pasiune era tutunul, pentru tutun se lipsea de mâncare. Când avea o ţigară şi o cafea neagră spunea că-i cel mai fericit. Tutun îi dădeam eu fiind că ospiciul nu dădea, ceea ce era o cheltuială simţitoare.

Stăteam de vorbă cu Eminescu şi-l întrebam: cum se face ca dintr-atâţi amici nimenea nu se interesa de soarta lui, îi ziceam: bine, Domnule Eminescu, D-ta care ai scris atâtea şi atâta de bine, ţi-ai făcut un renume şi acum să n-ai D-ta un ban în pungă şi părăsit de toţi ?

Eminescu foarte indiferent răspundea că a avut bani dar i-a cheltuit cu boala şi a zis: Nu vioiesc să cer nimănui şi ştiu că n-am. Am să iau de la unii chiar pentru o editură şi nu-mi trimite, îl îndemnam să scrie la acei de la cari are să ieie bani şi n-a voit. Totdeauna indiferent: Las-că-mi or da iei.

Trecuseră trei, patru luni şi nimeni nu se interesa de soarta lui Eminescu, el însă devenise cu totul raţionabil, dar melancolic. Simţea lipsa şi mizeria, îi făgăduisem că dacă va fi corect şi nu va fugi din ospiciu să-i dau hainele lui şi el, în aceasta speranţă, într-una din zile când servitorul meu îmi scosese hainele să le şteargă afară, Eminescu s-a desbrăcat de hainele spitalului şi a îmbrăcat pe-ale mele. Servitorul, îngrijat, vine şi-mi spune ce-a făcut Eminescu; şi i le-am lăsat să le poarte, căci hainele proprii ale lui Eminescu erau cu totul uzate.

Eminescu nu era însă cu totul uitat, căci la câtva timp în două rânduri, M. Vasiliu a trimis mi se pare 70 lei pentru a-i procura tutun, bani strânşi prin subscripţiuni de la amicii cei mici.

Într-o vreme a venit la Mănăstire D.V.G. Morţun, şi regretatul profesor Creangă să vadă pe Eminescu şi au stat cu el două zile - singurii dintre prietenii lui Eminescu - mi-aduc aminte că era o iarna mare şi gre. Morţun şi Creangă au adus din partea studenţilor din Iaşi o scrisoare către Eminescu prin care-i cer învoiere, să deie un şir de reprezentaţii în folosul lui Eminescu şi el a refuzat, cu toată mizeria în care se afla.

Iată conţinutul scrisorii studenţilor a căror prevederi s-a realizat pe deplin cu ridicarea monumentului lui Eminescu:

Ilustre poet,

Iartă năzuinţa noastră dacă ea te-ar jigni întru ceva. Curăţenia gândului ce urmărim vorbeasca-ţi în numele şi în ajutorul nostru.

Văzut-am cu întristare în istoria vremurilor apuse cum poeţii şi geniile, cu cari omenirea se mândreşte astăzi, trăit-au în restrişte traiul lor lumesc. Văzut-am apoi marmora şi bronzul nalţându-se falnic întru amintirea şi nemurirea acelor eroi ai gândirei şi zisu-ne-am că mult mat bine-ar fi priit acelor oameni fără samăn un trai mai lin în vremea vieţei decât măreţele statui ridicate-n urma lor. Zisu-ne-am şi la tine am gândit.

Restriştea nu e ruşinoasă în nişte vremi de sbucium, cum e vremea noastră, stăvileşte rodnicia unui poet ca tine.

Vroim, dar numai cu încuviinţarea ta să dăm un şir de reprezentaţii pentru a-ţi strânge un avut care să-ţi uşureze traiul, să-ţi adăpostească bătrâneţele pe care le dorim cât mai mândre şi mai strălucite.

Vroiam ca slobod de grijele şi neajunsurile vieţei, să te îndeletniceşti în voie cu idealurile ce ţi-au şoptit viersurile, cari ne-au mişcat atât de-adânc şi ne-au stors atâtea lacrimi.

Pleacă-te rugăminţei noastre şi învoieşte pe admiratorii tăi să-ţi dovedească nemărginita dragoste care mişcă ţara-ntreaga pentru strălucitul ei poet.

Comitetul studenţilor: A. Conta, Th. Stratilescu, N. Lateş, George Vasiliu, D.A. Teodoru, Ţurcanovici, D. Neculau, Gr. Guţu, L. Grigorescu, St. Nedelcu, J. Panaitescu.

www.dacoromanica.ro

La plecare Morțun mi-a dat lei 100 - pentru Eminescu - cu care i-am cumpărat un rând de haine, căciulă şi ghete şi a făgăduit ca va mai trimite.

Totdeauna îndemnam pe Eminescu să scrie şi el pretexta că nu-i dispus. Ca să-i fac ocupațiune îi dădeam de scris în cancelarie şi scria cu multă bunăvoință. Mi-aduc aminte într-o zi îi dădusem să copieze nişte tabele de nutriment şi el a greşit rubricile unde se menționa alimentele întrebuințate şi vine la mine îngrijat şi spune c-a greşit tabelele fiind că a amestecat mazărea cu fasolele.

După stăruințele mele - îmi făgăduise în fine că va face nişte versuri şi într-o dimineața îmi aduce versurile «Vezi rândunelele se duc» să le văd dacă-s bune şi să le corectez.

Le-am cetit şi nu credeam că le-a scris atunci, fiind că încă nu era deplin restabilit. A scris două exemplare cu acele versuri, - unul l-am trimis, cu o scrisoare a lui Eminescu, d-lui Iacob Negruzzi, care le-a pus în «Convorbiri literare», cunoscute acum şi căutate de toți, şi altul scris şi subscris de Eminescu îl păstrez şi acum.

L-am îndemnat să mai facă versuri, dar n-a mai făcut. Se restabilise cu totul şi grija nevoiei îl preocupa.

Voia să iasă din ospiciu şi medicul nu-i permitea încă.

S-apropiau sărbătorile Paştelor în 1887 şi Eminescu vroia să iasă, medicul chiar îi permise. Mai mulți prieteni îi făgăduise că vor veni de Paşti la Mănăstire să petreacă cu el, între care Morțun, şi n-au venit. Trecuse Pastele şi Eminescu era nerăbdător să iasă, n-avea însă bani de drum. Am cerut 40 lei formal la Epitropia Generală ca ajutor şi i-a acordat, dar din pricina formalităților a întârziat trimiterea sumei.

L-am îndemnat să scrie lui Morțun să-i ceară bani şi a scris cu mare greutate. Morțun întârzie răspunsul şi tocmai după plecarea lui Eminescu de la Mănăstire vine o scrisoare a lui Morțun către Eminescu şi cu un mandat poştal de 100 sau 200 lei. Scrisoarea am oprit-o şi mandatul l-am restituit şi mi se pare c-am şi scris imediat o carte d-lui Morțun despre plecarea lui Eminescu.

Iată conținutul scrisorii d-lui Morțun către Eminescu:

Scumpe şi ilustre prieten,

De vreo douăzeci de zile sunt la țară, de aceea nu am putut să-ți răspund îndată la răvaşul ce mi-ai trimis, răvaş care m-a îmbucurat foarte mult aflând că în curând vei veni spre Iaşi, şi că te afli bine şi sănătos.

Eu unul regret că nu am putut veni pe acolo de Paşti, dar nădăjduiesc că d-ta vei putea veni pe aci, la țară, unde voi căuta să ai cât se vor putea mai multe distracții, aer curat... etc.

Dări orişicum, ne vom întâlni în curând. Cu poşta de azi îți trimit mica sumă ce-mi ceri şi te îmbrățişez din toată inima.

Vecinie şi devotat prieten,

V. G. Morțun

Cuciulați 8 april, 87

Am zis că banii de la Epitropie şi de la Morțun au întârziat. Eminescu însă stăruia să plece cu orice chip.

S-a întâmplat c-atunci un prieten al meu, G. Buzescu, să plece din Monastire şi l-a luat cu el până la Paşcani, înlesnindu-i voiajul până la Botoşani. La plecare am dat lui Eminescu 5 lei de buzunar şi i-am oferit un geamantan al meu ca să-şi puie lucrurile. El a plecat sănătos, mulțumit şi vesel şi eu am rămas satisfăcut că am avut ocaziune de a îndulci câteva luni de trai din viața a mai tristă a lui Eminescu, atunci când gazetele-l numeau «Ilustrul poet» şi el era părăsit într-un ospiciu în cea mai neagră mizerie şi de unde, numai grație doctorului Ursulescu şi îngrijirilor mele particulare, a ieşit cumplect vindecat.

Şi dacă Eminescu ar fi avut tot acea îngrijire şi tratament la cel din urmă acces al boalei, şi un trai cum îi recomandase drul Ursulescu, desigur nu se stingea aşa de timpuriu.

Sfârşind sunt silit să fac o rectificare la o cronică a d.lui Leon Nicoleanu din «Gazeta gazetarilor» de la Botoşani, intitulată «Paltonu lui Eminescu».

www.dacoromanica.ro

Istoria paltonului spusă de Nicoleanu este inventată.

Paltonul ce-l purta Eminescu în urma ieşirii lui de la Mănăstirea Neamţului şi care, în adevăr, că era lung peste genunchi, larg în spate, i-a fost dat lui Eminescu de D. Burlă, când Eminescu a fost trimis din Iaşi la Mănăstire. Se ştie că Eminescu era robust, dar se ştie că dl. Burlă e mai corpolent decât Eminescu, aşa că paltonul trebuie să fie peste genunchi.

În iarna 1888 am fost în Bucureşti, am văzut pe Eminescu tot cu acel palton - tocmai în timpul când dl. Nicoleanu spune că s-a întâmplat istoria paltonului.

Leon Onicescu».

1890 sept". (Vezi Augustin Z. N. Pop, *întregiri documentare,* pagina 146.)

Notă privind data şi cauza redactării:

„Solicitat în preajma primului război mondial să comunice din observările sale asupra lui Eminescu, Leon Onicescu a pus pe hârtie câteva amintiri, expuse greoi. Trimise revistei Flacăra după apariţia Vieţii lui Eminescu, de Gala Galaction, n-au fost publicate şi au fost găsite postum în arhiva lui N. Locusteanu". (Augustin Z. N. Pop, *Contribuţii...,* pagina 464).

A.Z.N. Pop, singurul autor care a publicat acest text, nu precizează cine ar deţine documentul, afirmând doar că acesta s-ar găsi într-o *„colecţie particulară"*.

L. ONICESCU

A DOUA SCRISOARE

(fără titlu, fără destinatar, fără dată; prezentare: A.Z.N. Pop)

„În arhivele personale din Biblioteca Academiei R.P.R. Serv. Manuscrise, se găseşte răspunsul lui Leon Onicescu la un chestionar trimis din Iaşi, scrisoare în care el declară, la 21 iunie 1919, din Vaslui:

<Îmi pare bine că a venit prilejul să-mi reamintesc de ilustrul poet. Regret însă că n-am avut prevederea sau, şi eu, ca toată lumea, n-am dat la vreme, destulă însemnătate aceluia care mai târziu a fost recunoscut geniul poesiei române. Mai târziu văzând din reviste că în scrierile despre Eminescu nu se vorbeşte nimic despre timpul petrecut de poet la M-rea Neamţului - memorisindu-mi am scris nişte însemnări «Eminescu la M-rea Neamţului» şi aflându-mă în Bucureşti (în 1914), le am dat la revista «Flacăra» lui Locusteanu şi Galaction să le revadă şi se le publice. A trecut mult timp şi văzând că nu se mai publică, am scris lui Locusteanu şi-mi respunde («carta p. din 25 August 1914), că însemnările sunt la Galaction. Am scris lui Galaction şi-mi respunde prin revista «Cronica» (No. 35 din Oct. 1915) că sunt la Locusteanu.

În 1916, aflându-mă în Bucureşti, m-am dus acasă la Locusteanu şi mi a spus că au rămas în biroul de la «Flacăra». A vinit pe urmă resboiul şi n-am mai putut face nimic. Şi când acum mă gândeam se-i mai întreb, cum ştiţi, unul a murit (P. Locusteanu, născut în 1883 şi decedat în martie 1919 - n. ns.) şi eu am remas păgubaş.

Ceea ce pot face acum pentru Dvoastră este să-mi reamintesc şi se reconstitui întru cât va acele însemnări - căci am făcut şi greşeala de a nu-mi opri copie - pe lângă că am lăsat şi nişte scrisori, din care un manuscris a lui Eminescu, - se mi lăsaţi însă timpul necesar.

Cu poesia «Vezi rândunelele se duc» este adevărat, că după ce au scris-o mi-au dat-o mie s-o văd dacă-i bună; şi am trimis-o Dlui Iacob Negruzzi la Convorbiri literare.

De o cam dată am început se-mi adun oare care date - căci de la 1887 sunt 32 ani şi se fac mai mult o povestire, de când a intrat şi până a eşit poetul din Ospiciu>"

(Vezi Augustin Z. N. Pop, *Contribuţii...,* pagina 464.)

Notă: La „Serv. *Manuscrise"* al Academiei Române numele L. Onicescu este de negăsit.

www.dacoromanica.ro

D. VATAMANIUC, 1998

„TOPOGRAFIA *CAIETELOR*

Caietele Eminescu se prezintă ca unități independente, de diferite formate şi număr de pagini. Sunt caiete originale, procurate din comerț, şi caiete constituite la Academia Română din foile volante.

Eminescu avea concepția sa despre scris şi o metodă personală de lucru. «Ideea cum îți vine - scrie el în caietul 2258,186 - trebuie scrisă, căci deşi te sumeți a o ține minte, însă se-nvecheşte, se palifică în cap, astfel încât, în loc d-o gândire de aur strălucitor, batem o monedă ştearsă şi veche, care sună fals când o pui *în urmă pe hârtie».*

Potrivit acestui principiu, pe care poetul îl subliniază, multe însemnări sunt scrise noaptea, pe întuneric, şi ridică mari dificultăți în descifrare. Eminescu nu are, pe de altă parte, nici o ordine în utilizarea paginilor şi le foloseşte cum îi vine bine, indiferent de destinația inițială a caietului original, a caietelor confecționate de el sau a foilor volante.

Impresia dominantă la primul contact cu aceste «caiete» este cea de haos. Perpessicius era cel mai în drept să vorbească, după o muncă de uzură de câteva decenii în descifrarea lor, de «labirintul dedalic» şi de imposibilitatea stăpânirii unui fir al Ariadnei, care să te scoată la liman într-o viața e om.

Dificultățile cele mai mari le-a ridicat organizarea foilor volante în «corpusuri» care să le grupeze după format şi natura textelor. Operația aceasta, importantă şi utilă din toate punctele de vedere, este cu neputință de pus în practică, datorită metodei de lucru a poetului. Eminescu foloseşte, pentru acelaşi text, foi volante de diferite dimensiuni şi provenienție şi aşterne, pe aceeaşi pagină, alături de texte literare, însemnări din cele mai variate domenii, care merg de la reflecții filosofice şi calcule matematice până la notații strict personale. Preocuparea cu privire la organizarea foilor volante după formatul lor şi natura textelor este mai evidentă în «caietele» 2254,2255 şi 2264, programate să grupeze teatrul, proza şi articolele politice. Şi aici sunt însă integrate foi de diferite formate şi cu texte din alte domenii. Astfel constituite, «caietele», în terminologia curentă, sunt în realitate «corpusuri miscelanee».

Eminescu avea, evident, ordinea sa în această «dezordine», unică în felul ei în literatura noastră şi, poate, şi în cea universală. Organizarea foilor volante în «corpusuri miscelanee» face ca pentru unele texte, precum cele de fizică, de pildă, primele două părți să fie integrate în «caietul» 2270, iar celelalte patru în «caietul» 2267. Nu se respectă, cum se vede de aici, succesiunea numerotării manuscriselor şi se începe cu ultimele părți, pentru a se continua cu primele două.

Probleme de această natură se pun şi în legătură cu caietele originale. Acestea sunt procurate din comerț, având diferite dimensiuni, care merg de la carnete de note, purtate de poet în buzunar, până la registrele comerciale de format mare. Şi aici ne întâmpină metoda de lucru a poetului, care aşterne pe aceleaşi pagini însemnări din cele mai variate domenii. Unele caiete originale, ca 2277, 2283,2292, nu au, în realitate, un sfârşit, ci sunt scrise invers.

Mai notăm tot aici că partea cea mai mare a *Caietelor* cuprind texte din mai multe epoci, de la cea preuniversitară până la ultima parte a vieții poetului, iar o parte din ele sunt scrise în germană.

Sarcina editorului, deloc de invidiat, constă în obligația, impusă de rigoarea ştiințifică, de a pune ordine în această «dezordine» şi de a organiza textele în funcție de natura lor. Edițiile din opera lui Eminescu, indiferent de cuprinsul lor, sunt opera editorilor şi nu oferă şi imaginea complexă a «caietelor» originale şi cu atât mai puțin a «corpusurilor miscelanee».

Discuții se poartă în legătură cu numărul caietelor şi se dau diferite cifre. Academia Română le cataloghează într-o suită care începe cu 2254 şi continuă cu 2255,2256,2257,2258,2259,2260, 2261,2262,2263,2264,2265,2266,2267,2268,2269,2270,2271,2272,2273,2274,2275A,2275B,2276A 2276B,2277,2278,2279,2280,2281,2282,2283.2284,2285,2286,2287,2288, 2289, 2290, 2291,2292, 2306, 2307, 2308, 3215, 5186, 5453. Sunt 47 de caiete originale şi miscelanee. Se alătură la acestea manuscrisul 1064, cu o însemnare autografă [*Ziua de 4/16 fevr.876*], scrisă pe un *Codex miscelaneus*

www.dacoromanica.ro

şi ştearsă înainte de a-l împrumuta lui M. Gaster, manuscrisul 1489, album junimist, în care Eminescu figurează cu trei versuri din oda lui Horaţiu, *Către Bullatius,* manuscrisul 1829, cu planuri de lecţii ale lui Miron Pompiliu, profesor la Iaşi, prieten cu Eminescu, în care este inclus şi un text al poetului [*Pământul*], pregătit pentru un manual şcolar, şi manuscrisul 3194, *Rigatul femeilor sau lumea pe dos,* piesă în două acte, cu patru versuri pe coperta finală. Este un caiet de format mijlociu, de 47 file, cumpărat de la un anticar la 9 noiembrie 1904; se desprinde de aici concluzia că nu face parte din donaţia lui Maiorescu.

Un statut aparte are şi caietul 4850, format de registru, de 64 file, care cuprinde acte şi corespondenţă. Sunt incluse aici cererea către Tribunalul din Botoşani, din 5 octombrie 1864, pentru numire între «practicanţi» şi de demisie din slujba de «scriitoriu» la Consiliul judeţean din Botoşani, din 5 martie 1865, scrisorile către Maiorescu, din 6 august 1871,18 iunie 1875, 4 februarie 1884, către Alexandru Samurcaş, din 4/16 noiembrie 1874 şi 1 decembrie 1874, către Vasile Burlă, din 18 august 188534, către Alexandru Vlahuţă, din 26 ianuarie 1887. Caietul cuprinde, în copii, 20 de scrisori ale Veronicăi Micle către Eminescu, din 1877-1882. Scrisorile sunt publicate de Octav Minar în cartea sa *Cum a iubit Eminescu,* din 1912, primită rău de istoricii literari, care o consideră lucrarea unui «necrofon». Nu rezultă însă de nicăieri că Minar îşi propunea să facă o ediţie critică; el întocmeşte cu aceste scrisori ceea ce numim «colaje» şi se cuvine să-i recunoaştem în această privinţă suficientă îndemânare. Meritul său indiscutabil constă în achiziţionarea scrisorilor şi păstrarea lor cu cea mai mare grijă, pentru a le dona, mai târziu, Academiei Române.

Probleme deosebite se ridică şi în legătură cu dimensiunile Caietelor luate în parte şi în totalitatea lor. Ne întâmpină şi aici o mare diversitate de situaţii. S-a lucrat în cursul anilor cu mari aproximaţii, iar estimările dau diferite cifre care merg, după câte ştim, până la 14.000 de file. Este locul să facem evaluările pentru fiecare caiet în parte şi în totalitatea lor, pentru a obţine cifra cea mai apropiată de realitate. Avem, evident, şi unele rezerve, pe care le formulăm mai departe.

Caietele originale însumează, în general, un număr mic de file, în vreme ce caietele miscelanee adună între coperţile lor cel mai mare număr de file. Caietele originale aparţin la patru epoci, marcate de statutul poetului în viaţa şi activitatea sa.

Epocii preuniversitare, când Eminescu face parte din trupele teatrale, îi aparţine caietul 3215, de 54 file, care cuprinde piese de teatru din repertoriul lui Iorgu Caragiale. Sunt copiate de poet: *Smeul nopţii* comedie într-un act, de Hippolite Lucas, *Marga Contesa,* vodevil tradus din franceză de T. Profiriu, şi *O palmă sau Voinicos da fricos,* comedie tradusă din franceză de D. Porfiriu. Acestei epoci îi aparţin mai multe poezii, scrise pe foi volante şi integrate în caietele miscelanee, traducerea tratatului lui E. Th. Rötscher *Arta reprezentării dramatice,* repartizată în caietul miscelaneu 2254, consacrat dramaturgiei, şi romanul *Geniu pustiu,* trecut în caietul miscelaneu 2255, destinat de la început prozelor.

Epocii studiilor la Viena şi Berlin îi aparţin caietele: 2276B, 68 file, 2280,35 file, 2281,144 file, 2284,67 file, 2285,185 file, 2286,98 file, 2287,95 file, 2290,89 file, 2291,72 file. Sunt caiete, în general, de format mic şi mijlociu, în mare parte caiete-agendă, purtate de Eminescu ui buzunar şi în care acesta îşi face însemnări la Universitate, la prelegerile profesorilor săi şi la cafenea, unde citea presa vremii. Sunt texte predominant în germană. Aici găsim şi studiile fundamentale, tot în germană, privind psihologia popoarelor. Dintre textele scrise pe foi volante ocupă primul loc traducerea tratatului lui Kant *Critica raţiunii pure,* integrată în caietul miscelaneu 2258. Caietele din epoca studiilor universitare cuprind cele mai importante texte privind formarea intelectuală a lui Eminescu şi lărgirea orizontului său ştiinţific, ele stând la baza publicisticii sale de mai târziu.

Acestei epoci îi aparţin şi proiectele dramatice, precum şi poemele cu desfăşurare amplă, rămase în manuscrise. Din ele, Eminescu detaşează secvenţe ca *împărat şi proletar* şi *Egipetul,* pe care le elaborează în forma definitivă şi le publică în «Convorbiri literare» încă din epoca studiilor universitare.

Epocii ieşene îi aparţin caietele: 2256,58 file, 2268,57 file, 2269,78 file, 2275A, 155 file, 2278,83 file, 2283,155 file, 2289,89 file, 2306,170 file, 2307,84 file. Dintre aceste caiete, două -

www.dacoromanica.ro

2288 şi 2289 - sunt carnete-agendă, primul, cu însemnări din epoca revizoratului şcolar, al doilea, cu poezii îndreptate împotriva lui D. Petrino şi poezii populare.

Alte trei, 225jS, 2306 şi 2307, sunt registre comerciale, primul, cu poemul *Diamantul Nordului, Gemenii, Umbra lui Istrate Dabija Voevod;* al doilea, cu însemnări din timpul revizoratului şcolar, *Rugăciunea unui dac* şi o colecţie de irmoase, al treilea, cu extrase din Oxenstern, documente - *întrebările din partea Bucovinei şi răspunsurile din partea boierilor la 1782, Alte şapte ponturi de întrebări din partea Bucovinei, cum se arată mai gios pe număr, întrebările din partea Bucovinei. Răspunsurile din partea divanului Moldaviei* - şi traducerea tratatului lui August Leskian, *Manual de limbă paleoslavă.*

Celelalte sunt caiete de format mijlociu, dictando, cu un cuprins variat: poezii, proză, poezii populare, însemnări din epoca revizoratului şcolar.

Caietul 2275A este un repertoriu destinat inspecţiilor din timpul revizoratului şcolar în judeţele Iaşi şi Vaslui. Şcolile sunt înregistrate în ordine alfabetica la litera respectiva Caietul 2268 are o dublă numerotare a filelor, iar caietul 2289, pregătit iniţial pentru un dicţionar de rime, este numerotat de poet cu 1-105. Lipsesc însă din numerotarea sa filele 5-6 72-76 78-81, 83-87, 93.

Epocii bucureştene îi aparţin caietele 2263,79 file, 2266,163 file, 2267 164 file 2270 163 file, 2271,120 file, 2272,121 file, 2273,71 file, 2274,101 file, 2275B, 121 Vile 2282 147 file 2292,59 file, 2308,168 file. În ce priveşte caietele 2292 şi 2308, primul, de format agendă, cu scrisul invers de la fila 46, cuprinde însemnări din ajunul prăbuşirii intelectuale a poetului al doilea, de format registru, este numerotat de Eminescu 1-175, fiind destinat iniţial pentru dicţionarul de rime. Celelalte caiete sunt de format mijlociu, dictando şi pot fi grupate după conţinutul lor.

Caietele 2271,2272,2273,2274,2275B, liniate, formează dicţionarul de rime; 2263, numerotat de Eminescu 1-28, cuprinde însemnări istorice; 2266 şi 2276A sunt destinate însemnărilor lingvistice; 2277, scris invers de la fila 139, cuprinde prozodie şi metrică. În caietele 2279 şi 2282 găsim poezii, între care *Afară-i toamnă, Atât de fragedă, Glossa, Scrisorile.*

Epocii bucureştene îi aparţin, însă, numai sub raportul constituirii lor, caietele miscelanee: 2254,457 file, 2255,435 file, 2257,450 file, 2258,263 file, 2259,367 file, 2260,327 file, 2261, 337 file, 2262,217 file, 2264,438 file, 2265,305 file. Caietele grupează foi volante de diferite formate, cu însemnări din diferite epoci şi conţinuturi din toate domeniile.

Mai unitar este caietul 2264, cu file tot de diferite fonnate. Cuprinde studiul *Creditul mobiliar,* concepte, fragmente şi articole politice, texte de bază în stabilirea paternităţii în publicistica de la «Timpul», din 1877-1883.

Caietele confecţionate de Eminescu sau «cusute», cum se specifică în scrisoarea lui Maiorescu de donaţie către Academia Română, din 1902, sunt integrate în aceste «corpusuri miscelanee». Caietul 2258 se deschide cu un glosar de termeni populari (fila 1 -20), căruia îi urmează traducerea tratatului lui Kant *Critica raţiunii pure* (fila 20-162); caietul continuă cu foi volante de diferite mărimi.

Caietul 2265 cuprinde dicţionare de rime, pe litere, probabil primele încercări în acest domeniu (filele 1-65, 200-292), multe din ele necompletate.

Un interes aparte prezintă, cum vom arăta mai departe, Caietul 2259, ce cuprinde două «caiete cusute», în care Eminescu îşi transcrie poeziile scrise în epoca preuniversitară şi la începutul studiilor universitare.

Eminescu vorbeşte, în însemnările sale din manuscrise, de preocuparea unor intelectuali pentru economisirea materialului de scris. «Ce înseamnă factul - notează Eminescu în manuscrisul 2258,173v - că mulţi au un fel de zgârcenie pentru hârtie?»

O însemnare în germană, din acelaşi manuscris, oferă şi explicaţia, potrivit căreia hârtia se fabrică din materii organice şi omul are o mare predilecţie pentru orice formă a organicului. «Ausserdem ist es organischen Ursprungs, und der Mensch hat ausgesprochene Simpathie für das Organische in jeglicher Form».

Spiritul de economie privind materialul de scris este prezent pretutindeni în manuscrisele eminesciene. Nu avem în vedere numai foile volante de diferite dimensiuni şi provenienţe, ci şi faptul că poetul utilizează somaţiile de la Garda civică, programele de la concerte şi reprezentaţiile

www.dacoromanica.ro

de teatru. Operează şi decupări ale unor coperţi de cărţi, cărora le dă aceeaşi utilizare, şi aruncă la coş textul tipărit ca nefolositor pentru a mai fi păstrat în arhiva sa.

Caietele însumează, după evaluarea noastră provizorie, 7626 file, fără să luăm în calcul şi manuscrisul 4850, care reuneşte documente şi corespondenţă, şi cele patru manuscrise 1064, 1489,1829 şi 3194, care aparţin altor domenii şi în care găsim doar câteva rânduri scrise de poet.

Cifra nu corespunde situaţiei din manuscrise nici în privinţa caietelor originale şi nici a celor miscelanee. Multe file rămân nescrise. Caietul 2288, de numai 50 de file, are nu mai puţin de 33 file nescrise, caietul 2281, 44 file, caietul 2276A, 77 file, caietul 2265, 179 file. Se găsesc în această situaţie 15 caiete. Filele scrise sunt, pe de altă parte, de diferite dimensiuni, acoperite cu scrisul poetului, parţial, şi găsim file numai cu câteva cuvinte.

Pentru a avea o imagine exactă asupra dimensiunii *Caietelor,* luate în totalitatea lor, va trebui să apelăm la calculator, să înregistrăm toate cuvintele şi să le repartizăm în pagini standard. Operaţia este posibilă, ţinând seama că toate textele din Caiete sunt tipărite în ediţia academică a operei sale. Această operaţie ne va da şi o imagine exactă asupra tezaurului lexical din manuscrise.

Până atunci, suntem nevoiţi să ne mulţumim cu constatarea că cele 47 de caiete însumează peste şapte mii de file, în cea mai mare parte acoperite cu scrisul poetului"

(Vezi D. Vatamaniuc, *Caietele Eminescu. Mitologie şi document,* 1998)

MĂNĂSTIREA NEAMŢULUI

- împrejurări şi împrejurimi -

Pe la începutul veacului al XX-lea, cele mai vehiculate informaţii despre ansamblul arhitectonic Mănăstirea Neamţului (Neamţ sau Neamţu) erau: aflată într-o zonă deosebit de pitorească (în apropiere de Agapia şi Văratic, de schitul Durau, de ruinele cetăţii Neamţului, ridicată de Ştefan cel Mare, de Războieni, de Ceahlău ori de Humuleştii lui Creangă), datează din 1392, când tradiţia spune că a fost fundată de trei călugări, şi este unul dintre cele mai importante lăcaşuri de acest gen din Ţară, aici slujind un impresionant număr de călugări (prin 1920 erau în jur de 400). Mănăstirea era alcătuit dintr-un chenar de chilii dispuse pe două etaje, deasupra porţii de intrare aflându-se o impresionantă clopotniţă. În interior, se găseşte biserica înălţarea, zidită din piatră de Ştefan cel Mare, la 1497, iar în afară, ca nişte ciuperci mai mari răspândite pe o arie destul de largă, căsuţe ale călugărilor. Biserica iniţială, de fapt, un schit cunoscut cu numele de Vovidenia (Vovedania, după alţii), se găseşte în apropiere, ca şi biserica ridicată de Alexandru cel Bun în 1402 (fiul acestuia, Ştefan, îşi doarme somnul de veci într-unui dintre mormintele mănăstirii). Mănăstirea Neamţului era ştiută pentru cărţile şi odoarele ei de preţ. În secolul al XV-lea, aici a lucrat şi Gavril Uric (în formulări trecute, Gavriil de la Neamţu, fiul lui Uric), unul dintre cei mai importanţi miniaturişti din Moldova. Aici, în 1429, acesta a copiat pentru Alexandru cel Bun şi pentru doamna acestuia, celebrul Tetraevanghel cu miniaturi, ajuns, cum-necum, într-o bibliotecă din Oxford.

O vreme, la Mănăstirea Neamţului s-a găsit un stabiliment pentru invalizi, întreţinut de mănăstire, iar în perioada 1855-1862, aici a funcţionat un seminar teologic, înlocuit apoi cu o şcoală primară. Ospiciul, administrat de Epitropia ieşeană Sfântul Spiridon, se găsea la circa 200 de metri de mănăstire (Zosin estimează că distanţa ar fi de două ori şi jumătate mai mare). În jur, păduri de brazi. (Vlahuţă afirmă că brazii erau destul de departe şi că, în general, locul nu l-a impresionat)

Pe timp de vară, Mănăstirea Neamţului era destul de vizitată, pentru cei interesaţi existând posibilitatea de a închiria, după pungă şi interes, cai, trăsuri sau care cu boi, cu care să facă turism sau să iasă de sărbători ori la sfârşit de săptămână îhtr-un loc mai pitoresc, pentru recreere.

În lucrări precum enciclopedia *Minerva* (1930), în legătură cu mănăstirile din România aflam că:

„În decursul veacurilor au fost centre de cultură bisericească şi adăpost de viată curioasă. Au dat umili călugări, harnici la învăţătură, copişti şi miniaturişti ai cărţilor bisericeşti tipografii

www.dacoromanica.ro

zugravi cu renume, episcopi şi mitropoliţi, cari au făcut bine poporului român. M.[ănăstirile] în trecut fiind foarte bogate, au ajutat nu numai pe Români, dar în largă măsură şi pe ortodoxii din Răsărit supuşi Turcilor. Multe din ele vitregia vremurilor le-a distrus; viaţa călugărească s-a împuţinat. Rostul mare al M.[ănăstirilor] a scăzut mai ales, după ce Cuza Vodă le-a secularizat averile (1863)".

Cât priveşte strict Mănăstirea Neamţului, aceeaşi sursă informează:

„Neamţu, mănăstire în jud. N., înfiinţată la 1392 de nişte călugări. La această mănăstire Ştefan cel Mare zidi o biserică de piatră, din care azi nu mai există de cât clopotniţa. Mănăstirea N. a avut un rol însemnat în mişcarea literară a României. A întreţinut şi două institute de invalizi şi de alienaţi" (subl. ns.).

Subiectul nostru principal fiind ultimii ani din viaţa lui Eminescu, ne atrage atenţia în mod deosebit ultima precizare, privind existenţa simultană a două stabilimente medicale, unul pentru neputincioşi, altul pentru smintiţi. Aşa cum se va vedea, Zosin însuşi confirmă veridicitatea informaţiei.

Peste decenii, în 1968, N. Grigoraş şi I. Caproşu scriu despre *„Vechea mănăstire Neamţ"*:

„Un monument bisericesc din cele mai vechi ale Moldovei a fost biserica ridicată de Petru I Muşat în mănăstirea Neamţ. După inscripţia de pe cel mai vechi clopot al actualei mănăstiri (returnat în 1862 şi care se foloseşte şi astăzi) ştim că biserica exista în 1393. Sigur că biserica de lemn a lui Petru I Muşat a fost înlocuită cu una de zid, construită de Alexandru cel Bun. În interiorul acesteia a fost înmormântat Ştefan al II-lea, decapitat de nepotul său Roman al II-lea la 13 iulie 1447. Ştefan cel Mare a transferat mormântul acestuia în biserica sa, punându-i şi o lespede funerară.

Dintre construcţiile actualei mănăstiri, lui Alexandru cel Bun îi aparţine partea inferioară a turnului-clopotniţă, pe sub bolta căruia se pătrunde în incintă. Bolta turnului are dublouri în arc uşor frânt. Cei care au zugrăvit bolta, poate în vremea lui Ştefan cel Mare, dacă nu se va fi făcut această lucrare mai înainte, s-au inspirat din romanul religios Varlaam şi Ioasaf, care circula în Moldova încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea.

Tot Alexandru cel Bun a construit în incinta mănăstirii Neamţ un corp de case în care poposeau împreună cu o parte din curteni şi membrii familiei sale. Aceasta o dovedesc şi documentele scrise şi întărite de domnitor în mănăstire. Dintre urmaşii săi, Ştefan al II-lea, Alexandrei Vodă şi Petru al II-lea au locuit în aceste case. S-ar părea că tot Alexandru cel Bun a ridicat în jurul mănăstirii o incintă rectangulară, cu turnuri la colţuri". (Biserici şi mănăstiri vechi din Moldova).

Balamucul fără medic

Privitor strict la ospiciul de lângă Mănăstirea Neamţului, istoria literară şi biografiile nu abundă în informaţii, majoritatea autorilor citându-l pe N. A. Bogdan, care, în ale lui *Amintiri despre Eminescu,* îl prezintă ca pe o *„casă inchiziţională"*. După gusturi şi pricepere, autorii aleg mai mult sau mai puţin din următoarele paragrafe:

„Eminescu era după puţin timp internat la ospiciul Golia; apoi fu expediat, fără multă socoteală, la ospiciul de alienaţi de la mănăstirea Neamţ, o adevărată casă inchiziţională, pe a cărei poartă onorabilii epitropi ai Spitalului Spiridon ar face bine să pună firma pe care Dante a scris-o pentru infern[:] «Lasciate ogni sperantza voi che entrate».

Căci aproape nimeni din cei ce-au intrat odată în acel lăcaş, unde lipsa de supraveghere şi umanitate tronează, n-a mai ieşit vindecat şi n-a putut suporta supliciul tratamentului de acolo decât un timp relativ scurt".

Ceva date oficiale din epocă a găsit şi a publicat Gh. Ungureanu. Astfel aflăm că în jurul datei la care Eminescu a fost internat la Mănăstirea Neamţului, în ospiciul de acolo se aflau *„59 bolnavi,*

www.dacoromanica.ro

care erau îngrămădiți în 7 camere" şi care nu-l vedeau prea des pe medic, din moment ce se depuneau eforturi pentru *„ca vizitele să se facă cel puțin la intervale de 3 zile şi în toate zilele în cazuri extraordinare"*. Gh. Ungureanu mai precizează într-o notă: *„Cămaşa de forță, carcera, duşul cu apă rece şi bătaia erau «medicamentele» şi terapeutica uzitată. Nu ştim ce duşuri or fi fost, dar ştim că în curte era un butoi cu apă unde erau scufundați pacienții nesupuşi. Ospiciul era instalat într-o clădire veche, fostă tipografie - se pare -, care avea un etaj prevăzut cu un cerdac de jur împrejur. Beciul servea de carceră, aici erau aruncați acei pe care personalul îi credea periculoşi. Mai târziu s-au făcut «carcere» în clădire şi după ce unii dintre bolnavi şi-au spart capetele de pereți au fost căptuşiți pereții odăii cu saltele"*.

Citind cele de mai sus, începi să înțelegi de ce se spunea că majoritatea celor care intrau în acel ospiciu nu-l mai părăseau decât cu picioarele înainte. Şi-atunci, în această lumină, parcă nici n-ar mai fi de mare mirare faptul că, la numai câteva luni după ceea ce el prezintă drept internarea lui Eminescu în stabiliment, Miile va cere bani de la popor, pentru a-i îndulci „bolnavului" ultimele clipe. Pe de altă parte, Vlahuță scrie că, vizitând ospiciul în vara lui 1891, a găsit *„în toate odăile o curățenie ş-o ordine, care ia localului ori-ce aspect de casă de nebuni"*.

Informații despre istoria balamucului de lângă Mănăstirea Neamțului oferă şi P. Zosin, într-o *Dare de seamă despre mişcarea şi asistența alienaților din ospiciul Mănăstirea Neamțu pe anul 1903*. Biografului Eminescu nici măcar nu menționează această lucrare. Desigur, când povesteşti viața cuiva, nu te preocupă şi istoria tuturor locurilor prin care trece acesta. Numai că ospiciul de pe lângă Mănăstirea Neamțului, având o faimă sinistră, devenea „interesant" nu doar prin sine, cât mai ales prin modul în care un asemenea loc de spaimă acționase asupra lui Eminescu. Stând confortabil călare pe poeziile lui şi pe idei preconcepute, acestor biografi cu ora le-a lipsit interesul de a se constitui un cât mai complet şi mai corect dosar Eminescu spre a fi făcut public. Îmbătați de propriile fraze supte din pix, au uitat o întrebare esențială. Căci, chiar nebun să fi fost Eminescu, cine l-ar fi azvârlit într-un asemenea iad: prietenii sau duşmanii?

Invocata *Dare de seamă...* a lui P. Zosin începe cu următoarea *„Notiță istorică asupra ospiciului"*:

„Din vremuri vechi, ca şi pe la alte mănăstiri, se obişnuia a se aduce alienați la mănăstirea Neamțu spre a se curarisi de afecțiunile lor prin rugăciuni şi citiri. Cu siguranță se ştie însă, că pe la anul 1779 starețul Paisie organizase un spital pentru călugări zis «bolnița bătrânilor» şi în paralel cu aceasta «din mireni parte bărbătească cu feluri de neputinți şi de duhuri necurate pătimind şi neavând unde-şi pleca capul, îi primea şi într-o altă bolnița (cu mâncare) de la trapeza de obştie îi hrănia, şi şidea pe cât voia, unia şi pân la moarte» [conform lui Zosin, citatele sunt preluate din *Viața starețului Paisie (1722-1744)]*.

Se destinau anumite clădiri pentru sălăşluirea alienaților cari se primiau după învoială cu mai marii mănăstirei, Statul neavând nici un amestec şi nici interesându-se câtuşi de puțin de starea alienaților. Abia tocmai după secularizarea averilor mănăstireşti, la 1 Ianuarie 1863, ospiciul de la mănăstirea Neamțu se recunoaşte ca aşezământ oficial şi se pune sub vegherea direcției sanitare; spre acest sfârşit a contribuit mult Davilla, «fiind-că — zice el într-o adresă — umanitatea reclamă a se lua cele mai grabnice dispoziții de-a se îmbunătăți şi starea serviciului acestui institut cu un ceas mai 'nainte spre a se face demn de purtarea numirei sale prin introducerea de noui organizări chibzuite».

În toamna anului 1864 ospiciul este aşezat în clădirile în cari se află şi astăzi (1904 - n.ns.) - *Întemeiate la 1843, aceste clădiri au servit ca local pentru tipografie de cărți religioase până în 1857; de la această dată tipografia s-a restrâns în aripa de sud, iar aripa de nord a clădirilor s-a afectat pentru seminarie până la 1862. Ne mai avându-se altă destinație ca să li se dea, după ce s-au desființat instituțiile mănăstirei, aceste clădiri rămase goale s-au destinat pentru ospiciu de însişi mai marii mănăstirei.*

Administrat la început de către Stat sub privigherea direcției sanitare, care s-a arătat de-o solicitudine vrednică de toată lauda pentru acea vreme, la 1 Aprilie 1866 «prin Decretul înaltei Locotenente Domneşti No. 370, ospiciul alienaților din mănăstirea Neamțu trece sub d 'a dreptul administrare a onor. epitropiei generale a casei Sf. Spiridon din Iaşi», care prin Decretul No. 687

www.dacoromanica.ro

orândueşte ca epitrop la ospiciu pe un ieromonah, care împreună cu medicul ospiciului «să aibă o strictă privighere pentru buna rânduială asupra zisului stabiliment».

Încrezătoare în epitropia locală, care se pricepea în asistenţa alienaţilor tot pe cât se pricepeau şi călugării, epitropia generală dispune ca serviciul medical să se îndeplinească de către medicul spitalului din Tg. Neamţu, urmând să vie măcar odată pe săptămână; dar el fireşte că venea şi mai rar. Astfel că vreme de aproape 40 de ani, adică până la 1898, acest ospiciu n-a avut medicul său propriu: conducătorul de fapt a fost intendentul; partea medicală era încredinţată unui profan cu titlul de medic secundar.

«În urma unei denunţări prin care se arată că la ospiciu s-ar fi comis de către gardieni maltratări asupra bolnavilor şi din care cauză unii din ei ar fi murit», prefectura judeţului Neamţu face o anchetă la 13 Iunie 1891 şi după ce arată cari ar fi «măsurile de îndreptare» îşi încheie astfel raportul: «Este cu totul insuficient ca bolnavii să fie văzuţi de medic de 3-4 ori pe lună şi să fie lăsaţi a fi trataţi de un om care n-are nici cea mai mică noţiune de poziţia sa: medicamentele, al căror număr este redus la 3 sau 4 pentru toate boalele, nu sunt administrate în modul în care s-a ordonat, ci se dă unul în locul altuia; duşurile sunt administrate după întâmplare».

Cu toate astea starea lucrurilor s-a menţinut până mai eri; dovadă, că la 13 Ianuarie 1898 intendentul ospiciului, după ce arată că bolnavii sunt aşa de răi că violenţele lor nu se pot împiedica «chiar dacă fiecare din aceşti bolnavi ar avea gardianul său şi aceasta numai din cauză că nu sunt ţinuţi în cămeşă de izolare pentru fie-care» roagă epitropia generală «a dispoza trimiterea cel puţin a 30 cămeşi de forţă, căci altfel nu mai putem răspunde de accidentele ce se vor ivi». Şi-i de notat că numărul bolnavilor în acel timp nu trecea peste 60.

Cei patruzeci de ani de paşalâc intendenţesc într-atât au influenţat şi după ce s-a luat dispoziţia de-a se numi un medic anume pentru ospiciu, că cei 2 predecesori ai mei medici primari n-au putut face nimic pentru îmbunătăţirea soartei bolnavilor. Numit medic primar al ospiciului în Mai 1903, am resimţit adânc influenţa acelui paşalânc; dar hotărât a nu ceda, am realizat parte din ceea ce credeam că-i bine şi posibil de realizat. Mărturisesc că tot ce-i posibil n-am realizat, fiindcă ospiciul ca şi acum 40 de ani, este sub o epitropie locală şi ca şi acum 40 de ani, intendentul este un personaj important, atât de important că nu se sfieşte de a-mi pune alternativa sau de a-l agrea necondiţionat sau de-a pleca! Aşa că în loc ca clădirea progresului să meargă mai departe, văd că se năruie şi din cea ce apucasem să clădesc."

Din broşurică *Ospiciul de alienaţi dela M-rea Neamţului,* a aceluiaşi doctor P. Zosin, mai aflăm:

„La 1 Septembre 1863, după cum se vede din adresa Direcţiei sanitare No. 5330 din 6 August 63 «prin înaltul Decret al Măriei Sale Principelui Domnitor No. 731 de la 31 ale lunei Iulie expirat, după recomandaţia Inspectorului general (Dr. Davilla) făcută d-lui Ministru din Năuntru prin referatul No. 1034, se numeşte d. Doctor în medicină Emanoil Lozinschi în vacantul post de medic al Institutului alienaţilor din M-rea Neamţului, răspunzându-i-se leafa hotărâtă de lei şease sute pe tună după statul legiuit». Dr. Lozinschi a fost prin urmare cel dintâi medic, căruia s-a încredinţat dirijarea ospiciului de alienaţi de la M-rea Neamţului".

„Cea mai mare bibliotecă mănăstirească"

Între lucrările contemporane care se referă şi la Mănăstirea Neamţului se numără şi *Drumuri spre mănăstiri* (1992), semnată de Mihai Vlasie:

„Arhiepiscopia Iaşilor

Mănăstirea NEAMŢ // cu hramul «înălţarea Domnului» // corn. Vânători-Neamţ, satul Mănăstirea Neamţ, jud. Neamţ // şos. Piatra Neamţ - Târgu Neamţ - Pipirig - Vatra Domei, la 10 km NV de Târgu Neamţ // mănăstire de călugări, 60 vieţuitori, stareţ Irineu Chiorbeja - viaţă de obşte.

Ctitorită în secolul al XIV-lea mai întâi de Petru Muşat, apoi de Alexandru cel Bun. Biserica mare a mănăstirii a fost ctitorită de Ştefan cel Mare, la 1497.

www.dacoromanica.ro

În incinta mănăstirii sunt două biserici şi două paraclise: biserica mare «înălţarea Domnului» - din secolul al XV-lea, biserica «Sf. Gheorghe» - secolul al XIX-lea, paraclisul «Buna Vestire» - secolul al XVI-lea şi paraclisul «Adormirea Maicii Domnului» - secolul al XVIII-lea.

Arhitectura bisericii mari este specific moldovenească din epoca lui Ştefan cel Mare; pictura originară s-a mai păstrat în altar, naos şi camera mormintelor, în pridvor şi pronaos pictura este din timpul lui Petru Rareş; până în 1997, când se vor împlini 500 de ani de ia sfinţirea bisericii lui Ştefan; se preconizează restaurarea picturii, precum şi a altarului şi camerei mormintelor.

Până în secolul nostru s-au făcut restaurări la întâmplare, care au estompat aspectul medieval al mănăstirii. Ultima restaurare, între anii 1954-1961, a readus la forma iniţială biserica lui Ştefan şi cetatea. După aceea, prin grija mitropoliţilor Justin şi Teoctist, mănăstirea a căpătat frumoasa înfăţişare, pe care o putem vedea astăzi.

La muzeul mănăstirii se află o colecţie de artă bisericească, sala tiparului şi colecţia de obiecte de cult şi icoane. Aşezământul posedă cea mai mare bibliotecă mănăstirească, de 18.000 volume, cu manuscrise de mare valoare (peste 200 în limba slavonă, peste 80 în limba greacă, 150 în limba română din secolele XIV-XIX).

Mănăstirea Neamţ a fost unul dintre aşezămintele cu o contribuţie deosebită la dezvoltarea culturii şi artei româneşti medievale; aici a funcţionat şcoala de caligrafi şi miniaturişti, întemeiată de Gavriil Uric. În secolul al XVII-lea au trăit aici vestiţii cronicari Macarie şi Eftimie, iar în secolul al XVIII-lea Paisie Velicicovski. Veniamin Costache a înfiinţat, în 1808, o tipografie (care a funcţionat până în 1882, fiind reactivată în 1912 - n.ns.).

Specific aşezământului este şi aghiazmatarul din faţa mănăstirii, unde la hram se face sfinţirea apei. Pentru evlavia credincioşilor, în biserică se află o icoană făcătoare de minuni, Lidianca, adusă de Lidia, donată lui Alexandru cel Bun, la 1401, de han al VIII-lea Paleologul. De asemenea, sfintele moaşte descoperite în 1986 prin scoaterea asfaltului de pe aleea care duce la biserica lui Ştefan; gropniţa cu osemintele călugărilor şi ale ostaşilor care au apărat această zonă, precum şi sunetele celor 11 clopote.

Aici funcţionează tipografia mitropolitană, cu 15 lucrători, monahi şi civili, ateliere de tâmplărie, fierărie etc. // În incinta mănăstirii se află Seminarul Teologic al Arhiepiscopiei laşului. // În apropierea acestui centru mănăstiresc de mare tradiţie pentru ţara noastră, dar şi pentru întreaga ortodoxie, se află mai multe schituri, dintre care amintim: Vovidenia, Icoana şi Pocrov. // În această mănăstire a intrat în monahism I.P.S. Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei".

„Călugării acestei Mănăstiri erau cei mai învăţaţi oameni ai ţării"

Prin Internet, la adresa Seminarului teologic *Veniamin Costachi* de la Mănăstirea Neamţ, găsim un *„Scurt istoric"* al acestui institut de învăţământ, din care redăm informaţiile care ne-ar putea servi acum:

„Căutând să desprindem file de istorie legate de existenţa Mănăstirii Neamţ observăm că specificul vieţii monahale a fost împletit permanent de activităţi noi materializate în şcoli bisericeşti, bolniţa pentru bătrâni şi invalizi, ospicii, farmacii, tipografii, etc. Mănăstirea Neamţ a fost multă vreme singurul aşezământ al ţării, răspânditor de credinţa şi cultură. Călugării acestei Mănăstiri erau cei mai învăţaţi oameni ai ţării. Ei dădeau satelor preoţi, cancelariei domneşti funcţionari, de aici se alegeau vlădicii ţării.

Grija pentru învăţătură a fost o preocupare permanentă încă din sec. al XV-lea când exista pe lângă Mănăstire o şcoala în care s-au copiat foarte multe texte. // Sistemul de şcolarizare din secolul al XV-lea era cel specific şcolii de grămătic, şcoli de chilie, cu părinţi iniţiaţi pe lângă care se formau fraţii rânduiţi de starețul Mănăstirii. Despre un învăţământ sistematic (cu programă, cu personal didactic, cu cataloage şi alte documente de evidenţă şi de urmărire a învăţământului) nu se poate vorbi la Mănăstirea Neamţ decât din secolul al XIX-lea. Secolele XVI, XVII, XVIII au fost eclipsate în ceea ce priveşte învăţământul datorită momentelor grele prin care trecea Moldova. //Deşi s-a vorbit de şcoala

www.dacoromanica.ro

lui Ilarie din 1821, de şcoala lui Neonil din 1834, o şcoala propriu-zisă ia fiinţă în anul 1843[:] şcoala duhovnicească a stareţului Neonil, care a funcţionat până în 1848. (...)

În toamna anului 1864, deci după terminarea anului şcolar 1863-1864 ospiciul din Mănăstirea Neamţ este recunoscut ca aşezământ oficial şi este pus sub supravegherea direcţiei sanitare care se înfiinţează în clădirea ridicată în 1843 [«]mai jos de odae [»] unde va rămâne până la 23 aprilie 1906 când se va face primul transport de 40 de bolnavi la Socola – Iaşi

Timp de, peste 40 de ani s-au rânduit mulţi pacienţi în ospiciul de boli nervoase de la Mănăstirea Neamţ, instalat în clădirea fostului Seminar. Bolnavii foloseau Movila Unirii ca loc de destindere din care pricină unii i-au zis Movila Nebunilor. Este deja cunoscut că într-o vreme si poetul Mihai Eminescu a stat în acest ospiciu aşa cum s-a relatat în câteva numere din ziarul-revistă a Seminarului de aici şi care a rămas nefinalizată din pricini necunoscute (subl. ns.) Totuşi V.R.Şuţu a publicat în Evenimentul nr.112, din anul 1904 un articol intitulat Eminescu la Mănăstirea Neamţ".

Aceste ultime fraze tulburi prin formulare ne-au determinat să încercăm să aflăm despre ce *ziar-revistă* era vorba şi ce anume informaţii conţinea acesta referitor la Eminescu. Ni s-a spus că autorul textului sus-citat este un părinte profesor, care ne-a asigurat, personal, că unicul temei al acestor afirmaţii era articolul lui Ṛudolf Şuţu. Cu speranţa că autorii vor efectua corijările necesare şi pe *site-ul* Seminarului, reamintim că şi părintele arhimandrit Benedict, stareţul Mănăstirii Neamţului, ne-a transmis următoarele:

„Referitor la marele poet Mihai Eminescu nu este menţionat nici într-un loc faptul că el ar fi fost bolnav şi că a venit la această mănăstire pentru tratament".

www.dacoromanica.ro

CONSTANTIN BARBU

Codul lui Eminescu cutreierând istoria nihilismului românesc

Gîndirea speculativă a fiinţei, ca orice mare gîndire care se vrea atotcuprinzătoare, stă sub semnul două pericole.

Primul pericol este acela al analogiei, al doilea este jocul antitetic. Analogia, spune filosofia, trebuie înţeleasă în situaţiile ontologice în care fiindul „răspunde şi corespunde" lui Ens; gîndirea fiindului este o speculaţie a corespondenţelor posibile cu realităţile universale. Analogia este în fond o anatomie a limbajului. În *Die Kehre*, Heidegger vorbeşte despre o gîndire înţeleaptă drept *corespondenţă iniţială* între om şi fiinţă în interiorul Limbii. Am putea spune că adăpostul intim-esenţial al insului este locuirea în Ens prin limbaj care devine, astfel, ceea ce este o adevărată Casă a Fiinţei. De altfel, una dintre etimologiile Fiinţei vorbeşte limpede despre căminul pe care omul limbajului şi l-a construit în fiinţa limbajului. Este cuvîntul *Hestia*. Pericolul analogiei devine vizibil în limbile omului. S-ar putea, astfel, cerceta limbajul metafizicilor indiene, greceşti, germane şi, pentru noi, –dacă vrem să spunem în chip propriu ceva despre acel *cum este cu putinţă ceva în loc de nimic*? – limbajul metafizicilor romîneşti. De exemplu, metafizica indiană ar deveni inautentică dacă spiritul cercetător nu ar avea ştiinţa unor întregi constelaţii de înţelesuri care s-au întreţesut în jurul unor cuvinte precum *sat, nirvana, bhava, maya, neti, neti, brahman-atman* etc. Sau, ce-ar fi grecii fără *to on, eon, ousia, hen, energeia, idea, hypokeimenon*, ori *logos*?

Dar ştiinţa absolutului la germani fără *Sein, Dasein, Welt, Weltgeist, Ding an sich, Gewesen, Aufheben*, ori *Geist*? Ori ontologia românească fără *ipochimenul* lui Cantemir, *însul* lui Samuil Micu, *eonul* lui Eminescu, fără *estime*, fără *Marele Anonim*, fără *întru* sau fără *ins*?

Aşa cum este rostirea românească, ea ne apare, în chip propriu, un răspuns; şi o corespondenţă în interiorul acestei Case a Fiinţei. Răspunsul poate fi *răspunderea* noastră în faţa fiinţei lumii, dialogul nostru cu toate cele patru cauze, între care una este, de la bunul început arheu, cauze pe care de le vom strînge la un loc ca răspundere, aşa cum i s-a întîmplat unui filosof în cuvîntul german *Verschulden*, vom putea da un înţeles nou *căderii de-a fi* a lumii.

Rostirea românească a păstrat cu delicateţe, poate şi cu o durere stinsă sensul căderii lumii, arătînd că pentru fiinţele multilate ce sîntem, – căderea de-a fi a lumii este difuză în căderea de-a fi a omului. Căci aceasta este „căderea" de-a fi a omului: să existe. Orice răspuns dat cu autentică răspundere, dacă e nelipsit de geniu, intră în corespondenţă cu însăşi Fiinţa cea mare a lumii dacă el (se) deschide (spre) o altă întrebare. Acesta este sensul locuirii în marea Casă a Fiinţei. Numai că această corespondenţă trebuie o bună oglindire: adică ea trebuie să fie *o corespondenţă iniţială*. Pentru ceea ce este iniţial rostirea noastră, are cuvîntul *arheu*, prin care traducem „începutul", căci atunci cînd s-a spus în greacă acel „la început a fost cuvîntul" s-a aşezat cuvîntul *arché*, iar latina l-a aşezat pe „principicum". Noi l-am aşezat *început*. Începutul este temeiul însuşi al fiinţei lucrurilor şi al lucrurilor fiinţei, deopotrivă. Pentru a aştepta cum se cuvine fiinţa să ajungă la sine, am promis mai multe cuvinte: avenire, eveniment, mai nou, devenință, şi, poate, Ensistenţă.

www.dacoromanica.ro

Cel de-al doilea pericol, antiteticul, este, pentru orice gînditor care are ispita unei filosofii a viitorului, un pericol ce trebuie depăşit. Antinomiile transfigurate ale lui Blaga şi contradicţia unilaterală a lui Noica sînt întîiele construcţii teoretice care constituie, în rostirea filosofică românească, altceva decît gîndirea tradiţională şi nominalistă. Grecii n-au început prin a învăţa de la fenomenele naturii ce este physis-ul, ci invers, numai pe temeiul unei experienţe fundamentale poetic-gînditoare *(dichtend-denkend)* a fiinţei li s-a destăinuit ceea ce au trebuit să numească physis. Physis ca fire este arheul care răsare — în predominarea lui, *das Aufgehendverweilende walten,* şi persistă prin propria consistenţă, ea este un mod esenţial de prezentare. Grecii au văzut fiinţa fie ca răsărire prin sine însăşi, venire înspre fiinţă, *hypostasis-substantia,* fie ca desfăşurare-aici, ca intrare în prezenţă, *kypokeimenon-sub-jectum.* Atît venirea înspre fiinţă cît şi intrarea în prezenţă sînt două întruchipări tot atît de temeinice ale Unului şi Unicului. Dacă physis-ul ia chipul *ousia-ei,* firea va trebui să se numească, după o vorbă încercată de limba românească, estinţă. Pentru a putea înţelege onticitatea în interiorul istoriei fiinţei vom apela la etimologia cuvîntului fiinţă.

Heidegger, căutînd etimologia cuvîntului „sein", cercetează trei situaţii:

1. „Das älteste und eigentliche Stammwort ist „es", sanskrit „asus", das Leben, das Lebende, das, was von ihm selbst herin sich steht und geht und ruht: das Eigenständige. Hierzu gehören im Sanskrit die verbalen Bildungen esmi, esi, esti, asmi. Dem entsprechen im Griechischen eimi und einai, im Lateinischen esum und esse. Zusammen gehören: sunt, sind und sein. Bemerkenswert bleibt, daβ sich in allen indogermanischen Sprachen von Anfang an das „ist" („estin, est...) durchhält." .

Aici este locul lui Ens înţeles ca fiinţă şi ins.

2. „Der andere indogermanische Stamin lautet bhû, bheu. Zu ihm gehört das griechische phyo, aufgehen, walten, von ihm selbst her zu Stand kommen und im Stand bleiben. Dieses bhu wurde bisher nach der üblichen und auberlichen Auffassung von physis und phyein als Natur und als „wachsen" gedeutet. Von der ursprünglicheren Auslegung her, die aus der Auseinandersetzung mit dem Anfang der griechische Philosophie stammt, erweist sich das „wachsen" als aufgehen, das ederum vom Anwesen und Erscheinen her bestimmt bleibt. Neuerdings bringt man die Wurzel phy-in den Zuzammenhäng mit pha-phainesthai. Die physis wäre so das ins Licht Aufgehende, phyein, leuchten, scheinen und deshalb erscheinen. (Vgl. Zeitschrift für vergl. Sprachforschung, Bd. 59). Dieselben Stammes ist das lateinische Perfekt fui, fuo; ebenso unser deutsches „bin", „bist", wir „bin" ihr „birt" (im 14. Jahrh. erloschen). Länger erhält sich noch neben den gebliebenen „bin" und „bist" der Imperativ „bis" („bis mein Weib, sei mein Weib").

Aici stă firea, în locaşul ei destinat.

3. — „Der dritte Stamm kommt nur im Flexionsbereich des germanischen Verbum „sein" vor : *wes;* a. ind. ; vasami ;germ. : wesen, wohnen, verweilen sich aufhalten ; zu ves gehören ; Hestia, Hâsty, Vesta, vestibulum. Hieraus bildet sich im Deutschen : „gewesen" ; ferner : was, war, es west, wesen. Das Particip „wesend" ist noch in an-wesend, ab-wesend erhalten. Das Substantivum „Wesen" bedeutet ursprünglich nicht das Was-sein die quidditas, sondern das Währen als Gegen-wart, An- und Ab-wesen. Das „sens" im Lateinischen prae-sens und ab-sens ist verlorengegangen. Meint „Dii con-sentes" die beisammen an-wesenden Götter*?"*

Această a treia situaţie aparţine estinţei înţelese ca hestie.

Etimologia indo-europeană oferă trei rădăcini: prima este *asus,* care înseamnă viaţă, viеţuitor şi în sanscrită are construcţiile verbale esmi, esi, asti, asmi. În greacă

www.dacoromanica.ro

sînt eimi şi consacratul einai. În latină: essum şi esse. În germană: sind, scin. În română: sunt, eşti, este, sîntem, sînteţi. Cea de-a doua rădăcină indo-europeană este *bhu, bheu.* Greaca, de la rădăcina phyo le-a format pe physis şi phyein. Limba latină are perfectul lui esse fui şi fue; germana pe bin şi bist şi forma impersonală bis. Limba română l-a păstrat în perfectul simplu, fui şi în mai mult ca perfectul, fusesem. În însuşi cuvîntul Fire.

A treia rădăcină a verbului „a fi" provine din indo-europeanul *vasami.* Pentru greci, după cum ne spune Socrate în dialogul platonician *Cratyles*, există un cuvînt *Hestia* care poate proveni din *essia* şi *ousia* şi are o multitudine de înţelesuri: căminul universului, focul altarului, ceea ce dă impuls realităţilor curgătoare, ceea ce rămîne. De la aceea şi rădăcină, limba germană şi-a derivat pe wesen, wohnen, was, war, west; gewesen, care este esenţa; participiul wesend, în an-wesend, ab-wesend; wesen, în An-şi Ab-wesea. Latina îl are pe sens în praesens şi ab-sens.

Cele trei rădăcini donatoare de fiinţă ne dau trei înţelesuri. Primul, *asus*, dă seama de viaţă şi vieţuitoare şi îl vedem răspunzător de soarta lui Ens împlintat în fiinţă şi ins. A doua, *bhu, bheu*, are o constelaţie de înţelesuri, fiind o deschidere în prefacere, răsărire şi desfacere, contopire-consumare-isprăvire. Prin ea, firea îşi caută neîntrerupt locaşul ei predestinat. Cea de-a treia rădăcină, *vasami*, este starea esenţială de rămînere prin care geniul limbii a pus la dispoziţia gîndirii speculative un nebănuit tratat despre reminiscenţă. Aceste trei răsădiri vorbitoare de fiinţă ne dau trei înţelesuri. Primul, „leben" dă seama de „viaţă" şi vieţuitoare. Al doilea este „aufgehen" şi este o constelaţie de înţelesuri ; e o deschidere în prefacere, răsărire şi desfacere, contopire-consumare-isprăvire.

Ultimul sens, „verweilen" este starea de rămînere.

Meditînd asupra rădăcinilor cuvîntului „a fi" gîndul se înalţă cu teamă intrînd în starea originară poetic-gînditoare. Astfel cuvîntul „fiinţă" este Fiinţa, cuvîntul „fire" e Firea, cuvîntul „arheu" este chiar Arheul.

Experienţa fundamentală poetic-gînditoare a fiinţei este poetul şi gînditorul. Firea poetului este realitatea sa intim esenţială ; el spune în cuvinte rostirea esenţială despre fiinţă şi temei, în sinea ori în întruchipările lor — fantezii, reprezentări, imagini, chipuri, închipuiri, întrupări, vorbe şi vorbiri care îşi răsgîndesc sinea pe calea marii reîntoarceri. Gînditorul metafizic reface Istoria Fiinţei şi cercetează, întru păzirea adevărului, străfundul fără fund, „abgründiger Grund".

Cele ce îi despart pe gînditor şi poet sînt multe. Cele ce îi unesc sînt puţine. Poetul şi gînditorul „locuiesc aproape, pe munţii cei mari separaţi" — spune Hölderlin în „Patmos". Poetul şi gînditorul sînt două vîrfuri abisale. Îi apropie abisul care îi desparte; rostirea esenţială e în cuvintele limbii, căci *limba este casa Fiinţei.* Rostirea aceasta esenţială trebuie să fie rostire „cuvenită", rostire simplă.

„Gîndirea viitoare — prezice Heidegger în „Scrisoare despre umanism" — nu va mai fi filosofie, deoarece ea gîndeşte mai originar decît metafizica, al cărui nume spune acelaşi lucru. De asemenea, gîndirea viitoare nu mai poate, aşa cum cere Hegel, să renunţe la numele „iubire de înţelepciune" şi să devină înţelepciunea; însăşi sub forma cunoaşterii absolute. Gîndirea este pe cale să coboare în sărăcia esenţei sale precursoare. Gîndirea adună limba în rostirea simplă. Căci limba este limba Fiinţei, aşa cum norii sînt nori ai cerului. Gîndirea lasă, prin rostirea ei, brazde abia văzute în limbă".

Această rostire esenţial-simplă, cea care răs-gîndeşte şi caută sinea lucrului în limbă, călătoreşte pe calea poetic-gînditoare ea eonul lui Eminescu. Eu cred în calea poetic-gînditoare.

www.dacoromanica.ro

Hestia, aşa cum ne îndeamnă, în tăcere, Socrate, poate descrie o variantă a istoriei fiinţei. S-ar putea întruchipa o istorie a omului legat de fiinţă, cu toate ale lui, gîndire, spirit, cultură, fiinţa însăşi prin acest concept plurivoc şi poliform care este hestia. Hestia provine din doricul ousia. Ousia, la rîndul său, în forma osia provine din heracliticul (*othoūn*) al realităţilor ce veşnic curg. Astfel, devenirea şi fiinţa sînt una încă de la începutul gîndirii lor. Şi Heidegger, îndrăznind să cugete că Parmenide şi Heraclit spun unul şi acelaşi lucru, re-cunoştea gîndul uitat al lui Socrate.

Ousia a împărţit pentru multe veacuri gîndirea, spiritul, poate istoria şi cultura lumii; este cunoscută, dintr-o carte a lui Florenski despre *Adevărul şi fundamentul culturii*, cearta dintre susţinătorii lui *homoousia şi homoiousia*. Gînditorii *homoousia-ei* sînt, în fond, intransigenţi consubstanţialişti, iar adversarii lor homoiusienii – străluciţi analogişti. Dacă pentru primii totul era „de aceeaşi fiinţă", pentru ceilalţi cele individuale erau numai „asemenea" cu suprarealitatea, dar nu dintru aceeaşi natură.

Istoria fiinţei româneşti s-a înscris pînă la Blaga sub semnul *homoousia*-ei. Ca pecete a participaţiei şi steag al consubstanţialităţii.

Prin sistemul lui Blaga (vezi paradoxele antinomiilor transfigurate din *Diferenţialele divine*) şi *Devenirea întru Fiinţă*, tratatul lui Noica (vezi contradicţia unilaterală: numai devenirea „contrazice" fiinţa) gîndirea speculativă românească aşază primele temelii teoretice ale unei alte gîndiri decît cea nominalistă şi tradiţională. Înainte de a face o schiţă de istorie a lui Ens în ontologia occidentală şi de a ne introduce în istoria fiinţei, ca ştiinţă contică, vom transcrie din *Istoria fiinţei cu metafizică* a lui heidegger, aceste note din capitolele *Fiinţa* şi *Existenţa*: *„aletheia (apeirom, logos, hen-arche)*

Dezvăluirea ca dis-poziţie
physis (reîntoarcerea în sine însăşi)
ousia a-fi-prezent, stare non ocultată
idea vizibilitate (*agathon*) Cauzalitate
energeia Operitate Dispozitivitate *en-echeia to telos*
hyparchein a-fi-prezent, ceea ce domină pornind de la
a-se-întinde-sub-privire
subjectum
actualitas: fiindul-realul-
realitatea
creator-ens creatum
causa prima (ens a se) (...)"[1]

Istoria Existenţei cunoaşte douăsprezece ipostaze:

1. *esenţă primă subiectuală*: omnipersistenţa, *prote ousia.*
2. *înflorire predominantă originară*: prima esenţă gîndită ca *tode ti on*, dominanţa prin *arche.*
3. *energie ontică*: esenţa pură a actualităţii ca existenţă entitativă.
4. *existenţă entitativă*: actul eului cugetător-reprezentare; subiectul; *ego*; existarea este *esse*-le lui *ego sum*; prezenţa.
5. *reprezenteitate în subiect: vis primitiva activa*, actualitatea subiectului, substanţialitatea monadei.
6. *Exigenţei a esenţei; nisus ad existendum*; depăşirea distineţiei *potentia-actus.*
7. *obiectivitate.*

[1] Martin Heidegger, *Nietzche*, II, Traduit de l'allemand par Pierre Klossowski, Gallimard, 1976, p. 379.

www.dacoromanica.ro

8. *existență fundamentală*: esența ființei fundamentului: „ființa însăși în devenirea însăși înspre și contra fundamnetului"; „devenirea «contradictorie» în sine".
9. *Existență restrînsă la uman*: „omul vrea să fie el însuși"; Kirkegaard.
10. *Exigență către transcendență*: a fi personalitate.
11. *Ek-sistenz*: „ek-statica in-sistență în luminișul deschisului și al *Dasein*-ului"; Haidegger.
12. *Eterna reintoarcere la Identic ca existențial*[2]

Ens traduce grecescul *on, eon* cum apare în Parmenide, Quintillian, în ale sale *oratoriae Institutiones*, atribuie paternitatea lui *ens* lui Flavius Fabianus Papirius care folosește pluralul *entia*. Despre echivalența lui *on* cu *ens* avem un gînd al lui Boethius păstrat în *In Isagogen Porphyrii commenta*. În originalul ontologiei românești, Samuil Micu va pune în joc un strălucit gînd propriu în care se arată știutor că; „grecii *on*, latinii *ens* zic, noi l-am putea zice ce este, (...) *âns* (...)".

În *Istoria Ființei ca metafizică*, Heidegger are o interpretare decisivă dar care a rămas încă nefructificată. El observă: „Ambiguitatea *eon*-ului sau *on*-ului, gîndită nongramaticală. Ceea ce înțeleg nominalul (fiindul însuși) și verbalul (ființa), gîndite originar".

Ambiguitatea lui *ens* ca insul însuși și ființă a fost încercată și în gîndirea noastră speculativă. Am numit acest sentiment al ființei *în* românește, sentiment entitativ (de la *ens*) sau contic (de la *eon*). Ce vrea să spună, în fond, un astfel de sentiment eontic?

Sentimentul eontic vrea să spună un gînd al nostru despre trăirea adevărului participației la Ființă. Heidegger, încercînd să traducă marele gînd al lui Parmenide:

Chre:
to legein te nocin t':
eon:
emmenai.[3]

deplîngerea decăderea trans-punerii înțelesurilor aurorale ale spiritului presocratic într-o limbă occidentală. Gîndul acesta: „necesar: astfel s-o rostești, în chip egal gîndirea: fiindul: a fi", poate fi gîndul *propriu* omului, *marele strigăt al Ființei și la Existenței*. Problema care ne preocupă este aceea a duplicității eminentului participiu *eon*, pe care limba latină l-a transpus prin *ens*. „Participiul *eon*, fiindul, spune Heidegger în Was heisst Denken?, nu este, alături de alte participii, și el un participiu. *Eon, ens,* fiindul este mai degrabă acel participiu care adună în sine toate celelalte participii posibile. Dunla semnificație a participiilor rezidă în duplicitatea a ceea ce ele numesc fără să exprime. Dar această duplicitate, la rîndul său, rezidă în ceea ce este în chip *eminent* dublu, și care se ascunde în cuvintele *eon*, fiind"[4].

Duplicitatea eontică, unică în felul ei, conține această eminență: *fiindul își are esența în Ființă și Ființa își are esența ca Ființă a unui fiind*[5].

Metafizica participației fiindului la Ființă, platoniea *methexis*, se întemeiază pe participiul unic *eon* din gîndul parmenidian: *„Chre: to legein te nocin t': eon: emmenai"*.

---

[2] *Idem*, p. 382-383.
[3] Martin Heidegger, *Was heisst Denken?* trad. franc. De Aloys becker și gerard Granel, *Qu'appelle-t-on penser?* P.U.F., Paris 1973, p. 172. Fragmentul lui Parmenide trebuie înțeles, în traducerea lui Heidegger, astfel: „Necesar: astfel s-o rostești, în chip egal gîndirea: fiindul: a fi". Pentru „marele strigăt", v. p. 200.
[4] Martin Heidegger, *idem*, p. 204.
[5] Martin Heidegger, *idem*, p. 204.

www.dacoromanica.ro

Eon cuprinde toată *actul Ființei și ceea ce este* unind sensul verbal al lui *einai* cu cel nominal al lui *to eon*[6].

Filologie, eon poate avea înțelesul de existență și de existent. Uvo Hölscher, în *Sein und Seiendes bei Par menides*, a demonstrat că înțelesul cuvîntului „eon" este *ceea ce este, Seiendes*, fiind, deci, subiect absolut[7]. Atît Burnet, Kernfeld cît și Bröcker, în *Gorgias contra Parmenides*[8], dau gîndului eleatic acest înțeles: „E tot una a gîndi și gîndul că (ceva) este". În *Aurora filosofiei grecești*, Brunet e de părere că „nu trebuie să traducem *to ron prin ființă* (Sein, Being). Acest cuvînt înseamnă *ceea ce este (das Seiendes, What is)*. În ceea ce privește pe *(to) einai*, el nu se întîlnește și nu putea să se întîlnească[9].

Dacă filologia clasică încearcă să adumbrească eminența și temeinicia grecescului *eon*, echivalentul său latinesc *ens* păstrează un-doirea originară, avînd legăturile inițialității intacte: cu principiul, verbul, timpul, rațiunea, temeiul, libertatea, ființa, insul.

Reamintirea lui *ens* – coborîtorul substanței în subiect – își poate începe istoria cu *Ens*-ul lui Cantemir și *inter ens et ens* din *Sacro Sanctae Scientiae indepingibilis Imago*.

Dacă în metafizica lui Cantemir *Ens* era presimțit și subînțeles ca ființă și ființare individuală, un ins dotat cu „ipochimen", în *Învățătura Metafizicii* lui Samuil Micu *Ens* cunoaște primul triumf conștient al dublului înțeles de ființă și ins, capitolul lui Baumeister *De Notione Entis et non-Entis* fiind tradus prin *„De Ins și de Neîns"*.

Dacă vom deschide *Dicționariulu limbei române* al lui Massim și Laurian, vom găsi, în capitolul dedicat Ființei, familia sa de cuvinte, poate stranii în forma lor, dar prin dorul lor originar, demne de o prea euvenită reamintire în lucrarea pe care spiritul o încearcă de veacuri în istoria ființei românești:

„fiendu – de la fire, quum essem: «fiendu în casa mi se presentă; voi fiendu deja maturi, nu se cade».

fiente – fiens, *ens*, care este, care se face.

fientia – fiens, *ens*, esseatia, existentia, substantia, ce este, *ente*, essentia, esistentia, presentia.

fientiare – existere, a fi în fientia, a essista, a figura.

fientiatoriu – existens, a fi în fientia, care figuredia.

fientiatu – care a fost în fientia".

Eliade, la rîndul său, scrie în *Decalog*: „Dar acest *Ens* s-a tradus pe grecește pe alte limbe deus, Deu, Dumnedeu, Dio, Dieu, Got, Allah, Bog, etc. Traducțiele vorbelor din o limbă în alta nu fac niciodată equațiuni mathematice. Fie că mosaist, însă, fie că creștin sau musulman nu înțelege în limba sa cu numele ce dă Ființei Supreme sau Adevăratei Ființe, decît ceea ce Moyse a înțeles prin *Ens* în mascule și în femine totdeodată în activ și în pasiv". Va urma apoi Eufrosin Poteca cu *estimea* sa ce va echivala în „cuvîntarea de estimi" din *Elementuri de Metafizică* cuvîntul italian, al lui Francesco Soave: *ente*.

Începutul marelui destin al lui Ens în subiectivitatea românească îl găsim însă la Eminescu, în această însemnare:

---

[6] Martin Heidegger, *Moira*, în *Essais et conferences*, trad. André Préau, Gallimard, 1976, p. 289-290, V. și nota 3 a traducătorului.

[7] Uvo Hölscher, *Sein und Seiendes bei Parmenides*, comunicare la al V-lea Congres al Societăților de Studii Clasice (F.I.E.C.), Bonn, 1-6 sept. 1969, apud Ion Banu, *Studiu istoric în Filosofia greacă pînă la Platon*, I, partea I. I, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979, p. XCV.

[8] W. Bröcker, *Gorgias contra Parmenides*, în „Hermes", Band 86, 4, 1958, p. 438 apud *idem*, p. XCVI.

[9] John Burnet, *L'Aurore de la philosophie grècque*, éd. franc. par Aug. Reymond, Payot, Paris, 1970, p. 206.

www.dacoromanica.ro

„Das Wesen der Welt *Ens realissimum*
Nonens-Fiens-Ens defiens-Nonens
Ens = E—(t+s+e) : E–t–s–e
Desum
Nonsum–fior–sînt–desum–nonsum
Complexul ideilor obicinuite–vertebrele caracterului–a Eului".

Cu *Das Wesen der Welt* ca *Ens realissimum*, cu acel „ens lipsit de timp" şi Grund, înţeles cu *Ens entium,* va aduce substanţa în subiect deschizînd calea către o nouă substanţă. „Eminescu, spune Noica, în *Povestiri despre om...,* substanţa a devenit subiect. Cultura noastră folclorică, cultura limii largi aşa cum a ştiut el să şi-o însuşească, în sfîrşit rostirea noastră romînească, toate laolaltă se topeau pentru Eminescu într-o substanţă. El le-a făcut subiect. Pătruns de ele, le-a pătruns şi îmbibat, la rîndul său cu subiectivitatea sa, aşa încît codrul se leagănă acum, pentru noi, aşa cum l-a cîntat Eminescu, iar zeii şi oamenii se tînguie după tînguirea lui. Fireşte că se mai pot închipui, în cultura noastră, şi alte subiectivităţi creatoare în care să se rezolve substanţa aceea. Dar între timp Eminescu a devenit substanţă şi subiectele creatoare noi nu mai pot apărea în lumea noastră fără să-l distileze pe el, ca o esenţă, în subiectivitatea lor"[10]. În răspîndirea substanţei Eminescu este o încercare de „afirmare de *subiectivitate* românească"[11].

În Istoria Fiinţei subiectivitatea pune în joc următoarele gînduri:

—„fiinţa este realitatea în sensul reprezenteităţii indubitabile".

—„fiinţa este realitatea în sensul apetiţiei reprezentante, care pornind de la simpla unitate sfîrşeşte prin unificarea, de fiecare dată, a unui fiind, care este o lume".

—„fiinţa ca o astfel de unificare este *actualitas*".

—„fiinţa, totuşi, ca realitate astfel aficace (voitoare în chip preferenţial) are trăsătura fundamentală a voinţei".

—„fiinţa, ca acest a vrea, este ceea ce face constantă consistenţa, care nu mai rămîne o devenire".

—„fiinţa, pentru că fiecare voinţă este un a-se-vrea, se caracterizează prin tendinţa «spre sine însăşi», care ajunge la propria esenţă numită raţiune, ca ipseitate".

—„fiinţa este voinţa de voinţă"[12].

—„fiinţa este *Ens en-sistens*, Ensistenţă*.

Sentimentul eontic întruchipat în subiectivitate este trăirea adevărului, a libertăţii entitative a Existenţei expuse. „Adevărul este, scrie Heidegger în *Ursprung*, starea de neascundere a fiinţării ca fiinţare. Adevărul este adevărul Fiinţei. Frumuseţea nu vine doar să se adauge acestui adevăr. Atunci cînd adevărul se aşază în operă el apare. Apariţia, este ca această fiinţă a adevărului în operă, şi ca operă, frumuseţea. Frumosul nu ţine doar de plăcere şi nu se mărgineşte să fie doar numai datorită faptului că forma s-a luminat odată dinspre Fiinţă, care este esenţa de fiinţă (*Seiendheit*) a fiinţării. Pe atunci, fiinţa survenea ca *eidos. Idea* se rostuieşte în *morphé* şi *hyle*, în speţă *ergon*-ul, este modalitate a prezenţei devine *actualitas* a lui

[10] Constantin Noica, *Povestiri despre om după o carte a lui Hegel*, Cartea românească, Bucureşti, 1980, p. 52-53.
[11] *Idem*, p. 53.
[12] Martin Heidegger, *Die Metaphysik als geschichte des Seins*, 1941, în *Nietzsche,* II, trad. Par Pierre Klossowski, Gallimard, 1976, p. 362. *Die Metaphysik als geschichte des Seins* şi *Entwürfe zur Geschichte des Seins als Metaphysik*, sînt prezente în toată lucrarea.

www.dacoromanica.ro

ens actu. Actualitas devine realitate. Realitatea devine obiectualitate. Obiectualitatea devine trăire"[13].

Trăirea obiectualității este o luminare a adîncurilor esenței *lucrului* căci lucrul este, după o vorbă a lui zarathustra, medicul omului. „Nucleul lucrului grecii îl numeau pesemne, scrie Heidegger, *to hypokeimenon.* Pentru ei, acest caracter „nuclear" al lucrului se referea la ceea ce stă ca temei şi există constant. Caracteristicile se numesc însă *tà symbebékota*-ceea ce apare împreună cu fiecare lucru existent şi survine întotdeauna laolaltă cu el"[14].

Existența fundamentală a gîndirii greceşti a ființei ființării va fi *trans-pusă* în orizontul gîndirii romano-latine – *hypokeimenon* devenind *subjectum, hypostasis: substantia, symbékos: accidens*[15].

Ens actu, ca trăire, este fiindul ca *subjectum*, lumea lui *ens creatum* („fiindul este *subjectum* în sensul *hypokeimenon*-ului, care are ca *prote ousia* marca sa distinctivă în ființa-prezentă a ceea ce este în fiecare clipă") (Heidegger, *Die Metaphysik als Geschichte des Seins*)[16]. *Subjectum* şi *substants* coincid ca orizont al înțelesului şi definesc subsistentul şi realul substanței. *Substantia* este *ousia hypokeimenon*-ului. *Hypokeimenon* ca sub-iacență rosteşte ceva prin *logos*. „*Logosul* şi cu el *hypokeimenon*-ul ajung în sfera interpretării termenului de traducere *ratio (hreo, hresis:* discurs, *ratio; reor.* a enunța, a ține pentru, a justifica*). Ratio*, în conformitate cu aceasta, este alt nume pentru *subjectum*, sub-iacentul"[17].

Rostirea modelează esența subiectului, ea devine determinația întru-temeiului (*arche, Untergrund*) şi a temeiului (*aitia, Grund*).

Spiritul eontic şi spiritualitatea

Subiectivitatea românească înțeleasă ca o căutare a temeiului dătător de linişte, siguranță şi libertate trebuie să renască în orizontul originar al Ființei.

Arhetipurile spiritualității româneşti – *Miorița, Luceafărul, Tinerețe fără bătrînețe şi viață fără de moarte, Archaeus* – vămile prin are sufletul, chipurile prin care spiritul, transparențele prin care geniul național au transferat substanța Spiritului Universal într-o rostire proprie subiectivității româneşti – sînt temeiurile *filosofiei culturii* la Blaga şi ale *filosofiei ființei* la Noica.

Blaga şi Noica au căutat să cunoască, să intuiască şi să realizeze determinantele spirituale ca esențe ce exprimă calitățile ființei românești în general. Blaga ba porni, în filosofia culturii, de la fundamentul de jos – de la „matricea stilistică".

Teoria matricei stilistice e strîns legată de mumele goetheene cunoscute de plăsmuitorul german al lui *Faust* din Plutarh, cel ce ne spune că „în cîmpia adevărului zac fără mişcare proiectele, formele şi străvechile chipuri a tot ceea ce s-a întîmplat şi are să se întîmple şi din veşnicia care le înconjoară, acestea se scurg asemenea timpului". În consens, filosoful *Spațiului mioritic* afirmă că, „tradiția noastră e matricea stilistică în stare binecuvântată ca stratul mumelor". De aceea, Blaga, iubind şi admirînd cultura populară, îndemna „mai presus de toate să luăm contactul [...] cu

---

[13] Martin Heidegger, *ursprung*, în M. Heidegger, *originea operei de artă* trad. şi note: Thomas Kleininger, gabriel Liiceanu. Studiu introductiv Constantin Noica, Editura „Univers", Bucureşti, 1983, p. 94-95.

[14] *Idem*, p. 36-37.

[15] *Idem*, p. 37.

[16] *Op. cit.*, în *Nietzche*, II, ed. cit., p. 361.

[17] *Idem*, cap. „*Mutația hypokeimenon*-ului în *subjectum*", pp. 344-349.

www.dacoromanica.ro

centrul ei generator, binecuvîntat centru generator". Potențele creatoare ale apriorismului românesc se cunosc și ne vom opri la prima determinantă spirituală – anume *spațiul mioritic*, „substrat spiritual al creațiilor anonime ale culturii populare românești", „înzestrat cu specificele accente ale unui anume sentiment al destinului"[18].

Cu „cheia de aur" dăruită de Miorița, prin ideea acestui orizont spațial, inconștient, Blaga speră să deschidă „multe din porțile entității românești"; ideea esențială constă în solidaritatea sufletului românesc cu spațiul mioritic: „cu acest orizont spațial se simte solidar ancestralul suflet românesc, în ultimele sale adîncimi"[19].

Opinia că *Miorița* merită rangul de „adevărat arhetip al spiritualității populare românești" (Mircea Eliade) e împărtășită de numeroși folcloriști, sociologi, filosofi. Oare dezvăluie, în adevăr, această baladă (chiar „unică în experiența spirituală a poporului român"), în întregime și profunzime, geniul nostru etnic?

În reevaluarea întreprinsă în *L'agnelle voyante* (*De Zalmoxis à Gengis-Khan*), Mircea Eliade explică adeziunea aproape totală la *Miorița* prin *sensul impus* de baladă *adsurdului însuși* „răspunzînd nefericirii și morții printr-o feerie nupțială"[20].

Un examen mai puțin feeric a propus Constantin Brăiloiu în lucrarea *Sur une ballade roumaine: La Mioritza*, susținînd că „le texte nous livre deux thèmes, ici confondus, mais distincts, par eux-mêmes et dissociables"[21]. Prima temă folclorică este a *morții asimilate nunții*, particulară, se spune, folclorului balcanic. *Sermo suppositus* al Sfîntului Augustin conține și le această asimilare fiindcă tema e străveche, avînd rădăcini în preistorie[22]. Chiar limbile sanskrită și greacă au păstrat acest adînc mister al nunții sacre: a lua în căsătorie (êko bhû, a deveni unu) înseamnă și amuri, așa cum grecescul *teleo* înseamnă „a fi desăvîrșit", „a fi căsătorit", „a muri"[23].

A doua temă este după Constantin Brăiloiu „substituția unui element sau obiect întîmplător în accesoriile normale ale ceremoniilor țărănești".

Scriind filosofia ființei românești, Noica va începe de la pre-ființă, după cum va proceda cu deducerea maladiilor constituente ale spiritului românesc.

Noica alege *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte* pentru posibiliattea întrevăzută în totalitatea epică a basmului de a ilustra prin împlinire modelul ontologic care prelungește sentimentul românesc al ființei.

Entuziasmul lui Noica („nu cunoaștem o altă operă în proză a geniului românesc care să aibă atîta miez"[24]) este bine întemeiată și nu se sprijină numai pe idea lui Lazăr Șăineanu din *Basmele române* (1885), („astfel este întîiul basm din Ispirescu *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte* care, sub forma-i integrală, pare a fi necunoscut în literatura folclorică europeană"[25]) ci și pe demonstrația lui Eminescu

---

[18] Lucian Blaga, *Spațiul mioritic*, în *Trilogia Culturii*, F.R.L.A., București, 1944, p. 167.

[19] *Idem.*

[20] Mircea Eliade, *De Zalmoxis à Gengis-Khan, Études comparatives sur les religions et le folcklore de la Dacie et de l'Europe orientale*, Payot, paris, 1970, (chap. VIII: p. 218-247), p. 244.

[21] Constantin Brăiloiu, *Sur une ballade roumaine: La Mioritza*, Genéve, 1946, p. 4, apud. M. Eliade, op. cit., p. 228.

[22] Mircea Eliade, *op. cit.*, p. 242. Învățatul român citează un fragment din Sf. Augustin, *Sermo suppositus*, 121, 8 (*În Natali Domini*, IV).

[23] Ananda K. Coomaraswamy, *Hindouisme et bouddhisme*, trad, de l'anaglais par René Allar et Pierre Ponsoye, Gallimard, 1972, p. 32 și p. 105.

[24] Constantin Noica, *Sentimentul românesc al ființei*, Editura Eminescu, București, 1978, p. 112

[25] [26] Lazăr Șăineanu, *basmele românești în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, ediție îngrijită de Ruxandra Niculescu, Prefață de Ovidiu Bîrlea, Editura Minerva, București, 1978, p. 247.

www.dacoromanica.ro

din *geniul național* („Timpul", 1881): „între legendele noastre naționale e una (în colecția Ispirescu) de străvechе origine desigur și de-o mare adîncime. Un om primește de la ursite privilegiul vieții fără de moarte și tinereții fără bătrînețe"[26]. În finalul articolului *geniul național*, Eminescu îl numește pe „omul pururea tînăr" drept „geniul neamului românesc".

Contemplația din finalul *Geniului național* se ridică pe echivalența: *omul pururea tînăr-Archaeus*. Propoziția: *Întru ființa* sa nemărginită" scrie că absolutul „*E Brahm, e Un, e hen kai pan*". Marele poet a dat glas în această însemnare unei filosofii adînci: că există în toate gîndirile un fel de *pecete eontică a reprezentării Ființei*. Spiritul românesc doar nuanțează punînd accente diferite pe claviatura unei orgi universale care este spiritul manifestant al Ființei, fiind unul dintre sunetele spiritului întreg. Participarea are un dublu sens. Este o coparticipație. Este povestea plină de tîlc a entitativității ființării. IIns provine din latinescul ens prin care, știm, filologia traduce grecescul *eon* (*eon* neduplicat), participiul care în dublul său sens adăpostește *actul ființei* și *ceea ce este*, ființa și fiindul. În românește: *ființa* și *insul* își coapartin în distincție fără separație. Problema este a răsfrîngerii și a conlucrării spiritului eontic cu firea subiectivității proprii. Rosturile ce se autodescriu într-o *reamintire a Ființei* ar fi aceasta: *interioritatea mai adîncă, răsturnarea separării, marea deschidere*.

Orice cultură profundă își este sieși datoare cu Istoria Ființei și istorisirile fundamentelor proprii. Istoria culturii noastre se poate bine oglindi pe sine scriindu-și istoria Ființei zugrăvind întruchipările prin care se rostește gîndirea în spiritul și limba românească, istorisindu-și în fața historialului european „potențele arheale".

Un sistem care să lumineze adevărul propriu al Ființei românești trebuie să arate în esență cele trei mari stări care întrețin lămurirea noastră (în lume): prima vrea să cuprindă, pe cît va putea, ENSISTENȚA sau despre *noua interioritate vie*, lucru care pare să fie „sarcina spirituală a Europei"; a doua va trebui să înceapă un tratat despre arhei în care ar trebui evaluate fundamentele proprii, tratînd contemplația cu arheul con-ținut de gîndurile noastre românești; în fine, o încercare care să pună în cumpănire și neuitare tot gîndul lui *methexis* în care fiindul participă la Ființă, într-un fel o depășire a metafizicii occidentale, căutînd o dreaptă CALE ÎN-SPRE ENS.

Înălțimea speculației ontologice pe care o oferă „duplicitatea unică în felul ei" a participiului parmenidian *eon* ne-o pot pune în față în mod fericit numai pacea și liniștea strălucitoare a eminentului Ens, răsărit arheal, ca Ființă și Ins. O întemeiere ontologică a românescului pe calea lui Ens ar putea să dizolve toate complexele teoriilor privind „specificul național".

În caietul-dicționar german-latin-român 2289 Eminescu găsea putere de întemeiere a unui gînd genial din eminența originară a lui *Grund, ens entium* înțelegîndu-l ca fond izvorîtor. Temeiul, Grund, ca fundament traducea grecescul arché (arheul) și poetului i-a căzut sub privire ca *ens entium*. O punte între temeiul fondului izvorîtor și ensul enșilor lui Leibnitz se poate face prin zona leibniziană a lui Schelling, prin disertația schopenhauriană despre principiul rațiunii suficiente (*Über die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde*), ori *Kant*.

Leibniz gîndește: *Ens entium, ens summum, causa realis*. Schelling meditează: voința este fond, este *Sehnsucht*.

Voința este *subjectum* înțeles ca *hypokeimenon*, ca bază și egoitate, logos. În *Weltalter*, Schelling îl transpune pe Ens prin *hypokeimenon*, Eminescu rostește: „Hyperion, izvor de viermi/Voința fără sațiu/El zboară, gînd purtat de dor/ Pîn singur e cu totul/Ei își atîrnă micul eu/ de-a vieței lor durere".

www.dacoromanica.ro

Lumea în care arheul Ens-ului se desfăşoară estre plină de întruchipări omologabile. Ens este Grund – ens entium, temei, voinţă, Sehnsucht-dor, hypokeimenon, bază, logos, eu, Selbstheit-dentitate. „este unul şi acelaşi spirit, care doarme în piatră, visează în plantă şi se deşteaptă în om", scrie Maiorescu despre viziunea lui Schelling asupra lumii sufletului, Weltseele. Arheul lui Eminescu este în felul lui „unul şi acelaşi princip de viaţă". Dar să lăsăm Marea Deschidere a Lumii lui Ens în deplină libertate necomentată, căci ea vorbeşte de la sine ca *un-doire**, şi să ridicăm o întrebare asupra putinţei de esenţă a românescului. În ceea ce priveşte românescul nostru, Eminescu, Blaga, Noica ne-au spus că are mai puţină realitate şi este mai mult un posibil. Ce să fie posibilul care ar da seamă de temeiul românescului? În Aristotel, posibilul este *dynaton*, „este proprietatea pe care o are materia de a primi cutare ori cutare formă": *esti d'he men hyle dynamis to d'eidos entelecheia.* Posibilul lui Leibnitz nu e un mod de a fi, „o proprietate", acest posibil este *esenţă*, stare *în desfăşurarea, adevărat subiect al substanţei şi început al ei.* Posibilul leibnitzian este pre-monadic. Mateia „hiletică" avea iniţial înţelesul lemnului din codru. Codrul pare a fi adăpostit şi posibilul nostru, sub buna supraveghere a arheului care rabdă liniştit: „În temeiul codrului/cale nu-i, cărare nu-i/Că de-a foat vreo dată cale/ Ea s-a prefăcut în vale./ De-i cărare unde va/ Nu mi-o ştie nimenea".

Temeiul nostru e subtil, el nu ţine de vreun real îngust, ci el se între-ţin prin posibilul larg. Posibilul, pentru noi, e mai bun şi mai bogat şi mai liber decît realul. Realul este hotărît de cine ştie ce orizont fără orizont – în schimb, posibilul stă în corespondenţă eontică cu generosul arheu al Ensului. *Posibilul este exigenţa exigenţei.* Şi, de aceea, fiinţa românească nu se tratează cu temeiul, ci cu arheii: neavînd „fundamente proprii" – dar oare cine are? – trabuie să ne interogăm aproprierile potenţiale apelînd la un Tratat despre Arhei. De aceea, trebuie să-i dăm dreptate lui Eminescu care gîndea răsturnarea genială: arheu-realitate-cu-putinţă: „Archaeus este singura realitate pe lume". Aşadar, românescul trebuie să lucreze cu posibilul şi să nu se hotărască prin real, căci iată, după vorba lui Eminescu, arheul posibilului ne poate aduce sungura realitate-cu-putinţă pe lume; şi lumea noastră posibilă *ordo idearum* – e lume neîntreruptă de *ordo rerum: „o lume ca nelumea este posibilă neîntreruptă fiind de o altă ordine de lucruri".*

Ceea ce gîndeşte Eminescu este o depăşire a românescului. După un secol XIX, aşa cum a fost, este nevoie de un *ev de ensistenţă*, căci insul numai prin propria regăsire de sine va regăsi uitata Fiinţă. Ensistenţa este o bună staţionare a gîndului înspre contemplaţia Enssistenţei. De aceea, *entelechia* fie pentru o vreme, pînă cînd eul omului se va înălţa pînă la Sinele său mai temeinic, bunul adăpost al Enssistenţei. De aceea, *entelechia noastră românească trebuie să răstoarne posibilul într-un real ensistenţial.*

Întregirea temeiului românesc este non-dual㠹. E o blîndă un-doire, prin care Ens stă deschis înspre Fiinţă şi către Ins. Insul românesc a avut presentimentul întregii lumi a posibilului şi a dat doar înţelesul său. Ca un bun *Ens ce se află în stare*, insul are siguranţa şi liniştea Sinelui mai adînc dată prin poziţia lui ens-sistenţială: are presinţirea unui ceva aruncat în lume ca orice fiinţă-care-este-aici-oricînd-în-ekstază.*Ens-ul ce se află în proprie stare este Ens-sistenţa.* Pentru insul românesc cu ensul lui cu tot, a fost să se întîmple să fie *între.* Explicaţia bună-*stării* lui între lumile lui Ens – între existenţa şi essentia, între Occident şi Răsărit, între Ek-sistenz şi En-sistenţă, între luminare şi uitare, *inter ens et ens,* între prezenţă şi absenţă, în „între" consistă în un-doirea lui. Ontologic, *un-doirea* este identică marii Dechideri a Ensului.

---

* *Un-doirea* este însuşi Pliul *eonului, Zwiefalt*, a fi între, Fiinţa-Devenire.

www.dacoromanica.ro

Pur şi simplu trebuie să ne minunăm de această poziţie ontologică plină de noimă! Această noimă plină de tîlc şi de sens devine vizibilă dacă desfăşurăm istoria rostirii, *Cantemir, Eminescu, Blaga, Noica.* Orice arheu este plin de un-doire. Dorul popular este o plăcere de durere, o nostalgie, deci un drum între ceva şi ceva. *Ens*-ul lui Cantemir se desfăşoară în Marea lui Deschidere ca un-doire în-spre fiinţă şi către ins. Gîndirea „ipochimenului", ca himera filosofilor, zăcînd sub alt lucru, are substanţă cît orice gînd mare al contemporanului său, Leibnitz. *Eonul* lui Eminescu cercetează firea, dar chipul lui e peste fire şi imprimă Marea reîntoarcere la Identic. Calea ce deschide Luceafărul spre Sinele mai adînc nu va fi niciodată urmată de vreun pămîntean firesc, căci ea e calea suprafireştilor. *Arheul* e vîrful contemplaţiei, e spiritul Universului, începînd să coboare în om ca „acelaşi princip de viaţă". Eonul şi arheul caută veşnic *Calea.* Pentru Blaga dorul echivalează cu o întreagă filosofie a *existenţei.*

Întru al lui Noica întreţine şi el apropierea şi depărtarea, e un cuvînt mergînd pe drumurile care caută calea. A găsi calea gîndului unui popor care ocoleşte o istorie întreagă pentru a-şi hotărî geniile înseamnă a fi un om de gînd românesc. Pentru noi, ocolul acesta himeric se întruchipează în mod obligatoriu, ca subsistenţă a consistenţei, în înfiinţare cu: *Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte, Sacro-Santae Scientiae indepingibilis Imago, Divanul sau gîlceava înţeleptului cu Lumea, Archaeus, Luceafărul, Memento Mori, Eonul dogmatic, Spaţiul mioritic, sentimentul românesc al fiinţei, Spiritul românesc în cumpătul vremii, Devenirea întru Fiinţă.* Calea s-a prefăcut: „În temeiul codrului/cale nu-i, cărare nu-i/Că de-a fost vreo dată cale/ea s-a prefăcut în vale/De-i cărare unde va/Nu mi-o ştie nimenea". Calea neştiută pare a fi sau trebuie să fie Calea în-spre Ens pe care insul şi-a propus-o spre a o arăta şi altora. Insul merită o îngrijire atentă a eului său îmbătrînit şi obosit – de Nietzsche – cum nu i-au oferit decît descartes şi Leibnitz, dînd putere chipului său ca subiect şi arătînd subiectului calea adîncului Sine, insul merită o cercetare care să uite p clipă soarta lui de ek-sistent, esenţa sa ca Ek-sistenţă, insul merită punerea lui în legătură originară cu Ens-ca ENSISTENŢĂ. Întemeierea românescului trebuie să se transfigureze într-o depăşire a românescului, căci trebuie spus lămurit: nu există un sentiment românesc al fiinţei ci un sentiment al Fiinţei în româneşte (în germană, în franceză etc.). Să numim acest sentiment al Fiinţei întreţinut de limba noastră cu limba Fiinţei: *sentiment entic*(entitativ) al Fiinţei. Această depăşire se poare produce prin punerea în lumină a lucrărilor arheului: aproprierile românescului. Adică trebuie arătat, nouă mai întîi şi apoi lumii, că prundurile acestui popor au rămas temeiuri pure. A filosofa la nesfîrşit ce este o „veche problemă". Depăşirea românescului reclamă o reîntoarcere originară a gîndului spre arheii care au devenit proprii graţie lucrărilor consistenţei posibilului ca esenţă a firii noastre. De aceea, trebuie meditat adînc asupra cuvintelor care consfinţesc adevărul nostru ontologic: arheu, temei, raţiune, Ens, Fiinţă, ins, fire, întotdeauna... Cînd vom putea arăta exigenţa lumii lor strălucitoare, acea nelume a *străfundurilor fără fund* atunci vom descoperi cît de plin este de Ens orice arheu care ne-a devenit propriu. Totul trebuie pus în lucrare într-un *tratat despre arhei.* Un „tratat" plin de griji, fiindcă trabuie să aibă în pază încordarea care întreţine genunea gîndului, acea genune a gîndului care a încercat să străbată drumul pînă la mintea noastră cea de pe urmă, un-doind prin Ens, arătîndu-se ca noimă.

Ca să ne dea veste că, dacă avem o existenţă pe care vrem s-o trăim ca Ensistenţă, trebuie să ne păzim noima. Căci numai *re*-gîndirea Ensistenţei poate să arate Calea înspre Ens, cea dătătoare de siguranţă şi linişte ontologică, de libertate în *Casa Fiinţei.*

www.dacoromanica.ro

Ens şi căile lui în-spre Fiinţă şi către Ins

Raţiunea limbii este însăşi libertatea rostirii Fiinţei. Există un cuvînt care dă seamă atît de fiinţa generală cît şi de individ. El este Ens care în latină înseamnă fiinţă şi a coborît în româneşte ca ins. Pe Ens l-am găsit zăcînd neluminat în marea *Sacro-Sanctae Scientiae indepingibilis Imago* a lui Cantemir.

Ens, entis ca participiu prezent al lui „sum" a fost creat de Caesar, în analogie cu „possum, potens, potes": „Graeci autem participio utuntur substantiuo (scil, *on*)... quo nos quoque secundum analogiam passemus uti, nisi usus deficaret participi frequens. Quamuis Caesar non incongrue protulit «ens» a uerbo «sum es», quamodo a uerbo «possum, potes», «potens»"[27]. (priscien apud Meillet, Ernout; idem infra). Substantivul „entia" apare la Quintillian[28]. Pe grecescul *ousia* latina îl închipuieşte ca *essentia* cuvîntul fiind creat, se pare, de Cicero după tipul „sapere, sapiens, sapientia". *Essentia*, model lingvistic pentru *substantia* lui Seneca, va înlocui *natura* ca „foarte general" şi „imprecis".

Undeva, în *Logica* sa, *Incompendiolo universae logices institutionis proemiolum*, Cantemir identifică *essentia* cu *substantia* şi judecă pe Ens drept ceea ce există prin sine: „*Essentia est res per se existens*, nec egens alterius ad sui constitutionem, *vel Ens est, quod per se non potest esse*, sed habens in alio existentiam et quaquam omnes categoriae ab ente dividantur..."[29]. Pentru a lumina orizonturile medievale ale metafizicii lui Ens trebuie să amintim un înţeles al lui *ex-sisto* cum apare într-un text al lui Cicero (pe care cantemir îl ca cita în *Divanul*). Cicero spune undeva: „Ex-sistere spelo" ceea ce înseamnă „a ieşi din peşteră". Există aici o legătură adîncă a conceptului de „existentia" ca ieşire, ca stare care iese în afară pentru a se dezvălui, cu Fiinţa. Această „existentia" pare să păstreze la Cantemir caracterul fundamental al identităţii cuvîntului *energeia* cu fiinţa. Energhia, în *Scara numerelor şi cuvintelor*, este „putinţa a face, făcătoare, lucrare", o năzuinţă de realitate. *Energeia* a căpătat în Evul Mediu, prin *ousia* lui *tode ti* ca reprezentare a lui *idea* („chipul a fietecui lucru pre carile mintea plăzmuindu-l ca cum iaste îl informuielte" va spune Cantemir), numele şi consistenţa lui *actualitas* ca realitate şi *existentia* ca existenţă. În *Sacro-Sanctae scientiae* arheul lucrurilor „convinge" spiritul gînditorului, chiar aşa în dezacord cum e, să convoace *idea* platonicienilor. Astfel, bătrînul mag, povestitorul gîndurilor sacrosancte, rosteşte: „Glasul a orînduit

---

[27] „Grecii însă se folosesc de participiul substantivizat (adică *on*)... de unde, urmînd analogia, chiar noi trecem la a o folosi – dacă nu ar lipsi folosirea participiului în mod frecvent. Cezar nu în mod nepotrivit îl derivă pe «ens» de la verbul «sum, es», precum din verbul «possum, potes», «potens»".

[28] Quintillian (în *Oratoriae Institutiones*, L. II c. 14, *Oeuvres complètes*, publiées sous la direction de M. Nisard, paris, Didot, 1881, p. 69 b) atribuie lui Flavius fabianus papirius paternitatea latină a cuvintelor *essentia* şi *entia*.

Despre echivalenţa lui *on* cu *ens* Boetius spune: „Ab eo enim quod dicimus est, participium inflectentes, graeco quidem sermone *ón* latine *ens* appellaverunt". (în *In Isagogen Porphyrii commenta*. Rec. S. Brandt, Vindobonae, 1906, III, ib. col. 108, 109). Apud *Le „De Ente et Essentia"*, de S. Thomas d'Aquin. Texte établ d'après les manuscrits, parisiens. Introduction, notes, et Études historiques par M.-D. Roland-Gosselin, O. P., Le saulchoir, kain, 1926, n. 2, p. 8-9.

[29] „Esenţa este lucrul care există prin sine însuşi; neacţionînd pentru formarea sa, aceasta se dezvăluie în mod diferit de *ensi* prin sine şi nu acţionînd diferit pentru formarea sa; sau Ens este ceea ce prin sine nu poate să fie dar avînd o existenţă în alt sens şi toate categoriile se divid din Ens". (*Manuscrisul latin 76*).

www.dacoromanica.ro

printr-un fir continuu şi ncîntrerupt ca arheii lucrurilor să primească forme perfecte şi să le imprime elemcntului apci simple şi pure, aşa ca să formeze ceva inerent cu cel pus în el, conform cu o determinare periodică – pe care Platonicii strîmb au numit-o *idee* – şi i-a dăruit şi a întărit ca în lucrarea lor să fie neobosiţi şi neosteniţi cu depline puteri. De unde se observă foarte bine că arheii pot desăvîrşi formele, dar nu pot fi cauza lor". Aşadar, în gîndul lui Cantemir *aitia* şi *arche* se deosebesc (sub inspiraţia lui Aristotel). Cantemir gîndea că *eidos-ul*, înfăţişarea, forma este *ousia* fiinţei individuale, gînd pe care îl găsim exprimat cu o fericită echivalenţă în *Divanul*... său, demonstrînd o bună cunoaştere în interiorul ontologiei lui Ens ca Fiinţă şi ins. La Aristotel, fiinţa *energeia*, consistă în realitatea şi existenţa lui *tode ti*. „Acest lucru anume" este un eon=ens, un participiu neduplicat care culege în el, totodată, Fiinţa şi insul.

În *Metafizica* lui Cantemir intelectul e „ne-norocit" adică n-are o soartă bună căci el trebuie să culeagă „în creasta îndoielilor" nimicul din Fiinţă (*nihil de Ente*) şi să se ridice „în valea mizeriilor" de la nimic la Fiinţă (*à nihil-ad Ens*), e intelectul unui prinţ al atodetiei refuzînd creatul, momentul, perisabilul şi nimicul. Aici, latinescul Ens, scris cu majusculă, înseamnă în româneşte Fiinţă. Cînd cunoaşterea rezultatului ultim stă sub semnul crizei, ştiinţa contemplativă trebuie să discearnă diferenţa pură şi simplă între cele ce sînt acelaşi: între timp şi timp, între esenţă şi esenţă, între nimic şi nimic, între ens şi ens. Aici, latinescul „ens", scris cu minuscule, înseamnă în româneşte fiinţa individului, ins.

De la Cicero la Heidegger *existenţa* a străbătut o lungă istorie, de la *ex-sistentia* la Ek-*sistenz*. Metafizica s-a ocupat aproape în exclusivitate de realităţile „stării în afară", ale extazei ontice. Prin Ens se iveşte o fericită posibilitate de a ne ocupa din interiorul Fiinţei în Fiinţă de ENSISTENTA ei, ca adăpost al *en*-stazelor lui Ens ca Fiinţă şi ins. În româneşte, povestea lui Ens începe cu Cantemir, continuă cu Samuil Micu care îl traduce pe ens prin „îns" şi, negativ, „neîns", cu Eufrosin Poteca gîndind la însul gîndului şi la „lumea aceasta" ca îns împlinit şi „ziua de mîine" ca îns neîmplinit, cu Eminescu meditînd asupra Ens-ului său (cuprins între Nonens, Fiens şi Defiens). Luminarea lui Hyperion dă consistenţă unui mit plin de adevăr care face să ţină lumile în întruchiparea lor de lume-archè şi lume-mundus. Pentru Noica, „Ens n-a devenit chiar ins, persoană, dar a devenit un fel de estime [...] care ar avea o esenţă drept fiinţă, o existenţă drept estere şi o fire drept natură"[30].

Pe Ens l-am găsit, nedezvăluind,în *Sacro-Sanctae Scientiae indepingibilis Imago* (*Theologo–Physices Principia Sacra Praefiguratio scientiae sacrae*) *Liber Primus*: Cap. I: *Ad sacram scientiam qua via procedentum sit, sensus ab intellectu, aenigmatice docetur et modum inveniendae veritatis tradit*: „În vale miseriarum, in carumine contributionum, atque in caligine rerum ignorabilium, occupatus misellus humanus intellectus et immateriale lumen, materialibus corporeitatis crassi-ciebus obrutum, indissolubilibus sensuum vinculis, obstrictum, atque in ignorantiae barathrum pene totaliter corruntum perfundatumque, ut Creatum de Increato, ut momentaneum de aeterno, ut *nihil de Ente*, ut mortale de Immortali, et ut audacius quid dicam, ut mortuum de vita, verba facturum, luminisque projrij ad cognoscibilium apprehenssionem radios vibraturum, unde nam inchoaturum et quorsum finem directurum sit, solicite et anxie dubitanti mihi, a Creatura ad creatorem, a nunc ad aeternitatem, ad accidente ad essentiam, *à nihilo ad Ens*, a mortali ad Immortalem, et a morte ad vitam ascendendum, atque progrediendum esse, jamjam deliberaturo, amicus syncerus, fidusque sodalis abviam factus postque modestam congratulationem,

[30] Constantin Noica, *Spiritul românesc în cumpătul vremii. Şase maladii ale spiritului contemporan*, Editura Univers, Bucureşti, 1978, p. 160-161.

www.dacoromanica.ro

quid usque adeo cogitabundus deambulatorium terris inquit. Quem ego honorifice resalutatum Comitem perambulationis, et participem mearum dubitationum, facio et succinte recommendatis ispi mearum haesitationum disquisitionibus, bona quidem infit comparatio, sed indigna (ut mea fert opinio;) est talis, promta deliberatio (deliberamus enim ea, quae exacte cognoscimus, non ea, de quibus egre dubitamus). Siquidem dubitatio signum discriminis est, discrimen autem ultimi ignorationem praesupponit. Quamobrem, primo necessum est, simplicissimam, purissimamque facere differentiam, inter tempus et Tempus, inter aeternitatem et aeternitatem, inter accidens et accidens, inter creaturam et creaturam, inter nunc et nunc, inter essentiam et essentiam, inter nihilum et nihilum, *inter ens et ens*, inter mortalem et mortalem, inter immortalem et immortalem, inter vitam et vitam, et inter mortem et mortem, differentia enim contrariorum, cum ut plurimum, pre se pateat, nec demonstratione indiget nec denique tute ad viam ducit verae cognitionis. Quid enim adeo magni aestimandum novisse, corpus sentivis subiectum, esse mortale, animam autem intellectualem, esse immor-talem?". „Nenorocitul intelect omenesc prins în valea mizeriilor, în creasta îndoielilor şi în negura lucrurilor ce nu se pot cunoaşte, iar lumina imaterială, copleşită de bezna materială a corporalităţii, încătuşată de lanţurile indisolubile ale simţurilor şi aproape cu desăvîrşire prăbuşită în nesaţiul ignoranţei şi nevoindu-se ca să explice pe cel creat de cel necreat, pe cel vremelnic de cel etern, *nimicul din Fiinţă*, muritorul din nemuritor şi ce lucru mai îndrăzneţ să spun? – pe cel mort din viaţă şi să facă să lucească razele luminii proprii pentru priceperea celor de cunoscut, muncit de idea de unde să înceapă şi către care ţel să se îndrepteze, mie care stăteam la îndoială cu nelinişte şi îngrijorat cum să mă urc şi să înaintez de la creatură la creator, de la acum la eternitate, de la accident la esenţă, *de la nimic la Fiinţă*, de la muritor la nemuritor şi de la moarte la viaţă, pe cînd stăteam astfel pe gînduri îmi ieşi în cale un amic sincer şi tovarăş credincios; după o salutare modestă îmi zice: De ce frămînţi poteca stînd mereu pe gînduri? Salutîndu-l respectuos la rîndul meu îl iau ca tovarăş al plimbării şi părtaş al îndoielilor mele şi după ce îi explic pe scut obiectul ezitărilor mele, îmi răspunse:

—Ce e drept, comparaţia este bună, însă, după a mea părere, o deliberare astfel aranjată, e nedemnă, căci noi deliberăm asupra celor ce cunoaştem exact, nu asupra celor despre care ne îndoim dureros. Dacă într-adevăr îndoiala este semnul unei crize, criza presupune ignoranţa rezultatului ultim. De aceea este necesar ca mai întîi o foarte simplă şi pură diferenţă între creatură şi creatură, între acum şi acum, între timp şi timp, între eternitate şi esenţă, între nimic şi nimic, între *a fi şi a fi*, între murilor şi muritor, între nemuritor şi nemuritor, între viaţă şi viaţă, între moarte şi moarte, căci diferenţa celor contrare, din momentul ce este evidentă de la sine, nici n-are nevoie de vreo demonstraţie, nici în fine nu ne duce la calea adevăratei cunoştinţe. Căci cum poate fi de vreun mare folos, dacă cunoaştem, că trupul, supus simţurilor, este muritor, şi că sufletul intelectual este nemuritor?"[31].

Principil lui Cantemir, ca şi arheul vanhelmontian se prezintă ca „vector material al specificităţii" individuale, el dă socoteală prin *inconsistenţa* lui fundamentală de lumea individuală ce se reculege în arborele metafizic al lui „ens seminal". Ca nenorocitul intelect, cel fără soartă de înfiinţare, care, „prins în valea mizeriilor", „în creasta îndoielilor" – cercetează „creatul din necreat", „trecătorul din etern", „nimicul din Fiinţă", tot aşa arheul lui Cantemir îşi caută substarea şi firea

[31] Traducere de Nicodim Locusteanu, în D. Cantemir, *Metafizica*, col. *Biblioteca universală*, nr. 158-161, Bucureşti, 1928, p. 24-26. Acest capitoll, inedit ca întreaga *Sacro-Sanctae Scientiae indepingibilis Imago*, se află în *Manuscrisul latin 76*, Fondul B.A.R.S.R. şi l-am publicat integral în „Ramuri", nr. 5, 1981.

www.dacoromanica.ro

uitate. Cele două năzuințe principale ale arheului vor fi aşadar: reculegerea inconsistenței şi îmbogățirea ei sub-sistență şi căutarea substanței bune a nimicului în fire.

Individualul lui Cantemir domină, cu aeheul lui „specific" cu tot, ca aura vanhelmontiană, firea cea fragedă este substanța ființării. Om european, Cantemir stptea ca ins tradițional în preorizontul Ființei şi, cercetîndu-l pe Ens, găsea că Ființă nu avea nici ființa supremă, firea divinului fiind „ființa cea ascunsă": „Preabuna dară a lui Dumnădzău cinste şi ascultare iaste: «Poruncile lui a urma şi cît în putința omului ar fi, după dînsul a umbla» (*Efes,* gl. 5, sh.1). Dă însemnătate iaste dară întru a lui Dumnădzău cunoştință, nu prea atîta a firii sale, a ființei cei ascunse pre cît mai vîrtos a voii sale ceii dé la dînsul descoperită, cu cunoştința a cuprinde"[32].

Pentru fire textul latinesc ne întîmpină cu natura, cel elinesc cu physis; „natura" e identificată cu latinescul „essentia" şi grecescul „ousia", ajungînd să fie ființă la Cantemir. Aşadar, Cantemir ştia exact transpozițiile ontologice medievale identificînd: ousia-essentia-ființă.

Căile lui Ens în-spre Ființă şi către Ins rămîn demne de cercetat, însoțind şi însoțite fiind de gîndurile lui Cantemir despre *gheneralis*, „cel ce cuprinde chipurile supt sine", *diathesis*, orînduiala firii, în ce să pune firea", *energhie* „putință a face, făcătorie, lucrare", *idea*, „chipul ca cum iaste îl înformuiaşte", *efidditas*, „ceința, singură ființa lucrului, ceia ce iaste", *ipochimen*, „lucrul ce dzace supt altul", *prezenței*, „starea de față, aflarea denainte, denainte la obraz". Cînd lumea republicii acestor cuvinte este plină de Ens, în mine prinde ființă întrebarea magului: „De ce framînți poteca stînd mereu pe gînduri?".

„De Îns şi de Neîns"

Ni s-a părut că orice cărare, Calea chiar, a gîndurilor trece prin inima lui Ens, dacă nu este chiar inima sa.

Ascultînd întrebarea magului vom încerca o Arheologie entitativă începînd cu Cantemir cel din *Sacro-Sanctae Scientiae indepingibilis Imago* şi continuînd apoi, pînă la „Rostirea esențială" eminesciană, cu „însul şi Neînsul" lui Samuil Micu din *Învățătura Metafizicii* şi „estimea" lui Eufrosin Poteca din *Elementuri de Metafizică.*

Atît *Învățătura Metafizicii* cît şi *Elementuri de Metafizică* sînt traduceri. Din latina lui baumeister, *ens* a devenit „îns", iar din italianul lui Soave, *ente* s-a tradus prin „estime". Vom urmări mai departe, în măsura în care pot interesa sentimentul eontic al ființei, transpunerile pe care le-a reuşit Samuil Micu în traducerea manualului de ontologie al lui Baumeister.

În *Învățătura Metafizicii* Samuil Micu traduce *existentic prin însul.* În *Elementa philosophiae recentioris*[33] Baumeister scrie: „Ita nunc manifestum fiet, quid sit *existentia*", iar Samuil Micu traduce: „aşa acum să va cunoaşte ce este însul" (§ 22).

Dacă în capitolul „*De Îns şi de Neîns*" filosoful român spune că *Ins* vine de la *ens* însemnînd *ce este* (latinescul *ens* traducînd grecescul *on*) atunci să acceptăm gîndirea ideii de *existentia* ca supliment a lui *ens. Emelenta philosophiae* vorbeşte de *complementum possibilitatis* iar *Învățătura Metafizicii* de „plinirea putibții" („*sed*

[32] D. Cantemir, *Opere complete*, vol.I, *Divanul*, Ediție îngrijită, studiu introductiv şi comentarii de Virgil Cândea, Text grecesc de Maria Marinescu-Himu, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1974, p. 307.

[33] M. Frid. Christiani Baumeisteri, *Elementa Philosophiae Recentioris usibus iuventutis scholasticae...*, Claudopoli, 1775, § 22.

www.dacoromanica.ro

complementum accedat apportet, possibilitatis, *quod ipsum constutuit rei existentiam*" – „trebuie să vie şi *plinirea putinţăi*, care face ca să fie lucrul"). Plinirea putinţăi ste actualitatea ca act pur, facerea şi crearea lucrului sub energia lui *agere*, este în fond energia devenită actualitate a actului. Aşadar *existentia* se efectuează ca lucru şi se conoaşte ca ins. Existenţa ca ins este existenţă entitativă.

În paragraful 23 Baumeister scrie: „quod actu existit id quoque debet esse possibile. Veteres hanc positionem ita enunciabant: *ab esse ad posse valet consequentia*, e.gr. mundus est, ergo potest etiam esse".; iar Samuil Micu traduce: „ce este acum aceia trebuie să fie şi cu putinţă. Cei vechi zicea aşa de la estere la putinţă este bună urmarea, adecă lumea este: aşadară urmează că este bună urmarea, adecă lumea este: aşadară urmează că este cu putinţă". „Ce este acum", *quod actu existit*, este act în prezenţă; infinitul lung românesc „estere" care traduce latinescul *esse* ((*einai* – în greacă), este fiinţarea. Estere este aşadar existenţă cu caracter originar de energie ontică dominantă. Ca prelungire a gîndirii lui Leibniz Wolff, Baumeister scrie: „Quod fieri non potest, sive impossibile est, id non existet, sive a *non posse ad non esse valet consequentia*. E.gr. Fieri non potest, ut corpus cogitet, E. nec cogitat, nec cogitabit".

În rostirea românească a *Învăţăturii metafizicii* sună astfel: „ce nu este cu putinţă aceia nu va fi". Adecă de la ce este cu neputinţă bună este urmarea cum că ceia ce este cu neputinţă nu va fi. Cu putinţă nu este ca trupul să gîndească: aşadar trupul nici gîndeşte, nici va gîndi".

Sub acel spirit de întemeiere a lui Wolff, *des Geistes der Gründlichkeit*, – Samuil Micu, urmîndu-l pe Baumeister, afirmă în capitolul „De începuturile cele mai dintîi ale cunoştinţăi omeneşti": „Deregătorie ontologhiei este a aşeza şi a pune începuturile sau temeiurile cele mai preste tot ale cunoştinţăi omeneşti (§ 6). Iată doauă sînt începuturile sau temeiurile a toată cunoştinţa omenească: unul este începutul zicerii împotrivă, al doilea este începutul pricinii destule"[34].

Începutul zicerii împotrivă este *principium contradictionis, der Satz des Wiederspruchs* (Baumeister – *Elementa philosiphiae recentioris*, § 11), iar începutul pricinii destule, *principium rationis sufficientis*.

Leibnitz spune în *Monadologie*: „Nos raisonnements sont fondés sur deus grans principes, *celui de la contradiction*, en vertu duquel nous jugeons *faux* ce qui en enveloppe, et *vrai* ce qui est opposé ou contradictoire au faux"[35]. „*Et celui de la raison suffisante*, en vertu duquel nous cpnsidérons qu'aucun fait ne saurait se trouver vrai, ou existant, aucune énonciatiation véritable, sans qu'il y ait une raison suggisante, porquoi il en soit ainsi et non pas autrement. Quoique ces raisons le plus souvent ne puissent point nous être connues"[36].

În *Theodiee* Leibniz enunţă principiul contradicţiei astfel: „din două propoziţii contradictorii una este adevărată, alta falsă" iar în *Nouveaux Essaisi* filosoful distinge între principiul contradicţiei şi principiul identităţii, înţelegînd prin contradicţie un mod de opoziţie, *antiphasis*[37], aşa cum gîndeşte Aristotel în *Categorii* şi *Metafizică* (*To auto hama hyparchen kai me hyparchein, adynaton to auto kata to auto. III, 3*)[38].

În *De Notione Entis et Non-Entis* (§ 23, IV) citim: „Quod non existit, non est statim inter *adynata* referendum, sive a non esse ad non posse non valit consequentia" samuil Micu traduce *adynata* prin neputinţă.

---

[34] Samuil Micu, *Învăţătura Metafizicii, ad. cit.*, p. 76.
[35] Leibnitz, *La Monadologic*, 31, ed. Émile Boutroux, Paris, 1970, p. 157.
[36] Leibnitz, *op. cit.*, § 32, p. 158.
[37] Émile Boutroux, în Leibritz, *La Monadologie*, ed. cit., nota 2, p. 157-158.
[38] *Idem*, p. 158.

www.dacoromanica.ro

Din platonism şi aristotelism moştenim principiul cauzei, *aitia*. Suficienţa este o per-fecţie, o *autarkeia*; raţiunea, *ratio*, este temei, *hypokeimenon* – intim legat de *arche* şi *aitia*. Aristotr va enunţa două subprincipii ale cauzei, o raţiune de a cunoaşte, *arche tes groseos* şi o raţiune de a fi, *arche tes geneseos*[39].

Wolff va încerca să întoarcă principiul raţiunii suficiente în principiul contradicţiei.

Marele principiu al metafizicii leibniziene postulează că „nimic nu se face fără raţiune suficientă".

Esenţa marelui principiu leibnizian consistă, afirmă Heidegger, în *insurecţia* (*Exis-tenţei*) – „Auf-stand", „ex-sistenţă" – *contra neantului*; deci *existentia* rămîne nedizolvată în esenţa ei originară[40].

Temeiul acestei rămîneri este *hypokeimenon, subjectum*. Leibniz spune într-un din celebrele sale *Douăzeci şi patru de propoziţii*: „itaque dici potest *Omne possibile Existituriré*", adică „orice posibil să aibe un elan către existenţă", „habet conatum ad Existentiam", căci „orice posibil se străduieşte să existe". „*Ratio* est in Natura, cur aliquid potius existat quam nihil". „Temeiul (Tatio) este esenţa fiindului ca fiind, din care cauză ceva există mai degrabă, adică de preferinţă, şi în chip dictat de voinţă, există mai degrabă decît nimicul"[41].

Aceasta este adînca esenţă a metafizicii: „De ce se află mai degrabă ceva decît nimic?" cu care Heidegger îşi încheie celebra sa întrebare asupra esenţei metafizicii.

Prima propoziţie a lui Leibniz se traduce astfel: „ce este al fiindului este reprezentat în fiinţa lui exigenţială privindu-se pe sine însuşi"[42].

A exista înseamnă o efectuare în sine, ceva *este* prin esenţa lui potius, adică subiectul vrea puterea unificată. „Fiinţa ca existenţă, interpretează apoi Heidegger, în sensul apetiţiei reprezentante care în mod simplu şi unificator efectuează un *mundus concentratus* (Monada) ca *speculum universi*, este noua esenţă a lui actualitas, noua esenţă prin care se relevă prevalenţa lui *existentia* asupra lui *non-existentia*"[43]. *Ratio* este temeiul „*debet esse in aliquo Ente Reali seu causa*". (*Raţiunea trebuie să fie în alt Ens Reale sau cauză*). „*Ens reale* se diferenţiază de *ens mentale* care este de fiecare dată *res actu existens*" .

Ştim că van Helmont, pe care Leibniz îi citise la îndemnul fiului teozofului şi al baronului Knorr, tradusese *Enigma* lui Valentinus alchimistul; şi că Leibniz dăcuse nume monadelor după citirea lui Giordano Bruno, monada avînd înţelesul de *archeu*.

Van Helmont scie în *Venatio Scientiarum* în capitolul *Ens reale, mentale et rationis qui sint:* „Cum tamen Ratio, et veritas, sint disparata, in suis, radicibus. Nam veritas, est *ens teale*, verum: ratio vero, *est ens mentale,* problematicum, dumtaxat apparens"[44].

Înţelesul de lucru (*res*) (reamintim că „ens", în înţelesul medieval, este „lucru") i-l dă Samuil Micu lui *Ens* cînd traduce capitolul *De Ente composito* din Baumeisster – Ens fiind lucru înţeles ca ens reale: „Cum ens aliquod, quod mere adlhuc est possibile, sed ad actum deducetur, tum appellatur *futurum*"; adică, traduce Samuil

---

[39] *Ibidem.*

[40] Heidegger, *Nietzsche*, II, *ed. cit.*, p. 357.

[41] *Idem*, p. 358-359.

[42] *Ibidem.*

[43] *Idem*, p. 358.

[44] Ioane Baptista van Helmont, *Ortus Medicinae id est initia Physicae inaudita, Progressus medicinae novus, in morborum ultionem, ad vitam longam*, Amsterdam, 1652, pp. 20-27. „Deoarece Raţiunea şi adevărul sînt disparente, ele sînt în rădăcinile lor. Căci adevărul este *ens reale*, adică adevărul: Raţiunea, însă, este *ens mentale*, adică problematic, altfel spus, *aparent*".

www.dacoromanica.ro

Micu: „Cînd vreun lucru este numai cu putință, că să va face şi va fi, să zice vremea viitoare".

Ens reale înțeles drept *causa* este, spune Heidegger într-un comentariu despre Leibniz, „sub-iacent temeiului tuturor rațiunilor"[45]. „Hoc autem *Ens* oportet necessarium esse, alioqui causa rursus extra ipsum quaerenda esset cur ipsum existat potius quam non existat, contra Hypothesin. Est scilicet *Ens* illud ultima ratio Rerum, et uno vocabulo solet appellari DEUS" (Leibniz, *Cele douăzeci şi patru de propoziții*)[46].

Samuil Micu, am văzut, traduce *esse* prin *estere*. El va traduce şi *existentia* prin acelaşi infinitiv lung: „caveas ergo, spune Baumeiter în *Elementa philosophiate recentioris, rerum existentiam* cum earundem essentia confundas"[47].

Samuil Micu traduce în capitolul *De Ființă* din *Învățătura Metafizicii*: „Ia aminte, dar, să nu amesteci *esterea lucruilor* cu ființa lor"[48], adică existența cu essentia. Mai departe filosoful român glosează: „Prin estere să înțelege cum că este lucrul, adecă pămîntul are estere pentru că este, iar muntele cel de aur nu are estere, că nu este, măcar că poate să fie, ci cînd va fi, atunci va avea estere. A avea estere şi a sta sau avea stare tot una este; pentru aceia tot atîta zici ori de zici: lucrul acesta are stare, ori de zici: lucrul acesta stă, sau este, sau are estere"[49]. Acesta este un *gînd propriu* al lui Samuil Micu în care filosoful român înțelege *existentia* drept „estere", drept quodditate a lucrului, stare a lui.

Existentia este gîndită ca *Ex*-sistentia, ca stare în afară, în înțelesul pe care Cicero îl avea pentru verbul „existere". Latinul spune undeva: „Ex-sistere spelo" şi trebuie să înțelegem „a ieşi din peşteră".

Un alt exemplu îl avem în Baumeister, *De essentia,* § 28, *V-essentia entis est immutabilis itemque incommunicabilis*: – „Mutari quidem rerum existentia potest essentia non potest"[50], propoziție pe care Damuil Micu o traduce altfel: „Esterea lucrurilor să poate muta, iar ființa nu se poate"[51], înțelegînd prin aceasta că ființa este consistența neschimbătoare iar estera este o modalitate existențială care cunoaşte stări multiple.

Existentia are, aşadar, la Samuil Micu înțelesurile de *âns, estere* şi, în a treia situație, – *ființă*.

În capitolul *De Ente simplici. Ex simplici ente ens simplex oriri nequit* din *Elementa philosophiae recentioris* avem următorul exemplu: „Quia enim omne *ens* simplex est indivisibile (107, pos. IV), sequitur ut ens simplex A ex ente simplici B *suam accopere existentiam non possit*"[52]. În *Învățătura Metafizicii* se va traduce astfel: „Că pentru însul nealcătuit nu se poate împărți (§ 107, 4) urmează ca însul cel nealcătuit A din însul B cel nealcătuit nu poate să-şi ia *ființa* sa"[53].

Înțelesul existenței este aici de *exigentia essentiae. Existentia este exigentia essentiae, essentia fiind înțeleasă ca nisus ad existendum*[54].

---

[45] Heidegger, *op. cit.*, p. 359.

[46] „Însă acest Ens se cade să fie necesar, deoarece cauza trebuie căutată din nou în afara acestui Ens necesar pentru că el mai degrabă există decît nu există în pofida sub-poziției. Este, aşadar, acel Ens ultima rațiune a lucrurilor şi se obişnuieşte să fie numai într-un singur cuvînt DEUS".

[47] Baumeister, *op. cit.*, p. 84.

[48] Samuil Micu, *op. cit.*, p. 114.

[49] *Idem*, p. 85.

[50] Baumeister, *op. cit.*, p. 154.

[51] Samuil Micu, *op. cit.*, p. 85.

[52] Baumeister, *op. cit.*, p. 194.

[53] Samuil Micu, *op. cit.*, p. 144.

[54] M. Heidegger, *Entwürtfe zur Geschichte des Seins als Metaphysik*, în *Nietzsche*, II, *ed. cit.*, p. 382.

www.dacoromanica.ro

Ființa stă sub înțelesul essentia-ei; capitolul *De essentia* al wolfianului Baumeister este tradus prin *De Ființă*. De exemplu: „În quobibet ente non modo existentia consideranda est, sed in eo quoque elaboremus necesse est, ut attendamus, ad eius *naturam essentiamque*, atque adeo intelligamus, *quid res sit*. Cuiusuis autem rei *essentia* est id, per quod res aliqua praecise haec est, et non alia; sive per quod res ab amnibus aliis rebus potest internosci"[55], va fi în românește „În fieștecare lucru nu mai însul trebuie a-l socoti ci și întru aceasta trebuie să ne ostenim ca să-l luoăm aminte la firea și la ființa lucrului și așa că cunoaștem ce este lucrul. Iată ființa fieștecăui lucru este aceia prin care orice lucru este numai acela și nu altul. Adecă ființa este aceia prin care lucrul din toate alte lucruri să poate cunoaște și să osibește"[56].

Același înțeles îl găsim și în propoziția *Entis essentia est eiusdem possibilitas*, adică „*ființa însului este putința lui*".

Acestea sînt drumurile încercate de *ens, existentia, essentia* și *esse* în rostirea filosofică românescă prin grija minții lui Samuil Micu. *Ens* ca „âns" și „lucru". *Existentia* ca „âns", „estere" și „ființă". *Essentia* ca „ființă". Și *esse* ca „estere".

Despre estime și estință

Le vom alătura lor și peripețiile lui *ente*, care va trece în „estime" cuvînt rar și temeinic și atît de singular încît vom încerca să-i punem un însoțitor: *estință*.

Acest cuvînt, *estință*, a jucat cu memoria noastră unul dintre cele mai frumoase jocuri care ni s-au întîmplat. L-am „format", cu juvenil orgoliu, după modelul *feldeință, citință, cerință* din *Divanul* lui Cantemir.

Am uitat, apoi, cîțiva ani de estință. Cînd ne-am reamintit de le nu mai știam că fusese inventat. Îl credeam existînd undeva. L-a căutat în Cantemir: nu l-am găsit. În Samuil Micu: l-am găsit. În Eufrosin Poteca: nu l-am găsit. Dar pentru că n-am uitat ceva din lumea celor ce n-au fost niciodată, cum spune poetul, să-i dăm dreptul să existe.

Se știe, substanța este ființa existentului.

Ousia s-a tradus în germană prin *Seiendheit, étance* în franceză (*estance* în franceza veche), *estancia* în spaniolă.

S-ar putea încerca în românește pentru ființa-reprezentată cuvîntul *estință*, după cum Cantemir a încercat cu ceință, feldeință, citință pentru substanță, calitate și cantitate, iar Noica, în *Tratatul de ontologie*, cu *devenința* purtătoare în sine a toate celor patru rațiuni: *ratio fiendi, formandi, producendi* și *essendi*.

Interpretînd *physis*-ul după Aristotel, Heidegger spune despre fraza decisivă a textului – *kai esti panta tauta ousia:* „Acest cuvînt «estință» prea puțin elegent pentru urechea obișnuită □0 este singura traducere apropiată pentru *ousia*. Este adevărat că acest cuvînt *nu* spune *mare lucru*, chiar aproape nimic. Dar tocmai în aceasta constă avantajul său în faptul că evităm obișnuitele traduceri – adică interpretările *ousi*-ei ca *substantia* și *essentia*. *Physis* este *ousia*, adică estință (*Seiendheit*): aceasta care desemnează și semnează fiindul ca fiind – în chip precis ființa"[57].

---

[55] Baumeister, *op. cit.*, p. 151.

[56] Samuil Micu, *op. cit.*, p. 83.

[57] Martin Heidegger, *Die Physis bei Aristoteles*, în *Questions*, II, trad. par François Fédier, Paris, Gallimard, 1973, p. 209.

www.dacoromanica.ro

„Estința" ar încheia un dublet productiv cu „estime"; *estința* ar fi chipul românesc pentru grecescul *ousia*–tradus ca *essentia*, participiu trecut al verbului *einai*, iar *etimea*–ca obraz autohton al lui *ens*, echivalentul paticipiului prezent grec *(e)on*.

Estința este, deci, *participație* (trecută) *esențială*, iar estimea – *participație* (prezentă) *ființială*.

„Estime" are înțelesul italianului *ente*. cum reziltă din prelucrarea dacălului de filosofie de la Sf. Sava după *Istituzioni di metafizica* a lui Francesco Soave:

„Che le sensazioni sieno il sono mezzo, con cui e idee le nazioni *enti* corporei de noi s'aquistano niuni ne dubita; ma niuno purenche ha potuto in qual modo per mezzo delle sue sensazioni arrivi l'anima a conoscere l'esistenza dei corpi, non che le loro propriete"[58].

„Prin mijlocirea simțitoarelor organe dobîndim noi toate ideile și înțelesurile de *estimile* trupești. Dar însă nimenea n-au putut încă spune în ce chip prin simțiri ajunge sufletul să cunoască starea trupurilor și cu cît mai vîrtos însușite lor"[59].

Estimea a avut o ursită mai bună și a apărut în limba română odată cu *Catehismul mititel* și *Elementurile de Metafizică* ale lui Eufrosin Poteca.

Pentru Eufrosin Poteca „Ontologhia" este *cuvîntare de estimi*, „șir de hotărîri de ființă și făptură, estime și neestime, sostanță și mod; de unime, adevăr, bunătate, rînduială și săvîrșirea estimilor, de aceiașime *tautoes* și deosăbime, semănare și neasemănare de tot și parte; de estime semplice și composte; de lățime, tărime, spațiu (deșert), loc, vreme, mișcare, putere mișcătoare, putință, împotrivirea, inerția (*neenergeia*), mărginit, cauză și efect, putincios, neputincios, necesar și întîmplător, facere și periciune ș.c.l.".

Atributul este o „felurime ființelnică", amintind de căutările lui Massimu și Laurian. Felurimile ființelnice „de sine nu pot sta" fără un temei care „se cheamă ființă, greceşte: *usia* sau *ipostas (ousia he hypostasis)* latineşte *supstancia*"[60].

Ființa și estimea se deosebesc fiindcă ființa, cuprinde „tot ce este și poate să fie sau trupesc sau sufletesc, sau înțelegător" iar estimea – „un ce dosebit și hotărît".

Cu estima lui Eufrosin Poteca spiritul entitativ își face și în rostirea noastră încercarea cuvenită. Încercarea mai înaltă rămînînd eminescianitatea.

---

[58] Francesco Soave, *istituzioni di metafizica*, vol. III, Pisa, 1814, *Prefazione*, p. 7, apud Paul Cornea, *Eufrosin Poteca*, în V. Aaron, A. Beldiman, C. Conachi, N.Dimachi, D. Gusti, C.a Negruzzi, G. Peşacov, V. Pogor, E. Poteca, *Scrieri literare inedite* (1820-1845), alese, publicate, adnotete și comentate de Paul Cornea, Andrei Nestorescu, Petre Costinescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1981, p. 282.

[59] Eufrosin Poteca, *Emementuri de metafizică*, ms. 1 173, f. 41r, Partea II, *Ontologie (sau cuvîntare de cele ce sînt)*, § 12, în Eufrosin Poteca, *Scrieri literare inedite, ed. cit.*, p. 287, în transcrierea lui Petre Costinescu.

[60] *Idem*, p. 288.

www.dacoromanica.ro

Eminescianitatea.
Spiritele percepției.

Eminescianitatea cupinzând şi desprinzând lumea se dezvăluie în următoarele trepte spirituale:

1. Spiritul receptor.
2. Spiritul conceptor.
3. Spiritul deceptat.
4. Spiritul inceptiv.
5. Spiritul excepției.

1. Spiritul receptor

Spiritul receptor moşteneşte lamura limbii române, spiritul eontic al românescului: aceasta este receptivitatea subsistentă şi in-sistentă a eminescianității. Există şi o receptivitate catastazică, provenind din spiritul german (filosofia şi limba) şi din cultura indiană (limba sanskrită,buddhismul). Limba română a fost pentru Eminescu "stăpâna" sa, adică acea miraculoasă suveranitate care te înalță la cer. În această limbă a căutat Cuvântul pe care să-l întoarcă în Univers. "Limba românească - scrie Eminescu într-unul din caietele sale - e la sine acasă o împărătească bogată căreia multe popoare i-au plătit dare în metal aur pe când ea pare a nu fi dat nimănui nimic. Dar metalul aur ea l-a tipărit în tipariul ei propriu şi e azi al ei pentru că tot poartă efigia ei neschimbată, neschimbabilă chiar. A o dezbrăca de averile pe care, economică şi chibzuită, le-a adunat în mii de ani însemnează a o face din împărătească, cerşetoare".

Structura de fond a unui mare poem. Luceafărul, a răsărit dintr-un basm românesc, Fata'n grădina de aur. Cele trei poeme în care Mureşanu încearcă "pârghia lumii", aseamănă "laolaltă viață şi cu moarte" sau visează "un pricipiu (care) aprinde lumea-ntreagă", Gemenii, Sarmis, Decebal, Dacia din Memento mori, proiectele Dodecameronului dramatic şi totul alcătuiesc o constelație de neatins - a românescului participând la Lume.

Prin filosofia şi literatura germană a cercetat într-o limbă historială câteva mari spirite planetare. Între marii filosofi, Kant, Schelling, Hegel sunt gânditori germani în acelaşi chip în care sunt şi cugetători planetari. A pricepe că eul este echivalentul substanței, a înțelege sinteza de aprhensiune, a vedea că "atât torsul cât şi fuiorul (timpului) țin întruna" şi a putea privi "fuiorul abstrăgând de la tors", a avea revelația Ființei ca poziție absolută a lucrului înseamnă a fi ataşat sensului historial al culturii europene. Prin Schelling a meditat la posibilitățile creației imaginale a idendității şi nu întâmplător varianta parțială a nuvelei metafizice Archaeus se află împreună în acelaşi Caiet 2287, în care există semne şi despre Sistemul transcedental şi Tratatul despre esența naturii umane. Din interesul (uneori anti-pathetic) pentru Hegel s-au născut câteva însemnări ce sunt poate fragmente din cursul lui Zeller. Filele despre Fenomenologia spiritului sunt lămuritoare (în privința tânărului student Eminescu). Lumea ca vioță şi reprezentare a jucat rol de "lepturariu".

Pentru (re)cunoaştera limbii sanskrite a tradus, parțial, Gramatica abreviată a limbii sanskrite, a lui Bopp, pagini din Glossarul comparativ. Buddhismul îi era cunoscut din mai multe lucrări, dintre care Introduction a l'historie du Buddhisme Indien a lui Burnouf, citită în anii 1879-1872. Teoria celor douăsprezece cauze, ultimele cuvinte ale lui Buddha, ce înseamnă Nirvana, psihocosmograma Mandala, nihilismul lui Nagarjuna, "moartea succede la viață, viața succede la moarte" erau lucruri "create pentru sine". Imnuri di Rig-Veda (X, 121, X, 129)sunt trans-figurate în Scisoarea I, în Rugaciunea unui dac (Nirvana). În Cosmogonie der Inder se vorbeşte despre sat

www.dacoromanica.ro

(ființă) și asat(neființă), despre creare și creație (visargana, visrishti ca "liberare", "eliberare", "emanație"), despre a libera (srig), Kama, Manas, energie (prayati), germenele de aur (Hiranjagarbha).

Toate au fost să fie să dea seamă în sinea sa, care este și "eminecianitatea" noastră, ca un germene de aur în care se cuprinde acea rotație abisală a conștiinței pure despre "a fi aceasta". Acestitatea noastră ființială: eminecianitatea.

2. Spiritul conceptor

Spiritul conceptor dă seama de ceea ce are propriu eminescianitatea: sinergia (verbală a) lumii, "sinthesa de aprehensiune", popoarele de gândiri, constelația de gândiri și de imagini căutând sensul lumii, enigma vieții.

Concepția lumii înseamnă cuprinderea fiindului în totalitatea sa, fiind pe care Eminescu îl descoperă sub sentimentul deșertăciunii Totului - acea vedere totală a vacuității universal(izat)e, adică o pan-(h)orama deșertăciunilor -, a „surpatelor lumini", a timpului mort devenit eternitate ; o dată cu apusul Zeității se consfințește ruina valorilor cosmologice supreme. *Memento mori*, prin excelență revelează actualitatea „suvenității absenței de sens". Nihilismul enstatic eminescian e forța poietică declanșatoare care se convertește într-un „sentiment" al lipsei de preț a vieții („... cer să mă înveți / Ca viața-mi preț să aibă și moartea-mi s-aibă preț", spune Mureșanu), a pieirii totale (chiar a poeziei și-a gîndirii): „Căci gîndirile-s fantome cînd viața este vis". Lumea, pe care budhismul (în Burnouf, pentru Eminescu) încearcă s-o explice prin teoria celor douăsprezece cauze, apare mai încifrată în proiectele de descifrare umană (... „mai mult o încifrează cei ce vor a descifra" - se spune in *Epigonii*). Proiectul de descifrare regresivă din *Epigonii* este o formă de descoperire a originii lumii, a adevăratei lumi, revelație care se dovedește o simplă destrucție psihologică. Așa explicăm modul cum viziunea „existențială a lumii devine în eminescianitate o voință de neant (sub forme diferite: în *Rugăciunea unui Dac*, *Luceafărul*, *Mai am un singur dor*).

Spiritul conceptor eminescian a lucrat mult în căutarea unui sens al lumii, a căutat cu înfrigurare „enigma vieții", răspunsul la acea întrebare veche și mare. Chiar în *Memento mori* există urme ale conceperii lumii ca idee; eidetica platonică a mundaneității e condiția historială a lumii ca imagine: („Pentru Platon, scrie Heidegger, fiinditatea fiindului se determină prin eidos (adspectum, «vedere»), iată condiția îndepărtată, historială. suverană în retragerea unei secrete meditații, ca lumea (Welt) să fi putut deveni imagine (Bild). Fiindul creat bîntuie „concepția" din *Sărmanul Dionis*. Imaginea lumii ca repraesentario poate proveni din Kant sau din vestita *Die Welt ist mein Vorstellungen din Schopenhauer*, în tradiția historială, repraesentatio înseamnă ob-stantul (Entgegenstehendes), „ce-este-de-față" (- das Vorhandene); se arată, acum, următoarea schemă „speculativă": sinteză de aprehensiune: das Vorhandene: concepția. Aceste trei moduri eontice de înțelegere a fiindului în totalitatea sa structurează concepția discursivă prin care eminescianitatea suportă Universul", explică lumea sau fiindul suprem. Concepția aparține unor fragmente („discursive") de proză și de poezie și unor „încercări de metafizică".

Pliul eontic este participial și participativ în lume. Însă explicarea lumii și a divinului necesită o ieșire din Pliul entitativ revelația exteriorității și calca nihilismului s-au „prezentat" îr diferența dintre Fiind și Gîndire (altfel de a gîndi decît în Hegel și în tradiția occidentală) și în moartea lui Dumnezeu. În gramatica prezenței și a absenței, participiul - verb și nume - (cu „sateliții" proprii, adverbul, adjectivul, numeralul) s-a des-figurat ; în timp ce, în consens ontologic, limbajul a trecut dc la un limbaj „artistic" la un limbaj „fizic" (Vianu).

www.dacoromanica.ro

Poezia lui Eminescu nu „vede" lumea ca reprezentare ci este, ea însăşi, Prezenţă (ca prezenţă-absentă, ca absenţă-prezentă) ; ea apropie în noi o anume esenţă a lumii - a eminescianităţii. Metafizica din Fragmentele lui Eminescu este un discurs care explică „icoanele" finţialităţii, reprezentările Fiinţei. Poezia însă este o creaţie parusiacă ; în culmile apariţei sale ea „înfiinţează" şi „desfiinţează" ceea ce nu poate ex-plica metafizica. În „metafizică", Eminescu a căutat un Ens pur, „dizbrăcat" da timp şi loc şi cauzalitate. Poezia - o amantă a neantului.

3. Spiritul deceptat

Eminescu a încercat să-şi apropie marile figuri ale Prezenţei în sensul historial al culturii să recepteze ce e „vechi", „mare", „etern". A fost un vînător fără noroc al identităţii Fiinţei (dar puterea de creaţie imaginală a arhcităţii e imensă). Realizînd o variantă (chiar anterioară lui Nietzsche) a morţii lui Dumnezeu, acel Ens realissimum şi totodată „fiinţa lumii" (das Wesen der Welt), - ea incluzînd şi *asfinţirea de idei* -, a căutat în suferinţă cu patos - un principiu universal al lumii : fie el Archaeus, fie (laplacianul) principiu al independenţei absolutului, fie unicul şi identicul principiu al vieţii.

Răspunsul la problema lumii, la dezlegarea enigmei vieţii, la „capătul" alergării divine se află în ultimul vers din *Împărat şi proletar*: „Căci vis al morţii-eterne viaţa lumii-ntregi". În Memento mori asistăm la un adevărat dialog al decăderii celor două autorităţi supreme, dumnezeul şi cezarul: „moare lumea", „cade Roma", „ideea m-a lăsat", „cartea lumii rar s-a-nchis", „astăzi punctul de solstiţiu a sosit în omenire", „e apus de Zeitate". Sentimentul explicit că „toate au devenit nimic" („La nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură", „Căci eternă-i numai moartea, ce-i viaţă-i trecător"), că din puterea divinului şi a anului n-a rămas decît „Nimic-ul din poemă reamintirii că mori, provoacă decepţia. Absenta unui sens al Fiinţei (înţeleasă în dublu sens - de esenţa existenţializată ca putere-nimic, devenire-cădere) în care insul, decentrat, apare azvîrlit în univers (ca o „zvîrlire hazardată"). Ens realissimum, ens metaghysicum îl decepţionează; revelaţia că puterea actualizată nu poate crea nimic etern (decade pînă la „nimic" şi „cifră", pînă la vid); Ens aşezat în urma lui Nonens şi Fiens cade în urma lui Defiens şi, din nou, Nonens. Realitatea timpului solstiţial şi a căderii lumilor rămîn singurele „adevărate" semne. Semne ale lumii care nu mai poate fi descifrată. Categoriile metafizicii discursive nu mai pot interpreta lumea; neputinţa cugetării - iată naşterea poeziei: creaţie a existibilului şi a inexistibilului, a unor ficţiuni care intră în existenţă ca subsisteme insistente. Pierderea historialităţii a provocat-o chiar decursul existenţei poetului, nu numai predispoziţia lui înnăscută, nu numai melancolia care se face vers. Convicţia absenţei absolute a remanenţei existenţei a conlucrat cu toate datele „Eminescu" într-un nihilism fundamental. Cum să fie rămîieritoare această ex-sistenţă cînd chiar numele ei trădează o exterioritate originară în raport cu stabilitatea? Existenţa îi apare lui Eminescu fără semnificaţie, lumea („îmi părea o cifră") - în van. Eminescu alege blestemul (din Rugăciunea unui Dac), autodistrugerea (creatoare), neantul („vecinicul repaos").

De aici, din vacuitatea universală : refuzul inceptiv, disoluţia „nepăsării" sfinte a spiritului care, contra perfecţiunii fictive, străvede excepţia în lumea de dincolo de această lume.

Trăirea decepţiei terestre e vecină cu moartea, ca în Mureşanu, Archaeus. Bolnav e al meu suflet, Ca o făclie...; decepţiei ontice îi răspunde în plan literar poezia negativităţii. Încet, încet, decepţia îmbracă haina nepăsării, a abandonului, a lăsării de-a fi, a indiferenţei dacă lumea se înalţă sau cade dacă eul propriu există sau nu; în înalt

www.dacoromanica.ro

sau în abis, geniile sfîntesc în van cu umbra lor pămîntul, în van au căutat lamura vieții fiindcă e zădărnicie pură să fii medic al civilizației acestei lumi. Nimic, nu sînt toate decît coji pentru durerea nepieritoare:

„Pustie, sură, rece şi fără înțeles...
Nu apăr adevărul, nu apăr un eres,
Nu sunt la înălțime şi nu sunt dedesupt,
Cu mine nu am luptă, cu lumea nu mă lupt
Să-nving eu adevărul sau să-ntăresc minciuna :
În cumpenele vremii sunt amîndouă una.
Să țin numai la ceva oricît ar fi de mic...
Dar nu țin la nimica, căci nu mai cred nimic
În manta nepăsării mă-nfăşor dar şi tac
Şi zilele vieți-mi în şiruri le desfac,
Iar visurilor mele le poruncesc să treacă,
Iar ele ochii-albaştri asupra mea şi-i pleacă,
Cuprinse de amurgul cel fin al aurorii:
Văpaia-n ochi unită-i cu farmecul palorii.
Trec, pier în adîncimea iubirii ş-a genunii,
Icoanele frumoase şi dulci a slăbiciunii
Ca flori cu vestejite şi triste frumuseți,
Uitarea le usucă sărmanele vieți...
Ş-apoi!? Ce-mi pasă! Fost-am în lume poate unic
Ce fără să ştiu unde pe-a lumii valuri lunec?
Mulțimea nu se naşte decît spre a muri...
Ruşine-i al ei număr cu unul a spori?
Ferice de aceia ce n-au mai fost să fie,
Din leagănul cărora nu s-a durat sicrie,
Nici în nisip vro urmă lăsar-a lor picioare
Neatinşi de păsul lumii trecute, viitoare,
De-a pururi pe atîția cîți fură cu putință:
Numele lor e nimeni, nimic a lor ființă,
Ei dorm cum doarme-un chaos pătruns de sine însuşi
Ca cel ce-n visu-i plînge, dar nu-şi aude plînsu-şi
Ş-a doua zi nu ştie nimic de acel vis.
Vai de acel ce-ochii în lume i-a deschis!
Blestem mişcării prime, al vieții primul colț.
Deasupră-i se-ndoiră a cerurilor bolți,
Iar de atunci prin chaos o muzică de sfere,
A cărei haină-i farmec, cuprinsul e durere".

(*Ca o făclie...*)

Monograma geniului eminescian a cunoscut trei „imagini":

1. crearea imaginală a arheității;
2. diferența dintre Ființă şi Gîndire;
3. in-diferența nihilistă

Funcții ale stărilor poietice ale eminescianității, „imaginile" nu au mărginit epoci de creație, s-au întrețesut în subsistența fanteziei, au primit haina extazei sau a „cugetării reci". Au fost ca nişte pulsații animate, ca nişte popoare de gîndiri care au crescut sau au descrescut. Apoteoză abisală, amurg auroral.

Geniul „deceptor" - un medic al lumii care strînge îngrijorat lamura vieții - e nepăsător la căderea sau înălțarea ființei. El cuprinde în „haina de neîmbătrînire" toate

www.dacoromanica.ro

cele ce sunt „coji durerii celei nepieritoare". Divina lor alergare se sfîrşeşte ca repaos în raza gîndirii cei eterne", în adevărul prezenței. Recunoaşterea căii eterne a lucrurilor este o formă „pozitivă" a spiritului deceptat de adevărul care „ca şi păcatul mumii Eve, / De fală-i pretutindeni şi pururea aieve". Decepția ține de real şi de exprimabil. Inceptive vor fi extra-realul şi inexprimabilul inexistibil sau existibilul imaginal în anterioritate absolută.

4. Spiritul inceptiv

Spiritul inceptiv în stare pură line, paradoxal, - fiindcă „el" ex-sistă - de acea inexistență absolută anterioară oricărei anteriorități anterioare. O „explicație" subtilă o dă Eminescu în fragmentul metafizic *Despre nemurirea sufletului şi a formei individuale*:

„ ...numai *a nu fi fost niciodată* este singura formă a inexistenței, cine există, există şi va exista întotdeauna - de nu în faptă, dar ca posibilitate şi posibilitatea - neavînd în eternitate timpul nici un înțeles - este existența chiar".

(*ms. 2,255, f. 187 r*).

Ceea ce s-a aflat în lume, ceea a fost să fie şi nu mai există, există totuşi şi va exista întotdeauna. Nu ca realitate („faptă", adică „facere", „făcut", „făptuire" - spune Eminescu), ci ca posibilitate. Nu ca existare, ci ca posibilitate, nu ca *esse* ci ca *posse*. Am putea gîndi că există, nu numai cum gîndea Sf. Augustin, un prezent al trecutului, un prezent al prezentului şi un prezent al viitorului. Ci că există un viitor al trecutului un viitor al prezentului şi un viitor al viitorului. Oare limba suportă atîta cît imaginația? „Va fi fost fiind", „va fi este fiind", „va fi fi(ind) fiind"! Esse şi posse (potesse) sînt din aceeaşi familie a Ființei (ES-); Eminescu afirmă adesea că „posibilitate şi existență sînt identice". Pentru Leibniz, posibilitatea este modus existendi: pentru Eminescu, la fel ca şi pentru ființa divină leibniziană, „ființa nemărginită" posibilitatea „este" realitate (ca existență) fiindcă :

1) în dumnezeu essentia şi existența sînt incluse;

2) într-o „loterie eternă" orice fragment din *essența* trebuie, cel puțin o dată, să se desfăşoare; orice *complicatio*, într-o eternitate infinită, devine *explicatio*.

Spiritul inceptiv se gîndeşte însă la a nu fi fost niciodată. Imaginea poiematică o ştim din Rugăciunea unui Dac (*Nirvana*): „Erau din rîndul celor ce n-au fost niciodată

Pe-atunci erai Tu singur..."

În „vremea" anterioară chiar eternității, era numai Pronumele Tu. Acest „Tu" dădea seamă nimănui despre un fel de altfel decît a fi. „Subiectul" poietic era neinstituit, „semnele" din Rugăciunea unui Dac fiind neînsemnate decît, poate, de „regia gîndirii nenființate".

Nu exista nici numele sau substanța lumii, nici verbul sau esența ei; doar un pro-nume care nu fusese nici desprins de esența lumii nici cuprins de verbul ei. Pronumele trădează spiritul inceptiv (al versului: „Erau din rîndul celor ce n-au fost niciodată"), iar „Tu" devine acel ce are imensa capacitate de a crea lumina, sufletul zeilor, fericirea lumii, mîntuirea omenirii, fiind moartea morții şi învierea vieții. În existența ce astfel are să fie, omul, ostatec al neantului, „cerşeşte" intrarea în vecinicul repaos. Acest repaos e iluzia unui supliment de inceptivitate.

www.dacoromanica.ro

5. Spiritul excepției

La Eminescu percepția prin exceptare se face prin „nepăsarea sfîntă", care în nobilă ignorare (sau în starea de *avidya*, cum citise poetul undeva), negîndește dureroasa existență și învață să moară.

Experiența negativă a vieții, Eminescu o avea deplin. Cea a culturii, de asemenea, și e suficient să amintim „frumoasele cuvinte" ale lui Buddha: „Aceea este trecătoare, aceea mizeră, aceea e vidă, aceea fără substanță". A fi vid și a fi lipsit de substanță se definesc prin cuvintele *cunya* și *anatmaka*, știute din paginile despre *Abhidharma* sau *Metafizica*.

Ce altceva cerea poetul în *Odă* decît negîndirea în existența timp a sinelui său (pro-numele eului în acuzativ):

„Piară-mi ochii tulburători din cale,
Vino iar în sîn, nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniștit, pe mine
Mie, redă-mă!"

Acest „redă-mă dar pe mine însumi mie" nu „aparține" nici „graiului traco-romanic", nici vreunei epistole horațiene (mini me reddentis); aceste pronume descriu viața anonimă a excepției. A nu avea izvor propriu, nici pecete și nici urmă pe drumurile de pulbere ale murdarei existențe .

Exsistența este, într-un fel, o ieșire în moarte. Nepăsarea sfîntă, ca nobilă *ignorare*, ca negîndire este o posibilă ieșire din conceptul prea cuprinzător al Ființei ca existență-ce-se-află-aici. Ieșirea din Con-*cept-ex*-ceptul, adică - se (des)face prin moarte sau inexistența absolută posterioară, în modul mai pur.

Neantul valah

De vorbești despre un om, ori de vorbești despre Dumnezeu înseamnă același lucru: a scormoni cu un bețigaș în excrementele unei mumii.

Buddha însuși a recunoscut că orice intuiție a lumii nu-i decît atît.

Atunci cum să nu fie insul românesc un *caz*? Cum să nu fie insul doar un zgomot, o palavră? Am putea spune, atunci foarte simplu, că "Universul va dispărea, nimic nu va fi pierdut, pentru că, la fel de bine, *românul* îi va ține locul". De ce nu - am putea avea și altă variantă: "R*omânul* va dispărea, nimic nu va fi pierdut, pentru că, la fel de bine, *palavra* îi va ține locul"? Noica spera cîndva că "se va întîmpla ceva nebunesc în cultura noastră" și nu vom fi străbatut zadarnic istoria. Dar jumătatea de secol invocată de Noica a trecut și nimic nebunesc nu s-a întîmplat în cultura noastră. Chiar dacă Noica scria "frumos", diagnosticul pe care el îl pune românului este de o cruzime fără pereche, anume că sîntem maeștri "*ai destinului fără obiect*". Aș traduce destinul fără obiect ca pe un mod de a-ți trăi moartea fără să te opui în contra a nimic. Trecînd de la ins la România, voi adapta formula și voi zice că România este frumoasa stăpînă a unui destin în gol. Soarta insului românesc nu poate fi decît ceea ce ne mai poate învăța cuvîntul soartă: o ieșire, o deschidere spre lumea înlumită; dacă are această deschidere un rost sau nu , nu pot răspunde decît că soarta însăși este și ea o zvîrlire hazardată fără rost, astfel că românul moare înainte de a-și vedea fața. În ceea ce privește genurile existenței, insul gri, ca-n metafora din Ghirlanda prețioasă,

www.dacoromanica.ro

încliná masculinul şi femininul pînă cînd le decliná în adiaphoria neutrului. Masculinul şi femininul sînt atît de zadarnice încît mai bine n-ar fi fost să fie decît neutre. Masculinul are o soartă inversă lucrului în sine atunci cînd vacuitatea femininá e ca un himen neatins, îndepărtat, fără margini. Acelaşi lucru să fie introversiunea secretá a masculinului şi femininului cu strania ieşire a unuia dintr-altul? Insul românesc se află în acelaşi timp şi în vreme şi în loc.

Mircea Vulcánescu vorbea îngereşte cá "discriminările Insului se potrivesc ideii dumnezeirii româneşti", dar Dumnezeu este un *co-operator negativ* şi Insul nu se aratá decît ca un "ins tágáduitor şi stricátor amestecat". Insul românesc este un diavol necalificat.

Românul nu existá decît din întîmplare, iar cáderea lui în lume nu-i decît o petrecere. Numai cá limba romănă îl ajutá iarăşi să pálávrágeascá şi, în loc de *es gibt* sau *il y a,* el vine şi îţi spune cá petrecerea lui care îi face de petrecanie poate fi şi un fel de *Werden,* poate fi şi *Hestia,* poate fi şi *Zeit.*

Nu numai limba romănă este o autoperversiune în vid. Cioran a scris în franţuzeşte o scurtă capodoperă de autosacrificiu al sensului, Rugáciunea unui Dac: "Dans les accès de désepoir le seul recours salutaire est l'appel à un désespoir plus grand. Aucune consolation raisonnable n'étant efficace, il faut s'accrocher à un vertige qui rivalise avec le vôtre, qui le dépasse même. La supériorité qu'a la négation sur toute forme de foi éclate aux moments où l'envie d'en finir est particulièrement puissante. Toute ma vie, dans ma jeunesse surtout, *La prière d'un Dace* m'a aidé à résister à la tentation de mettre un terme à tout ça. Il n'est peut-être pas inutile de signaler ici que la dernière page du *Précis de décomposition,* mon premier livre écrit en français, est, par le ton et la violence, très proche des excès du Dace. Plus d'un Occidental a décelé dans la littérature roumaine une note sombre, étrange chez un peuple réputé frivole. Cette raison précise, aux conditions historiques, aux épreuves ininterrompues d'un pays à la merci de tel ou tel empire. La fait est que dans la page en question tout finit mal, tout avorte, et que les échecs y sont mis sur le compte du Destin, instance suprême des vaincus. Quel peuple! Le plus passif, le moins révolutionaire qu'on puisse imaginer, le plus sage, à la fois dans le bon et le mauvis sens du mot, et qui vous donne l'impression qu'ayant tout compris, il ne peut s'élever ni s'abaisser à une illusion. Plus on vit, plus on se répète que même si on a vécu des années et des années loin lui, on n'échappera jamais à une malchance originelle, à un legs funeste qui ruine toute velléité d'espoir. La *Prière d'un Dace* est l'expression exaspérér, extrême, du néant valaque, d'une malédiction sans précédent, frappant un coin du monde saboté par les dieux. Ce Dace, évidement, parle en son nom, mais son inconsolation a des recines trop profundes pour qu'on puisse la réduire à une fatalité individuelle. A la vérité, nous procédons tout de Lui, nous perpétuons son amerture et sa rage, à jamais entourés du nimbe de nos défaites.

N'oublions pas de rappeler que le poète était jeune lorsqu'il écrivit cette effrayante et exaltante mise en cause de l'existence. Une telle apothéose négative ne pouvait avoir un sens que si elle émanait d'une vitalité intacte, d'une plénitudine se retournant contre elle-même. Un vieillard déçu n'intrige personne. Mais être revenu de tout dès les premières perplexités se ramène à un saut dans la sagesse qui vous marque pout toujouurs. Qu' Eminescu ait tout compris dès le début, sa prière, la plus clairvoyante, le plus impitoyable qu'on ait jamais écrite, est là pour le prouver".

Toatá contra-creaţia lui Cioran este un comentariu amar la *Rugáciunea unui Dac.* Nihilismul eminescian este prezent inconştient şi atemporal. Nu numai ultimele douá file din *Manualul de descompunere* sînt un blestem de sine. Nihilismul este prin excelenţá *adiaphoria,* cuvînt pe care-l ştiau bine şi Eminescu şi Nietzsche. Eminescu

www.dacoromanica.ro

şi-l notează chiar în caietul în care traducea din *Critica raţiunii pure* a lui Kant. Determinarea greacă a nihilismului se află în Voinţa de Putere (paragrafele 239 şi 246). Nietzsche identifică nihilismul prin cuvîntul *adiaphora*; astfel Socrate şi filosofii postsocratici ar reprezenta formele tipice ale decadenţei între care: anarhismul şi nihilismul (*adiaphora* - par.239).

"Problema filosofului şi a omului ştiinţific" - (paragraf 246) vorbeşte despre *marea adiaphorie* (anume: "obiectivitatea consideratá ca dezagregare a voinţei", presupusá faţá de instinctele violente: "o specie de izolare, o poziţie excepţionalá, o rezistenţá faţá de instinctele normale").

Care este înţelesul grec al indiferenţei, *adiaphoria*?

Verbul *adiaphoreo* înseamnă: 1) - a nu diferi de; 2) - a fi indiferent faţá de... *Adiaphoria* înseamná indiferenţá. *Adiaphoros* înseamnă: 1) - nonindiferent; 2) - indiferent, lucruri indiferente (nici bune, nici rele).

Ce este *diaphora*?

I - *diferenţá* 1) diferenţá, diversitate; de ex. - a fi diferent (diaphoran echein) sau diferenţa de la Dumnezeu la om (thêoy pros antropon)

II - diferendul, dezacordul, contestaţia

III - acţiunea de a se îndepárta, de a se duce dincolo de cealaltá parte.

Verbul *diaphoreo* cunoaşte urmátoarele înţelesuri:

I - (dia - marcínd separaţia)

1) - a dispersa, a ráspíndi;
2) - a risipi;
3) - a sparge, a deşira;
4) - a dizolva;
5) - a fi nesigur

II - (dia- marcínd transportarea) - a face sá evacuezi umorile corpului.

Diaphoros înseamná:

A) - care diferá

I - diferent ca substantiv, *to to diaphoron*, înseamná diferenţá;

II - care se distinge, superior, remarcabil;

B) - care diferá ca párere, ca sentiment

I - care este în dezacord

1) - partea adversá;
2) - diferendul;
3) - diferenţá

II - care contrariazá

Verbul latin care corespunde lui *diaphoreo*, este *differe* (fero, ferre, tuli, latum). Sensul verbului *fero* este de a purta, a duce, a transporta. Cei mai importanţi compuşi ar fi: *ablatio, suffero, transfero.*

Ce ar fi atunci *nihilismul adiaphoretic*? Marea adiaphorie ar consta în indiferenţá, nici-nici, nepásare ("nepásarea tristá" cum spunea Eminescu), apatie (în sens etimologic), o *lásare de a fi.*

Cine îşi aminteşte o însemnare a lui Eminescu despre *Indifferenţialul, Mors, Nirwana*? Luceafárul (purtátorul de luminá: lux fero) nu poate ferici (ferax) pe nimeni, el are o altá soartá (fortuna); povestea lui alegoricá este *o transcriere metaforicá.* Suferire înseamná suportare, a sta sub, şi el trimite cu gíndul la *subiectul* grec.

Care sínt secretele lui suppositum, subjectum şi hypokeimenon?

www.dacoromanica.ro

Pentru Nietzsche există mai multe straturi ale nihilismului: 1) - nihilismul ca *preformă a nihilismului*; 2) - *nihilismul incomplet*; 3) - *nihilismul extrem*; 4) - *nihilismul activ*; 5) - *nihilismul pasiv*; 6) - *nihilismul extrem-activ ca nihilism clasico-extatic*. Despre această formă a nihilismului extatic activ şi radical Nietzsche spune că ar putea fi *un mod divin de a gîndi* (Voința de putere, nr.15)

Acum, acest *nihilism extatic* nu mai poate fi gîndit ca o "nostalgie a neantului". În Voința de putere există mai multe cercuri ale esenței *nihilismelor* care se întrepătrund, aproape se suprapun, se îndepărtează, se contrazic sau se întîlnesc.

Nihilismul mahayanic este diseminat în toată opera lui Cioran. *Doctrina vacuității* a lui Nägärjuna pare a fi fost scrisă şi pentru fiul preotului din Răşinari. O însemnare din "*De l'inconvenient d'être né*" e lămuritoare: "Je ne m'arrête pas davantage devant celle du poéte qui, vivant, ne songea qu'à sa dissolution finale. D'autres noms me poursuivent, des noms d'ailleurs, liés à une vision bien faite pour expulser de l'espirit toutes les obsessions, mëme les funébres. Nägärjuna, Chandrakírti, Çantideva -, pourfendeurs non pareils, dialecticiens travaillês par l'obsession du salut, acrobates et apõtres de la Vacuitê..., pour qui,

sages entre les sages, l'univers n'était qu'un mot..."

Ce să însemne că Universul nu este decît un cuvînt? Dacă Universul nu este decît un cuvînt, atunci ce este cuvîntul? Cuvîntul este un convent, o convenție, o înțelegere. Înțelegerea (*inter-lego*) este o traversare fără distrugere a Universului care (*Unum-versus*) este şi el o versiune salvată.

A salva o monadă fără ferestre este imposibil pentru că monada ar atinge perfecțiunea, iar perfecțiunea nu e decît o săvîrşire fără desăvîrşire. Monada, altfel decît în Leibnitz, trebuie să aibă ferestre; ori fereastra înseamnă exod în exterioritate. Nu există Univers ci numai o *universanță*. În ceea ce priveşte iluminările ascunse ale *Neantului valah*, viziunile Dacului se nasc din subtilitățile obscure ale *Imnului către Prajapati,* imn vedic care a catalizat Rugăciunea unui Dac. În corolar, Eminescu îi oferă lui Prajapati următoarele puteri propoziționale:

- Prajapati îi dă Dacului ochii care văd lumina zilei;
- zeul îi umple inima cu farmecele milei;
- versul lui Prajapati se exprimă printr-o voce melodică;
- mersul zeului este auzit în vuietul de vînturi.

Observăm încercarea lui Eminescu de a cuprinde cele cinci simțuri elementare: ochiul care vede, urechea care aude, mersul, simțirea ce aude cîntecul, inima plină de pharmakon-ul milei.

"§i tot pe líng-aceasta cerşesc înc-un adaos". Adaosul cerşit se interpretează ontologic drept încă un dar pe deasupra; poetul scrie: "îmi dete ochii" şi "cerşesc înc-un adaos". Prajapati dăruieşte şi Dacul cere. Prajapati este aici distribuitorul care împarte daruri. *A da* şi *a căpăta* ("a primi") sînt unul şi acelaşi lucru.

Supra-darul este ceva dincolo de dat, este ex-ceptul. Ex-cepția e ex-ousia, extra-Ființa, adică datul înafara Ființei, dincolo de Ființă.

Atunci versul:

Să-ngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos! devine transparent cu toată strania lui obscuritate referențială. Intrarea în vecinicul repaos ar fi traducerea sintagmei sanskrite "nigantum santim", cunoscută lui Eminescu din *Gramatica sanskrită* a lui Bopp.

În textele privitoare la sacrificiu, cuvîntul santi (provenind din rădăcina *sham* - "a se repaosa") înseamnă nu numai pace, repaos, tăcere, calm ci şi a ucide, a (se) desăvîrşi, a se stinge. Eminescu, într-o variantă, intitulase *Rugăciunea unui Dac*, - Nirvana ("nir" - "vana",

www.dacoromanica.ro

adică "fără suflare"; stingere, deci). Latinescul "pax" sălăşluieşte în acelaşi orizont cu "pangere"şi sanskritul "posa", însemnînd "legătorul" morţii. Comentatorii lui Eminescu n-au ştiut că Prajapati joacă atît rolul sacrificatorului şi "natura-reală a sacrificiului este în chip egal indicată prin întrebuinţarea rădăcinii *sham* în Rig-Veda, V, 43, 4, aceste braţe care "dau lovitura de graţie" regelui Soma (somasya ye shamitara)".

Cosmologia vedică nu aşază în eternul început decît "Identitatea Supremă" a "Acestui Un" (tad ekam - fără distincţie între Fiinţă şi neFiinţă). Cel ce ucide şi dragonul ucis - adică sacrificatorul şi sacrificatul - sînt unul. "Devenit numele însuşi al Sacrificiului şi modelul arhetipal al sacrificantului - scrie Gêrard Leconte în prefaţa la *Doctrina Sacrificiului*, de Ananda K. Coomaraswamy - Prajapati reprezintă imolaţia voluntară de sine". Pentru a da naştere Universului în începutul lumii, Prajapati se autodistruge.

Ex-cesele Dacului sînt din lotul ex-cepţiei. Sînt aparţinătoare excendenţei. Excesele sînt o "depăşire" a condiţiei de subiect. În limbajul biblic, *excessus* este traducerea extazului, *ekstasis*.

Cioran, vorbind despre excesele ekstatice ale Dacului eminescian, interpretează pur şi simplu ek-sistenţa. Revelează: o ekstază.

Neantul valah, prin excesele Dacului, începe printr-o ekstază. Verbul ekstazei este *ezistémi*: a transporta, a se pune în afară de sine şi (intranzitiv) a fi înafară de sine, a pierde raţiunea, a se îndepărta. Neantul acesta ekstatic este invizibil şi de negráit, o depăşire a datului, o metaforă descriind tulburata exterioritate, o tráire a absenţei iraţionale.

Neantul valah începe printr-o ekstază.

Extaza nu-i decît începutul *kenozei* şi consubstanţialitatea vidă a timpului în timp.

Vidul abstras şi pur îmbogăţeşte, în vremea care se dă îngrijorării, vacuitatea.

Stranietatea unui popor e pragul atins de vacuizare şi vacuitate. Oare ce-i pragul dacă nu pseudonimul unei traversări fără rost, fără-rostul fiind chiar rostul pur al traversării? "Gáteşte-te, gáteşte-te, pregáteşte-te" stá scris în *Prajña Paramita* şi cu greu vom înţelege de ce în sanscritá lucrul acesta straniu se spune la fel: *gate, gate, paramgate...*

Nota întunecată şi stranie a unui neam

Destinul Dacului este un destin individual dar blestemul lui poate fi gráitor peste un întreg fragment de lume urgisit de zei.

S-a spus că "Dumnezeu n-a fost român", fiindcă dacă ar fost vreodată i-ar fi omorît pe toţi cei care au tráit în sclavie (ca alţii în sclavia lui Faraon). În clipa în care eşti fără noroc pe lume, ceri intensificarea nebună a accesului la nenoroc. Ura şi blestemul i se cer acum zeului, iar darurile sînt refuzate. A refuza darul lui Prajapati, înseamna a refuza existenţa:

"Să simt că de suflarea-ţi suflarea mea se curmă
§i-n stingerea eternă dispar fără de urmă".

"Suflarea" este un infinitiv lung al fiinţei ca vieţuitoare. Suflarea individuală se curmă din pricina suflării universale, cea care spulberă şi stinge. Zeul Prajapati fiind Unul este şi sacrificatorul şi victima, adică şi *învierea vieţii şi moartea morţii*, Zeul Prajapati este şi zeul preFiinţei ("El singur zeu stătut-a 'nainte de-a fi zeii") şi esenţa fără dualitate, necuprinsul ca esenţă şi toţi ceilalţi opuşi ai marii coincidenţe.

Aşezat între imperii moarte, conduse de regizori cinici şi antiistorici, monedă de schimb în economia simbolică a máiestriilor universale, poporul român şi-a tráit nenorocul ca pe un destin; nu cumva, cel mai des, ne-au vîndut vînduţii noştri "naţionali"?

www.dacoromanica.ro

Dacá un stráin ar studia modurile de negație din Romänia lui Eminescu (sau Cioran, cel din primele cárți) ar putea vedca cá aceste moduri sínt chiar 64, ca în sanskrita lui Nägärjuna. Doar în *Scrisoarea I*, Eminescu, traducínd *Imnul Creațiunii* din *Rig-veda* (dintr-o versiune în germaná), investește cuvíntul *Abgrund* (abyssus) cu trei nume: prápastie, genune, noian. Was wýllte ein? der jähe Abgrund? - va deveni: "Fu prápastie? genune? fu noian întins pe ape?"

Neantul valah vorbește píná acum prin ekstaz și ex-cendență (un mod de exterioritate onticá) și prin ascunzátorul și întunecatul Abis numit prápastie, genune, noian. Abisul traduce întunecarea noastrá. Stranietatea aceasta fragilá e un erstaz de excendență.

Condamnați sá tráim în Balcani, am perfecționat sadic Levantul. Abisalul curge peste noi din obligația celeștilor de a ne face sá nu ne dám un înțeles prea "clar".

Romänia e un comentariu nemuritor la Eclesiast.

Eșec și destin

Eșecurile sínt puse pe seama Destinului, scrie Cioran despre poporul sáu: "Les échecs y sont mis sur le compte du Destin".

Cuvíntul francez *échec* provine din persanul *shah* care înseamná rege.

"Interesante prin aspectele lor speciale sínt cuvintele care înseamná destin"; la hinduși: *vidhi*, de la verbul vi-dha, "a oríndui", înseamná orínduire, creațiune, creator (Brahma), destin"; *gati*, "mers, trans-migrațiune, soartá; *dhator*, "susținátor, creator (Brahma), destin"; *kala*, "timp, destin, moarte". Cuvíntul acesta prezintá multá asemánare, prin înțelesurile sale, cu khronos dc la greci", - spune învățatul Teofil Simensky.

Cuvíntul destin pástreazá aceleași atribute ale statorniciei și nestrámutării; destinul înseamná, în latinește, fixat, atașat, suport, ceea ce este oprit, rezoluție. Un alt compus al verbului *stano*, *a(d)stantia*, este sinonimul latin al grecescului *parousia* care înseamná *praessentia*; un alt compus, *constare*, este întrebuințat de Lucretius ca sinonim al lui *esse* (și echivalent al grecescului *synstami* - a fi ferm, a fi stabilit).

Noroc, în sanskritá, se spune *vidhi* care, etimologic, înseamna izbíndá; un înțeles înrudit íl are și cuvíntul *daina* (rudá buná cu latinește divus și divinus). Cuvíntul sanskrit daina înseamná divinitate și destin. Cuvíntul nostru *noroc* derivá din slavul *naroku* care înseamná *ceea ce s-a rostit*. Cioran spune în scrisoarea cátre Mircea Vulcánescu: "Pentru mine datul esențial, conceptul românesc prin excelență este acela de *nenoroc*". Iar rezumatul revelator, emblema destinului nostru ar sta în formula verbalá: *N-a fost sá fie*. Dacá norocul nostru derivá din slavonul *naroku* însemnínd "ceea ce s-a rostit", atunci nenorocul traduce *ceea ce nu s-a rostit*. E ráu ca am ales nenorocul urmínd ceea ce nu s-a rostit de fratele mai mare?

În *Dimensiunea românească a existenței*, Mircea Vulcánescu scrie: "E curios cá ideea aceasta a deșteptării, sentimentul acesta khairotic, de "acum ori niciodatá" este o idee care tulburá *neamul românesc*".

Optarea alternativá pentru "croiește-ți altá soartá" íi pare lui Vulcánescu drept altceva "funciar strein". Ne mulțumim sá amintim doar cá soarta (*sors*) înseamná în latinește sorț, condiție umaná, táblița de lemn pe care ráspundeai la întrebárile oracolului, întímplare, lot, destin, zaruri servind la oracol. Aici soarta se întílnește cu norocul și hazardul. Așadar, norocul ar fi ceea ce s-a rostit (naroku), divinitate și destin (daina) victorie, atingerea țintei, tyche, în greacá.

www.dacoromanica.ro

Aşadar, ce să înțelegem prin eşecul pus pe seama destinului? Probabil: un existent cu sentimentul regalității care trăieşte destinal, adică parusiac. Regele (§ahul) şi eşecul îmi amintesc de straniul cuvînt sanskrit venaiyka, revelație obscură care în *Majjhima-Nikaya* înseamnă:

1. distrugătorul, convertorul;
2. conducătorul, însoțitorul;

Neantul valah înseamnă excendență, abis, nenoroc.

Cel mai cuminte

A fi cuminte înseamnă a fi cu minte; dar cumințenie şi minte nu înseamnă numai a avea memorie şi a gîndi; din sanskritul *matr-* s-au născut şi cuvintele manas (spiritul interior), maya (iluzie), mensura (măsură), mens (minte), mentalul, dimensiunea. Omul (engl. man, germ. Mensch) aparține propriei noastre memorii care meditează în sînul iluziei asupra unui vid aproape nemuritor. Aşadar, cumințenie nu este altceva decît iluzia minții omeneşti. Maya înseamnă clasificare, iar matr- înseamnă a măsura, a forma, a construi, a elabora (cuvintele greco-latine metron, matrix, materia - sînt din această generație). Iluzia (maya) ține să ne reamintească în chip continuu că lumea este inconceptibilă. Nu poate fi cuprinsă în pînza de păianjen a vreunei limbi. Acum înțelegem ce vrea să spună Cioran prin cuvintele: "Ce popor!...(...). Cel mai cuminte în sensul bun dar şi rău al cuvîntului". Pentru Shankara "le plus grand interpréte du *mayavada*, Maya est "la Non-Rêlevellê, la Puissance (Shakti)" du Seigneur, l'Inconnaissable, avidya sans commencement, que le sage inférre de la considêration des possibilitês d'existence (karya=factibilia), ce par quoi tout ce monde et mouvement est appelê à naître..."

Mintea şi iluzia sînt "a filei două fețe"; fila aceasta este omul azvîrlit în cosmos. Căderea noastră în cosmos, cum ar fi zis Nae Ionescu, *la Chute dans le temps* cum zice Cioran sînt pentru om iluzie şi nenoroc. Francezii spun în loc de noroc: la chance. Acest cuvînt franțuzesc nu şi-ar fi meritat conținutul decît fiind o derivare, aşa cum şi este, din strămoşul latin *cadere*. Nu trebuie să ne mire nimic, pentru că omul ca iluzie şi neştiință este un ex-sistent care cade în timpul distrugător.

Atît ex-sistentia, *de-venire* şi *fientia* înseamnă cădere.

Neantul valah "este": ex-cendență, abis, nenoroc, iluzie, cădere.

Înțelegînd totul

A înțelege nu este decît o aşezare între lucruri sau între ființe. Un fel de *a fi între* fără să stăpîneşti calea de mijloc, un fel de *Zwichensein*, ar fi zis Hegel, sau cu un termen heideggerian - *Zwiefalt*.

Undeva, în Moira, Heidegger spune că "istoria este *Dispensația Pliului* (das Geschick der Zwiefalt)" Dispensația ființei este gîndită în sensul cel eminent al participiului verbal *eon*. Istorie înseamnă viziune. Dispensație eontică înseamnă distribuție donatoare a Ființei percepute ca verb şi nume. A vedea întreagă această dispensație eontică înseamnă a avea panorama lumii iluziei. O panoramă a deşertăciunilor, cum spune Eminescu, o întreagă vedere iluzorie a vidului (vid ca deşertul *hebel* al Eclesiastului, ca sunya - vid al buddhismului mahayanic). *Legere* însemană reculegere, a alege, a aduna, a citi. A înțelege totul înseamnă a întrevedea

www.dacoromanica.ro

panorama deşertăciunilor. *Înţelegínd totul* semnificá acel a te aşeza ín vacuitate, stínd nemişcat íntre deşert şi vid. Cínd vidul deşert creşte fárá-ntrerupere.

Neantul valah: excendenţá, abis, nenoroc, iluzie, vacuitate.

Nici, nici

Negaţia dublá *nici, nici* s-a sudat pentru insul *neantului valah* ín nimicnicie. Cínd indianul vrea sá-ţi vorbeascá despre spiritul absolut *brahman*, el spune cá acesta nu este nici sfírşitul lumii, nici iubirea dintíi:

"Nu! Nu este nici sfírèitul lumii,
nici primul ínceput;
nici fiinÿæ-legatæ, nici
fiinÿæ-dezlegatæ;
nici adeptul cæutínd
eliberarea,
nici adeptul
care a gæsit-o".

Absolutul nu este nici aceasta, nici aceasta, neti, neti. Cioran scrie cá poporul román nu poate nici sá se ínalţe nici sá se coboare ínspre vreo iluzie, *il ne peut s'élever ni s'abaisser à une illusion.*

Acel "êlever" l-a folosit Derrida cínd l-a tradus pe *Aufhebung.*

Auf-hebung este o negaţie , este o depáşire a fiinţei. Acestá exigenţá a esenţei traduce *Binele platonician* (Binele platonician!) care este *dincolo de esenţá, epekeina tes ousias.*

"Abaisser à une illusion" ínseamná a coborí íntr-o iluzie, a te scufunda íntr-o vedenie. Oare iluzia nu este ea exact opozantul lumii solvabilitáţii? Nu ţine oare ea, iluzia, de verbul *ly* - care ne şi eliberează dar ne şi ucide? Apoi cine tráieşte neantul valah nu poate nici sá-şi reveleze absolutul (ca dincolo de esenţá), nici sá coboare spre iluzia sa: nici *Ungrund*, nici *Abgrund.* Fiindcá ínţelegínd totul (*ayant tout compris*) insul nihilist din Valahia cu(m)-prinde totul. Adicá íncearcá sá cuprindá cuprinzátorul, sá capteze Marele Captor, ceea ce ar fi o aberaţie eronatá.

Atunci *neantul valah* devine: excendenţá, abis, nenoroc, iluzie, vacuitate, nimicnicie.

Un nenoroc originar

Ín loc de noroc originar, Cioran spune "une malchance originelle". *Malchance* ínseamná *rea-cádere* fiindcá aşa cum am amintit, chance: "derivá" din *cadere,* iar *mal* ínseamná sumbru, íntunecat, negru (ca latinescul malum). Aşadar, "malchance" ínseamná o-ntunecatá cádere, ín timp ce "originelle" denunţá ideea de a se trezi, a rásári. "Oriens" ínseamná ín latiná orient, iar "originalis" - original. Ce sá ínsemne acestá ironie a lui Cioran: une malchance originelle? Nu cumva une *malchance originelle* gráieşte ceva straniu despre íntunecata cádere a Rásáritului? *Neantul valah*? E steagul nefiinţei strálucite?

Neantul valah: excendenţá, abis, nenoroc, iluzie, vacuitate, nimicnicie, rea cádere.

www.dacoromanica.ro

Blestem fără precedent şi exaltantă incriminare a existenței

Malédiction sans pr ecédent şi effrayante et exaltante mise en cause de l'existence sínt perfect traductibile. "Malêdiction" este nenorocul valah, ín sensul ín care narokul ínseamná ceea ce s-a rostit. Ceea ce s-a rostit de cátre stráini a fost o maledicțiune.

Sigur cá este ínspáimíntátoare şi exaltantá orice *mise en cause de l'existence* fiindcá orice cauzație a ex-sistenței este o zadarnicá íncercare de fundamentare a cáderii fárá-ncetare. Cum sá absolvi ceea ce se surpá fárá odihná?

Neantul valah íncá mai este: excendență, abis, nenoroc, iluzie, deşertáciune, nimicnicie, rea cádere, rea vestire.

Apoteozá negativă

"Adeváratul aducátor al relei vestiri" - aşa-l numea Maurice Nadeau pe Cioran, "gínditorul crepuscular", - descifrează ín *Rugáciunea* lui Eminescu o apoteozá negativá. Orice apoteozá negativá este o apropiere negativá de zeu. Rázvrátirea din *Rugáciunea unui Dac* este ímpotriva ei ínseşi fiindcá Dacul pástrează puterea de sacrificator şi victimá deopotrivá. Blestemul lui este devastator. El vrea sá deviná cel dintíi duşman ce i-ar rápi piatra pusá cápátíi; orice om náscut ín lume sá se nascá drept duşman al sáu. Cadavrul nevrednic sá fie azvírlit ín drum, inima s-o rumpá cíinii vieții neantului. Cel ce-l va izbi cu pietre drept ín fațá sá aibá viațá veşnicá. Stupefiant: aceasta numeşte Dacul lui Eminescu norocul de a trái ín lume. Apoteoza negativá este una a lui. *Nu e nimic şi totuşi e, abisul cel ascuns* (abis asemenea uitárii oarbe). Acel *Ungrund* boehmian.

Neantul valah íncá mai este: excendență, abis, nenoroc, iluzie, deşertáciune, niminicie, rea cádere, rea vestire, vacuitate apoteoticá.

A fi abandonat totul

A fi abandonat totul este glossa Dacului. Citind *Bhagavad-Gita*, numitá "Yoga renunțárii", Arjuna a spus: "Creația a fost ínvinsá ín aceastá lume de cei cu mintea egalá" (V, 19). Ín loc de sanskritul *saman* (equanimitas), Meister Ekhardt l-a conceput pe "gelazenheit", o dezlegare a Ființei, o lásare de-a fi. Ab-solutul Ființei este o *contradistrugere.*

Filosofia occidentalá a Ființei (ca ousia, essentia, Wesen) este mult subminatá de abandonul íncrustat ín absolutul Ființei. "Gelazenheit" o fi fost poate la Eminescu *nepásarea tristá:*

"Toate-s vechi şi nouá toate
"Tu rámíi la toate rece"
"Tot ce-a fost ori o sá fie
Ín prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zádárnicie"
"Se supun cíte existá"

www.dacoromanica.ro

Neantul valah nu ştim dacá mai este: excendenţá, abis, nenoroc, iluzie, deşertáciune, nimicnicie, rea cádere, rea vestire, vacuitate apoteoticá, (de)-lásare de a fi.

Neant (non-ens) se spune în românește ființá (fientia însemnínd de-venire, cádere).

În valahá, neantul nostru este ființa noastrá.

Niciodatá stráinii nu vor înțelege ceea ce ar fi vrut Cioran sá le explice: *ființa noastrá este neantul acesta valah.*

Cine s-a pátruns de *Memento mori*, *Rugáciunea unui Dac* ori *Glossá* s-a pátruns de modul regal de a trái în vidul nihilismului extatic. Eminescu citise nu numai "Lumea ca voințá şi reprezentare" a lui Schopenhauer ci şi "Introducere în istoria buddhismului Indian" a lui Burnouf. În Burnouf avea sá gáseascá fragmente mai mari sau mai mici, comentarii, rezumate din "Abhidharma sau Metafizica" ori privind pe Nägärjuna, Tcandra Kirti, Vasubandhu sau Asanga. Pentru madhyamika, lumea este un vid de realitate, adicá sunya. Pentru nihilismul lui Närgäjuna lucrurile nu sínt nici trecátoare, nici eterne, nu sínt nici fácute, nici distruse, nu sínt identice, nici diferite, ele nici nu se ivesc şi nici nu mor. "Neexistínd producere realá, ci numai una aparentá".

Eminescu aflase din Burnouf, *compendiul axiomelor nihiliste ale lui Nägärjuna* în comentariul lui Tchandra Kriti, dupá care: a) - "Buddha însuşi este asemánarea unei iluzii"; b) - "subzistarea oricárei teze asupra lumii, fiinţelor, legilor şi sufletului"trebuie distrusá; c) - afirmativul, negativul şi indiferentul trebuie dizolvate. "Dumnezeu şi Buddha, spiritul şi omul, natura şi lumea, toate acestea sínt trecátoare"; d) - eternitatea este imposibil de afirmat sau de negat.

Memento mori (scris în 1872) este poate cel mai radical compendiu poetic al nihilismului european. În celebra lui "Recapitulare", Nietzsche scrie: "A imprima devenirii caracterul fiinţei, iatá suprema voințá de putere. [...] cá toate lucrurile revin, aceasta este suprema apropiere a unei lumi a devenirii de aceea a Fiinţei: vírful contemplației". Devenire Nietzsche zice "Werden" şi aceastá de-venire ține locul valorii, al sensului. Ce straniu trebuie sá pará aceastá ecuație ascunsá în manuscrisele lui Eminescu: $\frac{Sein}{Werden} = 0$.

Ráspunsul nu-l poate da decít Eminescu: "A fi? - Nebunie şi tristá şi goalá"

Limbile se amestecá şi nici n-ar trebui sá se amestece pentru cá şi limba universalá autoliticá este un amestec stricat, o creație baratá. Uneori mi s-a párut ca limba românâ e blestematá fiindcá ştie prea multe despre vid şi poate sá spunâ prea multe despre vacuitate fácíndu-şi autoportretul. Încifrínd ceea ce n-ar fi trebuit sá încifreze , ea trebuie distrusá sau cel puțin uitatá. Cioran nu şi-a dat seama cá nu poti sá *prinzi* în franțuzeşte *Neantul valah*, pentru cá acest neant, mai viu decít tine, te surprinde şi te sugrumá. Cioran a de-scris *neantul valah* dar a scris invers. Cínd i-am citit la Paris Neantul valah, la sfírşit a exclamat: "Formidabil. E invers! *Limba românâ* este limba celui mai nihilist popor din lume..."

www.dacoromanica.ro

„Omul fără destin" şi omul-„caz"

„A exista este – pentru Cioran – o stare la fel de puțin conceptibilă precum contrariul său". Ba chiar mult mai greu de conceput.

Nu este grei de conceput existența (totuşi), ci este lipsit de sens a o concepe. Nu cei ce zac în oceanul mediocrității, nu turma, nu normalii sunt inşi care să dea seama de existență. Nu îngerii banali ai vieții, ci demonii care iau foc şi demonii care se automutilează. „Cazul" contează în om. Cioran ar fi trebuit să scrie o *Apocalipsă a omului fără destin*, nu o *Antropologie filozofică*; pentru că revelația „cazului" numai ea poate fi, numai ea poate da seamă despre ek-staza existențeo. Revelațiile extatice ale existenței ne arată omul în toată căderea lui:

- vulnerabil ca o rană deschisă;
- îngrozit de căderea în timp;
- incapabil de a fi esențial;
- subiect al unui nihilism care cu greu devine masculin.

Extaza (ezistemi) ca ekstasis este existența şi metafora transportării dincolo, aşezarea în afara de sine, sensibilitatea neagră de a fi în afara ta. Ce este extaza decât o distrugere, o îndepărătare. Ontologic vorbind, dacă mai putem vorbi ontologic, extaza existențială ne relevează cinci apocalipse:

1) diferendul;
2) ex-stazul;
3) timpul (Zeit) care este decădere, deşirare, o extază cronică:
4) distrugere;
5) dispensație contică (Zwiefalt; Zwiechensein).

În eseul *Omul fără destin*, Cioran ne avertizează: „Să nu aveți încredere în omul care nu poate deveni un «caz»".

Dacă traducem ceea ce spune Cioran, Cioran are dreptate. Ex-sistența este o de-venire, *o cădere în timp*. Şi omul nu poate deveni autentic decât conceptul ca un ex-sistent, adică un caz. Lucrurile se pot explica dacă le complicăm. Şi invers.

În româneşte caz are substantivul – substanța, deci. Aşadar, intrând în funcțiune, subiectul este un caz; el cade de la nume – trecând prin generație, donație, locație, ablație – în vocație. Vocația nu este altceva decât strigătul di vocativ. Aceasta este vocea ființei, deci strigătul căderii în cosmos.

Cazul uman este serios, autentic numai când fatalitatea apare ca o sabie a lui Damokles. Cazul uman este mistuit de obsesii grele, consumat de pasiuni uriaşe, prăbuşit sub vicii întunecate.

„Totul se reduce în lumea aceasta – scrie Cioran în *Omul fără destin* la a avea destin, şi a avea destin înseamnă a viețui în timp cu sentimentul ireparabilului.

Ştii atunci că temporabilitatea nu mai face decât să actualizeze progresiv punctele negre ale existenței tale, să explici teze anumite permise, de care eşti iresponsabil şi să-ți arate în fiecare moment că pentru tine nu există uitare şi nici o salvare prin subiect. *„Frica de timp* este esența întâmplării de *a avea destin*".

Numai cine se poate înălța la propria-i esență poate deveni un caz şi astfel poate reprezenta un destin, dar şi acest caz, şi acest om cu destin nu poate deveni decât o copie a omului esențial, pentru că re-prezentarea este ea însăşi prezență secundă. Un simulacru al esenței.

Dacă, în *Exod*, Dumnezeu îi spune lui Moise „Ego sum, qui sum", nici înțelegându-l pe cel de-al doilea *sum* ca *essentia* nu vom găsi ființa esențială.

www.dacoromanica.ro

Nu-i Dumnezeu un păstor nemilos şi lăudăros peste măsură? Nu-i toată teologia negativă un concurs de propoziţii smintitoare? Acel al doilea *sum* poate fi *essentia* (ousia) sau *ens actu*, ori nici aceasta nu scapă de respiraţia hotărând viaţa ce ek-sistă tocmai căzând, îndreptându-se spre moarte.

Fiindcă disputele metafizice ne amintesc că *sum* ca *ens actu* este un *ens existens*. Ce-i esenţail, fie om esenţial, fie Dumnezeu esenţial, nu-i decât un fiind căzător. Ce-i Dumnezeu decât un fugrer, homosexual la început, impotent mai tîrziu, care aşteaptă să moară pentru că n-a fost asasinat. El şi-a delapidat întregul capital de cruzime, simulând că plăsmuieşte şi creează. Dacă lumea ar fi opera lui, judecându-l după ceastă „operă", Dumnezeu nu este decât un repetent oarecare.

Nihilismul bărbătesc ne provoacă prin Cioran cu aceste vorbe: „Nu poţi trăi decât murind. Moartea începe odată cu viaţa". Nu poate întrevede fericirea decât cine s-a convins de nonsensul lumii. Experienţa abisală a omului, autoritatea eşecului, revelaţia nopţii sufletului, a trăi fără fundamentare, a scrie la negativ, nu sunt decât vorbe, vorbe.

Descoperind o „variantă liniştită a Apocalipsei", într-un vers din Saint-John Perse: „Et l'étoile apatride chemine dans les hauteurs du siècle vert", Cioran îndrăzneşte să creadă: „Universul va dispărea, nimic nu va fi pierdut, pentru că, la fel de bine limbajul îi va ţine locul". Acestea n-ar putea fi decât ficţiuni ale literaturii şi iluzii ale filosofiei. Omul rămâne „fiinţa torturată aruncată morţii".

Turma şi spaima de ierarhie

Are destin numai cazul uman, adică cel ce are frică de timp. Cine n-are frică de timp intră în turmă. Omul turmei nu este om fiindcă, după o poveste faustică, omul este al humei[140], iar zeiţa care îl are în grijă este chiar Grija. „Cu cât deteşti mai mult oamenii, scrie Cioran în *Mărturisiri şi anateme*, cu atât eşti mai copt pentru Dumnezeu, pentru un dialog cu nimeni".

Turma nu cunoaşte umilirea dc a muri, iar cel ce cade în timp este în căutarea excepţiei. *Experienţă de ecorşeu* nu are decât omul înspăimântat până la paroxism de timp: omul sub vreme.

În *Ispita de a exista*, Cioran re-cunoaşte că „marele da este acel da către moarte", că vederea distrugerii noastre se aşează în vedenia unui vid ciudat, că fiecare dintre noi nu va fi decât „conchistadorul unui continent de minciuni". „je savais le néant par coeur..." – mărturiseşte Cioran, şi, cel puţin, *eu nu mă voi îndoi nici o clipă de ştiinţa lui.*

Specialist în teoria şi practica morţii, inspirat al Nirvanei, hermeneut exaltat al indiferenţei – iată câţiva dintre Cioranii marii adiaphorii.

Adiaphoria este pentru nihilismul grec in-diferenţă. Dar Cioran este un caz mai complicat:

a) – el este indiferent la diferenţe şi diferende;
b) – este un caz care diferenţiază indiferenţele;
c) – este cazul care diferenţiază Diferenţa;
d) – este un indiferent la indiferenţă şi mai ales este cazul care toate acestea le trăieşte în extază, le excită, le poleieşte, ni le arată, le dă viaţă şi le asasinează.

Brusc îţi poate spune că ai vedenii, că eşti surd, că eşti mut; că aşa ceva nu există, el n-a văzut, n-a spus, n-a auzit şi mai ales tu nici nu exişti. Şi, culmea Apocalipsei: Cioran este doar o eroare în planul imaginaţiei lui Dumnezeu, el nici n-a existat.

---

[140] *Homo* (om) şi *humus* (humă, pământ).

www.dacoromanica.ro

Cine cade în Cosmos (cum se exprimă în nişte scrisori de dragoste Nae Ionescu) trebuie să devină supraom căci altfel nu scapă de legile turmei.

Virtuţile turmei le ştim din Nietzsche: inerţie activă 1) – în cofidenţă; 2) – în veneraţie; 3) – în sensul adevărului; 4) – în simpatie; 5) – în imparţialitate; 6) – în loialitate; 7) – în toleranţă.

Omul care cade în Cosmos se află deasupra, iar omul nobil al excepţiei vrea să se ridice deasupra pentru că turma urăşte ierarhia şi iubeşte ceea ce se află la mijloc în chip mediocru.

Ex-cepţia este pericol şi duşman. Ex-cepţia superioară este ceea ce a căutat turma să transforme în lumea ei servitoare; încercând să dea existenţelor excepţionale, superioare, rol de conducători sau de păstori şi veghetori. Peste tot turma caută consolare că nu există decât fiinţe asemenea ei. Toată „ontologia" turmei este forţarea de a prinde realitatea prin orice fel de act reprehensibil. Instinctul de turmă este un carnaval întreprind de nişte zeroruri totalizate într-o lume în care este o virtute a fi o nulitate. Turma nu vrea altceva decât di sclavă să devină suverană.

„Omul nobil"

Lumea nu este o duzină de fiinzi în care toţi oamenii şi-ar face meseria după cum îi învaţă un unic păstor al turmei („al fiinţei").

Omul nu mai este un ostatec al egalităţii. Omul excepţiei nu poate fi un convertit fiindcă el însuşi trebuie să devină *in-vertitor*. Urma pe care o lasă el în lumea trebuie să aibă o semnificaţie excepţională.

S-a sfârşit cu *„platonismul pentru «popor»"*. Maeştrii politicieni ai haosului trebuie să accepte dezvăţătura pe care le-o administrează noua ierarhie a valorilor. E drept, suveranitatea catholică rămâne o mare întrebare. Ierarhia valorilor are nevoie de un chip nou. În acest joc universal care nădăjduieşte să dea consistenţă inconsistentului trebuie să vedem ceea ce este invizibil: adică Voinţa de Putere ca esenţă.

Acea Eternă Reîntoarcere a identicului constituie „cel mai mare obstacol al deveniri". Ori, devenirea este, după Nietzsche, „fiindul în totalitatea sa. care n-are nic-o valoare". În aceste con-text supraomul este atributul unei lumi rechiziţionate de existenţă. „Supra" din *supra*-Om este, evident, o negaţie. Supraomul, în viziunea lui Nietzsche, este *sensul Pământului*; numai că nu ştim ce este acela sens. Este poate un participiu al lui *sum*. *Über* înseamnă „deasupra" (conţine idea de superioritate) şi este acelaşi lucru cu grecescul *hyper*.

Superba germană are şi cuvântul übrig care însemnă „rămăietor", re-stant.

Mensch (om) face parte, în germană, din familia lui a gândi. Meinen: dragoste. Tot aşa precum sanskrita îl are pe mängate, greaca pe „dori" (menô), „spirit" (menos) „a lua" (menthanô), latina pe „a-şi aminti" (memento), iar gotica pe eu gändesc (man), „gändire" (munds), om, fiinţă gänditoare (Mensh), dar şi iluzia budiştilor, *maya*, provine din aceeaşi familie a lui *matri* care înseamnă măsură.

Ce-i supraomul dumitale, domnule Nietzsche? – ne vine să întrebăm. O depăşire a măsurii, o transgresare a iluziei?

O metaforă nihilistă? În termenii tehnici ai metafizicii supraomul este subiectul care se prezintă ca supraiect. O sublimare cerşită de spiritul care vrea să fie incondiţionat. Această sublimare trebuie scrisă cu numele ei german: aufzuheben. Sublimarea aminteşte de hegelianul Aufheben. Fiind o traducere a lui *epekeina tes ousias* (Platon), *akatalepton* (Grigore de Nyssa), *tollere* (Cicero).

Aufheben (exprimând supraluarea, ridicare, înălţarea, depăşirea) se extrage din rădăcina indoeuropeană Kap-II (la fel ca sanscritul kapati, grecescul captô, latineştile capere şi

www.dacoromanica.ro

capax, goticele hafjan (a lua) şi giban (a da) şi germanicele heben (a se ridica, a se înălța), haben (a avea), geben (a da) şi Gabe (datul)).

Thoma d'Aquino vedea omul ca un receptacol al Ființei, un *capax entis.*

Über-Mensch este antologia culeasă din: *epekeina tes ousias* (Platon), *exigentia essentiae* (Leibnitz), *Aufheben* (Hegel) – adică omul ex-cepțional.

E veşnica încercare a omului de a fi esențial („*Omule, devino esențail*" – formula lui Angelus Silesius din *Pelerinul cherubinic* – se află într-unul din caietele de tinerețe ale lui Cioran), de a fi *om nobil.*

În finalul unui text despre Beckett, Cioran spune că scriind despre autorul lui *Sans* s-a gândit în fiecare clipă la omul lui eister Eckhart şi Nietzsche. În zadar însă: „Le troupeau dispersé sera planétaire devant lequel les nations se proterneront, dans un effarement voisin de l'extase. L'univers agenouillé, un chapitre important de l'histoire sera clos. Puis commercera la dislocation du nouveau ègne, et retour au désordre primitif, à la vieille anarchie; les haines et les vices étouffés resurgiront et, avec eux, les tyrans mineurs des cycles expirés. Après le grand esclavage quelconque. Mais au sortir d'une servitude monumentale, ceux qui y auront servécu seront fiers de leur honte et de leur peur, et, victimes hors ligne, en célébreront le souvenir.

Dürer este mon prophète. Plus je contemple le défilé des siècles, plus je me persuade que l'unique image susceptible d'en révéler le sens este celle des Cavaliers de l'Apocalypse" (E M. Cioran, *Histoire et Utopie, Gallimard,* 1960, p. 73-74).

Ori de vorbeşti despre om, ori de vorbeşti despre Dumnezeu înseamnă acelaşi lucru: a scormoni cu un beţigaş în excrementele unei mumii.

Creația barată

Fără comentarii:

„A comtempler cette Création baclée, comment ne pas en incriminer l'auteur, comment surtout le croire habile ou simplement adroit? N'importe quel autre dieu eût fait montre de plus de compétence ou d'équilibre que lui: erreurs et gâchis où que l'on regarde! Impossible de l'absoudre, mais impossible aussi de ne pas le comprendre. Et nous le comprenons par tout ce qui en nous fragmentaire, inachevé, et mal venu. Son entreprise porte les stigmates du povisoire, et cependant ce n'est pas le temps qui lui manqua pour la mener à bien. Il fut, pour notre malheur, inexplicablement pressé. Par une ingratitude légitime, et pour lui faire sentir notre mauvaise humeur, nous nous employons – experts en contre–Création – à détériorer son édifice, à rendre encore plus piètre une oeuvre compromise déjà au départ. Sans doute serait-il plus sage et pus élégant de n'y point toucher, de la laisser telle quelle, de ne pas nous venger sur elle de ses incapacités à lui; mais, comme il nous a trasmis ses défauts, nous ne saurions avoir des ménagements à son égard. Si, à tout prendre, nous le préférons aux hommes, cela ne le met pas à l'écart de nos hargens. Peut-être ne l'avons nous conçu que pour justifier et régénérer nos révoltes, leur donner un objet digne d'elle, les empêcher de s'exténuer et de s'avilir, en les rechaussant par l'abus ravigotant du sacrilège, réplique aux séductions et aux arguments du découragement. On n'en finit jamais avec Dieu. Le traiter d'égal à égal, en ennemi"...

A-l putea duşmăni pe Dumnezeu este dingurul nostru noroc. Cu condiția să uităm un lucru fără importanță: că Dumnezeu nu există.

www.dacoromanica.ro

Căderea de-a fi

Undoire şi cădere

Ens înţeles ca *undoire a Fiinţei şi a fiindului*, în sensul verbal – de *act al Fiintei* şi, totodată, în sensul nominal drept *ceea ce este*[141] – are în limba română luminile Fiinţei însăşi şi tăria individualităţii insului. Ens, Fiinţa-ins, traduce grecescul (e)on. Mutaţiile *eon-ens-ins* le-a rpstit Samuil Micu în cel mai limpede chip ce se păstrează în rostirea filosofică românească: „*Ce grecii on, latinii ens zic l-am putea zice: ce este, şi mai re scurt, îl vom zice cu un cuvânt chiar românesc, adecă îns, care vine dela ens latinesc*". (*De Îns şi de Neîns, adecă dece este mai de ce nu este*[142]). Acest caz de înţelegere fundamentală a lui Ens ca Îns face să răsară şi să rămână pentru gînul românesc în mod explicit o adâncă poibilitate: metafizica ensistenţei ontico-ontologică a lui Ens ca Fiinţă-Ins.

Exemplul fundamental pe care ni-l dă *Învăţătura Matafizicii* încheie pentru totdeauna „evoluţia ciudată a latinescului ens în româneşte" (cum crede Mircea Vulcănescu în *Dimensiunea românească a existenţei*), punând capăt şi întregii poveşti care l-ar purta pe ins nu de la Ens ci de la ipse, cum cred dicţionarele limbii române.

Cantemir, în *Ştiinţa tainică a indescriptibilei imagini*, încearcă să culeagă nimicul din Fiinţă (nihil de Ente) şi să ridice de la gândul de la nimic la Fiinţă (à nihil ad Ens), susţinând contemplaţia în discernerea purei şi simplei *indiferenţe inter ens et ens*, sub înţelesul de între a fi şi a fi între fire şi fire, între ins şi ins.

Eon, id est *ens*, este numit de ştiinţa speculativă a grecilor *hoouneken esti noema* – de ce gândirea este prezentă[143].

Pentru *noema* gândirea germană spune *Gedanc* şi în seamnă „inimă", „adâncul inimii"[144], interiorul omenescului; în româneşte spunem pentru „noema" – noimă – înţeles, tălc, sens, gând.

Apropierea gândirii, ceea ce are prorpiu noima consistentă în căile lui Ens în-spre Fiinţă şi către Ins este *Un-doirea* entitativă a Fiinţei şi Insului (prin «un-doire» trebuie subânţeles Pliul eontic, *Zwiefalt*, Fiinţa-devenire, Hestia).

Noima este prezenţa raţiunii un-doirii care n-a fost nicicând rostită[145] astfel şi care trebuie să pună în lumină *co*-apatenenţa ontico-ontologică.

Numai înţelesul aparţinând noimei poate gândi un-doi-rea entitativă: *căci*, spune Parmenide, *separat de eon tu nu poţi să găseşti noema*[146]. Gândirea, înţeleasă ca noimă, tălc, ca o cumpănă de munte cu doi versanţi: închipuind răsăritul, amiaza şi apusul gândului, nu poate să se despartă de *eon* (id est *ens*) înţeles ca Fiinţă şi Ins, fiindcă nimeni altcineva decât insul-cel-mic ar putea gândi Fiinţa-cea-mare. El – insul cel mic – „fiinţa cea mutilată", – subiectul celor ce sunt, – aşezat sub stări, hypokeimenon, *sub*jectum, asigură subsistenţa şi îi va da sub-stanţă. Substanţa care este, adesea, Fiinţa.

De aceea ne învaţă gândirea greacă: Eon-ul adună şi aşază în rostire, cheamă întru apartenenţă Fiinţa şi Insul ca *hyparchein* ce pune totul în lucrare, „căci *noein* percepe numai acest lucru unic numit în fragmentul parmenidian VI: *eon emmenai: fiindul-prezent (das*

---

[141] Martin Heidegger, *Moira*, în *Essais et conférences*, trad. franc, ed. cit. p. 289 sq. V., de asemenea nota 3, p. 289.

[142] Samuil Micu, *Învăţătura metafizicii*, în *Scrieri filozofice*, studiu introductiv şi ediţie critică de Pompiliu Teodor şi Dumitru Ghişe, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1966, p. 79.

[143] Martin Heidegger, *Moira, ed. cit.*, p. 292-293.

[144] *Idem*, p. 293.

[145] *Ibidem.*

[146] Parmenide, *fragm.* VIII, 35 sq., apud Heidegger, *op. cit.* p. 296.

www.dacoromanica.ro

Anvesend) în prezența sa[147]". Parmenide ne învață că trebuie să gândim esența limbajului pornind de la rostirea înțeleasă ca logos și physis.

Apartenența gândirii la Ființă se adăpostește intantaneu și deplin în misterul identității: *to auto;* „Pliul eon-ului, prezența lucrurilor prezente, spune Heidegger, adună la sine gândirea[148]".

Pentru a descifra *enigma eontică* a identicului trebuie să *depliem Pliul.* Credem că Ens oferă o cale luminoasă de pătrundere în un-doilea în-spre Ființă și către Ins făcând înțelesul să apară. Aici este noima sustanțială a insului, el nu mai trebuie să „participe" al Ființă – el *este* dintotdeauna ființă entitativă. Esența metafizicii aristotelice care ne învață apartenența (*to hyparchein*) generalului la individual, ontologic vorbind, apartenența predicatului la subiect, din punctul de vede logic, – este individualul –, „substanța primă", substratul tuturor atributelor. Așadar individualul este *prote ousia, hypokeimenon, tode ti.* Lucrul cel mai importanteste găsirea esenței. Esența este *ousia,* (participiu de la *einai* = a fi, este a doua substanță (*deutera ousia*), adică *eidos*-ul prezența, evenimentul, a fi (fiirea), conul. Noetica aceasta, urmând viața și petrecerea gândurilor, trebuie să vadă gândurile din străfunduri în temeiul lor până în anarhia ce le desprinde, pentru o clipă ori un veac, după cât sună nevoia, de arheul dominant.

De la „regia gândirii nenființate" până la ființa gândului și răs-gândirea anastrofică este întreaga poveste a insului-Om-Subiect, care trebuie să ob-iectiveze universalele. Oare nu este intuirea subiectivă a eului o intuire a ființei și astfel o cădere a sinelui „ek-sistențial" din starea subtanțială în prezența înglobală a Sinelui „en-sistențial"?

Orice tentație a spiritului de a fi liber și nou se bazează *pe o altă năzuință* de ființare, îndreptând subiectivitatea omenească spre o anarhie a existării. Orice gândire unică-fundamentală trebuie saturată de Sene, care poate fi: adevărul, opoziția, repetiția, spiritul absolut, lucrul în sine, omul superior ca *ens increatum,* Sinea omului interior, existența-cu-conștiința-fericită, reîntoarcerea la identic, istoria, Idea, energeia, entelehia, arheul, răspunderea,

Căderea de-a fi. Ens are căderea de a se deschide spre ființă și către ins. Aceasta este esența lui, și nu numai a lui, pe care o vom numi-o CASUS ENTIS. Căderea de-a fi a ek-sistenței în-spre interioritatea eontică mai adâncă, spre temeiul lăuntric este esența gândirii însăși. Este eksistența năzuind în-spre ensistență. Căderea lui Ens în subiectivitate e ca o contemplație : marea învățătură a cauzelor își eliberează pecetea spre „ființa de jos", urmele ei aurorale răspunzând lucrurilor pământului. Ceea ce cade din cer pe pământ răspunde de păzirea adevărului. în căderea lui, PJns aproprie *cele* ce sunt într-una, desface pecetea arheului și o așază pe lucruri : rațiunea se străvede în Ființa-fiindă. Ens se leagă de lucruri dezlegându-se de sine însuși. Căderea lui îl înalță în realitate, căci realitatea pro-vine, și această pro-venire a esenței realului limbajul a păstrat-o, în chip originar, din însuși Ens.

Imaginea înmărmuritoare a universalei căderi de-a fi a „transcris-o'' Eminescu în *Memento mori:*

„Ca s-explic a ta ființă, de gândiri am pus popoare,
Ca idee pe idee să clădească pân-în soare,
Cum popoarele antice în al Asiei pământ
Au suit stâncă pe stâncă, mur pe mur, s-ajungă-n ceruri.
Un grăunte de-ndoială mestecat în adevăruri
Și popoarele-mi de gânduri risipescu-se în vânt.
Cum ești tu nimeni n-o știe. întrebările de tine,
Pe-a istoriei lungi unde, se ridică ca -ruine

[147] *Idem.* p. 297.
[148] *Idem.*

www.dacoromanica.ro

Şi prin valuri de gândire mitici stânce se sulev ;
Nici un chip pe care lumea ţi-l atrîbueşte tie
Nu-i etern, ci cu mari [cete] d-îngeri, de fiinţi o mie,
C-un cer încărcat de mite asfinţeşti din ev în ev.
Timp, căci din izvoru-ţi curge a istoriei gândire,
Poţi răspunde la-ntrebarea ce pătrunde-a noastră fire,
La enigmele din cari ne simţim a fi compuşi ?
Nu!... Tu măsuri intervalul de la leagăn pân'la groapă.
în ăst spat' nu-i adevărul. Orologiu eşti [ce sapă]..,
Tu, nedând vo dezlegare, duci l-a dezlegare! uşi.
Ş-astăzi punctul de solstiţiu a sosit în omenire.
Din mărire la cădere, din cădere la mărire,
Astfel vezi roata istoriei întorcând spiţele ei ;
În zădar palizi, siniştri, o privesc cugetătorii
Şi vor cursul să-l abată... Combinaţii iluzorii –
E apus de Zeitate ş-afinţire de idei".[149]

Memento mori continuă cu versurile :

„Nimeni soarele n-opreşte să apuie-n murgul serei, Nimeni Dumnezeu s-apuie de pe cerul cugetării."[150]

Summum ens este cuvântul cel mai adevărat pentru cauzalitatea realului pur, ne învaţă Thoma d'Aquino. Popoarele de gândiri încearcă să explice *fiinţa prin idee.*

Asfinţirile din ev în ev decurg din timpul ce riu dezvăluie enigmele firii. Timpul solstiţial răstoarnă umanitatea din *mărire la cădere :* e amurgul lui *ens realissimum* prin crepusculul *ideii.*

Apusul de Zeitate şi asfinţirea de idei sunt aripile căderii de-a fi.[151]

Calea în-spre Ens. Fiinţa coboară, se regăseşte şi se înalţă înspre Ens în „sensul" său dublu de Ens-Fiinţă şi Ens-Ins.

Gândirea Ens-ului înseamnă a căuta Noima.

Gândul negândit al Fiinţei entitative stă sub semnul enigmei lui a *fi între,* o suspendare care întemeiază în siguranţă şi distruge în nemărginire.

Ens îşi face apariţia când Noima lui este prezentă întotdeauna : joc al dublei ascunderi.

Ensul şi noima se prezintă ca fiind totuna.

Ensul în Un-doire : Marea Deschidere.

Noima – inima gândului, rudă cu amintirea şi recunoaşterea.

Ensul e cea mai abisală un-doire.

Întemeierea Ensului se prezintă cu un-doire.

Arheul un-doirii este Ensul.

---

[149] Eminescu, *Poezii,* I, *ed. cit.,* p. 230.

[150] Rostirea esenţială.

[151] Scenariul căderii ontologice îl transcriem din Heidegger, *Die Metaphysik..., ed. cit.,* pp. 332, 333 : *„Idea* ca quiditate are caracterul *aitia-ei,* [al lucrului originar, *Ur-sache],* al cauzei. In orice naştere *[Ent-stehen :* ex-sister...] a unui existent, guvernează origina ce-l (ex)trage din quiditatea sa. Aceasta este re-itatea [Sachheit] fiecărui lucru, este cauza, adică *[Ur-sache :* lucrul său originar]". Asimilarea *arche-ului* cu *altia* este evidentă. „Deter-. minaţia premetafizieă a Fiinţei ca *arche."* „Fiinţa arată trăsătura esenţială a posibilizării prezenţei, adică a ceea ce produce consistenţa, stabilitatea." „(...) în ciuda abisului dintre *energeia* şi *actualltas* conversiunea este pregătită în chip egal pornind de la esenţa metafizicii iniţiale a Fiinţei, care ajunge la Fiinţa ca *esse actu." „Esse,* diferind de *essentia,* este *esse actu." Actualitas* este, totuşi, *causalitas.* Caracterul cauzal al Fiinţei ca realitate se arată în toată puritatea în acest existent care în sens suprem umple esenţa Fiinţei, pentru că este existentul fără de care nu ar putea niciodată să fie. «Teologic» gândind, acest existent se numeşte «Dumnezeu»".

www.dacoromanica.ro

Ens este substanța ensistenței, întruparea ei, este insul cu chipul și înțelesul său, cu sensul și gândul lui, cu ideea și tălcul, cu părerea și menirea sa, cu soarta și șirul său de inși – alcătuitori ai ființei, într-un cuvânt : *insul cu noima lui cu tot.*

Trebuie cercetat insul căci fără el nu vei găsi noima, căci nimicul nu există în afara Ens-ului, nimicul a ajuns să se arate nu ca un ceva ek-sistent ci dimpotrivă ca un ceva ensistent(ial),

Cugetarea se întemeiată și ceea ce (se) reînființează arheal în firea ei are sens care își este identic ființei sale. Nici ființa-ins, nici noima nu există în afara Ens-ului. Toate cele rostite aici se percep și se reprezintă ca fiin-du-și re-prezentări ale interiorului-ens-sistențial.

Ens-sistențialul este esența insului însuși.

Ens arată totodată nu numai „ființa insului" și „insul în ființă" ci și *ființa în ins,* ceea ce îmbogățește „nenorocitul" individual. Un individ(ual) fără soartă bună până azi, fără siguranță și liniște. Așadar, insul fiind trezit, grație Ensului, are Ființă în esența lui substanțială, se îmbogățește ca individual, e temeinic așezat în marea arhitectură a Cosmosului și bine pecetluit în poziția sa în Cosmos.

Timpul nu-și mai iese din țâțâni, devine un ceva calculat, statornic. Capătă acea *humanitas* pe care nu i-o putea acorda decât insul ens-sistential. Eul individual și-a găsit calea spre Sine – el trece de la grija întâmplării nesigure a lumii Ek-sistenței la liniștea întemeierii prin arheul lumii Ensistenței. Mulțumită deplinătății și consistenței Ensului, grație puterii sale care imprimă peste Cosmos și ins *pecetea eontică.*

Noima face totodată posibilul lui a-fi-între, după cum un-doirea este exigența noimei. Noima dă glas un-doirii lui Ens care în Marea Deschidere este *între* Ființă și Ins.

Ens între-ține noima. Așa locuiesc împreună în lume Ensul și noima cu lumea locuind „în-spre" sine.

Ajungerea noimei la ensistență se pro-duce pe calea în-spre Ens.

Vederea în esență a noimei e ca o lumină locuind în Inima un-doirii. Vederea luminii și luminarea ei este îndoită de natura însăși a fondului, sensul drumului constând în răscrucea *drumului în-spre Ens.*

A fi între „în" și între „spre", între „Ființă" și între „ins".

Soarta deschide un-doirea.

Călătorind in-spre Ens, insul devine ensistent, se apropie de Ființă prin noimă.

Cu noima lui, insul ca ins este ființă poietic-gândi-toare care începe să-și caute Șinele și își găsește un prim temei în Ensistentă.

Ens ca ins ne dă o altă inferioritate vie – realitatea intim-esențială – omul esențial. Redevine ceea ce este, insul care se cunoaște pe sine, regăsindu-se în Șinele său mai adânc. Apartenența prin Ens în-spre Ființă : prin noima ensistenței proprii.

Noima ensistenței proprii este ens-sistențialitatea en-sistențială >a insului părtaș al Ens-ului în-spre Ființă.

Ensistența luminată în adevărul Ensului se întemeiază pe arheul un-doirii Ființei și Insului.

Această stare (e)ontică este neclescrisă de metafizica tradițională.

Nu există nici Ființă nici Nimic. Se află doar Ens ca *summa sistentiae* într-o trecere care se petrece. Viața ca esență este un accident și o podoabă a supunerii. *Hestia este Totul-întru-Toate.* Și *Hestia este in-di-ferentă.*

Cuvântul general cel mai adevărat al celor pe care le în-ființăm cu cuvintele limbilor poate fi in~con-sistență, aruncat în vârtejul lumii ca realitate, prins în stare. Nu e greu de prins „în stare" pentru că o stare are întotdeauna : fie că e o stază mai simplă, fie că este o *consistență,* adică e ceva cu oarecare temei, fie o in-sis- tentă, gândind o asemenea stare interioară, ori chiar *inconsistența* însăși. O sumă de stări care se-luptă-de-a-pu-ruri-împreună,

www.dacoromanica.ro

o profundă coincidentă a celor ce într-un fel nelămurit nu stau față în față. Dar sunt prezente : in-sistența, con-sistența, a-sistența, re-sistența. Insul este o *insistență* a căderii de-a fi.

Desfășurările lui Ens sunt sub-puse stări, prezentări, întruchipări omologabile, indescimabile deveniri, ființări, pre-ființări, pre-realități, năzuințe, nimicuri, pre-lucrări. Spiritul geometric, ideea fixă, reîntoarcerea – idol ce obsedează spiritul mental și înfășurările lui Ens.

Toată istoria omului occidental este o poveste lungă și tristă a ek-sistenței, esența lui proclamată în cumpăna desăvârșirii metafizicii fiind Voința de Putere. Trebuie spus că ea este doar o simpla *essentia* a Eului, *ego* ajuns sub-stanță în *neputință.*

Omul nietzschean al Voinței de Putere este om al neputinței. Este cel care nu S-a înălțat la Sine.

Dacă omul este o *realitate care trebuie depășită,* atunci trebuie înțeles că omul-eu-Eu trebuie să se înalțe la omul-cu-Sine,

Omul-cu-Sine trebuie să fie insul enisistent.

Mărginirea ca nelinişte e limitație ce limitează, liniştea e mărginire ce nu limitează. Marginea ca *Angst* și închidere, mărginirea ca serenitate și deschidere. Insul eon-tic e cumpănă între mărginire și nemărginire, închidere și deschidere, nelinişte și linişte. Ex^sistență și En-sis-tență. *A-matra* e linişte și nemărginire. Enigma „metafizicii" rămâne *identitas entis.* în Un-doirea contică a ființei și a insului răsună gândirea originară.

Gândirea eontică este prezentă în rațiunea Un-doirii care nicicând n-a fost rostită. Noima gândului trebuie să urmeze calea un-doirii Ființei și a Insului.

Insul ca *homo ens*: cele două fețe ale putinței sale de nestăpânire a ființului și păstorire a Ființei își schimbă luminarea : ca subiect sub-sistent omul *este temeifnic),* Ens este hotarul nemărginind orizontul ce nu limitează și arheul ce face să subsiste în centrul înființării.

Ens, Ființa, insul, arche, telos, hypokeimenon-sub-jeetum sunt aproprieri ale TotUnei care se desfac și se reculeg în funcție de posibilizare.

Ens se desface în-spre Ființă și către Ins. Rostirea reculege omologabilele.

Insul – podoabă interioară a Ensului.

Ens – starea care se petrece în lipsă de *trecere.*

Povara depășirii metafizice este întemeierea gândului în-spre eon, uitând gândirea tradițională.

Noima lui Ens către ins este Ensistența.

Cu *noima* apare adevărul crepuscular, e un aproape-adevăr, nu primește o luminare deplină.

Menirea este o stare care va veni, e un viitor lun-g.

Tălcul pune un voal peste înțeles, pre-sub-pune un subânțeles închegând un înțeles mai adine decât fondul firii, un stră-fund în neodihnită criptofanie.

Prevăd o mare luptă : între *haecceitas* și absența «naturii proprii», *svabhava.* Cine va cîștiga ? Duns Scot sau Nagarjuna ? Ens, în sarcina lui de a îndruma onticul în ontologic, are rațiunea de a rosti Ființa și Insul, întruchipând fericit marea Un-doire a parmenidianului *(e)on.* Dacă în Istoria Ființei Ens merge pe căile în-spre Ființă și către Ins, într-o posibilă istorisire a temeiurilor proprii – către cine sau prin cine și-ar putea găsi „ens" un itinerariu ? Cum își va imprima ens prin putințele lui arheale înfățișările dictate în exprimarea lor de tiparele historiale ale peceți-lor eontice ? în exprimarea lui, Ens nu va deveni ceea ce este ci *va fi ceea ce este.* El n-are nevoie nici de imperativul lui Goethe – „devino ceea ce ești" –, nici de profeția lui Nietzsche din *Recapitulare* : „A da devenirii amprenta caracterului Ființei – iată *suprema Voință de putere.* Că toate lucrurile revin, iată ceea ce formează extrema *apropiere a lumii devenirii de aceea a Ființei: – vârful contemplației".* Eterna Reîntoarcere la Identic este idolul egotic propriu lui Nietzsche însuși. O *reîntoarcere* la identic presupune cel puțin

www.dacoromanica.ro

un (alt) identic şi avem ideea unei întoarceri la alt-ceva. Este Eterna Reîntoarcere la Identic o idee *vidă* de „sens" ? O idee fără „ens" ? Ceea ce este demn de contemplat în această gândire grea este calea pe care o indică : *identicul,* Şinele ensistenţial al interiorităţii vii, „sarcina spirituală a Europei". întrebarea care se pune asupra sensului Fiinţei indică o înţelegere a Eternei Reîntoarceri ca o prezenţă suspendată în prezent. Sinele-pentru-Ensistenţă e noima ei. Şinele e lucrul cel mai uşor de uitat dar şi cel mai greu de pierdut. Nici cea mai oarbă uitare nu-l pierde. Nici clipa, nici eternitatea nu-l aruncă în pierzanie.

Ens, prin Un-doita lui putere n-are nevoie, în calea lui în-spre Fiinţă si către ins, nici de meditaţia bună a lui Goethe, nici de gândul înalt al lui Nietzsche. *Ens entiurn* are nevoie acută de a fi mai întăi, ca în gândul lui Eminescu, *Grund.* Emergenţa entitativă lasă pentru o clipă într-un repaos imemorabil ispitirea eminenţei şi lucrarea subsistenţei şi se produce o luminare a ens-ului ca fundament.

Faţă de Ens se pot îndrepta, cred, două spirite : unul care încearcă să hotărască drumul, altul gândind asupra erorilor care l-ar putea îndrepta. *Cele şase Sfaturi* ce urmează pot fi şi primele şase erori care-l îndreaptă : 1) să nu aibă încredere în gramatica nimănui ; ci doar în gramatica proprie ; sarcina lui nu este să domine ci să vegheze viitorul adevărat al gândului propriu ; 2) itinerariul lui să aibă două căi ; capătul de drum îi va fi o înfundătură ; nepu-tând s-o dezlege sau s-o crape spre abis, drumul enigmă să-i fie cerc ; 3) să nu creadă în sine ca în causa sui, această forţă s-o ignore fără s-o uite ; 4) cu arheul care întemeiază acest *ens prezent de faţă* să se sfătuiască ; atent să fie – întotdeauna – la repetiţia aparenţelor ;

5) să permită ensistenţei să-şi lumineze semnele proprii ;

6) să nu certe *noima* pentru obscuritatea un-doirii şi adăncimea enigmatic-luminoasa a inimii gândirii care ţine minte. Aceste sfaturi par a mai fi fost date devenirii. De aceea, Ens trebuie să fie Ens, să nu devină ceea ce este ci să *fie ceea ce este* – existare si esenţă.

Trei imperative care au dominat spirite strălucite :

1) *Devino ceea ce eşti!*

2) *Revino-ţi în fire, trezeşte-te omule !*

3) *Devino esenţial !*

Gânduri despre Existenţă.

Existenţa are multiple înţelesuri :

I. esenţă primă subiectuală ;
II. II. energie ontică ;
III. înflorire predominantă originară ;
IV. existenţă entitativă ;
V. reprezenteitate în subiect;
VI. exigenţă a esenţei ;
VII obiectivitate ;
VII. existenţă fundamentală ;
IX. existenţă umană ;
X. existenţa către transcendenţă ;
XI. Ek-sistenz ;
XII. Eterna Reîntoarcere la Identic ;
XIII. Ensistenţa.

Existenţa îşi reaminteşte de Sine în lăsarea de-a fi.

Cea mai marc libertate „este" a *putea să fii.*

• bine tratează existenţa fără să trateze mai întăi fiinţa nu are arheul vindecării în el. Medicul acesta îmbolnăveşte omul şi rătăceşte adevărul.

www.dacoromanica.ro

• Numai raţiunea libertăţii în cetatea ta poate elibera autorizaţii pentru speranţă.

• Lumea fiinţei : leagăn al Lui *esse* şi *ens.*

Ex-sistere nu înseamnă „se tenir hors de soi-même" ci „se tenir hors de *ses* causes". Cătă adăncime şi ce răsturnare dă gândului acel *ses* aşezat înaintea cauzelor, numai ştiutorul *Dialogului Interior* o poate spune !

Persoana este liberă prin interioritatea vie şi mai adâncă. Persoana este „ceea ce există mai nobil şi mai înalt în întreaga fire".

Subiectul uman încearcă, dintotdeauna, sa urmeze cărările fiinţei. Când uită de urmele fiinţei riscă să-şi piardă fiinţa însăşi.

Când un popor nu-şi păstrează fiinţa mai presus de ceasul istoriei riscă să-şi piardă libertatea interioară.

„Cine pierde Tao, rămâne cu virtutea ; cine pierde virtutea rămâne cu iubirea de oameni ; cine pierde iubirea de oameni, rămâne cu justiţia ; cine pierde justiţia, rămâne cu politeţea." – spune Lao-tse în *Tao to king.* Cine pierde şi politeţea, rămâne cu supunerea şi atinge treapta libertăţii potenţiale. Sub supunere – poate fi nimicul – un adevărat „proiect" pentru o altă libertate.

Cine a pierdut însă – prin nepăsare – alternanţa lumii, a pierdut însăşi calea, spusa si chiar gândul interior, ultimul.

Nepăsarea exilează orice promisiune de temei dar asigură renaşterea libertăţii lui „lasă-mă în pace".

Libertatea – răscruce a misterului, cu eroarea.

Liniştea – oglindă aburită a lăsării de-a fi. *Libertas sequitur esse rerum.*

Subsistenţa nu-şi supune niciodată subiectul.

•

„In imensa majoritate a popoarelor şi a statelor, realitatea se opune libertăţii", crede Jaspers. Pentru a ajunge

la adevăr trebuie, însă, procedat invers, adică : libertatea să se opună realităţii.

Cea mai mare libertate ar fi să poţi a şti muri la timpul potrivit.

Fiecare entitate, orice ins îşi moare moartea sa ; cu greu va învăţa fiinţa să moară.

Cine nu ştie să se nască – oare câţi se nasc la vremea potrivită ? – nu va învăţa niciodată să moară. Nici cerşetorul şi nici regele n-au (con)ştiinţă kaironică.

Cogito ergo sum exsistens.

Calea deschisă.

Cultura planetară, ducându-şi istoria de la modul ei auroral şi de *„summa* ca reprezentare descriptivă a *doctrinei* în totalitatea ei"[152] până la cel Sistematic al adevărului întemeiat pe certitudinea cugetării, apare ca unitate ce se deschide sub însăşi exigenţa existenţei spre luminile posibile ale subiectivităţii sub o nouă formă a caracterului fiinţării.

Gândirea substanţei devine gândire a subiectului. Cultura planetară trăieşte în timpul ce el însuşi se deschide ca pliu ek-static în luminişul Fiinţei.

Esenţa gândirii planetare şi sensul deschiderii (care va dovedi mai clar caracterul unificator) consistă în a fi prezentă în conştiinţa omului. Cu marele scop al reculegerii şi rememorării.

în ontologie, Heidegger a schiţat o *Istorie a Fiinţei* ca subiectivitate, în istoria religiilor, Eliade scrie o *Histoire des croyances et des idées religieuses* ca dezvăluire a sacrului. în *Proba labirintului* Eliade spune că „dacă există într-adevăr o descoperire originală şi importantă" în secolul nostru, aceasta este *unitatea istoriei şi a spiritului uman,* „în epoca

[152] M. Heidegger, *Die Metaphysik...*, ed. cit., p. 363.

www.dacoromanica.ro

actuală istoria devenind pentru prima dată *cu adevărat* universală, iar cultura dobândind dimensiuni planetare".

Idealul universalismului este renaşterea trecutului spiritual al umanităţii în buna sa totalitate, scrierea unei istorii a gândirii planetare. Pentru Eliade numele acestei enciclopedii planetare se cheamă *Histoire des croyanc.es et des idées religieuses* care va pune în lumină fiinţa, semnificaţia şi adevărul manifestării sacrului în lume, unitatea fundamentală a fenomenelor religioase semnificate în imnele vedice, textele brahmanice şi Upanişade, credinţele paleolitice, ale Mesopotamiei şi Egiptului, Samkara, tantrism ori Milarepa, islamism, Gioachimo da Fiore, Paracelsus, Zarathustra, Buddha, Lao-tse şi taoismul, misterele helenistice, gnosticism, paganism, creştinism, alchimie, mitologia Graalului, romanticii germani, Freud, Jung, Quetzalcoatl, Viracocha, Grigore Palamas, kabbalişti, Avicenna, Eisai ori Hegel.

Ideea fundamentală a marii *Istorii a credinţelor şi ideilor religioase* a lui Eliade este să instituie şi să dezvăluie cunoştinţa unităţii istoriei spirituale a umanităţii, lucrare întreprinsă ca fenomenologie a sacrului. Sacrul este o saturaţie de fiinţă, obiectul sacru „apărând ca un receptacul al unei forţe exterioare care îl diferenţiază de mediul său şi îi conferă *sens* şi *valoare*". Ideea sacrului ca *saturaţie de fiinţă* l-a condus pe Eliade în reevaluarea ontologiei arhaice a omului tradiţional. *Tratatul de Istorie a Religiilor, Mitul Eternei Reîntoarceri* (prin dezvăluirea -dialecticii sacrului şi a problematicii presentimentului *sfârşitul lumii noastre* exprimată în formula cosmologică a eternei reîntoarceri) şi eseurile : *Simbolismul religios şi evaluarea angoasei* şi *Simbolismele indiene ale timpului şi ale eternităţii* instituie cu perfectă justiţie ideea că întrebările fundamentale ale metafizicii „ar putea fi reînnoite prin cunoaşterea ontologiei arhaice". Filosofia occidentală, gândeşte Eliade, riscă să se provincializeze dacă se rezumă la infinit numai la propria-i tradiţie. Or, istoria religiei este în măsură să examineze, să analizeze şi să lămurească un considerabil număr de „situaţii semnificative", şi de *modalităţi de a-fi~ln-lume* altfel inaccesibile". Cultura occidentală sub declinul ei fausfie – al Sinelui inautentic care nu participă la Fiinţă, sub nelinişte, istorie, condiţionare şi către moarte – reaşază totul sub semnul întrebării. Cultura europeană tradiţională trebuie „depăşită" ? Despre ce *depăşire* poate fi vorba ? De o „depăşire" înţeleasă ca refundamentare. în metafizică, de exemplu, prin destrucţia ontologică a temeiului, prin *das Geviert,* o transpropriaţie ce are, în fond, direcţia unei aproprieri care depăşeşte uitarea fiinţei. Aşadar o regîn-dire a propriilor temeiuri, o nouă refundamentare. A doua posibilitate este cea a deschiderii orizontului spiritual către gândirea orientală. „Eu încerc să *deschid* Occidentalilor ferestre spre alte lumi" declară Eliade, încercând prin marea lui operă să „umple prăpastia dintre lumea modernă occidentală şi occidentalizată şi lumile «excentrice» întunecate, enigmatic «primitive» şi «orientale»."[153]

Hermeneutica lui Eliade a dat o mare lecţie de interpretare a gândirii occidentale prin chei ale spiritualităţii indiene. în fond, Eliade oferă o dublă deschidere. Efortul acestei *Histoire des croyances,* o mare enciclopedie a spiritului planetar e, poate, acela al unei punţi spirituale între Orient şi Occident. Şi această mijlocire spirituală, meditează romantic Eliade, i-ar fi sortită spiritului românesc ! : „Mă simţeam descendentul şi moştenitorul unei culturi interesante, mărturiseşte acest veritabil secretar al spiritului în *Proba labirintului,* fiindcă era *situată între două lumi:* cea occidentală curat europeană, *şi cea orieiitală.* Participam la aceste două universuri. Occidental prin limba latină şi moştenirea Romei în moravuri. Dar mai participam şi la o cultură influenţată de orient şi înrădăcinată în neolitic. Lucru adevărat pentru un român, dar sunt sigur că este acelaşi lucru şi pentru un bulgar, un sîrbo-croat pe scurt, cu Balcanii, Europa de Sud-Est şi o parte a Rusiei. Şi această tensiune Orient-Oceident, tradiţionnlism-modernism ; mistică, religie, eontemplaţie-spirit critic, raţionalism, dorinţa de a

[153] Mircea Eliade, *Fragments d'un Journal,* Paris, 1973, p. 414. Apud Adrian Marino, *Hermeneutica lui Mircea Eliade,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p. 306-307.

www.dacoromanica.ro

creea concret; această polaritate, poate fi regăsită în toate culturile, între Dante şi Petrarca de exemplu, sau, cum zicea Papini, între poezia pietrei şi a mierii. între Pascal şi Montaigne, Goethe şi Nietzsche. Dar această tensiune creatoare este poate ceva mai complexă la noi fiindcă *suntem la hotarele imperiilor moarte,* cum spunea un scriitor francez. *A fi român* a însemnat pentru mine să trăiesc şi să exprim, să valorizez acest mod de a fi pe lume."[154]

Spiritul românesc ca receptacul al unei existenţe între lumi s-a cumpănit temeinic în patru mari cugete : Eminescu, Brâncuşi, Blaga şi Eliade. Am citit şi am tradus versurile din *Luceafărul*: „Tot.ee a fost şi'ce va fi/ De-a pururi faţă este", chemându-le la un divan occidental-oriental. Interpretate printr-o metafizică occidentală putem vedea aici esenţa trecând în prezenţă, aşezarea fiinţei în cuvinte. Fiinţa este prezenţă, par-'ousia, Anwesen. In *Samyutta Nikâya,* ne spune Eliade, pentru Buddha „nu există nici trecut nici viitor" (na tassa paccha na pu-rattham atthi) iar în *Visuddhi Magga* trecutul şi viitorul devin prezente. Eminescu are o gnomă a consistenţei : „Tot ce a fost şi ce va fi / E astăzi împreună". Fiinţa este eternitate, împreună este de-a pururi. Buddha, asemenea lui Hyperion, transcende eonii (kappätito... vipumatto). Deci aceleaşi versuri citite sub ideile filosof iei indiene demonstrează o dublă imagine a arhetipului fiinţei, coexistând originar modalitatea şi consistenţa fiinţei, ca în fiinţa-ar-hetip, Trichnä din metafizica buddhistă.

Eliade, într-o conferinţă despre Eminescu, din ianuarie 1950, explica eminescianitatea prin metafizica lui Shankara vorbind de două perspective : cea absolută sau transcendentală şi cea relativă sau istorică.

Brâncuşi spune în *Coloana fără sfârşit* (piesa lui Eliade) : „Vreau să merg dincolo de unde a ajuns Daeda-lus şi cu grecii lui, până la ceea ce a fost înainte de intelect şi de logică", adică în India lui Buddha şi a lui Mila-repa. Gândindu-se la Buddha, sculptorul Brâncuşi întruchipat de Eliade s-a gândit la *atman;* meditând asupra lui Milarepa a cugetat, probabil, la aceste învăţături ale eremitului : „La confusion de soi des autres realise la cause d'autrui. / Celui qui realisera la cause d'autrui me retrou-vera. / Celui qui m'aura retrouve sera Buddha./ Moi Buddha et disciples / Prions sans distinction d'une seule priere". Chiar preţiosul autoportret *Relativemerit tel qne. moi* a fost descifrat ca psihocosmogramă mandala. La Blaga relevăm o idee despre consistenţa şi profunzimea sistemului, anume cum „se leagă" *misterul* de *Māyā* indiană. In *Orizont şi stil* Blaga vorbeşte de Nagar-juna şi doctrina absolutului gol, *sunyata.* Şcolile gnostice ale Marelui Vehicul cunosc o stare posterioară fiinţei şi mai subtilă decât aceasta, vidul. Cele patru gradaţii ale vidului sunt Vidul, Supravidul, Marele Vid şi Vidul Absolut. Marele Vid este *avidya* şi *maya,* gândirea în sine, matricea arhetipurilor. Pentru Shankara, *Māyā* este *avidya* fără început, cea de necunoscut. Gerundivul *avidya* este sinonim cu „putere" şi, după cum ne informează Ananda K. Coomaraswamy, înseamnă *mister,* adică „potenţialitatea care nu poate fi cunoscută decât prin efectele sale, prin tot ceea ce este Mäyä", Observăm aici o legătură adâncă între *sunya, avidya, Putere, mister* şi *matrice.*

Un exemplu edificator de putere de interpretare a gândirii occidentale prin chei ale spiritualităţii indiene oferă Eliade însuşi în *Simbolismul religios şi evaluarea angoasei,* „decriptând angoasa lumii moderne". Transcriem aici numai câteva din ideile demonstraţiei. Existenţialismul occidental pare a fi introdus în Europa dialectica Mäyä-ei. *A fi în lume,* in-der-Welt-sein, şi *être en situation,* susţine Eliade, aparţineau buddhismului, filosofiei Ve-danta şi Yoga, „Cu multe secole înaintea lui Heidegger, gândirea indiană identificase în temporalitate dimensiunea fatală a oricărei existenţe, exact cum ea presimţise înaintea lui Marx şi Freud condiţionarea multiplă a oricărei experienţe umane şi a oricărei judecăţi asupra lumii"[155]. Când Yoga şi buddhismul spuneau că totul este suferinţă, că totul este trecere *(sarvam dukham, sarvam anityam)* sensul era anume acela al lui *Sein und Zeit,* că tempora-

---

[154] Mircea Eliade, *L'Epreuve du Labyrinthe,* Entretiens avec Claude-Henri Rocquet, Pierre Belfond, Paris, 1978, p. 116-117.

[155] Mircea Eliade, *Mythes, rêves et mystères,* Idees, Gallimard, Paris, 1972, pp. 69-70.

www.dacoromanica.ro

litatea oricărei existențe umane generează în mod fatal angoasa şi durerea"[18]. Eliade îşi încheie eseul cu două mari învățături asupra dialogului şi comunicării între culturi („schimbarea perspectivei spirituale se traduce prin-tr-o regenerare profundă a ființei noastre intime") şi a necesității unui nou umanism (acela prin care descoperim propria noastră casa ea Eisik, esența ființei proprii cercetând *Sinele* nostru *participind la Ființă).*

Eliade militează pentru desprovincializarea spiritului european prin infuzie de gândire orientală. întrebarea este aceasta : dacă Occidentul este pregătit să accepte şi să înfăptuiască profeția lui Eliade, dacă noul umanism reîmprospătat prin rememorarea spiritualității neeuropene este o utopie sau ceva de ordinul realității şi al realizării. Numai un exemplu ca al lui Shri Aurobindo cu *The Humain Cycle* care pare să nietzsoheanîzeze, adăugind „cearta" pe care Eliade însuşi a aplicat-o unor tineri filosofi japonezi contemporani care, în loc să adâncească propria matrice de gândire, se occidentalizează – par să spună altceva. Alternativa în care se află ființa umană prin istoria ei *universală* şi prin cultura sa *planetară* este aceasta : a) *methexis, participatio,* iluzia participării la Creație şi Cosmos ; şi aici se înscrie toată istoria fundamentalismului şi, în compensație, acea simbolică înflorire „fără cauză" a rozei din *Pelerinul cherubinic;* b) indiferența ontologică a *Ființei-Devenire* față de omenesc (pe care o putem numi indiferența ontică a Hestiei) ; gândirea occidentală a numit acest «devino ceea ce eşti» ceea ce spiritualitatea indiană a designat prin *saccitănanda {sat,* ființare, *cit,* conştiință, *ănanda,* fericire). Această indiferență ontică a Hestiei a „dictat" o întreagă *răsturnare axiologică.* Ne amintim dialogul dintre un german şi un japonez dintr-o *Convorbire privitoare la limbă* în care Heidegger discută raportul dintre *Iro,* „culoare" şi *Kouou,* „vidul", „deschisul", „cerul" şi cel dintre *aistheton* şi *noeton.* Amintim, de asemenea, şi eseul lui Mircea Eliade despre *Concepția libertății îri gândirea indiană.* Fenomenologul român scrie : „Ceea ce se pstrece pe pământ, şi în toată Creația, este exact contrariul a ceea ce este adevărat. Intre experiența umană sau diversele nivele cosmice şi *realitatea absolută,* există aceeaşi diferență ca între *non-esse* şi *esse, asat* şi *sat.* Drumul lui *esse* nu poate să treacă prin *non-esse",*[156] Ca o bună întrebare, gândirea umană şi spiritualitatea planetară rămân, prin excelență, astfel *deschise.*

Spiritualitatea planetară trebuie să existe ca fenomen deschis căci însăşi lumea în cultura arhaică cunoaşte „deschiderea spre o lume supraumană, lumea transcedentă a realităților absolute ; în raportul cu această realitate transumană, existența umană arhaică îşi primeşte adecvat, semnificația de existare în mod real".

Cunoaşterea fundamentului originar al lumii, Ur-grund, a Mäyä-ei, a spiritului absolut, rememorarea primordialului „ajută omul primitiv să distingă şi să rețină realul". Evenimentul originar „vorbeşte" omului, îi înfățişează lumea ca limbaj, este izvorîtor de ființă, e sacru saturat de ființă, „obiectul devenit real şi semnificativ" prin excelență. Lumea şi natura arată şi ascund omului arhaic misterul şi supranaturalul.

Omul tradițional nu şi-a formulat ontotheo-logia în limbaj teoretic, ci a întrupat în simbol, mit ori rit un.sistem complex de afirmații coerente asupra lucrurilor. *Bhagavad-Gitā, Shamkya-karika, Abhidharma ori 'Tarka-samgrāha* vădesc o înaltă intuiție metafizică asupra ființei, realului, existenței şi inexistenței.

În *Pradjna paramita,* „Subhuti îi vorbi astfel lui Cäriputtra : Dar, cäriputtra, în. starea de non-gândire, oare se găseşte, oare există realitate sau non-realitate ? Cäriputtra răspunse : Nici realitate, nici absența realității, o, Subhuti. – Dacă deci, o, cäriputtra, în starea de non-gândire nu există şi nu se gândeşte nici realitatea, nici absența realității, nu vezi răspunsul care convine, la obiecția pe care a făcut-o respectabilul Cäriputtra, când a zis : Oare există, o gândire care să fie o non-gândire ?(...) Dar care este, o, Subhuti, starea de non-gândire ? Starea de non-gândire, reluă Subhuti, este imuabilă, o, Cäriputtra, ea este indiscutabilă"[157].

---

[156] Mircea Eliade, La conception de la liberté dans la pensée indienne, L'Herne, nr. 33, 1978, p. 169.

[157] E. Burnouf, *Introduction ă l'histoire du buddhisme Indien,* ed. cit., p. 467.

www.dacoromanica.ro

În materie de filosofie primă Occidenul va trebui să-şi aproprieze unele intuiţii metafizice orientale de o extraordinară profunzime şi subtilitate. Dacă Occidentul va primi lumina Orientului va fi ca Goethe.

Însă, faţă de cultura planetară, orice adevărat secretar al spiritului trebuie să-şi facă datoria : să arate *calea deschisă, mai bine spus traversarea transsmentală în dănţuire cu swacuitatea pertransversantă.*

Căderea eontică se autodepăşeşte prin autoreversiune inexistibilă.

www.dacoromanica.ro

ARIHIVĂ CU DOCUMENTE SPECIALE ŞI ÎNSEMNĂRI ALE LUI EMINESCU DIN AGENDA 2292 ŞI NOTE DIN MANUSCRISE GÂNDITE ÎN PREAJMA ZILEI DE 28 IUNIE 1883

DIPLOMĂ DE MEMBRU

BANAT
ROMÂNII DE PESTE MUNȚI
ÎN ROMÂNIA
NOI PRIN NOI

MARAMUREŞ
ROMÂNII DE PESTE MUNȚI
ÎN ROMÂNIA
NOI PRIN NOI

DIPLOMĂ DE MEMBRU

al

SOCIETĂȚEI CARPAȚII

(Înființată la 24 Ianuarie 1882 în Bucureşti)

Pentru domnul MIHAI EMINESCU, Membru act. ord.

Preşedinte,
George Secaşanu (L.Ş.)
Transilvania

Secretar,
August P. Crainic
Crişana

Augustin Z. N. Pop, Contribuții documentare la biografia lui Mihai Eminescu, [Bucureşti], 1962, p. 435

[INTERNAREA LA „CARITATEA"]

[Bucureşti, 24 iunie 1883]

Proces-verbal

Douăzeci şi patru iunie 1883 orele 7 seara.

Noi, C. Nicolescu, comisarul Secțiunei 18 din Capitală, fiind informat de d.d. G. Ocăşanu şi V. Siderescu că amicul lor d-l Mihail Eminescu, redactorul ziarului „Timpul", ar fi fost atins de alienație mintală, că s-au dus la stabilimentul de băi din str. Poliției, nr. 4, de acum 8 ore şi că încuindu-se în baie, pe dinăuntru, refuză să deschidă.

Constatăm că la moment am mers la localitate, în str. Poliției, nr. 4, la stabilimentul de băi al casei Mitrasevski, unde am fost informat de oamenii de serviciu, că un domn se află închis înăuntru în camera nr. 17 şi că le-a cerut 10 ouă crude.

În urmă, ar fi rugat pe amicul său, V. Siderescu, să-i aducă o pereche de pantaloni negri, negri de tot — ceea ce se realiză acum.

Cu această ocaziune, introducându-ne cu mai toți amicii mai sus precizați aci, am găsit pe nenorocitul Mihail Eminescu, dezbrăcat, silindu-se să închidă uşa-i ca şi avea aerul de a fi speriat de vederea noastră în număr de 4—5 persoane, între care şi d-l Constantin Simțion. Am zis numitului Eminescu, că n-are să sufere nici un dezagrement, că trebuie să se calmeze... şi drept răspuns, se repede la amicii săi, şi la servitoarea băiei îmbrâncindu-i pe uşe, apoi aruncându-se în baia plină cu apă, stropea pe oricine voia să-l scoată afară.

Am fost siliți să-l îmbrăcăm în camisolul de forță şi astfel l-am condus institutului

www.dacoromanica.ro

„Caritatea", cu concursul d-lor: Ocăşanu şi Const. Simţion — luând însă cheia de la uşa băiei. La „Caritatea" l-am confiat d-l dr. Suţu, rugându-l a-i da îngrijiri excepţionale.

Apoi revenind la stabilimentul de băi, împreună cu amicii săi, am constatat că toate hainele şi chiar ciorapii erau aruncaţi în apa din baie şi de tot ce s-a găsit acolo am făcut anexatul inventar, care la semnele acestea, începând de la numărul 9 până la 32, indică obiectele găsite în baie. Acolo găsind o cheie — arătată la nr. 19 — şi după opinia amicilor săi, putând a fi a uşei casei d-l Eminescu, situată în str. Piaţa Amzei, nr. 6. Vom lua cuvenitele, dar cuvenitele dispoziţii.

Numitul Eminescu are familia la Botoşani. Vom dispune să fie încunoştinţaţi.

Cu cele ce preced, am adresat acest proces verbal semnat de toţi asistenţii.

Comisar
C. N. Nicolescu
Asistenţi
Const. Simţion
V. Siderescu — Ana Mitraşevski
G. Ocăşanu — Mark David
„România liberă" — Johan Paulina

P. S. Transportându-ne la camera ce ocupă d-l Mihail Eminescu, în str. Piaţa Amzei, nr. 6, am găsit pe subînchirietoarea d-na Ecaterina Slavici şi faţă cu domnia-sa, şi cu d-l Siderescu, deschizând uşa cu cheia găsită în baie, am aruncat în interior toate obiectele menţionate în inventarul anexat, şi la moment am închis uşa, încuind-o şi sigilând-o, iar cheia s-a luat de noi, spre a se înainta cu acest act.

Comisar C. N. Nicolescu
Ecaterina Slavici
V. Siderescu

Augustin Z.N.Pop, Întregiri documentare la biografia lui Eminescu, Bucureşti, Ed. Eminescu, 1983, p. 189-191

[NUMIREA ÎN COMISIUNEA DE INVENTARIERE A DOCUMENTELOR ISTORICE]

MINISTERUL CULTELOR
ŞI INSTRUCŢIUNII PUBLICE
DIVIZIUNEA ŞCOALELOR

Nr. 4219

3 mai 1884

Domnul meu,

Am onoarea a vă notifica că am însărcinat şi pe d-l Eminescu, care se găseşte în Iaşi, a lua parte în Comisiunea pentru inventarierea documentelor istorice găsite la Sf. Nicolae. Primiţi, domnul meu, asigurarea deosebitei mele consideraţiuni.

p. Ministru Gr. Tocilescu
p. Şeful Diviziei I. Vlădoianu

Domnului Burlă, Directorul Liceului din Iaşi

Arhivele Statului Iaşi, Fond Liceul Naţional, dosar 1/1884, f 107

www.dacoromanica.ro

[NUMIREA ÎN FUNCȚIA DE SUBBIBLIOTECAR]

București, în 26 sept. 1884

MINISTERUL CULTELOR
ȘI AL
INSTRUCȚIUNII PUBLICE
Nr. 10875

Domnul Director,

Domnul A. Pilipide demisionând din postul de subbibliotecar, am onoare a vă notifica că s-a numit în locu-i prin înaltul decret al M. S. Regelui, N-o 2532 din 24 curent, domnul Mih. Eminescu, absolvent al Facultății de filozofie din Viena, fost revizor școlar.

Primiți, domnule director asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

p. Ministru Gr. Tocilescu
p. Șef Divizie I. Vlădoianu

Domnului Director al Bibliotecii Centrale din Iași

BCU Iași, Acta corespondenților pe anul 1884, dosar 1/1884, f 91

[DECIZIA DE NUMIRE IN FUNCȚIA DE SUBBIBLIOTECAR]

București, 29 septembrie

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice

Prin decretul regal cu N-o 2532 din 24 septembre 1884, după propunerea făcută de d. ministru secretar de stat la Departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice prin raportul N-o 10519 d. M. Eminescu, absolvent al facultății filozofice din Viena, s-a numit în postul de subbibliotecar al Bibliotecii Centrale din Iași în locul d-lui A. Philippide, demisionat.

MO, nr. 142, 30 sept./12 oct. 1884, p. 3233.

[ACORDAREA PENSIEI VIAGERE]

I

Adunarea deputaților. Ședința de la 2 martie 1888.

D. Negruzzi are cuvântul

D. I. Negruzzi: D-lor, sunt însărcinat din partea unui foarte mare număr de cetățeni din deosebite părți ale țării să depun o petițiune pe biroul acestei onor. Camere, prin care se roagă ca să se acorde un ajutor viager nenorocitului poet național Mihail Eminescu.

D-lor, precum vă este cunoscut tuturor, Eminescu, unul din talentele noastre poetice cele mai mari, se găsește astăzi lovit de o boală grea și cumplită, și în același timp în cea mai mare sărăcie.

Din această cauză, comuna orașului său natal Botoșani după îndemnul concetățenilor compătimitori, înscrisese în bugetul ei o modestă sumă de 100 lei pe lună, cu care să se poată veni în ajutorul acelui fiu talentat dar nenorocit al ei, însă fostul ministru de externe, d. Radu Mihai,

www.dacoromanica.ro

neştiind sau poate nevoind să priceapă ce însemnătate are un mare talent poetic pentru popor, a şters din bugetul comunei Botoşani acea modestă sumă ce o hotărâse comuna ca ajutor pentru Eminescu.

D-lor, odinioară, în vremile trecute, clasele aristocratice veneau ele singure în ajutorul bărbaţilor de talent săraci sau nenorociţi; astăzi însă în societatea democratică trebuie ca noi, Camera, care reprezentăm toate clasele sociale, să ne grăbim a sprijini pe bărbaţii de merit ai naţiunei. De aceea vă rog, d-lor deputaţi, să vă uniţi toţi cu mine şi să cerem ca de urgenţă să se dea o soluţiune favorabilă acestei petiţiuni, şi sunt gata a depune chiar un proiect de lege în privinţa aceasta. Fac apel la toţi d-nii, pentru că în această chestiune nu poate să fie vorba nici de majoritate, nici de minoritate. Şi în rândurile d-voastre văd autori cu talent aci, poeţi ca d-nii Pruncu şi Nenițescu, văd scriitori însemnaţi ca d-nii Gane şi Xenopol, la d-lor mă adresez ca să vie în ajutorul meu, fac apel la banca ministerială, căci am onoarea să număr pe dânsa doi colegi ai mei, membri ai Academiei Române, pe d-nii Sturdza şi Aurelian, fac apel la d. Chiţu, membru al Academiei, care ne prezidează astăzi şi la însuşi d. preşedinte al Academiei pe care avem fericirea şi onoarea de a-l vedea în mijlocul nostru, la d. M. Kogălniceanu, ca să binevoiască a se uni cu mine, ca chiar în sâmbăta viitoare dacă este cu putinţă să ne ocupăm de această chestiune. Merg şi mai departe şi fac apel la toţi membrii tineri din această Cameră, de la cei cu ideile cele mai înaintate: d. V. Morţun, întâiul socialist, intrând în reprezentaţiunea ţării, până la acel deputat care în discursurile sale a emis ideile cele mai reacţionare de un cuart de secol încoace, la d. Vasile Lascăr (aplauze din partea opoziţiunii), pentru ca cu toţii să ne unim să venim cât mai curând în ajutorul lui Eminescu, care nu este nici al majorităţii, nici al minorităţii, ci este al tuturor românilor. (Aplauze).

DESBAD, (1888), nr. 15, 5 mart., p. 178

II

Şedinţa din 2 aprilie 1888.

D. I. Negruzzi dă citire următorului raport şi proiect de lege:

Domnilor deputaţi,

În şedinţa onor. Camere din .... s-a admis urgenţa pentru proiectul de lege ieşit din iniţiativă parlamentară şi relativ la acordarea unei pensiuni viagere poetului Mihail Eminescu. În urma acestui vot, toate secţiunile onor. Camere, luându-l în discuţiune l-a adoptat fără modificare şi au numit delegaţi

Pentru secţiunea	II	D. C. Enescu;
„ „	III	„ V. Lascăr;
„ „	IV	„ Miltiade Tzoni;
„ „	V	„ N. C. Popescu;
„ „	VI	„ M. Kogălniceanu
„ „	VII	„ V. Epurescu, iar pentru secţiunea I pe subsemnatul.

Comitetul delegaţilor întrunindu-se la rândul său în 14 martie în lipsa d-lui M. Kogălniceanu, ales preşedinte, au avut mai întâi în vedere însemnatele merite ale lui Eminescu pentru literatură şi în special pentru poezia română; văzând apoi că Eminescu este atins de o boală cronică foarte grea şi crudă care-l pune în imposibilitate absolută de a-şi câştiga mijloacele de existenţă şi în sfârşit luând cunoştinţă de sărăcia desăvârşită în care se află poetul, aşa încât este silit să trăiască din liberalităţile publicului generos, a crezut că este bine ca statul să-i vie în ajutor cu o pensiune viageră. Precum odinioară, în alte cazuri, Adunarea deputaţilor a dovedit că ştie să răsplătească pe acei din fiii ţării care au lucrat la întărirea sentimentului patriotic, la răspândirea luminei şi culturei

www.dacoromanica.ro

în popor, tot astfel şi de astă dată comitetul crede că este bine ca statul să vină în ajutorul acelui tânăr şi nenorocit poet, care a contribuit atât de mult la înavuţirea limbei şi literaturei noastre naţionale.

Din aceste motive, comitetul delegaţilor, admiţând în unanimitate propunerea ieşită din iniţiativă parlamentară, a numit raportor pe subsemnatul şi l-a însărcinat să prezenteze onor. Camere următorul proiect de lege.

Raportor, I. C. Negruzzi

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă d-lui Mihail Eminescu o pensiune viageră de 250 lei pe lună, care se va răspunde din casa statului.

Raportor, I. C. Negruzzi

După adoptarea luării în consideraţiune şi a art. unic se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanţi 62
Majoritate reglementară.....44
Bile albe 57
Bile negre.....5

D. Vicepreşedinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

DESBAD, (1888), nr. 28, 13 apr., p. 393

III

Senatul
Şedinţa din 23 noiembrie 1888
D. preşedinte, general I. Em. Florescu: D. raportor Ganea e rugat a veni la tribună.

D. N. Ganea, raportor citeşte următorul raport şi proiect de lege:

Domnilor senatori,

Camera legiuitoare, în şedinţa din 2 aprilie anul curent, a votat proiectul de lege, ieşit din iniţiativa parlamentară, prin care se acordă poetului M. Eminescu o pensiune viageră de 250 lei pe lună.

Acest proiect, venind în dezbaterea onor. Senat, toate secţiunile l-au adoptat, fără nici o modificare, şi au numit delegaţi:

Pentru secţiunea	I	pe D.	George Chiţu;
„ „	III	„ „	V. A. Urechia;
„ „	IV	„ „	Al. V. Liteanu;
„ „	V	„ „	Al. Vilner;
„ „	II	„	pe subsemnatul.

Comitetul delegaţilor s-a întrunit astăzi, 23 curent, sub preşedinţia d-lui George Chiţu, şi

Având în vedere că Mihail Eminescu este unul din cei mai însemnaţi poeţi ai României, ale cărui scrieri sunt de o valoare recunoscută de toţi şi a cărui nume iubit şi popular va figura cu onoare în istoria literaturii noastre;

Având în vedere că Eminescu, pe lângă că este lipsit cu desăvârşire de mijloace materiale, are nenorocirea de-a fi atins şi de o boală cronică foarte grea care-l pune în imposibilitate de a-şi câştiga zilnica existenţă.

www.dacoromanica.ro

În unanimitate a admis proiectul de lege aşa cum l-a votat onor. Cameră şi m-a însărcinat ca raportor de a vă ruga să binevoiţi a admite şi d-voastră această modestă, poate prea modestă, recompensă în comparaţie cu meritele nefericitului poet. Zic modestă, d-lor, căci dacă până acum Corpurile legiuitoare ale ţării au fost cu mâna largă, şi cu drept cuvânt, pentru a acorda pensiuni şi recompense oamenilor noştri politici, cari au lucrat la constituirea şi organizarea statului român, e o datorie sântă pentru ele, acum că opera politică e aproape săvârşită, de a întinde aceeaşi mână generoasă şi acelor oameni cari s-au devotat unei alte munci mai ingrate, mai neproductive pentru dânşii, dar tot atât de folositoare ţar ei, munca ştiinţifică şi literară. După produsul acestei munci intelectuale s-a măsurat în toate timpurile gradul de cultură al popoarelor.

Sunt deci fericit, d-lor senatori, de-a fi astăzi la această tribună interpretul simţământului unanim al d-voastre, cari ştiţi aprecia înalta valoare literară a lui Mihail Eminescu, şi a aduce măcar o slabă uşurare crudelor sale suferinţa rugându-vă să binevoiţi a vota următorul proiect de lege.

Raportor, N. Ganea

LEGE

Articol unic. Se acordă d-lui Mihail Eminescu o pensiune viageră de 250 lei pe lună care se va răspunde din casa statului.

Această lege s-a votat de Adunarea deputaţilor în şedinţa de la 2 aprilie anul 1888, şi s-a adoptat cu majoritate de 57 voturi, contra 5.

Preşedinte, D. Lecca

Secretar, I. Nenițescu

D. preşedinte, general I. Em. Florescu: Discuţiunea generală este deschisă. Cere cineva cuvântul?

Voci: Nu, nu.

— Se pune la vot luarea în consideraţie şi art., cari se primesc.

D. preşedinte, general I. Em. Florescu: Atunci păşim la vot cu bile; cine este pentru acordarea pensiunei va pune bilă albă la urna albă.

— D-nii senatori procedă la vot.

D. preşedinte, general I. Em. Florescu: Rezultatul votului este:

Votanţi 65

Bile albe 65

Prin urmare s-a primit legea cu unanimitate. (Aplauze)

DESBS, (1888), nr. 5, 25 nov., p. 40-41

IV

Partea oficială

Ministerul de Finanţe

Carol I

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României

La toţi de faţă şi viitori, sănătate

Corpurile legiuitoare au adoptat şi Noi sancţionăm ce urmează:

www.dacoromanica.ro

LEGE

Articol unic. — Se acordă d-lui Mihai Eminescu o pensiune viageră de lei 250 pe lună, care se va răspunde din casa statului.

Această lege s-a votat de Adunarea deputaților în ședința de la 2 aprilie 1888 și s-a adoptat cu majoritatea de 57 voturi contra a 5.

Președinte
D. Lecca

Secretar, I. Nenițescu

Această lege s-a votat în Senat în ședința de la 23 noiembre 1888 și s-a adoptat cu majoritate de 65 voturi, contra a 2.

Președinte
I. Em. Florescu

Secretar, Petre Millo

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului și publicată în „Monitorul Oficial".

Dat în București, la 25 ianuarie 1889

CAROL

Ministrul de finanțe
M. Ghermani

Ministru de justiție
G. Vernescu

N-o 224

MO, (1888), nr. 241, 2/14 febr., p. 5429

[PLATA CHIRIEI, IULIE-AUGUST 1888]

București, 27 iuliu 1888

Chitanță

L. n. 50. Am primit suma de lei noi cincizeci de la d. M. Eminescu, plata chiriei odăii de la 5 iuliu până la 5 august 1888.

Herman Weinberger

I.E. Torouțiu, Studii și documente literare. IV. «Junimea», București, 1938, p. 273

www.dacoromanica.ro

[PUNEREA ÎN INTERDICȚIE]

Nr. 645 Anul 1889 Luna..... ziua.....

Proces – Civil
DOSARUL
TRIBUNALULUI ILFOV
Secția II-a civilă-corecțională

MIHAIL EMINESCU
Interdicție

I

Brăneanu, I. L. Caragiale, T. Maiorescu, I. Valentineanu, Dem. Laureanu

II

primul-procuror
pe lângă Tribunalul Ilfov
Nr. 6794/8 aprilie 1889

Pr. 8 aprilie

Domnule Prim - Preşedinte,

Am onoarea a vă înainta, pe lângă aceasta, raportul medico-legal registrat la nr. 6033/89 privitor la alienatul MIHAIL EMINESCU şi vă rugăm să binevoiți a dispune să se constituie curatelă care să administreze averea şi să îngrijească de persoana pacientului, care se află acum la casa de sănătate a dr. Şutzu, din str. Plantelor, nr. 1, luându-se măsuri pentru a fi interzis.

Primiți vă rog asigurarea considerației noastre.

prim-procuror
G. A. Mavrus

D-sale
Domnului Preşedinte

III

Primit la 18 aprilie 1889
Nr. 5383

D-l prim-procuror e rugat să binevoiască a ne recomanda un număr de 5 persoane, care au să compună consiliul de familie al d-lui Eminescu, rude sau, din lipsă, amici — aceasta spre a putea da curs cererii de îngrijire făcută de d-sa.

f.f. urgent
C. Nicolescu

IV

Subsemnații doctori în medicină, invitați de d-l prim-procuror prin adresa nr. 5717 a comunica starea facultății mintale a lui M. Eminescu, întrunindu-se astăzi 20 martie la Institutul „Caritatea“, unde se află de aproape două luni, am procedat la cuvenita cercetare şi am constatat următoarele:

D-l Mihail Eminescu, ca de ani 45, constituție forte, nu prezintă pe suprafața corpului leziuni remarcabile.

Figura sa este hebetană, căutătura este lipsită de expresiune, mişcările dezordonate, atitudinea puțin cuviincioasă.

www.dacoromanica.ro

La întrebările ce i le adresăm, nu răspunde direct, el pronunță unele cuvinte cu o voce cântătoare şi monotonă. Astfel: „bună dimineața, d. doctor dați-mi două pachete de țigări"; şi aceasta fie ziua, fie noaptea (seara), fie cu țigarea în mână, fie fără. Altă dată, ca un contra repetă monosilabe ce se pronunță înaintea sa. În fine, uneori stând singur esprimă monoloage fără sens. Această turburare este şi mai pronunțată din diferitele lui acte.

Astfel, plimbându-se prin grădină, strânge fel de fel de obiecte de pe jos, pietricele, bucăți de lemn, de hârtie, ce le pune în buzunar, crezând că aceste obiecte sunt de valoare; dar şi strică cu mâna şi rupe ce găseşte, aşternutul său, hainele sale, obiecte din casă; într-un moment reconstituie ca o trebuință de a-şi continua activitatea.

Atențiunea sa e total absentă, incapabil de a-şi fixa un moment răspunsurile sale ca fiind ca şi automatice şi maşinale.

Digestiunea şi stomacul se execută normal, însă se observă o colă rectală ceea ce reclamă o îngrijire serioasă.

De asemenea aflăm că sunt 6 ani de când a fost izbit de o manie ca aceasta, pentru care a fost internat şi căutat şi aci, şi în străinătate, de unde s-a întors calm, însă cu debilitate intelectuală.

De atunci a mers urmându-se debilitatea, crescând până acum două luni, când făcând acte impulsive şi scandaluri, au provocat reaşezarea sa într-un arest special.

Din cele sus descrise, subsemnații considerăm că d-l Mihail Eminescu este atins de alienație mintală în formă de demență, stare care reclamă şederea sa într-un institut, atât spre îngrijire şi căutare cât şi spre liniştirea publicului.

Bucureşti 1889

Dr. Sutzu
Dr. Petrescu

V

Nr. 6488/1889 aprilie 21

D-lui Prim - Procuror,

Referindu-ne la adresa nr. 6794/89, am onoarea a vă ruga să binevoiți a ne comunica numele a 5 persoane rude, sau din lipsă, amici cu d-l Eminescu, pentru a putea compune consiliul de familie fără de care nu se poate da curs cererii de interdicție făcută prin citata adresă, fiind prima formalitate cerută de lege art. 442 C. C. în asemenea cazuri.

VI

D-lui Brăneanu, redactor-şef la „România liberă"

Sunteți rugat a vă prezenta în camera de curatelă a Tribunalului de urgență spre a da oarecari explicațiuni relativ la familia alienatului M. Eminescu.

N-o 7022 La Poliție.

VII

COMISARIATUL SECȚIEI A VI-A
nr. 1617

Bucureşti, luna mai 18, anul 1889

Domnule preşedinte,

Adresa nr. 7021, primită cu adresa dvs. nr. 7022, dându-se în primire adresantului, am onoarea a vă înainta dovada obținută.

Primiți d-l preşedinte, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Comisar
[indescifrabil]

www.dacoromanica.ro

VIII

645/89
Domniei sale
Domnului Preşedinte al Tribunalului Ilfov
Secţia II C.C.

IX

Jurnalul 2783/1889
Titu Maiorescu, D.A. Laurian, I. L. Caragiale, Mihai Brăneanu, Ştefan Michăilescu

X

Nr. 8959
1889 iunie 4

D-lui Titu Maiorescu
str. Mercur, N-o 1

Conform dispoziţiunilor jurnalului nr. 2783/89, am onoare a vă comunica că sunteţi confirmat membru în consiliul de familie al interzisului M. Eminescu, rugându-vă a vă convoca pentru ziua de 10 iunie curent pentru a vă da avizul conform art. 440 C.C.

D. A. Laurian — director la jurnalul „România liberă"
I. L. Caragiale (de domiciliu se va întreba d. T. Maiorescu)
M. Brăneanu — şef redacţie la „România liberă"
Ştefan Michăilescu — director la Minist. Cultelor
Poliţia a le da.

XI

Proces-verbal

Astăzi, 10 iunie 1889, subscrişii membri ai consiliului de familie instituit pentru d-l Mihail Eminescu, conform jurnalului Trib. Ilfov secţia II CC. nr. 2783/89, examinând situaţia d-lui Eminescu, conform art. 440 Codul civil, suntem de părere că boala de care sufere acum în a doua şi cea mai grea recidivă reclamă neapărat interdicţia lui şi rânduirea unui tutor care să poată primi de la stat pensia lui viageră şi să poată îngriji de cuviincioasa întreţinere a interzisului.

Bucureşti 10/22 iunie 1889

T. Maiorescu
Dim. Laurian
Şt. Michăilescu
M. Brăneanu
I. L. Caragiale

www.dacoromanica.ro

XII

Domnule preşedinte,

Am onoare a depune cu aceasta procesul-verbal conţinând rezultatul deliberării noastre, asupra cazului pentru care am fost convocaţi şi despre care tratează jurnalul Trib., dos [ar] nr. 2783/89.

Primiţi domnule preşedinte asigurarea distinsei mele stime.

Bucureşti, 10 iunie 1889

T. Maiorescu

XIII

2894, 12 iunie 1889

Având în vedere consiliul de familie al interzisului M. Eminescu depus, relativ la starea mintală a numitului.

Având în vedere că facem cunoscut scris membrilor consiliului de familie, sunt de părere punerea numitului sub interdicţie.

Având în vedere că, conform art. 442 C.C., urmează să delegăm un domn judecător care să ia interogatoriul.

Pentru aceste motive
Tribunalul

deleagă pe d-l judecător Bursan a lua interogatoriul d-lui Mihail Eminescu, asistat de d-l procuror, conform art. 44 C.C.

G. Bursan

XIV

TRIBUNALUL ILFOV
SECŢIA II-a C.C.
Nr. 9344

Domnule Jude,

Am onoare a vă înainta dosarul nr. 645/89, rugându-vă a face să se execute Jurnalul nr. 2894/89.

Preşedinte
[indescifrabil]

D-sale
D-lui Jude Bursan

XV

Interogatoriu

Luat la ospiciul d-lui dr. Sutzu. d-lui Mihail Eminescu, conform jurnalului nr. 2894/89, de noi G.G. Bursan, membru delegat prin zisul jurnal, asistat de d-l procuror Henryk Catargiu şi de adjunctul de grefă N. Ionescu, astăzi 13 iunie 1889:

www.dacoromanica.ro

ÎNTREBARE	RĂSPUNS
Cum te cheamă?	— Sunt Matei Basarab, am fost rănit la cap de către Petre Poenaru, milionar, pe care regele l-a pus să mă împuşte cu puşca umplută cu pietre de diament cât oul de mare.
Pentru ce a făcut asta?	— Pentru că eu fiind Matei Basarab, regele se temea ca să nu-i iau moştenirea.
Ce ai să faci când te vei face bine?	— Am să fac botanică, zoologie, gramatică chinezească, grecească, italiană, sanscrită. Ştiu 64 limbi.
Întrebându-l cine e d-l judecător Bursan (?)	— d-l Laurian
Pe d-l Henryk Catargiu (?)	— d-l Balsh
Cine e Petre Poenaru (?)	— Răspunde că e un om bogat care are 48 moşii, 48 râuri, 48 garduri, 48 case, 48 sate şi are avere de 48 milioane.

Judecător G. Bursan
Procuror Catargiu
Grefier N. Ionescu

XVI

MEMBRII TRIB. ILFOV
Secţia II

Domnule preşedinte

Împlinindu-se dispoziţiunile adresei dvs. nr. 9344/89, am onoare a vă înainta interogatoriul luat d-lui Mihail Eminescu, împreună cu dos [arul] 645/89.

Primiţi vă rog asigurarea consideraţiei.

Judecător
Bursan

XVII

Primit la 13 iunie 1889

XVIII

645/89
Fiind încetat din viaţă
nu se va mai cita.

XIX

3028 1889 iunie

XIX

TRIBUNALUL

Având în vedere că este ştiut publicamente că Mihail Eminescu, a cărei interdicţie a fost cerută, acum a încetat din viaţă în urma interogatoriului de către d-l judecător-delegat,

avându-se în vedere că acest caz nu se mai poate da loc cererei de interdicţie a numitului,

pentru acest motiv

dispunem închiderea dosarului şi punerea lui la arhivă.

Jude
Grefier
[indescifrabil]

Augustin Z. N. Pop, întregiri documentare la biografia lui Eminescu, Bucureşti, Editura Eminescu, 1983, p. 197-206

www.dacoromanica.ro

[„BULGARII...“]

2292

5 r Bulgarii au aflat în Rom[ânia] un azil. Bulgarii din Rusia prea au stat în legătură cu agenții ruseşti pentru a nu fi spioni ruseşti în Orient. Bulgar pervers. Bulgarii care au fost în Rom[ânia] sunt nişte pezevenchi.

Moise lasă pe bătrâni să moară în pustiu.

Pe bulgarii din Rom[ânia] i-a stricat * cu conseciiență * Rusia şi pezevenchiul de Ruset.

CONSIDERAȚII POLITICE

[ELIMINAREA ELEMENTELOR ÎMBĂTRÂNITE ŞI CUCERITOARE]

2255

395 r Din acest proces de fermentare şi de formațiune trebuiesc eliminate elementele îmbătrânite, grecii, jidanii, şi elementele cuceritoare, ruşii/austriacii.

Cum această politică se potriveşte cu interesele a trei naționalități balcanice: români, bulgari şi albaneji, e indiferent[1] pentru mersul firesc al lumii, dar foarte folositor pentru aceste trei naționalități.

Dacă un măgar s-ar apropia de roata unei mori cu vapor ar fi rupt bucăți; dar de maşina complicată a vieții naționale a unui popor se apropie un măgar ca d. Tisza şi e ministru prezident şi trece de om de stat. Acest om stupid, arhistupid.

Ei, nimeni nu-nghite jidani fără să se otrăvească!

[„NU SUFERIM EPITROPIA NIMĂNUI“]

2257

[1]

449 r Face rău Austria că instigă cabale în contra noastră printr-un mizerabil ca Grădişteanu. Face * semicredibil Caricaturi. Nu crede în nimic.

Femeile. Femeia lui (?) agent provocator plătit de Rusia. Catolicismul ne împinge spre Rusia.

Dobitocii de unguri

Dunărea n-o dăm până ce nu va exista deplină armonie de interese între noi şi ei, o acordare reciprocă a relațiunilor (ein einauder greifen) economice *. Nu suferim epitropia nimănui.

[2]

446 r Rebus intellectis verbis scire faciles.

Krieg mit Russland — weim es sein muss.

Tractatul de la Lusc

M ***. Bassarabia

Unredlichkeit * in Staatssachen *

---

[1] inițial e un luc[ru indiferent]

www.dacoromanica.ro

Deutsche *: *** ***
*** *** ***
*** *** aufgeben
Giainay giamai giamai
nu vom fi decât români

[2]

446 r Lucrurile odată bine înțelese e uşor să ştii cuvintele
Războiul cu Rusia — dacă trebuie să fie.
Tractatul de la Lusc
M*** Basarabia

Rea-credință * în chestiuni de stat *

German *: *** *** *** *** ***
*** *** cedat
Niciodată, niciodată, niciodată
nu vom fi decât români

[„REVIZUIREA...“]

1 v Revizuirea din partea statului a trat[atelor] cu * împărăția *, luate * de istorie Barnuțiu Cabala populației *.

[„ACADEMIA MAGHIARĂ“]

2292

9 r Iar ce vor zice Academia ungurească şi societățile lor istoriografice acea ne e cu totul indiferent.

10 r Noi avem în România două institute: Mărcuța şi Golia, unde se face exact atâta ştiință şi filozofie ca şi-ntr-o academie ungurească, cu unica deosebire că nebunii de la noi sunt spirituali, pe când nebunii unguri sunt idioți.

11 r Ori o academie maghiară şi *** — ori un spital de la Döbling: e unul şi acelaşi lucru.

Şi, pentru asemenea idioți, România să-şi piarză încrederea în casa suverană*[2] de Habsburg, căreia îi datorăm toată cultura, căreia i se datoreşte cultura noastră națională în embrion şi cu rădăcini? Ferească Dumnezeu.

[„PENTRU ACEŞTI THERSITES...“]

2257

448 v Pentru aceşti Thersites din Europa, pentru aceşti barbari cari şchiopătează ca dobitoacele în urma civilizației europene, guvernați de [ființe]* corupte, adecă de renegați jidani şi nemți, ****** noi relațiuni, bune, vechi, seculare ale poporului român cu Casa de Austria.

---

[2] deasupra lui ereditară şters

www.dacoromanica.ro

[„ARDELENII...“]

2292

8 r Ardelenii să felicite pe Rudolf la naşterea fiului lui. Acela * cu * ord[inul] * Mare Principe al Transilvaniei* ca şi Voievodul* Ion Corvin va fi duce al Bucovinei* ca şi Ştefan cel Mare. Ardelenii trebuie să salute venirea * lui în lume cu bucurie, cu încredere în Habsburg; cu speranţă în bunătatea lui Dumnezeu.

[„REGE AL ITALIEI, SPANIEI ŞI FRANŢEI...“]

2257

279 v Radu III de Habsburg
Papa Rege al Italiei, Spaniei şi Franţei
împăciuirea tuturor
Se va face unirea bisericilor şi mântuirea întregei creştinătăţi.

[3]

31 r Doi oameni merită spânzuraţi în această ţară de felinare prin linch-justitz ca-n America, C. A. Rosetti şi Boerescu. Unul pentru că e grec, arhigrec, o canalie care-a făcut din fiii lui[3] pungaşi si din fata lui o curvă (Profira), altul pentru că e lacheu galonat al Austriei pentru //
32 r [că] spurcă numele român fondând societăţi jidovite, pentru că acestui secui [î]i pute sufletul şi inima de vicleşug cum îi put picioarele.

[„ACEASTĂ ARHICANALIE“]

2257

448 v ar voiu ca acest om dezgustător ca arătare fizică şi dezgustător ca morală, căruia[-i] pute inima dintr-însul şi creierul cum [î]i pute gura şi promite să fie cauza unui *** *** între Austria şi Rusia.
449 v acest putrefact moral şi fizic, această arhicanalie.
El a introdus bătaia * în alegeri.

[3] repetat din inadvertenţă

www.dacoromanica.ro

ÎNSEMNĂRI CU CARACTER INTIM

[„ARTICOLELE MELE.. .“]

2257

429 r Articolele mele de ziar revăzute şi publicate în volum c-o prefață istorică despre xenofobie la Rom[âni]. M[ihai] V[iteazul],M[atei], B[asarab], Tudor Vl[adimirescu] şi George Lazăr.

Cronicar Radu Căpitanu. Istoria pezevenchilâcului şi trădărilor * grecului. Luarea Ţarigradului şi a Moreei prin trădare | Hammer || Izvoare turceşti || Redactor en chef M. Eminescu.

430 r „Matei Bass[arab]“. Organ al intereselor conservatoare a întreg poporului românesc.
Cel întâi articol al lui „Matei Basarab“
Cabala tuturor. Pace la toți.
Măguleşte pe cine vrei să pierzi!
În acest ziar se face cabala tuturor națiunilor înconjurătoare.
Rusia — eretica despoției
Austria — să ajungă la Constantinopole
Turcia — avem interes să existe
Ungaria — lupta fățişă
Polonii Liceu polono-rutean la Bucureşti
Albanezii Liceu albanezo turc * la Buc[ureşti]
Sârbii bine cu Alex[andru] C ***

Cajolarea * celui ce vreau * să-l pierd.
Bulgarii s-aşeze pe Carol principe
Capitala Rusciuc, noi ne mutăm * la Giurgiu.
Grecii luptă * fățiş.
grec hoţ
grecilor pezevenchi
râie de capră, foetor caprinus
pezevenchi de la leagăn până la moarte
Cele 3 principii aplicabile Ţării Româneşti
Avere — furată
Muierea — curvă
Grec — pezevenchi

[5]

24 r Kaballa mea proprie călugăr – secretar general la esterne în calitate de călugăr – arhidiacon – arhimandrit episcop in partibus, dr. in teologie, delegat la patriarhie în afacerile mănăstirilor închinate (Să formez un nume dosar al tuturor mănăstirilor române din toate colțurile de pământ) patriarh ecumenic.

Domnitor al locurilor sfinte şi al Orientului întreg.

www.dacoromanica.ro

[6]

2257

428 v Cabala popoarelor balcanice.

[13]

38 r Societatea Miron Costin
Cabala Xenofobiei

J. CH. I. DR

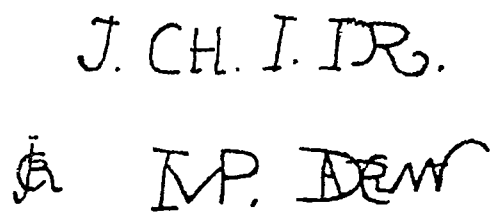

Pag. I.

www.dacoromanica.ro

2266

44 v aquellu
ce[1] — qui
cine — quine?
oa = Ω
45 v oa = lit. ngrc. pentru omega ω
(s-au) = (se au)
seaunascutu
Sanscrit
se-a = ष
Нъ = ह्
K' = क
Kha = ख
Ka = क
bah = भ[2]
la ल

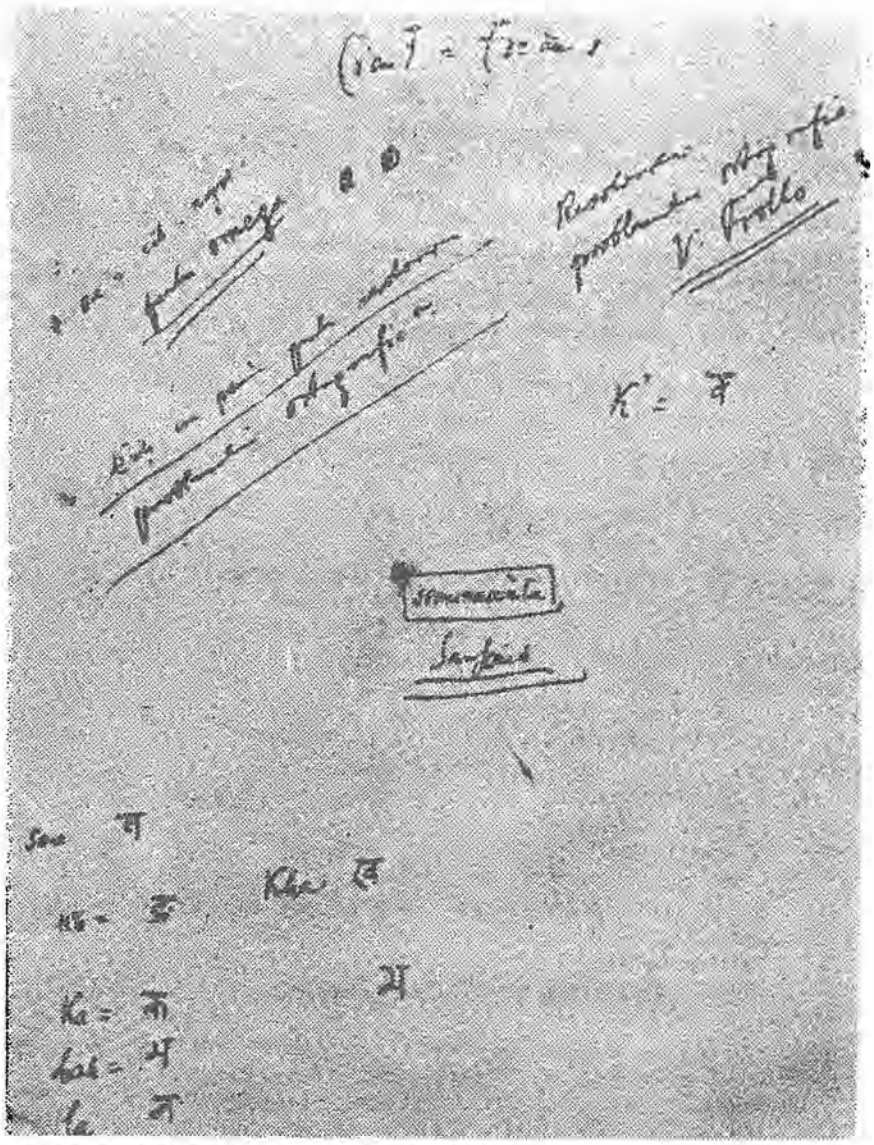

47. [PROIECTE FILOLOGICE, 11], BAR 2266, 45v

1. sub qu şters 2. reluat pe aceeaşi pagină, mai spre dreapta

2292 28 r
[12]

Caballa lui Tictin
Să-i tipărească Academia Dicţionarul –

[13]

Καβαλλα πυu Tiktin 20 r

Am venit să-ţi iau fugitiv * pe Matei Basarab (să-i duc cele două cărţi ale lui îndărăt) ori nu dau pe Hahn * ori îţi iau pe M.B.

Tiktin Dicţionar, latino-româno-greco-francezo-german

www.dacoromanica.ro

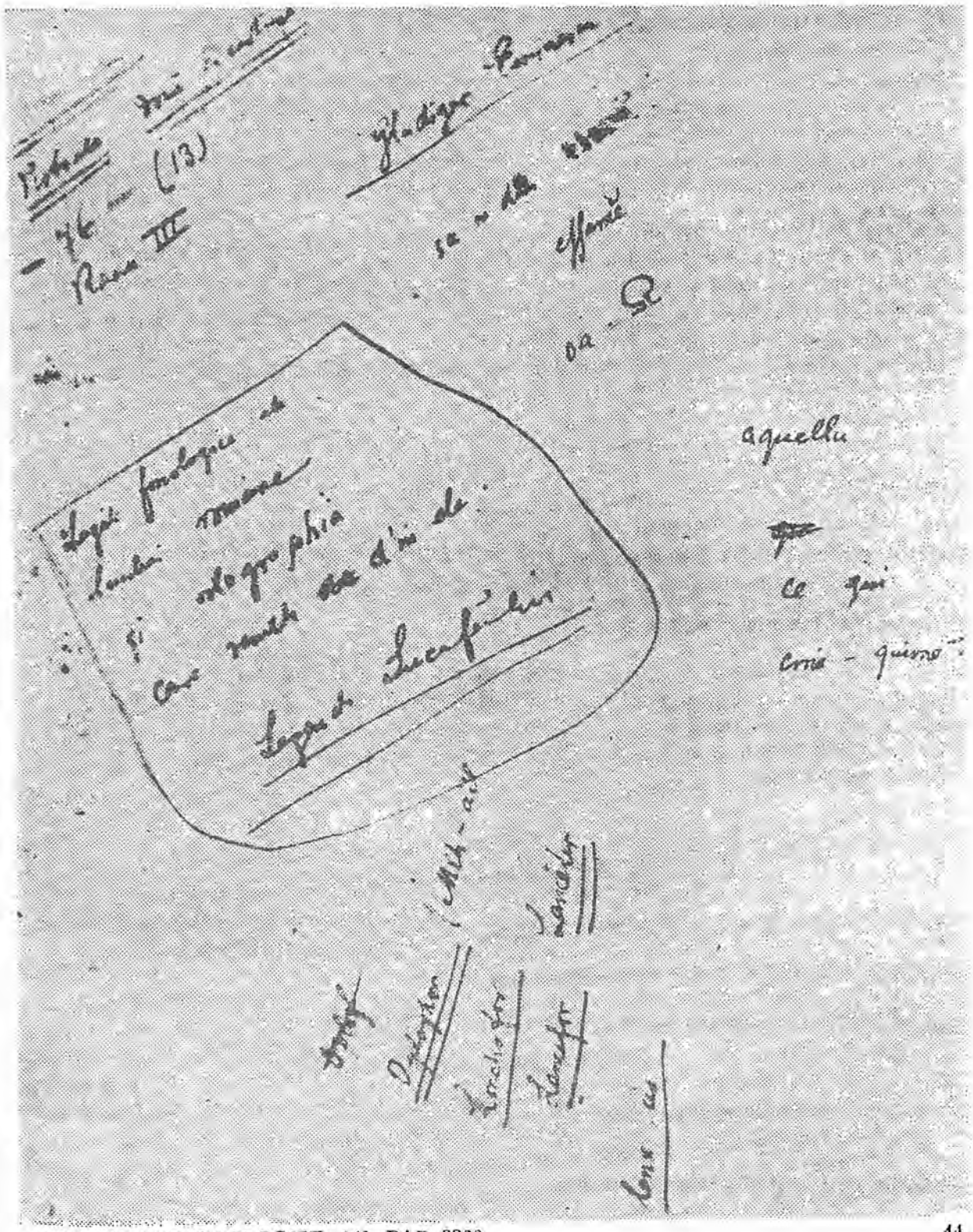

48. [PROIECTE FILOLOGICE, 14], BAR 2266, 44

www.dacoromanica.ro

[14]

44 v Legile fonologice ale limbei române şi ortografia care rezultă din ele.
Legenda Luceafărului

45 v Daţi un premiu pentru rezolvarea problemului ortografic?
Rezolvarea problemului ortografic. V. Frollo

[15]

44 v Să ne dăm exame * essame

[16]

20 r Tot se tipăresc cărţile forma scurtă, prin urmare e bună ortografia mea.

[STUDIUL ECONOMIEI POLITICE]

2264

319 v Pe carey [î]l cumpăr în ediţie mare, [î]l leg cu hârtie intercalată, şterg toate pasajele netrebnice din el, traduc juxta linea tot ce e sănătos ca idee.

Tot aşa fac şi cu List şi cu alţi economişti ce-mi convin.

Fac un mic dicţionar der Grundbeariff der N[ationalen] Oekonomie cu un sistem prevăzător de rezultante ale ideii generale Producţiune. La place. Sporirea sferei trebuinţelor. Erorile socialismului.

[„STUDIUL MATEMATIC AL JOCULUI DE CĂRŢI...“]

2292

49 v Studiul matematic al jocului de cărţi.

a) Să calculez suma combinaţiunilor posibile între cărţi!

b) suma combinaţiunilor posibile $\frac{x}{28^*}$ cărţi

să fac exerciţii jucând cu mine însumi

c) ce serie iese când iese una culoare întâi (ca la 21 prin trei împărţeli)

48 v La 54 de cărţi (ca sumă çonstantă) nu poate exista decât iarăşi // o sumă constantă de combinaţiuni, o rotaţiune orcare *, care trebuie să se înceapă şi să se sfârşească. - Teoria mea despre nemurirea sufletului.

[„IDEEA MEA VIZIONARĂ...“]

2255

415 r Ideea mea vizionară despre nemurirea sufletului.

$m = \frac{m}{m}$ [4]

$\frac{m}{m} = \frac{m}{2} + \frac{m}{3} + \frac{m}{4} + \frac{m}{5} + \frac{m}{6} + \frac{m}{7} \ldots = \frac{m}{m}$

dar acest $\frac{m}{m} : \infty$ trebuie să se repete. Clişeu.

[4] iniţial m = m

www.dacoromanica.ro

2266

[1]

164 r Nicu Gane e azi atotputernic. Să vorbesc cu el pentru pensia Veronicăi. Ea trebuie să-i fie asigurată.

Să mă abonez la Brockhaus — Societatea Matei Basarab

Œuvres de Laplace

Immanuel Kant

Să cumpăr opere de istorie şi să mă fac profesor de istorie la universitate.

Să mă-nsor ca să pot răscumpăra Ipoteştii — sau să-mp[rum]ut bani de la Ştirbei. Avans să dea bătrânul oricât mai are. Restul să se ia de la creditul funciar. Dobânzile la credit şi ratele să-ncerc a le plăti eu. Ştirbei Rosetti Cabală mare.

[2]

163 v Sluga* Dimitrie — plan scenă tragică

Ştirbei plan scenă tragică

Să-l văz pe Christache. Să fac curte fetei. Să-l fac a crede că voi s-o iau. Să-l ameţesc pe bulgar până ce se va da cu totul.

La bătrân * 2000 #

la maica Fevronia 1000 #

Vasilicei (?)

Prinţul Ştirbei

Titu

Pogor (să iau Cabala lui cu mine)

M.E.

Redactor-şef al ziarului conservator „Timpul"

[3]

2292

7 r Datoria: Maroneanu

Scrisoarea: Maroneanu

Poate să găsesc bani la rudele lui pentru Ipoteşti, să-i pun să-i facă tovarăşi la arendă pe Christache.

[4]

2262

162 v ***

Cum o cheamă? Să-i dau un nume poetic, spaniol sau* italian. S-o pun să-nveţe piano, de va putea învăţa. Să-mi fie regină *.

Apă caldă cu parfum

C. a închis uşa. A simţit. Puţin îmi pasă. E C. geloasă *, o servesc şi pe dânsa, căci sunt în stare a servi pe două.

În orice caz iau odaie în oraş în care-mi mut încet, încet cărţile.

www.dacoromanica.ro

163 r Mâni: halat, papuci, fes, pantaloni de casă — comme il faut. Vorbesc la casa unde-a locuit moşneagul, să-mi aşez fetiţa acolo. dacă în această noapte se va dovedi bună *** ***. Mă duc să-i cumpăr haine şi cămeşi, plătesc odaia şi-i plătesc mâncarea şi-i las câţiva bani de cheltuială. Soarta ei atârnă ** * *** *** din astă seară.

Să cumpăr mâne de la turc cămaşă de borangic pentru dânsa, căci *** *** bine cu asemene cămaşă.

Dacă are *** curată, *** ***. Să fac niţică * apă caldă — ca să se spele şi să dau * lingval*. În zaţu de cafea, în negru de cafea; pentru baie apa caldă. Are *** bun şi *** bună, atunci soarta ei e făcută în Bucureşti. O fac cocotă de prima ordine. O învăţ franţuzeşte sau * ştie nemţeşte — să-mi toace pe greci să le meargă.

2292

[5]

54 v Cabala o face cu cea pe care am *** în noaptea de la 24 spre 25 – la groasa mea.

53 v Fetele * ca fetele *, dau eu ***, dar pentru d-ta mi-aş da şi // sufletul, s-o ştii asta de la mine.

S-o *** în *** , să-i fac toate plăcerile ***.

52 v Cabala pezevenchei tigance

Ştii de ce am luat pe fată acasă? Numai ca să-nşelc pe Mihalake al d-tale, ca să nu ştie pentru cine vin aici. Căci pentru tine viu, sufletul şi iubirea mea, căci pentru a mă culca o dată cu tine ţi-aş // da tot ce poftesti tu.

Pe grasa o duc apoi acasă – la Simţion - îi spăl *** în parfumuri şi apă caldă — o *** în *** - o *** dumnezeieşte şi după asta, de o mi plăcea, o cultivez înainte.

Scriu * aici * pe unghie * ş-o duc acasă. Plătesc datoria ci în rate.

[6]

51 v *** pe celelalte să mă ţie în curent cu amorul babei.

Fac babei declaraţia cuvenită şi intru în relaţii cu ea.

O casă neutră în oraş de care să nu ştie nimeni. Cu două chei. Una s-o am eu — alta muierea la care voi ţine şi voi vrea să dorm cu dânsa. Când voi schimba muierea voi schimba şi odaia // respectivă. Totdeauna o casă foarte izolată şi foarte neştiută de nimenea.

Badea Manolake Roibu *, păzitor *

Când va fi a mea adecă un om din Ipoteşti care, ca un tăinuitor *, să nu ştie nimic. Cabala a trei intrări.

Să citesc din nou pe Casanova şi să duc viaţa lui.

[7]

2267

coperta II îşi spală instrumentul, [î]l parfumează şi pleacă

2292

[8]

22 r Să iau * numai grabnic *
mireasa * cu mine
Aţine-te băiete *!

www.dacoromanica.ro

[9]

1 v Cabala,***
acid fenic
bumbac — cimbistra
pânză — perie de dinți
lămâie — scobitori
unt de uns pe cap
pieptene — cămeşa de noapte
papuci — ***
halat

[REPROŞURI]

[1]

48 v Nu ți-i ruşine madam S.? Am arătat * servitoarei c-ai spart oglinda din cauza ei, din gelozie în contra ei. Bine-ți stă una ca aceasta d-tale, femeie serioasă?

[2]

58 v D-ta ştii foarte bine că eu nu ți-am [făcut] absolut niciodată curte cu vro intenție oarecare; am fost totdeuna gentil cu d-ta, ți-am făcut * *** etc, dar nimic încolo. Martoră, sora d-tale, care e aci de săptămâni şi care n-a putut observa absolut nimic în privirea aceasta, martor nepotul lui Slavici care stă zile întregi aci Talos.

[3]

2 r Mi-ai făcut curte!
Minți, doamnă
M-ai ****
- Minți, doamnă
I! nevasta * se leagă de mine şi vrea să mă culc cu dânsa — Dovadă scena de gelozie după ce-am *** o servitoare *.
Împiedic * a lipsi * serile de-acasă. Dacă m-ai iubi d-ta, eu n-aş ieşi. — Mă mut.
Spun cauza mutatului
Pecete la uşă. Oglinda ca probă.
3 r Pun pecete la casă să se vază anume * oglinda cea spartă de gelozie.
— Dar ce era să fac? Mai * veneai la mine? Trebuia să-ți escitez gelozia, pentru ca să te mai am. Nu este adevărat c-am avut a face cu fata ceea, am pus-o eu să mintă şi i-am dat 20 de franci pentru asta, numai şi numai ca să-ți esciteze gelozia.
Acum fă ce ştii.
Alungă-mă, iartă *-mă

4 r Ha ha ha!

2277

[4]

69 v epăcat!
Ți-am mai spus odată din *** *** fatală * că:
1° n-am să-ți vorbesc de acel sentiment odios care l-am avut pentru d-ta
2° n-am să mai vin decât când mi-i chema şi chiar dacă m-ai lăsa să te-mbrățişez je serais très honoré par cet acte de confiance de votre part.

www.dacoromanica.ro

[5]

103 r — M-a indus cineva în eroare a cărui nume nu-l numesc pentru că e persoană respectabilă.

— Acea persoană respectabilă să fie a dracului.

Spun: Deci * nu e mizerabil ăla care ți-a spus un asemenea lucru.

[TERMOMETRUL ŞI PISTOLUL]

2292

[1]

44 r Cabala Băilor

Să cumpăr un termometru şi să viu cu el la baie. în fiece [zi] un grad mai rece pân la zero si sub zero.

[2]

20 v Să nu uit termometrul.

[3]

2266

44 v Termometru

Pistoale două cu cartuşe

— 76 — (13)

Radu III

[4]

2257

248 r Untdelemn

Revolverul

Gloanțele ascunse în îmblătoare

Art[icolul] resp[ectiv] al Cod[ului] penal.

[5]

2292

46 v Dac-o muri * de spaimă * cu atât mai bine. Pistolul neîncărcat.

Ai frică de moarte?

[RĂMĂŞAGUL DIN 25 IUNIE 1883]

2292

56 v Astăzi 25 iunie 1883 la una oră şi 23 de minute după miezul nopții subsemnații Mihai Eminescu şi Constantin Simțion s-au rămăşit împreună.

Mihai Eminescu a susținut că, amândoi viețuind încă, Simțion va lucra la podul care se va dura între Giurgiu şi Rusciuc, într-un timp în care Carol I, rege al României, va fi ales de bulgari principe[5] al Bulgariei.

Simțion a tăgăduit aceasta.

---

[5] în ms. principele

www.dacoromanica.ro

56 r Cine pierde rămăşagul plăteşte două sticle de Johannisberger cari se vor bea împreună de cei doi subsemnaţi... la/Rusciuc.

Bucureşti 25 iunie 1883

M. Eminescu
Const. Simţion

[„26 IUNIE...“]

2257

429 r 26 iunie dim[ine]aţa
Izirescu
Paliţă *
Fermecarea * ochilor şi sufletului lângă * N° 76
Convenţia cu ca, scrisoarea pe care am să i-o scriu.
Leda, sunt fiu de boier din Moldova, sunt moşier, vreau să te auz *, să te văz *, să te crez *.
Cabala mea proprie din portofoliu

mit dem Schein *
Michel Angelo
Meine Leda

[IUNIE 1883]

2257

430 v Leda e germană. Prin Leda aflu toate [secre]tele[6] lui Bismarck.
Pe Leda o iau pozitiv de nevastă prea e drăguţă.
Pentru Leda am 20 de carte de abonament la baie. Ne *** la Vila Regală. Ne *** la Herăstrău. Ne *** în infinit.

[„CAUZA DEZVOLTĂRII“]

2257

430 v *** meu dat îndărăt de ţăran să nu fie oare cauza dezvoltării mele extraordinare?
S-o cerc c-un copil asta. Îi reducem ***. Şi există reduse.
Să vedem ce va ieşi[7].

[„MĂ NIMICESC...“]

2255

359 v Mă nimicesc pentru a te iubi?!
Nein, mein Kind! Pentru a-mi propaga direcţia de mişcare ce mi-a imprimat-o părinţii mei n-am nevoie de-atâta sacrificiu. Aleg pământul.
Orice pământ bun e bun.

---

[6] cuvântul e parţial anulat printr-o pată de cerneală: ar putea fi şi [proiec]tele
[7] urmează semnul de trimitere F

www.dacoromanica.ro

Mărturia fundamentală asupra zilei de 28 iunie 1883

Următoarea scrisoare adresată lui Mihai Brăneanu în ziua de 16 iulie 1883 ne ajută să stabilim, pentru prima dată în istoria eminescologiei, ce s-a întâmplat în ziua de 28 iunie 1883 cu adevărat.

Maiorescu a primit bilețelul doamnei Slavici, pe la orele 6 dimineața (bilețelul se păstrează la Institutul de Istorie Literară şi Folclor).

La ora 7, acasă la Maiorescu în strada Mercur nr. 1, soseşte Constantin Simțion (venea pentru prima dată la Maiorescu; îl va însoți la Institutul Caritatea al lui Şuțu, punând la cale internarea forțată a lui Eminescu).

La ora 10 Eminescu soseşte la Maiorescu. Discută aproximativ 15 minute, timp în care Maiorescu îi propune internarea la Şuțu, îi spune să meargă la Simțion de unde ar urma să fie „luat" şi internat. Eminescu în mod cert nu este de acord şi se ascunde în Baia Mitraşevski, în jurul orei 11. (Episodul Capşa nu există, nici aşa-zisul drum cu Ventura la Cotroceni pentru a-l împuşca pe rege, regele fiind la Sinaia.)

Maiorescu trimite la ora 10:30 o telegramă către K(remnitz) în care îi transmite un mesaj special pentru rege.

Între orele 11 şi 19 Eminescu stă ascuns în Baia Mitraşevski. La ora 19 **autoritatea** (poliția, adică), **doctori** (trimişii lui Şuțu), **etc**. (amici, spioni „la două capete" între care şi Ocăşeanu). Eminescu se opune arestării forțate, se luptă contra tuturor, este pus în cămaşa de forță **dezbrăcat**.

Iată scrisoarea:

Bucureşti, 16 iulie 1883

Dragă Mişule,

Un băiat îmi aduse epistola ta aici în suterană şi la moment îți răspund. Merindele le voi lua târziu, nu vă mulțumesc, ci doresc ca să vă mulțumesc cât de curând la mine cu o friptură din dobitoacele îndopate ce mi-ați trimis.

Nimic nu se ştie despre Opera ta!

Cât despre Eminescu nu mai încape speranță de îndreptare.

Cum a auzit că fratele său – acum câteva spătămâni –, în loc să plece, a luat bani din toate părțile, umbla agitat ziua-noaptea, cheltuia, iar împrumuta bani etc. şi de plecat acasă, nu putea. Avea groază. Însuşi a prevestit pe unii amici, să îngrijească de el, că-şi va perde mințile.

În cele din urmă brusca pe toată lumea. A amenințat cu revolverul pe Miulescu în prezența lui Ciuflecu; Simțion, inginerul la care stetea mai mult, a observat că nu e lucru curat, noi nu-l mai vedeam, căci el avea concediu de plecare. Eminescu simțindu-se însuşi decăzând a simțit totodată că vor fi siliți cei de lângă el să-l asigure la Balamuc. Deci a fugit într-o baie unde a stat mai toată ziua ascuns. Îşi rupsese toate hainele, aruncându-le în apă. Când s-au dus acolo cu autoritatea, doctori etc., el s-a luptat contra tuturor; a fost şi Ocăş; l-au pus în fine în cămaşa de forță şi l-au dus la Şuțu, unde amicii au să plătească pe lună 300 fr. pentru el. Acolo

www.dacoromanica.ro

îl vizitează mai des Ocăş, ducându-i rufe; acum doctoru' nu mai primeşte pe altcineva, zicând că face rău pacientului. El tot aiurează despre câte în soare şi lună!

Are insomnie – deci nu va suferi mult timp!

România liberă e guvernamentală – Laurian pleacă cu o misie în streinătate.

Altfel – Mizerie!

Nu spui unde mergi, te vom revedea în curând?

Salutări lui Peteu şi tuturor. Bine şi sănătate de la al tău

Dinu

Imediat i se întocmeşte **Dosarul 968 de interdicţie**. Imediat i se administrează prima doză de mercur...

www.dacoromanica.ro

Cuprins

Argument 7

Lada cu manuscrisele şi cărţile lui Eminescu 9
Eminescianitatea Poezie şi nihilism 17
Arhiva secretă a în-nebunirii şi a uciderii nihilistului Mihai Eminescu
Un text enigmatic 119
Ce se întâmpla în Europa la 28 iunie 1883 121
De ce murea Dumnezeu în secolul XIX 127
Eminescu nici " smintit " nu vorbea fără încifrare grea 129
Sacrificarea luciferică 132
Scrisoarea pierdută a lui Ioan Slavici către Maiorescu 134
Eminescu şi Împăratul 137
Colectiv – Rapoarte secrete despre Eminescu şi Regatul Român 139
Raport Lachmann 141
M. Eminescu – Afacerea 28 iunie 1883 (facsimile mss) 182
Raport Hoyos către Andrassy (facsimil inedit) 171
*** Arhiva Regală
Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular)Volumul XVI 251
Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular)Volumul XVII 301
Carol I al României. *Jurnal* – Anul 1883 351
Documente medico-legale privind bolile mintale,
texte, acte, iconografie etc. (1883-) 429
Constantin Barbu - Codul lui Eminescu cutreierând istoria nihilismului românesc. 495
Arhivă cu documente speciale şi însemnări ale lui Eminescu
din **Agenda 2292** şi note din manuscrise gândite
în preajma zilei de 28 iunie 1883 546
Mărturia fundamentală asupra zilei de 28 iunie 1883 571

Cuprins 573

www.dacoromanica.ro

Tipărit în România
SITECH
Craiova, Str. Romul, bl. T1 - parter
Tel./fax: 0251 414 003; 0722 216 508
Mobil: 0722 216 509; 0741 205 715
e-mail: sitech@rdslink.ro

www.dacoromanica.ro

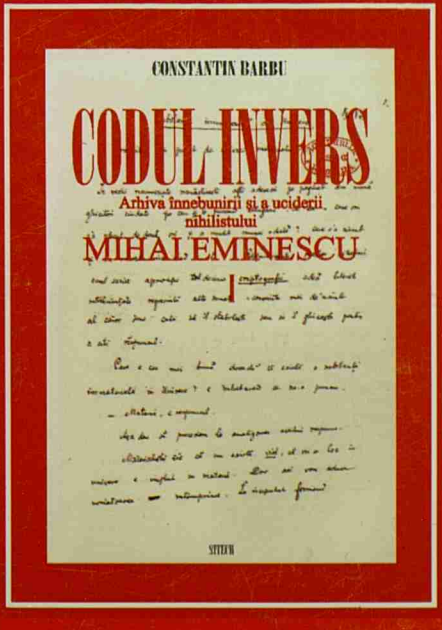

ISBN 978-973-746-949-6
ISBN 978-973-746-950-2

www.dacoromanica.ro